This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

3 3433 08189175 0

Digitized by Google

Digitized by Google

(Zottoli)
*DVC

Digitized by Google

Digitized by Google

CURSUS

LITTERATURÆ SINICA

Digitized by Google

Digitized by Google

CURSUS

LITTERATURÆ SINICÆ

NEO-MISSIONARIIS ACCOMMODATUS

AUCTORE P. ANGELO ZOTTOLI S. J.

E MISSIONE NANKINENSI.

VOLUMEN QUARTUM PRO SUPREMA CLASSE

STYLUS RHETORICUS.

CHANG-HAI

EX TYPOGRAPHIA MISSIONIS CATHOLICÆ

IN ORPHANOTROPHIO TOU-SÈ-WÈ (TOU-CHAN-WAN).

MDCCCLXXX.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.
1898.

Digitized by Google

PROŒMIUM.

Amœniores campos jam ingreditur cursus noster. Librorum canonicorum curriculum necessum quidem fuit emetiri : at salebris illud tribulisque subhorrere fatendum est. Qui sane fieri unquam posset, ut temporum tam longe dissitorum scripta, tot sæculorum passa vices, semiustaque, dixerim, a communi incendio vix vindicata, haud magnas objicerent studenti difficultates? At cum dynastia Tcheou cœpit ab incunabulis dissidere, scriptorum stylus paullatim emolliri, obscurioresque antiquitatis formas exuere visus est. Tunc apparuit 左丘明, qui tam pura styli vena Veris Autumnique commentaria 左傳, atque regnorum dicta 國語 exscripsit; tunc ceteri Veris Autumnique commentatores 公羊高 et 穀梁赤 : tunc variæ regnorum T'sin, Tchao, T'si, Yen, Han, Wei et T'chou lucubrationes, quarum collectio ab Han homine 劉向 facta, sub 國策 nomine pervulgatur; simulque speciales T'chou regni lucubrationes, 楚辭 ideo appellatæ. Tunc ex 苦縣 apparuit philosophorum primus, 老子 seu 李耳, qui in suo 道德經, alienam a jactantia et splendore puram quietem nihil agentem proclamat : ex 蒙城 apparuit alter philosophus 莊子 seu 莊周, qui in suo 南華經, apologis ludens sæculum, transgredi vulgus et insolitas terere vias in deliciis habet : ex 蘭陵 apparuit tertius philosophus 荀子 seu 荀況, qui in suis philosophicis scriptis naturam tanquam malam professus, inter multa egregia mendas non vitavit : quibus si addas 揚子 seu 揚雄, et 文中子 seu 王通, alterum patria 成都 ex Han dynastia, qui in suis 太玄經 et 法言 confuse et incondite ex Mutatore hausit disciplinam, alterum patria 龍門 e Soei dynastia, qui in suis 元經 et 中說 male de Tsin usurpatore et Wei principe judicavit, quinque habebuntur philosophi seu

Digitized by Google

五子, qui specialem doctrinam inducere conati sunt. Dilapsam Tcheou, excepit T'sin dynastia, quæ licet perbrevi steterit intervallo, satis tamen vixit, ut magnum afferret rei litterariæ detrimentum. Hanc e cinere veluti revocavit Han dynastia, litteraria etiam gloria illustris, sub qua historicorum princeps 司馬遷 cum sui 史記 130 capitibus seu sectionibus (卷), et 班固 cum sui 漢書 120 capitibus, celebrem viginti quatuor historiarum 廿四史 seriem iniverunt : eos enim secuti sunt 范曄 e 劉宋 cum 後漢 120 capitibus, 陳壽 e 晉 cum 三國 65 capitibus, 房喬 aliique e 唐 cum 晉書 130 capitibus, 沈約 e 梁 cum 宋書 100 capitibus, 蕭子顯 e 梁 cum 南齊 59 capitibus, 姚思廉 e 唐 cum 梁書 56 capitibus et 陳書 36 capitibus, 魏收 e 北齊 cum 魏書 114 capitibus, 李百藥 e 唐 cum 北齊 50 capitibus, 令狐德棻 e 唐 cum 周書 50 capitibus, 魏徵 aliique e 唐 cum 隋書 85 capitibus, 李延壽 e 唐 cum 南史 80 capitibus et 北史 100 capitibus, 劉昫 aliique e 晉 cum 舊唐 200 capitibus, 歐陽修 e 宋 cum 新唐 255 capitibus et 新五代 75 capitibus, 薛居正 e 宋 cum 舊五代 150 capitibus, 托克托 e 元 cum 宋史 96 capitibus et 遼史 116 capitibus et 金史 135 capitibus, 宋濂 aliique e 明 cum 元史 210 capitibus, 張廷玉 e 清 cum 明史 360 capitibus. Han dynastiam, ne de minoribus fiat sermo, cum quarum agitatione difficilius litteræ sociabantur, nullatenus exæquavit Tsin dynastia, quanquam non minus 155 annorum ipsa perstiterit : at litterarum splendore superarunt magnæ T'ang et Song dynastiæ, e quibus octo scholæ principes 八大家 gloriose prodiverunt. Sub his enim e 南陽 prodiit magistratuum tribunalis assistens, 韓愈, nomine 退之, posthumo 文, qui anno 824, ætatis 57, defunctus, reliquit copiose fluente stylo exarata 韓文全集 50 capita : e 河東 prodiit rituum tribunalis adjutor, 柳宗元, nomine 子厚, qui anno 819, ætatis 47, defunctus, reliquit nervoso gravique stylo 柳州全集 48 capita : e 廬陵 prodiit pœnarum tribunalis præses, 歐陽脩, nomine 永叔, posthumo 文忠, qui anno 1072, ætatis 66, defunctus, reliquit leni at presso stylo 六一全集 158 capita : e 眉山 prodierunt, anno 1009 pater 蘇洵, nomine 明允, posthumo 文, prænomine 老泉;

Digitized by Google

anno 1036 ejus filius 蘇軾, nomine 子瞻, posthumo 文忠, 東坡 transnominatus; anno 1039 alter filius 蘇轍, nomine 子由, posthumo 文定, prænomine 潁濱; quorum primus, vix demum apud urbis gubernatorem tributo præpositus, profundo insolitoque stylo confecit 老泉全集 16 capita, et 58 annorum e vita excessit; alter militiæ tribunalis præses, largifluo stylo composuit 大蘇全集 130 capita, et 66 annorum decessit; tertius vectigalium tribunalis præses, significante pressoque stylo elucubravit 潁濱全集 96 capita, et 74 annorum defunctus est : e 南豐 prodiit diplomatum curiæ addictus, 曾鞏, nomine 子固, qui 65 ætatis anno defunctus, reliquit stylo conciso at pleno exarata 南豐全集 50 capita : e 臨川 prodiit summus 神宗 imperatoris consiliarius minister, 王安石, nomine 介甫, posthumo 文, qui rorido profundoque stylo exscripsit 臨川全集 100 capita, et anno 1086, ætatis 68, decessit e vivis. Post eos sequentes dynastiæ magni nominis scriptores parere non cessarunt; at jam novum litteraturæ genus inductum tunc fuit, de quo sequens annus ampla exhibebit exempla. Interim ex his omnibus huc usque enunciatis, in quibus toto splendore sinica litteratura coruscat, solent notabiliora loca accuratius excerpi, atque studentium tradi manibus, ut inde styli amœnitates tanquam e purioribus fontibus hauriant. Statim igitur ac adolescentes juniores annos in classicis canonicisque memoriter addiscendis vulgo posuerint, antequam litterariæ amplificationis scriptionem ineant 開筆, antiquarum prosarum acri studio mancipantur. Quare nos, qui laureæ candidati in litterario curriculo gradatim vestigia premimus, ipsum earum studium per hunc annum prosequemur : stylus enim epistolaris, cujus aliquot post memoriarum ceterorumque operum prosas proponemus exempla, harum veluti ramus habendus est; allusiones autem quæ sequuntur litterariæ, necessaria quadam eruditione iis subserviunt, et orationis particulæ quæ volumen coronant, ipsarum sunt commissuræ.

Scriptionis igitur eleganti stylo hoc quartum nostri cursus volumen addicitur, in quo eadem ac antea utemur methodo : at fortasse haud necesse, eadem ac antea religione, omnia et sola nova vocabula ad paginæ calcem

Digitized by Google

explanare; potius quæcumque mihi paullo inusitatiora videbuntur, prout occurrunt, liberius explicabo.

Sed antequam prosas degustandas aggrediamur, præstat varios eorum auctores nonnihil cognoscere : epistolarum immo auctores, si non omnes, at saltem notiores, abs re etiam non erit quodammodo per transennam salutare. Scio equidem haud omnia, quæ de his in sinicis Excerptis Commentariisque inveniuntur, oppido inter se cohærere. At id de plerisque passim sinicis libris æque dici posset, ut jam, diligenti quantumvis voluntate, ab omni mendo præcavere desperandum prope videatur : cum vulgo Sinæ, nisi de canonicis agatur, quos ob eam, qua colunt religione, speciali cura concinnant, haud multum cordi habeant ad castigatas formas suos libros exigere. Nisi ergo in singulis minutiis ad ipsos fontes recurrere velimus, quod, cum de centenis millenisque agatur, arduum quippe foret atque prope infinitum, necessum est, ut rerum conditioni æquo acquiescamus animo, et quibus indigenæ litterati contenti sunt, ea satis et nos habeamus.

Digitized by Google

PROSARUM AUCTORES.

1. 左丘明, e Chantonensi 兗州, in 汶上 oriundus, fuit regni Lou cancellarius. Confucius Ver Autumnumque refecturus, cum eo in 周 advectus, apud Tcheou cancellarium memorias revolvit: tum reversus ipse confecit Chronica, et cæcus 左丘明 adjecit commentarium. Sub T'ang 太宗, sacrificio, sub 眞宗 titulo 瑕丘 Comitis honoratus, qui sub 徽宗 in 中都 Comitem mutatus fuit.

2. 公羊高, e 齊 seu Chantonensi 青州, in 臨淄 oriundus, a Confuciano 子夏 accepit Ver Autumnumque, cui ipse commentaria adjecit, eaque 公羊春秋 appellata, dein tradidit filio 平. Sacrificio sub T'ang 太宗, et sub 眞宗 titulo 臨淄 Comitis fuit honoratus.

3. 穀梁赤, e 魯 seu Chantonensi 兗州, agnomine 俶, nomine 元始, accepit Veris Autumnique textum a 子夏, et ipse memoriis auxit. Honoratus fuit sub T'ang dynastiæ 太宗 sacrificio, et 襲丘 Comitis titulo, sub 徽宗 in 睢陽 Marchionem immutato.

4. 檀弓, e 魯 regno, capita quædam nitido stylo redegit, quæ in Rituum memoriali leguntur.

5. 李斯, e 楚 regni 上蔡, usus 荀卿 magistro, didicit regnantium artem, et ad eam T'sin regem adhortatus, jussus fuit hujus regni minister. Emisso expellendi advenas edicto et ipse ejectus, prudentem dedit libellum: assecutus in 驪邑 et revocatus, muneri fuit restitutus, et dein ejus opera datum libros comburendi mandatum. Antiquos transformavit characteres, formamque dictam 蒼頡篇文 in aliam 王箸篆 ipse mutavit.

6. 屈原, agnomine 平, nomine 靈均, patre 伯庸, fuit insignis sub T'chou 懷 rege toparcha, 三閭大夫. Propter eximium viri consilium, ei rex intime confidebat; at dein ex collegæ 靳尙, ceterorumque invidia, calumniis impetitus, gratia excidit; et tunc composuit 離騷 poema, id sperans regi mentem inditurum. Sub 襄 rege iterum admissus, mox iterum per calumniam ad Kiangnan dejectus, in 漁父 prosa suum significavit animum, seque dein in 汨羅 præcipitem suffocavit.

7. 宋玉, e 郢 civitate, jam 屈原 discipulus, fuit et ipse regni T'chou minister et toparcha. Cum doleret sui magistri vicem, scripsit 九辨 *novem disputationum* caput ad animi dolorem exhalandum, itemque fecit 神女 et 高唐 aliasque descriptiones, quibus regem obtecte carpit.

8. 莊子, agnomine 周, nomine 子體, e 蒙, Lao tse doctrinarum sec-

Digitized by Google

tator, vastæ eruditionis vir. Fama permotus T'chou 威 rex, multis donis eum invitari jussit. At ille: non vidisti bovem? malim otiolo meo indulgere. Scripsisse dicitur decem mille amplius capita, stylo tam singulari, ut vel periti ejus temporis litterarum, nec omnia ipsi intelligere possent. Auctor est famosi 南華經.

9. 司馬遷, nomine 子長, patre 談, ambo summi cancellarii 太史令, e 夏陽龍門 in Ho nan. Ipse bilustris operam stylo dedit, postque decennium navigavit 江 et 淮, trajecit 沅 et 湘, transivit 汶 et 泗, permeavit 梁 et 楚, et inde reversus, mortuo patre, fuit summus historiographus creatus; at dein excusando amicum 李陵, excitavit 孝武 imperatoris indignationem, et infami castrationis pœna deturpatus, animum applicavit ad historicas memorias scribendas, quas anno ante Christum 91 absolvit, tamque feliciter, ut 揚雄 et 劉向 summa illi laude historicam eloquentiam attribuerint.

10. 賈誼, e 洛陽, sub Han 文 imperatore, cujusdam 河南 præfecti cognomine 吳 suffragio promotus fuit. Viginti unum annos natus composuit 過秦論, et sub eamdem ætatem creatus toparcha, imperatorem rogavit, ut anni initium mutaret et ritum musicamque restitueret: at mox collegæ 絳灌 cæterorumque calumniam obterendi impos, in 長沙 regis magistrum dejectus est. Imperator postea hominem recogitans, eum advocavit, et in intimis ædibus de rebus Spiritnum sciscitatus, tam belle respondentem audivit, ut concubia jam nocte, sensim sine sensu sese illi propius appropinquaret. Mox creatus 梁 regis magister, obtulit componendæ tranquillitatis molimen a regiminis peritis summopere laudatum. Amans studii, sub 昭 imperatore, cum patre et avo fuit in novem ministrorum 九卿 numerum cooptatus.

11. 鼂錯, e 潁州, didicit 申不害 et 韓非 pœnalem codicem, et brevi, Han 文 imperatoris jussu, accepit a 伏生 summi tribunalis præfecturam. Magnus consiliarius, tantæ sagacitatis erat, ut sapientiæ saccus 智囊 appellaretur, et quoties de rebus confinium offerret litteras, toties laudaret admitteretque imperator. At demum magnus censor creatus, cum sæpe 景 imperatorem ad feudalium principum potestatem attenuandum hortatus fuisset, mox horum indignationi permissus, iniquæ morti fœde traditus fuit.

12. 司馬相如, nomine 長卿, e Se t'choan 成都, a pueritia cum litterarum studio didicit tractare gladium. Factus, sub 景 imperatore, regius stipator 武騎常侍, morbo mox impeditus peragravit 梁 regnum. Elucubratis 子虛 et 上林 descriptionibus, a 文 imperatore revocatus, in Se t'choan rebelli 唐蒙 populum seducenti, rationem persuasurus missus fuit; illic pontibus etiam viam aperuit, et reversus creatus est regius custos 中郎將. Tandem propter morbum magistratu absistens, in 茂陵 secessit; homo litterariæ scrip-

Digitized by Google

tionis valde peritus, at quod cum 卓文君 noctu aufugerit, male notatus.

13. 李陵, nomine 少卿, avo 廣, fuit gubernator urbis 臨沅; cujus cives ad ipsius memoriam constituerunt 清陵館. Dein fuit dux exercitus, ejusque milites viribus fortes, consilio pollentes, gladio docti laudabantur; ipse vero tigridem manu capere poterat, et sagittâ quicquid vellet feriebat. Ducens quinque mille pedites, in regionem barbarorum longe procurrerat, cum armis viribusque deficiens se hostibus dedere coactus est. 司馬遷 eum litteraturâ principem, arteque militari a nemine superatum laudavit.

14. 楊惲, nomine 子幼, patre 敞, historici 司馬遷 a sorore nepos, e 華陰, sub Han 宣 imperatore regius custos 中郎將 renunciatus fuit. E munere depulsus, ad 孫會宗 rescripsit, se non divitias, non amare dignitates, sed ad ingenium cantu et quiete suum otiolum oblectare.

15. 諸葛, agnomine 亮, nomine 孔明, posthumo 忠武, patria 琅琊, e 豐 prognatus, sub Han dynastiæ finem, ob reipublicæ perturbationes sese in 南陽 absconderat, cum 徐庶 dux consiliarius, coram 劉備 rege illum draconem dormientem appellavit : unde postea 臥龍先生 transnominatus fuit. Rex ipse adiens petiit consilium, rogavit enixe ut esset bellicus consiliarius, moxque primum ministrum renunciavit. Sub regis filio 斗, creatus 武鄉侯, elegit bonos, aluit populum, iniit cum regno 吳 societatem, sedavit barbaros, et lapideas instruendi aciem formas composuit 八陣圖, summopere celebratas. Vir consilii astutia et stratagematum artificio famosus.

16. 李密, nomine 令伯, domo 西蜀武陽 : patre mature defuncto, et matre novo matrimonio obligata, ab avia puer educatus impense eam redamavit. 劉武 imperatori sæpe eum ad se advocanti, ut 太子洗馬 creatus, hæredis principis studia juvaret, per libellum respondit, se quadraginta quatuor annos natum plus habiturum temporis ad regia munera exequenda, quam ad remunerandas aviæ plusquam nonagenariæ curas. Imperator suspirans eum non nomine tenus pium laudavit.

17. 王羲之, nomine 逸少, avo 導, e 琅琊, magnam adeptus regem severe admonendi famam, rectæ calligraphiæ vero ita peritus fuit, ut inter veteres recentioresque facile princeps habeatur. Fuit ducis titulo decoratus 右軍將軍, fuit et 會稽 præfectus : hinc e septem filiis, 凝之, 徽之, 獻之, incoluerunt 會稽, et æque fama claruerunt.

18. 陶潛, nomine 元亮, in 晉 agnomine 淵明, in 宋 agnomine 潛, a vulgo appellatus 靖節先生, sagacis proregis 侃, nomine 士行, pronepos, cum prope domum quinque salices plantasset, inde se etiam 五柳先生 transnominavit. Fuit præfecturæ magister, sed paulo post munere abscessit : rursus

Digitized by Google

fuit urbis 彭澤 gubernator; sed quadam vice, cum ad eum præfectus delegatum misisset, cui ipse solemniore vestitu obviam ire debebat, suspirans dixit, se non posse propter quinque oryzæ modios, curvatis lumbis rusticum excipere hominem; ac statim, sigillo deposito, cecinit suum 歸去來辭. Dein a 劉裕 Song dynastiæ fundatore sæpe ad magistratum ineundum invitatus, omnino noluit, tantum versus pangendo, vinumque bibendo suam degere vitam in deliciis habens. Obiit anno 427 jam sexagenarius.

19. 駱賓王, e 義烏, septennis jam versificandi potens, tantam sibi mox in litteris famam comparavit, ut ipse ac 王勃, 楊炯, et 盧照隣, appellati fuerint quatuor totius imperii præstantes. Pro 徐敬業 composuit edictum, in quo crimina 武則天 imperatricis acerbe revelavit. Hæc cum illud legens eo devenerit « *terra unius pugilli nondum siccata, cui confidit pupillus sex palmorum?* » admirans dixit : quis hoc composuit? talem hominem minister in regiam non vocabit? At dein victo 徐敬業, talis homo occisus fuisse dicitur.

20. 王勃, nomine 子安, e 絳州龍門, avo 通, seu famoso philosopho 文中子, sexennis jam peritus scribendi, mature cœpit regiæ aulæ operam præstare. At regia concitata ira, inde dejectus, ejusque causa pater 福時 in 交趾 subpræfecturam amandatus. 勃 profectus ad eum salutandum, 洪州 pertransivit, et pro 閻 prorege composuit 滕王閣 proœmium, ad quod omnes mirabundi divinum ingenium proclamarunt. Fratres 勔 et 勉 et 助, doctores item fuerunt celebres. Aquas trajiciens misere immersus periit florente 29 annorum ætate, anno 675.

21. 李白, nomine 太白, patria 成紀, ex eadem familia ac 唐 dynastiæ imperator. Is ingenio acer, poetandi peritus, sub 天寶 advocatus in regiam, moxque creatus academicus. Imperator 玄宗, viri ingenio delectatus, ei honores conferre meditabatur, cum eunuchus 高力士, acceptæ irrisionis dividia, per calumniam a magistratu impedivit. Hinc liber per imperium vagabundus, totum se dedit versibus atque vino, compegitque carminum triginta volumina.

22. 李華, nomine 遐叔, patria 趙州, in supremo examine 博學宏詞 doctor, factusque magistratuum tribunalis adjutor. Is judicio affecit primi ministri 楊國忠 gloris maritum dissolute viventem, exindeque ejus loci homines perterriti sunt. Potissimum laudantur ejus 含元殿 discriptio, et 弔古戰場 dissertatio. Nepotes 翰 et 觀, etiam fuerunt litteratura celebres.

23. 劉禹錫, nomine 夢得, e 中山, doctor, supremum examen periclitatus. Dejectus pluries, pluries promotus, fuit etiam interioris curiæ minister, tandemque in Sou tcheou præfectura adeo regimine excelluit, ut donatus veste purpurea auro contexta, rursus honoribus fuerit auctus. Senectutem usque ad

Digitized by Google

septuagesimum secundum annum scriptione oblectavit, ab eximio poeta 白居易 poeta eximius appellatus.

24. 杜牧, nomine 牧之, prænomine 樊川, e 杜陵, avo 祐, sub 太和 doctor, soluta et ligata oratione peritus, creatus fuit academiæ compositor 史館修撰, et dein diplomatum curiæ addictus 中書舍人. Obiit quinquagenarius anno 852. Frater 顗, et ipse doctor, fere illum scribendi arte exæquavit.

25. 韓愈, prænomine 昌黎, septennis jam poterat memoriæ aliquot millena vocabula quotidie mandare: factus doctor et dein summi tribunalis assistens, cum, anno 819, 玄宗 imperatorem admonuisset, dejectus fuit in Koantonensem 潮州 præfecturam. Obiit anno 824, ætatis quinquagesimum septimum agens, et inductus est in Confucii delubrum.

26. 柳宗元, e 解縣, magno patruo 奭, qui fuit interioris curiæ minister, patre 鎮, qui fuit magnus inspector. In supremo examine, nono 貞元 anno, doctor, creatus revisor librorum, moxque censor, et dein Rituum tribunalis adjutor, propter 王文叔, anno 815 in 永州 annonarium, moxque in 柳州 præfectum mutatus, inde transnominatus fuit 柳柳州. Quadraginta sex annos natus e vivis discessit, et fama cum celeberrimo 韓愈 contendit.

27. 王禹偁, nomine 元之, e 鉅野, novennis jam scribendi peritus, sub 太宗 factus doctor, fuit dextimus imperatoris admonitor. Obtulit decem contra barbaros molimina, 禦戎十策, ejusque stylus sumopere probatur: dein academiæ præfectus constitutus, scripsit quinquaginta amplius libros. Filius 嘉祐, doctor, fuit magnus inspector, et pronepos 份, et ipse doctor, fuit vectigalium tribunalis assistens.

28. 范仲淹, nomine 希文, posthumo 文正, titulo 楚國公, e 吳縣, cum strenuam litteris adhibuisset operam, ex paupere conditione sese feliciter erexit. Sub 眞宗 factus doctor, incensum habuit magistratum gerendi studium: sub 仁宗 admonitor designatus, egregie de temporis regimine disseruit. Præfuit multis regionibus, et tandem creatus summi ministerii assistens, paulo post, anno 1052, sexagenariam transgressus ætatem defunctus est.

29. 司馬光, nomine 君實, prænomine 涑水, nomine posthumo 文正, e 陝西, patre 池, e fratribus secundus. Quartum vix emensus lustrum, sub 寶元 factus doctor, honoribus viam sibi aperuit: at cum acriter per libellum regem admonuisset, quod vectigalia ad prima germina exigendi lex, 青苗 ideo appellata, non esset opportuna, dejectus est ad censoris officium, moxque privatus mansit quindecim annis. At sub 哲宗 factus interioris curiæ consiliarius 左僕射, delevit primæ germinationis 青苗 legem, et sub 元祐 summo potitus ministerio, cœlum volvendi terramque subvertendi meritum attigisse celebratur.

Digitized by Google

Multa descripsit, et postremo creatus regis magister sub titulo 溫國公, obiit anno 1086, septuaginta septem annos natus. Filius 康 modestus et pius, fuit regius admonitor.

30. 歐陽修, patre 觀 et patruo 曄, doctoris lauream simul adeptis, matre 鄭 oriunda, doctoratus primas obtinuit, et sub 仁宗 adminitor regius, impedivit ne duo summi magistratus 韓琦 et 范仲淹 officio desisterent. Fuit 滁州 præfectus, academicorum magister, gubernii adjutor : maturavit 英宗 imperatoris restitutionem, fuit principis hæredis magister, se transnominavit 六一居士, insignitum titulo 兗國公. Multa egregie scripsit, et Han yu celebritati par habetur; anno 1072 defunctus, quinquaginta sex annos vixerat.

31. 蘇洵, vigesimum septimum agens annum posuit litterarum initia, sine successu prima subiit pericula, addito conatu sese expolivit, et cum duobus filiis metropolim petens, cœpit sub 嘉祐 magnam celebritatem sibi comparare, et fuit, suffragante Ngeou yang sieou, a summo ministro 韓琦 factus secretæ curiæ revisor 校書郎. At dein de gradu depulsus, tributo præpositum egit apud 文安 urbis gubernatorem. (1009 ad 1066).

32. 蘇軾, primogenitus, appellatione 東坡居士, fuit summa cum laude 杭州 et 徐州 aliarumque urbium præfectus, et academiæ et tribunalis præses, acerrimus 王安石 politiæ hostis. At ipsa prævalente, ad Kiang si 黃州 præfecturam anno 1079 dejectus fuit : rursus anno 1086 restitutus, rursus anno 1094 imperatoris gratia excidit, et ad Koantonensem 惠州 præfecturam, rursusque ad 崖州 districtum missus fuit, unde paulo post ac revocatus fuerit, e vivis in 常州 66 annos natus excessit, anno 1101; homo tanti meriti, ut summam sui 神宗 imperatori injecerit admirationem, et ad noctem eloquentem, sub 仁宗, imperatrix cum aurei nelumbii lampade dein deducendum curaverit. Ejus primogenitus 邁, fere patrem litterario merito attingens, cum eo phrasibus componendis certabat : secundus filius 迨, et tertius 過, item litterati egregii : nepotes habuit quatuordecim.

33. 蘇轍, præcedentis frater, prænomine etiam 樂城 appellatus, homo admodum tranquillus et segregatus, parcus verborum, honestatis amator, cum fratre simul lauream obtinuit. Fuit summi tribunalis adjutor 尚書右丞, et interioris curiæ assistens 門下侍郎, academiæ præfectus et tribunalis præses : at fortiter potentium 章 et 蔡 sugillans actionem, pluries magistratu motus fuit, eoque tandem ipsemet abiens, domum sibi in 許 ædificavit. (1039 ad 1112). Tres habuit filios, 遲 et 适 et 邁.

34. 曾鞏, transnominatus 南豐先生, avo 致堯; tam acris a pueritia ingenii, ut aliquot millia verborum, semel visa, memoria tenere posset, sub 嘉

Digitized by Google

祐 factus doctor, antequam curiam ingrederetur, fuit 齊, 襄, 洪, 福, 明, 亳, 滄 variis urbibus præfectus, et ubique sategit mala populi depellere. Ejus styli elegantia, par quæ cum 歐陽修 vena comparetur. Frater consobrinus, et ipse doctor, fuit lector imperialis 著作郎.

35. 王安石, prænomine 半山, titulo 荆國公, e 臨川, patre 益, qui fuit præfectus et gubernator urbis apprime celebratus. Ipse multa perlegens, omnia memoria retinebat, adeoque doctus erat disputandi, ut a nemine unquam vinceretur. Anno 1067 fuit Nankini præfectus, moxque a 神宗 ad regiminis clavum evectus, sub eo novam induxit gubernii formam, quæ multos excitavit fautores, multos adversarios : inter hos eminuit Se ma koang, qui ei successit, novasque leges abrogavit. Vixit ab anno 1021 ad 1086.

36. 宋濂, nomine 景濂, prænomine 潛溪, sub Yuen dynastiæ finem creatus academicus compilator 翰林編修, sub Ming dynastiæ fundatore factus canonicorum magister 五經師 et Kiannani examinator 江南儒學提督, classicos libros docuit hæredem principem; fuit immo in academiæ præfectum promotus, tum dein dejectus ad 安遠 præfecturam. Rursus postea electus Rituum tribunalis curator 禮部主事, principis hypodidascalus 贊善大夫, atque explanator imperialis 侍講學士 : at ultimo vitæ anno calumnia laceratus, occisis filio nepoteque, ipse extra patriam mortuus est, appellatusque posthumo nomine 文憲. Secundus ejus filius 瑲, nomine 伯珩, poesis et calligraphiæ peritus, magnam sibi comparavit famam, fuitque diplomatum curiæ addictus 中書舍人.

37. 劉基, nomine 伯溫, e 青田, fuit primum Yuen dynastiæ doctor; dein abiens magistratu, privatus vixit. Sub Ming dynastiæ initium Nankinum advocatus, obtulit octodecim molimina, et postea sæpe ad bellum exiit gerendum. Creatus summus cancellarius 太史令, dein factus examinandæ administrationis censor 御史中丞, meritorum dives acquisivit 誠意伯 titulum. Scripsit 郁離子, 覆瓿集, 寧情集, 犂眉公集. Filius 璉 fuit Kiangsi procurator annonæ 右參政; nepos 薦 donatus est Comitis titulo; et diu unus ex posteris electus est in imperialem explanatorem. Ipse homo fuit integer et strenuus; 高 imperator appellavit eum fidelem, eique intime confidit, tandemque ita laudavit, ut ex Chang et Tcheou dynastiis usque adhuc, nullum ei parem fuisse diceret.

38. 方孝孺, nomine 希直, ex patre 克勤 secundo loco genitus, puer eruditum 宋濂 secutus, multa scripsit, quæ præteriti litterati nondum tentaverant. Sub 洪武 fuit principis 皇太孫 magister, transnominatus 正學先生; mox academicus, et explanator imperialis : cumque princeps ascendit solium,

Digitized by Google

imperiali collegio addictus fuit. At 文皇, excitata mox seditione, illum scribere edictum turbisque favere detrectantem, ira incensus in pago jussit occidi. Sub 洪熙 (1425) coram omnibus ministris, minister vere fidelis proclamatus, sub 隆慶 honoratus est sacrificio.

39. 王守仁, nomine 伯安, in vita appellatus 陽明先生, e Tchekiannensi 餘姚. Sub 弘治 doctor, mox tribunali criminum præpositus, inique accusatus, inique fuit ad Long chang in Koei tcheou cursorius præfectus demissus; rursusque dein factus gubernator urbis, magistratuum tribunalis curator, prætor provinciæ, et tandem Nankini militiæ tribunalis præses. Creatus Comes, dein depressus, rursus Marchio jussus. Nomine posthumo 文成, honoratur in Confucii pagoda. Militari et civili laude egregius, milites insolita strategia versabat, ut omnium opinionem excedere videretur. (1472 ad 1528).

40 宗臣, nomine 子相, e 興化 oriundus, sub 嘉靖 lauream adeptus, fuit rei litterariæ præfectus 提學副使, litteris virtutibusque præstans.

41. 王世貞, nomine 元美, e 太倉. Cum regium monitorem 楊繼盛 morte plexum doluisset, potentis 嚴嵩 eunuchi indignationem provocavit: postmodum patre morti addicto, magistratu abscessit. Dein fuit pœnarum tribunalis præses, et cum fratre 世懋 nomine 敬美, qui erat ex imperialis sacrificii curia 太常卿, poesi et prosa tantam sibi famam adepti sunt, ut 麟洲 et 鳳洲 appellarentur. (1526 ad 1590).

42. 張溥, nomine 天如, e 太倉, una cum 張采 circulum (社) instituit, quo conspicui litterati simul congrediebantur. Factus academicus, accusatus fuit, quod in gubernium circulus conspiraret; sed imperatore non damnante, morte sua finivit, multa de canonicis historicisque relinquens scripta, quæ ob insigne meritum in imperiale museum collecta fuerunt.

EPISTOLARUM AUCTORES.

43. 蔡景歷, nomine 茂世, e 考城, inclytus, pius, pauper, studii amans, fuit vectigalium tribunalis præses 度支尚書. Filius ejus ingeniosus, fuit in tribunalium censura præses sigilli 給事中.

44. 郭嘉, e 陽翟, plenus consilii rerumque agendarum solers. 曹操 de publicæ rei statu cum eo collocutus dixit, se pupillum, cum solo illo, magnum facinus posse conficere. Posthumo nomine 貞侯 appellatus.

45. 關羽, nomine 雲長, e 解縣 in Chansi, adjuvit Lieou pei. Appellatus 萬人敵 decem mille hominum æmulus, strategus fuit fortissimus, et veluti Mars a Sinis colitur. Duo filii, 平 et 興, etiam famosi.

Digitized by Google

46. 王猛, nomine 世雄, rei litterariæ artisque militaris gnarus. Sub 太建 præfectorius administer 錄事參軍, ob militare meritum electus principis custos 太子右衛, paulo post munere abiit. Rursus adjuvit 文 imperatorem, qui ejus meritis admodum lætatus, donis locupletavit. Posthumo nomine fuit 成 appellatus.

47. 曾省吾, e 鎮祥, doctor, fuit provinciæ prætor et exercitus dux in Se t'choan. Postea creatus est militiæ tribunalis assistens, tum Nankinensis administrationis censor, et tandem operum tribunalis præses.

48. 范應期, Tchekiannensis, ex 湖州 præfecturæ 烏程 districtu, sub 嘉靖 academiæ princeps designatus.

49. 陳貞謨, nomine 忠夫, e 安吉, doctor, fuit in Koei tcheou procurator annonæ, et annos attigit nonaginta unum.

50. 汪道昆, nomine 伯玉, fuit doctor eodem ac 王世貞 anno. In senectute militiæ tribunalis assistens fuit renunciatus.

51. 朱熹, nomine 元晦 vel 仲晦, patria 新安, celebratissimus interpres, natus anno 1130, obiit anno 1200, et sub 徽國文公 titulo in Confucii fano honoratur.

52. 文天祥, nomine 宋瑞, alio nomine 履善, e 吉水, vigesimo ætatis anno doctor, fuit dein primus minister, secutusque miseram 端宗 imperatoris fortunam. Cum tandem nollet adhærere novæ Yuen dynastiæ imperatori, ultro sibi vitam ademit. (1236 ad 1282).

53. 馮子振, nomine 海粟, e 攸縣, vix fuit septimi gradus magistratus 承事郎, at tam insignis facundiæ, ut calente vino præparatas a duobus tribusve famulis papyros tractim inscriberet: sic multa exaravit, at pleraque deperdita sunt.

54. 文徵明, initio nomine 璧, dein propter ordinem fratrum mutavit 璧 in 徵仲, alio nomine 衡山, patre 林, qui fuit 溫州 præfectus, patruo 森, qui fuit administrationis censor, e 長洲 oriundus. Ipse fuit academiæ administer 待詔, attigitque nonaginta annos. Filius ejus primogenitus agnomine 彭, nomine 壽承, fuit imperialis collegii administer, et secundus agnomine 嘉, nomine 休承, fuit examinator imperialis.

55. 錢溥, e 華亭, sub 天順 doctor, fuit interioris curiæ adjutor, et tandem rituum tribunalis præses. Posthumo nomine 文通 appellatus.

56. 陸時中, nomine 幼貞, patruo 澄. Sub 嘉靖 licentiam adeptus, a pueritia ingenio præstans, non magistratum agere, sed multa scribere adamavit.

57. 袁紹, nomine 本初, rigidi præfecti 安 abnepos, e 汝南, fuit magnus strategus, et præfuit 冀 et 青 et 幽 et 幷 quatuor provinciis; victus a 曹

Digitized by Google

操, e morbo mortuus est.

58. 王稱登, nomine 伯穀, e 長州, egregius poeta. Sub 萬曆, jussu imperatoris, historias regni refecit.

59. 許相卿, nomine 伯台, e 海寧, sub 正德 doctor, sub 世宗 factus est sigilli præses. Quum imperator non audisset quod ipse admonuerat, abdicato magistratu, reversus est domum, et morbo decessit.

60. 吳武陵, sub 元和 fuit Confuciani sacrificii administer 太常博士.

61. 張時徹, nomine 惟靜, et alio 東沙, e 鄞縣. Sub 嘉靖 doctor fuit et Nankini militiæ tribunalis præses. Dein propter seditionem domum reversus, quamvis se scriptioni atque vino dedisset, numquam ad magistratum aspirare cessavit.

62. 淳于髡, e 齊, visitavit 梁惠王, quicum tres dies noctesque, de multis locutus fuit : at quum rex vellet eum magistratu, honorare, se nunquam acturum professus est.

63. 楊彪, avo 秉, sub 獻 imperatore creatus est summus magister 太尉, et honorifice tanquam hospes ab illo tractatus. Ejus filius 脩, nomine 德祖, insignis fuit litteratus.

64. 孔融, nomine 文舉, Confucii vigesima generatione nepos, fuit borealis maris prætor 北海相, et sub 献 imperatore magnus toparcha. At 曹操 metuens viri severitatem, ejus vitæ insidiatus fuit anno 208.

65. 唐順之, nomine 應德, e 武進, avo 貴, qui fuit in tribunalium censura præses sigilli 給事中, et patre 實, qui fuit 永州 præfectus. Is obtinuit primas doctoratus, et factus est militiæ tribunalis curator 主事, academicusque compilator 編修. Posthumo nomine 襄文. Filius 鶴徵, doctor fuit et imperialis sacrificii minister 太常卿.

66. 胡纘宗, nomine 世甫, e 陝西 奉安. Sub 正德 doctor, tum delectus fuit academicus collector 檢討, et administrationis censor 都御史.

67. 王維楨, nomine 允寧, e 華州, doctor fuit, tum academicus tiro 庶吉士, et Nankinensis collegii administer 祭酒. Vir strenuus et pius, vixit quinquaginta annos.

68. 沈懋學, nomine 君實, e 宣城, patre 寵 nomine 畏思. Ipse sub 萬曆 doctor fuit et academicus compositor 修撰. Posthumo nomine 文節.

69. 羊祜, nomine 叔子, celeber civilis militarisque præfectus, tantique meriti, ut ipse 諸葛孔明 nec eum superarit. Fuit 荆州 prætor, et Summus adjutor 太傅. Cum anno 278 obiisset, in ejus memoriam positus est lapis; ad quem cum homines lacrymas retinere non possent, inde 墮淚碑 seu elicientis lacrymas lapidis nomen derivatum est.

Digitized by Google

70. 白居易, nomine 樂天, posthumo 文興, e 太原, celeberrimus poeta. Sub 貞元 doctor, sub 元和 designatus fuit academiæ magnus doctor 學士, pluraque deinceps munera egregie obivit. At publicæ pertæsus vitæ, in *Fragrantiæ* montem decessit, ubi cum octo sociis campestris libertatis poesisque vinique deliciis indulgebat, cum, pervagante novem seniorum 香山九老 fama, ab imperatore advocatus et vectigalium tribunali præfectus fuit. Obiit anno 846. ætatis septuagesimum quartum agens.

71. 王徽, nomine 累立, a pueritia amans studii, et pollens scriptione, musicâ, et medicina, fuit in diplomatum curia præses sigilli 秘書監. At abdicato magistratu, multa scripsit decem annorum spatio, multamque laudem in litteraria palæstra est consecutus.

73. 黃庭堅, nomine 山谷, et alio 魯直, e 分寧, patre 亞夫. Ipse doctor, fuit imperialis lector 著作郎, et sub 神宗 creatus est academicus hypodidascalus 起居舍人. Celebritate par est cum 蘇軾, adeoque vulgo nomina 蘇黃 consociata memorantur. (1045 ad 1105).

74. 袁子才, agnomine 枚, prænomine 簡齋, Tchekiannensis 錢塘 civis, duodennis puer jam baccalaureus, 21 annorum juvenis, currente calamo composuit 銅鼓 descriptionem; indeque Koangsi prætoris suffragio auctus, K'ien long 3° anno licentiam, sequentique doctoratum tulit, et dein academiam ingressus est. Subpræfectus fuit, post unum alterumque locum, in ipsa demum urbe 江寧: at brevi valetudinem excusavit, et privatam inivit vitam, mensæ et mulierum voluptatibus indulgens. Nankini ejus hortus adhuc conspiciendus erat, cum novissimi rebelles omnia destruxerunt. (1716 ad 1797).

Digitized by Google

Digitized by Google

傳　三

TRES MEMORIÆ.

Hoc nomine audiunt tria in Confuciana chronica commentaria, primum a 左邱明 adeoque 左傳, alterum a 公羊高 adeoque 公羊傳, tertium a 穀梁赤 adeoque 穀梁傳 appellatum. At longe inter tria eminet primum, cujus expolitissima elocutio ingeniosioribus eruditis facile auctorem accenset : adeoque plura ex ipso perlegere solent scholares, ceteris vix ad specimen delibatis. Cui scholarum methodo religiose et nos obsequemur, prout sequens exhibebit elenchus.

1 鄭伯克段于鄢
2 周鄭交質
3 石碏諫寵州吁
4 臧僖伯諫觀魚
5 莊公戒飭守臣
6 臧哀伯諫納郜鼎
7 季梁諫追楚師
8 曹劌論戰
9 桓公伐楚盟屈完
10 宮之奇諫假道
11 齊桓下拜受胙
12 荀息傳奚齊
13 陰飴甥對秦伯
14 子魚論戰
15 寺人披見文公
16 介之推不言祿
17 展喜犒師
18 宛濮之盟
19 燭之武退秦師
20 蹇叔哭師
21 秦人入滑
22 晉敗秦師於殽
23 楚世子商臣弒君
24 甯武子來聘
25 鄭子家告趙宣子
26 趙盾弒其君
27 王孫滿對楚子
28 齊國佐不辱命
29 楚師晉知罃
30 呂相絕秦
31 駒支不屈於晉
32 祁奚請免叔向
33 子產告宣子輕幣
34 晏子不死君難
35 季札觀周樂
36 子產壞晉館垣
37 子產論尹何爲邑
38 郤楚逆女以兵
39 鄭殺大夫公孫黑
40 齊侯請繼室于晉
41 楚使椒舉如晉
42 石言於晉
43 子革對靈王
44 楚太子建奔宋
45 子產論政寬猛
46 晏子論梁邱據
47 吳入郢
48 秦師救楚
49 夾谷之會
50 吳許越成
51 楚子軫卒
52 吳將伐齊
53 衛侯會吳于鄖
54 會于黃池
55 楚白公之亂
56 越滅吳
57 春王正月
58 宋人及楚人平
59 吳子使札來聘
60 虞師晉師滅夏陽

Digitized by Google

鄭伯克段于鄢 隱公元年

左邱明

初、鄭武公娶於申、曰武姜、生莊公、及共叔段、莊公寤生、驚姜氏、故名曰寤生、遂惡之、愛共叔段、欲立之、亟請於武公、公弗許、及莊公卽位、爲之請制、公曰、制、巖邑也、虢叔死焉、他邑惟命、請京、使居之、謂之京城大叔、祭仲曰、都城過百雉、國之害也、先王之制、大都、不過參國之一、中、五之一、小、九之一、今京不度、非制也、君將不堪、公曰、姜氏欲之、焉辟害、對曰、姜氏何厭之有、不如早爲之所、無使滋蔓、蔓、難圖也、蔓草猶不可除、況君之寵弟乎、公曰、多行不義、必自斃、子姑待之、旣而大叔、命西鄙北鄙貳於己、公子呂曰、國不堪貳、君將若之何、欲與大叔、臣請事之、若弗與、則請除之、無生民心、公曰、無庸、將自及、大叔又收貳以爲己邑、至於廩延、子封曰、可矣、厚將得衆、公曰、不義不暱、厚將崩、大叔完聚、繕甲兵、具卒乘、將襲鄭、夫人將啟之、公聞其期、曰、可矣、命

(1) Familiæ cognomine Kiang ; mulier autem a viro mutuabatur posthumum nomen 諡, ideo et Ou appellata.

(2) Aufugit in Kong ; hinc inditum nomen.

(3) Tanta difficultate partus, ut mater veluti a morte revocata haberetur.

(4) Muri tractus decem pedes altus et triginta exporrectus, dicitur 雉.

Digitized by Google

1. TCHENG COMES VICIT TOAN IN YEN.

Initio, Tcheng Ou regulus duxerat ex Chen dictam Ou kiang (1), genuitque Tchoang regulum atque Kong dominum Toan (2). Tchoang regulus reviviscendo partus (3) exterruit Kiang oriundam, adeoque nomine apellavit *reviviscendo partum*, indeque aversari eum, amatumque Kong minorem Toan, velle instituere eum, pluriesque petere ab Ou regulo, regulo minime annuente. — Cum Tchoang regulus tenuit solium, pro illo petiit Tche; regulus ait : Tche, periculosa urbs est, Kouo domino fatalis; aliam urbem, ad nutum. Petita King, jussit incolere illam, appellavitque eum King urbis magnum dominum. — Tchai tchong toparcha ait : primaria urbs excedens trecentas decempedas, regni pernicies est (4) : priores reges statuerant, majori urbi non excedendam trium metropolis partium unam; mediæ, quinque unam; minori, novem unam : nunc King excedit mensuram, non est regula jam, princeps futurum ne sustineat. Regulus ait : Kiang oriunda vult ita, qui vitem perniciem? Respondens ait : Kiang oriunda qui satisfieri poterit? potius erit mature adhibere rei modum, ut ne gliscens serpat; serpens, difficile tentabitur jam : serpens herba, adhuc non potest evelli, quanto minus principis dilectus frater? Regulus ait : pluribus actis sine jure, necessario seipse perdet; domine, interim expectes istud. Postea vero T'ai chou jussit occidua confinia et borealia confinia dividere tributa cum se. Regius filius Liu ait (5) : regnum non patitur dividi; princeps aggredietur quo rem modo? si velis dare magno domino, subditus peto servire illi; si non das, tunc rogo tollas eum, ne ingenerentur populo consilia. Regulus ait : haud opus, fac ipsummet devenire. T'ai chou præterea recepit dividentes, tanquam essent propriæ urbes, usque ad Ling yen. Tse fong ait : bene jam, crescens mox assequetur omnes. Regulus ait : expers justitiæ expers familiaritatis, crescens mox occumbet (6). — T'ai chou reficiens, congregans (7), disposuit loricas et arma, comparavitque pedites et quadrigas, volens adoriri Tcheng, seniorque comitissa debebat aperire ei. Regulus audito rei condicto, ait : bene nunc; jussitque Tse fong educere

---

(5) Toparcha, nomine 子封.

(6) Expers justitiæ in principem et familiaritatis in fratrem, non habebit sibi addictam multitudinem, adeoque peribit.

(7) Reficiens mœnia, congregans militem.

Digitized by Google

子封帥車二百乘以伐京、京叛太叔段、段入于鄢、公伐諸鄢、五月、辛丑、大叔出奔共、書曰、鄭伯克段於鄢、段不弟、故不言弟、如二君、故曰克、稱鄭伯、譏失教也、謂之鄭志、不言出奔、難之也、遂寘姜氏於城潁、而誓之曰、不及黃泉、無相見也、既而悔之、潁考叔爲潁谷封人、聞之、有獻於公、公賜之食、食舍肉、公問之、對曰、小人有母、皆嘗小人之食矣、未嘗君之羹、請以遺之、公曰、爾有母遺、繄我獨無、潁考叔曰、敢問何謂也、公語之故、且告之悔、對曰、君何患焉、若闕地及泉、隧而相見、其誰曰不然、公從之、公入而賦、大隧之中、其樂也融融、姜出而賦、大隧之外、其樂也洩洩、遂爲母子如初、君子曰、潁考叔、純孝也、愛其母、施及莊公、詩曰、孝子不匱、永錫爾類、其是之謂乎、

周鄭交質 隱公三年

鄭武公莊公、爲平王卿士、王貳於虢、鄭伯怨王、王曰、無之、故周鄭交質、王子狐爲質於鄭、鄭公子忽爲質於周、王崩、周人將畀虢公政、四月、鄭祭足

(1) Consilium occidendi fratrem clare apparet, sed difficile aperitur.

Digitized by Google

currus ducentos quadrigarios, ad impetendam King : King rebellavit magno domino Toan, et Toan intravit in Yen : regulus irrupit in Yen; et quinta luna, cycli trigesima octava, magnus dominus egressus aufugit in Kong. Commentarius ait : Tcheng Comes vicit Toan in Yen; Toan, non fratrem, ideo non dicit fratrem; velut duo principes, ideo ait *vicit;* appellat Tcheng Comitem, irridens defuisse religioni; significans ipsum Tcheng consilium, non dicit egressum aufugisse, difficultate rei scilicet (1). — Dein inclusit Kiang oriundam in T'cheng yng, atque jurans ei ait : nisi assecuti elysios fontes, nunquam nos videbimus jam. — Postea vero pœnituit facti.—Yng k'ao chou gerens Yng vallis confinii præfectum, audita re, aliquid obtulit regulo : regulus didit ei convivium; convivans seposuit carnem, reguloque scitante rem, respondens ait : modicus homo habeo matrem; usque gustavit modici hominis cibos, nondum gustavit principis juscula; peto his donem illam. Regulus ait : tu habes matrem donandam : at ego solus careo. Yng k'ao chou ait : ausim interrogare quid significet, et regulus narravit ei causam, imo monuit eum pœnitentiam. Respondens ait : princeps quid angi? si effossa terra usque ad fontem, per hypogeum mutuo invisetis, ecquis dicet non bene? Regulus obsecutus ei; regulusque ingressus cantavit : magni hypogei medio, id gaudii suave concors; et Kiang egressa cantavit : magnum hypogeum extra, id gaudii late relaxans; statimque facti mater et filius sicut ante. — Sapientes viri dicunt : Yng k'ao chou mere pius quidem : amorem suæ matris exporrexit adusque Tchoang regulum. Carmen (III. 13.) aiens : « pius filius non exhauritur, jugiter benefaciet vestro generi » illud nonne idipsum significat?

---

2. TCHEOU ET TCHENG COMMITTUNT OBSIDES.

Tcheng regni Ou regulus et Tchoang regulus, erant P'ing regis agentes ministri. Rex divisurus cum Kouo (2); Tcheng Comes conquestus regi, rex ait : abest hoc. Quapropter Tcheou et Tcheng commiserunt obsides, et regis filius Hou factus obses apud Tcheng, Tcheng reguli filius Hou factus obses apud Tcheou. Rege defuncto, Tcheou homines volebant dare Kouo regulo regimen. Quarta luna, Tcheng regni Tchai tchou, eductis copi-

---

(2) Rex volebat dividere regimen inter Tcheng et Kouo regulos.

Digitized by Google

帥師取溫之麥、秋、又取成周之禾、周鄭交惡、君子曰、信不由中、質、無益也、明恕而行、要之以禮、雖無有質、誰能間之、苟有明信、澗谿沼沚之毛、蘋蘩薀藻之菜、筐筥錡釜之器、潢汙行潦之水、可薦於鬼神、可羞於王公、而況君子結二國之信、行之以禮、又焉用質、風有采蘩采蘋、雅有行葦泂酌、昭忠信也、

石碏諫寵州吁 隱公三年

衞莊公娶於齊、東宮得臣之妹、曰莊姜、美而無子、衞人所爲賦碩人也、又娶於陳、曰厲嬀、生孝伯、早死、其娣戴嬀、生桓公、莊姜以爲己子、公子州吁、嬖人之子也、有寵而好兵、公弗禁、莊姜惡之、石碏諫曰、臣聞愛子、教之以義方、弗納於邪、驕奢淫泆、所自邪也、四者之來、寵祿過也、將立州吁、乃定之矣、若猶未也、階之爲禍、夫寵而不驕、驕而能降、降而不憾、憾而能眕者、鮮矣、且夫賤妨貴、少陵長、遠間親、新間舊、小加大、淫破義、所謂六逆也、君義、臣行、父慈、子孝、

谿 K'i, aqua convallis.
薀 Wen, planta aquatilis. 薀 Yun, assuescere. Yun 蘊, recondere, colligere.
潢 Hoang, stagnum.
碏 Tsio, revereri : lapis multicolor.
眕 Tchen, odium oculis non prodere.

Digitized by Google

is, abstulit Wen urbis triticum, et autumno, rursus cepit T'cheng tcheou metropolis fruges (1) : et Tcheou atque Tcheng commiserunt simultates. — Sapientes viri aiunt : fide haud ex corde, obses nihil proderit ; aperte ingenueque initam, obligatamque ipsam juxta ritus, licet nullus adsit obses, quis poterit abrumpere eam? Si adsit aperta sinceritas, torrentis, rivuli, piscinæ, insulæque herbulæ, et marsileæ, artemisiæ, hippuridis ceratophyllique oluscula, et cistæ, corbis, caldarii ahenique vascula, et residis stagni euntisque rivuli aquæ, poterunt offerri coram geniis spiritibusque, poterunt afferri coram regibus majoribusque ; quanto vero magis a sapientibus principibus conjuncta duorum regnorum fides, initaque ea juxta ritus ? quid adhuc opus obside ? *Morum* illa « Colligunt artemisiam, Colligunt marsileam » et *Decori* illa « Viales calamos, Procul hauri » illustrant devotam fidem scilicet.

---

3. CHE TSIO EXPROBRAT DILECTIONEM TCHEOU HIU.

Wei Tchoang regulus duxerat ex T'si, hæredis principis Té t'chen sororem (2), dictam Tchoang kiang, pulchram at expertem filiis, Wei homines propter quam cecinere *Magna virago :* et præterea duxerat ex T'chen dictam Li koei, partusque Hiao pé mature obivit; cujus sororcula Tai koei peperit Hoan regulum, et Tchoang kiang habuit pro proprio filio : regius filius Tcheou hiu, gratiosæ feminæ filius, pollebat gratia atque amabat arma, regulus non prohibebat, Tchoang kiang aversabatur eum. Che tsio toparcha commonefaciens ait : ego audivi amantem filios docere illos ab æquitate regulaque, ne inducantur in pravitatem; superbiam, prodigentiam, licentiam, luxuriam, ex quibus pravitas, esse; et quatuor harum originem, dilectionis censuumque excessum esse. Si vis instituere Tcheou hiu, jam determina illum ; si adhuc non, gradarias hinc facies adversitates. Qui dilecti non superbiant, superbientes adhuc possint dejici, dejecti tamen non oderint, odientes adhuc valeant contineri, rari sunt : præterea, ut vilior obsistat nobiliori, junior transiliat seniorem, remotus abrumpat propinquum, novus intercidat antiquum, minor excedat majorem, licentiosus perrumpat probum, quæ dicuntur sex impietates; et principem æquum, ministrum exequi,

---

(1) Tchai tchou, scilicet Tchai tchong. — Wen, urbs imperialis; T'cheng tcheou, Lo metropolis.

(2) Orientale palatium, hæredis principis palatium.

Digitized by Google

兄愛、弟敬、所謂六順也、去順效逆、所以速禍也、君人者、將禍是務去、而速之、無乃不可乎、弗聽、其子厚與州吁游、禁之不可、桓公立、乃老、

臧僖伯諫觀魚 隱公五年

春、公將如棠觀魚者、臧僖伯諫曰、凡物不足以講大事、其材不足以備器用、則君不舉焉、君將納民於軌物者也、故講事以度軌量、謂之軌、取材以章物采、謂之物、不軌不物、謂之亂政、亂政亟行、所以敗也、故春蒐、夏苗、秋獮、冬狩、皆於農隙、以講事也、三年而治兵、入而振旅、歸而飲至、以數軍實、昭文章、明貴賤、辨等列、順少長、習威儀也、鳥獸之肉、不登於俎、皮革、齒牙、骨角、毛羽、不登於器、則公不射、古之制也、若夫山林川澤之實、器用之資、皁隸之事、官司之守、非君所及也、公曰、吾將畧地焉、遂往、陳魚而觀之、僖伯稱

(1) Is, idem ac regius filius 彊.

(2) Magna negotia, sacrificii et belli scilicet; materia, uti pelles, coria et alia, de quibus mox : in duas enim partes dividitur alloquium.

(3) Negotia bellica scilicet : venatio enim ad militare exercitium dirigebatur; ideo et curribus usus.

(4) 至, indicat accessum ad gentilitiam aulam, qua majores monebantur, post quem bibebatur.

(5) Exhibetur ornamenti decorum, cum vestium vexillorumque fulgeat appa-

Digitized by Google

patrem clementem filiumque pium, primogenitum benignum postgenitumque revereri, quæ dicuntur sex rationabilia : abjicere rationabile et exequi absonum, en quo arcessuntur calamitates; ut regens homines velit calamitates, quas satagit avertere, contra arcessere eas, an nihil erit non decens? Non auscultavit, ejusque filio summopere cum Tcheou hiu spatiante, impedire id neque potuit. Hoan regulo instituto, statim recessit.

---

4. TSANG HI COMES EXPROBRAT VIDENTEM PISCARI.

Vere, regulum volentem ire Tang visum piscari, Tsang hi Comes commonefecit dicens (1) : quidlibet rei haud referatur ad tractanda magna negotia, et quæ materies non valeat ad parandum instrumentorum usum (2), jam princeps non attinget. Princeps est inducturus populum in regulam cultumque scilicet : porro disserere negotia ad perpendendum directionis gradum, dicitur regula ; adhibere materiam ad expoliendum rerum nitorem, dicitur cultus : nec regula nec cultus, dicitur confusio regiminis, et confusio regiminis continenter progrediens, id quo perdimur est. — Quapropter verna venatio, æstiva venatio, autumnalis venatio, hiemalis venatio, æque in agriculturæ otio, ad tractanda negotia est (3), triennio vero exercetur miles, ingredientesque ordinantur cohortes, redituque bibitur accessus (4); et sic recensetur exercitus vis, exhibetur ornamenti decorum, distinguitur nobilior viliorque, discernitur ordinum instructio, ordinatur junior seniorque (5), discitur militaris forma scilicet. — Avium ferarumque carnes haud imponendas in quadras, et pelles, coria, dentes, molares, ossa, cornua, pilos, plumas, haud imponenda in vasa, hujusmodi regulum non sagittare, antiquorum regula est : quoad ejus montium, sylvarum, fluminum, lacuumque fructus, et instrumentorum utensiliumque materiam, viliorum administrorum res subjectorumque curatorum officium, non vero princeps quo attingat, sunt. Regulus ait : ego volo lustrare loca; statimque ivit ponere piscatoria atque conspicere rem : Hi Comes prætexens morbum

---

ratus; distinguitur nobilitas, cum in venatione nobiliores prius debebant occidere feras; discernitur ordinum instructio, cum alii delitescant in insidiis, alii in apertum prodeant, alii irrumpant, alii recedant; ordinatur junior seniorque, cum juniores in egressu præcedere in regressu subsequi tenebantur.

Digitized by Google

疾不從、書曰、公矢魚于棠、非禮也、且言遠地也、

鄭莊公戒飭守臣 隱公十一年

秋、七月、公會齊侯鄭伯伐許、庚辰、傅于許、潁考叔取鄭伯之旗蝥弧以先登、子都自下射之、顛、瑕叔盈又以蝥弧登、周麾而呼曰、君登矣、鄭師畢登、壬午、遂入許、許莊公奔衞、齊侯以許讓公、公曰、君謂許不共、故從君討之、許既伏其罪矣、雖君有命、寡人弗敢與聞、乃與鄭人、鄭伯使許大夫百里、奉許叔以居許東偏、曰、天禍許國、鬼神實不逞於許君、而假手於我寡人、寡人唯是一二父兄、不能共億、其敢以許自爲功乎、寡人有弟、不能和協、而使餬其口於四方、其況能久有許乎、吾子其奉許叔、以撫柔此民也、吾將使獲也佐吾子、若寡人得沒於地、天其以禮悔禍於許、無寧茲許公復奉其社稷、唯我鄭國之有請謁焉、如舊昏媾、其能降以相從也、無滋他族、實偪處此、以與我鄭國爭此土也、吾子孫其覆亡之不暇、而

(1) Yng k'ao chou, Tse tou et Ya chou yng, æque Tcheng regni toparchæ : Tse tou privato odio prosecutus occidit Yng k'aò chou : Meou hou, vexilli nomen.

(2) Hiu minor, scilicet Hiu tchoang reguli minor frater.

Digitized by Google

non comitatus. Chronica aiunt : regulum tetendisse piscatoria in Tang, non est ritus : imo aiunt, longinqua terra.

---

5. TCHENG TCHOANG REGULUS DETERRET JUBETQUE CUSTODES MINISTROS.

Autumno, septima luna, regulus conjunctus T'si Marchioni et Tcheng Comiti impetivit Hiu, et cycli decima septima adhæserunt ad mœnia : Yng k'ao chou, apprehenso Tcheng Comitis vexillo *Meou hou*, inde prior ascendit; Tse tou ab imo sagittavit eum, et prostratus est (1). Ya chou yng rursum cum *Meou hou* ascendit, et quaquaversum agitans inclamavit : princeps ascendit jam. Tcheng exercitus totus ascendit, et cycli decima nona exinde ingressus est Hiu. Hiu Tchoang regulus aufugit in Wei, et T'si Marchio sumens Hiu cessit regulo. Regulus ait : principe dicente Hiu defuisse tributis, ideo secutus te punivi illum; Hiu cum subierit suam pœnam jam, licet tuum sit mandatum, modicus ego non audeo interesse particeps, statimque dedit Tcheng genti. — Tcheng Comes jussit Hiu regni toparcham Pé li servire Hiu minori, sicque incolere Hiu orientalem angulum (2), dicens : Cœlo culpante Hiu regnum, Spiritus vere non faverunt Hiu principi, atque mutuati sunt manum a modico viro : at modicus vir, vix istos unum alterumque consanguineum ministrum, nec possum sustentare et tranquillare; an ipse ausim attribuere Hiu mihi in meritum? Modicus ego habens fratrem, nec potui concors conspirare, ut faciam quærere sibi victum per quatuor oras; et ipse potius potero diu servare Hiu? Domine mi, ipse subservi Hiu minori, ut fovens mulceat istum populum; et ego mox mittam Hou, auxilio mei domini. Si modicus vir obtinuerit tumulari in terra, cœlum forte usum beneficio pœnitebit sæviisse contra Hiu (3); nihil potius ergo ac iste Hiu regulus iterum subserviat sui regni penatibus, et tantum, meo Tcheng regno aliquid petente et monente, tanquam antiquo connubio affinis, ipse possit demitti et sic alteri obsequi : at ne addas aliam familiam vere urgentem habitare hic, ut cum meo Tcheng regno contendat istam terram; meos filios nepotesque, ipsos pessum eundi occumbendique deficeret tempus, quanto minus

---

(3) Quamdiu mortuus non ero, cœlum haud mihi auferet quod mihi recens dedit : cum ergo ego nonnisi mortuus dimittam regnum Hiu, nihil restat nisi ut ejus regulus obnoxia mihi potestate illud pergat gubernare.

Digitized by Google

況能禋祀許乎、寡人之使吾子處此、不唯許國之爲、亦聊以固吾圉也、乃使公孫獲處許西偏、曰、凡而器用財賄、無寘於許、我死、乃亟去之、吾先君新邑於此、王室而既卑矣、周之子孫、日失其序、夫許、犬岳之胤也、天而既厭周德矣、吾其能與許爭乎、君子謂鄭莊公於是乎有禮、禮、經國家、定社稷、序民人、利後嗣者也、許無刑而伐之、服而舍之、度德而處之、量力而行之、相時而動、無累後人、可謂知禮矣、

臧哀伯諫納郜鼎 桓公二年

夏、四月、取郜大鼎于宋、戊申、納于大廟、非禮也、臧哀伯諫曰、君人者、將昭德塞違、以臨照百官、猶懼或失之、故昭令德以示子孫、是以清廟茅屋、大路越席、大羹不致、粢食不鑿、昭其儉也、袞冕黻珽、帶裳幅舄、衡紞紘綖、昭其度也、藻率鞞鞛、鞶厲游纓、昭其數也、火龍黼黻、昭其文也、五色比象、昭其物也、鍚鸞和鈴、昭其聲也、三辰

(1) Filios nepotesque ait, non se solum, ut ostendat se vires non habere ad suam progeniem sustentandam.

(2) Tcheng metropolis olim ad regiæ septentrionem erat, novissime ad Ho nan 河南 translata : Tcheng regulus erat e regia Tcheou familia, non ita vero Hiu regulus.

Digitized by Google

possem devote sacrificare Hiu (1)? Modicus vir jubeo meum dominum manere hîc, non tantum Hiu regni ergo, sed etiam nonnihil ad tuendum mea confinia. — Tum jussit Kong suen hou incolere Hiu occidentalem angulum, dicens : omnia tua instrumenta pecuniam et res, noli ponere in Hiu; me mortuo, tunc continenter abscede hinc : meus defunctus pater novissime instituit urbem hîc loci, regia domus vero jam attenuata, et Tcheou progenies in diem amittit suam seriem, at Hiu magni summatis posteritas est (2) : cœlum ipsum cum fastidiverit Tcheou mores, ego qui potero cum Hiu contendere? — Sapientes viri dicunt Tcheng Tchoang regulum in hoc quidem servasse ritum. Ritus, componit regni familiam, stabilit regni penates, ordinat populum, commodat posteritati scilicet : Hiu carens lege impetitum, submissum dimissum fuisse, perpensa virtute digessisse id, dimensis viribus peregisse rem, visa opportunitate movisse, nihilque incommodasse posteris, potest dici scivisse ritum jam.

---

6. TSANG NGAI PÉ EXPROBRAT RECEPISSE KO REGNI TRIPODEM.

Æstate, quarta luna, accepto Ko regni magno tripode ex Song, cycli quadragesima quinta introduxit in protoparentis delubrum; violatus ritus sane. Tsang ngai pé (3) exprobrans ait : rectores hominum volentes illustrare virtutem et supprimere refractarios ad ductu prælucendum variis præfectis, adhuc timebant ne forte fallerent rem, adeoque repræsentabant egregias virtutes ut ostenderent posteritati. Hinc puri delubri stramineum tectum, primarii currus herbaria storea, magnum jusculum sine conditura, frumentaceum pulmentum minus decorticatum, repræsentabant hominum frugalitatem : trabea, infulæ, genualia, et tessera, cingulum, limus, tibiale et sandalium, cnason, redimicula, offendix et velum, repræsentabant hominum regulam : foliacea fascia vaginæque ornatus, zona pendula et fimbriæ et flocci, repræsentabant hominum gradum : flammæ, dracones, secures, litteræ, repræsentabant hominum ornatum; quinque colores adhærentes naturæ, repræsentabant hominum cultum; frontis, freni, jugi, vexillique tintinnabula, repræsentabant hominum sonum : triplici sidere draconis

---

(3) Regni Lou toparcha : Song, ut Lou reguli emeret gratiam, ei tripodem obtulerat.

Digitized by Google

tigridisque vexillum, repræsentabant hominum fulgorem. Sic virtus sobria atque habens regulam, altius humiliusque habens gradus, ornatus cultusque ad honestanda hæc, sonus fulgorque ad efferenda ipsa, inserviebat regendis collustrandisque omnibus præfectis, omnesque præfecti ex hoc coerciti timebant, nec audebant immutare regulas legesque. — Nunc suppressa virtute erigitur refractarius, atque ponitur ejus venale vas in summo delubro, ut clare pateat omnibus præfectis; omnes præfecti æmulati rem, ii vero quomodo punientur? Regnorum eversio ex præfectorum pravitate, et præfecti amittunt virtutem, gratia et venalitate patentibus scilicet : Ko regni tripode prostante in delubro, patens quid magis erit? — Ou rex, devicta Chang, transtulit novem tripodes in Lo civitatem, et justi viri adhuc nonnulli improbarunt rem : quid ergo inducere repræsentans exlegem turbationem venale vas in summo delubro, id quo vero modo? Regulus non obsecutus. Tcheou interior cancellarius audita re ait : Tsang suen ta, is nonne habebit posteritatem in Lou? Principem refragrantem, non omisit commonefacere illum secundum virtutem.

---

7. KI LEANG MINISTER IMPROBAT PERSEQUI T'CHOU COPIAS.

T'chou Ou rex invasurus Soei (1), miserat Wei tchang toparcham rogare compositionem, castrametatus in Ya, ad expectandam rem; et Soei gens miserat Chao-se toparcham arbitrum compositionis. Toan pé pi toparcha locutus ad T'chou Vicecomitem ait : nos haud assequi votum ad Han orientem, nos quidem efficimus ita; nos, explicatis nostris ternis legionibus, atque induti nostras loricas et arma, cum ferocitate instamus illis; illi tunc exterrefacti conspirant ad insidiandum nobis, adeoque difficile dividentur : Han orientalium regnorum, Soei est majus; Soei dilatatum, certo relinquet minores principatus, minorumque principatuum separatio, T'chou istius lucrum erit : Chao-se tumidus; fac debilites copias ad dilatandum illum. Hiong li tsiu pi toparcha ait : Ki leang adest, quid proderit? Toan pé pi ait : erit pro futuro stratagema; sed et Chao-se habet gratiam sui principis (2). Rex extenuatis copiis recepit Chao-se : Chao-se reversus, rogavit insequi T'chou copias, et Soei Marchio volebat annuere illi; Ki leang compescuit id dicens : Cœlum sic dabit T'chou; T'chou debilitatio, ipsum tentare nos est, princeps quid præproperas? Ego audivi parvum posse

---

(2) Haud certo igitur Soei regulus sequetur Ki leang ministri consilium.

Digitized by Google

也、小道大淫、所謂道、忠於民而信於神也、上思利民、忠也、祝史正辭、信也、今民餒而君逞欲、祝史矯舉以祭、臣不知其可也、公曰、吾牲牷肥腯、粢盛豐備、何則不信、對曰、夫民、神之主也、是以聖王先成民而後致力於神、故奉牲以告曰、博碩肥腯、謂民力之普存也、謂其畜之碩大蕃滋也、謂其不疾瘯蠡也、謂其備腯咸有也、奉盛以告曰、絜粢豐盛、謂其三時不害、而民和年豐也、奉酒醴以告曰、嘉栗旨酒、謂其上下皆有嘉德、而無違心也、所謂馨香、無讒慝也、故務其三時、修其五教、親其九族、以致其禋祀、於是乎民和而神降之福、故動則有成、今民各有心、而鬼神乏主、君雖獨豐、其何福之有、君姑修政、而親兄弟之國、庶免於難、隨侯懼而修政、楚不敢伐、

曹劌論戰 莊公十年

齊師伐我、公將戰、曹劌請見、其鄉人曰、肉食者謀之、又何間焉、劌曰、肉食者鄙、未能遠謀、乃入見、問何以戰、公曰、衣食所安、弗敢專也、必

(1) Recte loqui, seu vera dicere, cum bonum sacricolæ erga Manes animum exprimunt.

(2) Nunc haud scio an parvum regnum possit colluctari magno.

Digitized by Google

colluctari magno, parvo ordinato magnoque diffluente : quod dicitur ordinatum, fidelitas in populum atque sinceritas in Spiritus scilicet; principem cogitare prodesse populo, fidelitas est, et Precatorem Cancellariumque recte loqui, sinceritas (1) : nunc populo esuriente princeps indulget voluntati, et Precator Cancellariusque simulata præseferunt ad sacrificandum; ego haud scio an illud possit jam (2). Regulus ait : meæ victimæ integræ et pingues, frugum vasa cumulata et completa; quomodo ergo deest sinceritas? Respondens ait : at populus Spirituum firmamen est; propterea sancti reges prius informabant populum, et postea exerebant vires erga Spiritus : et ideo offerendo victimam indeque monendo esse late magnam pleneque pinguem, dicitur populi vires quaquaversum sustentasse, scilicet ipsum aluisse eam admodum magnam atque bene succosam, scilicet ipsum cavisse morbum et scabiem, scilicet ipsum parasse saginatam omniaque habentem; et offerendo vasa indeque monendo esse mundas fruges opime cumulatas, dicitur tribus temporibus haud nocentibus, populum concordem annumque fertilem fuisse; et offerendo vina et musta indeque monendo esse optimarum frugum exquisitum vinum, dicitur illos superiorem subditumque æque habere bonos mores, absque contrario animo : quod appellatur suavitatis odor, carentia adulationis malitiæque est. Quapropter attendebant illis tribus temporibus, excolebant illa quinque officia, amabant suas novem consanguinitates, indeque peragebant sua devota sacrificia, ex quo vero populus concordabat, et Spiritus demittebant eis felicitates, adeoque moventes statim habebant successum. Nunc populus diversos habet animos, et Spiritibus deficit firmamen; princeps licet solus opulentus, id quid felicitatis habet? Princeps interim restaura regimen, atque fove fratrum regna, ut eximaris a calamitate. Soei Marchio timuit, restauravitque regimen; et T'chou non ausum impetere.

---

8. T'SAO KOEI DISSERIT STRATEGIAM.

T'si copiis impetentibus nos, regulus accingebatur pugnare : T'sao koei petiit invisere; ejus pagi homo ait : carnium comedones (3) deliberant id, quid ultra intrudi? Koei ait : carnium manducones angusti, non possunt longe prospicere; indeque ingressus invisere, petiit quo innixus pugnaret. Regulus ait : vestitus esusque commoda non audeo solus, omnino eo-

(3) In dignitate constituti, qui censu fruebantur.

Digitized by Google

以分人、對曰、小惠未徧、民弗從也、公曰、犧牲玉帛、弗敢加也、必以信、對曰、小信未孚、神弗福也、公曰、小大之獄、雖不能察、必以情、對曰、忠之屬也、可以一戰、戰則請從、公與之乘、戰于長勺、公將鼓之、劌曰、未可、齊人三鼓、劌曰、可矣、齊師敗績、公將馳之、劌曰、未可、下視其轍、登軾而望之、劌曰、可矣、遂逐齊師、既克、公問其故、對曰、夫戰、勇氣也、一鼓作氣、再而衰、三而竭、彼竭我盈、故克之、夫大國、難測也、懼有伏焉、吾視其轍亂、望其旗靡、故逐之、

齊桓公伐楚盟屈完 僖公四年

春、齊侯以諸侯之師侵蔡、蔡潰、遂伐楚、楚子使與師言曰、君處北海、寡人處南海、唯是風馬牛、不相及也、不虞君之涉吾地也、何故、管仲對曰、昔召康公命我先君大公曰、五侯九伯、女實征之、以夾輔周室、賜我先君履、東至于海、西至于河、南至于穆陵、北至于無棣、爾貢包茅不入、王祭不共、無以縮酒、寡人是徵、昭王南征而不復、寡人是問、對曰、貢之不入、寡君之罪也、敢不共給、昭王之不復、君其問諸水濱、師進、次于陘、夏、楚子使屈完如

(1) Dissiti scilicet. Juxta alios, bos secundum, equus vero contra ventum graditur.

Digitized by Google

rum participo alios; respondens ait: parvum beneficium nondum penetravit, populus non sequetur. Regulus ait: victimas, gemmas et serica, si non audeo augere, at certe utor sinceritate; respondens ait: modica sinceritas, nondum commoti, Spiritus non felicitabunt. Regulus ait: minores majoresque lites licet non possim enucleare, omnino sequor veritatem; respondens ait: fidelitatis genus est, licebit semel pugnare; pugnantem vero vellem sequi. Regulus dato illi curru, pugnavit in Tchang tcho. Regulo volente bellicum canere, Koei ait: nondum licet; et T'si gente tertio canente, Koei ait: licet jam. T'si exercitu fuso egregie, regulus volebat incursare illum, Koei ait: nondum licet; descendensque conspicit illius orbitam, ascendensque fulcrum prospicit illum, et Koei ait: licet jam: statimque persequi T'si copias. Jam devicto, regulus quæsivit rei rationem. Respondens ait: pugna, animositatis ardor est; primo bellico, excitatur ardor; secundo vero languescit; tertio autem absumitur: illorum exhaustus nosterque plenus, ideo devicimus illos. Sed et magnum regnum difficile conjicitur, timebam ne essent insidiæ; at ego vidi eorum orbitas confusas, prospexique eorum vexilla dejecta, ideo persecuti illos.

---

9. T'SI HOAN REGULUS IMPETENS T'CHOU FŒDERAVIT CUM KIUÉ HOAN.

Vere, T'si Marchio cum regulorum copiis invasit T'sai, et T'sai profuso, statim impetiit T'chou: T'chou Vicecomes misit cum duce loqui dicens: dominus tenet boreale mare, modicus vir incolit australe mare, sicque vel equientes equi bovesve, haud mutuo attingunt (1): haud opinato dominus terit meas terras, qua causa? Koan tchong respondens ait: olim Chao k'ang Dux jussit nostrum priorem principem T'ai Ducem dicens: quinarios regulos novemque pastores, tu probe rege illos, ut utrinque juves Tcheou familiam; et dedit nostro priori principi calcandum, orientem usque ad mare, occidentem usque ad Fluvium, austrum usque ad Mou ling, boream usque ad Ou ti. Tuum tributum fasciculorum straminis non affertur, et regis sacrificio non suppetentibus, non est quo percoletur vinum; modicus vir id perquiro: et Tchao rex autrali expeditione non est reversus; modicus vir id repeto. Respondens ait: tributum non afferri, modici principis peccatum est, ausim non subministrare? Tchao regis non reversionem, dominus ipse perquire a fluvii littoreis. Exercitus progressus stetit in King: æstate, T'chou Vicecomes misit toparcham Kiué hoan adire ex-

Digitized by Google

師、師退、次於召陵、齊侯陳諸侯之師、與屈完乘而觀之、齊侯曰、豈不穀是爲、先君之好是繼、與不穀同好、如何、對曰、君惠徼福於敝邑之社稷、辱收寡君、寡君之願也、齊侯曰、以此衆戰、誰能禦之、以此攻城、何城不克、對曰、君若以德綏諸侯、誰敢不服、君若以力、楚國方城以爲城、漢水以爲池、雖衆、無所用之、屈完及諸侯盟、

宮之奇諫假道 僖公五年

晉侯復假道於虞以伐虢、宮之奇諫曰、虢虞之表也、虢亡、虞必從之、晉不可啓、寇不可翫、一之爲甚、其可再乎、諺所謂輔車相依、脣亡齒寒者、其虞虢之謂也、公曰、晉、吾宗也、豈害我哉、對曰、大伯虞仲、大王之昭也、大伯不從、是以不嗣、虢仲虢叔、王季之穆也、爲文王卿士、勳在王室、藏於盟府、將虢是滅、何愛於虞、且虞能親於桓莊乎、其愛之也、桓莊之族何罪、而以爲戮、不唯偪乎、親以寵偪、猶尚害之、況以國乎、公曰、吾享祀豐潔、神必據我、對曰、臣聞之、鬼神非人實親、惟德是

(1) *Nullius frugi homo*, modesta regulorum appellatio : non pro me, ait, reguli huc convenerunt, sed ut patrum nostrorum amicitiam continuarent; an non vos etiam mecum amicitiam nectetis?

Digitized by Google

ercitum, et exercitus recedens stetit in Tchao ling, et T'si Marchio, explicatis regulorum copiis, cum Kiué hoan convectus conspiciebat eas. T'si Marchio ait : num nullius propter frugi ita? antecessorum principum amicitia quæ continuatur (1) : cum nullius frugi nectere amicitiam, quomodo? Respondens ait : principis beneficio obtinere felicitatem ab humilis metropolis penatibus, ut digneris recipere modicum dominum, modici domini desiderium est. T'si Marchio ait : cum hac multitudine pugnanti, quis posset resistere ei, et cum ea impetens urbes, quam urbem non vincet? Respondens ait : princeps si per virtutem tranquilles regulos, quis audebit non submitti? Princeps si utaris vi, T'chou regnum Fang t'cheng montem faciet sibi mœnia, et Han fluvium habebit pro fossis; licet multitudines, non erit quo utaris eis. Kiué hoan et reguli fœderarunt.

---

10. KONG TCHE KI EXPROBRAT COMMODARI VIAM.

Tsin regulus iterum mutuari viam a Yu ad impetendum Kouo. Kong tche ki dissuadens ait : Kouo, Yu regni exterius est; Kouo pereunte, Yu necessario sequetur ipsum : Tsin non debet expediri, hostem non expedit ludere; semel id, habendum nimis, num id poterit iterari? Proverbium quod ait, genas maxillasque invicem inniti, labiisque deficientibus dentes frigescere, id Yu et Kouo explicatio est. Regulus ait : Tsin, meæ stirpis est, qui nocebit mihi? Respondens ait : T'ai pé et Yu tchong, T'ai wang ipsius filii erant; T'ai pé non acquievit, proptereaque caruit hæreditate : Kouo tchong et Kouo chou, Wang ki filii scilicet, erantque Wen regis ministri, meritaque erga regiam domum servantur in fœderum tabulario : mox Kouo ipsum destruet, quomodo amabit Yu? Præterea Yu poteritne esse propinquior quam Hoan et Tchoang? ei amandi isti sane. Et Hoan et Tchoang istorum stirps quid peccavit, ut inde facta cædes? nonne tantum imminentiam (2)? Consanguineos ob gratiam et imminentiam, etiam quoque læsit ipsos, quanto magis ob regnum? Regulus ait : meæ oblationes et sacrificia opima et pura, Spiritus certo innitentur me. Respondens ait : ego audivi quod Spiritus haud hominibus proprie adhæreant, sed virtus est cui

---

(2) Hoan chou et Tchoang pé stirpem Hien rex delevit, quod potens esset atque imminens.

Digitized by Google

依、故周書曰、皇天無親、惟德是輔、又曰、黍稷非馨、明德惟馨、又曰、民不易物、惟德緊物、如是、則非德、民不和、神不享矣、神所馮依、將在德矣、若晉取虞、而明德以薦馨香、神其吐之乎、弗聽、許晉使、宮之奇以其族行、曰、虞不臘矣、在此行也、晉不更舉矣、冬、晉滅虢、師還、館於虞、遂襲虞、滅之、執虞公、

齊桓下拜受胙 僖公九年

會於葵丘、尋盟、且修好、禮也、王使宰孔賜齊侯胙、曰、天子有事于文武、使孔賜伯舅胙、齊侯將下拜、孔曰、且有後命、天子使孔曰、以伯舅耋老、加勞、賜一級、無下拜、對曰、天威不違顏咫尺、小白余敢貪天子之命、無下拜、恐隕越于下、以遺天子羞、敢不下拜、下、拜、登、受、

荀息傅奚齊 僖公九年

九月、晉獻公卒、里克平鄭欲納文公、故以三公子之徒作亂、初、獻公使荀息傅奚齊、公疾、召之曰、以是藐諸孤、辱在大夫、其若之何、稽首而對曰、臣竭其股肱之力、加之以忠貞、其濟、君之靈也、不濟、則以死繼之、公曰、何謂

(1) Cum ipso, quo Kouo delevit, milite delebit Yu.

Digitized by Google

innituntur : ideo Tcheou Annales aiunt : augustum cœlum non habet affines, unicam virtutem scilicet adjuvat : rursusque ait : milium panicumque non fragrant, clara virtus sola fragrat : iterumque ait : populus quin variet res, unica virtus scilicet res. Si ita, dempta virtute, populus non concordabit et Spiritus non delectabuntur, Spiritusque quo innitantur, futurum ut in virtute sit. Si Tsin capto Yu, clara cum virtute offerat suavitatem odoris, Spiritus, an illi respuent id? — Non auscultavit, annuitque Tsin legato. Kong tche ki cum suis consanguineis abiit dicens : Yu non sacrificabit hieme jam, in hac itione erit, Tsin haud iterum insurget (1). Hieme, Tsin delevit Kouo, exercitusque redux hospitatus est in Yu, statimque adortus Yu delevit ipsum, apprehenditque Yu regulum.

---

11. T'SI HOAN DESCENDIT ADORANSQUE RECEPIT CARNES.

Congregati in Koei k'ieou recoluerant fœdus et renovaverant amicitiam; ritus quidem. Imperator misit Summatem K'ong offerre T'si Marchioni carnes, et dicere : cœli filius, factis sacris erga Wen et Ou, misit K'ong offerre majori avunculo carnes. T'si Marchione volente descendere et adorare, K'ong ait : sed et est secundum mandatum; cœli filius jussit K'ong dicere : quia major avunculus ætate gravis, auget officium, largiturque alterum gradum, ne descendat adorare. Respondens ait : cœli majestas non abscedit præsentiâ cubitus spatium (2); Siao pé ego, si ausim ambire imperatoris mandatum ne descendam adorare, timeo ne lapsu provolutus in ima, exinde afferam imperatori dedecus; ausim non descendere adoratum? Et descendit, et adoravit, et ascendit, et recepit.

---

12. SIUN-SI PRÆCEPTOR PARVULI HI T'SI.

Nona luna, Tsin Hien regulo mortuo, Li ko et Pei tcheng volentes inducere Wen regulum, ideo cum trium regiorum filiorum sequacibus fecerunt seditionem. Initio, Hien regulus mandaverat Siun-si condocere Hi t'si : regulus ægrotans advocato eo ait : cum iste tantulus pupillus honoretur esse penes toparcham, ei quo fiet modo? Prostrato capite respondens ait : subditus exhauriet suas crurum brachiorumque vires, augetque ipsas ex devotione et fidelitate : si id succedet, principis erit efficacitas; si non succedet, tunc per mortem continuabo rem. Regulus ait : quid vocas devotio-

---

(2) Imperatoris cœlestis majestas continue ob oculos mihi versatur.

Digitized by Google

忠貞、對曰、公家之利、知無不爲、忠也、送往事居、耦俱無猜、貞也、及里克將殺奚齊、先告荀息曰、三怨將作、秦晉輔之、子將何如、荀息曰、將死之、里克曰、無益也、荀叔曰、吾與先君言矣、不可以貳、能欲復言、而愛身乎、雖無益也、將焉辟之、且人之欲善、誰不如我、我欲無貳、而能謂人已乎、冬、十月、里克殺奚齊於次、書曰、弒其君之子、未葬也、荀息將死之、人曰、不如立卓子而輔之、荀息立公子卓以葬、十一月、里克殺公子卓於朝、荀息死之、君子曰、詩所謂白圭之玷、尙可磨也、斯言之玷、不可爲也、荀息有焉、

陰飴甥對秦伯 僖公十五年

十月、晉陰飴甥會秦伯盟于王城、秦伯曰、晉國和乎、對曰、不和、小人恥失其君、而悼喪其親、不憚征繕、以立圉也、曰、必報讎、寧事戎狄、君子愛其君而知其罪、不憚征繕、以待秦命、曰、必報德、有死無二、以此不和、秦伯曰、國謂君何、對曰、小人慼、謂之不免、君子恕、以爲必歸、小人曰、我毒

(1) Vos volentes occidere puerum, æque boni desiderio animamini.

(2) Tsin Hoei regulus cum T'sin Mou regulo bellaverat, devictusque custo-

Digitized by Google

nem fidelitatemque? Respondens ait : regiæ familiæ emolumentum, cognitum nunquam non peragere, devotio est; parentare abeunti et servire permanenti, et utrumque æque sine ambiguitate, fidelitas est. Cum Li ko vellet occidere Hi t'si, prius monuit Siun si dicens : trium odium mox erumpet, et T'sin et Tsin juvabunt ipsum; dominus facturus quomodo? Siun si ait : volo commori illi. Li ko ait : nil emolumenti. Siun chou ait : ego cum defuncto principe dixi jam, non possum uti duplicitate; possumne velle servare promissum atque amare vitam? Licet nil emolumenti, sim quomodo vitaturus rem? Præterea et alii volunt bonum, et quis non sicut ego? ego volens carere duplicitate, num possum dicere aliis ut absistant (1)? Hieme, decima luna, Li ko occidit Hi t'si in funeris æde, et chronica aiunt : occidit sui principis filium ante sepulturam. Siun si volenti commori illi, quidam ait : illud potius, erigere Tcho tse et adjuvare illum. Siun si instituit reguli filium Tcho ut parentaret. Undecima luna, Li ko occidit reguli filium Tcho in aula, et Siun si commortuus est ei. Sapientes viri aiunt : Carmen quod ait, « candidæ tesseræ nævus adhuc potest limari, at alicujus verbi nævus non potest componi, » Siun si toparchæ contigit.

---

13. YNG I CHENG RESPONDET T'SIN REGNI COMITI.

Decima luna, Tsin toparcha Yng i cheng convenit T'sin Comitem fœderare in regia urbe. T'sin Comes ait : Tsin regnum concorsne? Respondens ait : haud concors ; populares homines verecundantur amisisse suum principem, et dolent amisisse suos consanguineos, non timent vectigalia et stipendia ut erigant Yu, dicuntque certo repensurum vices potiusque serviturum barbaro regno (2) : sapientes viri amant suum principem, at agnoscunt ejus peccatum, nec timent vectigalia et stipendia ad expectandum T'sin decretum, dicuntque certo rependendum beneficium, et accidente morte neque immutari : propter hoc haud concors. T'sin Comes ait : regnum quid dicit de principe? Respondens ait : populares homines contristati dicunt illum non evasurum, sapientes viri a-se-conjicientes-alios putant certo reversurum : populares homines dicunt : nos odimus

---

dia detinebatur; hinc populares dolentes amisisse in bello principem et affines, non parcunt, ait, pecuniæ, ut conflato exercitu, Hoei reguli filius Yu sumat vindictas.

Digitized by Google

秦、秦豈歸君、君子曰、我知罪矣、秦必歸君、貳而執之、服而舍之、德莫厚焉、刑莫威焉、服者懷德、貳者畏刑、此一役也、秦可以霸、納而不定、廢而不立、以德爲怨、秦不其然、秦伯曰、是吾心也、改館晉侯、饋七牢焉、

子魚論戰 僖公二十二年

楚人伐宋以救鄭、宋公將戰、大司馬固諫曰、天之棄商久矣、君將興之、弗可赦也已、弗聽、及楚人戰于泓、宋人既成列、楚人未既濟、司馬曰、彼衆我寡、及其未既濟也、請擊之、公曰、不可、既濟而未成列、又以告、公曰、未可、既陳而後擊之、宋師敗績、公傷股、門官殲焉、國人皆咎公、公曰、君子不重傷、不禽二毛、古之爲軍也、不以阻隘也、寡人雖亡國之餘、不鼓不成列、子魚曰、君未知戰、勍敵之人、隘而不列、天贊我也、阻而鼓之、不亦可乎、猶有懼焉、且今之勍者、皆吾敵也、雖及胡耇、獲則取之、何有於二毛、明恥教戰、求殺敵也、傷未及死、如何勿重、若

(1) T'sin regulus, antea Tsin regulum ad solium introduxerat.

(2) In hospitium transtulit multo spatiosius.

(3) E dynastia Chang erat Song regulus.

Digitized by Google

T'sin, T'sin quomodo remittet principem? sapientes viri aiunt : nos agnovimus peccatum jam, T'sin certo remittet principem. Alienatum comprehendisse illum, submissum remisisse illum, beneficium ut nullum majus, punitio ut nulla terribilior est, et submissus amabit beneficium, et alienatus timebit punitionem, et ista una re, T'sin poterit fieri archon : introduxisse quin stabiliverit, evertisse quin instituerit (1), e beneficio fecisse simultatem, T'sin haud, spero, ita. T'sin Comes ait : ista, mea mens sane; et mutavit hospitio Tsin Marchionem (2), et donavit septenis vaccis ovibus suibus.

---

14. TSE YU DISSERIT STRATEGIAM.

T'chou gens impetiverat Song ad liberandum Tcheng : Song regulus volebat pugnare; summus præfectus belli, obstinate impediens ait : cœlum deseruit Chang jamdiu quidem (3), tu volens erigere illam, haud dignus venia jam. Non auscultavit, cumque T'chou gente congressi ad Hong aquas, Song homines jam perfecerant ordines, T'chou homines quin absolverint transfretare; præfectus belli ait : illi multi, nos pauci; dum illi nondum absolverint transfretare, rogo percutias eos; regulus ait : non licet. Postquam transfretaverint, cum nondum perfecerint ordines, iterum id monuit, et regulus ait : necdum licet. Jam instructos, tunc vero impetiit eos, et Song exercitus debellatus egregie, et regulus vulneratus crure, et janitores præfecti occisi. Regni cives omnes culpabant regulum; regulus ait : sapiens vir nec repetit vulneratos nec capit albogilvos crines (4), et antiqui agentes bellica non tentabant urgere ad incitas; modicus vir licet extincti regni reliquus, non insonabo nondum instructis acie. Tse yu ait : princeps nondum didicisti bellare : fortes adversarios homines angustari atque deficere ordine, cælum juvat me scilicet; urgere atque insonare illis, nonne etiam licebit? adhuc erit timendum porro. Præterea præsentes fortes, omnes nostri hostes sunt; licet attigerint devexam senectutem, assecutus statim apprehendam illos; quid fiet de bicoloribus capillis? Et proposito dedecore erudiens bellare (5), quærit interficere inimicum; si vulnus nondum ad mortem, quomodo non repetam? Si ægre repetas vulnus, tunc

---

(4) Non rursus ferit jam vulneratos : non capit canescentibus crinibus homines, cujus crines bicolores sunt.

(5) Propositis pœnis docetur strategia.

Digitized by Google

愛重傷、則如勿傷、愛其二毛、則如服焉、三軍以利用也、金鼓以聲氣也、利而用之、阻隘可也、聲盛致志、鼓儳可也、

寺人披見文公僖公二十四年

呂郤畏偪、將焚公宮而弑晉侯、寺人披請見、公使讓之、且辭焉、曰、蒲城之役、君命一宿、女即至、其後余從狄君、以田渭濱、女爲惠公來求殺余、命女三宿、女中宿至、雖有君命、何其速也、夫袪猶在、女其行乎、對曰、臣謂君之入也、其知之矣、若猶未也、又將及難、君命無二、古之制也、除君之惡、唯力是視、蒲人狄人、余何有焉、今君即位、其無蒲狄乎、齊桓公置射鉤、而使管仲相、君若易之、何辱命焉、行者甚衆、豈唯刑臣、公見之、以難告、晉侯潛會秦伯於王城、己丑、晦、公宮火、瑕甥、郤芮、不獲公、乃如河上、秦伯誘而殺之、

介之推不言祿僖公二十四年

晉侯賞從亡者、介之推不言祿、祿亦弗及、推曰、獻公之子九人、唯

(1) Liu 呂甥 *seu* 瑕甥, et Hi *seu* 郤芮, antiqui Hoei reguli ministri.

(2) Iste eunuchus missus fuerat a Hien regulo interficere Tchong eul in P'ou t'cheng, rursusque a Hoei regulo missus, manicæ oram, fallente ictu, illi abscideral.

Digitized by Google

melius non vulnerare, et si amas illos bicolores crines, tunc melius submitti erit. Tres legiones juxta emolumentum adhibentur, et æra atque tympana ad voce excitandum sunt : si lucrum in adhibendis illis, urgere ad incitas licebit; si vox plena erigit animum, tympanum immisceri licebit.

---

15. EUNUCHUS PI INVISIT WEN REGULUM.

Liu et Hi (1) timentes vexari, volebant conflagrare reguli palatium atque occidere Tsin marchionem : eunuchus Pi petiit invisere (2); regulus jussit objurgare ipsum et imo abnuere, dicens : P'ou urbis negotio, princeps jusserat intercalare noctem, et tu statim advenisti; post hoc ego secutus barbarum principem, exinde venabar Wei fluminis orâ, et tu a Hoei regulo venisti quærere interficiendum me; indictæ tibi tres noctes, et tu intermedia nocte advenisti; licet habueris principis mandatum, quare tanta pernicitas? Illa manica adhuc prostat : tu velim abeas jam. Respondens ait : ego dicebam principem restitutum, ipsum scire principem jam; si nondum adhuc, rursus mox attinges calamitatem. Principe mandante non ambigendum, antiquorum norma scilicet; avertenti principis malum, tantum vires sunt considerandæ, et P'ou civis et barbarorum civis mea quid intererat? At nunc princeps tenet solium, an illi evanuerunt P'ou et Ti (3)? T'si Hoan regulus dimisso sagittante fibulam, jussit Koan tchong ministrum (4) : princeps si mutet modum, quid honorari mandato (5)? abeuntes admodum multi, haud solus furcifer ego. Regulus excepit eum : de calamitate monuit. Tsin Marchio clam convenit T'sin Comitem in regia urbe. Cycli vigesima sexta, interlunio, reguli palatium conflagravit; Ya cheng et Hi joei non assecuti regulum, tunc iverunt Fluvium juxta, et T'sin Comes inescatos occidit eos.

---

16. KIAI TCHE TSOEI NIHIL MEMORAT PRÆMIUM.

Tsin Marchio muneravit sequaces fugientis; Kiai tche tsoei nihil dixit de præmio, et præmium æque non obtigit. Tsoei dicebat : Hien reguli filii

---

(3) Quod olim in P'ou et Ti, iterum tibi nunc obvenire poterit.

(4) Koan tchong sagittans Hoan regulum, zonæ fibulam feriverat.

(5) Haud necesse ut jubeas me abire, ego ipse abibo.

Digitized by Google

君在矣、惠懷無親、外內棄之、天未絕晉、必將有主、主晉祀者、非君而誰、天實置之、而二三子以爲已力、不亦誣乎、竊人之財、猶謂之盜、況貪天之功、以爲已力乎、下義其罪、上賞其姦、上下相蒙、難與處矣、其母曰、盍亦求之、以死誰懟、對曰、尤而效之、罪又甚焉、且出怨言、不食其食、其母曰、亦使知之、若何、對曰、言、身之文也、身將隱、焉用文之、是求顯也、其母曰、能如是乎、與女偕隱、遂隱而死、晉侯求之不獲、以縣上爲之田、曰、以志吾過、且旌善人、

展喜犒師 僖公二十六年

齊孝公伐我北鄙、公使展喜犒師、使受命於展禽、齊侯未入竟、展喜從之、曰、寡君聞君親舉玉趾、將辱於敝邑、使下臣犒執事、齊侯曰、魯人恐乎、對曰、小人恐矣、君子則否、齊侯曰、室如縣磬、野無青草、何恃而不恐、對曰、恃先王之命、昔周公大公、股肱周室、夾輔成王、成王勞之、而賜之盟、曰、世世子孫、無相害也、載在盟府、大師職

(1) Non est nostrûm, qui fugientem secuti fuimus, meritum, ut princeps sospes evaserit : nunc alii suo merito id attribuunt, et princeps illorum meritum muneratur; utrique in cœlum iniqui sunt, adeoque ego ad desertum ibo.

(2) Occidentalis fluvii terra.

(3) Tchan k'in, illius frater major, agnomine 獲 nomine 禽, post mortem

Digitized by Google

novem erant, unusque princeps superest jam : Hoei et Hoai caruerunt fautoribus, et externi et interni reliquerunt eos; at cœlo nondum abscindente Tsin, omnino futurum ut esset dominus, et præses Tsin sacrificiorum, nisi princeps, quis? Cœlum ergo constituit eum, et si duo tresve filioli attribueremus propriis viribus, nonne quidem mentiremur? Furans aliorum opes, etiam dicitur latro; quanto magis ambiens cœli meritum attribuensque suis viribus? Inferiores approbant suum peccatum, superior muneratur illorum iniquitatem; superior et inferiores invicem cæcutiunt, difficile cum iis morari jam (1). — Ejus mater ait : quidni etiam petis præmium? sin, moriens cui indignaberis? Respondens ait : criminari et tamen imitari idipsum, peccatum adhuc majus esset : et insuper prolatis indignationis verbis, non comedam illius censum. Ejus mater ait : sed et efficere ut sciatur hoc, quomodo? Respondens ait : dicere, personæ ornamentum esset; persona mox delitescet, cui usui exornare illam? esset quærere conspicuitatem jam. Ejus mater ait : valesne tantum? cum te simul delitescam : statimque delitescere et sic mori. Tsin Marchio, quæsito eo nec invento, ex Mien chang (2) fecit illi sacrum agrum, dicens : ad memoriam meæ culpæ, atque adeo honorem probi viri.

---

17. TCHAN HI TOPARCHA MUNERATUR COPIAS.

T'si Hiao regulo invadente nostra borealia confinia, regulus missurus Tchan hi munerari copias, misit recipere mandatum a Tchan k'in (3). T'si Marchione nondum ingresso confinia, Tchan hi secutus eum ait : modicus princeps audiens te personaliter moventem pretiosa vestigia, mox dignaturum ingredi abjectam urbem, misit humilem subditum munerari gerentes negotia. T'si Marchio ait : Lou homines num timent? Ait : populares homines timent quidem, sapientes viri autem non. T'si Marchio ait : habitationes quidem pendent vacuæ (4), campi nec habent viridem herbam; quo innituntur ut non timeant? Respondens ait : innituntur prioris regis mandato. Olim Tcheou Dux et T'ai Dux, brachia et crura Tcheou domus, utrinque juvabant T'cheng regem; T'cheng rex solatus illos dedit illis pactum, quod variarum generationum nepotes nunquam se mutuo læderent; servatur in fœderum tabulario, summusque magister curavit illud. Hoan

---

惠 dictus, et a census terra seu 柳 urbe, 柳下惠 appellatus.

(4) Finis hiemis erat, domi et ruri deerat annona. 如 valet 而.

Digitized by Google

之、桓公是以糾合諸侯、而謀其不協、彌縫其闕、而匡救其災、昭舊職也、及君卽位、諸侯之望曰、其率桓之功、我敝邑用不敢保聚、曰、豈其嗣世九年、而棄命廢職、其若先君何、君必不然、恃此以不恐、齊侯乃還、

宛濮之盟 僖公二十八年

或訴元咺於衞侯曰、立叔武矣、其子角從公、公使殺之、咺不廢命、奉夷叔以入守、六月、晉人復衞侯、甯武子與衞人盟於宛濮、曰、天禍衞國、君臣不協、以及此憂也、今天誘其衷、使皆降心以相從也、不有居者、誰守社稷、不有行者、誰扞牧圉、不協之故、用昭乞盟於爾大神、以誘天衷、自今日以往、既盟之後、行者無保其力、居者無懼其罪、有渝此盟、以相及也、明神先君、是糾是殛、國人聞此盟也、而後不貳、衞侯先期入、甯子先長牂守門、以爲使也、與之乘而入、公子歂犬、華仲前驅、叔武將沐、聞君至、喜捉髮走出、前驅射而殺之、公知其無罪也、枕之股而哭之、歂犬走出、公使殺之、元咺出奔晉、

(1) Tsin impetit Wei; fit in Wei discordia; regulus minorem fratrem Chou ou seu I chou committit toparchæ Yuen hiuen ut adjuvet regentem, et a pluri-

Digitized by Google

regulus ea propter ducens conjunctos regulos cogitansque nostrum defectum concordiæ, assuens resarcivit nostras defectiones, corrigensque suppressit nostra mala, exhibiturus antiquum munus. Cum tu ascendisti solium, omnes reguli sperantes dixerunt : is imitabitur Hoan ipsius merita ; nostraque abjecta metropolis ideo non ausa munire et colligere, dicens : etiamne is successor hæreditatis a novem annis, jam relinquet mandatum abjicietque munus? sic quid de antecessoribus principibus faceret? Tu certe non ita; confidimus his, adeoque non timemus. T'si Marchio tunc recessit.

---

18. YUEN PO REGIONIS PACTUM.

Quidam accusavit Yuen hiuen toparcham apud Wei Marchionem, quod evexerit Chou ou jam. Illius filius Kio secutus fuerat regulum; regulus misit interficere illum : at Hiuen nec abjecit mandatum, servivitque I chou ad interiorem custodiam (1). Sexta luna, Tsin gens restituit Wei Marchionem, et Ning ou tse toparcha cum Wei gente paciscens in Yuen po, ait : cœlum infelicitavit Wei regnum, et princeps subditique non concordarunt, ut incesserit hæc afflictio : nunc cœlum induxit eorum animum ut demissa mente mutuo conciliarentur : nisi fuissent qui permanserint, quis custodisset regni penates? et nisi fuissent qui abierint, quis protexisset bubulcos et equarios (2)? At deficientis concordiæ ergo, ideo solemniter rogo pactum a vobis magnis Spiritibus, ut excitetis naturalem sensum, et ab hodierna die in posterum, factam post pactionem, et qui abierint non tueantur suas vires, et qui permanserint non timeant se peccasse : qui transgressi hoc pactum exinde mutuo congredientur, intelligentes Spiritus antecessoresque Principes eos judicabunt eosque disperdent. Regni cives audierunt hanc pactionem, et postea non sunt divisi. — Wei Marchio prævertens tempus ingressus est, et Ning tse sien atque Tchang tsiang custodes portæ, habiti uti legati, cum eo vecti ingressi sunt, regiis filiis Hien kiuen et Hoa tchong præcursoribus. Chou ou accinctus lavare caput, audivit principem advenire : gavisus, colligens capillos cucurrit foras; præcursor sagitta occidit eum. Regulus sciens illum carere culpa, acclinavit eum coxæ et luxit eum. Hien kiuen aufugit extra; regulus misit occidere illum. Yuen hiuen egressus confugit in Tsin.

---

bus comitatus aufugit in T'chou. Mox calumnia fideli toparchæ filium sed non fidelitatem ademit.

(2) Qui permanserint et qui abierint, æque bene se gesserunt.

Digitized by Google

Digitized by Google

19. TCHO TCHE OU REMOVIT T'SIN COPIAS.

Tsin Marchio et T'sin Comes obsederunt Tcheng, quia ipsum defuerat ritibus erga Tsin, et imo distrahebatur ad T'chou : Tsin castrametatus in Han ling, et T'sin castrametatus in Fan nan (1). I tche hou locutus ad Tcheng Comitem ait : regnum periclitatur jam; si mittes Tcho tche ou invisere T'sin principem, exercitus certo recedet. Regulus acquievit ei. At recusans ait : subditus, vegetus etiam non valebam alios; nunc senui jam, nil possum facere jam. Regulus subjunxit : me non potuisse maturius adhibere te, nunc pressum vero conquirere te, utique modici viri culpa est; at Tcheng occumbente, tibi etiam erit non commodum. Annuit rei, noctuque fune demissus exivit, videnque T'sin Comitem ait : T'sin et Tsin obsidentibus Tcheng, Tcheng jam scit se periturum; at si perdere Tcheng habebit emolumentum pro te, velim propterea molestare gerentes rem : sed interjecto regno adeoque confiniis distantibus, ipse scis rei difficultates; quare adhibere ruinam Tcheng ad duplicandum vicinum? vicini augmentum, tui attenuatio est : quod si dimisso Tcheng, inde facias orientalis viæ hospitatorem, sarcinisque euntibus redeuntibus, subministrantem quod desit urgeatve, tibi quidem non erit ullum damnum. Præterea te olim conferente Tsin principi dona, promisit tibi Tsiao et Ya, et mane transfretato, vespere instruxit plancas (2), ipse quod noscis : ille Tsin quando satisfactus erit? postquam ad orientem comprehenderit Tcheng, rursus volet dilatare sua occidua confinia, et si non abradet T'sin, erit unde sumpturus hoc? Abradere T'sin ad commodandum Tsin, at, domine, perpendas hoc. T'sin Comes satisfactus, cum Tcheng gente fœderavit, jussisque Ki tse, Fong suen et Yang suen tueri illam, statim redivit. Tse fan (3) rogavit percutere hos; regulus ait : non licet; nisi talium hominum viribus, non eo pervenissem : uti aliorum viribus ad attenuandum ipsos, non humanum; amittere eorum societatem, non prudens; in turbationem mutare ordinem, non militare : ego potius revertar; itemque abivit hinc.

---

(1) Duæ regni Tcheng regiones.

(2) Plancas ad construenda mœnia; plancis enim injiciebatur terra in muris construendis.

(3) Tsin Wen regnli avunculus.

Digitized by Google

蹇叔哭師 僖公三十二年

杞子自鄭使告於秦曰、鄭人使我掌其北門之管、若潛師以來、國可得也、穆公訪諸蹇叔、蹇叔曰、勞師以襲遠、非所聞也、師勞力竭、遠主備之、無乃不可乎、師之所爲、鄭必知之、勤而無所、必有悖心、且行千里、其誰不知、公辭焉、召孟明、西乞、白乙、使出師於東門之外、蹇叔哭之曰、孟子、吾見師之出、而不見其入也、公使謂之曰、爾何知、中壽、爾墓之木拱矣、蹇叔之子與師、哭而送之、曰、晉人禦師必於殽、殽有二陵焉、其南陵、夏后皐之墓也、其北陵、文王之所辟風雨也、必死是間、余收爾骨焉、秦師遂東、

秦人入滑 僖公三十三年

三十三年、春、秦師過周北門、左右免冑而下、超乘者三百乘、王孫滿尚幼、觀之、言於王曰、秦師輕而無禮、必敗、輕則寡謀、無禮則脫、入險而脫、又不能謀、能無敗乎、及滑、鄭商人弦高、將市於周、遇之、以乘韋先、牛十二犒師、曰、寡君聞吾子將步師出於敝邑、敢犒從者、不腆敝邑、爲從者之淹、居則

(1) Decrepitus senex es.

20. K'IEN CHOU LUGET EXERCITUM.

Ki tse ex Tcheng misit monitum in T'sin dicens : Tcheng homines fecerunt me tenere suæ borealis portæ clavim ; si clam cum exercitu venias, regnum poterit obtineri. Mou regulus scitatus a K'ien chou toparcha ; K'ien chou ait : fatigare copias ad adoriendos longinquos, non est quod audiverim : copias fatigari, vires exhauriri, et longinquum dominum se munire ab iis, num non est factu nefas? Exercitus quod agit, Tcheng certo sciet illud ; fatigari sine effectu, certo procreabit offensionem animi : sed et pergere mille stadia, id quis ignorabit? Regulus renuit, appellatisque Mong ming, Si ki et Pé i, jussit educere copias ad orientalis portæ extera. K'ien chou lugens eos ait : Mong domine, ego video copiarum exitum, at non videbo earum ingressum. Regulus misit dicere ei sic : tu quid scis? si medietate longævus, tui sepulchri arbores implerent manus (1). K'ien chou filius intererat copiis : flens deduxit illum dicens : Tsin gens inhibebit exercitum profecto in Hiao : Hiao habet duos colles, quorum meridionalis collis, Hia regis Kao sepulchrum est, illeque borealis collis, Wen rex quo effugiit ventum pluviamque scilicet ; certo morieris eos intra, et ego colligam tua ossa. T'sin exercitus statim ad orientem.

---

21. T'SIN HOMINES OCCUPANT HOA.

Trigesimo tertio anno, vere, T'sin copiis transeuntibus Metropolis borealem portam, sinixtri dextrique deposita galea descenderunt, insilientiumque in currum tercentæ quadrigæ fuerunt (2). Wang suen man adhuc junior, visa re, locutus ad imperatorem ait : T'sin miles levis atque expers decoro, certo profligabitur : levis, ergo modici consilii ; expers ritus, ergo incurius ; ingressus pericula vero incurius, et præterea nec potens consilii, poteritne non profligari? — Cum pervenerint in Hoa, Tcheng regni mercator Hien kao iens mercari in Metropolim offendit illas, et cum quatuor coriis præveniens, bobus duodecim muneravit militem dicens (3) : modicus princeps audiens meum dominum fore deducturum militem transeundo per abjectam urbem, audet munerari sequaces ; et non opima abjecta urbs, pro sequaci-

---

(2) Milites per imperialem sedem transeuntes debebant, deposita galea et lorica, descendere e curribus : hi nec deponunt loricam, et descensi statim insiliunt in quadrigas.

(3) Hoa, urbs regni Tcheng : mercator a se optimum capit consilium.

Digitized by Google

具一日之積、行則備一夕之衞、且使遽告於鄭、鄭穆公使視客館、則束載、厲兵、秣馬矣、使皇武子辭焉、曰、吾子淹久於敝邑、唯是脯資餼牽竭矣、爲吾子之將行也、鄭之有原圃、猶秦之有具囿也、吾子取其麋鹿、以閒敝邑、若何、杞子奔齊、逢孫、楊孫、奔宋、孟明曰、鄭有備矣、不可冀也、攻之不克、圍之不繼、吾其還也、滅滑而還、

晉敗秦師於殽 僖公三十三年

晉原軫曰、秦違蹇叔、而以貪勤民、天奉我也、奉不可失、敵不可縱、縱敵患生、違天不祥、必伐秦師、欒枝曰、未報秦施、而伐其師、其爲死君乎、先軫曰、秦不哀吾喪、而伐吾同姓、秦則無禮、何施之爲、吾聞之、一日縱敵、數世之患也、謀及子孫、可謂死君乎、遂發命、遽興姜戎、子墨衰絰、梁宏御戎、萊駒爲右、夏四月、辛巳、敗秦師于殽、獲百里孟明視、西乞術、白乙丙、以歸、遂墨以葬文公、晉於是始墨、文嬴請三帥、曰、彼實構吾二君、寡君若得而食之、不厭、君何辱討焉、使歸就戮於秦、以

(1) Ipsi sumatis quod vobis offerre deberem viaticum, cum civibus otium non suppetat vobis capiendi cervos.

(2) Tsin Wen regulus tunc mortuus fuerat, ideo rejicit consilium quasi nullus esset Wen regulus in filio superstes.

Digitized by Google

um mora, morantibus quidem suppeditabit totius diei annonam, euntibus vero præparabit totius noctis tutelam. Sed et misit veredarium nuntiaturum ad Tcheng. Tcheng Mou regulus misit inspicere hospitum hospitium, et en colligata sarcinaverant, acuerant arma, paverant equos jam. Misit Hoang ou tse toparcham dimittere, dicentem : mei domini morati diu in abjecta urbe, utique sic pernas et fruges, cibaria et pecora absumpserint jam; quia mei domini abituri sunt, Tcheng habet *planum septum,* sicut T'sin habet *parabile vivarium;* mei domini si sumant inde cervos, sicque faciant otium abjectæ urbi, quomodo (1)? Ki tse aufugit in T'si, Fong suen et Yang suen aufugerunt in Song, et Mong ming ait : Tcheng est præmunitus jam, nil potest sperari, et impugnando illum non vincam, et obsidendo illum non continuabo; ego potius revertar : deletaque Hoa, reversus est.

---

22. TSIN PROFLIGAT T'SIN COPIAS IN HIAO.

Tsin toparcha Yuen tchen ait : T'sin refragatum K'ien chou, propter cupiditatem fatigasse populum, Cœlum offert nobis scilicet : oblatio non debet falli, hostis non debet dimitti; dimisso hoste calamitas oboritur, et refragari Cœlo non faustum; oportet impetere T'sin copias. Loan tche toparcha ait : nondum retributo T'sin beneficio, jam impetere ejus copias, id nonne est evanuisse principem (2)? Sien tchen ait : T'sin neque condoluit nostro funeri, impetivit vero nostrum parem cognomine : T'sin ergo caret officio, quid de beneficio faciam? Ego audivi quod una die dimittere hostem, plurium generationum calamitas est : consilio attingente nepotes, poteritne dici evanuisse principem? Statim emisso edicto, continenter elata Kiang barbara tribus, et hæres pullata veste et zona (3), Leang hong aurigante currum, et Lai kiu agente dexterum, æstate, quarta luna, cycli decima octava, profligavit T'sin exercitum in Hiao, captisque Pé li cognominato, *Mong ming* nomine et Che agnomine, *Si ki*, agnomine Chou, et *Pé i* agnomine Ping, exinde reversus est, statimque cum pulla funeravit Wen regulo, et Tsin ex hoc invaluit pulla. — Wen yng (4) repetiit tres duces, dicens : ii revera commiserunt meos duos principes; modicus pater si obtineret comedere illos, nec satisfieret; tu ad quid digneris punire? fac reversi statim occidantur a T'sin, ad indulgendum modici parentis libidini, quid

---

(3) Lugubres vestes nigro tinxit colore, ut barbaræ tribus moribus se conformaret.

(4) Defuncti Wen reguli uxor, T'sin reguli filia.

Digitized by Google

逞寡君之志、若何、公許之、先軫朝、問秦囚、公曰、夫人請之、吾舍之矣、先軫怒曰、武夫力而拘諸原、婦人暫而免諸國、墮軍實而長寇讐、亡無日矣、不顧而唾、公使陽處父追之、及諸河、則在舟中矣、釋左驂、以公命贈孟明、孟明稽首曰、君之惠、不以纍臣釁鼓、使歸就戮於秦、寡君之以爲戮、死且不朽、若從君惠而免之、三年、將拜君賜、秦伯素服郊次、鄉師而哭曰、孤違蹇叔、以辱二三子、孤之罪也、不替孟明、孤之過也、大夫何罪、且吾不以一眚掩大德、

楚世子商臣弒其君 文公元年

初、楚子將以商臣爲大子、訪諸令尹子上、子上曰、君之齒未也、而又多愛、黜乃亂也、楚國之舉、恒在少者、且是人也、蠭目而豺聲、忍人也、不可立也、弗聽、既又欲立王子職、而黜大子商臣、商臣聞之而未察、告其師潘崇曰、若之何而察之、潘崇曰、享江芈而勿敬也、從之、江芈怒曰、呼、役夫、宜君王之欲殺女而立職也、告潘崇曰、信矣、潘崇曰、能事諸乎、曰、不能、能行乎、曰、

(1) Stratagema erat, ut adductum caperet.

videtur? Regulus permisit rem. Sien tchen obsalutans interrogavit de T'sin captivis. Regulus ait : matrona repetiit eos, ego dimisi illos jam. Sien tchen iratus ait : militares viri vi comprehenderunt in planitie, et mulier momento liberavit in metropoli; pessumdato exercitu, vere autem dilatatur infensus hostis; ruina prope diem jam : et quin averteret se, excreavit. Regulus misit Yang tchou fou persequi illos; cum pervenit ad Fluvium, jam erant in cymba. Soluto sinixtro funali, ex reguli mandato donavit Mong ming (1) : Mong ming demittens caput ait : principis beneficentia, quin ex vincto duce liniverit tympana (2), facit repatriare aditurum mortem apud T'sin; si modicus dominus habuerit occidendum, mortuus adhuc non obliviscar, et si secutus principis beneficentiam condonabit mihi, tertio anno veniam adorare principis largitionem. — T'sin Comes alba veste in suburbano occurrens, obversus ducibus flens ait : misellum refragatum K'ien chou, exinde offendisse duos tresve filiolos, miselli peccatum est; non culpandus Mong ming, mea culpa est, toparcha quid peccavit? sed et ego haud propter unum lapsum obducerem magna merita.

---

23. T'CHOU HÆRES FILIUS CHANG T'CHEN OCCIDIT SUUM PATREM.

Initio T'chou Vicecomes volens habere Chang t'chen pro hærede principe, petiit a summo ministro Tse chang; Tse chang ait : principi ætas nondum est, et præterea multos diligit; si abroget, tunc seditio erit : et T'chou regni electio usque attinuit minores natu : et præterea iste vir, vespæ oculo lupique voce, ferus homo est, non debet evehi. Non acquievit : postmodum, rursus volebat instituere regium filium Tche, atque dejicere hæredem principem Chang t'chen. Chang t'chen audivit hoc, sed nondum explorate; monens suum magistrum Fan t'chong ait : quo vero pacto dilucidabo rem? Fan t'chong ait : convivare amitæ Kiang Mei (3), atque desis officio. Acquievit ei. Kiang Mei irata ait : vah! mancipium, merito princeps regnans vult occidere te atque evehere Tche. Monuit Fan t'chong aiens : verum est. Fan t'chong ait : poteris servire istine? ait : non potero; poteris

---

(2) Campanas et tympana antiquitus liniebant bovis aut ovis sanguine, et in bello devictorum sanguine.

(3) T'chou principis soror erat minor, adeoque cognomine Mei, nupta familiæ Kiang.

Digitized by Google

不能、能行大事乎、曰、能、冬十月、以宮甲圍成王、王請食熊蹯而死、弗聽、丁未、王縊、謚之曰靈、不瞑、曰成、乃瞑、穆王立、以其爲犬子之室與潘崇、使爲大師、且掌環列之尹、

甯武子來聘 文公四年

衞甯武子來聘、公與之宴、爲賦湛露及彤弓、不辭、又不答賦、使行人私焉、對曰、臣以爲肄業及之也、昔諸侯朝正於王、王宴樂之、於是乎賦湛露、則天子當陽、諸侯用命也、諸侯敵王所愾、而獻其功、王於是乎賜之彤弓一、彤矢百、玈弓矢千、以覺報宴、今陪臣來繼舊好、君辱貺之、其敢干大禮、以自取戾、

鄭子家告趙宣子 文公十七年

晉侯合諸侯于扈、平宋也、於是晉侯不見鄭伯、以爲貳於楚也、鄭子家使執訊而與之書、以告趙宣子、曰、寡君卽位三年、召蔡侯而與之事君、九月、蔡侯入於敝邑以行、敝邑以侯宣多之難、寡君是

(1) Difficilis coctionis rem rogavit, sperans interim auxilium obventurum.

(2) Ling, mali ominis nomen, quod filius crudelis occiso patri imponere volebat.

(3) Cum regulus secreto misisset qui rei causam quæreret, se putasse res-

Digitized by Google

abirene? ait : non potero; potes peragere magnum facinusne? ait : potero. Hiemis decima luna, cum palatii loricatis obsedit T'cheng regem. Rex rogavit manducata ursi palma tunc mori (1); non acquievit; cycli quadragesima quarta, rex se strangulavit; strangulatus dictus Ling (2), non clausit oculos; appellatus T'cheng, tunc vero clausit oculos. Mou rex evectus, suas hæreditarii principis ædes dedit Fan t'chong, jussitque esse Summum Magistrum, et præterea obire stipatoris agminis præfecturam.

---

24. NING OU TSE VENIT SALUTARE.

Wei regni Ning ou tse venit salutatum : regulus dedit ei convivium, cumque caneretur *Abundans ros* atque *Ruber arcus*, neque recusavit sed et neque respondit cantui. Misso cursorum præfecto privatim, respondens ait : ego existimavi ad exercendam artem eo deventum (3). Olim regulo obsalutante instruendoque ab imperatore, imperator convivio recreabat eum, et exinde canebatur *Abundans ros*, et tunc Cœli filio obverso meridiei, regulus recipiebat instructiones : regulo, debellatis imperator quos oderat, offerente sua merita, imperator ex hoc dabat ei rubrum arcum unum, rubras sagittas centum, nigrum arcum et sagittas mille, ut declararet retributionis convivium. Nunc adjutor minister veni continuare antiquam amicitiam, et princeps dignatus munerari ista; qui auserim violare magnum ritum, ut ipsimet attribuerem culpam?

---

25. TCHENG MINISTER TSE KIÀ MONET TSIN MINISTRUM TCHAO SIUEN TSE.

Tsin Marchio congregavit regulos in Hou, tranquillaturus Song; et exinde Tsin Marchio non convisebat Tcheng Comitem, existimans distractum ad T'chou. Tcheng Tse kia misit præfectum nuntiorum, et dedit ei epistolam, qua monebat Tchao siuen tse sic : « Modicus princeps acceptæ dignitatis tertio anno, advocato T'sai Marchione, cum ipso honoravit tuum principem : nona luna, T'sai Marchio advenit in abjectam urbem ad proficiscendum ; abjecta urbs a toparcha Heou siuen touo angustabatur, et mo-

---

pondit, nonnisi ad exercitium, illarum odarum cantum fuisse usurpatum, qui solum imperatorem spectabat regulos excipientem.

Digitized by Google

以不得與蔡侯偕。十一月。克滅侯宣多。而隨蔡侯。以朝於執事。十二年六月。歸生佐寡君之嫡夷。以請陳侯於楚而朝諸君。十四年七月。寡君又朝以蔵陳事。十五年五月。陳侯自敝邑往朝於君。往年正月。燭之武往朝夷也。八月。寡君又往朝。以陳蔡之密邇於楚。而不敢貳焉。則敝邑之故也。雖敝邑之事君。何以不免。在位之中。一朝於襄。而再見於君。夷與孤之二三臣。相及於絳。雖我小國。則蔑以過之矣。今大國曰。爾未逞吾志。敝邑有亡。無以加焉。古人有言曰。畏首畏尾。身其餘幾。又曰。鹿死不擇音。小國之事大國也。德則其人也。不德則其鹿也。鋌而走險。急何能擇。命之罔極。亦知亡矣。將悉敝賦。以待於儵。唯執事命之。文公二年朝於齊。四年爲齊侵蔡。亦獲成於楚。居大國之閒。而從於彊令。豈其罪也。大國若弗圖。無所逃命。晉鞏朔行成於鄭。趙穿。公壻池。爲質焉。

趙盾弑其君宣公二年

晉靈公不君。厚斂以彫牆。從臺上彈人。而觀其辟丸也。宰夫胹熊蹯不

(1) Tsin regni metropolim. Siang regulus, Ling reguli pater.
(2) 音 cum 蔭 confunditur. Desperatis rebus, nulla superest optio.

Digitized by Google

dicus dominus propterea non potuit cum T'sai Marchione conjungi : undecima luna, valuit supprimere Heou siuen touo, et subsecutus T'sai Marchionem sic obsequium præstitit erga tenentem regimen : duodecimo anno, sexta luna, ego Koei cheng adjuvi modici domini filium I, ut excusaremus T'chen Marchionem apud T'chou, sicque obsequium præstaret erga tuum principem : decimo quarto anno, septima luna, modicus dominus iterum obsalutavit ad perficiendum T'chen reguli obsequium : decimo quinto anno, quinta luna, T'chen Marchio ex nostra urbe ivit obsalutare tuum principem : elapso anno prima luna, Tchou tche ou ivit obsalutare cum I : octava luna, modicus dominus iterum ivit obsalutare. Quod T'chen et T'sai arcte adhærentes ad T'chou, haud tamen auderent dividere se, scilicet nostræ urbis causa fuit; et vel ipsum nostræ urbis obsequium erga vos, in quo non inculpatum? Tenendi solium tempore, semel obsequium erga Siang et bis obsequium erga præsentem, et I cum domini duobus tribusve ministris continenter pervenimus in Kiang (1). Licet nostrum parvum sit regnum, attamen nil quo culpetur est; nunc magnum regnum ait : vos nondum satisfacitis meæ menti; nostra urbs sit peritura, non habet quod addat jam. Antiqui homines habebant effatum dicens : si times capite timesque cauda, corporis ipsius supererit quantum? Alterum aiebat : cervus moriturus non eligit umbram (2). Parvo principatui colenti magnum regnum quidem, sis humanus, tunc et ipse homo erit; si inhumanus, jam ipse cervus erit : properusque percurrens salebrosa, trepidus qui poterit seligere? Jussi sine limite, equidem scimus moriendum : volumus cogere profligatos milites, ad expectandum in Tcheou (3); ipsi præfecti rerum decernatis hoc. Wen rex secundo anno, obsequio præstito T'si regno, quarto anno pro T'si invasit T'sai, et adhuc obtinuit conciliationem a T'chou : positum magna inter regna, hinc obsequi violentis mandatis, quomodo ipsius peccatum erit? Magnum regnum si nihil consideret, non est quo salvemus vitam.» Tsin toparcha Kong sou egit conciliationem cum Tcheng, et Tchao tchoan minister, regulique gener Tche, fuerunt obsides.

---

26. TCHAO TENG OCCIDIT SUUM PRINCIPEM.

Tsin Ling regulus non princeps : gravia exigebat ad insculpendos muros, et ex turris alto impetebat homines, visurus quomodo declinarent glandem : coquus paraverat ursi palmam non percocte; occidit eum, positumque

---

(3) Locus utrique regno conterminus.

Digitized by Google

熟、殺之、寘諸畚、使婦人載以過朝、趙盾、士季、見其手、問其故而患之、將諫、士季曰、諫而不入、則莫之繼也、會請先、不入、則子繼之、三進及溜、而後視之曰、吾知所過矣、將改之、稽首而對曰、人誰無過、過而能改、善莫大焉、詩曰、靡不有初、鮮克有終、夫如是、則能補過者鮮矣、君能有終、則社稷之固也、豈惟羣臣賴之、又曰、袞職有闕、惟仲山甫補之、能補過也、君能補過、袞不廢矣、猶不改、宣子驟諫、公患之、使鉏麑賊之、晨往、寢門闢矣、盛服將朝、尙早、坐而假寐、麑退、歎而言曰、不忘恭敬、民之主也、賊民之主、不忠、棄君之命、不信、有一於此、不如死也、觸槐而死、秋、九月、晉侯飲趙盾酒、伏甲將攻之、其右提彌明知之、趨登、曰、臣侍君宴、過三爵、非禮也、遂扶以下、公嗾夫獒焉、明搏而殺之、盾曰、棄人用犬、雖猛何爲、鬬且出、提彌明死之、初、宣子田於首山、舍於翳桑、見靈輒餓、問其病、曰、不食三日矣、食之、舍其半、問之、曰、宦三年矣、未知母之存否、今近焉、請以遺之、使盡之、而爲之簞食與肉、寘諸橐以與之、旣而與爲公介、倒戟以禦公徒而免之、問何故、對曰、翳桑之餓人也、問其名居、不告而退、

Digitized by Google

in fiscella jussit mulieres sarcinare, sicque transire regiam; Tchao teng et Che ki, visa ipsius manu, quæsierunt rei causam, et ægre ferentes rem, volebant exprobrare, cum Che ki ait : si moneamus quin admittatur, tunc nemo rem prosequetur; Hoei vellem præcedere; si non admittat, tunc tu continuabis rem. Ter processit usque ad centrum, et tunc advertit illum dixitque : ego agnosco quo peccaverim, volo emendare hoc. Prostrato capite respondit dicens : hominum quis caret culpa? peccare et posse emendari, optimum ut nil majus. Carmen ait : «non quod non sit initium, at pauci possunt obtinere finem» : si ita, tunc potentes resarcire culpas, pauci sunt : at tu potes obtinere finem, ergo regni penates firmabuntur, neque tantum cœtus ministrorum innitetur te. Item ait : «si imperiale officium habet defectum, ille Tchong chan fou resarciet eum», potest resarcire culpas scilicet : tu potes resarcire culpas, trabea non amittitur jam. At adhuc non emendatus : Siuen tse illico commonefecit : regulus ægreferens id, jussit Tsou mi trucidare illum. Diluculo ivit, et en conclavis portâ apertâ jam, solemni vestitu iturus obsalutare, at adhuc ocyus, sedens interim obdormitabat. Mi recessit, suspiransque locutus ait : neque oblitus diligentis observantiæ, populi firmamen est ; trucidare populi firmamen non generosum est, sed abjicere principis jussum non fidele; habenti unum ex his, nil æque ac mori : impegit in sophoram et mortuus est, — Autumno, nona luna, Tsin Marchio instruxit Tchao teng convivium, abscondiditque loricatos, volens aggredi illum : sed ejus dexter (1) Ti mi ming rescivit rem, propereque ascendens ait : subditum assistentem regio convivio excedere tres calices, non est ritus jam : statimque sustinet ad descendendum. Regulus incitavit suum molossum; at Ming percussum occidit eum, et Teng ait : rejectis hominibus adhibere canem, licet crudele, quid valet? pugnansque interim egreditur, Ti mi ming mortuo ibi. Initio, Siuen tse venans in Cheou monte, immoratus sub umbrosa moro, vidit Ling tché esurientem, interrogavitque quo morbo; aientemque nil comedisse tribus a diebus, cibavit illum. Seponentem rerum dimidium interrogavit cur; respondit : extimus tribus ab annis, haud scio mater supersit necne : nunc prope est, velis ut donem ei. Jussit absumere ea, tum pro illo cistam oryzæ atque carnium posuit in sacculo, ut daret matri. Postmodum cum interesset gerentibus reguli laterones, inversa cum lancea continuit reguli milites, atque liberavit illum : interrogatus qua ratione, respondens ait : umbrosæ mori esuriens homo scilicet : interrogatus cujus

(1) Qui dexter in curru sedebat. Tchao teng, scilicet Tchao siuen tse.

Digitized by Google

蹇叔哭師 僖公三十二年

杞子自鄭使告於秦曰、鄭人使我掌其北門之管、若潛師以來、國可得也、穆公訪諸蹇叔、蹇叔曰、勞師以襲遠、非所聞也、師勞力竭、遠主備之、無乃不可乎、師之所爲、鄭必知之、勤而無所、必有悖心、且行千里、其誰不知、公辭焉、召孟明、西乞、白乙、使出師於東門之外、蹇叔哭之曰、孟子、吾見師之出、而不見其入也、公使謂之曰、爾何知、中壽、爾墓之木拱矣、蹇叔之子與師、哭而送之、曰、晉人禦師必於殽、殽有二陵焉、其南陵、夏后皐之墓也、其北陵、文王之所辟風雨也、必死是間、余收爾骨焉、秦師遂東、

秦人入滑 僖公三十三年

三十三年、春、秦師過周北門、左右免冑而下、超乘者三百乘、王孫滿尙幼、觀之、言於王曰、秦師輕而無禮、必敗、輕則寡謀、無禮則脫、入險而脫、又不能謀、能無敗乎、及滑、鄭商人弦高、將市於周、遇之、以乘韋先、牛十二犒師、曰、寡君聞吾子將步師出於敝邑、敢犒從者、不腆敝邑、爲從者之淹、居則

(1) Decrepitus senex es.

Digitized by Google

20. K'IEN CHOU LUGET EXERCITUM.

Ki tse ex Tcheng misit monitum in T'sin dicens : Tcheng homines fecerunt me tenere suæ borealis portæ clavim ; si clam cum exercitu venias, regnum poterit obtineri. Mou regulus scitatus a K'ien chou toparcha ; K'ien chou ait : fatigare copias ad adoriendos longinquos, non est quod audiverim : copias fatigari, vires exhauriri, et longinquum dominum se munire ab iis, num non est factu nefas? Exercitus quod agit, Tcheng certo sciet illud ; fatigari sine effectu, certo procreabit offensionem animi : sed et pergere mille stadia, id quis ignorabit? Regulus renuit, appellatisque Mong ming, Si ki et Pé i, jussit educere copias ad orientalis portæ extera. K'ien chou lugens eos ait : Mong domine, ego video copiarum exitum, at non videbo earum ingressum. Regulus misit dicere ei sic : tu quid scis? si medietate longævus, tui sepulchri arbores implerent manus (1). K'ien chou filius intererat copiis : flens deduxit illum dicens : Tsin gens inhibebit exercitum profecto in Hiao : Hiao habet duos colles, quorum meridionalis collis, Hia regis Kao sepulchrum est, illeque borealis collis, Wen rex quo effugiit ventum pluviamque scilicet ; certo morieris eos intra, et ego colligam tua ossa. T'sin exercitus statim ad orientem.

---

21. T'SIN HOMINES OCCUPANT HOA.

Trigesimo tertio anno, vere, T'sin copiis transeuntibus Metropolis borealem portam, sinixtri dextrique deposita galea descenderunt, insilientiumque in currum tercentæ quadrigæ fuerunt (2). Wang suen man adhuc junior, visa re, locutus ad imperatorem ait : T'sin miles levis atque expers decoro, certo profligabitur : levis, ergo modici consilii ; expers ritus, ergo incurius ; ingressus pericula vero incurius, et præterea nec potens consilii, poteritne non profligari? — Cum pervenerint in Hoa, Tcheng regni mercator Hien kao iens mercari in Metropolim offendit illas, et cum quatuor coriis præveniens, bobus duodecim muneravit militem dicens (3) : modicus princeps audiens meum dominum fore deducturum militem transeundo per abjectam urbem, audet munerari sequaces ; et non opima abjecta urbs, pro sequaci-

---

(2) Milites per imperialem sedem transeuntes debebant, deposita galea et lorica, descendere e curribus : hi nec deponunt loricam, et descensi statim insiliunt in quadrigas.

(3) Hoa, urbs regni Tcheng : mercator a se optimum capit consilium.

Digitized by Google

具一日之積、行則備一夕之衞、且使遽告於鄭、鄭穆公使視客館、則束載、厲兵、秣馬矣、使皇武子辭焉、曰、吾子淹久於敝邑、唯是脯資餼牽竭矣、爲吾子之將行也、鄭之有原圃、猶秦之有具囿也、吾子取其麋鹿、以閒敝邑、若何、杞子奔齊、逢孫、楊孫、奔宋、孟明曰、鄭有備矣、不可冀也、攻之不克、圍之不繼、吾其還也、滅滑而還、

晉敗秦師於殽 僖公三十三年

晉原軫曰、秦違蹇叔、而以貪勤民、天奉我也、奉不可失、敵不可縱、縱敵患生、違天不祥、必伐秦師、欒枝曰、未報秦施、而伐其師、其爲死君乎、先軫曰、秦不哀吾喪、而伐吾同姓、秦則無禮、何施之爲、吾聞之、一日縱敵、數世之患也、謀及子孫、可謂死君乎、遂發命、遽興姜戎、子墨衰絰、梁宏御戎、萊駒爲右、夏四月、辛巳、敗秦師于殽、獲百里孟明視、西乞術、白乙丙、以歸、遂墨以葬文公、晉於是始墨、文嬴請三帥、曰、彼實構吾二君、寡君若得而食之、不厭、君何辱討焉、使歸就戮於秦、以

(1) Ipsi sumatis quod vobis offerre deberem viaticum, cum civibus otium non suppetat vobis capiendi cervos.

(2) Tsin Wen regulus tunc mortuus fuerat, ideo rejicit consilium quasi nullus esset Wen regulus in filio superstes.

Digitized by Google

um mora, morantibus quidem suppeditabit totius diei annonam, euntibus vero præparabit totius noctis tutelam. Sed et misit veredarium nuntiaturum ad Tcheng. Tcheng Mou regulus misit inspicere hospitum hospitium, et en colligata sarcinaverant, acuerant arma, paverant equos jam. Misit Hoang ou tse toparcham dimittere, dicentem : mei domini morati diu in abjecta urbe, utique sic pernas et fruges, cibaria et pecora absumpserint jam; quia mei domini abituri sunt, Tcheng habet *planum septum*, sicut T'sin habet *parabile vivarium;* mei domini si sumant inde cervos, sicque faciant otium abjectæ urbi, quomodo (1)? Ki tse aufugit in T'si, Fong suen et Yang suen aufugerunt in Song, et Mong ming ait : Tcheng est præmunitus jam, nil potest sperari, et impugnando illum non vincam, et obsidendo illum non continuabo; ego potius revertar : deletaque Hoa, reversus est.

---

22. TSIN PROFLIGAT T'SIN COPIAS IN HIAO.

Tsin toparcha Yuen tchen ait : T'sin refragatum K'ien chou, propter cupiditatem fatigasse populum, Cœlum offert nobis scilicet : oblatio non debet falli, hostis non debet dimitti; dimisso hoste calamitas oboritur, et refragari Cœlo non faustum; oportet impetere T'sin copias. Loan tche toparcha ait : nondum retributo T'sin beneficio, jam impetere ejus copias, id nonne est evanuisse principem (2)? Sien tchen ait : T'sin neque condoluit nostro funeri, impetivit vero nostrum parem cognomine : T'sin ergo caret officio, quid de beneficio faciam? Ego audivi quod una die dimittere hostem, plurium generationum calamitas est : consilio attingente nepotes, poteritne dici evanuisse principem? Statim emisso edicto, continenter elata Kiang barbara tribus, et hæres pullata veste et zona (3), Leang hong aurigante currum, et Lai kiu agente dexterum, æstate, quarta luna, cycli decima octava, profligavit T'sin exercitum in Hiao, captisque Pé li cognominato, *Mong ming* nomine et Che agnomine, *Si ki*, agnomine Chou, et *Pé i* agnomine Ping, exinde reversus est, statimque cum pulla funeravit Wen regulo, et Tsin ex hoc invaluit pulla. — Wen yng (4) repetiit tres duces, dicens : ii revera commiserunt meos duos principes; modicus pater si obtineret comedere illos, nec satisfieret; tu ad quid digneris punire? fac reversi statim occidantur a T'sin, ad indulgendum modici parentis libidini, quid

---

(3) Lugubres vestes nigro tinxit colore, ut barbaræ tribus moribus se conformaret.

(4) Defuncti Wen reguli uxor, T'sin reguli filia.

Digitized by Google

之、桓公是以糾合諸侯、而謀其不協、彌縫其闕、而匡救其災、昭舊職也、及君卽位、諸侯之望曰、其率桓之功、我敝邑用不敢保聚、曰、豈其嗣世九年、而棄命廢職、其若先君何、君必不然、恃此以不恐、齊侯乃還、

宛濮之盟 僖公二十八年

或訴元咺於衞侯曰、立叔武矣、其子角從公、公使殺之、咺不廢命、奉夷叔以入守、六月、晉人復衞侯、甯武子與衞人盟於宛濮、曰、天禍衞國、君臣不協、以及此憂也、今天誘其衷、使皆降心以相從也、不有居者、誰守社稷、不有行者、誰扞牧圉、不協之故、用昭乞盟於爾大神、以誘天衷、自今日以往、既盟之後、行者無保其力、居者無懼其罪、有渝此盟、以相及也、明神先君、是糾是殛、國人聞此盟也、而後不貳、衞侯先期入、甯子先長牂守門、以爲使也、與之乘而入、公子歂犬、華仲前驅、叔武將沐、聞君至、喜捉髮走出、前驅射而殺之、公知其無罪也、枕之股而哭之、歂犬走出、公使殺之、元咺出奔晉、

(1) Tsin impetit Wei; fit in Wei discordia; regulus minorem fratrem Chou ou seu I chou committit toparchæ Yuen hiuen ut adjuvet regentem, et a pluri-

Digitized by Google

regulus ea propter ducens conjunctos regulos cogitansque nostrum defectum concordiæ, assuens resarcivit nostras defectiones, corrigensque suppressit nostra mala, exhibiturus antiquum munus. Cum tu ascendisti solium, omnes reguli sperantes dixerunt : is imitabitur Hoan ipsius merita ; nostraque abjecta metropolis ideo non ausa munire et colligere, dicens : etiamne is successor hæreditatis a novem annis, jam relinquet mandatum abjicietque munus? sic quid de antecessoribus principibus faceret? Tu certe non ita; confidimus his, adeoque non timemus. T'si Marchio tunc recessit.

---

18. YUEN PO REGIONIS PACTUM.

Quidam accusavit Yuen hiuen toparcham apud Wei Marchionem, quod evexerit Chou ou jam. Illius filius Kio secutus fuerat regulum; regulus misit interficere illum : at Hiuen nec abjecit mandatum, servivitque I chou ad interiorem custodiam (1). Sexta luna, Tsin gens restituit Wei Marchionem, et Ning ou tse toparcha cum Wei gente paciscens in Yuen po, ait : cœlum infelicitavit Wei regnum, et princeps subditique non concordarunt, ut incesserit hæc afflictio : nunc cœlum induxit eorum animum ut demissa mente mutuo conciliarentur : nisi fuissent qui permanserint, quis custodisset regni penates? et nisi fuissent qui abierint, quis protexisset bubulcos et equarios (2)? At deficientis concordiæ ergo, ideo solemniter rogo pactum a vobis magnis Spiritibus, ut excitetis naturalem sensum, et ab hodierna die in posterum, factam post pactionem, et qui abierint non tueantur suas vires, et qui permanserint non timeant se peccasse : qui transgressi hoc pactum exinde mutuo congredientur, intelligentes Spiritus antecessoresque Principes eos judicabunt eosque disperdent. Regni cives audierunt hanc pactionem, et postea non sunt divisi. — Wei Marchio prævertens tempus ingressus est, et Ning tse sien atque Tchang tsiang custodes portæ, habiti uti legati, cum eo vecti ingressi sunt, regiis filiis Hien kiuen et Hoa tchong præcursoribus. Chou ou accinctus lavare caput, audivit principem advenire : gavisus, colligens capillos cucurrit foras; præcursor sagitta occidit eum. Regulus sciens illum carere culpa, acclinavit eum coxæ et luxit eum. Hien kiuen aufugit extra; regulus misit occidere illum. Yuen hiuen egressus confugit in Tsin.

---

bus comitatus aufugit in T'chou. Mox calumnia fideli toparchæ filium sed non fidelitatem ademit.

(2) Qui permanserint et qui abierint, æque bene se gesserunt.

Digitized by Google

Digitized by Google

19. TCHO TCHE OU REMOVIT T'SIN COPIAS.

Tsin Marchio et T'sin Comes obsederunt Tcheng, quia ipsum defuerat ritibus erga Tsin, et imo distrahebatur ad T'chou : Tsin castrametatus in Han ling, et T'sin castrametatus in Fan nan (1). I tche hou locutus ad Tcheng Comitem ait : regnum periclitatur jam; si mittes Tcho tche ou invisere T'sin principem, exercitus certo recedet. Regulus acquievit ei. At recusans ait : subditus, vegetus etiam non valebam alios; nunc senui jam, nil possum facere jam. Regulus subjunxit : me non potuisse maturius adhibere te, nunc pressum vero conquirere te, utique modici viri culpa est; at Tcheng occumbente, tibi etiam erit non commodum. Annuit rei, noctuque fune demissus exivit, videnque T'sin Comitem ait : T'sin et Tsin obsidentibus Tcheng, Tcheng jam scit se periturum; at si perdere Tcheng habebit emolumentum pro te, velim propterea molestare gerentes rem : sed interjecto regno adeoque confiniis distantibus, ipse scis rei difficultates; quare adhibere ruinam Tcheng ad duplicandum vicinum? vicini augmentum, tui attenuatio est : quod si dimisso Tcheng, inde facias orientalis viæ hospitatorem, sarcinisque euntibus redeuntibus, subministrantem quod desit urgeatve, tibi quidem non erit ullum damnum. Præterea te olim conferente Tsin principi dona, promisit tibi Tsiao et Ya, et mane transfretato, vespere instruxit plancas (2), ipse quod noscis : ille Tsin quando satisfactus erit? postquam ad orientem comprehenderit Tcheng, rursus volet dilatare sua occidua confinia, et si non abradet T'sin, erit unde sumpturus hoc? Abradere T'sin ad commodandum Tsin, at, domine, perpendas hoc. T'sin Comes satisfactus, cum Tcheng gente fœderavit, jussisque Ki tse, Fong suen et Yang suen tueri illam, statim redivit. Tse fan (3) rogavit percutere hos; regulus ait : non licet; nisi talium hominum viribus, non eo pervenissem : uti aliorum viribus ad attenuandum ipsos, non humanum; amittere eorum societatem, non prudens; in turbationem mutare ordinem, non militare : ego potius revertar; itemque abivit hinc.

---

(1) Duæ regni Tcheng regiones.

(2) Plancas ad construenda mœnia; plancis enim injiciebatur terra in muris construendis.

(3) Tsin Wen regnli avunculus.

Digitized by Google

蹇叔哭師 僖公三十二年

杞子自鄭使告於秦曰、鄭人使我掌其北門之管、若潛師以來、國可得也、穆公訪諸蹇叔、蹇叔曰、勞師以襲遠、非所聞也、師勞力竭、遠主備之、無乃不可乎、師之所爲、鄭必知之、勤而無所、必有悖心、且行千里、其誰不知、公辭焉、召孟明、西乞、白乙、使出師於東門之外、蹇叔哭之曰、孟子、吾見師之出、而不見其入也、公使謂之曰、爾何知、中壽、爾墓之木拱矣、蹇叔之子與師、哭而送之、曰、晉人禦師必於殽、殽有二陵焉、其南陵、夏后皐之墓也、其北陵、文王之所辟風雨也、必死是間、余收爾骨焉、秦師遂東、

秦人入滑 僖公三十三年

三十三年、春、秦師過周北門、左右免胄而下、超乘者三百乘、王孫滿尚幼、觀之、言於王曰、秦師輕而無禮、必敗、輕則寡謀、無禮則脫、入險而脫、又不能謀、能無敗乎、及滑、鄭商人弦高、將市於周、遇之、以乘韋先、牛十二犒師、曰、寡君聞吾子將步師出於敝邑、敢犒從者、不腆敝邑、爲從者之淹、居則

(1) Decrepitus senex es.

20. K'IEN CHOU LUGET EXERCITUM.

Ki tse ex Tcheng misit monitum in T'sin dicens : Tcheng homines fecerunt me tenere suæ borealis portæ clavim ; si clam cum exercitu venias, regnum poterit obtineri. Mou regulus scitatus a K'ien chou toparcha ; K'ien chou ait : fatigare copias ad adoriendos longinquos, non est quod audiverim : copias fatigari, vires exhauriri, et longinquum dominum se munire ab iis, num non est factu nefas? Exercitus quod agit, Tcheng certo sciet illud ; fatigari sine effectu, certo procreabit offensionem animi : sed et pergere mille stadia, id quis ignorabit? Regulus renuit, appellatisque Mong ming, Si ki et Pé i, jussit educere copias ad orientalis portæ extera. K'ien chou lugens eos ait : Mong domine, ego video copiarum exitum, at non videbo earum ingressum. Regulus misit dicere ei sic : tu quid scis? si medietate longævus, tui sepulchri arbores implerent manus (1). K'ien chou filius intererat copiis : flens deduxit illum dicens : Tsin gens inhibebit exercitum profecto in Hiao : Hiao habet duos colles, quorum meridionalis collis, Hia regis Kao sepulchrum est, illeque borealis collis, Wen rex quo effugiit ventum pluviamque scilicet ; certo morieris eos intra, et ego colligam tua ossa. T'sin exercitus statim ad orientem.

---

21. T'SIN HOMINES OCCUPANT HOA.

Trigesimo tertio anno, vere, T'sin copiis transeuntibus Metropolis borealem portam, sinixtri dextrique deposita galea descenderunt, insilientiumque in currum tercentæ quadrigæ fuerunt (2). Wang suen man adhuc junior, visa re, locutus ad imperatorem ait : T'sin miles levis atque expers decoro, certo profligabitur : levis, ergo modici consilii ; expers ritus, ergo incurius ; ingressus pericula vero incurius, et præterea nec potens consilii, poteritne non profligari? — Cum pervenerint in Hoa, Tcheng regni mercator Hien kao iens mercari in Metropolim offendit illas, et cum quatuor coriis præveniens, bobus duodecim muneravit militem dicens (3) : modicus princeps audiens meum dominum fore deducturum militem transeundo per abjectam urbem, audet munerari sequaces ; et non opima abjecta urbs, pro sequaci-

---

(2) Milites per imperialem sedem transeuntes debebant, deposita galea et lorica, descendere e curribus : hi nec deponunt loricam, et descensi statim insiliunt in quadrigas.

(3) Hoa, urbs regni Tcheng : mercator a se optimum capit consilium.

Digitized by Google

具一日之積、行則備一夕之衛、且使遽告於鄭、鄭穆公使視客館、則束載、厲兵、秣馬矣、使皇武子辭焉、曰、吾子淹久於敝邑、唯是脯資餼牽竭矣、爲吾子之將行也、鄭之有原圃、猶秦之有具囿也、吾子取其麋鹿、以閒敝邑、若何、杞子奔齊、逢孫、楊孫、奔宋、孟明曰、鄭有備矣、不可冀也、攻之不克、圍之不繼、吾其還也、滅滑而還、

晉敗秦師於殽 僖公三十三年

晉原軫曰、秦違蹇叔、而以貪勤民、天奉我也、奉不可失、敵不可縱、縱敵患生、違天不祥、必伐秦師、欒枝曰、未報秦施、而伐其師、其爲死君乎、先軫曰、秦不哀吾喪、而伐吾同姓、秦則無禮、何施之爲、吾聞之、一日縱敵、數世之患也、謀及子孫、可謂死君乎、遂發命、遽興姜戎、子墨衰絰、梁宏御戎、萊駒爲右、夏四月、辛巳、敗秦師于殽、獲百里孟明視、西乞術、白乙丙、以歸、遂墨以葬文公、晉於是始墨、文嬴請三帥、曰、彼實構吾二君、寡君若得而食之、不厭、君何辱討焉、使歸就戮於秦、以

(1) Ipsi sumatis quod vobis offerre deberem viaticum, cum civibus otium non suppetat vobis capiendi cervos.

(2) Tsin Wen regulus tunc mortuus fuerat, ideo rejicit consilium quasi nullus esset Wen regulus in filio superstes.

Digitized by Google

um mora, morantibus quidem suppeditabit totius diei annonam, euntibus vero præparabit totius noctis tutelam. Sed et misit veredarium nuntiaturum ad Tcheng. Tcheng Mou regulus misit inspicere hospitum hospitium, et en colligata sarcinaverant, acuerant arma, paverant equos jam. Misit Hoang ou tse toparcham dimittere, dicentem : mei domini morati diu in abjecta urbe, utique sic pernas et fruges, cibaria et pecora absumpserint jam; quia mei domini abituri sunt, Tcheng habet *planum septum,* sicut T'sin habet *parabile vivarium;* mei domini si sumant inde cervos, sicque faciant otium abjectæ urbi, quomodo (1)? Ki tse aufugit in T'si, Fong suen et Yang suen aufugerunt in Song, et Mong ming ait : Tcheng est præmunitus jam, nil potest sperari, et impugnando illum non vincam, et obsidendo illum non continuabo; ego potius revertar : deletaque Hoa, reversus est.

---

22. TSIN PROFLIGAT T'SIN COPIAS IN HIAO.

Tsin toparcha Yuen tchen ait : T'sin refragatum K'ien chou, propter cupiditatem fatigasse populum, Cœlum offert nobis scilicet : oblatio non debet falli, hostis non debet dimitti; dimisso hoste calamitas oboritur, et refragari Cœlo non faustum; oportet impetere T'sin copias. Loan tche toparcha ait : nondum retributo T'sin beneficio, jam impetere ejus copias, id nonne est evanuisse principem (2)? Sien tchen ait : T'sin neque condoluit nostro funeri, impetivit vero nostrum parem cognomine : T'sin ergo caret officio, quid de beneficio faciam? Ego audivi quod una die dimittere hostem, plurium generationum calamitas est : consilio attingente nepotes, poteritne dici evanuisse principem? Statim emisso edicto, continenter elata Kiang barbara tribus, et hæres pullata veste et zona (3), Leang hong aurigante currum, et Lai kiu agente dexterum, æstate, quarta luna, cycli decima octava, profligavit T'sin exercitum in Hiao, captisque Pé li cognominato, *Mong ming* nomine et Che agnomine, *Si ki*, agnomine Chou, et *Pé i* agnomine Ping, exinde reversus est, statimque cum pulla funeravit Wen regulo, et Tsin ex hoc invaluit pulla. — Wen yng (4) repetiit tres duces, dicens : ii revera commiserunt meos duos principes; modicus pater si obtineret comedere illos, nec satisfieret; tu ad quid digneris punire? fac reversi statim occidantur a T'sin, ad indulgendum modici parentis libidini, quid

---

(3) Lugubres vestes nigro tinxit colore, ut barbaræ tribus moribus se conformaret.

(4) Defuncti Wen reguli uxor, T'sin reguli filia.

Digitized by Google

逞寡君之志、若何、公許之、先軫朝、問秦囚、公曰、夫人請之、吾舍之矣、先軫怒曰、武夫力而拘諸原、婦人暫而免諸國、墮軍實而長寇讐、亡無日矣、不顧而唾、公使陽處父追之、及諸河、則在舟中矣、釋左驂、以公命贈孟明、孟明稽首曰、君之惠、不以纍臣釁鼓、使歸就戮於秦、寡君之以爲戮、死且不朽、若從君惠而免之、三年、將拜君賜、秦伯素服郊次、鄉師而哭曰、孤違蹇叔、以辱二三子、孤之罪也、不替孟明、孤之過也、大夫何罪、且吾不以一眚掩大德、

楚世子商臣弒其君 文公元年

初、楚子將以商臣爲犬子、訪諸令尹子上、子上曰、君之齒未也、而又多愛、黜乃亂也、楚國之舉、恒在少者、且是人也、蠭目而豺聲、忍人也、不可立也、弗聽、既又欲立王子職、而黜犬子商臣、商臣聞之而未察、告其師潘崇曰、若之何而察之、潘崇曰、享江芊而勿敬也、從之、江芊怒曰、呼、役夫、宜君王之欲殺女而立職也、告潘崇曰、信矣、潘崇曰、能事諸乎、曰、不能、能行乎、曰、

(1) Stratagema erat, ut adductum caperet.

videtur? Regulus permisit rem. Sien tchen obsalutans interrogavit de T'sin captivis. Regulus ait : matrona repetiit eos, ego dimisi illos jam. Sien tchen iratus ait : militares viri vi comprehenderunt in planitie, et mulier momento liberavit in metropoli; pessumdato exercitu, vere autem dilatatur infensus hostis; ruina prope diem jam : et quin averteret se, excreavit. Regulus misit Yang tchou fou persequi illos; cum pervenit ad Fluvium, jam erant in cymba. Soluto sinixtro funali, ex reguli mandato donavit Mong ming (1) : Mong ming demittens caput ait : principis beneficentia, quin ex vincto duce liniverit tympana (2), facit repatriare adituram mortem apud T'sin; si modicus dominus habuerit occidendum, mortuus adhuc non obliviscar, et si secutus principis beneficentiam condonabit mihi, tertio anno veniam adorare principis largitionem. — T'sin Comes alba veste in suburbano occurrens, obversus ducibus flens ait : misellum refragatum K'ien chou, exinde offendisse duos tresve filiolos, miselli peccatum est; non culpandus Mong ming, mea culpa est, toparcha quid peccavit? sed et ego haud propter unum lapsum obducerem magna merita.

---

23. T'CHOU HÆRES FILIUS CHANG T'CHEN OCCIDIT SUUM PATREM.

Initio T'chou Vicecomes volens habere Chang t'chen pro hærede principe, petiit a summo ministro Tse chang; Tse chang ait : principi ætas nondum est, et præterea multos diligit; si abroget, tunc seditio erit : et T'chou regni electio usque attinuit minores natu : et præterea iste vir, vespæ oculo lupique voce, ferus homo est, non debet evehi. Non acquievit : postmodum, rursus volebat instituere regium filium Tche, atque dejicere hæredem principem Chang t'chen. Chang t'chen audivit hoc, sed nondum explorate; monens suum magistrum Fan t'chong ait : quo vero pacto dilucidabo rem? Fan t'chong ait : convivare amitæ Kiang Mei (3), atque desis officio. Acquievit ei. Kiang Mei irata ait : vah! mancipium, merito princeps regnans vult occidere te atque evehere Tche. Monuit Fan t'chong aiens : verum est. Fan t'chong ait : poteris servire istine? ait : non potero; poteris

---

(2) Campanas et tympana antiquitus liniebant bovis aut ovis sanguine, et in bello devictorum sanguine.

(3) T'chou principis soror erat minor, adeoque cognomine Mei, nupta familiæ Kiang.

Digitized by Google

不能、能行大事乎、曰、能、冬十月、以宮甲圍成王、王請食熊蹯而死、弗聽、丁未、王縊、謚之曰靈、不瞑、曰成、乃瞑、穆王立、以其爲犬子之室與潘崇、使爲犬師、且掌環列之尹、

甯武子來聘 文公四年

衞甯武子來聘、公與之宴、爲賦湛露及彤弓、不辭、又不答賦、使行人私焉、對曰、臣以爲肄業及之也、昔諸侯朝正於王、王宴樂之、於是乎賦湛露、則天子當陽、諸侯用命也、諸侯敵王所愾、而獻其功、王於是乎賜之彤弓一、彤矢百、玈弓矢千、以覺報宴、今陪臣來繼舊好、君辱貺之、其敢干大禮、以自取戾、

鄭子家告趙宣子 文公十七年

晉侯合諸侯于扈、平宋也、於是晉侯不見鄭伯、以爲貳於楚也、鄭子家使執訊而與之書、以告趙宣子、曰、寡君卽位三年、召蔡侯而與之事君、九月、蔡侯入於敝邑以行、敝邑以侯宜多之難、寡君是

(1) Difficilis coctionis rem rogavit, sperans interim auxilium obventurum.

(2) Ling, mali ominis nomen, quod filius crudelis occiso patri imponere volebat.

(3) Cum regulus secreto misisset qui rei causam quæreret, se putasse res-

Digitized by Google

abirene? ait : non potero; potes peragere magnum facinusne? ait : potero. Hiemis decima luna, cum palatii loricatis obsedit T'cheng regem. Rex rogavit manducata ursi palma tunc mori (1); non acquievit; cycli quadragesima quarta, rex se strangulavit; strangulatus dictus Ling (2), non clausit oculos; appellatus T'cheng, tunc vero clausit oculos. Mou rex evectus, suas hæreditarii principis ædes dedit Fan t'chong, jussitque esse Summum Magistrum, et præterea obire stipatoris agminis præfecturam.

---

24. NING OU TSE VENIT SALUTARE.

Wei regni Ning ou tse venit salutatum : regulus dedit ei convivium, cumque caneretur *Abundans ros* atque *Ruber arcus*, neque recusavit sed et neque respondit cantui. Misso cursorum præfecto privatim, respondens ait : ego existimavi ad exercendam artem eo deventum (3). Olim regulo obsalutante instruendoque ab imperatore, imperator convivio recreabat eum, et exinde canebatur *Abundans ros*, et tunc Cœli filio obverso meridiei, regulus recipiebat instructiones : regulo, debellatis imperator quos oderat, offerente sua merita, imperator ex hoc dabat ei rubrum arcum unum, rubras sagittas centum, nigrum arcum et sagittas mille, ut declararet retributionis convivium. Nunc adjutor minister veni continuare antiquam amicitiam, et princeps dignatus munerari ista; qui auserim violare magnum ritum, ut ipsimet attribuerem culpam?

---

25. TCHENG MINISTER TSE KIÀ MONET TSIN MINISTRUM TCHAO SIUEN TSE.

Tsin Marchio congregavit regulos in Hou, tranquillaturus Song; et exinde Tsin Marchio non convisebat Tcheng Comitem, existimans distractum ad T'chou. Tcheng Tse kia misit præfectum nuntiorum, et dedit ei epistolam, qua monebat Tchao siuen tse sic : « Modicus princeps acceptæ dignitatis tertio anno, advocato T'sai Marchione, cum ipso honoravit tuum principem : nona luna, T'sai Marchio advenit in abjectam urbem ad proficiscendum; abjecta urbs a toparcha Heou siuen touo angustabatur, et mo-

---

pondit, nonnisi ad exercitium, illarum odarum cantum fuisse usurpatum, qui solum imperatorem spectabat regulos excipientem.

Digitized by Google

以不得與蔡侯偕、十一月、克滅侯宣多、而隨蔡侯、以朝於執事、十二年六月、歸生佐寡君之嫡夷、以請陳侯於楚而朝諸君、十四年七月、寡君又朝以蔵陳事、十五年五月、陳侯自敝邑往朝於君、往年正月、燭之武往朝夷也、八月、寡君又往朝、以陳蔡之密邇於楚、而不敢貳焉、則敝邑之故也、雖敝邑之事君、何以不免、在位之中、一朝於襄、而再見於君、夷與孤之二三臣、相及於絳、雖我小國、則蔑以過之矣、今大國曰、爾未逞吾志、敝邑有亡、無以加焉、古人有言曰、畏首畏尾、身其餘幾、又曰、鹿死不擇音、小國之事大國也、德則其人也、不德則其鹿也、鋌而走險、急何能擇、命之罔極、亦知亡矣、將悉敝賦、以待於儵、唯執事命之、文公二年朝於齊、四年爲齊侵蔡、亦獲成於楚、居大國之閒、而從於彊令、豈其罪也、大國若弗圖、無所逃命、晉鞏朔行成於鄭、趙穿、公壻池、爲質焉、

趙盾弑其君 宣公二年

晉靈公不君、厚斂以彫牆、從臺上彈人、而觀其辟丸也、宰夫胹熊蹯不

(1) Tsin regni metropolim. Siang regulus, Ling reguli pater.

(2) 音 cum 蔭 confunditur. Desperatis rebus, nulla superest optio.

Digitized by Google

dicus dominus propterea non potuit cum T'sai Marchione conjungi : undecima luna, valuit supprimere Heou siuen touo, et subsecutus T'sai Marchionem sic obsequium præstitit erga tenentem regimen : duodecimo anno, sexta luna, ego Koei cheng adjuvi modici domini filium I, ut excusaremus T'chen Marchionem apud T'chou, sicque obsequium præstaret erga tuum principem : decimo quarto anno, septima luna, modicus dominus iterum obsalutavit ad perficiendum T'chen reguli obsequium : decimo quinto anno, quinta luna, T'chen Marchio ex nostra urbe ivit obsalutare tuum principem : elapso anno prima luna, Tchou tche ou ivit obsalutare cum I : octava luna, modicus dominus iterum ivit obsalutare. Quod T'chen et T'sai arcte adhærentes ad T'chou, haud tamen auderent dividere se, scilicet nostræ urbis causa fuit ; et vel ipsum nostræ urbis obsequium erga vos, in quo non inculpatum? Tenendi solium tempore, semel obsequium erga Siang et bis obsequium erga præsentem, et I cum domini duobus tribusve ministris continenter pervenimus in Kiang (1). Licet nostrum parvum sit regnum, attamen nil quo culpetur est; nunc magnum regnum ait : vos nondum satisfacitis meæ menti ; nostra urbs sit peritura, non habet quod addat jam. Antiqui homines habebant effatum dicens : si times capite timesque cauda, corporis ipsius supererit quantum? Alterum aiebat : cervus moriturus non eligit umbram (2). Parvo principatui colenti magnum regnum quidem, sis humanus, tunc et ipse homo erit ; si inhumanus, jam ipse cervus erit : properusque percurrens salebrosa, trepidus qui poterit seligere? Jussi sine limite, equidem scimus moriendum : volumus cogere profligatos milites, ad expectandum in Tcheou (3) ; ipsi præfecti rerum decernatis hoc. Wen rex secundo anno, obsequio præstito T'si regno, quarto anno pro T'si invasit T'sai, et adhuc obtinuit conciliationem a T'chou : positum magna inter regna, hinc obsequi violentis mandatis, quomodo ipsius peccatum erit? Magnum regnum si nihil consideret, non est quo salvemus vitam.» Tsin toparcha Kong sou egit conciliationem cum Tcheng, et Tchao tchoan minister, regulique gener Tche, fuerunt obsides.

---

26. TCHAO TENG OCCIDIT SUUM PRINCIPEM.

Tsin Ling regulus non princeps : gravia exigebat ad insculpendos muros, et ex turris alto impetebat homines, visurus quomodo declinarent glandem : coquus paraverat ursi palmam non percocte; occidit eum, positumque

---

(3) Locus utrique regno conterminus.

Digitized by Google

熟、殺之、寘諸畚、使婦人載以過朝、趙盾、士季、見其手、問其故而患之、將諫、士季曰、諫而不入、則莫之繼也、會請先、不入、則子繼之、三進及溜、而後視之曰、吾知所過矣、將改之、稽首而對曰、人誰無過、過而能改、善莫大焉、詩曰、靡不有初、鮮克有終、夫如是、則能補過者鮮矣、君能有終、則社稷之固也、豈惟羣臣賴之、又曰、袞職有闕、惟仲山甫補之、能補過也、君能補過、袞不廢矣、猶不改、宣子驟諫、公患之、使鉏麑賊之、晨往、寢門闢矣、盛服將朝、尙早、坐而假寐、麑退、歎而言曰、不忘恭敬、民之主也、賊民之主、不忠、棄君之命、不信、有一於此、不如死也、觸槐而死、秋、九月、晉侯飲趙盾酒、伏甲將攻之、其右提彌明知之、趨登、曰、臣侍君宴、過三爵、非禮也、遂扶以下、公嗾夫獒焉、明搏而殺之、盾曰、棄人用犬、雖猛何爲、鬬且出、提彌明死之、初、宣子田於首山、舍於翳桑、見靈輒餓、問其病、曰、不食三日矣、食之、舍其半、問之、曰、宦三年矣、未知母之存否、今近焉、請以遺之、使盡之、而爲之簞食與肉、寘諸橐以與之、既而與爲公介、倒戟以禦公徒而免之、問何故、對曰、翳桑之餓人也、問其名居、不告而退、

Digitized by Google

in fiscella jussit mulieres sarcinare, sicque transire regiam; Tchao teng et Che ki, visa ipsius manu, quæsierunt rei causam, et ægre ferentes rem, volebant exprobrare, cum Che ki ait : si moneamus quin admittatur, tunc nemo rem prosequetur; Hoei vellem præcedere; si non admittat, tunc tu continuabis rem. Ter processit usque ad centrum, et tunc advertit illum dixitque : ego agnosco quo peccaverim, volo emendare hoc. Prostrato capite respondit dicens : hominum quis caret culpa? peccare et posse emendari, optimum ut nil majus. Carmen ait : «non quod non sit initium, at pauci possunt obtinere finem» : si ita, tunc potentes resarcire culpas, pauci sunt : at tu potes obtinere finem, ergo regni penates firmabuntur, neque tantum cœtus ministrorum innitetur te. Item ait : «si imperiale officium habet defectum, ille Tchong chan fou resarciet eum», potest resarcire culpas scilicet : tu potes resarcire culpas, trabea non amittitur jam. At adhuc non emendatus : Siuen tse illico commonefecit : regulus ægreferens id, jussit Tsou mi trucidare illum. Diluculo ivit, et en conclavis portâ apertâ jam, solemni vestitu iturus obsalutare, at adhuc ocyus, sedens interim obdormitabat. Mi recessit, suspiransque locutus ait : neque oblitus diligentis observantiæ, populi firmamen est ; trucidare populi firmamen non generosum est, sed abjicere principis jussum non fidele; habenti unum ex his, nil æque ac mori : impegit in sophoram et mortuus est, — Autumno, nona luna, Tsin Marchio instruxit Tchao teng convivium, abscondiditque loricatos, volens aggredi illum : sed ejus dexter (1) Ti mi ming rescivit rem, propereque ascendens ait : subditum assistentem regio convivio excedere tres calices, non est ritus jam : statimque sustinet ad descendendum. Regulus incitavit suum molossum; at Ming percussum occidit eum, et Teng ait : rejectis hominibus adhibere canem, licet crudele, quid valet? pugnansque interim egreditur, Ti mi ming mortuo ibi. Initio, Siuen tse venans in Cheou monte, immoratus sub umbrosa moro, vidit Ling tché esurientem, interrogavitque quo morbo; aientemque nil comedisse tribus a diebus, cibavit illum. Seponentem rerum dimidium interrogavit cur; respondit : extimus tribus ab annis, haud scio mater supersit necne : nunc prope est, velis ut donem ei. Jussit absumere ea, tum pro illo cistam oryzæ atque carnium posuit in sacculo, ut daret matri. Postmodum cum interesset gerentibus reguli laterones, inversa cum lancea continuit reguli milites, atque liberavit illum : interrogatus qua ratione, respondens ait : umbrosæ mori esuriens homo scilicet : interrogatus cujus

(1) Qui dexter in curru sedebat. Tchao teng, scilicet Tchao siuen tse.

Digitized by Google

遂自亡也。乙丑、趙穿攻靈公於桃園。宣子未出山而復。大史書曰、趙盾弑其君。以示於朝。宣子曰、不然。對曰、子爲正卿、亡不越竟、反不討賊、非子而誰。宣子曰、嗚呼、我之懷矣、自詒伊慼。其我之謂矣。孔子曰、董狐、古之良史也。書法不隱。趙宣子、古之良大夫也。爲法受惡、惜也、越竟乃免。

王孫滿對楚子宣公三年

楚子伐陸渾之戎。遂至於雒。觀兵於周疆。定王使王孫滿勞楚子。楚子問鼎之大小輕重焉。對曰、在德不在鼎。昔夏之方有德也、遠方圖物、貢金九牧、鑄鼎象物、百物而爲之備、使民知神姦。故民入川澤山林、不逢不若、螭魅罔兩、莫能逢之。用能協於上下、以承天休。桀有昏德、鼎遷於商、載祀六百。商紂暴虐、鼎遷於周。德之休明、雖小重也。其姦回昏亂、雖大輕也。天祚明德、有所底止。成王定鼎於郟鄏、卜世三十、卜年七百、天所命也。周德雖衰、天命未改、鼎之輕重、未可問也。

郟, Kia, 鄏, Jou, } loci nomen, ubi nunc est Ho nan fou.

(1) Fieri imperator, quod tu inhias, haud a novem tripodum adeptione pen-

Digitized by Google

nominis habitationisque, nil revelans recessit, statimque sese ablegavit. Cycli secunda, Tchao tchoan percussit Ling regulum in persicorum horto: Siuen tse nondum egressus monte, reversus est. Summus historiographus inscripsit quod Tchao teng occidit suum principem, idque ostendit coram curia : Siuen tse aienti non ita, respondens ait : tu es gubernii minister, profugiens non excessisti confinia, reversus non punivisti sicarium, nisi tu ergo quis? Siuen tse ait : heu, heu! « meis adhærescens, mihimet adscivi hujusmodi mœrorem» illud mihi applicatur jam. Confucius ait : T'ong hou, antiquitatis ingenuus historiographus quidem, scribendi modo nil celavit : Tchao siuen tse antiquitatis optimus toparcha, exercens regulas suscepit invidiam; dolendum! transgressus confinia, jam exemptus fuisset.

---

27. WANG SUEN MAN RESPONDET T'CHOU VICECOMITI.

T'chou Vicecomes, percussis Lou wen tribubus, continenter venit in Lo, et exhibuit milites in Tcheou limitibus. Ting rex misit toparcham Wang suen man gratulari T'chou Vicecomiti, et T'chou Vicecomes interrogavit tripodum magnitudinem et pondus. Respondens ait : pendet a virtute, haud a tripode (1). Olim Hia dum haberet virtutem, dissitæ regiones depingebant peregrina, et offerebant metalla novem Pastoribus : excusi tripodes et effigiata monstra, a variisque monstris factum præsidium, ut populus sciret spirituum monstra; adeoque populus ingressus fluvios, lacus, montes, sylvas, non offendebat minus propitia; et oreades, driades, najades, nullus potuit offendere hujusmodi; unde valuit concordare cum superis inferisque, indeque recepit cœleste donum. At Kié habuit turbatos mores, et tripodes transmigrarunt ad Chang, annorum serie sexcentorum, et Chang dynastiæ T'cheou sæviente tyrannide, tripodes transmigrarunt ad Tcheou. Virtute floride splendente, licet parvi, gravescunt; illaque turpiter depravata confuseque corrupta, licet magni, leves sunt. At cœlum prosperans claram virtutem, habet quo fundo sistat : T'cheng rex collocatis tripodibus in Kié chou (2), sortivit generationes triginta, et sortivit annos septingentos, cœlum quot destinavit scilicet; Tcheou virtus licet defecerit, cœli destinatio nondum immutata; tripodum pondus nondum licet interrogari.

---

det, sed a virtute.

(2) Orientalis Tcheou regia metropolis 王城, in Ho nan præfectura.

Digitized by Google

齊國佐不辱命 成公二年

晉師從齊師、入自邱輿、擊馬陘、齊侯使賓媚人、賂以紀甗、玉磬、與地、不可、則聽客之所爲、賓媚人致賂、晉人不可、曰、必以蕭同叔子爲質、而使齊之封內、盡東其畝、對曰、蕭同叔子非他、寡君之母也、若以匹敵、則亦晉君之母也、吾子布大命於諸侯、而曰必質其母以爲信、其若王命何、且是以不孝令也、詩曰、孝子不匱、永錫爾類、若以不孝令於諸侯、其無乃非德類也乎、先王疆理天下、物土之宜、而布其利、故詩曰、我疆我理、南東其畝、今吾子疆理諸侯、而曰盡東其畝而已、唯吾子攜車是利、無顧土宜、其無乃非先王之命也乎、反先王則不義、何以爲盟主、其晉實有闕、四王之王也、樹德而濟同欲焉、五伯之霸也、勤而撫之、以役王命、今吾子求合諸侯、以逞無疆之欲、詩曰、布政優優、百祿是遒、子實不優、而棄百祿、諸侯何害焉、不然、寡君之命使臣、則有辭矣、曰、子以君師辱於敝邑、

陘 Hing, locus præceps : clivus.

---

(1) K'ieou yu et Ma hing, T'si regni urbes : Pin mei jen, T'si toparcha, cognomine Pin, agnomine (族) Mei jen, nomine Kouo tsouo : Ki olla, gemmea olla

Digitized by Google

28. TS' TOPARCHA KOUO TSOUO NON DEDECORAT MISSIONEM.

Tsin exercitus persequens T'si exercitum, ingressus ex K'ieou yu percusserat Ma hing : T'si Marchio misit Pin mei jen redimere cum Ki olla, gemmea chalcophono atque terris, et nisi acquiesceret, tunc ad libitum advenæ quod ageretur (1). Pin mei jen obtulit dona, Tsin homines non acquieverunt, dicentes omnino habendam Siao regni T'ong chou filiam in obsidem, atque efficiendum ut T'si intra terminos, omnes essent scamnati ejus agri (2). Respondens ait : Siao T'ong chou filia non est alia, modici principis mater scilicet, et si cum pari reddendum, tunc æque Tsin principis mater esset; mei domini propagantes magnum jussum in regulos, atque dicentes omnino deponendam suam matrem ut sit pignus, sic quid Regum mandato facitis? imo sic ad impietatem cogitis. Carmen ait : «pietas filialis nunquam deficiens, perpetuo communicatur vestro generi» : si porro impietas imperatur regulis, num id non erit nisi virtutem communicare collegis? Et priores reges limitantes delineantesque imperium, considerabant terrarum opportunitatem, ut propagarent earum emolumenta; adeoque carmen ait : «ego limito ego delineo, et scamnati et strigati erunt agri». Nunc mei domini limitantes delineantesque principatus, dicitis omnes faciendos scamnatos ipsorum agros et nil aliud; nonnisi mei domini bellicis curribus sic commodatis, quin attendatis terreni opportunitati; num id non erit nisi priorum regum mandatum? Contrarium prioribus regibus jam iniquum est, qui habebitur in fœderis basim? His Tsin vere aliquo defecit. Quatuor reges regnantes, erecta virtute, exequebantur communes voluntates; et quinque archontes præsidentes, adlaborabant atque mulcebant ceteros, ut subservirent regum voluntati : et nunc mei domini vultis cogere omnes regulos, ut sequamini carentem limite libidinem. Carmen ait: «ponite regimen admodum laxum, et centena bona sic congregabuntur» : domini si vere non generosi exinde projicitis centena bona, regulis quid damni erit? Si nec annuitis, modici principis mandatum legato ministro tunc habet verbum, scilicet : dominis cum principis exercitu dignatis advenire abjectam metropolim, non

---

e regni Ki exuviis.

(2) Petebant in obsidem King 頃 reguli matrem, quod ea claudum Tsin regni legatum irriserat; petebant agros ab occidente ad orientem exarari, ut facilis esset in regnum incursus.

Digitized by Google

不腆敝賦、以犒從者、畏君之震、師徒橈敗、吾子惠徼齊國之福、不泯其社稷、使繼舊好、唯是先君之敝器土地不敢愛、子又不許、請收合餘燼、背城借一、敝邑之幸、亦云從也、況其不幸、敢不唯命是聽、

楚歸晉知罃 成公三年

晉人歸楚公子穀臣、與連尹襄老之尸於楚、以求知罃、於是荀首佐中軍矣、故楚人許之、王送知罃、曰、子其怨我乎、對曰、二國治戎、臣不才、不勝其任、以爲俘馘、執事不以釁鼓、使歸卽戮、君之惠也、臣實不才、又誰敢怨、王曰、然則德我乎、對曰、二國圖其社稷、而求紓其民、各懲其忿、以相宥也、兩釋纍囚、以成其好、二國有好、臣不與及、其誰敢德、王曰、子歸、何以報我、對曰、臣不任受怨、君亦不任受德、無怨無德、不知所報、王曰、雖然、必告不穀、對曰、以君之靈、纍臣得歸骨於晉、寡君之以爲戮、死且不朽、若從君之惠而免之、以賜君之外臣首、首其請於寡君、而以戮於宗、亦死且不朽、若不獲命、而使嗣宗職、次及於

(1) Iterum armis, nulla fugiendi spe militibus relicta, tentabo fortunam, et si devincar, tunc ad victoris nutum regi cogar.

Digitized by Google

bonis fractisque militibus usus muneravi vestros sequaces; sed timentes principis impetum, militares copiæ turbatæ inclinarunt : si mei domini indulgeant reperire T'si regni prosperitatem, et non destructis ejus Penatibus faciant continuare antiquam amicitiam, scilicet hæc antecessorum principum modica instrumenta territoriique tractus non audebo affectare; si domini adhuc non acquiescant, velim collecto simul reliquo cinere, terga vertere mœniis et tentare vicem : afflicta urbs, fortunata, etiam dicetur obedivisse, quanto minus, si ei non prospere cedet, ausim non ad nutum statim obsequi (1)?

---

29. T'CHOU REMITTIT TSIN DUCEM TCHE YNG.

Tsin homines remissis T'chou regis filio Kou t'chen, atque Lien yn siang lao cadavere ad T'chou, exinde repetierunt Tche yng : tunc temporis Siun cheou, legatus mediæ legionis erat, ideoque T'chou homines annuerunt rem (2). Rex deducens Tche yng ait : domine, ipse indignarisne mihi? Respondens ait : duobus regnis adornantibus bellum, ego minime peritus, haud par illi muneri, exinde factus captivus et obtruncandus; administros rerum quin uterentur ad linienda tympana, efficere ut domi adeam supplicium, principis beneficium est : ego vere non peritus, quî præterea ausim conqueri? Rex ait : ita ergo gratias mihi nonne? Respondens ait : duo regna cogitantia suos penates exindeque quærentia laxare suos populos, singula cohibent suas iras ut mutuo sibi parcant, et ambo remittunt vinctos captivos ut conficiant hujusmodi pacificationem : utrumque regnum habere pacem, me haud interesse valet; ipse quî ausim gratias habere? Rex ait : tu reversus cum quo retribues mihi? Respondens ait : ego non fero admittere indignationem, tu vero nec fers recipere gratias : abest indignatio absunt gratiæ, haud scio quid retribuam? Rex ait : licet ita, fac moneas indignum me. Respondens ait : ob principis miraculum, vinctum me obtinuisse referre ossa in Tsin, si modicus princeps ducet esse occidendum, mortuus etiam non obliterabo; et si secutus tuam beneficentiam parcet mihi, ut tradat tuo extimo subdito Cheou, et Cheou ipse, petita venia a modico domino, exinde occidat coram avis, item mortuus adhuc non obliterabo; quod si nullo obtento mandato, facient prosequi avitum officium, viceque deve-

---

(2) Siun cheou pater captivi Tche yng : T'chou princeps ex illius timore annuit reddere captivum.

Digitized by Google

事、而帥偏師、以修封疆、雖遇執事、其弗敢違、其竭力致死、無有二心、以盡臣禮、所以報也、王曰、晉未可與爭、重爲之禮而歸之、

呂相絕秦 成公十三年

晉侯使呂相絕秦、曰、昔逮我獻公、及穆公相好、戮力同心、申之以盟誓、重之以昏姻、天禍晉國、文公如齊、惠公如秦、無祿、獻公卽世、穆公不忘舊德、俾我惠公、用能奉祀於晉、又不能成大勳、而爲韓之師、亦悔於厥心、用集我文公、是穆之成也、文公躬擐甲冑、跋履山川、踰越險阻、征東之諸侯、虞夏商周之胤、而朝諸秦、則亦旣報舊德矣、鄭人怒君之疆埸、我文公帥諸侯及秦圍鄭、秦大夫不詢於我寡君、擅及鄭盟、諸侯疾之、將致命於秦、文公恐懼、綏靜諸侯、秦師克還無害、則是我有大造於西也、無祿、文公卽世、穆爲不弔、蔑死我君、寡我襄公、迭我殽地、奸絕我好、伐我保城、殄滅我費滑、散離我兄弟、撓亂我同盟、傾覆我國家、我襄公未忘君之舊勳、而

(1) Si meus princeps nec me occidet nec me patri occidendum tradet, sed ducis officium prosequi dabit, et rursus tecum sit bellum, te occidere pro meo officio contendam.

(2) Cum Tsin icto vix fœdere in Ling hou 令狐, T'sin 桓 regulus ad se

niente ad executionem, ducam dimidias copias ad resarciendos confiniorum limites, licet offendam præsidem rerum, ipse non audebo declinare, sicque impendam vires ad mortem, quin habeam duplicem animum, ut expleam subditi officium; et en quo retribuam (1). Rex ait : Tsin cum regno non decet concertare; summaque præstita ei urbanitate, remisit illum.

---

30. LIU SIANG TOPARCHA ABNEGAT T'SIN.

Tsin Marchio misit Liu siang abnegare T'sin, dicendo (2) : olim cum meus Hien regulus atque Mou regulus mutuo fœderarunt, conjunctis viribus conjunctoque animo, iterarunt id per fœderis jusjurandum, et obstrinxerunt id per matrimonii affinitatem : Cœlo subvertente Tsin regnum, Wen regulus adivit T'si, et Hoei regulus adivit T'sin, mancaque felicitate, Hien regulus reliquit sæculum; Mou regulus haud oblitus antiquæ benevolentiæ, fecit ut noster Hoei regulus exinde posset offerre sacrificium in Tsin. At vero non valuit perficere magnum meritum, et fecit Han planitiei conflictum, rursusque doluit in suo animo, indeque restituit nostrum Wen regulum; en Mou reguli opus. — Wen regulus indutus lorica et galea, peragravit instititque montes fluviosque, transiluit superavitque pericula salebrasque, adduxitque orientis regulos, Yu, Hia, Chang et Tcheou posteros, ut clientelam præstarent T'sin; sicque sane jam retribuit antiquum beneficium. — Tcheng gente lacessente reguli confinales regiones, noster Wen regulus duxit regulos, et cum T'sin obsedit Tcheng : T'sin toparchæ, quin deliberaverint cum meo modico principe, arbitrati sunt de Tcheng fœdere : reguli indignati rem, volebant repetere vitam a T'sin : Wen regulus timuit, pacate sedavit regulos, et T'sin exercitus potuit reverti absque damno : sic ergo nos magnam operabamur creationem erga occidentem. — At deficiente fortuna, Wen regulus valedixit sæculo : Mou fecit nullum comploratum, nullamque habuit mortem nostri principis, et parvifaciens nostrum Siang regulum, invasit nostram Hiao terram, violans abrupit nostram amicitiam, impugnavit nostram Pao urbem, evertens destruxit nostræ Pi regionis Hoa metropolim, dispergens separavit nostros fratres, confundens turbavit nostros confœderatos, subvertens inclinavit nostram rempublicam; noster Siang regulus nondum oblitus erat vestri principis antiqua merita, at timuit regni Pena-

---

reversus a fœdere descivit : hinc Tsin 厲 regulus toparcham misit, omnibus expostulandis recensitis, omnem amicitiam dissuere minaturum.

Digitized by Google

懼社稷之隕、是以有殽之師、猶願赦罪於穆公、穆公弗聽、而卽楚謀我、天誘其衷、成王隕命、穆公是以不克逞志於我、穆襄卽世、康靈卽位、康公我之自出、又欲闕翦我公室、傾覆我社稷、帥我蝥賊、以來蕩搖我邊疆、我是以有令狐之役、康猶不悛、入我河曲、伐我涑川、俘我王官、翦我羈馬、我是以有河曲之戰、東道之不通、則是康公絕我好也、及君之嗣也、我君景公、引領西望曰、庶撫我乎、君亦不惠稱盟、利吾有狄難、入我河縣、焚我箕郜、芟夷我農功、虔劉我邊陲、我是以有輔氏之聚、君亦悔禍之延、而欲徼福於先君獻穆、使伯車來命我景公、曰、吾與女同好棄惡、復修舊德、以追念前勳、言誓未就、景公卽世、我寡君是以有令狐之會、君又不祥、背棄盟誓、白狄及君同州、君之仇讐、而我之昏姻也、君來賜命曰、吾與女伐狄、寡君不敢顧昏姻、畏君之威、而受命於吏、君有二心於狄曰、晉將伐女、狄應且憎、是用告我、楚人惡君之二三其德也、亦來告我、曰、秦背令狐之盟、而來求盟於我、昭告昊天上帝、秦三公、楚三

(1) Designat 公子雍.

(2) Albus barbarus, cum T'sin regno eadem Yong 雍 regione constitutus, ei usque infensus.

Digitized by Google

tum ruinam, et propterea fuit Hiao illius conflictus : sed adhuc volebat condonare peccata Mou regulo; Mou regulus non acquievit, atque adivit T'chou insidiari nobis : at cœlo movente hominum animum, T'cheng rex amisit vitam, et Mou regulus propterea non potuit indulgere libidini contra nos. — Mou et Siang sublatis sæculo, K'ang et Ling ascenderunt solium : K'ang regulus nostra origine oriundus, adhuc voluit suffodere et præcidere nostram regiam domum, et dirutos subvertere nostri regni penates, ducensque nostram raucam teredinemque (1), sic venit concutere et agitare nostrorum confiniorum limites; et nos propterea habuimus Ling hou loci factum. — K'ang adhuc non emendatus, intravit nostrum Ho kiu, impetiit nostrum Sou fluvium, abduxit nostros e Wang koan, præcidit nostrum Ki ma, et nos propter hoc habuimus Ho kiu pugnam. — Et orientis viam non patere, scilicet quod K'ang regulus abrupit nostram amicitiam. — Cum princeps vester successit, noster princeps King regulus erecto collo occidentem prospiciens aiebat : oh si refocillaret me ! At ille item non indulsit respondens fœderare, proficiensque e nostra cum barbaris difficultate, intravit nostrum Ho districtum, conflagravit nostras Ki et Kao urbes, evulsit convulneravitque nostrorum agricolarum opus, trucidavit occiditque nostros terminorum confines, et nos propterea habuimus Fou che loco congregationem. — At princeps equidem doluit malorum prolixitatem, et volens obtinere felicitatem ab antecessoribus principibus Hien et Mou, jussit Pé kiu venire imperatum nostro King regulo et dicere : ego cum te ineo amicitiam abjectis simultatibus, iterumque restituo veterem amicitiam, ad recolenda pristina merita. At verbis fœderis nondum absolutis, King regulus valedixit sæculo, et noster modicus princeps propterea habuit Ling hou conventum. At vester princeps rursus non bonus, refragatus abjecit fœderis jusjurandum : albus barbarus cum illo communicabat regione (2), illius inimicus, noster vero matrimonio affinis; ille venit deditque mandatum dicens : ego cum te impetemus barbarum : modicus princeps non ausus respicere affinitatem timensque vestri principis ferocitatem, recepit mandatum a legato : at vester princeps habens duplicem animum ad barbarum dixit : Tsin vult impugnare te : barbarus accepit, sed interim aversabatur, proptereaque monuit nos. Et T'chou gens indignata vestrum principem versatilem suis moribus, etiam venit monere nos dicens : « T'sin refragatus Ling hou fœderi, venit petere fœdus a nobis, solemniterque monens benigni Cœli supremum dominatorem et T'sin tres regulos et T'chou tres re-

Digitized by Google

王、曰、余雖與晉出入、余唯利是視、不穀惡其無成德、是用宣之、以懲不壹、諸侯備聞此言、斯是用痛心疾首、暱就寡人、寡人帥以聽命、唯好是求、君若惠顧諸侯、矜哀寡人、而賜之盟、則寡人之願也、其承寧諸侯以退、豈敢徼亂、君若不施大惠、寡人不佞、其不能以諸侯退矣、敢盡布之執事、俾執事實圖利之、

駒支不屈於晉襄公十四年

會于向、將執戎子駒支、范宣子親數諸朝、曰、來、姜戎氏、昔秦人迫逐乃祖吾離于瓜州、乃祖吾離、被苫蓋、蒙荆棘、以來歸我先君、我先君惠公有不腆之田、與女剖分而食之、今諸侯之事我寡君、不如昔者、蓋言語漏洩、則職女之由、詰朝之事、爾無與焉、與將執女、對曰、昔秦人負恃其衆、貪于土地、逐我諸戎、惠公蠲其大德、謂我諸戎、是四嶽之裔胄也、毋是翦棄、賜我南鄙之田、狐狸所居、豺狼所嗥、我諸戎除翦其荆棘、驅其狐狸豺狼、以爲先君不侵不叛之臣、至于今不貳、昔文公與秦伐鄭、秦人竊與鄭盟、而舍

(1) Tres regulos, 穆, 康, 共; tres reges, 成, 穆, 莊.

ges (1), dixit : *ego licet cum Tsin ultro citroque, ego nonnisi emolumentum quod aspicio :* non frugi aversor illum non habere firmam virtutem, proptereaque divulgo rem ad coercendum versipellem». Reguli omnes audito hoc sermone, statim ex hoc doluerunt animo doluerunt capite, propiusque adhæserunt modico viro, modicusque vir ducens ut accipiam mandatum, nonnisi pacem, hanc quæro. Princeps si benevole aspiciens regulos et miseratus modici viri, concedat nobis fœdus, equidem modici viri desiderium est, ipseque suscipiam pacare regulos ut recedant, et qui ausim quærere turbationes? Princeps si non largiatur magnum beneficium, modicus vir non palpo, ipse non potero ut reguli recedant. Ausim totum exhibere hoc tenentibus gubernium, ut tenentes gubernium vere satagant lucro vertere rem.

---

31. KIU TCHE NON CONFICITUR A TSIN.

Congressus in Hiang : volens vincire barbarorum Vicecomitem Kiu tche, minister Fan siuen tse ipsemet percensere coram curia et dicere (2) : veni, Kiang tribus domine : olim T'sin gens urgens propulit tuum avum Ou li in Koa tcheou, tuusque avus Ou li indutus herbacea veste coopertus dumoso fornice, ideo venit subdi nostro antecessori principi, nosterque antecessor princeps Hoei regulus, habens haud opimum agrum, cum te bipartitum divisit ad comedendum inde : et nunc regulorum obsequium in meum modicum principem non sicut olim est, quia sermonum dicta rimis effluxerunt, scilicet potissimum tui causa : crastinæ diei negotiis tu noli interesse; si intersis, faciam comprehendere te. Respondens ait : olim T'sin gens freta et confisa sua multitudine, et aspirans ad regionis terras, expulit nos omnes exteros; Hoei regulus expoliens suam magnam virtutem, dicensque nos exteros, scilicet Regionum Summatis posteram sobolem, nefas sic præcidi et abjici, dedit nobis australis confinii agros, vulpes quibus morabantur, lupique quibus ululabant : nos exteri avulsis præcisisque eorum vepribus, abactisque eorum vulpibus lupisque, facti fuimus antecessoris principis nihil invadentes nunquam rebellantes vassalli, et usque in præsens nunquam duplices. Olim Wen regulus cum T'sin impetiit Tcheng, T'sin gens clanculum cum

---

(2) Tsin cum regulis conveniebat in Hiang : Tsin minister a conventu exclusurus barbarorum Vicecomitem, ejus culpas recensendas aggressus est.

Digitized by Google

戍焉。於是乎有殽之師。晉禦其上。戎亢其下。秦師不復。我諸戎實然。譬如捕鹿。晉人角之。諸戎掎之。與晉踣之。戎何以不免。自是以來。晉之百役。與我諸戎相繼于時。以從執政。猶殽志也。豈敢離遏。今官之師旅。無乃實有所闕。以攜諸侯。而罪我諸戎。我諸戎飲食衣服。不與華同。贄幣不通。言語不達。何惡之能爲。不與於會。亦無瞢焉。賦青蠅而退。宣子辭焉。使卽事於會。成愷悌也。

祁奚請免叔向襄公二十一年

欒盈出奔楚。宣子殺羊舌虎。囚叔向。人謂叔向曰。子離於罪。其爲不知乎。叔向曰。與其死亡若何。詩曰。優哉游哉。聊以卒歲。知也。樂王鮒見叔向曰。吾爲子請。叔向弗應。出不拜。其人皆咎叔向。叔向曰。必祁大夫。室老聞之曰。樂王鮒言於君。無不行。求赦吾子。吾子不許。祁大夫所不能也。而曰必由之。何也。叔向曰。樂王鮒從君者也。何能行。祁大夫外舉不棄讎。內舉不失親。其獨遺我乎。詩曰。有覺德行。四國順之。夫子。覺者也。晉侯問叔向之罪於樂王鮒。對曰。不棄其親。其有焉。於是祁奚老矣。聞之。乘馹而見宣子曰。詩曰。惠我無疆。

Digitized by Google

Tcheng fœderavit atque reliquit præsidia; ex quo habita est Hiao illius pugna: Tsin defendebat illius superna, exterus defendebat illius ima, et T'sin copias caruisse reditu, nos exteri vere effecimus: quasi, puta, capientes cervum, Tsin gens cornibus illum, nos exteri pedibus vinximus illum, et cum Tsin prostravimus illum: exterus in quo non inculpatus? Ex eo usque adhuc, Tsin varia facta, cum nobis exteris simul continuarunt per tempora, sicque secuti tenentes gubernium eâdem ac Hiao voluntate, nunquam ausi disjunctos abire. Nunc præses legionum cohortiumque, annon quod vere habens quo defecerit, indeque alienaverit regulos, culpet vero nos exteros? Nos exteri victu vestituque non cum Sinis concordamus, muneribus et sericis non convenimus, sermonis loquela non congruimus, quid mali possumus facere? Non interesse in congressu equidem non doleo: cantansque *Viridis musca*, recessit. Siuen tse se excusavit, fecitque prosequi negotia in congressu, redditus affabilis comisque (1).

---

32. KI HI IMPETRAVIT VENIAM CHOU HIANG.

Loan yng toparcha aufugiente in T'chou, Siuen tse occidit Yang che hou et inclusit Chou hiang. Quidam allocutus Chou hiang ait: dominum incidisse in ærumnas, id nonne est minime sapiens? Chou hiang ait: præ illis mortuo et exulante, quomodo? Carmen ait: «ample sane excurrendum oh! quodammodo ut finiamus annos»; sapientia est. Yo wang fou invisens Chou hiang ait: ego pro te intercedam. Chou hiang non respondit, abeuntemque nec salutavit. Ejus domestici omnes criminabantur Chou hiang, Chou hiang ait: requiritur Ki toparcha. Domus curator audito hoc ait: Yo wang fou dictorum ad principem nil non expeditur; petiit liberare meum dominum, et meus dominus non consensit; Ki toparcha id non potest, et dicis omnino penes ipsum esse, quare? Chou hiang ait: Yo wang fou assentator principis est, qui poterit expedire? Ki toparcha externos promovens, non prætermittit inimicos; intimos promovens, non omittit consanguineos; is unum relinquet me? Carmen ait: «habenti rectam virtutis actionem, quatuor oræ obsequentur illi»; iste vir rectus porro.—Tsin Marchio petiit Chou hiang peccatum a Yo wang fou: respondens ait: non relinquit suos consanguineos, res extitit quidem. Tunc temporis Ki hi senex abdicaverat jam; audita re, conscenso veredario invisit Siuen tse, aitque: Carmen habet: «beneficum nobis

---

(1) Odam vide II. 65. — Siuen tse comitatis famam voluit aucupari.

Digitized by Google

子孫保之、書曰、聖有謨勳、明徵定保、夫謀而鮮過、惠訓不倦者、叔向有焉、社稷之固也、猶將十世宥之、以勸能者、今壹不免其身、以棄社稷、不亦惑乎、鯀殛而禹興、伊尹放大甲而相之、卒無怨色、管蔡爲戮、周公右王、若之何其以虎也棄社稷、子爲善、誰敢不勉、多殺何爲、宣子說、與之乘、以言諸公而免之、不見叔向而歸、叔向亦不告免焉、而朝、

子產告范宣子輕幣 襄公二十四年

范宣子爲政、諸侯之幣重、鄭人病之、二月、鄭伯如晉、子產寓書於子西、以告宣子曰、子爲晉國、四鄰諸侯、不聞令德、而聞重幣、僑也惑之、僑聞君子長國家者、非無賄之患、而無令名之難、夫諸侯之賄、聚於公室、則諸侯貳、若吾子賴之、則晉國貳、諸侯貳、則晉國壞、晉國貳、則子之家壞、何沒沒也、將焉用賄、夫令名、德之輿也、德、國家之基也、有基無壞、無亦是務乎、有德則樂、樂則能久、詩云、樂只君子、邦家之基、有令德也夫、上帝臨女、無貳爾心、有令名也夫、恕思以明德、則令名載而行之、是以遠至邇安、毋寧使人

(1) Ki hi non invisit liberatum, nec iste quid dixit liberanti.

Digitized by Google

sine limite, filii nepotesque conservabunt eum»; et Annales habent : «sanctus habet consilii monita, clare probanda certoque conservanda». Hujusmodi consilia raro fallentia, et benefica monita sine negligentia, Chou hiang habet quidem, Penatumque firmamen est; adhuc vellem decima generatione condonare illi, ad animandos aptos : nunc semel nec parcitur ipsimet personæ, sicque pessumdantur ejus penates, nonne quidem hallucinatio est? Koen occiso, Yu elevatur; I yn, relegato T'ai kia, adjuvat ipsum, et in finem sine indignationis specie; Koan et T'sai datis neci, Tcheou Dux adjuvat regem : si ita, cur is ob Hou perderet suos penates? Domine, fac bonum, et quis audebit non excitari? tot occidere cui usui? Siuen tse gavisus, cum eo vehi ad loquendum cum regulo, ut condonaret illi. Quin viserit Chou hiang reversus est, et Chou hiang item non significavit liberationem, et petiit aulam (1).

---

33. TSE T'CHAN MONUIT FAN SIUEN TSE IMMINUERE OBLATA.

Fan siuen tse gerente administrationem, regulorum oblata ponderosa (2) : Tcheng gens ægre ferebat hoc. Secunda luna, Tcheng Comite adeunte Tsin, Tse t'chan deposuit epistolam apud Tse si ad commonendum Siuen tse, aiebatque : domino administrante Tsin regnum, quatuor contermini reguli non audiverunt egregia benefacta, sed audiverunt ponderosa oblata : ego Kiao ambigo id. Kiao audivi sapientem virum præfectum reipublicæ haud quod careat opibus angi, at carentiam boni nominis ægre ferre. Quæ regulorum opes si coacerventur in regia domo, tunc reguli alienabuntur, et si meus dominus innitatur eis, tunc Tsin regnum alienabitur; regulis alienatis, tunc Tsin regnum pessumdatur, et Tsin regno alienato, tunc tua domus pessumdatur : quantum naufragium! et sic quomodo uti opibus? — At bonum nomen virtutis vehiculum est, et virtus reipublicæ fundamentum : habens fundamentum non pessum it, nonne etiam illi incumbendum? habens virtutem jam lætatur, et si lætatur, tunc poterit perdurare. Carmen ait : «delectabilis sapiens, regni fundamentum» habebat egregiam virtutem scilicet. Et «supremus dominator adest tibi, nemo alienabit suum animum» habebat egregiam famam scilicet. Charitatis cum ideis expolita virtute, tunc bonum nomen devectum propagatur, et propterea longinqui advenient et vicini tranquillabuntur. — Nonne potius efficiendum ut alii dicant de te

---

(2) Quæ dona a regulis obnoxiis Tsin regno offerri debebant, erant magni ponderis.

Digitized by Google

謂子、子實生我、而謂子浚我以生乎、象有齒以焚其身、賄也、宣子說、乃輕幣、

晏子不死君難 襄公二十五年

崔武子見棠姜而美之、遂取之、莊公通焉、崔子弑之、晏子立於崔氏之門外、其人曰、死乎、曰、獨吾君也乎哉、吾死也、曰、行乎、曰、吾罪也乎哉、吾亡也、曰、歸乎、曰、君死安歸、君民者、豈以陵民、社稷是主、臣君者、豈爲其口實、社稷是養、故君爲社稷死、則死之、爲社稷亡、則亡之、若爲己死而爲己亡、非其私暱、誰敢任之、且人有君而弑之、吾焉得死之、而焉得亡之、將庸何歸、門啟而入、枕尸股而哭、興、三踊而出、人謂崔子、必殺之、崔子曰、民之望也、舍之得民、

季札觀周樂 襄公二十九年

吳公子札來聘、請觀於周樂、使工爲之歌周南召南、曰、美哉、始基之矣、猶未也、然勤而不怨矣、爲之歌邶鄘衞、曰、美哉淵乎、憂而不困者也、吾聞衞康叔武公之德如是、是其衞風乎、爲之歌王、曰、美哉、思而不懼、其周之東乎、爲之

Digitized by Google

dominus vere nutrit me, quam ut dicant *dominus emungit me ad nutriendum se?* Elephas habens dentes inde destruit suum corpus, en opes. Siuen tse satisfactus, exinde imminuit offerenda.

34. YEN TSE HAUD COMMORITUR PRINCIPIS EXCIDIO.

T'soei ou tse toparcha, visa Tang kiang, probavit eam, statimque duxit eam. Tchoang regulus commercium habuit, et T'soei tse occidit illum. Yen tse minister stabat ad T'soei familiæ januam extra; ejus homines dixerunt : commorine? Respondit : solius mei princeps erat, ut mihi commoriendum? Aiunt : abibisne? Respondit : an ego peccaverim ut ego abeam? Aiunt : reverterisne? Respondit : principe mortuo quo convertar? Regens populum, num ut superemineat populo? regni penatibus scilicet intendit; et minister principis num propter sui oris pabulum? regni penatibus scilicet subservit: quapropter principe propter regni penates moriente, tunc commoritur illi; pro regni penatibus aufugiente, tunc conjungitur illi : quod si pro se moritur et pro se fugit, nisi illi privatim adhærentes, quis audebit ferre hoc? Præterea aliquis tenens principem, occidit illum, ego qui potuerim commori illi, et qui potuerim consectari illum, et velim cui bono reverti? Januâ apertâ ingressus, acclinavit cadaver coxis atque ploravit; et surrexit, et ter subsiluit, et exivit. Aliqui dicebant ad T'soei tse, omnino occidendum illum : T'soei tse ait : populi spes est, remittens eum captabo populum.

35. KI TCHE ADEST TCHEOU MUSICÆ.

Ou reguli filius Tche veniens obsalutare, petiit adesse ad Tcheou musicam. Jusso phonasco, pro illo canitur *Tcheou auster* et *Chao auster;* ait : suavis vere! inceptum fundari opus, adhuc nondum est, sed laboratur sine querela (1). Pro illo canitur *Pei*, *Yong* et *Wei;* ait : suavis vere! profunde quidem mœretur, sed abest angustatio : ego audiveram Wei K'ang minoris et Ou reguli virtutem talem : an non ita ii Wei mores (2)? Pro illo canitur *Regia*; ait : suavis vere! cogitans et non timens, hujusmodi an non Tcheou orientalis (3)? Pro illo canitur *Tcheng;* ait : suavis vere! at

(1) Wen regis opus eo inceptum, at Tcheou sævitia adhuc vigebat, et populus Wen regi adlaborabat sine querela.

(2) Pereuntis regni vox! populus tamen nondum ad extrema redactus.

(3) Cogitans Wen atque Ou reges et non timens ad orientem transmigrare, orientalis Tcheou scilicet.

Digitized by Google

歌鄭、曰、美哉、其細已甚、民弗堪也、是其先亡乎、爲之歌齊、曰、美哉、泱泱乎、大風也哉、表東海者、其大公乎、國未可量也、爲之歌豳、曰、美哉蕩乎、樂而不淫、其周公之東乎、爲之歌秦、曰、此之謂夏聲、夫能夏則大、大之至也、其周之舊乎、爲之歌魏、曰、美哉、渢渢乎、大而婉、險而易行、以德輔此、則明主也、爲之歌唐、曰、思深哉、其有陶唐氏之遺民乎、不然、何憂之遠也、非令德之後、誰能若是、爲之歌陳、曰、國無主、其能久乎、自鄶以下、無譏焉、爲之歌小雅、曰、美哉、思而不貳、怨而不言、其周德之衰乎、猶有先王之遺民焉、爲之歌大雅、曰、廣哉、熙熙乎、曲而有直體、其文王之德乎、爲之歌頌、曰、至矣哉、直而不倨、曲而不屈、邇而不偪、遠而不攜、遷而不淫、復而不厭、哀而不愁、樂而不荒、用而不匱、廣而不宣、施而不費、取而不貪、處而不底、行而不流、五聲和、八風平、節有度、守有序、盛德之所同也、見舞象箾南籥者、曰、美哉、猶有憾、見舞大武者、曰、美哉、周之盛也、其

(1) Regni prosperitas non facile describitur, multa est.

(2) Cogitat Wen et Ou reges, quin a Tcheou tyranno rebellet; huic indignatur, quin diffundat querelas : Chang adhuc superest, Tcheou virtus nequit explicari.

Digitized by Google

hujusmodi minutiæ jam nimiæ, populus non sustinebit; itane istud prius occidet? Pro illo canitur *T'si;* ait: suavis vere! quam pleni soni, oh amplus habitus sane! Exemplar orientalis maris, nonne ille T'ai Dux? regnum nondum facile metitur (1). Pro illo canitur *Pin;* ait : suavis vere! magnifice lætatur quin diffluat, is nonne Tcheou Ducis oriens? Pro illo canitur *T'sin;* ait: iste dicendus sinicus sonus; sic callere sinicum, jam magnum, magnitudinis summum est; hîc nonne Tcheou primordia? Pro illo canitur *Wei;* ait: suavis vere! justo temperamento, magna et tamen lenis, abrupta et tamen facile progreditur! cum virtute juvans hæc, jam clarus dominus esset. Pro illo canitur *T'ang;* ait : cogitatio remota vere! an hîc esset T'ao t'ang principis superstes populus? Secus qui desiderium tam remotum? et nisi egregiæ virtutis posteritas, quis posset hujusmodi? Pro illo canitur *T'chen;* ait : regnum carens domino, an illud poterit perdurare? A Koei et deinceps, nil carpsit jam. Pro illo canitur *Humile decorum;* ait : belle quidem! cogitat sed non alienatur, indignatur sed non queritur; an non iste Tcheou virtutis embrio? adhuc est antecessorum regum superstes turba scilicet (2). Pro illo canitur *Summum decorum;* ait: quam amplus ejus splendor! flexuosa et tamen habet rectam compagem; an non ista Wen regis virtus? Pro illo canuntur *Præconia;* ait : oh! apex jam! erecta non superbit, flexilis non deprimitur, proxima non urget, remota non alienatur, mobilis non diffluit, repetita non fastidit, flebilis non tristatur, læta non dissolvitur, tractata non exhauritur, ampla non ostentatur, largitur sine prodigentia, sumit sine cupiditate, manet sed non hærescit, procedit sed non defluit (3); quinque toni concordes, octo spiritus æquabiles (4), modi habent legem, partes habent ordinem, summæ virtutes quo conveniunt scilicet (5). — Videns agitari *Expressoris* syringem et *Austri* tibiam ait : pulchra sane! at adhuc subest indignatio (6). Videns agitari *Magnum Bellatorem,* ait : pulchra sane! at Tcheou præstantia, ea num

(3) Præconiorum musica scilicet.

(4) Octo spiritus seu flatus, octo ventis respondentes, variosque sonos conficientes.

(5) Summæ Tcheou et Lou et Chang hominum virtutes.

(6) Jam a canticis ad pantomimos fit gradus: syringem et tibiam pantomimi manu deferebant: *Expressor* et *Auster*, Wen regis musicæ; militaris illa, civica altera, æque exprimentes Wen regis indignationem, quod nondum publicam pacem composuerit.

Digitized by Google

若此乎、見舞韶濩者、曰、聖人之宏也、而猶有慙德、聖人之難也、見舞大夏者、曰、美哉、勤而不德、非禹其誰能修之、見舞韶箾者、曰、德至矣哉、大矣、如天之無不幬也、如地之無不載也、雖甚盛德、其蔑以加於此矣、觀止矣、若有他樂、吾不敢請已、

子產壞晉館垣 襄公三十一年

子產相鄭伯以如晉、晉侯以我喪故、未之見也、子產使盡壞其館之垣、而納車馬焉、士文伯讓之、曰、敝邑以政刑之不修、寇盜充斥、無若諸侯之屬、辱在寡君者何、是以令吏人完客所館、高其閈閎、厚其墻垣、以無憂客使、今吾子壞之、雖從者能戒、其若異客何、以敝邑之爲盟主、繕完葺牆、以待賓客、若皆毀之、其何以共命、寡君使匄請命、對曰、以敝邑褊小、介於大國、誅求無時、是以不敢寧居、悉索敝賦、以來會時事、逢執事之不閒、而未得見、又不獲聞命、未知見時、不敢輸幣、亦不敢暴露、其輸之、則君之府實也、非薦陳之、不敢輸也、其暴露之、

(1) Ou regis musicam dum laudat, nonnihil attenuare videtur.

(2) T'cheng t'ang liberatoris musica, qui ægre ferebat se ad arma capienda coactum fuisse.

(3) 箾 idem ac 簫 : *Concordia*, imperatoris Choen musica.

Digitized by Google

hujusmodi (1)? Videns agitari rhythmum *Liberatoris*, ait : sancti viri amplitudo est; at adhuc subest verecundans virtus, sancto viro difficultate presso scilicet (2). Videns agitari *Magnum augustum*, ait : pulchra sane! allaborare nec ducere merito, nisi Yu, quis talis posset excolere hujusmodi? Videns agitari *Concordiæ* syringem (3), ait : virtutis fastigium vere! magna sane! veluti cœlum nihil non contegit, veluti terra nihil non sustinet; licet admodum præstans virtus, ipsa nil haberet quod adjiceret ad hoc : videre cessem jam, et si sint aliæ musicæ, ego non audeo petere jam.

---

36. TSE T'CHAN DESTRUIT TSIN HOSPITII MURUM.

Tse t'chan adjuvabat Tcheng Comitem, indeque petivit Tsin : Tsin Marchio ob nostri funeris causam, nondum illum exceperat. Tse t'chan misit omnino evertere sui hospitii murum, atque introduxit currus et equos. Tsin minister Wen pé objurgavit eum dicens : abjecta urbe, quod administratio sanctioque non vigeat, latronibus plena redundante, nullum remedium regulorum adjunctis, dignantibus esse apud modicum principem (4); quapropter jusseram curatorem præfectum perficere hospites quo diverterent, et elevare hujus portas et ampliare ejus muros, ut nil angerentur hospites legati. Nunc meus dominus destruxit illos; licet sequaces possint præcavere, at quoad alios hospites quomodo? Cum abjecta urbs sit fœderum centrum, restaurantur, solidantur, cooperiuntur muri ad expectandos hospites advenas; si singuli evertant illos, ipsi unde providebimus necessitati? Modicus princeps misit me Kai exigere rationem. Respondens ait : cum, abjecta urbe angusta et parva et intercepta inter magna regna, impositiones et exactiones careant certo tempore, ideo non audentes tranquille manere, totos conquisivimus modicos proventus, ut veniremus colloqui temporis negotia : offendimus tenentes administrationem non habere otium, adeoque nondum obtinuimus invisere, sed et nec assecuti audire mandatum, neque scimus visendi tempus; nec audemus offere donaria, nec vero audemus soli rorique exponere; quæ oblata, tunc principis ærarii res sunt, at quin proposita et exhibita fuerint, non audemus offerre (5) : quoad soli rorique exponere ea, tunc time-

---

(4) 無若何, haud est unde præmuniantur a latronibus illi, qui sequuntur regulos ad nos divertentes.

(5) Donaria, antequam exhibita principi fuerint, non audemus in principis ærarium inferre.

Digitized by Google

則恐燥濕之不時而朽蠹、以重敝邑之罪、僑聞文公之爲盟主也、宮室卑庳、無觀臺榭、以崇大諸侯之館、館如公寢、庫廄繕修、司空以時平易道路、圬人以時塓館宮室、諸侯賓至、甸設庭燎、僕人巡宮、車馬有所、賓從有代、巾車脂轄、隸人牧圉、各瞻其事、百官之屬、各展其物、公不留賓、而亦無廢事、憂樂同之、事則巡之、教其不知、而恤其不足、賓至如歸、無寧菑患、不畏寇盜、而亦不患燥濕、今銅鞮之宮數里、而諸侯舍於隸人、門不容車、而不可踰越、盜賊公行、而夭癘不戒、賓見無時、命不可知、若又勿壞、是無所藏幣、以重罪也、敢請執事、將何所命之、雖君之有魯喪、亦敝邑之憂也、若獲薦幣、修垣而行、君之惠也、敢憚勤勞、文伯復命、趙文子曰、信、我實不德、而以隸人之垣、以羸諸侯、是吾罪也、使士文伯謝不敏焉、晉侯見鄭伯、有加禮、厚其宴好而歸之、乃築諸侯之館、叔向曰、辭之不可以已也如是夫、子產有辭、諸侯賴之、若之何其釋辭也、詩曰、辭之輯矣、民之協矣、辭之繹矣、民之莫矣、其知之矣、

(1) Tsin reguli palatio hoc erat nomen : ipsum nunc carpit ad plura stadia exporrectum, regulorum vero hospitium squalore obsitum.

Digitized by Google

mus ne caloris humiditatisque incerta tempora corrumpant corrodantque, et sic gravescat abjectæ urbis peccatum. — Kiao audivi, Wen regulo agente fœderum dominum, palatii ædes humiles et angustas sine turricula, solario, pergula, ut elevaretur ampliareturque regulorum hospitium; hospitium videri reguli diætam, armamentarium et equile concinne composita, præfectum operum juxta tempora æquare et complanare viam, murarium fabrum juxta tempora trullissare hospitii ædes, regulisque advenis advenientibus, præfectum exponere aulæ tædas, administros perlustrare palatium, currus equosque habere sedem, hospitum sequaces habere vicarios, præfectum curruum inungere cnodacem, famulatui addictos, bubulcos, equarios, singulos curare suam functionem, variisque præfectis addictos, singulos exhibere suas res: regulum non detinere hospites, sicque non everti administrationem; pœnas et gaudia participare cum ipsis, negotia vero, examinare ea, et docere illorum ignorantiam, et opitulari illorum insufficientiam : hospites advenire uti familiam, potius quam dolere adversitatem; nec timere latrones, et quidem nec timere ariditatem humiditatemve. Nunc *Ænei calcei* palatium (1) aliquot stadia, et reguli hospitantur apud vernaculos homines; januæ non capiunt currus, nec possunt gradu transiliri, latrones publice gradiuntur, et aeris pestis non præcavetur : hospitum visitationi non est tempus, et designatum neque potest sciri (2) : si tamen non destruxissem, tunc defecisset locus recondendi donaria, sicque increvisset peccatum. Ausim rogare tenentem administrationem, velit quomodo componere rem : licet principi acciderit Lou funus, item abjectæ urbis luctus est (3). Si possimus offerre donaria, refectoque muro abire, principis beneficium erit; auderemusne detrectare operam laboremque? Wen pé reddidit responsum : Tchao wen tse ait : vere; me utique non bene tractasse, sed adhibuisse famulorum septum ad excipiendos regulos, id meum peccatum est : misitque toparcham Wen pé excusare defectum diligentiæ. Tsin marchio invisit Tcheng Comitem cum aucta urbanitate, amplificatoque suo convivio et amicitia dimisit eum : statimque ædificavit regulorum hospitium. — Chou hiang ait : sermo non debet omitti usque adeo! Tse t'chan habuit sermonem, et reguli innixi sunt eo : si ita, qui talem omitti sermonem? Carmen aiens, « sermone concordi populus concordabit, sermone læto populus tranquillabitur », illud noverat rem.

---

(2) Ut sic frustra tempus amittere cogantur.

(3) Tsin et Tcheng cum Lou ejusdem erant cognominis.

Digitized by Google

子產論尹何爲邑 襄公三十一年

子皮欲使尹何爲邑、子產曰、少、未知可否、子皮曰、愿、吾愛之、不吾叛也、使夫往而學焉、夫亦愈知治矣、子產曰、不可、人之愛人、求利之也、今吾子愛人、則以政、猶未能操刀而使割也、其傷實多、子之愛人、傷之而已、其誰敢求愛於子、子於鄭國、棟也、棟折榱崩、僑將厭焉、敢不盡言、子有美錦、不使人學製焉、大官大邑、身之所庇也、而使學者製焉、其爲美錦、不亦多乎、僑聞學而後入政、未聞以政學者也、若果行此、必有所害、譬如田獵、射御貫、則能獲禽、若未嘗登車射御、則敗績厭覆是懼、何暇思獲、子皮曰、善哉、虎不敏、吾聞君子務知大者遠者、小人務知小者近者、我小人也、衣服附在吾身、我知而愼之、大官大邑、所以庇身也、我遠而慢之、微子之言、吾不知也、他日我曰、子爲鄭國、我爲吾家、以庇焉、其可也、今而後知不足、自今請、雖吾家、聽子而行、子產曰、人心之不同、如其面焉、吾豈敢謂子面如吾面乎、抑心所謂危、亦以告也、子皮以爲忠、故委政焉、子產是以能爲鄭國、

Digitized by Google

37. TSE T'CHAN DISSERIT DE YN HO ADMINISTRANTE DISTRICTUM.

Tse p'i minister volebat jubere Yn ho administrare districtum (1) : Tse t'chan ait : junior, nescio possit necne. Tse p'i ait : ingenuus, et ego amo illum, haud mihi adversabitur : faciam illum ire ut addiscat, et ille sic magis sciet administrare. Tse t'chan ait : non bene. Homo amans hominem vult benefacere illi : nunc meus dominus amans hominem, statim adhibet præfecturis; tanquam si non valentem tenere cultrum faciat præcidere scilicet, ipsius vulnera vere multiplicabuntur : domine, si amans hominem vulneras illum et nil aliud, jam quis audebit petere amari a domino? — Dominus quoad Tcheng regnum, culmen est; culmine fracto, scandulæ concident, et Kiao ero oppressus, ausim non absolute dicere? Tu habens pulchrum textum, non facies homo addiscat secare : magnus magistratus magni districtus, vita quo defenditur scilicet; et facies tyronem secare? et id præ pulchro texto nonne quidem multum? Kiao audivi discendum ut postea aggrediaris regimen, nondum audivi ex regimine discendum : si vere fiat hoc, certo erit aliquid noxium. Exempli gratia, venator, sagittando aurigandoque assuetus, tunc poterit assequi venatum : si nondum adhuc ascenderit currum sagittare et aurigare, tunc ne profligetur penitus oppressusque subvertatur, id timendum, qui vacabit cogitare capturam? Tse p'i ait : sophos! Hou nil sapio. Ego audivi sapientem intendere scitum magna et profunda, vulgarem hominem intendere scitum parva et obvia; ego vulgaris homo quidem. Vestem adhærentem ad meum corpus, ego cognosco et caveo rem; magnum præfectum magnæ urbis, quo protegitur vita scilicet, ego prospicio et parvipendo id, et nisi domini verbis, ego non cognovissem. Alia die ego dicebam : tu administres Tcheng regnum; me administrare meam familiam ad tutelam, sic bene : at nunc in posterum intellexi insufficientiam : jam nunc velim vel ipsi meæ familiæ, audito te, operari. Tse t'chan ait : hominum mentes non eædem, sicut eorum vultus; ego qui ausim dicere tuam faciem assimilari meæ faciei? Attamen mens quod dicebat periculosum, equidem illud monere fuit. — Tse p'i existimavit fidelem, adeoque commisit gubernium, et Tse t'chan propterea potuit administrare Tcheng regnum (2).

---

(1) Fieri toparcham.

(2) Ejus administrationis successus in Tse p'i cedit meritum.

Digitized by Google

子產卻楚逆女以兵 昭公元年

楚公子圍聘於鄭、且娶於公孫段氏、伍舉爲介、將入館、鄭人惡之、使行人子羽與之言、乃館於外、既聘、將以衆逆、子產患之、使子羽辭曰、以敝邑褊小、不足以容從者、請墠聽命、令尹命大宰伯州犂對曰、君辱貺寡大夫圍、謂圍將使豐氏撫有而室、圍布几筵、告於莊共之廟而來、若野賜之、是委君貺於草莽也、是寡大夫不得列於諸卿也、不寧唯是、又使圍蒙其先君、將不得爲寡君老、其蔑以復矣、唯大夫圖之、子羽曰、小國無罪、恃實其罪、將恃大國之安靖已、而無乃包藏禍心以圖之、小國失恃、而懲諸侯、使莫不憾者、距違君命、而有所壅塞不行、是懼、不然、敝邑、館人之屬也、其敢愛豐氏之祧、伍舉知其有備也、請垂囊而入、許之、

鄭殺其大夫公孫黑 昭公二年

秋、鄭公孫黑將作亂、欲去游氏而代其位、傷疾作而不果、駟氏與諸大夫欲殺之、子產在鄙、聞之、懼弗及、乘遽而至、使吏數之曰、伯有之亂、以大國之事、

Digitized by Google

38. TSE T'CHAN PROHIBET T'CHOU OCCURRERE NUPTÆ CUM MILITE.

T'chou reguli filius Wei, salutaturus advenit Tcheng, simulque matrimonium initurus cum Kong suen toan familia : Ou kiu erat adjutor. Mox ingressuro hospitium, Tcheng gens indignata illi, misit peregrinorum præfectum Tse yu cum eo colloqui, sicque hospitatus in extimis. Post salutationem volebat cum agmine occurrere; Tse t'chan gravatus rem, misit Tse yu abnuere, dicentem : cum abjecta urbs angusta et parva non sufficiat ad capiendos sequaces, velimus areâ excipere jussa (1). Summus moderator misit summum administratorem Pé tcheou li respondere et dicere : princeps dignatus honorare modicum toparcham Wei, dixit ei : *velim ut Fong oriunda soletur stabiliatque tuam domum;* et Wei, explicatis scabellis storeisque, atque proclamato in Tchoang et Kong regum delubro, advenit. Si ruri muneretur, erit projicere principis donum in herbosos cespites, sicque modicus toparcha nec poterit collocari inter varios ministros, nec adeo tantum ita, sed et fiet ut Wei, delusis suis antecessoribus regibus, jam non possit esse modici principis minister, sicque careat unde redeat : at toparcha perpendat ista. Tse yu ait : parvum regnum caret peccato; confidisse, næ ejus peccatum : volebat confidendo magno regno tranquillare et tutari seipsum, et en quod reconditur infensus animus ad insidiandum ei : at parvum regnum amisisse fiduciam, inculcabit regulis ut nullus non indignetur; et refragabuntur principis jussis, quibus accidet aliquando obstructa hærere sine executione, id timendum : secus, abjecta urbs, locatarii genus, qui auderet affectare Fong oriundæ delubrum? Ou kiu sciens illos sibi præcavisse jam, petiit ut demisso corytho ingrederentur : concessum id.

39. TCHENG OCCIDIT SUUM TOPARCHAM KONG SUEN HO.

Autumno, Tcheng Kong suen ho accingebatur facere turbas, volens dejicere Yeou cognominatum atque substitui ipsius dignitati; at vulneris cicatrice erumpente, non mandavit effectui, et Se cognominatus cum ceteris toparchis volebant occidere illum. Tse t'chan erat in confiniis; audita re, timuit defecturum tempus, conscensoque veredo advenit, misitque præfectum dinumerare illi sequentia : Pé yeou turbatione, propter magni regni

(1) Wei, Tchoang regis nepos, Kong regis filius, cum milite venerat deducere sponsam, e Kong suen toan familia seu Fong oriundam. Tse t'chan dolum suspicatus, extra urbem hospitatum, ibidem paratâ areâ, non in gentilitia sponsæ aula ritum agere jubebat; demum sine arcu milites ingredi permisit.

Digitized by Google

而未爾討也、爾有亂心無厭、國不女堪、專伐伯有、而罪一也、昆弟爭室、而罪二也、薰隧之盟、女矯君位、而罪三也、有死罪三、何以堪之、不速死、大刑將至、再拜稽首辭曰、死在朝夕、無助天爲虐、子產曰、人誰不死、凶人不終、命也、作凶事、爲凶人、不助天、其助凶人乎、請以印爲褚師、子產曰、印也若才、君將任之、不才、將朝夕從女、女罪之不恤、而又何請焉、不速死、司寇將至、七月、壬寅、縊、尸諸周氏之衢、加木焉、

齊侯請繼室於晉 昭公三年

齊侯使晏嬰請繼室於晉、曰、寡君使嬰曰、寡人願事君、朝夕不倦、將奉質幣、以無失時、則國家多難、是以不獲、不腆先君之適、以備內官、焜燿寡人之望、則又無祿、早世隕命、寡人失望、君若不忘先君之好、惠顧齊國、辱收寡人、徼福於大公丁公、照臨敝邑、鎮撫其社稷、則猶有先君之適、及遺姑姊妹、若而人、君若不棄敝邑、而辱使董振擇之、以備嬪嬙、寡人之望也、韓宣子使叔向對曰、寡君之願也、寡君不能獨任其社稷之

(1) Yn, ejus filius.

(2) Tabella ejus crimina declarans.

Digitized by Google

negotia, nondum in te animadversum; at tu habes turbulentum ingenium nunquam satiandum, regnum non te supportat; arbitrario punivisse Pé yeou, tuum peccatum primum est. Fratrem fratri contendisse uxorem, tuum peccatum secundum est. Hiun soei fœdere, te finxisse principis dignitatem, tuum peccatum tertium est. Habentem capitalia peccata trina, quomodo patiar te? nisi cito moriaris, magnum supplicium præsto aderit. Bina adoratione prostrato capite excusans dicit : mors est inter mane et vesperum, noli juvare cœli sævitiam. Tse t'chan ait : hominum quis non moritur? at ferum hominem non attingere terminum, Providentia est : agens feras actiones est ferus homo; nisi juvem cœlum, ipsene juvem ferum hominem? — Rogo crees Yn in fori præfectum (1). Tse t'chan ait : Yn iste si habilis, princeps mox promovebit illum; si non habilis, mox mane aut vespere sequetur te : at tuum peccatum non commiserandum, et tamen adhuc quid petis! nisi cito moriaris, præfectus criminum mox aderit. Septima luna, cycli trigesima nona, se strangulavit : cadaveri super Tcheou familiæ plateam, imposita tabella (2).

---

40. T'SI MARCHIO INVITAT AD REDINTEGRANDUM CONNUBIUM REGULUM TSIN.

T'si Marchio misit Yen yng invitare ad succedaneum connubium Tsin, et dicere : modicus princeps mittit Yng dicere : modicus vir desiderans subservire tibi, maneque vespereque sine remissione, voluisset offerre obsides et donaria, ut nunquam desit tempori; at regia familia affluente difficultatibus, propterea non potuit. Haud frugi antecessoris principis puella, adhibita complere interiores præpositas, accensam inflammabat modici viri spem; at vero expers felicitate, præcoci ætate amisit vitam, et modicus vir cecidit spe. Tu si haud oblitus antecessoris principis amicitiam, benigne respicis T'si regnum, dignarisque recipere modicum hominem, ut quæsita felicitate a T'ai Duce et Ting Duce, lumine præsis abjectæ urbi et præsidio tuearis ejus regni penates, tunc adhuc est antecessoris principis filia cum reliquis amitinis sororibus aliquot puellis : tu si non rejicis abjectam urbem atque dignaris mittere rectorem recipientemque electas (3), ut comparentur præpositæ dominæ, modici viri spes erit. Han siuen tse misit Chou hiang respondere sic : modici principis desiderium est; modicus princeps haud valet solus sustinere sui regni penatum servitium, nec habet parem consor-

---

(3) Mittere qui rem componat, eligatque futuras præpositas dominas.

Digitized by Google

事、未有伉儷、在縗絰之中、是以未敢請、君有辱命、惠莫大焉、若惠顧敝邑、撫有晉國、賜之內主、豈唯寡君、舉羣臣實受其貺、其自唐叔以下、實寵嘉之、既成昏、晏子受禮、叔向從之宴、相與語、叔向曰、齊其何如、晏子曰、此季世也、吾弗知、齊其爲陳氏矣、公棄其民、而歸於陳氏、齊舊四量、豆、區、釜、鍾、四升爲豆、各自其四、以登於釜、釜十則鍾、陳氏三量、皆登一焉、鍾乃大矣、以家量貸、而以公量收之、山木如市、弗加於山、魚鹽蜃蛤、弗加於海、民參其力、二入於公、而衣食其一、公聚朽蠹、而三老凍餒、國之諸市、屨賤踊貴、民人痛疾、而或燠休之、其愛之如父母、而歸之如流水、欲無獲民、將焉辟之、箕伯直柄、虞遂伯戲、其相胡公、大姬、已在齊矣、叔向曰、然、雖吾公室、今亦季世也、戎馬不駕、卿無軍行、公乘無人、卒列無長、庶民罷敝、而宮室滋侈、道殣相望、而女富溢尤、民聞公命、如逃寇讎、欒、郤、胥、原、狐、續、慶、伯降在皁隸、政在

(1) Quatuor 升 faciunt 豆, quatuor 豆 faciunt 區, quatuor 區 faciunt 釜, decem 釜 faciunt 鍾 : tres mensuræ auctæ unâ, scilicet e quinque 升 fit 豆, e quinque 豆 fit 區, et e quinque 區 fit 釜.

(2) Summa longævitas 上 壽 centum viginti annorum, media 中 壽 centum, infima 下 壽 octoginta annorum.

(3) 踊 soleæ, quibus pedum trunci ntebantur. Cum eo supplicio multi affice-

Digitized by Google

tem : est in luctu, proptereaque nondum ausus petere : principem proposuisse dignanter voluntatem, beneficium ut nullum majus est : si dignatus respicere abjectam urbem, protegis istud Tsin regnum, desque ipsi conclavis dominam, nedum solus modicus princeps, totum agmen ministrorum vere recipiet hujusmodi donum, quod ex T'ang chou usque adhuc vere gratum et commendabile erit. — Post facta sponsalia, Yen tse recepit convivium, et Chou hiang comitatus eum epulari. Mutuo collato sermone, Chou hiang ait : T'si tuum quomodo? Yen tse ait : hæc extrema ætas est : ego nescio, at T'si istud est T'chen familiæ jam. Regulus avertit suum populum, qui convertitur ad T'chen familiam : T'si antiquitus quatuor mensuræ : sextarius, semodium, urna, campana : quatuor cotylæ faciunt sextarium, et singulis sequendo hunc quaternionem sic ascenditur ad urnam, urnæque decem scilicet campana : T'chen familia tres mensuras æque auxit unâ, campana proindeque magna est (1) : juxta domesticam mensuram commodat, et juxta publicam mensuram recipit ea : montium ligna adeunt nundinas haud cariora quam in monte, pisces, sal, ostreæ, conchæ, haud cariores quam in mari : populus tripartitis suis viribus, duas adhibet pro regulo, et vestitui victuique earum unam; reguli provisiones marcescunt verminantque, et trifarii senes algent esuriuntque (2) : regni omnibus foris, calcei parvo et soleæ caro venduntur (3); populares homines dolore tabescunt, et si quis fovens mulceat eos, ii amabunt eum tanquam patrem et matrem, et confluent ad eum tanquam fluens aqua : velis non habere populum, poteris quomodo avertere illum? Ki pé et Tche ping et Yu choei et Pé hi, qui adjuverunt Hou regulum magnamque Ki, jam sunt in T'si (4). Chou hiang ait : ita, at vel nostræ regiæ familiæ, nunc etiam ultima ætas est. Bellici equi non hamaxantur, ministri non habent militares expeditiones, reguli curru nullus homo, militum ordines carent capite; minutus populus squalore teritur, et palatii ædes abundant luxu, viarum famelici mutuo se aspiciunt, et mulierum opes magis crescunt : populus audit reguli mandatum veluti fugeret a latrone inimico; Loan, Kio, Siu, Yuen, Hou, Chou, K'ing, Pé (5), descenderunt inter viles calones; regimen penes toparcharum familias, et

---

rentur, multique propterea ea solea indigerent, cariore pretio vendebantur, sicque populi afflictio angebatur.

(4) Hos imperatoris Choen prognatos familiæque T'chen majores, qui hujus fundatorem ejusque sponsam adjuverunt, jam in T'si adesse puta.

(5) Magnatum familiæ.

Digitized by Google

家門、民無所依、君日不悛、以樂慆憂、公室之卑、其何日之有、讒鼎之銘曰、昧旦丕顯、後世猶怠、況日不悛、其能久乎、晏子曰、子將若何、叔向曰、晉之公族盡矣、肸聞之、公室將卑、其宗族枝葉先落、則公從之、肸之宗十一族、唯羊舌氏在而已、肸又無子、公室無度、幸而得死、豈其獲祀、初、景公欲更晏子之宅、曰、子之宅近市、湫隘囂塵、不可以居、請更諸爽塏者、辭曰、君之先臣容焉、臣不足以嗣之、於臣侈矣、且小人近市、朝夕得所求、小人之利也、敢煩里旅、公笑曰、子近市、識貴賤乎、對曰、既利之、敢不識乎、公曰、何貴何賤、於是景公繁於刑、有鬻踊者、故對曰、踊貴屨賤、既已告於君、故與叔向語而稱之、景公爲是省於刑、君子曰、仁人之言、其利溥哉、晏子一言、而齊侯省刑、詩曰、君子如祉、亂庶遄已、其是之謂乎、及晏子如晉、公更其宅、反則成矣、既拜、乃毀之、而爲里室、皆如其舊、則使宅人反之、且諺曰、非宅是卜、唯鄰是卜、二三子先卜鄰矣、違卜不祥、君子不犯非禮、小人不犯不祥、古之制也、吾敢違諸乎、卒復其舊宅、

(1) Cujusdam tripodis nomen erat.

(2) Carebat sapientiore filio.

(3) Cogens illam alio transmigrare, ut meas dilatem ædes.

Digitized by Google

populus non habet quo innitatur; princeps usque non se emendat, cum deliciis obruens angores; regiæ familiæ depressio, hæc quomodo moram habebit? Improperantis tripodis (1) inscriptio aiebat : primo diluculo admodum splendeas, et posteriores generationes etiam relaxabuntur : quanto magis quotidie non pœnitens, is poteritne perdurare? Yen tse ait : tu facturus es quid? Chou hiang ait : Tsin reguli consanguinitas exhausta est : I audivi quod regia familia mox succumbente, ejus stirpis propaginum rami et folia prius decident, et tunc regulus sequetur ea; meæ stirpis undecim propagines, tantum Yang che familia superest et nulla alia; I præterea careo hærede (2), reguli familia caret lege : fortunatus si obtineam defungi, qui sperem habere inferias? — Initio, King regulus volens immutare Yen tse domicilium ait : domini habitatio prope nundinas, humida, angusta, clamosa, pulverulenta, non potest habitari; velis mutare in apertam et siccam. Recusavit dicens : principis antecessores ministros continuit, ego haud par ad succedendum illis, pro me luxuosa jam. Et præterea parvus homo prope forum, mane et vespere assequor quod quæro, parvi hominis commodum sane. Ausim molestare viciniæ multitudinem (3)? Regulus ridens ait : dominus propinquus foro noscitne carius viliusque? Respondens ait : cum commoder exinde, ausimne non cognoscere? Regulus ait : quid carius quid vilius? Tunc temporis King regulus multus in suppliciis, flebatque venditio solearum; quapropter respondens ait : soleæ cariores, calcei viliores. Cumque jam retulerit ad principem, ideo cum Chou hiang colloquens memoravit rem. King regulus propter hoc remisit de suppliciis. Sapientes viri aiunt : humani viri verbum, ejus emolumenta ampla sane! Yen tse unico verbo, jam T'si Marchio pepercit suppliciis. Carmen aiens, « princeps vir si gratetur, turbatio peroptato statim cessaret », illud nonne hoc significat? — Cum Yen tse adivit Tsin, regulus immutavit ejus habitationem, redituque jam completa fuerat : postquam adoraverit (4), statim destruxit illam, atque fecit rusticam habitationem omnino sicut illam antiquam; tumque jussit viciniæ homines redire ad illam, adeo proverbialiter dicens : non est habitatio quæ auspicatur, sed vicini, ii auspicantur (5); duo tresve filiolos antea sortitus sum vicinos, contraire oraculo non faustum; sapientem virum non committere aliena ritibus, et vulgarem hominem non committere minus fausta, antiquitatis norma est, egone ausim refragari illi? Et postremo reddere

(4) Ad gratias principi agendas.

(5) Non de habitatione sed de vicinis consulitur oraculum.

Digitized by Google

公弗許、因陳桓子以請、乃許之、

楚使椒舉如晉 昭公四年

春、王正月、許男如楚、楚子止之、遂止鄭伯、復田江南、許男與焉、使椒舉如晉求諸侯、二君待之、椒舉致命曰、寡君使舉曰、日君有惠、賜盟於宋、曰、晉楚之從、交相見也、以歲之不易、寡人願結驩於二三君、使舉請閒、君若苟無四方之虞、則願假寵以請於諸侯、晉侯欲勿許、司馬侯曰、不可、楚王方侈、天或者欲逞其心、以厚其毒、而降之罰、未可知也、其使能終、亦未可知也、晉楚唯天所相、不可與爭、君其許之、而修德以待其歸、若歸於德、吾猶將事之、況諸侯乎、若適淫虐、楚將棄之、吾又誰與爭、公曰、晉有三不殆、其何敵之有、國險、而多馬、齊楚多難、有是三者、何鄉而不濟、對曰、恃險與馬、而虞鄰國之難、是三殆也、四嶽、三塗、陽城、大室、荆山、中南、九州之險也、是不一姓、冀之北土、馬之所生、無與國焉、恃險與馬、不可以爲固也、從古以然、是以先王務修德音、以亨神人、不聞其務險與馬也、鄰國之難、不可虞也、或多難以固其國、啟其疆

illis antiquas mansiones : regulus non permittebat, at cum T'chen hoan tse id rogaverit, dein permisit illud.

---

41. T'CHOU MISIT TOPARCHAM TSIAO KIU AD TSIN.

Vere, regia prima luna, Hiu Baro adivit T'chou, et T'chou Vicecomes detinuit eum, tumque detinuit Tcheng Comitem, iterumque venatum est ad Amnis austrum, et Hiu Baro interfuit : misso enim Tsiao kiu in Tsin petitum regulos, duo principes expectabant rem. Tsiao kiu detulit mandatum aiens : modicus princeps mittit Kiu dicere : nuper tu factâ gratiâ dedisti fœdus in Song, dicens Tsin et T'chou sequaces congressu mutuo invisuros : cum annus non æquus, modicus vir desiderarem committere gaudia cum duobus tribusve regulis, mittoque Kiu interrogare an otium sit ; tu si forte vaces quatuor orarum sollicitudine, tunc vellem mutuari gratiam, qua invitem regulos. Tsin Marchio volebat non assentiri. Præfectus belli Heou ait : non bene. T'chou rex modo turgescit : cœlum an non velit indulgere ejus animo, ut augeat suum toxicum, et sic immittat ei punitionem, nondum potest sciri ; ipsumque faciatne facultatem successûs, item non potest sciri. Tsin et T'chou sunt cœlum quibus favet, non debent mutuo contendere : princeps fac annuas id, atque cole virtutem in expectando illius conversionem : si convertetur ad virtutem, nos erimus servituri ei, quanto magis ceteri reguli? Quod si sequetur licentiam et tyrannidem, T'chou erit relicturum illum, et nos jam quicum contendemus? Regulus ait : Tsin habet tres immunitates periculi, ei quænam adversandi possibilitas? regnum salebrosum atque abundans equis, et T'si et T'chou abundant difficultatibus : habens hæc tria, quo tendat quin sit successus? Respondens ait : confidere salebris atque equis, et frui vicinorum regnorum difficultatibus, hæc tria pericula sunt. Quatuor juga, et San tou, Yang t'cheng, T'ai che, King mons, et Tchong nan, novem provinciarum salebræ sunt, adeoque non unius familiæ (1) ; Ki provinciæ borealis regio, equi unde gignuntur, nondum constituit regnum : inniti salebris atque equis non potest haberi uti firmum, et ex antiquitate est ita ; atque hinc priores reges satagebant colere virtutem et famam, ut penetrarent ad Spiritus et homines, nec audivi illis sategisse salebrarum equorumque. At vicinorum regnorum difficultatibus nec licet lætari : aliqui multas per difficultates confirmarunt suum regnum, di-

---

(1) Pluries ibi mutata regnans familia.

Digitized by Google

土、或無難以喪其國、失其守宇、若何虞難、齊有仲孫之難、而獲桓公、至今賴之、晉有里丕之難、而獲文公、是以爲盟主、衞邢無難、敵亦喪之、故人之難、不可虞也、恃此三者、而不修政德、亡於不暇、又何能濟、君其許之、紂作淫虐、文王惠和、殷是以隕、周是以興、夫豈爭諸侯、乃許楚使、使叔向對曰、寡君有社稷之事、是以不獲春秋時見、諸侯、君實有之、何辱命焉、椒舉遂請昏、晉侯許之、楚子問於子產曰、晉其許我諸侯乎、對曰、許君、晉君少安、不在諸侯、其大夫多求、莫匡其君、在宋之盟、又曰如一、若不許君、將焉用之、王曰、諸侯其來乎、對曰、必來、從宋之盟、承君之歡、不畏大國、何故不來、不來者、其魯衞曹邾乎、曹畏宋、邾畏魯、魯衞、偪於齊而親於晉、唯是不來、其餘君之所及也、誰敢不至、王曰、然則吾所求者、無不可乎、對曰、求逞於人、不可、與人同欲、盡濟、

石言於晉 昭公八年

春、石言於晉魏榆、晉侯問於師曠曰、石何故言、對曰、石不能言、或馮焉、不

(1) Tsin et T'chou fore velut unum regnum.

lataruntque suorum confiniorum terras, et alii expertes difficultatibus exinde perdiderunt suum regnum, amiseruntque quam tenebant aream; quomodo lætari difficultatibus? T'si habens Tchong suen illius difficultatem, nactus est Hoan regulum, et usque nunc innititur eo; Tsin habens Li et Pei difficultates suscepit Wen regulum, et exinde evasit fœderum centrum; Wei et Hing immunes difficultatibus, inimici etiam destruxerunt illos: quapropter aliorum difficultatibus non licet lætari. Fretus his tribus quin expoliat regimen et virtutem, succumbet in nihilo temporis, quî rursus poterit habere successus? Princeps fac annuas id. Tcheou actio licentiosa et tyrannica, Wen rex benevolus et comis; et Yn propter hoc cecidit, et Tcheou propter hoc surrexit: sic quî contendere regulis? Tunc concessum T'chou legato, missusque Chou hiang respondere dicens: modicus vir habet regni negotia, proptereaque non potest veris autumnique tempore obsalutare; at regulos, princeps reapse habet eos, ad quid dignatus postulare? Tsiao kiu dein petiit sponsalia, et Tsin Marchio ea promisit. — T'chou Vicecomes petierat a Tse t'chang dicens: Tsin, ille concedetne mihi regulos? Responderat dicens: concedet tibi. Tsin principis modicum objectum non est circa regulos; et ejus toparchæ multum quærunt, quin ullus corrigat suum principem: in Song fœdere præterea dictum fore velut unum (1); si non concederet tibi, quomodo probaretur hoc? Rex dixerat: et reguli, illi venientne? Responderat dicens: certo venient; ex Song fœdere, receperunt tuam gratiam et non formidant magnum regnum, qua causa non venirent? qui non venient, illi Lou et Wei et T'sao et Tchou, puto: T'sao timet Song, Tchou timet Lou, Lou et Wei urgentur a T'si et adhærent ad Tsin; tantum isti non venient, ceteri, tu quos attingis sunt, quis audebit non advenire? Rex dixerat: si ita, tunc ego quod quæro nil non fiet? Responderat dicens: si quæris arbitrari in alios, non fiet: cum aliis unum volenti omnia succedent.

---

42. LAPIS LOQUITUR IN TSIN.

Vere, lapis locutus est in Tsin regni Wei yu. Tsin Marchio petiit a phonasco Koang dicens: lapis quo motivo locutus? Respondens ait: lapis non potest loqui; aliquis adhærebat scilicet (2); si non ita, populi auditus

---

(2) Aliquis spiritus.

Digitized by Google

然、民聽濫也、抑臣又聞之曰、作事不時、怨讟動於民、則有非言之物而言、今宮室崇侈、民力彫盡、怨讟並作、莫保其性、石言、不亦宜乎、於是晉侯方築虒祁之宮、叔向曰、子野之言、君子哉、君子之言、信而有徵、故怨遠於其身、小人之言、僭而無徵、故怨咎及之、詩曰、哀哉不能言、匪舌是出、唯躬是瘁、哿矣能言、巧言如流、俾躬處休、其是之謂乎、是宮也成、諸侯必叛、君必有咎、夫子知之矣、

子革對靈王 昭公十二年

楚子狩於州來、次於潁尾、使薳侯、潘子、司馬督、囂尹午、陵尹喜、帥師圍徐、以懼吳、楚子次於乾谿、以爲之援、雨雪、王皮冠、秦復陶、翠被、豹舄、執鞭以出、僕析父從、右尹子革夕、王見之、去冠被、舍鞭、與之語曰、昔我先王熊繹、與呂伋、王孫牟、燮父、禽父、並事康王、四國皆有分、我獨無有、今吾使人於周、求鼎以爲分、王其與我乎、對曰、與君王哉、昔我先王熊繹、辟在荆山、篳路藍縷、以處草莽、跋涉山林、以事天子、唯是桃弧棘矢、以

(1) Tse yé, Koang phonasci nomen.

(2) Liu ki, T'si regni 太 Ducis filius; Wan suen meou, Wei regni 康叔

fefellit. At enim ego etiam audivi illud dici, si agantur res contra tempus, et indignatio et obtrectatio excitentur in populo, tunc quæ non loquuntur entia etiam loqui. Nunc palatii ædes assurgunt luxuosæ, et populi vires fatiscunt exhaustæ, quærela et obtrectatio simul invalescunt, et nemo conservat suam vitam; lapides loqui nonne quidem decet? Tunc temporis Tsin Marchio modo excitaverat Se k'i regione palatium. Chou hiang ait : Tse yé istius verbum (1), sapientis sane! Sapientis verbum, verum atque præditum testimonio; ideoque indignatio amovetur ab ejus persona : vulgaris hominis verbum, falsum atque carens probatione; ideoque indignatio et criminatio attingent ipsum. Carmen aiens (II. 40) : «Væ, heu, haud permissis verbis! non frustra lingua ea proferet, sed corpus proinde patietur : bene quidem licitis sermonibus; blandientia dicta velut fluentia, facient corpus potiri commoda : » illud, nonne id significat? Illo palatio absoluto, regulos certe rebellaturos, principemque certe habiturum mala, magister sciverat hoc.

---

43. TSE K'O RESPONDET LING REGI.

T'chou Vicecomes venatus in Tcheou lai, substitit in Yng et Wei, misitque Tang heou, Fan tse, belli præfectum Tou, Hiao gubernatorem Ou, Ling gubernatorem Hi, toparchas, ductis copiis obsidere Siu, ad terrendum Ou; T'chou Vicecomite subsidente in Kan k'i, ut esset eis subsidiarius. Pluebat nix, et rex pellito pileo, T'sin plumea veste, plumatili palliolo et pantherino sandalio, tenebat scuticam ad edicendum, Po si fou sequace. Dexterum tribunum Tse k'o vespere obsalutantem, rex excepit eum, ablatoque pileo et palliolo, depositaque scutica, cum eo colloquens ait : olim meus antecessor rex Yong i, cum Liu ki, Wang suen meou, Si fou et K'in fou, simul adjuvit K'ang regem (2); quatuor regna æque habuerunt munus, nostrum unum nihil habuit : nunc ego mittam hominem ad Tcheou petere tripodes ut sint munus; imperator, ille dabitne mihi? Respondens ait : dabit principi regi certe; olim noster antecessor rex Yong i, segregatus manebat in King monte, vimineo curru detritaque cum veste incolebat herbosa rura, peragrans transiliebat montes et sylvas ut subserviret cœlesti filio, unice scilicet e persico arcum et e zizypho sagittas adhibens, serviebat arcendis

---

principis filius; Si fou, Tsin regni 唐叔 principis filius; K'in fou, Tcheou Ducis filius.

Digitized by Google

共禦王事、齊王舅也、晉及魯衞、王母弟也、楚是以無分、而彼皆有、今周與四國、服事君王、將唯命是從、豈其愛鼎、王曰、昔我皇祖伯父昆吾、舊許是宅、今鄭人貪賴其田、而不我與、我若求之、其與我乎、對曰、與君王哉、周不愛鼎、鄭敢愛田、王曰、昔諸侯遠我而畏晉、今我大城陳蔡不羹、賦皆千乘、子與有勞焉、諸侯其畏我乎、對曰、畏君王哉、是四國者、專足畏也、又加之以楚、敢不畏君王哉、工尹路請曰、君王命剝圭以爲鏚柲、敢請命、王入視之、析父謂子革、吾子、楚國之望也、今與王言如響、國其若之何、子革曰、摩厲以須、王出、吾刃將斬矣、王出、復語、左史倚相趨過、王曰、是良史也、子善視之、是能讀三墳、五典、八索、九邱、對曰、臣嘗問焉、昔穆王欲肆其心、周行天下、將皆必有車轍馬跡焉、祭公謀父作祈招之詩、以止王心、王是以獲沒於祇宮、臣問其詩、而不知也、若問遠焉、其焉能知之、王曰、子能乎、對曰、能、其詩曰、祈招之愔愔、式昭德音、思我王度、式如玉、式如金、形民之力、而無醉飽之心、王揖而入、饋不食、寢不寐、

(1) Præparavi acutum verbi gladium ad regis superbiam præcidendam.

(2) Temeritatis vitato periculo.

Digitized by Google

imperatoris casibus; T'si, imperatoris avunculus, et Tsin cum Lou et Wei, ex imperatoris matre fratres erant; T'chou propterea caruit munere, et illi omnes habuerunt : nunc Tcheou cum quatuor regnis subjecti subserviunt principi regi, ut, modo jusseris, statim obsequantur; quî ille affectabit tripodes? Rex ait : olim mei augusti avi patruus Koen ou, antiquâ Hiu terrâ, ibi habitavit; nunc Tcheng gens cupide arripuit illos agros, et non mihi dedit : ego si petam illos, ipse dabitne mihi? Respondit aiens : dabit principi regi sane : Tcheou non affectabit tripodes, Tcheng audebit affectare agros? Rex ait : olim reguli remoti a me timebant Tsin; nunc ego magnis mœniis cingam T'chen, T'sai et Pou lang, et vectigal amnium mille quadrigæ, et tu particeps habebis meritum : reguli ipsi timebuntne me? Respondens ait : timebunt principem regem sane; ista quatuor regna unice apta ad timendum jam, præterea imposito eis T'chou, audebuntne non timere principem regem? — Operum præfectus Lou rogavit dicens : princeps rex jussit findere tesseram ad faciendum securis manubrium : ausim petere præscriptum. Rege ingresso videre rem, Si fou dicit Tse k'o : meus dominus T'chou regni spes est; nunc cum rege loquitur ut echo, regnum jam quomodo erit? Tse k'o ait : excitavi acutam ad expectandum, rege egresso mea acies brevi præcidet (1). Rex egressus iterum colloquitur : sinixtimus cancellarius I siang properus pertransiit; rex ait : iste bonus cancellarius quidem, tu bene respicias illum, is potuit studere trium Augustorum libris, quinque Dominatorum regulis, octo trigrammatum sensui, novem provinciarum memoriis. Respondens ait : ego alias petii : olim Mou rex volebat exporrecta sua mente quaquaversum peragrare imperium, ut totum omnino haberet currus orbitam equorumque vestigia : Tchai Dux Meou fou fecit *Belli-præfecti Chao* carmen, ad comprimendum regis animum; et rex exinde obtinuit finire in Tche palatio (2). Ego petii hujusmodi carmen, at neque sciebat : si petiissem remotiora, is quomodo potuisset scire ea? Rex ait : tu callesne? Respondit : calleo; illud carmen ait : *Præfectus Chao tranquille pacatus, indeque prodidit virtutis famam : at cogitans nostri regis formam, fac similet gemmam, fac similet aurum; conforma populi vires, et noli habere ebrietatis saturitatisque cupidinem* (3). Rex salutavit atque ingressus est; et ad mensam non comedit cubansque non dormivit, aliquot dies : sed neque potuit se vincere,

(3) Sicut aurum et gemma debet conformari vasis figuræ, ita populo uti debes juxta ipsius vires, et non insana excedere cupiditate.

Digitized by Google

數日、不能自克、以及於難、仲尼曰、古也有志、克己復禮、仁也、信善哉、楚靈王若能如是、豈其辱於乾谿、

楚太子建奔宋 昭公二十年

費無極言於楚子曰、建與伍奢、將以方城之外叛、自以爲猶宋鄭也、齊晉又交輔之、將以害楚、其事集矣、王信之、問伍奢、伍奢對曰、君一過多矣、何信於讒、王執伍奢、使城父司馬奮揚殺太子、未至、而使遣之、三月、太子建奔宋、王召奮揚、奮揚使城父人執己以至、王曰、言出於余口、入於爾耳、誰告建也、對曰、臣告之、君王命臣曰、事建如事余、臣不佞、不能苟貳、奉初以還、不忍後命、故遣之、既而悔之、亦無及已、王曰、而敢來、何也、對曰、使而失命、召而不來、是再奸也、逃無所入、王曰、歸、從政如他日、無極曰、奢之子材、若在吳、必憂楚國、盍以免其父召之、彼仁、必來、不然、將爲患、王使召之、曰、來、吾免而父、棠君尙謂其弟員曰、爾適吳、我將歸死、吾知不逮、我能死、爾能報、聞免父之命、不可以莫之奔也、親戚爲戮、不可以莫之報也、奔死免

(1) Sequenti anno se strangulavit in Kan k'i.

Digitized by Google

indeque devenit in calamitatem (1). Confucius ait : antiqui habebant memorandum : *victo seipso restituere ordinem, humanitas est;* vere egregium! T'chou Ling rex si potuisset hujusmodi, quî se dedecorasset in Kan k'i?

---

44. T'CHOU HÆRES PRINCEPS KIEN AUFUGIT IN SONG.

Pi ou ki toparcha locutus ad T'chou Vicecomitem ait : Kien cum magistro Ou ché, vult sumptis *Quadratæ urbis* extimis rebellare, seque habere tanquam Song et Tcheng (2) : T'si et Tsin etiam colligati juvabunt eum, volentes sic nocere T'chou, eaque machinatio contexta jam. Rex credidit ei, interrogavitque Ou ché. Ou ché respondit : principem semel errasse, nimium jam (3) : cur credis obtrectatoribus? Rex comprehendit Ou ché, misit in T'cheng fou belli præfectum Fen yang, occidere hæredem filium. Qui antequam perveniret, misit remittere illum, et tertia luna hæres filius Kien aufugit in Song. Rex appellavit Fen yang; Fen yang jussit T'cheng fou homines ligare seipsum, et sic advenit. Rex ait : verbum egressum ex meo ore intravit in tuam aurem (4); quis monuit Kien? Respondit : ego monui illum : rex præceperat mihi dicens : servi Kien uti servis mihi; ego non versipellis, non possum temere duplex fieri; tenens primum ad rotundandum, non tuli posterius jussum, adeoque remisi illum; postmodum vero piguit facti, at nullum remedium jam. Rex ait : tu ausus venire quomodo? Respondit : missus fefelli mandatum, advocatum non venire, fuisset bis rebellare; aufugiens non est quo ingrediar. Rex ait : revertere, et prosequere regimen ut aliis diebus. — Ou ki ait : Ché istius filius, habilis; si erit in Ou, certo vexabit T'chou regnum; quidni ad parcendum ejus patri voces illum (5)? ipse pius, certo veniet : secus, futura erit calamitas. Rex misit vocare illum dicens : veni, et ego parcam tuo patri. T'ang princeps Chang allocutus suum fratrem Yun ait : tu pete Ou, ego revertar moriturus; mea sagacitas non assequitur tuam, ego potero mori et tu poteris ulcisci : audito parcendi patri mandato, haud fas ut nemo eat; at parentibus cognatisque factis mori, neque fas ut nemo ulciscatur : adire mortem ad

---

(2) 方城, regionis nomen : se constituere uti parvi regni principem.

(3) Rex hæredis principis uxorem admiserat.

(4) Nemo alius audivit.

(5) Ut occidas : Yun is erat, cujus frater Chang.

Digitized by Google

父、孝也、度功而行、仁也、擇任而往、知也、知死不辟、勇也、父不可棄、名不可廢、爾其勉之、相從爲愈、伍尙歸、奢聞員不來、曰、楚君大夫其旰食乎、楚人皆殺之、員如吳、言伐楚之利於州于、公子光曰、是宗爲戮、而欲反其讎、不可從也、員曰、彼將有他志、余姑爲之求士、而鄙以待之、乃見鱄設諸焉、而耕於鄙、

子產論政寬猛 昭公二十年

鄭子產有疾、謂子大叔曰、我死、子必爲政、唯有德者、能以寬服民、其次莫如猛、夫火烈、民望而畏之、故鮮死焉、水懦弱、民狎而翫之、則多死焉、故寬難、疾數月而卒、大叔爲政、不忍猛而寬、鄭國多盜、取人於萑苻之澤、大叔悔之、曰、吾早從夫子、不及此、興徒兵以攻萑苻之盜、盡殺之、盜少止、仲尼曰、善哉、政寬則民慢、慢則糾之以猛、猛則民殘、殘則施之以寬、寬以濟猛、猛以濟寬、政是以和、詩曰、民亦勞之、汔可小康、惠此中國、以綏四方、施之以寬也、毋從詭隨、以謹無良、式遏寇

(1) Melius erit, quam si ambo nos tradamus simulque moriamur.

(2) Brevi habebunt a regno Ou difficultates.

(3) Regni Ou rege.

Digitized by Google

eximendum patrem, pietas est; metiri vires ad agendum, virtus est : seligere munus et ire, prudentia; scire moriendum nec declinare, fortitudo est : pater non potest abjici, fama non potest projici; tu fac enitaris hoc; conjuncta morte erit præstantius (1). Ou chang reversus; Ché audiens Yun non venturum, ait : T'chou princeps et toparchæ, an ipsi jentaculum comedent (2)? T'chou gens simul occidit eos, et Yun adivit Ou, edixitque impetendi T'chou utilitates coram Tcheou yu (3). At regis filius Koang ait : iste, majoribus factis mori, vult rependere suam vindictam, non decet acquiescere. Yun ait : ille brevi habebit aliud propositum; ego interim pro illo quæram heroem (4), et secedam ad expectandam rem. Tum præsentavit Toan che tchou, et aravit in Pi.

---

45. TSE T'CHAN EDISSERIT GUBERNII FACILITATEM SEVERITATEMQUE.

Tcheng regni Tse t'chan affectus morbo, alloquens Tse t'ai chou ait : me mortuo, tu certe exercebis regimen. Solus habens virtutem poterit cum indulgentia submittere populum : hunc præter, nil æque ac severitas. Ille ignis, terribilis; populus prospiciens timet eum, adeoque pauci moriuntur : aqua mollis debilisque; populus assuetus alludit ei, indeque multi pereunt : quapropter lenitas difficilis. Ægrotavit aliquot menses et mortuus est : T'ai chou exercuit regimen, neque ferens severitatem, erat indulgens : et en Tcheng regnum abundare latronibus, expilantibus cives in Hoan p'ou lacu. T'ai chou pœnitens facti ait : si ego maturius acquievissem magistro, non eo devenissem; et educto militum peditatu ad expugnandos Hoan p'ou latrones, penitus occidit eos, et latrocinium paullo cessavit. Confucius ait : oh bene! regimine remisso, tunc populus insolescit; insolescentem tunc coercere illum cum severo; severo, tunc populus attenuatur; attenuatum, tunc laxare illum per indulgentiam; et indulgentia ad juvandam severitatem, et severitas ad succurrendum indulgentiæ, regimen ex hoc temperabitur. Carmen ait (III. 19.) : *Populus quidem fatiscit jam, at forte poterit nonnihil recreari : fove hanc mediam metropolim, ut tranquilles quatuor regiones :* relaxare illum per indulgentiam scilicet. *Noli indulgere subdolis assectatoribus, ut caveas expertes religione : fac*

---

(4) Heroem, qui velit pro ipso occidere patrem regnantem; atque ad id induxit Toan tche tchou.

Digitized by Google

虐、慘不畏明、糾之以猛也、柔遠能邇、以定我王、平之以和也、又曰、不競不絿、不剛不柔、布政優優、百祿是遒、和之至也、及子產卒、仲尼聞之、出涕、曰、古之遺愛也、

晏子論梁丘據 昭公二十年

齊侯至自田、晏子侍於遄臺、子猶馳而造焉、公曰、唯據與我和夫、晏子對曰、據亦同也、焉得爲和、公曰、和與同異乎、對曰、異、和如羹焉、水火醯醢鹽梅、以烹魚肉、燀之以薪、宰夫和之、齊之以味、濟其不及、以洩其過、君子食之、以平其心、君臣亦然、君所謂可、而有否焉、臣獻其否、以成其可、君所謂否、而有可焉、臣獻其可、以去其否、是以政平而不干、民無爭心、故詩曰、亦有和羹、既戒既平、鬷嘏無言、時靡有爭、先王之濟五味、和五聲也、以平其心、成其政也、聲亦如味、一氣、二體、三類、四物、五聲、六律、七音、八風、九歌、以相成也、清濁、小大、短長、疾徐、哀樂、剛柔、遲速、高下、出

燀 T'CHAN, coquere : flare.

---

(1) Tse yeou, Leang k'ieou kiu scilicet.

(2) Carmen (IV. 37) hîc subjectæ materiæ paullo accomodatur, et 亦 valet 如, 奏 significat summam tenere, 假 valet 大.

(3) Duæ formæ, scilicet civica et militaris in pantomimo : tria genera, nempe

Digitized by Google

coerceas iniquos oppressores, usque nihil timentes Numen; coercere illum per severitatem scilicet. *Demulce longinquos, mitiga propinquos, quo stabilietur noster rex :* tranquillare illum per temperamentum scilicet. Rursus ait : *nil violentus nil urgens, neque durus neque mollis, extendit regimen valde temperatum, omnesque felicitates ideo confluxerunt :* emolumenti apex scilicet. Cum Tse t'chan obiit, Confucius audita re, emisit lacrymas, aitque : antiquitatis superstes philanthropus erat.

---

46. YEN TSE DESCRIBIT TOPARCHAM LEANG K'IEOU KIU.

T'si regulus redierat e venatione, et minister Yen tse assistebat super *Commeantium* podium, Tse yeou (1) accurrens cum advenit. Regulus ait : iste Kiu mecum concors, oh ! Yen tse respondens ait : Kiu, utique consentiens scilicet, qui assequitur esse concors? Regulus ait : concors cum consentiente num discrepat? Respondens ait : discrepat. Concors assimilandus jusculo : aqua, igne, aceto, jurea, sale et armeniaco adhibitis coquendis piscibus carnibusque, calefactisque iis cum cremiis, culinariæ magister temperabit ea, et componet ea ad saporem, supplens quod non sufficit atque derivans quod excedit; et sapiens princeps comedens id, exinde confortabit suum spiritum. Princeps ministerque etiam ita : princeps quod dicit bonum, si subsit improbandum, minister referet quod improbatur, ut perficiatur quod probandum; et princeps quod dicit malum, si subsit bonum, minister significabit quod bonum, ad removendum illud malum; et ex hoc regimen æquum erit atque nihilo aberrabit, populusque carebit oppositionis animo. Unde Carmen ait (2) : « quasi esset conditum jusculum jam provisum jamque temperatum, tractantur magna sine loquela, et usque nulla fit oppositio. » Priores reges temperabant quinque sapores et concordabant quinque sonos, ad attemperandum suum animum atque perficiendum suum regimen. Musica etiam sicut sapores : unicus aer, duæ formæ, tria genera, quaternæ res, quinque soni, sex moduli, septem toni, octo flatus, et novem cantiones, ut conjunctim formetur (3); et clarum surdumque, parvum magnumque, breve longumque, rapidum lentumque, flebile lætumque, durum et molle, tardum acceleratumque, altum et imum, erumpens et regrediens, plenum rarumque,

---

Carminum Mores, Decorum et Præconia : quaternæ res, seu quatnor regionum instrumenta : septem toni, additis nimirum duobus hemitoniis : octo flatus, ut in narratione 35ª; et novem cantiones, de quibus tertium Annalium caput.

Digitized by Google

入、周疏、以相濟也、君子聽之、以平其心、心平德和、故詩曰、德音不瑕、今據不然、君所謂可、據亦曰可、君所謂否、據亦曰否、若以水濟水、誰能食之、若琴瑟之專壹、誰能聽之、同之不可也如是、飲酒樂、公曰、古而無死、其樂若何、晏子對曰、古而無死、則古之樂也、君何得焉、昔爽鳩氏始居此地、季萴因之、有逄伯陵因之、蒲姑氏因之、而後大公因之、古若無死、爽鳩氏之樂、非君所願也、

吳入郢 定公四年

伍員爲吳行人、以謀楚、楚之殺郤宛也、伯氏之族出、伯州犂之孫嚭、爲吳大宰、以謀楚、楚自昭王卽位、無歲不有吳師、蔡侯因之、以其子乾、與其大夫之子、爲質於吳、冬、蔡侯、吳子、唐侯、伐楚、舍舟於淮汭、自豫章與楚夾漢、左司馬戌謂子常曰、子沿漢而與之上下、我悉方城外以毀其舟、還塞大隧、直轅、

萴, Tché, nomen medicinæ : nomen proprium.

郢 Yng, locus in Hou pé, metropolis olim regni T'chou.

嚭 P'i, magnus : nomen proprium. R. 30.

(1) Illa sunt veluti materia, qua formatur musica; hæc sunt modulationes, quibus conficitur harmonia.

(2) Si antiqui non fuissent mortui, tu non haberes istum principatum.

Digitized by Google

ut mutuo temperetur (1) : et sapiens vir auditis his, exinde temperat suum animum, animoque temperato virtus fit æquabilis : unde Carmen ait : virtutis harmonia caret nævo. Nunc Kiu non ita : princeps quod dicit bonum, Kiu item ait bene; princeps quod dicit malum, Kiu item ait male; si cum aqua condiatur aqua, quis poterit sorbere illam? et si cythara et lyra tantum univocæ, quis poterit audire eas? Consensio non bene est, eodem pacto. — Bibens vinum oblectatus, regulus ait : antiqui nisi mortui fuerint, eorum gaudium quale? Yen tse respondens ait : antiqui si exempti morte, tunc antiquorum gaudium foret, tu quomodo obtinuisses (2)? Olim ab accipitre cognominatus cœpit habitare hic loci; Ki tché subsecutus eum, tenens Fong Comes Ling subsecutus hunc, P'ou kou regulus subsecutus istum, et postea T'ai Dux subsecutus ipsum (3) : antiqui si nondum mortui, ab accipitre cognominati gaudium, non esset tui votum jam.

---

47. OU INGREDITUR YNG.

Ou yun agebat Ou regni cursorium præfectum, ut machinaretur in T'chou; et a T'chou interfecto toparcha Hi wan, et Pé familiæ consanguinitate egressa (4), Pé tcheou li illius nepos, P'i, agebat Ou regni summum ministrum, ut machinaretur in T'chou : T'chou, ex quo Tchao rex tenuit solium, nullo anno non habebat Ou regni militem. T'sai regulus propter hoc, sumpto suo filio K'ien cum sui toparchæ filio, fecerat obsides apud Ou (5); et hieme, T'sai Marchio, Ou Vicecomes et T'ang Marchio impetivere T'chou. — Relictis navibus ad Hoai fluvii septentrionem, ex Yu tchang regione cum T'chou medium-tenuere fluvium Han. Sinixtimus belli præfectus Siu, allocutus summum administratorem Tse t'chang, ait : tu secundum Han cum illis progreditor vel recede, ego totus *Quadratam urbem* ultra, ut destruam eorum cymbas, revertensque obstruam Ta soei,

---

(3) Chao hao per varia volucrum genera distinguens novem gradus præfectorum civilium, ab accipitre vocavit criminalem judicem 司寇 : sub Chao hao igitur criminalis judex primus habitavit T'si regnum; subsecutus Ki tché inter Choen et Yu ætatem regulus; dein Fong regni Comes, Ling, sub Yn dynastia; tum Pou kou inter Yn et Tcheou dynastiam regulus.

(4) Hi wan interfecto, tota familia Pé, quæ ei adhæserat, aufugere debuit, ex qua erat Pé tcheou li.

(5) T'sai usque a T'chou steterat; ideo ab eo desciscens, obsides dare debuit.

Digitized by Google

冥隘、子濟漢而伐之、我自後擊之、必大敗之、既謀而行、武城黑謂子常曰、吳用木也、我用革也、不可久也、不如速戰、史皇謂子常、楚人惡子而好司馬、若司馬毀吳舟於淮、塞城口而入、是獨克吳也、子必速戰、不然、不免、乃濟漢而陳、自小別至於大別、三戰、子常知不可、欲奔、史皇曰、安求其事、難而逃之、將何所入、子必死之、初罪必盡說、十一月、庚午、二師陳於柏舉、闔廬之弟夫槩王、晨請於闔廬曰、楚瓦不仁、其臣莫有死志、先伐之、其卒必奔、而後大師繼之、必克、弗許、夫槩王曰、所謂臣義而行、不待命者、其此之謂也、今日我死、楚可入也、以其屬五千、先擊子常之卒、子常之卒奔、楚師亂、吳師大敗之、子常奔鄭、史皇以其乘廣死、吳從楚師、及清發、將擊之、夫槩王曰、困獸猶鬭、況人乎、若知不免、而致死、必敗我、若使先濟者知免、後者慕之、蔑有鬭心矣、半濟而後可擊也、從之、又敗之、楚人爲食、吳人及之、奔、食而從之、敗諸雍澨、五戰及郢、己卯、楚子取其妹季芈畀我、以出、涉睢、鍼尹

'芈 Mei, balare : cognomen regni T'chou.

(1) Sic tres arctissimi aditus ad Han fluvii orientem vocabantur, communi vocabulo *Oppidi fauces* 城口 nominati.

Digitized by Google

Tche yuen et Min ngo (1); et tu trajecto Han impetes illos, et ego e retro percutiam illos, et certo egregie profligabimus illos. Cum deliberaverint, profecti sunt; et Ou urbis toparcha Ho allocutus Tse t'chang ait : Ou utitur ligneis, nos utimur coriaceis (2), non poterunt perdurare, nil potius ac ocyus pugnare; et Se hoang toparcha allocutus Tse t'chang ait : T'chou cives detestantur te, amant vero belli præfectum; si belli præfectus, destructis Ou navibus in Hoai, obstruat Oppidi fauces sicque ingrediatur, ita solus vicerit Ou : tu debes ocyus pugnare, secus haud salvaberis. Tunc trajecto Han, instruxit acies a minore Pié ad majorem Pié montem, trinoque conflictu Tse t'chang conscius impotentiæ volebat aufugere : at Se hoang ait : quomodo exactor publicæ rei, in difficultate jam aufugies inde? eris quo loco receptus? tibi necesse mori hîc, et pristinum peccatum certe omnino eliquabitur (3). Undecima luna, cycli septima, duo exercitus explicati in Pé kiu regione : Ou regis-Ho liu frater, Fou kai princeps, mane petens ab Ho liu ait : T'chou regni Tse t'chang, Wa, haud humanus; ejus subditorum nullus habet moriendi animum : prior aggrediar illum, ejus milites certo aufugient, tunc vero vis exercitus prosequetur rem, et certa victoria. Non annuit : Fou kai princeps ait : quod dicitur, *subditi æqua actio non expectat mandatum*, id præsentis explicatio est; hodierna die ego moriar, et T'chou poterit perrumpi jam : et cum sibi subjectis quinque millibus, prior appetiit Tse t'chang copias. Tse t'chang copiis fugatis, T'chou exercitus confusus, et Ou milites magnopere profligarunt illum; Tse t'chang aufugit in Tcheng, et Se hoang super illius *Vectore amplo* mortuus est (4). Ou persequens T'chou copias adusque T'sing fa fluvium, volebat impetere illos; Fou kai princeps ait : angustata bellua etiam eluctatur, quanto magis homines? Si conscii nullius effugii, jam prodigent vitam, certo debellabunt nos : at si facies priores trajicientes persuasos effugii, posterioresque aspirantes ad ipsum, nullum habere eluctandi animum, media trajectione tunc vero poteris appetere. Suffragatus rei, iterum prostravit illos. T'chou homines præparabant cibum, Ou milites assecuti illos; fugientes, pransi insecuti illos, profligarunt eos ad Yong che regionem, et quinto conflictu attigerunt Yng. — Cycli decima sexta, T'chou Vicecomes, assumpta sua sororcula, minore Mei pi ngo, ad evadendum, trajecit Tsiu fluvium :

(2) Illi lignea armatura, nos coriaceâ, puta in galeâ, lorica, essedis.

(3) Cupiditatis reus habebatur.

(4) *Vector amplus*, prætorii essedi, quo Tse t'chang utebatur, nomen.

Digitized by Google

固與王同舟、王使執燧象、以奔吳師、庚辰、吳入郢、以班處宮、子山處令尹之宮、夫槩王欲攻之、懼而去之、夫槩王入之、左司馬戌及息而還、敗吳師於雍澨、傷、初、司馬臣闔廬、故恥爲禽焉、謂其臣曰、誰能免吾首、吳句卑曰、臣賤、可乎、司馬曰、我實失子、可哉、三戰皆傷、曰、吾不可用也已、句卑布裳、到而裹之、藏其身、而以其首免、楚子涉睢、濟江、入於雲中、王寢、盜攻之、以戈擊王、王孫由于以背受之、中肩、王奔鄖、鍾建負季芈以從、由于徐蘇而從、鄖公辛之弟懷、將弒王、曰、平王殺吾父、我殺其子、不亦可乎、辛曰、君討臣、誰敢讎之、君命、天也、若死天命、將誰讎、必犯是、余將殺女、鬬辛與其弟巢、以王奔隨、吳人從之、謂隨人曰、周之子孫、在漢川者、楚實盡之、天誘其衷、致罰於楚、而君又竄之、周室何罪、君若顧報周室、施及寡人、以奬天衷、君之惠也、漢陽之田、君實有之、楚子在公宮之北、吳人在其南、子期似王、逃王、而已

'到' KING, amputare caput.
'鄖' YUN, antiqua ditio in Hou pé, nunc 鄖陽 præfectura : antiqua 衞 regni regio : cognomen.

---

(1) Elephantem gladiis in capite armatum, tædisque in cauda flammantem, solebant in hostes immittere, ad terrorem incutiendum.

(2) Tuum meritum nondum agnoscens.

Digitized by Google

Tchen yn kou toparcham cum rege eadem cymba, rex misit adducere igniferum elephantem qui irrueret in Ou exercitum (1). — Cycli decima septima, Ou ingressi Yng, juxta ordines incoluere palatium; hæres Tse chan habitavit Summi administratoris palatium, at Fou kai principe volente impetere illum, exterritus abiit inde, et Fou kai princeps ingressus illud. — Sinixtimus belli præfectus Siu assecutus Si regionem, reversus est, profligavit Ou copias in Yong che et vulneratus est. Initio, belli præfectus servierat Ho liu regi; quapropter erubescens fieri præda, allocutus suos subditos ait : quis poterit salvare meum caput? Ou oriundus, Keou pei, ait : subditus vilis sum, an dignus? Belli præfectus ait : ego vere peccavi tibi (2), dignus proh! Tribus conflictibus æque vulneratus, ait : ego non sum usui jam. Keou pei cannabino limo, decollatum obvolvit illum, tumulatoque ejus trunco, sumpsit ejus caput salvavitque. — T'chou Vicecomes, vadato Tsiu trajectoque Han fluvio, intravit in Yun mong lacus medium : rex dormiebat, piratæ impetiverunt illum; cum sparo percutientes regem, regius nepos Yeou yu toparcha cum dorso excepit illos (3), et ictus scapula. Rex aufugit in Yun regionem, Tchong kien toparcha succollans Ki mei sic secutus, et Yeou yu paullatim reviviscens subsecutus est. Yun-reguli-Sin frater, Hoai, volebat occidere regem dicens : P'ing rex occidit meum patrem, et ego occidam illius filium, nonne quidem licito? Sin reponit : principem animadvertisse in subditum, quis audebit ulcisci id? principis numen, cœli scilicet; si mortuus cœli numine, fuisset quis ulturus? Si obstinate patrabis id, ego ero occisurus te. Teou sin cum suo altero fratre T'chao, assumpto rege, confugerunt Soei regnum : Ou gens persecuta illum, ad Soei regulum ait : Tcheou familiæ nepotes, adjacentes Han fluvio, T'chou vere exterminavit eos : Cœlum commotis suis intimis, adduxit pœnas in T'chou, et tu etiam occultas illum; Tcheou domus quid peccavit? Princeps si respiciens rependat Tcheou domum, largitioque attingat modicum virum, ad perficiendum cœli animum, principis beneficium erit, et Han septentrionales agros, princeps certe possidebit eos. T'chou Vicecomes incolebat regii palatii septentrionem, Ou gens inhabitabat ipsius austrum : Tse k'i (4) assimilabatur

---

(3) 王孫, affinesque, ut 王子 et 公子, dictiones, initio ipsam alicujus hominis conditionem designabant; sed longo dein usu, velut in alicujus familiæ cognomen aliquando transibant.

(4) T'chou regis frater major.

Digitized by Google

爲王、曰、以我與之、王必免、隨人卜與之不吉、乃辭吳、曰、以隨之辟小、而密邇於楚、楚實存之、世有盟誓、至於今未改、若難而棄之、何以事君、執事之患、不唯一人、若鳩楚寬、敢不聽命、吳人乃退、鑪金初宦於子期氏、實與隨人要言、王使見、辭曰、不敢以約爲利、王割子期之心、以與隨人盟、初、伍員與申包胥友、其亡也、謂申包胥曰、我必復楚國、申包胥曰、勉之、子能復之、我必能興之、及昭王在隨、申包胥如秦乞師、曰、吳爲封豕長蛇、以荐食上國、虐始於楚、寡君失守社稷、越在草莽、使下臣告急、曰、夷德無厭、若鄰於君、疆埸之患也、逮吳之未定、君其取分焉、若楚之遂亡、君之土也、若以君靈撫之、世以事君、秦伯使辭焉、曰、寡人聞命矣、子姑就館、將圖而告、對曰、寡君越在草莽、未獲所伏、下臣何敢卽安、立、依於庭牆而哭、日夜不絕聲、勺飲不入口、七日、秦哀公爲之賦無衣、九頓首而坐、秦師乃出、

鑪 Lou, ingnitabulum : vas in quo vinum calefit.

(1) Consuluit sortes, ut sciret quid opportunius esset, et oraculum tulit hominis traditionem fore sibi noxiam.

(2) Haud unum habes infensum, reguli plures sunt tibi hostes : potius ergo

Digitized by Google

regi; clam rege se faciens regem, ait : sumite me et tradite illis, et rex certo salvabitur. Soei gens sortitur traderetne eum; non faustum (1); tunc recusans Ou regi ait : cum Soei semotum parvumque arcte proximet ad T'chou, T'chou vere conservavit illud, et jugiter extitit fœderis jusjurandum, usque in præsens nunquam immutatum; si angustatum deseram ipsum, in quo serviverim principi? Tuæ Dominationis vexator non tantum unus princeps (2) : si tranquilles T'chou confinia, ausim non obsequi mandatis? Ou gens tunc recessit. Lou king, initio præfectum sub Tse k'i familia, serioque cum Soei gente paciscenda locutum, rex jussit conventum (3); recusans ait : non audeo ex pactione ducere lucrum (4). Rex, inciso Tse k'i fratris pectore, inde cum Soei gente fœderavit. — Initio, Ou yun cum Chen pao siu toparchâ familiaris, dum aufugeret, ad Chen pao siu dixerat : ego certe subvertam T'chou regnum (5); et Chen pao siu responderat : enitaris id; tu si poteris subvertere illud, ego certe potero relevare ipsum. Quando Tchao rex erat in Soei, Chen pao siu ivit T'sin postulare militem, dicens : Ou est magnus aper longusque serpens, ut passim devoret superiora regna; feritate incepta a T'chou, meus princeps amisit servare patrios penates, nunceque jacens in campestri rure, misit me infimum subditum significare angustias, aitque : barbari ingenium haud explebile; si approximabit ad vos, confinium regionum calamitas erit : dum Ou nondum constiterit, tu ipse assume partem; et si T'chou statim pereundum, tui terra erit; quod si cum tua majestate favebis illi, jugiter inde serviet tibi. T'sin Comes misit excusare dicens : modicus vir intellexit mandatum; tu interim adi hospitium, moxque deliberabit ad respondendum. Reponens ait : meus princeps nunc in campestri rure, nondum obtinuit quo delitesceret; infimus ego quî ausim adire quietem? Et stans, innixus ad aulæ murum plorabat, dieque noctuque non intermisit ejulatum, haustumque potus nec immisit ori. Septima die, T'sin Ngai regulus pro ipso cecinit *Carentem vestibus* (6) : novies prostravit caput, atque sedit, et T'sin exercitus tum exivit.

---

amicum tibi fac T'chou regnum.

(3) Lou king, Soei civis, ut videtur, multum sategerat ut T'chou rex servaretur, qui proinde eum alloqui petierat.

(4) Rex volebat illum fœderis arbitrum eligere.

(5) 復 valet 報. Alii ulciscendi sensu explicant.

(6) Carminum oda (I. 183.), qua se simul impetiturum hostes promittit.

Digitized by Google

秦師救楚 定公五年

申包胥以秦師至、秦子蒲、子虎、帥車五百乘以救楚、子蒲曰、吾未知吳道、使楚人先與吳人戰、而自稷會之、大敗夫槩王於沂、秋、九月、秦師又敗吳師、吳師居麇、子期將焚之、子西曰、父兄親暴骨焉、不能收、又焚之、不可、子期曰、國亡矣、死者若有知也、可以歆舊祀、豈憚焚之、焚之而又戰、吳師敗、又戰於公壻之谿、吳師大敗、吳子乃歸、楚子入於郢、賞鬬辛、王孫由于、王孫圉、鍾建、鬬巢、申包胥、王孫賈、宋木、鬬懷、子西曰、請舍懷也、王曰、大德滅小怨、道也、申包胥曰、吾爲君也、非爲身也、君既定矣、又何求、且吾尤子旗、其又爲諸、遂逃賞、王將嫁季芈、季芈辭曰、所以爲女子、遠丈夫也、鍾建負我矣、以妻鍾建、以爲樂尹、王之在隨也、子西爲王輿服以保路、國於脾洩、聞王所在、而後從王、王使由于城麇、復命、子西問高厚焉、弗知、子西曰、不能、如辭城不知高厚小大、何知、對曰、固辭不能、子使余也、人各有能有不能、王遇盜於雲中、余受其戈、其所猶在、袒

(1) Tsi, I, Kiun, Kong si, Pei si, quinque T'chou regni loca.

(2) Eo loci, T'chou milites magnam ab Ou cladem accoperant, ut cadavera

Digitized by Google

48. T'SIN EXERCITUS SALVAT T'CHOU.

Chen pao siu cum T'sin exercitu advenit, T'sin ducibus Tse p'ou et Tse hou ducentibus quingentas quadrigas ad liberandum T'chou. Tse p'ou ait : nos nondum novimus Ou strategiam; jussitque T'chou gentem prius cum Ou gente pugnare, ut ex Tsi congrederetur istam, egregieque profligavit Fou kai principem in I (1). Autumno, nona luna, T'sin exercitus iterum debellavit Ou copias, et Ou copias immorantes in Kiun, Tse ki volebat incendere eas. Summas Tse si ait : patrum fratrumque ipsa insolantur ossa, quin possint colligi; etiam comburere illa, non licet (2). Tse ki ait : regnum perit jam, mortui si habent intelligentiam, futurum ut fruantur antiquis oblationibus, qui indignabuntur cremari? Cremavit ea, atque iterum pugnavit, et Ou exercitus profligatus; rursusque pugnatum ad Kong si torrentem, et Ou copiis magnopere cæsis, Ou Vicecomes tunc repatriavit. — T'chou Vicecomes ingressus in Yng, remuneravit Teou sin, regium nepotem Yeou yu, Wang suen Yu, Tchong kien, Teou t'chao, Chen pao siu, regium nepotem Kia, Song mou et Teou hoai. Tse si ait : peto excludas Teou hoai; rex ait : magnum beneficium obruere parvam simultatem, axioma est. Chen pao siu ait : ego pro principe quidem, haud pro meipso sane; princeps cum stabilitus jam, ultra quid petam? Immo ego objurgabam Tse k'i (3), et ipse rursus faciam id? Statimque declinavit præmium. — Rex volebat maritare minorem Mei; minor Mei se excusans ait : in hoc est nubilis puella, disjungitur viro scilicet; at Tchong kien succollavit me jam. Sumpsit maritavitque toparchæ Tchong kien, adeoque fecit musicæ præsidem. — Rege immorante Soei, Tse si finxerat regis currum vestitumque ad conservandos fugientes (4), metropoli in Pei si : audito rex ubi esset, tunc vero secutus regem. Rex jusserat Yeou yu mœniis instruere Kiun; reddito commisso, Tse si scitatur altitudinem et spissitatem : nequedum scienti, Tse si ait : si non aptus, potius excusaveris; mœnium neque sciens altitudinem et spissitatem quantam, quid scis? Respondens ait : obnixe excusaveram impotentiam, et tu jussisti me. Hominum quisque aliquid potest, aliquid non potest : rege obvio latronibus in Yun medio, ego recepi ejus sparum, cujus locus

---

carnerint usque adhuc sepultura.

(3) Tse k'i, illius Teou sin pater, olim in principem benemeritus, multa dein petessebat, ut princeps importunum fastidiens, morte sustulerit; ait ergo : præmia quæritantem olim reprobavi, et nunc in eamdem incidam culpam?

(4) Occultata sic principis absentia, ad dispersionem evitandam.

Digitized by Google

而示之背、曰、此余所能也、脾洩之事、余亦弗能也、

公會齊侯于夾谷 定公十年

夏、公會齊侯于祝其、實夾谷、孔丘相、犂彌言于齊侯曰、孔丘知禮而無勇、若使萊人以兵劫魯侯、必得志焉、齊侯從之、孔丘以公退、曰、士兵之、兩君合好、而裔夷之俘、以兵亂之、非齊君所以命諸侯也、裔不謀夏、夷不亂華、俘不干盟、兵不偪好、于神爲不祥、于德爲愆義、于人爲失禮、君必不然、齊侯聞之、遽辟之、將盟、齊人加于載書曰、齊師出竟、而不以甲車三百乘從我者、有如此盟、孔丘使茲無還揖對曰、而不反我汶陽之田、吾以共命者、亦如之、齊侯將享公、孔丘謂梁丘據曰、齊魯之故、吾子何不聞焉、事既成矣、而又享之、是勤執事也、且犧象不出門、嘉樂不野合、饗而既具、是棄禮也、若其不具、用秕稗也、用秕稗君辱、棄禮名惡、子盍圖之、夫享、所以昭德也、不昭、不如其已也、乃不果享、齊人來歸鄆讙龜陰之田、

鄆 Yun, locus in Chan tong. | 讙 Hoan, clamores : lætum nuntium.

(1) Confucius jubet regios satellites arma opponere Lai tribus hominibus, qui barbari, captivi, confines habebantur, alte indignatus quod hujusmodi homines ausint impetere regulum, sinensem, regnicolam, fœdus ineuntem.

Digitized by Google

adhuc restat; nudatumque ostendit ei dorsum, dicens : en ego quod possum; Pei i negotio, ego equidem haud par.

---

49. INTERJECTÆ VALLIS CONVENTUS.

Æstate, Lou regulus convenit T'si Marchionem in Tchou k'i, scilicet *Interjecta valle*, Confucio ministro. Li mi toparcha loquens ad T'si Marchionem ait : Confucius scit ritus, at caret strenuitate; si jubeas Lai tribus homines cum armis vim inferre Lou Marchioni, certo assequeris propositum. T'si Marchio assensit illi : Confucius, facto regulum recedere, ait : laterones, arma opponite illis : duobus principibus jungentibus fœdus, confinium barbarorumque captivos cum armis perturbare eos, non est T'si princeps cum quo imponit regulis sane : confinibus haud impetendus regnicola, barbaris haud perturbandus sinensis, captivis haud violandum fœdus, armatis haud cogenda pax; quoad Spiritus esset haud faustum, quoad virtutem esset lædere æquitatem, quoad homines esset deficere ritibus, princeps certe non ita (1). T'si Marchio, auditis his, statim removit illos; facturaque fœdus, T'si gens addidit in fœderis syngrapha quod, T'si exercitu transgrediente confinia, nisi cum armatis curribus tercentis sequamini nos, incurretis hujusmodi imprecationes (2). Confucius misit toparcham Tse ou siuen salutare et responso dicere : vos nisi reddatis nobis ad Wen septentrionem agros, nos ut offeramus jussa, etiam ita. T'si Marchio volebat epulari regulo : Confucius alloquens Leang k'ieou kiu, ait : T'si et Lou antiqua-statuta, mi domine, quomodo non audivisti? re jam conclusa, adhuc epulari illi, est molestare præpositum tuum : et præterea bovinus elephantinusque crater non egreditur porta, festivaque musica haud ruri consonat (3); convivio si sint præsto, erit abjicere ritum, et si hujusmodi non suppetant, apponere lobas et avenam erit : apponendo lobas et avenam princeps dedecoratur, abjiciendo ritum fama deturpatur; domine quidni perpendas istud? Hujusmodi convivia, per quæ illustratur virtus scilicet; nisi illustretur, potius illa omittenda jam. Exinde haud effectum convivium, et T'si gens venit reddere Yun, Hoan, et Koei yng agros.

---

(2) Scriptura fœderis imponebatur bovi, ideo appellatur 載書. Fœderis scriptura continebat imprecationes a fœdifrago incurrendas, ideo ait 有如此盟.

(3) 犧尊 et 象尊, crateres, haud soliti extra metropolim efferri : 嘉樂, campanam et chalcophonum habens.

Digitized by Google

吳許越成 哀公元年

吳王夫差敗越於夫椒、報檇李也、遂入越、越子以甲楯五千、保於會稽、使大夫種、因吳大宰嚭以行成、吳子將許之、伍員曰、不可、臣聞之、樹德莫如滋、去疾莫如盡、昔有過澆、殺斟灌、以伐斟鄩、滅夏后相、后緡方娠、逃出自竇、歸於有仍、生少康焉、爲仍牧正、惎澆能戒之、澆使椒求之、逃奔有虞、爲之庖正、以除其害、虞思於是妻之以二姚、而邑諸綸、有田一成、有衆一旅、能布其德、而兆其謀、以收夏衆、撫其官職、使女艾諜澆、使季杼誘豷、遂滅過戈、復禹之績、祀夏配天、不失舊物、今吳不如過、而越大於少康、或將豐之、不亦難乎、句踐能親而務施、施不失人、親不棄勞、與我同壤、而世爲仇讎、於是乎克而弗取、將又存之、違天而長

檇 Tsoei, tundere : nomen loci.
楯 Choen, Juen, clathri. 盾, scutum.
澆 Kiao, rigare : stillare : cognomen. 澆 Yao, nomen proprium.
斟 Tchen, haurire : transfundere : deliberare : cognomen.
鄩 Sin, nomen loci, urbis, familiæ.
娠 Chen, 娠 Tchen, prægnans.
惎 Ki, docere : venenum.
姚 Yao, cognomen posterorum imperatoris Choen : formosus.
諜 Tié, explorare : diploma.
豷 Hi, nomen proprium.

---

(1) Yué, in sua regione Tsoei li, profligaverat Ho liu, qui pede vulneratus exinde mortuus fuerat. Hinc hujus filius nunc vicem reddit in Ou regione Fou tsiao, et Yué regem Keou tsien magna clade confecit.

Digitized by Google

50. OU CONCEDIT YUÉ PACEM.

Ou rex Fou t'cha concidit Yué in Fou tsiao, ultus Tsoei li (1), statimque ingressus Yué. Yué Vicecomes cum loricatis scutatisque quinque mille protectus in Koei ki monte, misit toparcham Tchong interponere Ou summum administratorem, P'i, ad efficiendam pacem. Ou Vicecomes volebat concedere rem; Ou yun ait : non bene. Ego audivi quod plantandæ virtuti nil sicut fecundare, et abjiciendo morbo nil sicut exterminare : olim tenens Kouo ditionem Yao, occiso Tchen koan indeque impetito Tchen sin regulis, extinxit Hia regem Siang : regina Min tunc prægnans, aufugiens exivit ex foramine, et reversa ad tenentem Jeng, peperit Chao k'ang (2). Qui agens Jeng pastorum caput, toxico habens Yao, scivit cavere illum; Yao misit ministrum Tsiao quærere illum, sed aufugiens adivit tenentem Yu, egitque ipsius culinæ caput, ad declinandas hujusmodi insidias : Yu regulus, Se, ex hoc conjunxit illum cum duabus Yao, atque feudavit ex civitate Luen (3) : et habens agri unum actum, habensque hominum unam cohortem (4), potuit propagare sua beneficia atque incipere suum molimen, in colligendo Hia populum et mulcendo ipsius fungentes munere : missoque Jou ngai ministro explorare Yao, missoque Ki chou filio insidiare Hi (5), statim extinxit Kouo et Kou, restauratoque magni Yu merito, sacrificavit suis Hia, adhæsit Cœlo, non amisit antiquam possessionem. Nunc Ou neque valet Kouo, et Yué major quam Chao k'ang; si velis amplificare illum, nonne quidem difficultates? Keou tsien scit se impendere, atque studet largitioni; largiendo non amittit homines, seque impendens non rejicit labores : cum nobis communicat territorio, et hæreditarius est infensus inimicus : unde fit ut vicisse nec tamen capere, velle vero conservare illum,

---

(2) Yao, regni Kouo dynasta, filius illius Han tsou, qui T'i siang, quinti Hia dynastiæ imperatoris, usurpavit solium, cum imperatrix Min, e regni Jeng dynastâ oriunda, filii, qui postea Chao k'ang imperator fuit, prægnans, fugâ se et fetum sospitavit.

(3) Yu ditionis dynasta, e Choen prognatus, cognomine Yao, nuptui dedit illi suas duas filias.

(4) Decem stadia 里 in quadrum constituunt actum, quingenti homines constituunt cohortem.

(5) Hi, regni Kou dynasta, minor ipsius Yao frater.

Digitized by Google

寇讎、後雖悔之、不可食已、姬之衰也、日可俟也、介在蠻夷、而長寇讎、以是求伯、必不行矣、弗聽、退而告人曰、越、十年生聚、而十年教訓、二十年之外、吳其爲沼乎、三月、越及吳平、吳入越、不書、吳不告慶、越不告敗也、

楚子軫卒 哀公六年

秋、七月、楚子在城父、將救陳、卜戰、不吉、卜退、不吉、王曰、然則死也、再敗楚師、不如死、棄盟逃讎、亦不如死、死一也、其死讎乎、命公子申爲王、不可、則命公子結、亦不可、則命公子啓、五辭、而後許、將戰、王有疾、庚寅、昭王攻大冥、卒於城父、子閭退曰、君王舍其子而讓羣臣、敢忘君乎、從君之命、順也、立君之子、亦順也、二順、不可失也、與子西子期謀、潛師閉塗、逆越女之子章、立之而後還、是歲也、有雲如衆赤鳥、夾日以飛、三日、楚子使問諸周大史、周大史曰、其當王身乎、若禜之、可移於令尹司馬、王曰、除腹心之疾、而寘諸股肱、

禜 Yng, Yong, sacrificium montium fluviorumque Spiritibus oblatum ad siccitatem pestemve depellendam.

---

(1) Regni Ou familia, eodem ac Tcheou dynastia cognomine, Ki.

(2) Cur non memoretur hæc res in Confucii chronicis, rationem dat.

Digitized by Google

contradicat cœlo atque augeat noxium hostem : postea licet pœniteat facti, non poteris resumere jam. Ki familiæ ruina, prope diem poterit expectari (1); interjecta inter australem occiduumque barbarum, adhuc auget noxium hostem : per hæc velle fieri Archon, næ non succedet jam. Non ascultavit. Recedens monuit alios dicens : Yué decem annos procreet et cumulet, atque decem annos educet instituatque, et viginti annos post, Ou istud erit lacuna, oh! — Tertia luna, Yué atque Ou pacificati. Ou invasisse Yué non inscriptum (2), Ou non significavit successum, et Yué non significavit cladem scilicet.

---

51. T'CHOU VICECOMES TCHEN MORITUR.

Autumno, septima luna, T'chou Vicecomes erat in T'cheng fou, volens salvare T'chen (3). Consultavit sortes de pugna; non fausta : consultavit de recessu; non faustus. Rex ait : ita vero moriendum scilicet; rursus atterere T'chou copias, non valet mori, et abjecto fœdere fugere inimicum, æque non valebit mori; moriendum item est, potius mori ab hoste, oh! Jussit principem Chen in regem; non assensit : tunc jussit principem Kié, itemque non assensit : tunc jussit principem K'i, et quinquies recusato, tunc vero annuit (4). Sub pugnam, rex cepit infirmitatem : cycli vigesima septima, Tchao rex impugnans Ta ming regionem, obiit in T'cheng fou. Tse liu recedens ait : nostrum regem, relictis suis filiis, cessisse turbæ ministrorum; et ausim oblivisci principis? Obsequi principis mandato, rationabile fuit, et instituere principis filium, item rationabile est; utrique rationabili haud fas deesse. Et cum Tse si atque Tse k'i deliberato, occultatis excubiis obstructaque via, occurrerunt Yué subnubæ filio, Tchang, evectoque ipso tunc vero repatriarunt. — Ipso anno, fuerant nubes, velut plures rubræ aves stipantes solem sicque provolantes, tribus diebus. T'chou Vicecomes miserat scitari a Tcheou summo cancellario, et Tcheou summus cancellarius dixerat, rem attinere regis personam oh!, et si deprecaretur eam, posse transferri ad summum administratorem bellique præfectum. Rex subjunxerat : depellere viscerum cordisve morbum, ut collocetur in cruribus

---

(3) T'cheng fou, regni T'chen regio, quod tunc Ou regnum impetiverat.

(4) 申 scilicet 子 西, 結 scilicet 子 期, 啟 scilicet 子 閭, tres Tchao regis, qui Tchen appellabatur, majores fratres.

Digitized by Google

Digitized by Google

brachiisve, quid emolumenti? haud frugi si non habeo magnam culpam, cœlum ipsum præcidit hujusmodi; et si habens crimen recipio pœnam, rursus ad quid transferre illam? exindeque non deprecatus. Incipiente Tchao rege habere morbum, divinus dixerat : fluvii agunt monstra, et rex nec litaverat; et toparchis rogantibus litare in confiniis, rex dixerat : tribus dynastiis præscribentibus lararia, sacrificia non transgrediuntur prospectum (1); Kiang, Han, Tsiu et Tchang, T'chou quos prospicit scilicet, et infelicitatis felicitatisque immissio, haud hos extra est : non frugi licet nullius virtutis, fluvii non sunt quibus fecerim offensionem; indeque non sacrificavit. Confucius ait : T'chou regni Tchao rex intellexit magnum jus quidem : eum non amisisse regnum, decuit sane!

---

52. OU ITURUS IMPETERE T'SI.

Ou ituro impetere T'si, Yué Vicecomes adduxit suum comitatum ad obsalutandum, regemque atque varios præfectos simul fecit donis affectos. Ou homines omnes gavisi, solus Tse siu expavit (2), aitque : id, pascere Ou scilicet! admonensque ait : Yué subsistens, nostro corde visceribusque morbus est; territorio communicat, atque habet appetentiam de nobis : ista tam molli subjectione, quærit perficere suum desiderium scilicet; nil potius ac mature aggredi opus : compos voti in T'si, tamen obtinebis calculosum agrum, nulla re utilem; at Yué nondum facto lacuna, Ou ipse destruetur : committens medico extirpare morbum, tamenque dicens necesse relinquere speciem, nondum is extitit. P'an keng mandatum (3) ait : «qui sunt subversores et refractarii, equidem denasabo, extinguam, nullumque relinquam viventem, ut ne transferant semen in istam urbem;» et en Chang ex quo floruerit : nunc tu immutas hæc, visque exinde quærere amplitudinem, nonne etiam difficile? Non auscultavit. — Missum in T'si, commisit suum filium Pao familiæ, factum Wang suen cognomine (4). Reversa expeditione, rex audivit rem, misitque tradere ei *continenter insculptum* ut moreretur (5). Jam moriturus ait : plantate meo sepulchro catalpam; catalpa facta materie, Ou jam perierit oh!, et tribus annis, ipsum incipiet attenuari; plenum debere atteri, cœli lex est.

---

(4) Clam misit suum filium in Pao familiam, illius cognomine in Wang suen immutato.

(5) 屬鏤 *tchou liu*, gladii nomen.

Digitized by Google

衞侯會吳于鄖 哀公十二年

吳徵會於衞、初、衞人殺吳行人且姚、而懼、謀於行人子羽、子羽曰、吳方無道、無乃辱吾君、不如止也、子木曰、吳方無道、國無道、必棄疾於人、吳雖無道、猶足以患衞、往也、長木之斃、無不摽也、國狗之瘈、無不噬也、而況大國乎、秋、衞侯會吳于鄖、公及衞侯、宋皇瑗盟、而卒辭吳盟、吳人藩衞侯之舍、子服景伯謂子貢曰、夫諸侯之會、事旣畢矣、侯伯致禮、地主歸餼、以相辭也、今吳不行禮於衞、而藩其君舍以難之、子盍見大宰、乃請束錦以行、語及衞故、大宰嚭曰、寡君願事衞君、衞君之來也緩、寡君懼、故將止之、子貢曰、衞君之來、必謀於其衆、其衆或欲或否、是以緩來、其欲來者、子之黨也、其不欲來者、子之讐也、若執衞君、是墮黨而崇讐也、夫墮子者、得其志矣、且合諸侯而執衞君、誰敢不懼、墮黨崇讐、而懼諸侯、或者難以霸乎、大宰嚭說、乃舍衞侯、衞侯歸、效夷言、子之尙幼、曰、君必不免、其死於夷乎、執焉、而又說其言、從之固矣、

瘈 Ki, ferus, stultus : canis rabidus.

(1) 墮 hic legitur *hoei* 隳, at idem est sensus.

Digitized by Google

53. WEI MARCHIO CONVENIT OU IN YUN.

Ou advocat conventum Wei regulum ; initio, Wei gens occiderat Ou cursorium præfectum Tsiu yao; adeoque timens, consiliatur cum suo cursorio præfecto Tse yu. Tse yu ait : Ou incepit carere lege, an non hinc offensabit nostrum principem? melius est supersedere. At toparcha Tse mou ait : Ou incepit carere lege; regnum sine lege, omnino rejicit mala in alios : Ou licet sine lege, adhuc par ad molestandum Wei; eas porro. Procera arbor proruens nemini parcit ictum, et mœnium canis rabidus neminem eximit morsu, quanto magis magnum regnum? Autumno, Wei Marchio convenit Ou in Yun : sed Lou regulus atque Wei Marchio et Song toparcha Hoang yuen fœderarunt, et postremo recusarunt Ou fœdus. Ou gens stipavit Wei Marchionis hospitium. Lou toparcha Tse fou king pé allocutus Tse kong ait : quoad regulorum conventum, negotium jam finitum est; Marchio et Comes obtulerunt dona, et loci dominus retribuit viaticum ad mutuo valedicendum : et en Ou non agit rite cum Wei, sed stipavit hujus principis hospitium, ad incommodandum illi : tu quidni visites summum administratorem? Tum petito fasciculo sericorum, exinde ivit; et sermone attingente Wei negotium, summus administrator P'i ait : meus princeps volebat subservire Wei principi, sed Wei principe perveniente serius, meus princeps timuit, adeoque voluit continere illum. Tse kong ait : Wei principis adventus debuit deliberari cum suo concilio, cujus concilii aliqui volebant, aliqui non, et propter hoc serius venit : qui volebant venientem, vestrûm fautores scilicet, et qui non volebant adveniret, vestrûm adversarii nempe; si detineatis Wei principem, erit prosternere fautores et elevare adversarios, sicque eversores vestrûm assequentur suum votum (1). Et præterea congregantem regulos ad detinendum Wei principem, quis audebit non timere? Deprimere fautores, elevare adversarios, et deterrere regulos, an non forte difficultas pro archonte erit? Summo administratori P'i placuit, statimque dimisit Wei Marchionem. — Wei Marchio reversus, didicit barbarum sermonem : Tse tche, adhuc adolescens ait (2) : princeps certe non servabitur; is morietur a barbaro, oh! : detentus, adhuc amat illius linguam! sequi illum obstinat scilicet.

---

(2) Barbarum sermonem, nempe regni Ou linguam : Tse tche, scilicet Kong suen mi meou.

Digitized by Google

會于黃池 哀公十三年

夏、公會單平公、晉定公、吳夫差、于黃池、六月、丙子、越子伐吳、爲二隧、疇無餘、謳陽、自南方先及郊、吳大子友、王子地、王孫彌庸、壽於姚、自泓上觀之、彌庸見姑蔑之旗、曰、吾父之旗也、不可以見讐而弗殺也、大子曰、戰而不克、將亡國、請待之、彌庸不可、屬徒五千、王子地助之、乙酉、戰、彌庸獲疇無餘、地獲謳陽、越子至、王子地守、丙戌、復戰、大敗吳師、獲大子友、王孫彌庸、壽於姚、丁亥、入吳、吳人告敗於王、王惡其聞也、自剄、七人於幕下、秋、七月、辛丑、盟、吳晉爭先、吳人曰、於周室、我爲長、晉人曰、於姬姓、我爲伯、趙鞅呼司馬寅、曰、日旰矣、大事未成、二臣之罪也、建鼓整列、二臣死之、長幼必可知也、對曰、請姑視之、反曰、肉食者無墨、今吳王有墨、國勝乎、大子死乎、且夷德輕、不忍久、請少待之、乃先晉人、吳申叔儀、乞糧於公孫有山氏、曰、佩玉繫兮、余無所繫之、旨酒一盛兮、余與禍之父晛之、

繫 JOEI, pendere, pendulus.

(1) Illius pater a Yué gente captus olim fuerat.

(2) Absente rege, ipse custodiebat metropolim.

Digitized by Google

54. CONVENTUS AD FLAVAM PISCINAM.

Æstate, Lou regulus convenit Chan ditionis P'ing dynastam, Tsin regni Ting regulum et Ou regni Fou tcha ad *Flavam piscinam* : et sexta luna, cycli decima tertia, Yué Vicecomes oppugnavit Ou, initis duabus viis. T'cheou ou yu et Ngeou yang toparchæ, ex meridionali via priores attigerunt suburbana; et Ou regni hærede principe Yeou, regioqne filio Ti, regioque nepote Mi yong, et Cheou yu yao, e Hong fluvio super prospicientibus illos, Mi yong conspexit Kou mié regionis vexillum, aitque : mei patris vexillum scilicet, haud fas visum inimicum haud occidere (1). Hæres princeps ait : pugnare et non vincere, erit ruinæ regno; velis supersedere rem. Mi yong non annuit, congregatisque peditum quinque millibus, regioque filio Ti adjuvante ipsum, cycli vicesima secunda pugnavit, et Mi yong cepit T'cheou ou yu, et Ti cepit Ngeou yang. Yué Vicecomes advenit, regius filius Ti propugnabat (2); cycli vicesima tertia renovata pugna, acriter cæsus Ou exercitus, capti hæres princeps Yeou, regius nepos Mi yong, et Cheou yu yao, et vicesima quarta perrupta urbs. Ou gens nuntiavit cladem ad regem; rex ægre ferens rem patescere, ipsemet obtruncavit septem homines sub tentorio (3). — Autumno, septima luna, cycli trigesima octava, fœderatum; et Ou et Tsin contendebant primas, Ou gente dicente : in Tcheou domo, nos sumus primogeniti; et Tsin homine dicente : e Ki cognomine, ego sum Comes (4). Tsin toparcha Tchao yang compellans præfectum belli Yn ait : sol inclinat jam, magnumque negotium nondum finivisse, amborum ministrorum peccatum est; erecto tympano ordinata acie, ambo nos immoriamur his, et major minorque næ poterit constare jam. Respondens ait : rogo, interim inspiciam rem. Et reversus ait : carnes qui comedunt, haud nigricant : nunc Ou rex habet nigrorem; metropolis devictane, an hæres filius obiverit? Præterea barbari ingenium leve, haud sustinet diu; rogo paullum expectes id : statimque primæ fuerunt Tsin homini. — Ou toparcha Chen chou i rogavit annonam a ducali nepote Yeou chan, Lou toparcha, dicens : succinctæ gemmæ defluunt, et mihi nihil quod suspendam; exquisiti vini tota lagena est, et ego cum a laneto gente limis aspecto illum (5).

(3) Nuntios scilicet.

(4) Ou principatus a primogenito T'ai pé, Wen regis patruo, fundatus, Vicecomitis dignitate fruebatur.

(5) De Ou rege conqueritur.

Digitized by Google

對曰、粱則無矣、饘則有之、若登首山以呼曰、庚癸乎、則諾、

楚白公之亂 哀公十六年

楚大子建之遇讒也、自城父奔宋、又辟華氏之亂於鄭、鄭人甚善之、又適晉、與晉人謀襲鄭、乃求復焉、鄭人復之、如初、晉人使諜於子木、請行而期焉、子木暴虐於其私邑、邑人訴之、鄭人省之、得晉諜焉、遂殺子木、其子曰勝、在吳、子西欲召之、葉公曰、吾聞勝也、詐而亂、無乃害乎、子西曰、吾聞勝也、信而勇、不爲不利、舍諸邊竟、使衞藩焉、葉公曰、周仁之謂信、率義之謂勇、吾聞勝也、好復言、而求死士、殆有私乎、復言、非信也、期死、非勇也、子必悔之、弗從、召之、使處吳竟、爲白公、請伐鄭、子西曰、楚未節也、不然、吾不忘也、他日又請、許之、未起師、晉人伐鄭、楚救之、與之盟、勝怒曰、鄭人在此、讐不遠矣、勝自厲劍、子期之子平見之、曰、王孫何

---

(1) 饘 T'sou, crassus, rudis, oryza crassior : remotus.

---

(1) Toparcha nequibat annonam distrahere; ait ergo : si magna premaris necessitate, e compacto hoc dabis mihi signum, et tunc concedam. 庚 et 癸, seu 庚辛 et 壬癸, designant partem occidentalem et borealem, uti initialis 甲乙 orientalem, 丙丁 australem, 戊己 mediam.

(2) Ut antea bene tractarunt.

(3) Tse mou, scilicet Kien : condicere diem aggrediendi Tcheng.

(4) Tcheng regulus urbem etiam dederat ingrato Kien, qui in ipsius cives

Digitized by Google

Respondens ait : mundam quidem non habeo, crassam vero habeo illam; si conscenso Cheou monte, exinde inclames dicens occiduam et borealem oh!, tunc concedam (1).

---

55. T'CHOU PÉ URBIS PRÆFECTI SEDITIO.

T'chou regni hæres princeps, Kien, nactus calumniam, a T'cheng fou aufugerat in Song, rursusque declinans Hoa toparchæ seditionem adiverat Tcheng, et Tcheng homines egregie tractarunt illum. Tum adivit Tsin, et cum Tsin gente molitus adoriri Tcheng, statim petiit reduci; et Tcheng homines, reducto illo, æmulati priora (2). Tsin homines misso exploratore ad Tse mou, rogarunt agere atque condicere diem (3). Tse mou crudeliter sæviebat in sua privata urbe; urbis cives denuntiarunt id (4) : Tcheng homines examinarunt rem, nactique Tsin exploratorem, statim occiderunt Tse mou. Hujus filius appellatus Cheng, erat in Ou; Tse si volebat revocare eum : Ché urbis præfectus ait (5) : ego audivi Cheng quidem fallacem atque turbulentum; nullumne erit damnum? Tse si ait : ego audivi Cheng sincerum atque fortem, non agere vacua emolumento; collocatum ad confinium limites, faciam defensionis sepem. Ché præfectus ait : adhærens humanitati dicitur sincerus, sequensque justitiam dicitur fortis : ego audivi Cheng amare patrare dicta (6), et quærere impavidos bellatores; an forte subsit dolus? Patrator dictorum non est sincerus, et certus mori non est fortis; dominum certe pœnitebit facti. Non acquievit, revocavit illum, jussitque immorari Ou confiniis, et gerere Pé urbis præfectum. Petenti impetere Tcheng, Tse si ait : T'chou nondum regulare est; secus, egomet non oblitus fuerim. Alia die, rursus petenti concessit rem : at nondum conflato milite, Tsin gens impetiit Tcheng, et T'chou, liberato eo, cum ipso fœderavit. Cheng iratus ait : Tcheng homo est hic, inimicus haud abest jam (7) : et Cheng ipse acuere gladium. Tse k'i filius, P'ing, vidit hoc, aitque : regius

---

crudele exercebat regimen. Ex odio igitur cives ad regulum exploratoris adventum denuntiarunt.

(5) Ché urbis præfectus, 沈諸梁, nomine 子高, vir egregius. Tunc temporis in T'chou regno, etiam præfecti, 公 nomine appellabantur.

(6) Dictum semel emissum, æquum necne, omnino facessere.

(7) Tse si, qui ita favit mei patris occisori, ipse est mihi, ut alter Tcheng, inimicus.

Digitized by Google

自厲也、曰、勝以直聞、不告女、庸爲直乎、將以殺爾父、平以告子西、子西曰、勝如卵、余翼而長之、楚國第、我死、令尹司馬、非勝而誰、勝聞之、曰、令尹之狂也、得死、乃非我、子西不悛、勝謂石乞曰、王與二卿士、皆五百人當之、則可矣、乞曰、不可得也、曰、市南有熊宜僚者、若得之、可以當五百人矣、乃從白公而見之、與之言、說、告之故、辭、承之以劒、不動、勝曰、不爲利諂、不爲威惕、不洩人言、以求媚者、去之、吳人伐慎、白公敗之、請以戰備獻、許之、遂作亂、秋七月、殺子西子期于朝、而劫惠王、子西以袂掩面而死、子期曰、昔者吾以力事君、不可以弗終、抉豫章以殺人、而後死、石乞曰、焚庫弑王、不然、不濟、白公曰、不可、弑王不祥、焚庫無聚、將何以守矣、乞曰、有楚國而治其民、以敬事神、可以得祥、且有聚矣、何患弗從、葉公在蔡、方城之外皆曰、可以入矣、子高曰、吾聞之、以險徼幸者、其求無饜、偏重必離、聞其殺齊管修也、而後入、

抉, Kiué, excavare.

(1) E regia familia seliguntur summi ministri, T'chou juxta familiæ gradus eligit ministros.

(2) Hominem laudat, quod nec lucro nec terrore moveatur, nec fiat susurro ad gratiam aucupandam.

(3) Belli prædam offerret T'chou regni regi, qui rem concessit.

Digitized by Google

nepos cur ipse acuit? Respondit : Cheng cum apertus dictiter, nisi moneam te, quomodo sim apertus? utar ad occidendum tuos patres. P'ing id monuit Tse si, Tse si ait : Cheng quasi ovum, ego fovi atque dilatavi illum : T'chou regnum gradibus utitur (1); me mortuo, summus administrator bellique præfectus, nisi Cheng, quis erit? Cheng, auditis his, ait : summus administrator stultescit; si naturaliter morietur, jam non ero ego. Tse si necdum immutato, Cheng compellans conspirantem Che k'i, ait : regi cum duobus primariis ministris, simul quingenti homines opponantur illis, jamque satis erunt. K'i respondit : non poterit effici. Ait : ad fori austrum est Hiong i liao ille; si obtineamus eum, poterit valere quingentos homines : statimque secutus Pé præfectum, inviserunt illum. Facto ei sermone, gavisus est; significata ei re, recusavit; prosequuntur illum cum gladio, nullusque movetur. Cheng ait : non a lucro inescatur, non a terrore perterretur, nec effutit aliorum verba ut aucupetur gratiam is (2); et abierunt inde. — Ou gens impugnavit Chen, T'chou territorium : Pé præfectus devicit illam, petiitque ut belli prædam offerret (3); concessa re, statim incepit seditionem. Autumni septima luna, occidit Tse si et Tse k'i in regia, atque abripuit Hoei regem : Tse si cum manica obvelans faciem mortuus est; Tse k'i ait : antehac ego cum viribus servivi principi, haud fas ita non finire; evulsoque magno ligno (4), inde occidit hominem et postea mortuus est. — Che k'i ait : incendendum ærarium, occidendusque rex; secus, deficiet successus. Pé præfectus ait : non licet; occidere regem non faustum, et combusto ærario deerit annona, afferemus quid ad servationem? K'i ait : habito T'chou regno componendo ejus populum, indeque reverenter serviendo Spiritibus, poterit obtineri faustum, et præterea habebitur annona jam, ad quid angi? Non acquievit. — Ché præfectus erat in T'sai urbe (5) : *quadratam urbem* ultra omnes dicebant : licet ingredi jam. Tse kao respondit : ego audivi quod, de periculosis qui fortunam sortiuntur, horum appetitus nunquam satiatur; oblique gravescens certo deseretur : auditoque illum occidisse T'si koan sieou, tunc vero ingressus est (6). — Pé præfec-

(4) 璩章, magni ligni nomen.

(5) Antiqua T'sai regni metropoli, quæ, illo alias translato, in T'chou devenerat ditionem.

(6) Oblique gravescens, in obliquum et in excessum brevi inclinabit, et sic ab omnibus deseretur, et tunc facile ego accurram. T'si koan sieou, sapiens toparcha, e celebri regni T'si ministro 管仲 prognatus.

Digitized by Google

白公欲以子閭爲王、子閭不可、遂劫以兵、子閭曰、王孫若安靖楚國、匡正王室、而後庇焉、敢之願也、敢不聽從、若將專利、以傾王室、不顧楚國、有死不能、遂殺之、而以王如高府、石乞尹門、圉公陽穴宮、負王以如昭夫人之宮、葉公亦至、及北門、或遇之、曰、君胡不胄、國人望君、如望慈父母焉、盜賊之矢若傷君、是絶民望也、若之何不胄、乃胄而進、又遇一人、曰、君胡胄、國人望君、如望歲焉、日日以幾、若見君面、是得艾也、民知不死、其亦夫有奮心、猶將旌君、以徇於國、而又掩面以絶民望、不亦甚乎、乃免胄而進、遇箴尹固帥其屬、將與白公、子高曰、微二子者、楚不國矣、棄德從賊、其可保乎、乃從葉公、使與國人以攻白公、白公奔山而縊、其徒微之、生拘石乞、而問白公之死焉、對曰、余知其死所、而長者使余勿言、曰、不言、將烹、乞曰、此事也、克則爲卿、不克則烹、固其所也、何害、乃烹石乞、王孫燕奔頯黃氏、沈諸梁兼二事、國寧、乃使寧爲令尹、使寬爲司馬、而老於葉、

頯 K'OEI, malarum os : Ou regni regio.

(1) Hoei regem ad matris palatium asportavit.

Digitized by Google

tus volebat ut Tse liu esset rex; Tse liu non annuit; statim arripuit cum armis; Tse liu ait: regius nepos si, pace tranquillato T'chou regno recteque composita regia domo, postea tuearis, K'i volo quidem, ausimque non obsecundare? At si velis solus lucrari in evertenda regia domo, nullo respectu T'chou regni, sit moriendum, non faciam. Statim occidit eum, et fecit regem adire *Altitudinis* ærarium, Che k'i præposito januæ : at toparcha Yu kong yang perforatis ædibus, succollavit regem, sicque adiit Tchao regis maritæ palatium (1). Ché præfectus item advenit; attingentem borealem portam, aliquis nactus eum ait : domine cur non galeatus? regni homines expectant te quasi expectarent benignum parentem; noxiorum latronum sagitta si feriverit te, esset abrumpere populi spem; et si hoc, cur non galeari? Tunc galeatus intravit, rursusque offendit alium hominum dicentem : dominus cur galeatus? regni homines expectant te, sicut expectatur fertilitas, et quotidie sic sperabant; si viderint tuam faciem, erit obtinere quietem, populusque sciens non mortuum, sic etiam ipse habebit conandi animum, quasi volens exemplarem te proponere in regno : sic vero obvelare faciem ad præcidendam populi spem, nonne quidem nimium? Tunc detracta galea ingressus est, offenditque Tchen yn kou toparcham ducentem sibi subjectos, coiturum cum Pé præfecto. Tse kao ait : nisi fuissent duo fratres illi (2), T'chou non regnum jam : abjecta virtute sequens rebellem, ipse poterisne servari? Tunc secutus Ché præfectum, missusque cum regni milite ad impugnandum Pé præfectum. Pé præfectus aufugit in montem et se strangulavit, ejusque sequaces occuluerunt eum. Vivus captus Che k'i, interrogatusque de Pé præfecti cadavere. Respondens ait : ego scio ejus mortis locum, at superior jussit me ne dicerem. Aiunt : nisi dicas, mox torreberis. K'i ait : hujusmodi facto, victor quidem fuissem minister, haud victor vero torreri, vere rei proprium est; quid mali? Tunc torruerunt Che k'i, et regius nepos Yen confugit ad K'oei, Ou regionis, Hoang familiam. Chen tchou leang simul gessit duas functiones, et regnum conquievit. Tunc jussit Ning gerere summum administratorem, jussitque K'oan gerere præfectum belli, atque consenuit in Ché (3).

---

(2) Tse si et Tse k'i scilicet.

(3) Yen, P'é præfecti minor frater. Duas functiones, summi administratoris et præfecti belli. Ning, occisi Tse si filius. K'oan, occisi Tse k'i filius.

Digitized by Google

越滅吳 哀公二十年

越圍吳、趙孟降於喪食、楚隆曰、若使吳王知之、若何、乃往、告於吳王曰、寡君之老無恤、使陪臣隆、敢展謝其不共、黃池之役、君之先臣志父、得承齊盟、曰、好惡同之、今君在難、無恤不敢憚勞、非晉國之所能及也、使陪臣敢展布之、王拜稽首曰、寡人不佞、不能事越、以爲大夫憂、拜命之辱、與之一簞珠、使問趙孟、曰、句踐將生憂寡人、寡人死之不得矣、王曰、溺人必笑、吾將有問也、史黯何以得爲君子、對曰、黯也、進不見惡、退無謗言、王曰、宜哉、二十二年冬、十一月、丁卯、越滅吳、請使吳王居甬東、辭曰、孤老矣、焉能事君、乃縊、越人以歸、

春王正月 隱公元年 公羊高

元年者何、君之始年也、春者何、歲之始也、王者孰謂、謂文王也、曷爲先言王、而後言正月、王正月也、何言乎王正月、大一統也、公何

黯 Ngan, Yen, obscurus, spissius niger.

---

(1) Tchao mong, seu Ou siu, Tsin regni toparcha, ob patris Tse fou mortem, tenui victu utebatur. Ad obsidionis nuntium, victum adhuc attenuavit, et in gradum adhuc inferiorem repressit. Quod studiosi animi indicium, ipsius mi-

Digitized by Google

56. YUÉ DELET OU.

Yué obsedit Ou, et Tchao mong detraxit e lugubri victu (1). Ejus minister T'chou long ait : si faciamus Ou regem scire hoc, quomodo? Statimque ivit, significavitque Ou regi dicens : mei principis senior Ou siu, misso dupliciter vassallo Long, audet explicare excusareque suum non opitulari. *Flavæ piscinæ* expeditione, tuus defunctus vassallus Tse fou obtinuit excipere concinnum fœdus, habens *amores et odia communia erunt :* nunc te versante in difficultatibus, Ou siu non audet timere labores, sed non est Tsin regnum quo attingat (2), missoque dupliciter vassallo, audet explicare et exponere rem. Rex salutans prostrato capite, ait : modicus vir minime habilis, haud scivi servire Yué, ut fuerim toparchæ sollicitudini; gratias missionis dignationi : deditque illi unam capsulam unionum, jussitque salutare Tchao mong, dicens : Keou tsien vult vivum cruciare modicum me, modicusque vir mortem haud invenio. Rex subjunxit : submersus homo necessario ridiculus; ego velim aliquid interrogare, cancellarius Ngan ex quo obtinuit haberi sapiens (3)? Respondens ait : Ngan quidem, promotus non suscipit invidiam; absistens, caret malignis sermonibus. Rex ait : merito sane! — Vicesimo secundo anno, hieme, undecima luna, cycli quarta, Yué delevit Ou, invitavitque Ou regem incolere Yong tong (4) : recusans ait : dejectus senui jam, qui valeam servire principi? Tunc se strangulavit, et Yué gens asportans repatriavit.

---

57. VERIS REGIA PRIMA LUNA.

Primus annus quid? principis primordius annus. Ver, quid? anni initium. Rex, quis dicitur? dicitur Wen rex. Ad quid prius ait *rex*, et postea ait *prima luna?* regis est prima luna. Quare dicitur quod regis sit prima luna? magnificat totam administrationem scilicet (5). Regulus quare non

---

nister, adeoque dupliciter vassallus (陪臣), Ou regi voluit significare.

(2) Ob distantiam scilicet.

(3) Iete Tsin regni summus cancellarius olim prædixerat, ante quadraginta annos Ou regnum fore interiturum. Ideo rex nunc de homine interrogat, insinuatque se rem minime necessariam interrogare.

(4) Orientalis maris insula.

(5) Rex, novam fundans dynastiam, anni mutat initium, et totum imperium mutationem recipit.

Digitized by Google

以不言卽位、成公意也、何成乎公之意、公將平國而反之桓、曷爲反之桓、桓幼而貴、隱長而卑、其爲尊卑也微、國人莫知、隱長又賢、諸大夫扳隱而立之、隱于是焉而辭立、則未知桓之將必得立也、且如桓立、則恐諸大夫之不能相幼君也、故凡隱之立、爲桓立也、隱長又賢、何以不宜立、立適以長、不以賢、立子以貴、不以長、桓何以貴、母貴也、母貴、則子何以貴、子以母貴、母以子貴、

宋人及楚人平 宣公十五年

外平不書、此何以書、大其平乎已也、何大其平乎已、莊王圍宋、軍有七日之糧爾、盡此不勝、將去而歸爾、於是使司馬子反、乘堙而闚宋城、宋華元亦乘堙而出、見之、司馬子反曰、子之國何如、華元曰、憊矣、曰、何如、曰、易子而食之、析骸而炊之、司馬子反曰、嘻、甚矣憊、雖然、吾聞之也、圍者柑馬而秣之、使肥者應客、是何子之情也、華元曰、吾聞之、君子見人之厄、則矜之、小人見人之厄、則幸之、吾

扳 PAN, trahere : deducere : elevare.
堙 YN, occludere : tumulus.
柑 KAN, citrus aurantium. K'IEN 鉗, equo ligneum frenum imponere.

(1) Yn et Hoan ex diversa matre fratres : at ambæ matres secundariæ erant.

dicitur ascendere solium? ad complendam reguli intentionem. Qui completur reguli intentio? regulus jam erat gubernaturus regnum, cum devolvit illud fratri Hoan. Ad quid devolvit illud fratri Hoan? Hoan junior at nobilior, Yn major at ignobilior (1) : ejusmodi nobilitas aut ignobilitas minima erat, regni civium nemo sciebat; Yn major et insuper sapiens, omnes toparchæ elevarunt Yn atque constituerunt illum. Yn ex hoc si recusasset institui, tunc nesciebat an Hoan certo esset obtenturus elevationem, et præterea si Hoan constitueretur, tunc timebat ne omnes præfecti noluerint adjuvare juvenem principem. Ideo tota reguli Yn elevatio fuit pro fratris Hoan elevatione. Yn major et insuper sapiens, quare non debebat constitui? Constituuntur legitimi juxta primatum (2), non juxta sapientiam; constituuntur nothi juxta nobilitatem, non juxta primatum. Hoan cur nobilior? mater nobilior. Matre nobili, tunc filius quare nobilior? filius ex matre nobilitatur, mater ex filio nobilitatur (3).

---

58. SONG CIVES ATQUE T'CHOU CIVES PACIFICANTUR.

Alia pax non memoratur; ista quare inscribitur? magnificatur ea pax ex privatis fuisse. Quomodo magnificatur ea pax ex privatis? Tchoang rex obsidebat Song, exercitus habebat septem dierum commeatum : quo consummato quin victoriam referret, fuisset abiturus atque reversurus. Exinde misit præfectum belli Tse fan, conscensis mœniorum gradibus explorare Song urbem. Song dux Hoa yuen etiam conscensis gradibus exiverat : vidit illum. Præfectus belli Tse fan ait : domini regnum quo statu est? Hoa yuen respondit : fatiscit jam. Ait : quomodo? Reponit : transmutantur filii et manducantur, finduntur ossa et comburuntur. Præfectus belli Tse fan ait : heu! extrema angustia! Verumtamen, ego audivi quod obsessi, qui injecto equis freno depascunt eos (4), mittunt pinguiores ad respondendum hospitibus : quænam est ista tua ingenuitas? Hoa yuen respondit : ego audivi quod sapiens videns aliorum angustias, statim miseretur eos, dum vulgaris homo videns aliorum angustias, gaudet illis : ego video te esse

---

(2) 適 seu 嫡, dicuntur legitimæ reginæ filii.

(3) Juxta ordinem subnubarum filius nobilior fit : filio vero constituto, mater fit regina.

(4) Ne multum comedant.

Digitized by Google

見子之君子也、是以告情於子也、司馬子反曰、諾、勉之矣、吾軍亦有七日之糧爾、盡此不勝、將去而歸爾、揖而去之、反于莊王、莊王曰、何如、司馬子反曰、憊矣、曰、何如、曰、易子而食之、析骸而炊之、莊王曰、嘻、甚矣憊、雖然、吾今取此、然後而歸爾、司馬子反曰、不可、臣已告之矣、軍有七日之糧爾、莊王怒曰、吾使子往視之、子曷爲告之、司馬子反曰、以區區之宋、猶有不欺人之臣、可以楚而無乎、是以告之也、莊王曰、諾、舍而止、雖然、吾猶取此、然後歸爾、司馬子反曰、然則君請處于此、臣請歸爾、莊王曰、子去我而歸、吾孰與處于此、吾亦從子而歸爾、引師而去之、故君子大其平乎已也、此皆大夫也、其稱人何、貶、曷爲貶、平者在下也、

吳子使札來聘 襄公二十九年

吳無君無大夫、此何以有君有大夫、賢季子也、何賢乎季子、讓國也、其讓國奈何、謁也、餘祭也、夷昧也、與季子同母者四、季子弱而才、兄弟皆愛之、同欲立之以爲君、謁曰、今若是迮而與季子國、季子猶不受也、請無與子而與弟、

sapientem : ideo fassus sum veritatem coram te. Præfectus belli Tse fan ait : bene : macte animo. Noster exercitus similiter habet septem dierum commeatum; quo consummato quin vicerit, debebit abire atque reverti. Facta reverentia reliquit illum, et reversus est ad Tchoang regem. Qui ait : quomodo res? Tse fan ait : fatiscunt. Quomodo? transmutant filios ad comedendum, findunt ossa ad coquinandum (1). Ait : proh! quam arctæ angustiæ! Verumtamen, ego nunc capiam eos et postea revertar. Præfectus belli ait : non poteris; ego jam monui quod exercitus habet septem dierum commeatum. Rex iratus ait : ego jussi te ire exploratum eos, tu ad quid monuisti eos? Tse fan ait : cum tantillum Song adhuc possideat non decipientes proximum præfectos, licebitne ut T'chou vero non habeat? ideo certiorem feci illum. Rex ait : bene : fac castra et siste; licet enim ita, ego adhuc capiam eos et postea revertar. Præfectus belli ait : si ita, tunc rex, rogo, sistat hîc, ego efflagito missionem. Rex ait : si tu abiens a me reverteris, ego quicum manebo hic? ego etiam sequar te et revertar : eductisque copiis discessit hinc. Ideo sapientes magnificarunt eos pacem composuisse ex seipsis; id enim totum a præfectis fuit. Ii vero cur appellantur homines privati? multantur. Quare multantur? pax fuit penes inferiores.

---

59. OU VICECOMES MISIT TCHA ALLATUM DONA.

Ou deficiebat principe, vacabat magistratibus : hîc quomodo habet principem, habet magistratum? Commendatur Ki tse (2). Quare commendatur Ki tse? renuntiavit regno. Is cessit regno quo pacto? Yé, Yu tchai, et I-mei cum Ki tse ex eadem matre quatuor erant : Ki tse minor at capax; fratres omnes amabant illum, et unanimes volebant elevare illum in principem. Yé ait : nunc si ita ex abrupto concedamus illi regnum, is item non accipiet (3); si placet, ne detur filiis sed detur fratri : fratres per vices erimus

---

進, Tse, urgens : subito, ex abrupto.

---

(1) Alternatim, hodie meum occides filium, cras tuum occidam, ad communem famem cessandam, et ossa erunt cremiorum loco.

(2) Deficiebat sensu morali, ut ex dicendis mox patebit. Ki tse, agnomine Tcha, missus in regnum Lou.

(3) Recusaverat jam patre vivente.

Digitized by Google

弟兄迭爲君、而致國乎季子、皆曰、諾、故諸爲君者、皆輕死爲勇、飲食必祝曰、天苟有吳國、尙速有悔於予身、故謁也死、餘祭也立、餘祭也死、夷昧也立、夷昧也死、則國宜之季子者也、季子使而亡焉、僚者、長庶也、卽之、季子使而反、至而君之爾、闔廬曰、先君之所以不與子國而與弟者、凡爲季子故也、將從先君之命與、則國宜之季子者也、如不從先君之命與、則我宜立者也、僚惡得爲君乎、於是使專諸刺僚、而致國乎季子、季子不受、曰、爾弑吾君、吾受爾國、是吾與爾爲篡也、爾殺吾兄、吾又殺爾、是父子兄弟相殺、終身無已也、去之延陵、終身不入吳國、故君子以其不受爲義、以其不殺爲仁、賢季子、則吳何以有君有大夫、以季子爲臣、則宜有君者也、札者何、吳季子之名也、春秋賢者不名、此何以名、許夷狄者、不壹而足也、季子者、所賢也、曷爲不足乎季子、許人臣者必使臣、許人子者必使子也、

虞師晉師滅夏陽 僖公二年 穀梁赤

非國而曰滅、重夏陽也、虞無師、其曰師、何也、以其先晉、不可以不言師也、

(1) Leao, filius I-mei. Ho liu, filius Yé.

principes, et devolvemus regnum ad Ki tse. Omnes dixerunt, bene. Ideo omnes agentes principem, quisque contemnere mortem ducebat fortitudini, et vescendo solebat sibi imprecari dicens : Cœlum, si stabit Ou regnum, porro accelera punitionem in meum caput. Ideo Yé mortuo, Yu tchai elevatus est; eoque mortuo, I-mei surrexit, eoque mortuo, tunc regnum debebat devenire Ki tse; sed Ki tse delegatus alio, tunc aberat : Leao, major e patruelibus, successit illi (1). Ki tse e missione reversus, ut pervenit jussit eum principem. Ho liu ait : majores principes quod non attribuerunt filio regnum et attribuerunt fratri, totum fuit pro Ki tse causa : volumusne sequi majorum mandatum? tunc regnum debetur Ki tse; quod si forte non sequamur majorum jussum, tunc ego debeo elevari; Leao qui potest esse princeps? Exinde misit Tchoan tchou jugulare Leao (2), et devolvit regnum ad Ki tse. Qui non recepit, dicens : tu occidisti meum principem; si ego recipiam tuum regnum, ita ego tecum ero usurpator : tu occidisti meum fratrem; si ego item occidam te, ita patres et filii, fratres et fratres invicem se occident, et in totum ævum non erit finis. Abivit inde in urbem Yen ling, et tota vita non ingressus est regnum Ou : ideo sapientes habent ejus dimissionem ut æquitatem, et habent ejus condonationem uti humanitatem. At commendando Ki tse, Ou quomodo jam habet principem et habet toparcham? quia Ki tse erat subditus, jam par erat adesse principem. At ille Tcha quis est? est Ou regni Ki tse agnomen. Ver et autumnus quos laudat non vocat agnomine : nunc quare utitur agnomine? gratificans exteris viris, non uno merito statim satis habet (3). Ki tse is est ut eum sapientem laudet, quomodo non satis habet de Ki tse? Agnoscens alicujus subditum, profecto facit subditum; agnoscens alicujus filium, profecto facit filium (4).

---

60. YU COPIÆ ET TSIN COPIÆ EVERTUNT HIA YANG.

Quin sit regnum, adhuc dici everti, momentum prodit urbis Hia yang. Yu non adhibet copias : ille ait copias quare? quia illud præcessit Tsin,

---

(2) Tchoan tchou archimagirus erat : Leao amabat pisces : ille afferens piscem, occidit eum.

(3) Parce laudat exteros.

(4) Agnomine usus, illum ratum habet uti Ou præsentis regis subditum, et uti antiqui principis filium.

Digitized by Google

其先晉何也、爲主乎滅夏陽也、夏陽者、虞虢之塞邑也、滅夏陽而虞虢舉矣、虞之爲主乎滅夏陽何也、晉獻公欲伐虢、荀息曰、君何不以屈產之乘、垂棘之璧、而借道乎虞也、公曰、此晉國之寶也、如受吾幣、而不借吾道、則如之何、荀息曰、此小國之所以事大國也、彼不借吾道、必不敢受吾幣、如受吾幣而借吾道、則是我取之中府、而藏之外府、取之中廐、而置之外廐也、公曰、宮之奇存焉、必不使受之也、荀息曰、宮之奇之爲人也、達心而懦、又少長於君、達心、則其言略、懦、則不能彊諫、少長於君、則君輕之、且夫玩好在耳目之前、而患在一國之後、此中知以上、乃能慮之、臣料虞君、中知以下也、公遂借道而伐虢、宮之奇諫曰、晉國之使者、其辭卑而幣重、必不便于虞、虞公弗聽、遂受其幣而借之道、宮之奇又諫曰、語曰、脣亡則齒寒、其斯之謂與、挈其妻子以奔曹、獻公亡虢五年、而後舉虞、荀息牽馬操璧而前曰、璧則猶是也、而馬齒加長矣、

Digitized by Google

nequit non dicere copias. Illud quomodo præcessit Tsin? Egit primas in evertenda Hia yang. Hæc est Yu et Kouo contermina urbs; eversa Hia yang, statim Yu et Kouo convelluntur : Yu primas tenuit in delenda Hia yang, cur? Tsin regulus Hien volebat impetere Kouo : ejus toparcha Siun si ait : princeps, quare non adducis a Kiué productos equos et e T'choei ki lapillos, ut mutueris transitum a regno Yu? Regulus ait : ista sunt Tsin regni pretiosa : si receptis meis donis, adhuc non commodet mihi viam, tunc quomodo erit? Siun si ait : ea sunt, quibus parvum regnum subservit magno regno : si ille nolit commodare nobis iter, profecto non audebit recipere nostra munera. Quod si receptis nostris muneribus commodet nobis viam, tunc erit nobis sumere ea e medio ærario et recondere ea in externo ærario, educere eos e medio equili et collocare in externo equili (1). Regulus ait : toparcha Kong tse k'i vivit adhuc, certe non efficiet ut recipiat ea. Siun si ait : Kong tse k'i homo est penetranti ingenio, at debilis, et insuper a puero adolevit prope principem : penetranti ingenio, adeoque breviloquens; debilis, adeoque impotens violentæ admonitionis; a puero adolevit prope principem, adeoque princeps parvifacit illum. Præterea cum res delectabilis prostat auribus oculisque coram, incommodum vero est pone unum regnum, tunc mediocrem sapientiam superantes, utique poterunt prævidere rem : ego arbitror Yu principis sapientiam esse mediocritatem infra. Regulus statim mutuatus iter ad aggrediendum Kouo : Kong tse k'i præmonuit dicens : Tsin regnum quem misit, ejus verba humilia et dona pretiosa, sine dubio non commodum pro Yu : regulus non auscultavit, statimque recepit illius dona et commodavit ei iter. Kong tse k'i iterum admonuit dicens : proverbium habet : labiis amissis, dentes algent (2); nonne id rem nostram exprimit? apprehensaque sua uxore et filiis aufugit in regnum T'sao. Hien regulus delevit Kouo quinto anno, atque dein sustulit Yu. Siun si trahens equos et ferens lapillos coram accessit, et ait : lapilli quidem adhuc ipsimet; at equorum ætas nonnihil adolevit.

---

(1) Mane capto Kouo, vespere capiemus Yu.

(2) Labia designant regnum Kouo, dentes vero regnum Yu.

Digitized by Google

文　古

ANTIQUÆ PROSÆ.

Celebriorum, qui per varias floruerint ætates, auctorum scripta, ad *antiquas prosas* pertinere dicuntur, ut a recentiore dicendi genere 時文 distinguantur scilicet, non quod obsoletus sit stylus, cum contra eloquentiæ candidatis exemplar omnino imitandum proponantur. Hinc eorum excerpta scholares præ manibus terere, et cum Tsouo k'ieou ming memoriis diu solent versare, cum classicorum canonicorumque studio defuncti, litterariis lucubrationibus proludere volunt : eo ferme modo, quo nostrates variorum aurei sæculi auctorum excerpta prælegunt, antequam Ciceronianis orationibus initientur. Et hujusmodi quidem excerpta, ut varia sunt hominum ingenia, ita varia circumferri solent. Verum licet varius sit in nonnullis delectus, non desunt tamen, quæ unanime prope eruditorum tulere suffragium. His ego, nulla habita majoris minorisve difficultatis ratione, præ ceteris adhærendum existimavi, et ad hanc regulam excerpta centum exhibeo loca, prout subjectus habet elenchus.

周　文

1 祭公諫征犬戎
2 召公諫厲王止謗
3 襄王不許請隧
4 敬姜論勞逸
5 叔向賀貧
6 王孫圉論楚寶
7 諸稽郢行成於吳
8 申胥諫許越成
9 晉獻公殺世子申生
10 曾子易簀
11 有子之言似夫子
12 公子重耳對秦客
13 杜蕢揚觶
14 晉獻文子成室
15 蘇秦以連橫說秦
16 司馬錯論伐蜀
17 范雎說秦王
18 鄒忌諷齊王納諫
19 顏斶說齊王
20 馮煖客孟嘗君
21 趙威后問齊使
22 莊辛論幸臣
23 觸讋說趙太后
24 魯共公擇言
25 唐雎說信陵君
26 唐雎不辱使命
27 樂毅報燕王書
28 李斯諫逐客書
29 卜居
30 宋玉對楚王問
31 莫生生

漢　文

32 五帝本紀贊
33 孔子世家贊
34 伯夷列傳

Digitized by Google

35 管晏列傳
36 屈原列傳
37 酷吏列傳序
38 滑稽列傳
39 太史公自序
40 高帝求賢詔
41 景帝令二千石修職詔
42 武帝求茂材異等詔
43 賈誼過秦論上
44 鼂錯論貴粟疏
45 司馬相如上書諫獵
46 李陵答蘇武書
47 楊惲報孫會宗書
48 諸葛亮前出師表
49 諸葛亮後出師表

晉文

50 陳情表
51 蘭亭集序
52 歸去來辭

唐文

53 爲徐敬業討武曌檄
54 滕王閣序
55 與韓荆州書
56 春夜宴桃李園序
57 弔古戰場文
58 陋室銘
59 阿房宮賦
60 原道
61 獲麟解
62 與于襄陽書
63 送孟東野序
64 送李愿歸盤谷序
65 送董邵南序
66 祭十二郎文
67 祭鱷魚文
68 桐葉封弟辨
69 捕蛇者說

宋文

70 待漏院記
71 黃岡竹樓記
72 嚴先生祠堂記
73 岳陽樓記
74 諫院題名記
75 朋黨論
76 縱囚論
77 相州晝錦堂記
78 豐樂亭記
79 醉翁亭記
80 秋聲賦
81 瀧岡阡表
82 辨姦論
83 心術論
84 范增論
85 留侯論
86 喜雨亭記
87 超然臺記
88 前赤壁賦
89 後赤壁賦
90 方山子傳
91 上樞密韓太尉書
92 寄歐陽舍人書
93 讀孟嘗君傳

明文

94 閱江樓記
95 賣柑者言
96 深慮論
97 瘞旅文
98 報劉一丈書
99 藺相如完璧歸趙論
100 五人墓碑記

Digitized by Google

周文○祭公諫征犬戎

穆王將征犬戎、祭公謀父諫曰、不可、先王耀德不觀兵、夫兵、戢而時動、動則威、觀則玩、玩則不震、是故周文公之頌曰、載戢干戈、載櫜弓矢、我求懿德、肆於時夏、允王保之、先王之于民也、茂正其德、而厚其性、阜其財求、而利其器用、明利害之鄉、以文修之、使務利而避害、懷德而畏威、故能保世以滋大、昔我先世后稷、以服事虞夏、及夏之衰也、棄稷弗務、我先王不窋、用失其官、而自竄於戎翟之閒、不敢怠業、時序其德、纂修其緒、修其訓典、朝夕恪勤、守以惇篤、奉以忠信、奕世載德、不忝前人、至于武王、昭前之光明、而加之以慈和、事神保民、莫不欣喜、商王帝辛、大惡於民、庶民弗忍、欣戴武王、以致戎于商牧、是先王非務武也、勤恤民隱、而除其害也、夫先王之制、邦內甸服、邦外侯服、侯衞賓服、蠻夷要服、戎翟荒服、甸服者祭、侯服者祀、賓服者享、要服者貢、荒服者王、日祭、月祀、時享、

國語

(1) 文 erat Tcheou Ducis post mortem nomen, 謚. Vide Carminum IV. 8.

(2) Illius. nempe patris sui Heou tsi.

(3) Reguli et præsidiarii, utpote ab imperiali dominio sat dissiti, jam ut hospites habebantur; magis dissiti, nonnisi ut fœderati; summe dissiti, ut desertum jam.

(4) 祭, juvabant sacrificare patri et avo; 祀, juvabant litare proavo et aba-

Digitized by Google

1. TCHAI DUX IMPROBAT IMPUGNARI OCCIDUAS TRIBUS.

Mou rege volente punire occiduos barbaros, Tchai Dux Meou fou improbavit dicens : haud fas. Priores reges coruscabant virtute, non ostentabant milites; sic milites conflati opportune movebant, moventes vero terrificabant : at ostentare jam ludere est, ludere vero non percellit. Hac de causa Tcheou wen Ducis præconium ait (1) : jamque collecta scuta et lanceæ, jamque reconditi arcus et sagittæ : ego studebo civili virtuti et propagabo in istud imperium, et certe rex servabit illud. Priores reges quoad populum, conabantur corrigere ipsius mores atque amplificare ipsius facultates, dilatare ejus lucri quæstum et accommodare ipsius utensilium usum, declarantesque utilis noxiique objectum, cum instructionibus exornabant rem, ut studeret utili vitaretque noxium, foveret virtutem timeretque auctoritatem : ideoque potuerunt conservare hæreditatem, indeque crescendo augeri. — Olim nostra prima ætate rex agriculturæ, hac ministerium præstitit Yu et Hia imperatoribus : cumque Hia attenuata abjecit agriculturam cessavitque operari, noster prior rex Pou tchouo exinde amisit suum magistratum, ipseque exulavit ad Jong et Ti tribuum intervalla; nec audens remittere opus, jugiter distribuit illius beneficia (2), continuansque expolivit illius merita, restauravitque illius documenta et regulas, et mane vespereque reverenter attentus servavit cum solido studio, peregitque cum fideli sinceritate : et continentes generationes continuarunt virtutem neque dedecorarunt priores homines. Cum deventum ad Ou regem, illustravit priorem splendorem, augensque ipsum a clementia et comitate servivit Spiritibus protexitque populum, nemoque non gestivit lætitia. Chang imperator Sin, summo odio habebatur a populo; totusque populus haud patiens, lætanter submisit se Ou regi, indeque illata arma in Chang desertum : ita priores reges non studuerunt bello, sed sollicite miserantes populi dolorem, removerunt ejus noxia. — Quoad priorum regum statutum, dominium intra possessoria accessio, dominium extra feudalis accessio; reguli et præsidiarii, hospitum accessio; australes orientalesque exteri, fœderis accessio; occidui borealesque barbari, deserti accessio (3) : possessoriæ accessionis homines sacrificabant, feudalis accessionis homines litabant, hospitum accessionis homines pollucebant, fœderis accessionis homines offerebant, deserti accessionis homines obsalutabant (4) : quotidianum erat sacrificium,

---

vo; 享, juvabant pollucere atavo et trisavo; 貢, juvabant offerre Telluri et Cereri; 王, aulam regiam ad salutandum petebant.

Digitized by Google

歲貢、終王、先王之訓也、有不祭則修意、有不祀則修言、有不享則修文、有不貢則修名、有不王則修德、序成而有不至則修刑、於是乎有刑不祭、伐不祀、征不享、讓不貢、告不王、於是乎有刑罰之時、有攻伐之兵、有征討之備、有威讓之令、有文告之辭、布令陳辭、而又不至、則又增修于德、無勤民于遠、是以近無不聽、遠無不服、今自大畢伯仕之終也、犬戎氏以其職來王、天子曰、予必以不享征之、且觀之兵、其無乃廢先王之訓、而王幾頓乎、吾聞夫犬戎樹惇、能帥舊德、而守終純固、其有以禦我矣、王不聽、遂征之、得四白狼四白鹿以歸、自是荒服者不至、

召公諫厲王止謗

厲王虐、國人謗王、召公告王曰、民不堪命矣、王怒、得衞

(1) Porro sacrificabatur patri et avo quotidie, proavo et abavo semel in mense, atavo et trisavo quovis trimestri, regni Penatibus quotannis; præstabatur autem clientela, quotiescumque vel novus imperator vel novum tribus caput succedebat.

(2) Suo vel intentionis, vel loquelæ, vel edictionum, vel famæ, vel virtutis defectui attribuebant aliorum absentiam, adeoque se corrigere imprimis satagebant.

(3) Quod si quinque defectibus correctis, adhuc illi non advenirent, tunc propiores puniebantur, minus proximi armis impetebantur, in longinquos expeditio

Digitized by Google

menstrua litatio, trimestre polluctum, annua oblatio, successoria clientela (1) : priorum regum documentum ita. Si qui non sacrificabant, tunc corrigebant mentem; si qui non litabant, tunc castigabant sermonem; si qui non pollucebant, tunc limabant edictiones; si qui non offerebant, tunc meliorabant famam; si qui non obsalutabant, tunc expoliebant virtutes (2) : serie absoluta si qui non advenirent, tunc adornabant pœnas, atque ex hoc habitum ut punirentur non sacrificantes, impeterentur non litantes, impugnarentur non pollucentes, arguerentur non offerentes, admonerentur non obsalutantes (3); proindeque habebantur suppliciorum pœnarumque leges, habebantur impressionis impetitionisque milites, habebantur expeditione castigandi apparatus, habebantur severe arguendo edictiones, habebantur belle admonendi formulæ; et editis edictionibus propositisque formulis, si adhuc non advenirent, tunc rursus augebatur expolitio quoad virtutes, quin fatigaretur populus ad longinqua : et propterea propiorum nemo non obsequebatur, dissitorum nemo non subdebatur. — Nunc a Ta pi et Pé che principum interitu (4), occiduæ tribus juxta suum officium venerunt obsalutare; et cœli filius ait, *ego profecto quod non polluxerint castigabo eos*, atque adeo ostentabit eis milites : id nonne erit abjicere priorum regum documenta, ut clientela forte pessumdetur? Ego audivi istas occiduas tribus insistere solido (5), paresque conformari pristinæ virtuti, servare successionem integra obstinatione; eæ habent quo obsistant nobis jam. Rex non acquievit, statimque impugnavit illos : acquisivit quatuor albos lupos et quatuor albos cervos, sicque redivit; et ex hoc deserti accessionis homines non advenerunt (6).

---

2. CHAO DUX REPREHENDIT LI REGEM COMPESCENTEM OBTRECTATIONES.

Li rex sæviebat; regni cives obtrectabant regi : regius minister Chao Dux monuit regem aiens : populus non sustinet tyrannidem. Rex iratus

---

adornabatur, remoti autem barbari severe arguebantur, et remotissimi tantum commonebantur.

(4) Ex quo illi duo barbarorum principes mortui sunt.

(5) Solidis studere moribus.

(6) In irritum cecidit expeditio, et præterea cessavit clientela.

Digitized by Google

巫、使監謗者、以告、則殺之、國人莫敢言、道路以目、王喜、告召公曰、吾能弭謗矣、乃不敢言、召公曰、是鄣之也、防民之口、甚於防川、川壅而潰、傷人必多、民亦如之、是故爲川者決之使導、爲民者宣之使言、故天子聽政、使公卿至于列士獻詩、瞽獻典、史獻書、師箴、瞍賦、矇誦、百工諫、庶人傳語、近臣盡規、親戚補察、瞽史教誨、耆艾修之、而後王斟酌焉、是以事行而不悖、民之有口也、猶土之有山川也、財用於是乎出、猶其有原隰衍沃也、衣食於是乎生、口之宣言也、善敗于是乎興、行善而備敗、所以阜財用衣食者也、夫民慮之于心、而宣之于口、成而行之、胡可壅也、若壅其口、其與能幾何、王弗聽、于是國人莫敢出言、三年、乃流王於彘、

襄王不許請隧

晉文公既定襄王于郟、王勞之以地、辭、請隧焉、王弗許、曰、昔我先王之有天下也、規方千里、以爲甸服、以供上帝山川百神之祀、以備百

鄣 Tchang, antiqua Chantonensis ditio in 泰安 præfectura.

潰 Hoei, vultus iratus : confuse : dispergere.

彘 Tche, porca : cognomen : antiquus districtus in Chan si.

隧 Soei, semita : trames subterraneus.

Digitized by Google

est : nactusque regni Wei magum, mandavit indagare detractores ut sibi patefaceret, statimque occideret eos. Regni civium nemo audebat loqui, sed per vias connivebant. Rex lætatus, monuit Chao Ducem aiens : ego potui impedire oblocutiones : jam nec audent loqui. Chao Dux ait : scilicet coercuisti eos. Coercere populi os plus est quam continere fluentum : fluentum obstructum si perrumpat, perdet homines sane quamplurimos. Populus etiam ita : ideo curam agentes fluentorum, deducunt illa ut cursum habeant; curam agentes populi, remittunt illum ut loquatur. Ideo imperator audiens administrationem, mandat ut supremi ministri usque ad gregarios præfectos præsentent objurgatorios versus, musicus offerat documenta, historiographus sistat annales, hypodidascalus reprehendat, luminibus orbi recitent versus, oculis capti recitent objurgationes, varii artifices carpant, populares homines transmittant verba (1). Adjacentes ministri exacte reprehendunt, agnati invigilant, musicus et hierophanta edocent, seniores expoliunt omnia, et tunc demum rex deliberat. Quapropter res procedunt quin sit turbatio. Populus habet os, sicut tellus habet montes et flumina, et opes exinde oriuntur; et sicut ea habet planities, palustria loca, humiles campos et opimos agros, et vestes cibusque exinde nascuntur. Os permittitur loqui : bonum et malum exinde prodeunt : agendo bonum et præcavendo malum, en id quo augentur divitiæ et opes, vestes et alimenta. Populus aliquid reputat in corde, et tunc id promit ex ore : perficiendum et exequendum illud; qui licebit impedire? Si frœnum injicis ejus ori, qui adhærebunt quot poterunt esse? Rex non auscultavit : ex hoc regni civium nemo audebat proferre verbum : triennio post vero, exilio missus est rex in Tche (2).

---

3. SIANG REX NON ANNUIT PETITIONI HYPOGEI.

Regni Tsin Wen regulus, cum stabiliverit Siang regem in urbe Kia, rex retribuit illum ex terris. Recusans, petiit hypogeum (3). Rex renuit dicens : olim, cum mei antecessores reges habebant imperium, delineata fuerunt quadrata mille stadia, ut essent possessorium territorium, quo subministraretur Supremi Dominatoris, Montium, Fluviorum ceterorumque Spirituum litationibus, quo suppeteretur omnium officialium totiusque

(1) Mutuo transmittant ut referantur ad regem.

(2) Regni Tsin regionem.

(3) Subterraneum tramitem in regia sepultura adhiberi solitum.

Digitized by Google

文　古

ANTIQUÆ PROSÆ.

Celebriorum, qui per varias floruerint ætates, auctorum scripta, ad *antiquas prosas* pertinere dicuntur, ut a recentiore dicendi genere 時文 distinguantur scilicet, non quod obsoletus sit stylus, cum contra eloquentiæ candidatis exemplar omnino imitandum proponantur. Hinc eorum excerpta scholares præ manibus terere, et cum Tsouo k'ieou ming memoriis diu solent versare, cum classicorum canonicorumque studio defuncti, litterariis lucubrationibus proludere vo'unt : eo ferme modo, quo nostrates variorum aurei sæculi auctorum excerpta prælegunt, antequam Ciceronianis orationibus initientur. Et hujusmodi quidem excerpta, ut varia sunt hominum ingenia, ita varia circumferri solent. Verum licet varius sit in nonnullis delectus, non desunt tamen, quæ unanime prope eruditorum tulere suffragium. His ego, nulla habita majoris minorisve difficultatis ratione, præ ceteris adhærendum existimavi, et ad hanc regulam excerpta centum exhibeo loca, prout subjectus habet elenchus.

周　文

1 祭公諫征犬戎
2 召公諫厲王止謗
3 襄王不許請隧
4 敬姜論勞逸
5 叔向賀貧
6 王孫圉論楚寶
7 諸稽郢行成於吳
8 申胥諫許越成
9 晉獻公殺世子申生
10 曾子易簀
11 有子之言似夫子
12 公子重耳對秦客
13 杜蕢揚觶
14 晉獻文子成室
15 蘇秦以連橫說秦
16 司馬錯論伐蜀
17 范雎說秦王
18 鄒忌諷齊王納諫
19 顏斶說齊王
20 馮煖客孟嘗君
21 趙威后問齊使
22 莊辛論幸臣
23 觸讋說趙太后
24 魯共公擇言
25 唐雎說信陵君
26 唐雎不辱使命
27 樂毅報燕王書
28 李斯諫逐客書
29 卜居
30 宋玉對楚王問
31 養生生

漢　文

32 五帝本紀贊
33 孔子世家贊
34 伯夷列傳

Digitized by Google

35 管晏列傳
36 屈原列傳
37 酷吏列傳序
38 滑稽列傳
39 太史公自序
40 高帝求賢詔
41 景帝令二千石修職詔
42 武帝求茂材異等詔
43 賈誼過秦論上
44 鼂錯論貴粟疏
45 司馬相如上書諫獵
46 李陵答蘇武書
47 楊惲報孫會宗書
48 諸葛亮前出師表
49 諸葛亮後出師表

晉文

50 陳情表
51 蘭亭集序
52 歸去來辭

唐文

53 爲徐敬業討武曌檄
54 滕王閣序
55 與韓荆州書
56 春夜宴桃李園序
57 弔古戰場文
58 陋室銘
59 阿房宮賦
60 原道
61 獲麟解
62 與于襄陽書
63 送孟東野序
64 送李愿歸盤谷序
65 送董邵南序
66 祭十二郎文
67 祭鱷魚文
68 桐葉封弟辨
69 捕蛇者說

宋文

70 待漏院記
71 黃岡竹樓記
72 嚴先生祠堂記
73 岳陽樓記
74 諫院題名記
75 朋黨論
76 縱囚論
77 相州晝錦堂記
78 豐樂亭記
79 醉翁亭記
80 秋聲賦
81 瀧岡阡表
82 辨姦論
83 心術論
84 范增論
85 留侯論
86 喜雨亭記
87 超然臺記
88 前赤壁賦
89 後赤壁賦
90 方山子傳
91 上樞密韓太尉書
92 寄歐陽舍人書
93 讀孟嘗君傳

明文

94 閱江樓記
95 賣柑者言
96 深慮論
97 瘞旅文
98 報劉一丈書
99 藺相如完璧歸趙論
100 五人墓碑記

Digitized by Google

周文○祭公諫征犬戎

穆王將征犬戎、祭公謀父諫曰、不可、先王耀德不觀兵、夫兵、戢而時動、動則威、觀則玩、玩則不震、是故周文公之頌曰、載戢干戈、載櫜弓矢、我求懿德、肆於時夏、允王保之、先王之于民也、茂正其德、而厚其性、阜其財求、而利其器用、明利害之鄉、以文修之、使務利而避害、懷德而畏威、故能保世以滋大、昔我先世后稷、以服事虞夏、及夏之衰也、棄稷弗務、我先王不窋、用失其官、而自竄於戎翟之閒、不敢怠業、時序其德、纂修其緒、修其訓典、朝夕恪勤、守以惇篤、奉以忠信、奕世載德、不忝前人、至于武王、昭前之光明、而加之以慈和、事神保民、莫不欣喜、商王帝辛、大惡於民、庶民弗忍、欣戴武王、以致戎于商牧、是先王非務武也、勤恤民隱、而除其害也、夫先王之制、邦內甸服、邦外侯服、侯衞賓服、蠻夷要服、戎翟荒服、甸服者祭、侯服者祀、賓服者享、要服者貢、荒服者王、日祭、月祀、時享、

國語

(1) 文 erat Tcheou Ducis post mortem nomen, 謚. Vide Carminum IV. 8.

(2) Illius. nempe patris sui Heou tsi.

(3) Reguli et præsidiarii, utpote ab imperiali dominio sat dissiti, jam ut hospites habebantur; magis dissiti, nonnisi ut fœderati; summe dissiti, ut desertum jam.

(4) 祭, juvabant sacrificare patri et avo; 祀, juvabant litare proavo et aba-

Digitized by Google

1. TCHAI DUX IMPROBAT IMPUGNARI OCCIDUAS TRIBUS.

Mou rege volente punire occiduos barbaros, Tchai Dux Meou fou improbavit dicens : haud fas. Priores reges coruscabant virtute, non ostentabant milites; sic milites conflati opportune movebant, moventes vero terrificabant : at ostentare jam ludere est, ludere vero non percellit. Hac de causa Tcheou wen Ducis præconium ait (1) : jamque collecta scuta et lanceæ, jamque reconditi arcus et sagittæ : ego studebo civili virtuti et propagabo in istud imperium, et certe rex servabit illud. Priores reges quoad populum, conabantur corrigere ipsius mores atque amplificare ipsius facultates, dilatare ejus lucri quæstum et accommodare ipsius utensilium usum, declarantesque utilis noxiique objectum, cum instructionibus exornabant rem, ut studeret utili vitaretque noxium, foveret virtutem timeretque auctoritatem : ideoque potuerunt conservare hæreditatem, indeque crescendo augeri. — Olim nostra prima ætate rex agriculturæ, hac ministerium præstitit Yu et Hia imperatoribus : cumque Hia attenuata abjecit agriculturam cessavitque operari, noster prior rex Pou tchouo exinde amisit suum magistratum, ipseque exulavit ad Jong et Ti tribuum intervalla; nec audens remittere opus, jugiter distribuit illius beneficia (2), continuansque expolivit illius merita, restauravitque illius documenta et regulas, et mane vespereque reverenter attentus servavit cum solido studio, peregitque cum fideli sinceritate : et continentes generationes continuarunt virtutem neque dedecorarunt priores homines. Cum deventum ad Ou regem, illustravit priorem splendorem, augensque ipsum a clementia et comitate servivit Spiritibus protexitque populum, nemoque non gestivit lætitia. Chang imperator Sin, summo odio habebatur a populo; totusque populus haud patiens, lætanter submisit se Ou regi, indeque illata arma in Chang desertum : ita priores reges non studuerunt bello, sed sollicite miserantes populi dolorem, removerunt ejus noxia. — Quoad priorum regum statutum, dominium intra possessoria accessio, dominium extra feudalis accessio; reguli et præsidiarii, hospitum accessio; australes orientalesque exteri, fœderis accessio; occidui borealesque barbari, deserti accessio (3) : possessoriæ accessionis homines sacrificabant, feudalis accessionis homines litabant, hospitum accessionis homines pollucebant, fœderis accessionis homines offerebant, deserti accessionis homines obsalutabant (4) : quotidianum erat sacrificium,

---

vo; 享, juvabant pollucere atavo et trisavo; 貫, juvabant offerre Telluri et Cereri; 王, aulam regiam ad salutandum petebant.

Digitized by Google

歲貢、終王、先王之訓也、有不祭則修意、有不祀則修言、有不享則修文、有不貢則修名、有不王則修德、序成而有不至則修刑、於是乎有刑不祭、伐不祀、征不享、讓不貢、告不王、於是乎有刑罰之辟、有攻伐之兵、有征討之備、有威讓之令、有文告之辭、布令陳辭、而又不至、則又增修于德、無勤民于遠、是以近無不聽、遠無不服、今自大畢伯仕之終也、犬戎氏以其職來王、天子曰、予必以不享征之、且觀之兵、其無乃廢先王之訓、而王幾頓乎、吾聞夫犬戎樹惇、能帥舊德、而守終純固、其有以禦我矣、王不聽、遂征之、得四白狼四白鹿以歸、自是荒服者不至、

召公諫厲王止謗

厲王虐、國人謗王、召公告王曰、民不堪命矣、王怒、得衞

(1) Porro sacrificabatur patri et avo quotidie, proavo et abavo semel in mense, atavo et trisavo quovis trimestri, regni Penatibus quotannis; præstabatur autem clientela, quotiescumque vel novus imperator vel novum tribus caput succedebat.

(2) Suo vel intentionis, vel loquelæ, vel edictionum, vel famæ, vel virtutis defectui attribuebant aliorum absentiam, adeoque se corrigere imprimis satagebant.

(3) Quod si quinque defectibus correctis, adhuc illi non advenirent, tunc propiores puniebantur, minus proximi armis impetebantur, in longinquos expeditio

Digitized by Google

menstrua litatio, trimestre polluctum, annua oblatio, successoria clientela (1) : priorum regum documentum ita. Si qui non sacrificabant, tunc corrigebant mentem; si qui non litabant, tunc castigabant sermonem; si qui non pollucebant, tunc limabant edictiones; si qui non offerebant, tunc meliorabant famam; si qui non obsalutabant, tunc expoliebant virtutes (2) : serie absoluta si qui non advenirent, tunc adornabant pœnas, atque ex hoc habitum ut punirentur non sacrificantes, impeterentur non litantes, impugnarentur non pollucentes, arguerentur non offerentes, admonerentur non obsalutantes (3); proindeque habebantur suppliciorum pœnarumque leges, habebantur impressionis impetitionisque milites, habebantur expeditione castigandi apparatus, habebantur severe arguendo edictiones, habebantur belle admonendi formulæ; et editis edictionibus propositisque formulis, si adhuc non advenirent, tunc rursus augebatur expolitio quoad virtutes, quin fatigaretur populus ad longinqua : et propterea propiorum nemo non obsequebatur, dissitorum nemo non subdebatur. — Nunc a Ta pi et Pé che principum interitu (4), occiduæ tribus juxta suum officium venerunt obsalutare; et cœli filius ait, *ego profecto quod non polluxerint castigabo eos*, atque adeo ostentabit eis milites : id nonne erit abjicere priorum regum documenta, ut clientela forte pessumdetur? Ego audivi istas occiduas tribus insistere solido (5), paresque conformari pristinæ virtuti, servare successionem integra obstinatione; eæ habent quo obsistant nobis jam. Rex non acquievit, statimque impugnavit illos : acquisivit quatuor albos lupos et quatuor albos cervos, sicque redivit; et ex hoc deserti accessionis homines non advenerunt (6).

---

2. CHAO DUX REPREHENDIT LI REGEM COMPESCENTEM OBTRECTATIONES.

Li rex sæviebat; regni cives obtrectabant regi : regius minister Chao Dux monuit regem aiens : populus non sustinet tyrannidem. Rex iratus

---

adornabatur, remoti autem barbari severe arguebantur, et remotissimi tantum commonebantur.

(4) Ex quo illi duo barbarorum principes mortui sunt.

(5) Solidis studere moribus.

(6) In irritum cecidit expeditio, et præterea cessavit clientela.

Digitized by Google

巫、使監謗者、以告、則殺之、國人莫敢言、道路以目、王喜、告召公曰、吾能弭謗矣、乃不敢言、召公曰、是鄣之也、防民之口、甚於防川、川壅而潰、傷人必多、民亦如之、是故爲川者決之使導、爲民者宣之使言、故天子聽政、使公卿至于列士獻詩、瞽獻典、史獻書、師箴、瞍賦、矇誦、百工諫、庶人傳語、近臣盡規、親戚補察、瞽史教誨、耆艾修之、而後王斟酌焉、是以事行而不悖、民之有口也、猶土之有山川也、財用於是乎出、猶其有原隰衍沃也、衣食於是乎生、口之宣言也、善敗于是乎興、行善而備敗、所以阜財用衣食者也、夫民慮之于心、而宣之于口、成而行之、胡可壅也、若壅其口、其與能幾何、王弗聽、于是國人莫敢出言、三年、乃流王於彘、

襄王不許請隧

晉文公既定襄王于郟、王勞之以地、辭、請隧焉、王弗許、曰、昔我先王之有天下也、規方千里、以爲甸服、以供上帝山川百神之祀、以備百

鄣 Tchang, antiqua Chantonensis ditio in 泰安 præfectura.

潰 Hoei, vultus iratus : confuse : dispergere.

彘 Tche, porca : cognomen : antiquus districtus in Chan si.

隧 Soei, semita : trames subterraneus.

Digitized by Google

est : nactusque regni Wei magum, mandavit indagare detractores ut sibi patefaceret, statimque occideret eos. Regni civium nemo audebat loqui, sed per vias connivebant. Rex lætatus, monuit Chao Ducem aiens : ego potui impedire oblocutiones : jam nec audent loqui. Chao Dux ait : scilicet coercuisti eos. Coercere populi os plus est quam continere fluentum : fluentum obstructum si perrumpat, perdet homines sane quamplurimos. Populus etiam ita : ideo curam agentes fluentorum, deducunt illa ut cursum habeant; curam agentes populi, remittunt illum ut loquatur. Ideo imperator audiens administrationem, mandat ut supremi ministri usque ad gregarios præfectos præsentent objurgatorios versus, musicus offerat documenta, historiographus sistat annales, hypodidascalus reprehendat, luminibus orbi recitent versus, oculis capti recitent objurgationes, varii artifices carpant, populares homines transmittant verba (1). Adjacentes ministri exacte reprehendunt, agnati invigilant, musicus et hierophanta edocent, seniores expoliunt omnia, et tunc demum rex deliberat. Quapropter res procedunt quin sit turbatio. Populus habet os, sicut tellus habet montes et flumina, et opes exinde oriuntur; et sicut ea habet planities, palustria loca, humiles campos et opimos agros, et vestes cibusque exinde nascuntur. Os permittitur loqui : bonum et malum exinde prodeunt : agendo bonum et præcavendo malum, en id quo augentur divitiæ et opes, vestes et alimenta. Populus aliquid reputat in corde, et tunc id promit ex ore : perficiendum et exequendum illud; qui licebit impedire? Si frœnum injicis ejus ori, qui adhærebunt quot poterunt esse? Rex non auscultavit : ex hoc regni civium nemo audebat proferre verbum : triennio post vero, exilio missus est rex in Tche (2).

---

3. SIANG REX NON ANNUIT PETITIONI HYPOGEI.

Regni Tsin Wen regulus, cum stabiliverit Siang regem in urbe Kia, rex retribuit illum ex terris. Recusans, petiit hypogeum (3). Rex renuit dicens : olim, cum mei antecessores reges habebant imperium, delineata fuerunt quadrata mille stadia, ut essent possessorium territorium, quo subministraretur Supremi Dominatoris, Montium, Fluviorum ceterorumque Spirituum litationibus, quo suppeteretur omnium officialium totiusque

(1) Mutuo transmittant ut referantur ad regem.

(2) Regni Tsin regionem.

(3) Subterraneum tramitem in regia sepultura adhiberi solitum.

Digitized by Google

姓兆民之用、以待不庭不虞之患、其餘、以均分公侯伯子男、使各有寧宇、以順及天地、無逢其災害、先王豈有賴焉、內官不過九御、外官不過九品、足以供給神祇而已、豈敢縱其耳目心腹、以亂百度、亦唯是死生之服物采章、以臨長百姓、而輕重布之、王何異之有、今天降禍災于周室、余一人僅亦守府、又不佞以勤叔父、而班先王之大物、以賞私德、其叔父實應且憎、以非余一人、余一人豈敢有愛也、先民有言曰、敗玉敗行、叔父若能光裕大德、更姓改物、以創制天下、自顯庸也、而縮取備物、以鎮撫百姓、余一人其流辟於裔土、何辭之與有、若猶是姬姓也、尙將列爲公侯、以復先王之職、大物其未可敗也、叔父其茂昭明德、物將自至、余敢以私勞變前之大章、以忝天下、其若先王與百姓何、何政令之爲也、若不然、叔父有地而隧焉、余安能知之、文公遂不敢請、受地而還、

敬姜論勞逸

公父文伯退朝、朝其母、其母方績、文伯曰、以歜之家、而主猶績、懼干季孫

(1) 九御 scilicet 九嬪, 九品 scilicet 九卿.

(2) Custodio civitatem, agendi impotens. Patruos rex appellabat ejusdem

Digitized by Google

populi necessitatibus, et præcaverentur deficientis clientelæ atque non opinatæ difficultates. Reliquum æque dispertiebatur Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus et Baronibus, ut quisque haberet tranquillam possessionem, qua obsecundans Cœlo et Terræ, non offenderet eorum calamitates et damna. Antiqui reges qui habebant emolumenta? interni magistratus non excedebant novem antistitas; externi præfecti nonnisi novem ministri (1); sufficientes ad pollucendum Spiritibus et nil aliud. Qui audebant contenti indulgere suis auribus, oculis, cordi et ventri, ad perturbandas omnes leges? scilicet solus hic, in morte et in vita, vestium rerumque splendor et ornatus, quo præessent populo, atque ignobilitas et nobilitas ordine suo disponeretur : rex quid discriminis habebat? Nunc cœlum immisit calamitates in Tcheou familiam; et ego rex nonnisi jam custodio civitatem : et adhuc non peritus, ut molestiæ fuerim patruo meo (2). At si dispertiam priorum regum magnum privilegium ad remunerandum privatum beneficium, tu, patrue mi, utique recipies, sed vero indignaberis, eo ut reprehendas me regem : ego enim qui ausim habere avaritiæ affectum? Priores populi habebant effatum dicens : mutatis pendulis lapillis, mutatur gradiendi modus. Patrue, si possis splendore augere magnam virtutem, mutatoque cognomine mutatisque insignibus, fundator moderari imperium, ultro splendore frueris, atque potieris omnibus insignibus ad dominandum populo : ego vero exul enecandus in dissita terra, qui os apponere potero (3)? Quod si adhuc stet Ki cognomen, et adhuc ordine sis regulus ad continuandum a prioribus regibus habitum munus, magna insignia, ea nondum licebit permutari. Patruus quidem nitatur illustrare splendorem virtutis, et insignia ultro accedent : ego si ausim ob privatam operam immutare priora instituta, sicque injuriam facere imperio, tunc quid respondebo prioribus regibus atque populo? qui regimen exercebo? Quod si non ita sit, patruus possidet terram, agat hypogeum, ego qui potero id rescire? Wen regulus exinde non ausus est exposcere; recepit terras, et reversus est.

---

4. KING KIANG DISSERIT DE LABORE ET OTIO.

Kong fou wen pé (4) rediens aula, visitavit suam matrem : ejus mater tunc nebat cannabim. Wen pé ait : agitur de mea familia, et tamen domina adhuc net cannabim : timeo offendere ministri Ki suen iram, qui nonne

---

cognominis regulos.

(3) 編 valet 牧, 育 valet 遠.

(4) Lou toparcha, agnomine 歇, avo 季悼子, patre 穆伯, et matre 敬姜.

Digitized by Google

之怒也。其以歜爲不能事主乎。其毋歎曰。魯其亡乎。使僮子備官而未之聞邪。居。吾語女。昔聖王之處民也。擇瘠土而處之。勞其民而用之。故長王天下。夫民勞則思。思則善心生。逸則淫。淫則忘善。忘善則惡心生。沃土之民不材。淫也。瘠土之民莫不嚮義。勞也。是故天子大采朝日。與三公九卿。祖識地德。日中考政。與百官之政事。師尹。惟旅。牧相。宣序民事。少采夕月。與太史司載。糾虔天刑。日入。監九御。使潔奉禘郊之粢盛。而後卽安。諸侯朝修天子之業命。晝考其國職。夕省其典刑。夜儆百工。使無慆淫。而後卽安。卿大夫朝考其職。晝講其庶政。夕序其業。夜庀其家事。而後卽安。士朝而受業。晝而講貫。夕而習復。夜而計過。無憾。而後卽安。自庶人以下。明而動。晦而休。無日以怠。王后親織玄紞。公侯之夫人。加之以紘綖。卿之內子爲大帶。命婦成祭服。列士之妻。加之以朝服。自庶士以下。皆衣其夫。社而賦事。烝而獻功。男女效績。愆則有辟。古之制也。君子勞心。小人勞力。先王之訓也。自上以下。誰敢淫心舍力。今我寡也。爾又在下位。朝夕處事。猶恐

(1) 大采 quinque colorum, 少采 trium colorum ornatum designat.

censebit me nescire inservire dominæ? Ejus mater suspirans ait : Lou jam perditum est! qui fecit insipientem fungi magistratu, quin adhuc eruditus fuerit? Sed ego dicam tibi. Olim sancti reges collocantes populum, seligebant macrum solum et constituebant ei, defatigabant suum populum et exercebant illum; ideoque diu dominabantur imperio. Populus defatigatus, tunc considerat; considerat, tunc boni sensus enascuntur : otiosus, tunc diffluit; diffluens jam obliviscitur boni, et obliviscenti bonum jam mali sensus oboriuntur. Opimæ terræ populus non est industrius, quod otio diffluit : exilis soli populus, nullus non tendit in æquitatem, quod laboriosus est. Hac de causa, imperator solemni ornatu vernæ-audientiæ die, cum tribus Summatibus novemque Ministris solet cognoscere soli virtutem : die medio examinat regimen, et omnium præfectorum administrationem; toparcharum caput, varios administros, provinciarum gubernatores, regnique ministros, riteque ordinat populi negotia : secundario vestitu (1), autumnali vespere, cum summo præside et præfectis astronomiæ reverenter observat cœlorum leges : sole abeunte, examinat novem antistitas, ut munde offerant Cœli Tellurisque sacrificii fruges, et postea vero quiescit. Reguli mane suscipiunt imperatoris de rebus mandata, meridie examinant sui regni munera, vespere consulunt ejus statuta, nocte monent omnes præfectos ut ne pigrescentes diffluant, et postea vero quiescunt. Primarii ministri mane examinant sua munera, meridie edisserunt de universa administratione, vespere ordinant suas res, nocte componunt suæ familiæ negotia, et postea vero cubant. Administri mane quidem suscipiunt pensum, meridie vero discutiunt res, vespere autem exercent pertractationem, nocte demum supputant defectus; et si nihil sit pœnitendum, tunc demum cubant. A privatis civibus et infra, lucente quidem die agunt, vesperascente vero quiescunt, nec dies est quo pigrescant. Regina suis manibus texit tiaræ redimicula : regulorum uxor addit his pilei vittas et fornicem : ministrorum uxor agit magnam zonam, toparcharum uxor conficit sacrificii vestes, variorum præfectorum uxor auget hæc per aulicas vestes; a cunctis litteratis ad populum, omnes vestiunt suos maritos. Verno quidem sacrificio ordinatur opus, hiemali autem præsentatur opus, mares et fœminæ urgent opus, et qui deficit jam habebit pœnam : en antiquorum lex. Princeps vir fatigat animum, vulgaris homo exercet vires, en priorum regum documentum. A superioribus ad inferiores, quis audet relaxare mentem, parcere viribus? Nunc ego vidua sum, et tu adhuc tenes inferiorem dignitatem : mane et vespere occupati rebus, adhuc timendum ne obliviscamur majorum incep-

Digitized by Google

忘先人之業、況有怠惰、其何以避辟、吾冀而朝夕修我曰、必無廢先人、爾今曰、胡不自安、以是承君之官、余懼穆伯之絕祀也、仲尼聞之曰、弟子志之、季氏之婦不淫矣、

叔向賀貧

叔向見韓宣子、宣子憂貧、叔向賀之、宣子曰、吾有卿之名、而無其實、無以從二三子、吾是以憂、子賀我何故、對曰、昔欒武子、無一卒之田、其官不備其宗器、宣其德行、順其憲則、使越於諸侯、諸侯親之、戎狄懷之、以正晉國、行刑不疚、以免於難、及桓子、驕泰奢侈、貪欲無藝、略則行志、假貨居賄、宜及於難、而賴武之德、以沒其身、及懷子、改桓之行、而修武之德、可以免于難、而離桓之罪、以亡于楚、夫郤昭子、其富半公室、其家半三軍、恃其富寵、以泰于國、其身尸于朝、其宗滅于絳、不然、夫八郤、五大夫、三卿、其寵大矣、一朝而滅、莫之哀也、惟無德也、今吾子有欒武子之貧、吾以爲能其德矣、是以賀、若不憂德之不建、而患貨之不足、將弔不暇、何賀之有、宣子拜、稽

(1) Han siuen tse et Loan ou tse, ambo regni Tsin ministri. 卒 est centum

tum; quanto magis si accedat pigritia? ita quî eximemur pœna? Ego sperabam quod tu mane et vespere incitares me dicens : omnino nolimus deesse majoribus; et tu nunc dicis : quare non te das quieti? cum hoc suscipere principis magistratum, ego timeo Mou pé defuncto defuturum sacrificium. Confucius audiens hæc ait : filioli rememoramini hoc, Ki familiæ matrona non erat deses.

---

5. CHOU HIANG GRATULATUR PAUPERIEM.

Chou hiang invisit Han siuen tse : Siuen tse dolebat pauperiem suam, Chou hiang gratulatus est. Siuen tse ait : Ego habeo ministri titulum, quin habeam ejus emolumenta, deest quo amice prosequar meos hospites : ego ideo mœreo, tu gratularis mihi qua de causa? Respondens ait : Olim Loan ou tse nec habebat unius centuriatûs agros (1), ejusque hierophanta nec comparare valebat parentalium utensilia. Prodiens suas virtutes, et obsecundans suis legibus, fecit ut proderetur apud regulum; regulus dilexit illum, barbari amarunt illum, eo ut reformarit Tsin regnum, et servarentur leges sine defectu, et sic exemit se ab infortuniis. Quoad filium Hoan tse, superbus et prodigus, cupidus sine modo, neglectis legibus exequebatur intentum, commodatisque opibus domi congerebat lucra : evulgatus pervenit ad calamitatem, at innixus est patris virtute ut finiret suam vitam. Quoad nepotem Hoai tse, abjecit patris Hoan agendi modum, et redintegravit avi Ou virtutem; debuisset eximi ab infortunio : at implicatus patris crimine, exinde aufugit in T'chou (2). Et ille Tsin minister Hi tchao tse; ejus divitiæ dimidium æquabant reipublicæ, ejus familia dimidium æquabat trium legionum : confisus suis divitiis et honoribus superbivit in regno; ejus cadaver jacuit ante regiam, ejusque prosapia destructa fuit in antiqua metropoli, Kiang. Et tamen, illi octo cognomine Hi, quinque erant toparchæ, tres ministri; ejus favor magnus erat : uno mane autem destructa est, nec ullus doluit; nonnisi quod deerat virtus. Nunc meus dominus habet Loan ou tse pauperiem, et ego censeo pollere illius virtute; ideoque gratulatus sum. Quod si non doleas virtutem minus assurgere, et mœres opes non sufficere, jam condolere neque vacabit, quî erit congratulandi locus?

---

hominum cœtus; unius centuriatus agri continent ergo duodecim tessellas 井.

(2) 離 valet 罹.

Digitized by Google

巫、使監謗者、以告、則殺之、國人莫敢言、道路以目、王喜、告召公曰、吾能弭謗矣、乃不敢言、召公曰、是鄣之也、防民之口、甚於防川、川壅而潰、傷人必多、民亦如之、是故爲川者決之使導、爲民者宣之使言、故天子聽政、使公卿至于列士獻詩、瞽獻典、史獻書、師箴、瞍賦、矇誦、百工諫、庶人傳語、近臣盡規、親戚補察、瞽史教誨、耆艾修之、而後王斟酌焉、是以事行而不悖、民之有口也、猶土之有山川也、財用於是乎出、猶其有原隰衍沃也、衣食於是乎生、口之宣言也、善敗于是乎興、行善而備敗、所以阜財用衣食者也、夫民慮之于心、而宣之于口、成而行之、胡可壅也、若壅其口、其與能幾何、王弗聽、于是國人莫敢出言、三年、乃流王於彘、

襄王不許請隧

晉文公既定襄王于郟、王勞之以地、辭請隧焉、王弗許、曰、昔我先王之有天下也、規方千里、以爲甸服、以供上帝山川百神之祀、以備百

鄣 Tchang, antiqua Chantonensis ditio in 泰安 præfectura.

潰 Hoei, vultus iratus : confuse : dispergere.

彘 Tche, porca : cognomen : antiquus districtus in Chan si.

隧 Soei, semita : trames subterraneus.

Digitized by Google

est : nactusque regni Wei magum, mandavit indagare detractores ut sibi patefaceret, statimque occideret eos. Regni civium nemo audebat loqui, sed per vias connivebant. Rex lætatus, monuit Chao Ducem aiens : ego potui impedire oblocutiones : jam nec audent loqui. Chao Dux ait : scilicet coercuisti eos. Coercere populi os plus est quam continere fluentum : fluentum obstructum si perrumpat, perdet homines sane quamplurimos. Populus etiam ita : ideo curam agentes fluentorum, deducunt illa ut cursum habeant; curam agentes populi, remittunt illum ut loquatur. Ideo imperator audiens administrationem, mandat ut supremi ministri usque ad gregarios præfectos præsentent objurgatorios versus, musicus offerat documenta, historiographus sistat annales, hypodidascalus reprehendat, luminibus orbi recitent versus, oculis capti recitent objurgationes, varii artifices carpant, populares homines transmittant verba (1). Adjacentes ministri exacte reprehendunt, agnati invigilant, musicus et hierophanta edocent, seniores expoliunt omnia, et tunc demum rex deliberat. Quapropter res procedunt quin sit turbatio. Populus habet os, sicut tellus habet montes et flumina, et opes exinde oriuntur; et sicut ea habet planities, palustria loca, humiles campos et opimos agros, et vestes cibusque exinde nascuntur. Os permittitur loqui : bonum et malum exinde prodeunt : agendo bonum et præcavendo malum, en id quo augentur divitiæ et opes, vestes et alimenta. Populus aliquid reputat in corde, et tunc id promit ex ore : perficiendum et exequendum illud; qui licebit impedire? Si frœnum injicis ejus ori, qui adhærebunt quot poterunt esse? Rex non auscultavit : ex hoc regni civium nemo audebat proferre verbum : triennio post vero, exilio missus est rex in Tche (2).

---

3. SIANG REX NON ANNUIT PETITIONI HYPOGEI.

Regni Tsin Wen regulus, cum stabiliverit Siang regem in urbe Kia, rex retribuit illum ex terris. Recusans, petiit hypogeum (3). Rex renuit dicens : olim, cum mei antecessores reges habebant imperium, delineata fuerunt quadrata mille stadia, ut essent possessorium territorium, quo subministraretur Supremi Dominatoris, Montium, Fluviorum ceterorumque Spirituum litationibus, quo suppeteretur omnium officialium totiusque

(1) Mutuo transmittant ut referantur ad regem.

(2) Regni Tsin regionem.

(3) Subterraneum tramitem in regia sepultura adhiberi solitum.

Digitized by Google

姓兆民之用、以待不庭不虞之患、其餘、以均分公侯伯子男、使各有寧宇、以順及天地、無逢其災害、先王豈有賴焉、內官不過九御、外官不過九品、足以供給神祇而已、豈敢縱其耳目心腹、以亂百度、亦唯是死生之服物采章、以臨長百姓、而輕重布之、王何異之有、今天降禍災于周室、余一人僅亦守府、又不佞以勤叔父、而班先王之大物、以賞私德、其叔父實應且憎、以非余一人、余一人豈敢有愛也、先民有言曰、敗玉敗行、叔父若能光裕大德、更姓改物、以創制天下、自顯庸也、而縮取備物、以鎮撫百姓、余一人其流辟於裔土、何辭之與有、若猶是姬姓也、尚將列爲公侯、以復先王之職、大物其未可敗也、叔父其茂昭明德、物將自至、余敢以私勞變前之大章、以忝天下、其若先王與百姓何、何政令之爲也、若不然、叔父有地而隧焉、余安能知之、文公遂不敢請、受地而還、

敬姜論勞逸

公父文伯退朝、朝其母、其母方績、文伯曰、以歜之家、而主猶績、懼干季孫

(1) 九御 scilicet 九嬪, 九品 scilicet 九卿.

(2) Custodio civitatem, agendi impotens. Patruos rex appellabat ejusdem

Digitized by Google

populi necessitatibus, et præcaverentur deficientis clientelæ atque non opinatæ difficultates. Reliquum æque dispertiebatur Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus et Baronibus, ut quisque haberet tranquillam possessionem, qua obsecundans Cœlo et Terræ, non offenderet eorum calamitates et damna. Antiqui reges qui habebant emolumenta? interni magistratus non excedebant novem antistitas; externi præfecti nonnisi novem ministri (1); sufficientes ad pollucendum Spiritibus et nil aliud. Qui audebant contenti indulgere suis auribus, oculis, cordi et ventri, ad perturbandas omnes leges? scilicet solus hic, in morte et in vita, vestium rerumque splendor et ornatus, quo præessent populo, atque ignobilitas et nobilitas ordine suo disponeretur : rex quid discriminis habebat? Nunc cœlum immisit calamitates in Tcheou familiam; et ego rex nonnisi jam custodio civitatem : et adhuc non peritus, ut molestiæ fuerim patruo meo (2). At si dispertiam priorum regum magnum privilegium ad remunerandum privatum beneficium, tu, patrue mi, utique recipies, sed vero indignaberis, eo ut reprehendas me regem : ego enim qui ausim habere avaritiæ affectum? Priores populi habebant effatum dicens : mutatis pendulis lapillis, mutatur gradiendi modus. Patrue, si possis splendore augere magnam virtutem, mutatoque cognomine mutatisque insignibus, fundator moderari imperium, ultro splendore frueris, atque potieris omnibus insignibus ad dominandum populo : ego vero exul enecandus in dissita terra, qui os apponere potero (3)? Quod si adhuc stet Ki cognomen, et adhuc ordine sis regulus ad continuandum a prioribus regibus habitum munus, magna insignia, ea nondum licebit permutari. Patruus quidem nitatur illustrare splendorem virtutis, et insignia ultro accedent : ego si ausim ob privatam operam immutare priora instituta, sicque injuriam facere imperio, tunc quid respondebo prioribus regibus atque populo? qui regimen exercebo? Quod si non ita sit, patruus possidet terram, agat hypogeum, ego qui potero id rescire? Wen regulus exinde non ausus est exposcere; recepit terras, et reversus est.

---

4. KING KIANG DISSERIT DE LABORE ET OTIO.

Kong fou wen pé (4) rediens aula, visitavit suam matrem : ejus mater tunc nebat cannabim. Wen pé ait : agitur de mea familia, et tamen domina adhuc net cannabim : timeo offendere ministri Ki suen iram, qui nonne

---

cognominis regulos.

(3) 縮 valet 收, 膏 valet 遠.

(4) Lou toparcha, agnomine 歇, avo 季悼子, patre 穆伯, et matre 敬姜.

Digitized by Google

之怒也、其以歎爲不能事主乎、其毋歎曰、魯其亡乎、使僮子備官而未之聞邪、居、吾語女、昔聖王之處民也、擇瘠土而處之、勞其民而用之、故長王天下、夫民勞則思、思則善心生、逸則淫、淫則忘善、忘善則惡心生、沃土之民不材、淫也、瘠土之民莫不嚮義、勞也、是故天子大采朝日、與三公九卿、祖識地德、日中考政、與百官之政事、師尹、惟旅、牧相、宣序民事、少采夕月、與太史司載、糾虔天刑、日入、監九御、使潔奉禘郊之粢盛、而後卽安、諸侯朝修天子之業命、晝考其國職、夕省其典刑、夜儆百工、使無慆淫、而後卽安、卿大夫朝考其職、晝講其庶政、夕序其業、夜庀其家事、而後卽安、士朝而受業、晝而講貫、夕而習復、夜而計過、無憾、而後卽安、自庶人以下、明而動、晦而休、無日以怠、王后親織玄紞、公侯之夫人、加之以紘綖、卿之內子爲大帶、命婦成祭服、列士之妻、加之以朝服、自庶士以下、皆衣其夫、社而賦事、烝而獻功、男女效績、愆則有辟、古之制也、君子勞心、小人勞力、先王之訓也、自上以下、誰敢淫心舍力、今我寡也、爾又在下位、朝夕處事、猶恐

(1) 大采 quinque colorum, 少采 trium colorum ornatum designat.

Digitized by Google

censebit me nescire inservire dominæ? Ejus mater suspirans ait : Lou jam perditum est! qui fecit insipientem fungi magistratu, quin adhuc eruditus fuerit? Sed ego dicam tibi. Olim sancti reges collocantes populum, seligebant macrum solum et constituebant ei, defatigabant suum populum et exercebant illum; ideoque diu dominabantur imperio. Populus defatigatus, tunc considerat; considerat, tunc boni sensus enascuntur : otiosus, tunc diffluit; diffluens jam obliviscitur boni, et obliviscenti bonum jam mali sensus oboriuntur. Opimæ terræ populus non est industrius, quod otio diffluit : exilis soli populus, nullus non tendit in æquitatem, quod laboriosus est. Hac de causa, imperator solemni ornatu vernæ-audientiæ die, cum tribus Summatibus novemque Ministris solet cognoscere soli virtutem : die medio examinat regimen, et omnium præfectorum administrationem; toparcharum caput, varios administros, provinciarum gubernatores, regnique ministros, riteque ordinat populi negotia : secundario vestitu (1), autumnali vespere, cum summo præside et præfectis astronomiæ reverenter observat cœlorum leges : sole abeunte, examinat novem antistitas, ut munde offerant Cœli Tellurisque sacrificii fruges, et postea vero quiescit. Reguli mane suscipiunt imperatoris de rebus mandata, meridie examinant sui regni munera, vespere consulunt ejus statuta, nocte monent omnes præfectos ut ne pigrescentes diffluant, et postea vero quiescunt. Primarii ministri mane examinant sua munera, meridie edisserunt de universa administratione, vespere ordinant suas res, nocte componunt suæ familiæ negotia, et postea vero cubant. Administri mane quidem suscipiunt pensum, meridie vero discutiunt res, vespere autem exercent pertractationem, nocte demum supputant defectus; et si nihil sit pœnitendum, tunc demum cubant. A privatis civibus et infra, lucente quidem die agunt, vesperascente vero quiescunt, nec dies est quo pigrescant. Regina suis manibus texit tiaræ redimicula : regulorum uxor addit his pilei vittas et fornicem : ministrorum uxor agit magnam zonam, toparcharum uxor conficit sacrificii vestes, variorum præfectorum uxor auget hæc per aulicas vestes; a cunctis litteratis ad populum, omnes vestiunt suos maritos. Verno quidem sacrificio ordinatur opus, hiemali autem præsentatur opus, mares et fœminæ urgent opus, et qui deficit jam habebit pœnam : en antiquorum lex. Princeps vir fatigat animum, vulgaris homo exercet vires, en priorum regum documentum. A superioribus ad inferiores, quis audet relaxare mentem, parcere viribus? Nunc ego vidua sum, et tu adhuc tenes inferiorem dignitatem : mane et vespere occupati rebus, adhuc timendum ne obliviscamur majorum incep-

Digitized by Google

忘先人之業、況有怠惰、其何以避辟、吾冀而朝夕修我曰、必無廢先人、爾今曰、胡不自安、以是承君之官、余懼穆伯之絕祀也、仲尼聞之曰、弟子志之、季氏之婦不淫矣、

叔向賀貧

叔向見韓宣子、宣子憂貧、叔向賀之、宣子曰、吾有卿之名、而無其實、無以從二三子、吾是以憂、子賀我何故、對曰、昔欒武子、無一卒之田、其官不備、其宗器、宜其德行、順其憲則、使越於諸侯、諸侯親之、戎狄懷之、以正晉國、行刑不疚、以免於難、及桓子、驕泰奢侈、貪欲無藝、略則行志、假貨居賄、宜及於難、而賴武之德、以沒其身、及懷子、改桓之行、而修武之德、可以免于難、而離桓之罪、以亡于楚、夫郤昭子、其富半公室、其家半三軍、恃其富寵、以泰于國、其身尸于朝、其宗滅于絳、不然、夫八郤、五大夫、三卿、其寵大矣、一朝而滅、莫之哀也、惟無德也、今吾子有欒武子之貧、吾以爲能其德矣、是以賀、若不憂德之不建、而患貨之不足、將弔不暇、何賀之有、宣子拜、稽

(1) Han siuen tse et Loan ou tse, ambo regni Tsin ministri. 卒 est centum

tum; quanto magis si accedat pigritia? ita quî eximemur pœna? Ego sperabam quod tu mane et vespere incitares me dicens : omnino nolimus deesse majoribus; et tu nunc dicis : quare non te das quieti? cum hoc suscipere principis magistratum, ego timeo Mou pé defuncto defuturum sacrificium. Confucius audiens hæc ait : filioli rememoramini hoc, Ki familiæ matrona non erat deses.

---

5. CHOU HIANG GRATULATUR PAUPERIEM.

Chou hiang invisit Han siuen tse : Siuen tse dolebat pauperiem suam, Chou hiang gratulatus est. Siuen tse ait : Ego habeo ministri titulum, quin habeam ejus emolumenta, deest quo amice prosequar meos hospites : ego ideo mœreo, tu gratularis mihi qua de causa? Respondens ait : Olim Loan ou tse nec habebat unius centuriatûs agros (1), ejusque hierophanta nec comparare valebat parentalium utensilia. Prodiens suas virtutes, et obsecundans suis legibus, fecit ut proderetur apud regulum; regulus dilexit illum, barbari amarunt illum, eo ut reformarit Tsin regnum, et servarentur leges sine defectu, et sic exemit se ab infortuniis. Quoad filium Hoan tse, superbus et prodigus, cupidus sine modo, neglectis legibus exequebatur intentum, commodatisque opibus domi congerebat lucra : evulgatus pervenit ad calamitatem, at innixus est patris virtute ut finiret suam vitam. Quoad nepotem Hoai tse, abjecit patris Hoan agendi modum, et redintegravit avi Ou virtutem; debuisset eximi ab infortunio : at implicatus patris crimine, exinde aufugit in T'chou (2). Et ille Tsin minister Hi tchao tse; ejus divitiæ dimidium æquabant reipublicæ, ejus familia dimidium æquabat trium legionum : confisus suis divitiis et honoribus superbivit in regno; ejus cadaver jacuit ante regiam, ejusque prosapia destructa fuit in antiqua metropoli, Kiang. Et tamen, illi octo cognomine Hi, quinque erant toparchæ, tres ministri; ejus favor magnus erat : uno mane autem destructa est, nec ullus doluit; nonnisi quod deerat virtus. Nunc meus dominus habet Loan ou tse pauperiem, et ego censeo pollere illius virtute; ideoque gratulatus sum. Quod si non doleas virtutem minus assurgere, et mœres opes non sufficere, jam condolere neque vacabit, quî erit congratulandi locus?

---

hominum cœtus; unius centuriatus agri continent ergo duodecim tessellas 井.

(2) [illegible] valet [illegible].

Digitized by Google

首焉、曰、起也將亡、賴子存之、非起也敢專承之、其自桓叔以下、嘉吾子之賜、

王孫圉論楚寶

王孫圉聘於晉、定公饗之、趙簡子鳴玉以相、問於王孫圉曰、楚之白珩猶在乎、對曰、然、簡子曰、其爲寶也幾何矣、曰、未嘗爲寶、楚之所寶者、曰、觀射父、能作訓辭、以行事于諸侯、使無以寡君爲口實、又有左史倚相、能道訓典、以敘百物、以朝夕獻善敗于寡君、使寡君無忘先王之業、又能上下說乎鬼神、順道其欲惡、使神無有怨痛于楚國、又有藪曰、雲連徒洲、金木竹箭之所生也、龜珠齒角、皮革羽毛、所以備賦用、以戒不虞者也、所以共幣帛、以賓享於諸侯者也、若諸侯之好、幣具、而導之以訓辭、有不虞之備、而皇神相之、寡君其可以免罪于諸侯、而國民保焉、此楚國之寶也、若夫白珩、先王之玩也、何寶焉、圉聞國之寶六而已、聖能制議百物、以輔相國家、則寶之、玉足以庇蔭嘉穀、使無水旱之災、則寶之、龜足以憲臧否、則寶之、

(1) Regni T'chou toparcha.

Siuen tse salutavit prostrato capite, et ait : Ego K'i jam periturus, per te servatus sum : neque ego ausim solus recipere hoc; sed mei, ab avo Hoan chou et infra, commendabunt mei domini donum.

---

6. WANG SUEN YU EXPLANAT REGNI T'CHOU THESAUROS.

Wan suen yu (1) attulit dona ad regnum Tsin : Ting regulo convivante illi, toparcha Tchao kien tse strepentibus lapillis venit ad comitandum. Petens a Wang suen yu ait : T'chou regni albi lapilli adhucne sunt? Respondens ait : ita. Kien tse subdit : hujusmodi pretiosa quanti valent? Respondit : nondum habita sunt in pretio. T'chou quod pretio habet, est toparcha Koan i fou, qui valet componere suasoria verba, quibus agat res cum regulis, ut ne sumant modicum meum principem in oris fabulam : præterea est secundus cancellarius I siang, qui potest proferre instituentia documenta, quibus ordinat omnes res, quibusque mane et vespere deferat bonum et malum ad meum principem, ut is non obliviscatur priorum regum facinora; et etiam potest acceptus in superos inferosque Deos, facere satis illorum desideriis et aversionibus, ut Spiritus non habeant offensionem in regnum T'chou : insuper est lacus dictus Yun adjunctus T'ou continenti (2), unde metalla, ligna, bambusæ, cannulæ producuntur, et emydes, et uniones, et ebur, et os, et pelles, et coria, et pennæ atque pili; quibus comparatur militum stipendium ad præcavenda non opinata, quibusque præsto sunt serica ad hospitalia munera pro regulis. Si reguli concupiscant, serica præsto sunt, eaque insinuabuntur per suasoria verba; si accidat inopinum quid, præcautum est, et summi Spiritus rei favebunt : meus princeps sic poterit vitare offensionem in regulos, et regni populus servabitur. En T'chou regni thesauri : quoad istos albos lapillos, priorum regum nugæ scilicet, qui pretio erunt? Yu audivi regni pretiosa sex esse omnino : ut sapiens possit componere et discutere omnes res, ad suppetias ferendas reipublicæ, id quidem pretio habetur; ut piaculares gemmæ sufficiant ad protegendam bonam messem, ne sit inundationum vel siccitatis calamitas, id quidem pretio habetur; ut emys sufficiat ad testandum bonum vel malum, id quidem pretio habetur; ut amuleta gemmea potis sint ad amoliendum

---

(2) 雲 scilicet 雲夢.

Digitized by Google

珠足以禦火災、則寶之、金足以禦兵亂、則寶之、山林藪澤、足以備財用、則寶之、若夫譁囂之美、楚雖蠻夷、不能寶也、

諸稽郢行成於吳

吳王夫差、起師伐越、越王句踐、起師逆之江、大夫種乃獻謀曰、夫吳之與越、唯天所授、王其無庸戰、夫申胥、華登、簡服吳國之士於甲兵、而未嘗有所挫也、夫一人善射、百夫決拾、勝未可成、夫謀必素見成事焉、而後履之、不可以授命、王不如設戎、約辭行成、以喜其民、以廣侈吳王之心、吾以卜之於天、天若棄吳、必許吾成、而不吾足也、將必寬然有伯諸侯之心焉、既罷弊其民、而天奪之食、安受其燼、乃無有命矣、越王許諾、乃命諸稽郢、行成于吳曰、寡君句踐、使下臣郢、不敢顯然布幣行禮、敢私告于下執事曰、昔者越國見禍、得罪于天王、天王親趨玉趾、以心孤句踐、而又宥赦之、君王之于越也、繄起死人而肉白骨也、孤不敢忘天災、其敢忘君王之大賜乎、今句踐申禍無良、草鄙之人、敢忘天王之大德、而思邊陲之小怨、以重

陲 TCHOEI, periculum : confinia.

incendii periculum, id quidem pretio habetur; ut metalla sufficiant ad arcendas militares turbationes, id quidem pretio habetur; ut silvæ et lacus sufficiant ad comparandas opes, id quidem pretio habetur. Quoad vero istas perstrepentes phaleras, T'chou licet barbarum, non potest pretio habere.

---

7. TCHOU KI YNG AGIT CONCLUSIONEM PACIS CUM OU.

Regni Ou rex, Fou t'cha, eductis copiis impetivit regnum Yué : Yué rex, Keou tsien, instructo milite occurrit illi ad Amnem. Toparcha Tchong tunc exhibens consilium ait : res Ou cum Yué non alia quam cœlum dabit; regem vero nihil attinet pugnare. Illi Chen siu et Hoa teng (1), exercuerunt Ou regni milites in armis, et haud dum habuerunt aliquod damnum : si unus vir peritus jaculandi, centum viri utuntur digitali et brachiali; victoria non potest affirmari. Porro consilium exigit ut prius constet successus rei, et tunc postea executioni mandandum; non expedit prodigere vitam. Regi præstabit se munire præsidio, et humilibus verbis peragere conclusionem, ad recreandum suum populum et ad late inflandum Ou regis cor. Ego ideo auguria petam a cœlo : si cœlum rejicit Ou, profecto permittet nos concludere, nec de nobis satis habebit, sed futurum profecto ut ampliter habeat dominandi regulis animum : cumque defatigaverit suum populum, tunc cœlum auferet ipsi censum; nos tranquille recipiemus ejus reliquias, et sic non habebit jam imperium. Yué rex annuit, adeoque jussit toparcham Tchou ki yng agere conclusionem apud Ou, dicendo : meus princeps Keou tsien mittens infimum subjectum Yng, non audet aperte exhibere serica et conferre munera, audet clam dare nuntium ad inferiores rerum administros dicens : olim Yué regnum nactum infortunium fecit injuriam cœlesti regi (2), qui ipsemet admovit pretiosa vestigia, cum animo perdendi Keou tsien; et tamen deinde pepercit illi : princeps pro Yué est suscitator defuncti hominis et carnem inducens dealbatis ossibus. Pupillus non audet oblivisci e cœlo calamitatem; audebit is oblivisci principis amplum beneficium? Nunc Keou tsien iterum angustatur, ipse non bonus : algâ vilior homo, auderetne oblivisci summum in orbe beneficium, et considerare parvam aggrediendi confinia injuriam, ad graviter inferendam

---

(1) Chen siu scilicet 伍子胥, cui Ou rex dedit Chen territorium : Hoa teng, belli præfecti filius, e Song regno aufugerat in Ou, ibique factus toparcha.

(2) Vulneravit Ou regem 闔廬.

Digitized by Google

得罪於下執事、句踐用帥二三之老、親委重罪、頓顙于邊、今君王不察、盛怒屬兵、將殘伐越國、越國固貢獻之邑也、君王不以鞭箠使之、而辱軍士使寇令焉、句踐請盟、一介嫡女、執箕帚以晐姓於王宮、一介嫡男、拳槃匜以隨諸御、春秋貢獻、不解於王府、天王豈辱裁之、亦征諸侯之禮也、夫諺曰、狐埋之而狐搰之、是以無成功、今天王既封殖越國、以明聞于天下、而又刈亡之、是天王之無成勞也、雖四方之諸侯、則何實以事吳、敢使下臣盡辭、唯天王秉利度義焉、

申胥諫許越成

吳王夫差、乃告諸大夫曰、孤將有大志于齊、吾將許越成、而無拂吾慮、若越既敗、吾又何求、若其不敗、反行、吾振旅焉、申胥諫曰、不可許也、夫越、非實忠心好吳也、又非懾畏吾甲兵之彊也、大夫種、勇而善謀、將還玩吳國于股掌之上、以得其志、夫固知君王之蓋威以好勝也、故婉約其辭、以從逸王志、使淫樂于諸夏之國、以自傷也、使吾甲兵鈍弊、民人離落、而日以憔悴、然後安

Digitized by Google

injuriam in inferiores rerum administros? Keou tsien ideo eduxit duos aliquos tresve seniores, qui in seipsis portantes grave crimen, prosternerent frontem in confiniis. Nunc princeps non examinans rem, valde iratus eduxit milites, jam perditurus Yué regnum : Yué regnum revera est tributaria civitas; et rex non cum scutica mandat illi, sed incommodavit suis copiis indicens in hostes signum. Keou tsien peto fœdus : una legitima filia tenebit fiscellam et scopas ad dandum nomen in regis palatio, et unus legitimus puer sistet pollubrum ad sequendos omnes pedisequos, et vere autumnoque tributi oblatio non tardabit in regia urbe. Cœlestis princeps qui dignaretur hæc perpendere? is scilicet mulctandi vassallos mos est. Proverbium ait : vulpes quod inhumat, vulpes effodit; ideo non perficitur opus : nunc cœlestis princeps cum erexerit Yué regnum ut aperte innotuerit in imperio, si adhuc succidat illud, ita cœlestis princeps non perficiet suum opus; vel quatuor regionum reguli jam quomodo fident ut serviant Ou? Ausim mittere infimum subjectum totam exponere rem : at cœlestis princeps librabit utilitatem et perpendet æquitatem.

---

8. CHEN SIU DEHORTATUR CONCEDERE REGNO YUÉ PACEM.

Ou rex, Fou t'cha, tunc monens omnes toparchas ait : pupillus mox habebo magnum intentum contra regnum T'si, ego volo concedere regno Yué pacem; nemo ergo adversetur meo consilio. Si Yué jam resipuit, ego quid amplius quæram? Si illud non resipiscat, redux itinere, ego movebo copias. Chen siu dehortans ait : non expedit concedere. Istud Yué non est quod sincero et fideli corde amet Ou, nec est quod timens formidet nostrorum militum fortitudinem : toparcha Tchong strenuus est atque boni consilii, vult in gyrum agere ad lusum Ou regnum super crus et palmam, ut obtineat suum intentum. Is probe noscit te regem cooperiri majestate sicque amare victoriam : ideo belle depressit sua verba, ad assentatorie oblectandum regis animum, ut voluptatibus affluat in Sinarum regno, sicque ipse sibi noceat; utque nostri milites hebetati fatiscant, populique homines dispersim dejecti in diem squalore deficiant; tuncque demum tranquille

---

(箠) Tchoei, scutica.
(搰) Kou, Hou, excavare. 搰搰, exerere vires.
(懾) Tché, se subjicere : metuere, pavere. Ché, 懾慴, timere, 儸.
(婉) Wan, obsequens : bonus, pulcher.

受吾燼、夫越王好信以愛民、四方歸之、年穀時熟、日長炎炎、及吾猶可以戰也、爲虺弗摧、爲蛇將若何、吳王曰、大夫奚隆於越、越曾足以爲大虞乎、若無越、則吾何以春秋曜吾軍士、乃許之成、將盟、越王又使諸稽郢辭曰、以盟爲有益乎、前盟口血未乾、足以結信矣、以盟爲無益乎、君王舍甲兵之威、以臨使之、而胡重于鬼神、而自輕也、吳王乃許之、荒成不盟、

晉獻公殺世子申生　檀弓

晉獻公將殺其世子申生、公子重耳謂之曰、子蓋言子之志於公乎、世子曰、不可、君安驪姬、是我傷公之心也、曰、然則蓋行乎、世子曰、不可、君謂我欲弑君也、天下豈有無父之國哉、吾何行如之、使人辭於狐突曰、申生有罪、不念伯氏之言也、以至於死、申生不敢愛其死、雖然、吾君老矣、子少、國家多難、伯氏不出而圖吾君、伯氏苟出而圖吾君、申生受賜而死、再拜稽首、乃卒、是以爲恭世子也、

(1) Gratiosæ subnubæ Li ki calumnia imbutum. Chen cheng erat reginæ filius; T'chong eul ex alia matre ejus frater; Li ki filius adhuc parvus, nomine 齊奚.

(2) Aperta calumnia, dilecta subnuba occidenda foret scilicet.

Digitized by Google

percipiant nostras ruinas. Ille Yué rex amat sinceritatem sicque amat populum, omnesque regiones suspiciunt illum; annuales fruges semper maturescunt, et in diem alescit cum splendore. Dum nobis adhuc possibile est bellare, si anguiculum non perstringis, facto serpenti quid es facturus? Ou rex ait : toparcha ut quid tam largus in Yué? Yué qui unquam dignum tanta sollicitudine? Si deesset Yué, tunc ego undenam vere et autumno ostentarem meas copias? Hinc concessit illi pacem. In procinctu ineundi fœderis, Yué rex iterum misit Tchou ki yng recusatum, dicendo : putasne fœdus usui futurum? superioris fœderis labrorum sanguis nondum siccatus satis est ad jungendam fidem : putasne fœdus nulli usui futurum? rex dimissa armorum majestate, sic accedat mihi mandaturus; cur jam tantum pondus attribuis Spiritibus, et teipsum deprimis? Ou rex tunc annuit illi, gratisque conventa pax sine fœdere.

---

9. TSIN HIEN REGULUS OCCIDIT HÆREDEM FILIUM CHEN CHENG.

Tsin regni Hien regulo volente occidere suum hæredem filium Chen cheng (1), principis filius T'chong eul compellans istum ait : tu quidni explices tuum animum coram regulo? Hæres filius ait : non bene; principe conquiescente in Li ki, foret me convulnerare principis animum jam (2). Instat : ita, tunc quidni abeas? Hæres filius ait : non licet; principe dicente me velle occidere principem, in imperio ubi erit sine patre regnum? ego qui ibo uspiam? Et misit qui valediceret apud Hou t'ou (3) dicens : Chen cheng habet peccatum, haud considerasse Pé viri verba, ut devenerit ad mortem. Chen cheng haud audet deplorare ipsum moriturum; at licet ita, noster princeps senuit jam, filiusque parvus; res publica affluet difficultatibus. Pé vir non egredietur ut cogitet de nostro principe (4)? Pé vir si egredietur ut cogitet de nostro principe, Chen cheng recepto beneficio morietur. Bis adoravit prostrato capite, atque finivit : et propterea factus *Obsequiosus hæres filius* (5).

---

(3) Hou t'ou toparcha, ejus avunculus et magister, nomine Pé; is suaserat olim ei, ut aufugeret.

(4) Magistro suadet ut summum ineat magistratum, principi suppetias laturus.

(5) Cum se strangulasset, sicque patrem filii occisorem fecisset, non decoratus post mortem pii, sed tantum obsequiosi filii nomine.

Digitized by Google

曾子易簀　檀弓

曾子寢疾病、樂正子春坐於牀下、曾元曾申、坐於足、童子隅坐而執燭、童子曰、華而睆、大夫之簀與、子春曰、止、曾子聞之、瞿然曰、呼、曰、華而睆、大夫之簀與、曾子曰、然、斯季孫之賜也、我未之能易也、元起易簀、曾元曰、夫子之病革矣、不可以變、幸而至於旦、請敬易之、曾子曰、爾之愛我也不如彼、君子之愛人也以德、細人之愛人也以姑息、吾何求哉、吾得正而斃焉斯已矣、舉扶而易之、反席未安而沒、

有子之言似夫子　檀弓

有子問於曾子曰、聞喪於夫子乎、曰、聞之矣、喪欲速貧、死欲速朽、有子曰、是非君子之言也、曾子曰、參也聞諸夫子也、有子又曰、是非君子之言也、曾子曰、參也與子游聞之、有子曰、然、然則夫子有爲言之也、曾子以斯言告於子游、子游曰、甚哉、有子之言似夫子也、昔者夫子居于宋、見桓司馬自爲石槨、三年而不成、夫子曰、若是其靡也、死不如速朽之愈也、死之欲速朽、爲桓司

Digitized by Google

10. TSENG TSE MUTAT STOREAM.

Tseng tse decumbebat, morbusque ingravatus : discipulus Yo tcheng tse t'choen sedebat ad lecti extremum, filii Tseng yuen et Tseng chen sedebant ad pedes, et parvus puer angulo sedens tenebat facem (1). Puellus ait : florida atque lenis, nonne toparchæ storea est ? Tse t'choen ait : cessa. Tseng tse audivit id, commotique instar ait : quid? Respondit : florida atque lenis, toparchæ storea? Tseng tse ait : ita; hæc, Ki suen illius donum est, et ego nondum eam potui immutare : Yuen, surge, muta stoream. Tseng yuen ait : senioris domini morbus extremus est (2), haud fas moveri : feliciter pervenerimus ad auroram, cum venia reverenter mutabo illam. Tseng tse ait : tuus amor mei non æquat illum (3); sapiens vir amat alios juxta virtutem, tenuis homo amat alios juxta temporarium commodum : ego quid quæram jam? ego tenens rectum moriar, et sic satis jam. Erectum sustinentes mutarunt eam : reclinatus storeæ nondum commode, jamque finivit.

---

11. YEOU TSE SERMO REFERT MAGISTRUM.

Yeou tse scitatus a Tseng tse ait : audistine de abdicato a magistro (4)? Ait : audivi id quidem; abdicatus velis quantocyus pauperari, mortuus velis citius marcescere. Yeou tse ait : hujusmodi non est sapientis viri sermo. *Tseng* tse ait : Chen quidem audivi a magistro sane; Yeou tse rursus ait : hujusmodi non est sapientis viri sermo. Tseng tse ait : Chen cum Tse yeou audivi rem. Yeou tse ait : bene, si ita tunc magister habuit motivum dicendi hoc. Tseng tse deferens hoc verbum nuntiavit ad Tse yeou; Tse yeou ait : egregie sane; Yeou tse sermo refert magistrum jam ! Olim magister versatus in Song, vidit Hoan belli præfectum (5) sibi facere lapideum conditorium, tribusque annis nondum absolutum; et magister dixit : si talis hujusmodi prodigentia, mortuum potius ocyus marcescere præstabit : *mortuus velis citius marcescere,* pro Hoan belli præfecto dixit hoc. Aus-

---

(1) Nox erat.
(2) 苟 valet 亟.
(3) Non æquat puelli amorem.
(4) Abdicatus magistratu dicitur 喪.
(5) Scilicet 桓魋.

Digitized by Google

馬言之也。南宮敬叔反。必載寶而朝。夫子曰。若是其貨也。喪不如速貧之愈也。喪之欲速貧。爲敬叔言之也。曾子以子游之言告於有子。有子曰然。吾固曰。非夫子之言也。曾子曰。子何以知之。有子曰。夫子制于中都。四寸之棺。五寸之椁。以斯知不欲速朽也。昔者夫子失魯司寇。將之荆。蓋先之以子夏。又申之以冉有。以斯知不欲速貧也。

公子重耳對秦客　檀弓

晉獻公之喪。秦穆公使人弔公子重耳。且曰。寡人聞之。亡國恒于斯。得國恒於斯。雖吾子儼然在憂服之中。喪亦不可久也。時亦不可失也。孺子其圖之。以告舅犯。舅犯曰。孺子其辭焉。喪人無寶。仁親以爲寶。父死之謂何。又因以爲利。而天下其孰能說之。孺子其辭焉。公子重耳對客曰。君惠弔亡臣重耳。身喪父死。不得與於哭泣之哀。以爲君憂。父死之謂何。或敢有他志。以辱君義。稽顙而不拜。哭而起。起而不私。子顯以致命於穆公。穆公曰。仁夫公子重耳。夫稽顙而不拜。則

(1) Is, Nan yong scilicet, Confucii discipulus, posthumo nomine (謚) King chou, *australe palatium* habitans.

(2) Magistratu dejectus, donis emere tentavit.

Digitized by Google

tralis palatii King chou (1) reversus, omnino transvectis pretiosis petivit regiam (2); Magister dixit : si tanti hujusmodi emptio, abrogatum potius citius pauperari præstabit : *abrogatus velis citius pauperari,* pro King chou dixit hoc. Tseng tse hæc Tse yeou verba nuntiavit ad Yeou tse; Yeou tse ait : ita; ego affirmate dicebam non esse magistri verba. Tseng tse ait : tu ex quo novisti hoc? Yeou tse ait : magister sancivit in centrali metropoli quatuor unciarum sandapilam et quinque unciarum conditorium; ex hoc scitur haud voluisse rapidum marcorem : et olim magister, amissa Lou criminum præfectura, volens adire King regnum, scilicet prælusit rei per Tse hia, rursusque institit rei per Jan yeou (3); ex hoc scitur non voluisse promptam pauperiem.

---

12. PRINCEPS T'CHONG EUL RESPONDET T'SIN REGNI MISSO.

Tsin Hien reguli funere, T'sin Mou regulus misit qui comploraret principi T'chong eul (4), simulque diceret : modicus vir audivi quod amittitur regnum passim in tali tempore, et acquiritur regnum passim in tali tempore; licet meus filiolus religiose maneat lugubres inter vestes, dejectio tamen non debet perennari, et occasio etiam non debet falli : parvus filiolus ipse perpendat rem. Re delata avunculo Fan, avunculus Fan ait : parvus filiolus velit recusare; dejectus vir privus thesauro, pietatem parentum habet pro thesauro : patris mors at dicenda qualis! et tamen uti ut sit lucro, jam in imperio quis poterit excusare hoc? parvus filiolus velit recusare. Princeps T'chong eul respondens hospiti ait : regulus benigne comploravit fugitivo vassallo T'chong eul; et meæ dejectioni patre commortuo, non obtinens interesse in lacrymarum luctu, hinc fui regulo ægritudini. At patris mors dicenda qualis! ecquis ausim habere alienum consilium quo deturpem reguli sensum (5)? Et prostrato fronte non adoravit, flevit et surrexit, cumque surrexerit abstinuit privata (6). Tse hien his reddidit responsum ad Mou regulum, et Mou regulus ait : pius oh princeps T'chong eul! Is prostrato fronte non adoravit, quod nondum factus hæres scilicet,

---

(3) Duos discipulos in regnum T'chou præmisit, ad tentandum utrum esset magistratum obtinendi locus.

(4) Is tunc, vitæ suæ fugâ prospiciens, apud exteros morabatur.

(5) Recuperandi thronum consilium, complorandi afflicto sensum.

(6) De suo recuperandi thronum negotio nihil dixit misso toparchæ Tse hien.

Digitized by Google

未爲後也、故不成拜、哭而起、則愛父也、起而不私、則遠利也、

杜蕢揚觶　檀弓

知悼子卒、未葬、平公飲酒、師曠李調侍、鼓鐘、杜蕢自外來、聞鐘聲、曰、安在、曰、在寢、杜蕢入寢、歷階而升、酌曰、曠飲斯、又酌、曰、調飲斯、又酌、堂上北面坐飲之、降、趨而出、平公呼而進之曰、蕢、曩者爾心或開子、是以不與爾言、爾飲曠、何也、曰、子卯不樂、知悼子在堂、斯其爲子卯也大矣、曠也、太師也、不以詔、是以飲之也、爾飲調、何也、曰、調也、君之褻臣也、爲一飲一食忘君之疾、是以飲之也、爾飲、何也、曰、蕢也、宰夫也、非刀匕是共、又敢與知防、是以飲之也、平公曰、寡人亦有過焉、酌而飲寡人、杜蕢洗而揚觶、公謂侍者曰、如我死、則必毋廢斯爵也、至於今、既畢獻、斯揚觶、謂之杜舉、

晉獻文子成室　檀弓

晉獻文子成室、晉大夫發焉、張老曰、美哉輪焉、美哉奐焉、歌於斯、

觶 Tche, ananeæon, pœnale poculum : vacuum poculum.

---

(1) Tsin regni toparcha, cognomine Tche, posthumo nomine Tao tse.

(2) 坐 valet 跪.

(3) Duo dies 乙卯 et 甲子, quibus duo tyranni Kié et Tcheou mortui

Digitized by Google

ideo non perfecit salutationem : lacrymatus surrexit, quod amaret patrem scilicet : erectus tacuit privata, quod abesset lucro scilicet.

---

13. TOU K'OAI ELEVAT POCULUM.

Toparcha Tche tao tse defuncto necdum sepulto (1), P'ing regulus bibebat vinum, musico K'oang et familiari Li t'iao assistentibus, et pulsabantur campanæ. Archimagirus Tou k'oai de foris veniens, audito campanæ sono, ait : ubinam loci? Responsum : in diæta. Tou k'oai ingressus diætam, per gradus ascendit, cyathissat et ait : K'oang, bibe hoc; rursusque cyathissat et ait : T'iao, bibe hoc; rursusque effusum, aulam super septentrioni obversus genuflexus epotat illud, descendensque properus exit (2). P'ing regulus inclamans reducit illum, aitque : K'oai, modo tuum animum videbaris aperturus mihi, propterea haud tecum locutus : tu cyathissasti K'oang ad quid? Respondit : prima et quinquagesima die vacat musica, et Tche tao tse jacente in æde, jam iste est feralis dies magis sane (3) : K'oang quidem summus musicus est, nec id admonuit, propterea poculo mulctavi illum. Et tu cyathissasti T'iao, cur? Respondit : T'iao, principis adstrictus minister quidem; et pro uno potu unoque esu oblitus fuit principi funesta, propterea poculo mulctavi illum. Et tu bibisti ad quid? Respondit : K'oai, archimagirus est; non culter et cochleare quæ administravit, ausus vero se intermiscere curæ defensionis (4), propterea poculo mulctavi ipsum. P'ing regulus ait : modicus vir etiam habet culpam, effunde et mulcta modicum virum. Tou k'oai abluit et elevavit anancæon; et regulus allocutus assistentes ait : si ego moriar, tunc oportebit non abrogare hujusmodi poculum : et usque in præsens, post absolutam oblationem (5), statim elevatur anancæon, diciturque Tou elevatio.

---

14. TSIN TOPARCHA HIEN WEN TSE ABSOLVIT DOMUM.

Tsin regni Hien wen tse (6) absolvente domum, Tsin toparchæ largiri dona. Tchang lao ait : egregie sane excelsa, belle quidem ornata! Celebreris

---

fuerunt, dicti sunt funesti 疾日, adeoque in his princeps abstinet musica. Cum vero minister toparcha moritur, usque ad sepulturam, princeps abstinet carnibus, et usque ad finem næniarum abstinet musica.

(4) Curæ principem admonendi, ut ab omni errato se defendat.

(5) In conviviorum fine.

(6) 趙武 toparchæ nomen posthumum.

Digitized by Google

哭於斯、聚國族於斯、文子曰、武也、得歌於斯、哭於斯、聚國族於斯、是全要領、以從先大夫於九京也、北面再拜稽首、君子謂之善頌善禱、

蘇秦以連橫說秦國策

蘇秦始將連橫、說秦惠王、曰、大王之國、西有巴蜀漢中之利、北有胡貉代馬之用、南有巫山黔中之限、東有殽函之固、田肥美、民殷富、戰車萬乘、奮擊百萬、沃野千里、蓄積饒多、地勢形便、此所謂天府、天下之雄國也、以大王之賢、士民之衆、車騎之用、兵法之教、可以并諸侯、吞天下、稱帝而治、願大王少留意、臣請奏其效、秦王曰、寡人聞之、毛羽不豐滿者、不可以高飛、文章不成者、不可以誅罰、道德不厚者、不可以使民、政教不順者、不可以煩大臣、今先生儼然不遠千里而庭教之、願以異日、蘇秦曰、臣固疑大王之不能用也、昔者神農伐補遂、黃帝伐涿鹿、而禽蚩尤、堯伐驩兜、舜伐三苗、禹伐共工、湯伐有夏、文王伐崇、武王伐紂、齊桓任戰而霸天下、由此觀之、惡有不戰者乎、古

(1) 歌, designat musicam in sacrificiis; 哭, ploratum in funere.

(2) Ad lumbos secantur insignes rei, decollantur minus noxii. 京 cum 原 confunditur: *novem fontes* vocabatur Tsin toparcharum cœmeterium. Laudatur hic ingeniosa laudis in sui demissionem conversio, qua sibi nonnisi summorum

Digitized by Google

in ea, comploreris in ea, colligas regulos et consanguineos in ea (1). Wen tse ait : Ou quidem posse celebrari in ea, complorari in ea, colligere regulos et consanguineos in ea, erit integris lumbis colloque sic sequi defunctos toparchas ad *novem fontes* (2). Et septentrioni obversus bis adoravit prostrato capite. — Sapientes viri dicunt eos egregium gratulatorem egregiumque precatorem.

---

15. SOU T'SIN DE CONCILIATIONE TRANSVERSO SUADET T'SIN REGI.

Sou t'sin aggressurus de conciliatione transverso suadere T'sin Hoei regi (3), ait : magni regis regnum, ad occidentem habet Pa et Chou et Han medii proventum, ad boream habet Hou melium et Tai equorum lucra, ad austrum habet Ou montis et K'ien urbis intermedios limites, ad orientem habet Hiao montis et Han claustri munimen ; agri pingues et pulchri, populus frequens et dives, bellici currus decem mille, strenui pugnare centum myriades, opimi campi ad mille stadia, reconditi proventus affatim multi, terræ conditio et situs commodus; utique quod dicitur cœli regio, imperiique præstans regnum scilicet. Cum tanti principis sapientia, militum populique frequentia, curruum equitumque copia, militarisque artis exercitatione, poteris collectis regulis absorbere imperium, dici imperator et regnare. Volens magnus rex nonnihil attendat animo, ego, si vis, proponam rei effectionem. T'sin regulus ait : exilis homo audivi, quod pennis non abunde plenus nequeat sublime evolare, militaribus legibus non peritus nequeat plectens punire, virtute non provectus nequeat ducere populum, regiminis non bene gerens nequeat molestare magnos præfectos : nunc tu, domine, serio non formidasti mille stadia ut venires ad aulam docere me, velim in alium diem. Sou t'sin ait : ego valde suspicor regem non usurum opera mea. At olim Chen nong impetivit regnum Pou soei, Hoang ti impetivit regionem Tchou lou et cepit rebellem T'che yeou, Yao impetivit Hoan teou, Choen impetivit San miao, Yu impetivit præfectum operum, T'ang impetivit tenentem Hia, Wen rex impetivit regnum T'chong, Ou rex impetivit Tcheou, T'si regulus Hoan fungens bello archon factus imperii : ex quo perspicere est, quis unquam fuit qui non bellaret? Anti-

---

suppliciorum effugium precatur.

(3) T'sin regnum dicebatur transversum, cetera dicebantur recta. Hæc invicem distracta conciliare regno T'sin, dicebatur *conciliare transverso* 連 横; simul sociare contra regnum T'sin, dicebatur *consociare recta* 合 從.

Digitized by Google

者使車轂擊馳言語相結天下爲一約從連橫兵革不藏文士並飾諸侯亂惑萬端俱起不可勝理科條既備民多僞態書策稠濁百姓不足上下相愁民無所聊明言章理兵甲愈起辯言偉服戰攻不息繁稱文辭天下不治舌敝耳聾不見成功行義約信天下不親於是乃廢文任武厚養死士綴甲厲兵効勝于戰場夫徒處而致利安坐而廣地雖古五帝三王五霸明主賢君常欲坐而致之其勢不能故以戰續之寬則兩軍相攻迫則杖戟相撞然後可建大功是故兵勝于外義强於內威立于上民服于下今欲并天下凌萬乘詘敵國制海內子元元臣諸侯非兵不可今之嗣主忽于至道皆惛于教亂于治迷于言惑于語沉于辯溺于辭以此論之王固不能行也說秦王書十上而說不行黑貂之裘敝黃金百斤盡資用乏絕去秦而歸羸縢履蹻負書擔囊形容枯槁面目黧黑狀有愧色歸至家妻不下紝

貂 Tiao, mustela zibelina.

縢 T'eng, ligare : glomerare : 行縢, fascia, qua crus a pede ad genus obvolvitur.

蹻 Kio, stramineus calceus : superbus. 蹻 K'iao, pedes attollere, 蹻蹻 Kiao, 蹻蹻, strenuus.

黧 Li, niger.

紝 Jen, texere : stamen.

Digitized by Google

quiores faciebant ut currus invicem impingentes excurrerent (1), sermonesque ultro citroque internecterentur ut imperium fieret unum, unirentur regna recta posita, et connecteretur regnum transversum : at copiis non recedentibus, litteratisque præfectis simul perorantibus, reguli confusione turbabantur, et mille turbæ simul exurgebant, plures quam ut possent componi : tractatus conditiones cum præparabantur, populorum crescebant falsæ species, libelli et scriptiones multæ et turbidæ ; plebs non erat contenta, superiores et inferiores invicem indignabantur, populus non habebat cui fideret. Clarebant sermones, splendebant rationes, et arma magis concitabantur : disceptabatur, indutis litterariis togis, et belli certamina non cessabant; multiplicabantur eloquentiæ verba, et imperium non continebatur : linguæ imponebant, aures surdescebant, nec apparebat rei exitus; agebantur fœdera, promittebatur fides, et imperium non uniebatur. Tunc vero abjectis sermonibus, usurpata sunt bellica; bene educari mori parati duces, contexere loricas et acuere arma, ut decideretur victoria in martis campo. At desidi vita comparare lucra, tranquilleque sedendo dilatare territorium, licet antiquitus quinque imperatores, tres reges, quinque archontes, perspicaces dynastes sapientesque principes, usque voluissent sedendo ea procurare, eorum vires non valuerunt : ideo per bellum suppleverunt iis, eminusque quidem duo exercitus invicem congrediebantur, cominus vero hastæ et lanceæ simul impetebantur; et tunc demum poterant perpetrare magna facinora. Hac de causa, milites vincebant foris, justitia vigebat intus; majestas assurgebat in alto, et populus subdebatur in imo. Nunc vero si vis conjungere imperium, impetere decem mille quadrigas, subdere hostilia regna, componere maribus contenta, filium reddere ingenuum populum, subditos facere omnes regulos, sine armis non poteris. Hodierni hæreditarii domini inconsiderati super potissima doctrina, omnes caligant in institutione, turbantur in regimine, cæcutiunt in verbis, hallucinantur in sermone, obruuntur in disputatione, hærent in loquela : juxta hoc disserendo, rex profecto nequit effici. — At suadentes T'sin regi libellos decies obtulit, et suasio non profecit; e nigra marte vestes attritæ sunt, auri centum libræ exhaustæ; materia sumptui deficiente, reliquit T'sin ad repatriandum : circumligato tibiali, calceatoque stramine, portans libros ferensque peram, vultu squalido et facie nigrescente, ore habens verecundiæ speciem, rediens pervenit domum : uxor non destitit texere, fratria non pro ipso coquina-

(1) Ob multitudinem.

Digitized by Google

嫂不爲炊、父母不與言、蘇秦喟然嘆曰、妻不以我爲夫、嫂不以我爲叔、父母不以我爲子、是皆秦之罪也、乃夜發書、陳篋數十、得太公陰符之謀、伏而誦之、簡練以爲揣摩、讀書欲睡、引錐自刺其股、血流至足、曰、安有說人主、不能出其金玉錦繡、取卿相之尊者乎、期年、揣摩成、曰、此眞可以說當世之君矣、於是乃摩燕烏集闕、見說趙王於華屋之下、抵掌而談、趙王大說、封爲武安君、受相印、革車百乘、錦繡千純、白璧百雙、黃金萬鎰、以隨其後、約從散橫、以抑强秦、故蘇秦相于趙、而關不通、當此之時、天下之大、萬民之衆、王侯之威、謀臣之權、皆欲決於蘇秦之策、不費斗糧、未煩一兵、未戰一士、未絕一弦、未折一矢、諸侯相親、賢於兄弟、夫賢人在而天下服、一人用而天下從、故曰式于政、不式于勇、式于廊廟之內、不式于四境之外、當秦之隆、黃金萬鎰爲用、轉轂連騎、炫煌於道、山東之國、從風而服、使趙大重、且夫蘇秦、特窮巷掘門、桑戶棬樞之士耳、伏軾撙銜、橫歷天下、庭說諸侯之主、杜左右之口、天下莫之伉、將

篋, K'IÉ, cista oblonga et quadrangula pro supellectili.
錐 TCHOEI, subula.
炫 HIUEN, collucere.
煌 HOANG, splendens, 煌.
撙 TSUEN, compendifacere: moderari.

vit, genitores non fecerunt verbum : Sou t'sin suspirans ingemuit et dixit : uxor non habet me pro marito, fratria non me habet pro leviro, genitores non me habent pro filio : hoc totum mea est culpa. Unde nocte eduxit libros, exposuitque capsarum aliquot decades; nactusque T'ai Ducis militaris artis stratagemata, incumbens perlegit ea, selectaque retractabat ut ad rem pensitaret. Studendo libris volens obdormire, admota subula ipsemet pungebat suum crus, sanguisque defluebat adusque pedem ; aiebat : qui factum ut suasor principum non potueris elicere eorum aurum et onyches et plumatiles vestes, nec accipere regii ministri dignitatem ? Evoluto anno, ruminatione absoluta ait : nunc vere possum affari præsentis ævi principes. Et exinde radens Yen ou tsi kiué terram (1), invisit allocuturus Tchao regni principem ad splendidæ domus calcem, et collidens palmas disseruit : Tchao rex valde lætatus est; creavit urbis Ou ngan principem, donavitque ministri sigillum, bellicas rhedas centum, plumatilis serici mille volumina, albarum onychum centum paria, auri decies mille sesquilibras, quæ recedentem sequerentur ; pactus unionem recta positorum, dissolvit conciliationem transversi, ut deprimeret potentem T'sin. Ideo Sou t'sin ministro apud Tchao, claustra regnorum non communicabant cum T'sin. Per id tempus, imperium tam vastum, populus tam frequens, reguli tantæ majestatis, consiliarii præfecti tantæ auctoritatis, omnes volebant decernere juxta Sou t'sin consilium : non est absumptus modialis commeatus, non fatigatus unus miles, non conserta una acies, non abruptus unus nervus, non amissa una sagitta, et reguli invicem se amabant plusquam fratres germani. Sic sapiente viro præsente imperium se subdidit, uno viro adhibito imperium obsecutum est; ideoque dicitur : agendum in regimine, non agendum in militia; agendum in ædium intimis, non agendum in quatuor confiniorum extimis. Dum T'sin regnum florebat, auri decies mille sesquilibræ erant usui, gyrantes currus et non interrupti equites emicabant in viis (2), et ad montis orientem regna, audita fama, se subdiderunt, ita ut Tchao multum æstimaretur. Porro iste Sou t'sin nonnisi pauperis compiti, habens foramen pro porta, ex moro fenestram, et e ligni spira cardines litteratus erat. Et en subnixus fulcro regens habenas, transversum peragrat imperium, ad aulam alloquitur regulorum caput (3), obstruit circumstantium ora, et in

(1) Yen ou, Tchao regni confinium.

(2) Sou t'sin, nomine 季子, eo opulentiæ nobilitatisque ascendit, licet tunc infensum T'sin regnum maxime floreret.

(3) Tchao rex erat recta positorum regnorum societatis caput.

Digitized by Google

說楚王、路過洛陽、父母聞之、清宮除道、張樂設飲、郊迎三十里、妻側目而視、側耳而聽、嫂蛇行匍伏、四拜自跪而謝、蘇秦曰、嫂、何前倨而後卑也、嫂曰、以季子位尊而多金、蘇秦曰、嗟乎、貧窮則父母不子、富貴則親戚畏懼、人生世上、勢威富厚、蓋可以忽乎哉、

司馬錯論伐蜀 國策

司馬錯、與張儀、爭論於秦惠王前、司馬錯欲伐蜀、張儀曰、不如伐韓、王曰、請問其說、對曰、親魏善楚、下兵三川、塞轘轅緱氏之口、當屯留之道、魏絕南陽、楚臨南鄭、秦攻新城宜陽、以臨二周之郊、誅周主之罪、侵楚魏之地、周自知不救、九鼎寶器必出、據九鼎、按圖籍、挾天子以令天下、天下莫敢不聽、此王業也、今夫蜀、西僻之國、而戎狄之長也、敝兵勞衆、不足以成名、得其地、不足以爲利、臣聞爭名者于朝、爭利者于市、今三川周室、天下之市朝也、而王不爭焉、顧爭於戎狄、去王業遠矣、司馬錯曰、不然、臣聞之、欲富國者務

轘 (1) Hoan, hominem curribus alligatum in diversum discerpere.

轅 Yuen, temo.
緱 Keou, ensis capulus.

---

(1) Se ma t'sou, e regno T'sin; Tchang i, e regno Wei 魏.

Digitized by Google

imperio nemo obsistit. Volens alloqui T'chou regem, itinere pertransiit Lo yang : genitores id audientes mundarunt ædes, straverunt vias, pararunt musicam, instruxerunt convivium, et extra urbem obviam iverunt ad triginta stadia : uxor obliquis oculis suspiciebat, demissis auribus audiebat; fratria reptabunda adrepens, quater adoravit, genibusque innixa petiit veniam. Sou t'sin ait : fratria, quare antea arrogans et postea humilis? Fratria respondit : quia Ki tse dignitas excelsa, et multum auri. Sou t'sin ait : mirum proh! pauperem quidem, parentes nec filium agnoscunt; divitem vero nobilemque cognati reformidant : homini viventi super terram, auctoritas et opulentia, qui porro negligenda erunt?

---

16. SE MA T'SOU PROPONIT EVERSIONEM REGNI CHOU.

Se ma t'sou cum Tchang i concertantes disputabant in T'sin Hoei regis conspectu (1) : Se ma t'sou volebat impugnare Chou, Tchang i ait : potius erit aggredi Han. Rex ait : vellem audire hanc explanationem. Respondens ait : conjungamur Wei, bene simus cum T'chou, deducamus exercitum in terram San t'choan; obstruamus Hoan yuen keou che ostium, impediamus T'oen lieou viam, Wei deleat Nan yang, T'chou potiatur Nan tcheng, T'sin impugnet Sin t'cheng et I yang, ut occupet duplicis Tcheou territorium, plectat Tcheou principis peccatum, et invadat T'chou et Wei terras (2). Tcheou ultro sciet sibi deesse salutem, novem tripodum pretiosa vasa profecto prodibunt, nosque confisi novem tripodibus, juxta mappam et catalogum (3), innitemur imperatore ad dominandum imperio, et imperii nemo audebit non obedire : en regnandi modus. Illud vero Chou est occidentis semotum regnum, atque babarorum caput : attenuatis militibus, fatigatisque populis, non sufficit ad comparandum nomen, obtentaque ea terra, non est cur censeatur lucrum. Ego audivi concertari de nomine, in regia; contendi de lucro, in foro : nunc San t'choan et Tcheou domus, imperii forum et regia sunt, et rex non contendit, sed concertat de barbaris; distat a regnandi medio longe sane. Se ma t'sou ait : non ita. Ego audivi quod

---

(2) San t'choan, Han regni terra : Hoan yuen keou che, difficilis transitus in Ho nan : T'oen lieou, 潼州 districtus : Nan yang, Han regni terra : Nan tcheng, Honanense Tcheng : Siu t'cheng, pertinens ad Ho nan : I yang, Han regni urbs : duplex Tcheou, orientale et occidentale.

(3) Terrarum regionumque mappa, hominum censuumque catalogus.

Digitized by Google

廣其地、欲强兵者務富其民、欲王者務博其德、三資者備、而王隨之矣、今王之地小民貧、故臣願從事于易、夫蜀、西僻之國也、而戎狄之長也、而有桀紂之亂、以秦攻之、譬如使豺狼逐羣羊也、取其地、足以廣國也、得其財、足以富民、繕兵不傷衆、而彼已服矣、故拔一國、而天下不以爲暴、利盡西海、諸侯不以爲貪、是我一舉而名實兩附、而又有禁暴止亂之名、今攻韓、劫天子、劫天子、惡名也、而未必利也、又有不義之名、而攻天下之所不欲、危、臣請謁其故、周、天下之宗室也、韓、周之與國也、周自知失九鼎、韓自知亡三川、則必將二國并力合謀、以因乎齊趙、而求解乎楚魏、以鼎與楚、以地與魏、王不能禁、此臣所謂危、不如伐蜀之完也、惠王曰、善、寡人聽子、卒起兵伐蜀、十月取之、遂定蜀、蜀主更號爲侯、而使陳莊相蜀、蜀既屬、秦益强、富厚、輕諸侯、

范雎說秦王　國策

范雎至、秦王庭迎范雎、敬執賓主之禮、范雎辭讓、是日見范雎見者、無不變色易容者、秦王屏左右、宮中虛無人、秦王跪而進曰、先生何以幸教寡人、范

Digitized by Google

volens ditare regnum, nititur dilatare ejus terram; volens roborare militiam, satagit ditare suum populum; volens regnare, curat amplificare suam virtutem: tria requisita cum præsto sunt, jam regnare subsequetur ea. Nunc regis terra angusta populusque pauper: ideo ego vellem auspicari rem a faciliore. Istud Chou est occidentis semotum regnum, atque est barbarorum caput, atque habet Kié et Tcheou tyrannidem: cum T'sin impugnare illud, erit sicut mittere lupos persequi aliquot oves: capiendo ejus terram, sufficiet ad ampliandum regnum; potiri ejus opibus sufficiet ad locupletandum populum: instructis militibus, quin feriatur multitudo, illud jam se subdet. Quapropter tolletur unum regnum, et tamen imperium non id habebit tyrannidem; lucrabimur totam occidentalem plagam, nec reguli habebunt aviditati: ita nobis uno actu et nomen et res simul adhærebunt, atque insuper habebimus coercendi tyrannidem cessandique turbationem famam. Nunc vero si aggrediamur Han, erit compilare imperatorem; compilare imperatorem male audiet, neque certus est successus; præterea habebimus iniquitatis famam, et prosequemur quod imperium non amat; periculosum: ego velim exponere rei causas. Tcheou est imperii principalis domus; Han est Tcheou conjunctum regnum. Tcheou se sciet amissurum novem tripodes, Han se sciet amissurum San t'choan; hinc profecto fiet ut duo regna conjungant vires et consocient consilia, ut per T'si et Tchao petant liberationem a T'chou et Wei; et tripodas dabunt T'chou et terras dabunt Wei, nec tu rex poteris impedire: en quod ego voco periculosum. Non erit sicut impugnare Chou perfectum. Hoei rex ait: *bene: ego* ausculto tibi. Tandem eductis militibus aggressus Chou: decem *mensibus* cepit illud; statim composuit Chou, ejusque dominum mutato titulo *fecit* regulum, misitque T'chen tchoang administrare Chou. Chou jam *subjecto*, T'sin magis roboratum, divitiisque affluens parvifaciebat omnes *regulos*.

---

17. FAN TSIU ALLOQUITUR T'SIN REGEM.

Fan tsiu advenit (1): T'sin rex in aula obviam ivit Fan tsiu, et reverenter servavit hospitum ritus; Fan tsiu recusavit ex modestia. Ea die videntes Fan tsiu visitationem, nemo quin immutato colore concideret vultu. T'sin rex dimisit adstantes, et palatio vacuo nullo præsente, T'sin rex genuflectens invitavit dicens: magister quam rem dignaris docere me minimum

(1) 魏 Wei regni sapiens.

Digitized by Google

雎曰、唯唯、有間、秦王復請、范雎曰、唯唯、若是者三、秦王跽曰、先生不幸教寡人乎、范雎謝曰、非敢然也、臣聞昔者呂尙之遇文王也、身爲漁父、而釣于渭陽之濱耳、若是者交疏也、已一說而立爲太師、載與俱歸者、其言深也、故文王果收功于呂尙、卒擅天下、而身立爲帝王、嚮使文王疏呂望、而弗與深言、是周無天子之德、而文武無與成其王也、今臣、羈旅之臣也、交疏于王、而所願陳者、皆匡君臣之事、處人骨肉之閒、願以陳臣之陋忠、而未知王心也、所以王三問而不對者是也、臣非有所畏而不敢言也、知今日言之於前、而明日伏誅於後、然臣弗敢畏也、大王信行臣之言、死不足以爲臣患、亡不足以爲臣憂、漆身而爲厲、被髮而爲狂、不足以爲臣恥、五帝之聖而死、三王之仁而死、五霸之賢而死、烏獲之力而死、奔育之勇而死、死者、人之所必不免、處必然之勢、可以少有補於秦、此臣之所大願也、臣何患乎、伍子胥橐載而出昭關、夜行而晝伏、至於菱夫、無以餬其口、坐行蒲伏、乞食於吳市、卒興吳國、闔閭爲

(1) 太公望 scilicet.

(2) Intima spectat hominis.

Digitized by Google

hominem? Fan tsiu ait: bene, bene. Facto intervallo, T'sin rex iterum rogavit; Fan tsiu ait: bene, bene. Et ita ter. T'sin rex genuflexus ait: magister non dignaris instituere me? Fan tsiu se excusans ait: non ausim ita. Ego audivi, primis temporibus, cum sapiens Liu chang (1) offendit Wen regem, ipsemet erat piscator, qui hamo utebatur ad Wei yang ripam: cum ita esset, necessitudo nulla intercesserat. At is ut locutus, promotus fuit in magnum præceptorem, unaque advecto simulque revertentibus, ejus verba profunda. Ideo Wen rex veram accepit operam a Liu chang, demumque capessivit imperium et evasit imperator. Olim si Wen rex recessisset a Liu wang et cum eo non profunda locutus, tunc Tcheou caruisset imperatoria virtute, atque Wen et Ou non habuissent quicum conficerent suam monarchiam. Nunc ego sum peregrinus subditus, necessitudine sejunctus a rege, et quod volo exponere, totum est reformandi principem et subditos negotium, et inest hominis ossa intra et carnem (2). Cupio patefacere meam fidelitatem, necdum cognosco regis animum: hinc, quod regi ter interroganti non responderim, fuit. Non est quod ego quid timeam adeoque non audeam dicere: scio hodie me dicere hoc in conspectu, et cras subiturum supplicium a tergo; at ego non audeo timere. Si magnus rex fidem præstans exequatur mea dicta, mors non tanti est ut ego angar, exilium non tanti ut ego mœream, picato corpore fieri leprosus (3), sparsis capillis agere amentem, non est tanti ut ego verecunder. Quinque imperatores tam sancti, adhuc mortui sunt; tres reges ita humani, etiam mortui sunt; quinque archontes tam scientes, adhuc mortui sunt; Ou houo ita robustus, etiam mortuus est; Pen et Yu tam strenui, adhuc mortui sunt: mors, ea est quam homo profecto non vitabit (4). Positus in hujusmodi necessitatis conditione, si possim tantillum afferre utilitatis regno T'sin, illa est quam ego valde exopto; qui ego angerer? Ou tse siu sacco invectus excessit Tchao claustra (5), noctu incedebat et interdiu latebat; cum pervenit ad terram Ling fou, non habuit quo cibaret suum os; sedens ibat (6) manibusque reptans mendicabat cibum in Ou regni foro. Denique elevavit Ou regnum, et Ho liu factus est archon.

---

(3) 厲 cum 癩 confunditur.

(4) 烏 獲, T'sin Ou regis fortissimus miles: 孟 奔, e regno T'si, juxta alios e regno Wei, et 夏 育, æque regni Wei 衛 civis, robore celebres.

(5) Ita vocabantur regni T'chou claustra, ex quibus Ou tse siu clam egressus aufugit in regnum Ou.

(6) Aliqui dicunt 膝 行, genibus repens.

Digitized by Google

霸、使臣得進謀如伍子胥、加之以幽囚、不復見、是臣說之行也、臣何憂乎、箕子接輿、漆身而爲厲、被髮而爲狂、無益于殷楚、使臣得同行于箕子接輿、可以補所賢之主、是臣之大榮也、臣又何恥乎、臣之所恐者、獨恐臣死之後、天下見臣盡忠而身歷也、因以杜口裹足、莫肯卽秦耳、足下上畏太后之嚴、下惑姦臣之態、居深宮之中、不離保傅之手、終身闇惑、無與照奸、大者宗廟滅覆、小者身以孤危、此臣之所恐耳、若夫窮辱之事、死亡之患、臣弗敢畏也、臣死而秦治、賢于生也、秦王跪曰、先生是何言也、夫秦國僻遠、寡人愚不肖、先生乃幸至此、此天以寡人慰先生、而存先王之廟也、寡人得受命于先生、此天所以幸先王、而不棄其孤也、先生奈何而言若此、事無大小、上及太后、下至大臣、願先生悉以教寡人、無疑寡人也、范雎再拜、秦王亦再拜、

鄒忌諷齊王納諫　國策

鄒忌修八尺有餘、而容貌昳麗、朝服衣冠、窺鏡、謂其妻曰、我孰與城北徐公美、其妻曰、君美甚、徐公何能及君也、城北徐公、齊國之美麗者也、忌不自信、

Digitized by Google

Si ego obtinerem insinuare consilium sicut Ou tse siu, infligi mihi tenebrosum carcerem, nec iterum admitti ad invisendum, si ita mea dicta effectui mandarentur, ego cur dolerem? Ki tse et Tsi yu picato corpore habiti sunt leprosi, sparsis capillis habiti sunt amentes, nec profuit ad Yn et T'chou : si mihi daretur idem agendo ac Ki tse et Tsi yu, posse juvare quem veneror dominum, id mea esset magna gloria, qui contra verecundarer? At ego quod timeo, nonnisi timeo, ne meam post mortem imperium videns me functum fidelitate vitam perdidisse, exinde obstructo ore et obligato pede nemo velit appropinquare T'sin. Tu, domine, hinc times reginæ severitatem, inde hallucinaris perversorum præfectorum specie : habitans intimi palatii medio, non dimittis tutricum magistrarumque ulnas : si tota vita caliges, nec detur perspicere iniquitatem, quod majus erit, majorum fana subvertentur; et si minus, ipse manebis solus in discrimine. En quod ego timeo : quoad illos paupertatis ludibriique effectus, mortis exiliique calamitates, ego non audeo formidare; me mori ut T'sin ordinetur, pluris est quam vivere. T'sin rex genuflectens ait : magister quid ita loqueris? T'sin regnum semotum et dissitum est, ego bardus et degener; et magister tamen dignatus est venire huc : scilicet Cœlum propter me attenuat magistrum, ut conservet antecessorum regum fana. Me obtinuisse recipere documenta a magistro, id est quo Cœlum favet prioribus regibus, et non abjicit eorum pupillum : magister qui fit ut loquaris in hunc modum? Res indiscriminatim magnas et parvas, sursum attingentes reginam, infra attingentes magnos ministros, cupio magister omnes edoceat me; ne dubitet de me. Fan tsiu bis salutavit, T'sin rex etiam bis salutavit.

---

18. TSEOU KI CARPENS T'SI REGEM INGERIT ADMONITIONEM.

Tseou ki (1), procerus octo pedibus et amplius, forma vultuque radiabat pulchritudine. Mane indutus vestibus et pileo consulebat speculum, compellansque suam uxorem dicebat : me inter et ex urbis septentrione Siu dominum, quis pulchrior? Ejus uxor ait : sponsus pulchrior valde : Siu dominus qui valet assequi te? At ex urbis septentrione Siu dominus erat T'si regni formosissimus : Ki non sibi fidens, iterum interrogavit

---

歷, 蹶, Kiué, cadere. 蹶 Koei, properare.

貌 Mao, exterior figura, 貌.

昳, Tié, sol occidens.

---

(1) Tseou ki, T'si regni præfectus.

Digitized by Google

而復問其妾曰、吾孰與徐公美、妾曰、徐公何能及君也、旦日、客從外來、與坐談、問之、吾與徐公孰美、客曰、徐公不若君之美也、明日、徐公來、熟視之、自以爲不如、窺鏡而自視、又弗如遠甚、暮、寢而思之、曰、吾妻之美我者、私我也、妾之美我者、畏我也、客之美我者、欲有求於我也、於是入朝見威王曰、臣誠知不如徐公美、臣之妻私臣、臣之妾畏臣、臣之客欲有求於臣、皆以美于徐公、今齊地方千里、百二十城、宮婦左右、莫不私王、朝廷之臣、莫不畏王、四境之內、莫不有求於王、由此觀之、王之蔽甚矣、王曰、善、乃下令、羣臣吏民、能面刺寡人之過者、受上賞、上書諫寡人者、受中賞、能謗譏於市朝、聞寡人之耳者、受下賞、令初下、羣臣進諫、門庭若市、數月之後、時時而間進、朞年之後、雖欲言、無可進者、燕趙韓魏聞之、皆朝于齊、此所謂戰勝于朝廷、

顏斶說齊王　國策

齊宣王見顏斶、曰、斶前、斶亦曰、王前、宣王不說、左右曰、王、人君也、斶、人臣也、王曰斶前、斶亦曰王前、可乎、斶對曰、夫斶前爲慕勢、王前爲趨士、與使斶爲

Digitized by Google

suam subnubam dicens : ego collatus Siu domino, quis pulchrior? Subnuba ait : Siu dominus qui valet comparari tibi? Crastina die, hospes ab extimis venit : simul sedens et confabulans interrogavit eum, me inter et Siu dominum quis venustior? Hospes ait : Siu dominus non sicut tu pulcher. Postera die Siu dominus venit; attente considerans illum, se sentit inferiorem : consulens speculum seipsum inspicit, rursusque non adæquat longe valde. Vespere, cubans id recogitat, et ait : mea uxor me facit venustiorem, quia private me amat; subnuba me venustiorem, quia timet me; hospes me venustiorem, quia vult aliquid petere a me; exinde ingressus regiam, invisens Wei regem, ait : subditus tuus probe noscit se non adæquare Siu domini pulchritudinem; at mea uxor private amans me, mea subnuba me timens, meus hospes volens aliquid petere a me, omnes faciunt pulchriorem quam Siu dominum. Nunc T'si territorium quadrato habet mille stadia et centum viginti urbes; palatii fœminæ atque assistentes, omnes private amant regem, aulæ ministri omnes timent regem, quatuor intra confinia nemo non habet petendum a rege. Ex hoc videre est, quod rex tenebris obducitur affatim. Rex ait : bene : tunc dedit edictum, omnes præfectos ducesque populi audentes coram compungere ejus defectus, recepturos primi ordinis præmium; oblatis libellis admonentes illum, recepturos secundi ordinis præmium; audentes carpere in plateis et aula, ut sic allabantur regis aures, recepturos tertii ordinis præmium. Edicto primum edito, omnes ministri dabant monita, et janua atque aula assimilabatur foro. Aliquot post menses, de die in diem interrumpebatur accessus; exacto post anno, licet vellent dicere, deerat quod inferrent. Yen, Tchao, Han et Wei regna, his auditis, omnia honoris causa miserunt ad T'si. En quod dicitur victoriam consequi in regia aula.

---

19. SAPIENS YEN T'CHOU ALLOQUITUR T'SI REGEM.

T'si Siuen rex videns Yen t'chou ait : T'chou, accede. T'chou item ait : rex, accede. Rex non fuit contentus; adstantesque dixerunt : rex est hominum princeps, T'chou est ejus subditus; rege vocante T'chou ad se, ut T'chou etiam advocet regem ad se, licetne? T'chou respondit : ut T'chou coram accedat, est amare potentiam; ut rex coram veniat, est accedere ad

---

屬, T'CHOU, nomen proprium, 斲, 蠋.

Digitized by Google

慕勢、不如使王爲趙士、王忿然作色曰、王者貴乎、士貴乎、對曰、士貴耳、王者不貴、王曰、有說乎、觸曰、有、昔者秦攻齊、令有敢去柳下季壟五十步而樵採者、死不赦、令曰、有能得齊王頭者、封萬戶侯、賜金千鎰、由是觀之、生王之頭、曾不若死士之壟也、宣王曰、嗟乎、君子焉可侮哉、寡人自取病耳、願請受爲弟子、且顏先生與寡人遊、食必太牢、出必乘車、妻子衣服麗都、顏觸辭去、曰、夫玉生于山、制則破焉、非弗寶貴矣、然太璞不完、士生乎鄙野、推選則祿焉、非不尊遂也、然而形神不全、觸願得晚食以當肉、安步以當車、無罪以當貴、清淨貞正以自虞、則再拜而辭去、君子曰、觸知足矣、歸眞反璞、則終身不辱、

馮煖客孟嘗君　國策

齊人有馮煖者、貧乏不能自存、使人屬孟嘗君、願寄食門下、孟嘗君曰、客何好、曰、客無好也、曰、客何能、曰、客無能也、孟嘗君笑而受之曰、諾、左右以君賤之也、食以草具、居有頃、倚柱彈其劍、歌曰、長鋏歸來乎、食無

---

[1] 壟 Long, tumuli sepulchrorum; loca eminentia in agris.

[2] 採 T'sai, decerpere, carpere.

[3] 鋏 Ké, ensis, pugio : capulus.

Digitized by Google

litteratum; potius quam ut T'chou sit amans auctoritatem, præstat ut rex faciat descensionem ad litteratum. Rex ad iram composito vultu ait : rex nobilior, an litteratus nobilior? Litteratus, inquit, nobilior; rex non ita nobilis. Rex ait : estne explicatio? Est, inquit. Olim T'sin impugnans T'si, edixit, si quis auderet procul Lieou hia ki sepulchrum quinquaginta passus lignari (1), morti non parciturum; aliud edictum dicebat : si quis poterit obtinere T'si regis caput, honorabitur decies mille familiarum principatu, et donabitur auri mille sesquilibris. Ex quo videre est vivi regis caput jam nec valere defuncti litterati sepulchrum. Siuen rex ait : heu! sapiens qui potest illudi? miser ego ipse mihi adscivi contumeliam. Rogo velis admittere in discipulum; imo Yen magister mecum obambulabit, victui non deerit triplex caro, exiens semper vehetur curru, uxor filiique vestientur eleganter. Yen t'chou recusans ait : onyx nascitur in monte; expolitur et tunc attenuatur : non quod amittat pretiosum valorem; sed primitivus lapillus non est integer. Litteratus natus in vili mapali, promotus quidem censu ditatur; nihilo non nobilis votique compos : attamen forma spiritusque non integer. T'chou optat ut serotina oryza locum teneat carnis, tranquillus incessus locum currus, innocentia sit vice nobilitatis, puritas et integritas sit sibi deliciis. Tunc iterato salutavit, et valedicens abiit. Sapientes aiunt : T'chou novit sibi sufficere : reversus est ad integritatem primigeniam, rediit ad onychis naturam; adeoque tota vita non passus injuriam.

---

20. FONG HIUEN HOSPITATUR APUD MONG T'CHANG KIUN.

E T'si civibus fuit Fong hiuen : inopia deperditus non poterat se sustentare; misit qui significaret ministro Mong t'chang kiun (2), se velle merere stipendia sub ipso. Mong t'chang kiun ait : hospes quid amat? respondit : hospes nil amat. Subdit : hospes quid callet? respondit : hospes nil callet. Mong t'chang kiun subrisit, et recepit eum, dicens : utique. Adjutores arbitrati dominum parvipendere illum, cibabant ex olitoriis ferculis. Moratus aliquo tempore, innixus columnæ pulsabat suum ensem, cantansque ait : producte capule, quidni redeamus domum? esui deest piscis. Domestici id

---

(1) E regno Lou 屡 禽, nomine 季, censum accipiens a Lieou hia. T'sin rex impugnans T'si regnum, per Lou regnum transibat.

(2) 田 文, regni T'si minister, feudo Sié donatus.

Digitized by Google

魚、左右以告、孟嘗君曰、食之、比門下之客、居有頃、復彈其鋏、歌曰、長鋏歸來乎、出無車、左右皆笑之、以告、孟嘗君曰、爲之駕、比門下之車客、於是乘其車、揭其劍、過其友曰、孟嘗君客我、後有頃、復彈其劍鋏、歌曰、長鋏歸來乎、無以爲家、左右皆惡之、以爲貪而不知足、孟嘗君問馮公有親乎、對曰、有老母、孟嘗君使人給其食用、無使乏、於是馮煖不復歌、後孟嘗君出記、問門下諸客、誰習計會、能爲文收責於薛者乎、馮煖署曰、能、孟嘗君怪之曰、此誰也、左右曰、乃歌夫長鋏歸來者也、孟嘗君笑曰、客果有能也、吾負之、未嘗見也、請而見之、謝曰、文倦於是、憒於憂、而性懦愚、沉于國家之事、開罪於先生、先生不羞、乃有意欲爲收責於薛乎、馮煖曰、願之、於是約車治裝、載券契而行、辭曰、責畢收、以何市而反、孟嘗君曰、視吾家所寡有者、驅而之薛、使吏召諸民、當償者、悉來合券、券徧合、起、矯命、以責賜諸民、因燒其券、民稱萬歲、長驅到齊、晨而求見、孟嘗君怪其疾也、衣冠而見之、曰、責畢收乎、來何疾也、曰、收畢矣、以何市而反、馮煖曰、君云視吾家所寡有

憒 Koei, Hoei, corde turbari.

retulerunt; Mong t'chang kiun ait : nutrite illum, instar domus hospitum. Moratus aliquo tempore, iterum pulsabat suum capulum, cantansque ait : oblonge capule, an non redimus domum? egrediens non habeo currum. Domestici omnes irridentes illum, rem retulerunt. Mong t'chang kiun ait : pro illo sit currus, instar domus curulium hospitum. Exinde conscenso suo curru, accinctus suo ense, pertransiit apud suos amicos dicens : Mong t'chang kiun ut hospitem tractat me. Post aliquod tempus, iterum percutiens sui ensis capulum, cantans ait : longe capule, an non redibimus domum? deest quo curem familiam. Domestici omnes indignati hoc, habebant uti cupidum qui nesciret habere satis. Mong t'chang kiun petiit an dominus Fong haberet parentes : responderunt habere vetulam genitricem. Mong t'chang kiun misit qui suppeteret illi alimoniæ sumptus, ut ne egeret. Exinde Fong hiuen non amplius cantavit. Postea Mong t'chang kiun edidit monitum, petens an e domus omnibus hospitibus quis calleret supputationem, possetque pro se Wen colligere debita in regno Sié : Fong hiuen subscripsit se posse (1). Mong t'chang kiun rem miratus ait : quis est iste? Domestici dixerunt : scilicet qui canebat illud «longe capule revertamur». Mong t'chang kiun subridens ait : hospes certe habet habilitatem : ego injuriam feci illi, nondum invisens : invitavit atque invisens illum, se excusavit dicens : ego Wen fatigatus in tantis, turbatus a curis, atque natura debilis et rudis, obrutus a reipublicæ negotiis, commisi peccatum in magistrum ; magistrum non puduit, et vero bono animo vult pro me recipere debita in Sié, nonne? Fong hiuen ait : volo quidem. Exinde instruxit currum, composuit sarcinas, advexit syngraphas et abiit. Valedicturus ait : debitis complete receptis, cum qua merce redeam? Mong t'chang kiun ait : vide quid mea domus minus habeat. Properavit et pervenit Sié : jussit magistratus accersere populares, ut qui debeant solvere, omnes adveniant conferre syngraphas. Syngraphas undique collaturi advenerunt. Ficto mandato, debita condonavit populo, adeoque combussit illorum syngraphas. Populus acclamavit decemmille annos. Tractim currens pervenit T'si, et summo adhuc mane petiit invisere. Mong t'chang kiun miratus illius celeritatem, cum toga et pileo visens illum, ait : debita omninone collegisti? quomodo celer venisti? Respondit : collegi totum. Et cum qua merce rediisti? Fong hiuen ait : dominus dixerat «vide quid mea domo minus

---

(1) Diurna supputatio dicitur 要, annualis dicitur 會. Dare libellum proprio nomine subscriptum dicitur 署.

Digitized by Google

者、臣竊計君、宮中積珍寶、狗馬實外廐、美人充下陳、君家所寡有者以義耳、竊以爲君市義、孟嘗君曰、市義奈何、曰、今君有區區之薛、不拊愛子其民、因而賈利之、臣竊矯君命、以責賜諸民、因燒其券、民稱萬歲、乃臣所以爲君市義也、孟嘗君不說、曰、諾、先生休矣、後朞年、齊王謂孟嘗君曰、寡人不敢以先王之臣爲臣、孟嘗君就國於薛、未至百里、民扶老攜幼、迎君道中、終日、孟嘗君顧謂馮煖、先生所爲文市義者、乃今日見之、馮煖曰、狡兔有三窟、僅得免其死耳、今有一窟、未得高枕而臥也、請爲君復鑿二窟、孟嘗君予車五十乘、金五百斤、西遊於梁、謂梁王曰、齊放其大臣孟嘗君于諸侯、先迎之者、富而兵强、於是梁王虛上位、以故相爲上將軍、遣使者、黃金千斤、車百乘、往聘孟嘗君、馮煖先驅、誡孟嘗君曰、千金、重幣也、百乘、顯使也、齊其聞之矣、梁使三反、孟嘗君固辭不往也、齊王聞之、君臣恐懼、遣太傅齎黃金千斤、文車二駟、服劍一、封書、謝孟嘗君曰、寡人不祥、被於宗廟之祟、沉於諂諛之臣、開罪於君、寡人不足爲也、願君顧先王之宗廟、姑反國、統萬人乎、馮煖誡孟嘗君曰、

Digitized by Google

suppetat;» ego tacite reputabam in domini palatio coacervari pretiosa, canes equosque replere exteriora equilia, pulchras mulieres implere inferiores ordines, dominique domo quod minus exstaret, esse justitiam (1) : apud me cogitavi pro domino coemere justitiam. Mong t'chang kiun ait : emisti justitiam quo pacto ? Respondit : nunc dominus possidens parvum territorium Sié, non fovet amore uti filium suum populum, adeoque mercatur lucrum ab ipso. Ego furtim simulato domini jussu, debita condonavi populo, proindeque combussi eorum syngraphas, populusque acclamavit decemmille annos : en id quo ego pro domino emi justitiam. Mong t'chang kiun non contentus, ait : bene; magister quiescat. Postea, evoluto anno, T'si rex compellans Mong t'chang kiun ait : modicus ego non audeo uti antecessoris regis ministro pro ministro. Mong t'chang kiun adivit feudum in Sié : antequam perveniret, ad centum stadia, populus fulciens senes adducensque pueros, obviam ivit ei media via per totum diem. Mong t'chang kiun conversus dicit suo Fong hiuen : magister quam pro Wen emit justitiam, en hodie conspicitur. Fong hiuen ait : callidus lepus habens tres caveas, tunc solum potest vitare mortem. Nunc habes unicam caveam; nondum poteris elato cervicali conquiescere; sine, pro domino adhuc excavem duas caveas. Mong t'chang kiun dedit currus quinquaginta, auri quingentas libras, ut ad occidentem excurreret in Leang. Affatus Leang regem ait : T'si propellit suum magnum ministrum Mong t'chang kiun ad regulos : qui prior excipiat eum, ditabitur atque milite pollebit. Ex hoc Leang rex evacuavit primam sedem, antiquo ministro creato supremo duce, misitque qui cum auri mille libris, centumque quadrigis, iret invitatum Mong t'chang kiun. Fong hiuen prior accurrit, et compescens Mong t'chang kiun ait : mille pondium auri est insigne donum, centum quadrigæ sunt patens missus : T'si ille resciet hoc. Leang missus ter rediit, Mong t'chang kiun obstinate recusans non ivit. T'si rex, re audita, princeps et ministri timuerunt; misitque regium præceptorem offerre auri mille libras, ornati currus duas quadrigas, regium ensem unum, obsignatamque epistolam, qua se excusans illi aiebat : modicus vir male fortunatus, subii a majorum Manibus calamitatem, et pessumdatus ab assentatoribus ministris, admisi culpam contra te. Ego nulli valeo usui; velim tu respicias antecessoris regis Manes, si forte redeas ad regnum gubernesque totum populum (2). Fong hiuen compescens Mong t'chang kiun ait :

(1) 以 valet 爲.

(2) Secunda cavea, redire ad T'si ministerium : tertia erit obfirmare Sié possessionem.

Digitized by Google

願請先王之祭器、立宗廟于薛、廟成、還報孟嘗君曰、三窟已就、君姑高枕爲樂矣、孟嘗君爲相數十年、無纖介之禍者、馮煖之計也、

趙威后問齊使　國策

齊王使使者問趙威后、書未發、威后問使者曰、歲亦無恙耶、民亦無恙耶、王亦無恙耶、使者不說、曰、臣奉使使威后、今不問王、而先問歲與民、豈先賤而後尊貴者乎、威后曰、不然、苟無歲、何有民、苟無民、何有君、故有問、舍本而問末者耶、乃進而問之曰、齊有處士曰鍾離子、無恙耶、是其爲人也、有糧者亦食、無糧者亦食、有衣者亦衣、無衣者亦衣、是助王養其民者也、何以至今不業也、葉陽子無恙乎、是其爲人、哀鰥寡、卹孤獨、振困窮、補不足、是助王息其民者也、胡以至今不業也、北宮之女嬰兒子無恙耶、撤其瓊瑱、至老不嫁、以養父母、是皆率民而出於孝情者也、何爲至今不朝也、此二士弗業、一女不朝、何以王齊國、子萬民乎、於陵子仲尚存乎、是其爲人也、上不臣於王、下不治其家、中不索交諸侯、此率民而出於無用者、何爲至今不殺乎、

Digitized by Google

velim petas antecessorum regum sacrifica vasa, ad excitandam gentilitiam aulam in Sié. Aula absoluta, reversus monere Mong t'chang kiun ait: tres caveæ jam præsto sunt; dominus porro elato cervicali faciat sibi volupe. Mong t'chang kiun fuisse ministrum aliquot decades annorum, sine vel tantilla adversitate, Fong hiuen molimen fuit.

---

21. REGNI TCHAO, WEI REGINA, INTERROGAT T'SI REGNI LEGATUM.

T'si rex jussit legatum salutare Tchao Wei reginam (1). Litteris nondum resignatis, Wei regina interrogans legatum ait : annona quidem caretne difficultate? populus etiamne liber ægritudine? rex etiamne sine morbo? Missus non contentus, ait : ego, recepto mandato, allegatus fui ad Wei reginam : nunc nondum interrogavit de rege, et prius interrogavit de anno et populo : quomodo præponitur vilior et posthabetur nobilis? Wei regina respondet : non ita; si desit annona, quomodo erit populus? et si desit populus, quomodo erit princeps? Veteres facientes quæstionem, an omisso principali interrogabant de accessorio? Tum introducit atque interrogans illum ait : in T'si est privatus litteratus cognomine Tchong-li dominus; sospesne est? Ille talis est vir, qui habentes alimonium etiam nutrit, et non habentes escam æque cibat; præditos vestibus et expertes vestibus æque vestit; atque ita adjuvat regem nutrire suum populum : quomodo hucusque caret munere? Urbe Ché yang oriundus dominus, sospesne? Ille miseretur viduorum et viduarum, commiseratur pupillos et filiis orbatos, erigit oppressos, suppetit deficientibus; sicque adjuvat regem conservare suum populum : qui fit ut usque adhuc careat munere? Cognomine Pé-kong matrona Yng eul tse, sospesne? Depositis suis inauribus crotaliisque, ad senectutem non nupsit ut aleret genitores; hoc totum est adducere populum ad excellendum in pietatis affectu : quomodo hucusque non admissa in aula? Sic duo litterati carent munere, et una mulier non admissa in aula; quo pacto digeritur T'si regnum, et filius habetur totus populus? Et in Ou ling ille Tse tchong adhucne vivit? Hujusmodi homo, supra non servit suo regi, infra non regit suam familiam, medio non quærit consociari regulis : ita adducit populum ad excellendum in desidia; quomodo usque adhuc non perimitur?

---

(1) Scilicet 惠 文 reginam.

Digitized by Google

莊辛論幸臣 國策

臣聞鄙語曰、見兎而顧犬、未爲晚也、亡羊而補牢、未爲遲也、臣聞昔湯武以百里昌、桀紂以天下亡、今楚國雖小、絶長續短、猶以數千里、豈特百里哉、王獨不見夫蜻蛉乎、六足四翼、飛翔乎天地之間、俛啄蚤虱而食之、仰承甘露而飲之、自以爲無患、與人無爭也、不知夫五尺童子、方將調飴膠絲、加巳乎四仞之上、而下爲螻蟻食也、夫蜻蛉、其小者也、黃雀、因是以俯噣白粒、仰栖茂樹、鼓翅奮翼、自以爲無患、與人無爭也、不知夫公子王孫、左挾彈、右攝丸、將加巳乎十仞之上、以其類爲招、晝游乎茂樹、夕調乎酸鹹、倏忽之間、墜于公子之手、夫黃雀、其小者也、黃鵠、因是以游乎江海、淹乎大沼、俯噣鱔鯉、仰嚙蔆衡、奮其六翮、而淩清風、飄搖乎高翔、自以爲無患、與人無爭也、不知夫射者、方將修其碆盧、治其矰繳、將加巳乎百仞之上、被剸磻、引微繳、折清風而抗矣、故晝游乎江湖、夕

蜻蛉 Tsing ling, libellula.
蚤虱 Wen, culex.
鱔 Mong, muscæ.
蔆 Chan, anguillæ minores.
蔆衡 Ling, trapa bicornis.
翮, Ho, pennæ.
碆 Pouo, lapideus sagittæ mucro.
剸 Kien, acutus.
磻 P'an, 磻溪, fluvius in Chan kan. Pouo 碆, lapideus mucro.

Digitized by Google

22. TCHOANG SIN DISSERIT DE GRATIOSIS MINISTRIS.

Ego subditus audivi rusticum effatum dicens : viso lepore annuere cani, nondum tardius est; amissa ove restaurare caulam, nondum serius est (1). Ego audivi olim T'ang et Ou cum centum stadiis, præfuisse, Kié et Tcheou cum toto imperio, periisse. Nunc porro T'chou regnum licet parvum, resecando longiora ad extendenda breviora, adhuc perveniet ad aliquot millena stadia, qui tantum centum stadia? Rex, numquid non vidisti illam libellulam? sex pedibus et quatuor alis, volando vagatur in cœli terræque intermedio : cernua appetit culices eosque comedit, erecta recipit dulcem rorem eumque ebibit; se existimat liberam calamitate, cumque homine nil habere contendendum : nescit quod quinque palmorum adolescentulus mox temperato visco glutinabit filum, admovebit illi super quatuor octipedum altitudinem, et detrahet futuram formicarum escam. At libellula, ea exigua est. Chrysomitris (2), ex eo quod deorsum rostro figit alba granula, sursum insidet amœnis arboribus, quatit pennas, provocat alas, se putat vacuum periculo, et cum homine nil habere certandum : nescit quod nobiles adolescentes sinixtra tenentes manuballistam, dextra admoventes globulum, impacturi ei sint ad decem octipedum altitudinem, usuri ejus specimine in illicium : interdiu vagantes per florentes arbores, vespere condiuntur cum aceto et sale, momenti spatio, incidentes in principum adolescentium manus. At chrysomitris, is exigua res est. Flavus cycnus, innixus eo quod vagatur per flumen et mare, subnatat in magnis piscinis, subter capit anguillas et cyprinos, super carpit trapas et ligularias (3), contendensque suas sex pennas, transcendit puriorem aerem, et fluctuat in sublimi volatu; se putat immunem periculo, cumque homine nil habere contendendum : nescit quod sagittarius jam jam disponit spiculum pro nigro arcu, ordinatque suas reducibiles sagittas, moxque infiget illi ad centum octipedum altitudinem : ictus acuto mucrone, attractusque tenui filo, findit purum aerem et decidit; sic interdiu vagabatur super flumen et mare, vespere conditur in olla et

---

坛 Yun, sonitus : vincere ; evertere : cadere, 隕.

---

(1) T'chou 襄 regulus, rejectis ministri Tchoang sin verbis, fidebat gratiosis ministris, cum a T'sin 昭 regulo impetitus, iterum fidere priori coactus fuit.

(2) *Chrysomitris spinus*, e fringillarum seu carduelium genere.

(3) 衡 pro 蒡, ligularia.

Digitized by Google

調乎鼎鼐、夫黃鵠、其小者也、蔡靈侯之事、因是以南游乎高陂、北陵乎巫山、飲茹溪流、食湘波之魚、左抱幼妾、右擁嬖女、與之馳騁乎高蔡之中、而不以國家爲事、不知夫子發、方受命乎靈王、繫已以朱絲而見之也、蔡靈侯之事、其小者也、君王之事、因是以左州侯、右夏侯、輦從鄢陵君、與壽陵君、飯封祿之粟、而載方府之金、與之馳騁乎雲夢之中、而不以天下國家爲事、而不知夫穰侯、方受命乎秦王、塡鼒塞之內、而投已乎鼒塞之外、

觸讋說趙太后 國策

趙太后新用事、秦急攻之、趙氏求救於齊、齊曰、必以長安君爲質、兵乃出、太后不肯、大臣强諫、太后明謂左右、有復言令長安君爲質者、老婦必唾其面、左師觸讋願見、太后盛氣而揖之、入而徐趨、至而自謝曰、老臣病足、曾不能疾走、不得見久矣、竊自恕、恐太后玉體之有所郄也、故願望見、太后曰、老婦恃輦而行、

觸, T'CHOU, impetere.
讋, TCHÉ, difficili anhelitu verba proferre : timere : nomen viri.
郄, K'I, HI, rima, defectus, 隙.

---

(1) Scilicet 上蔡; a situs varietate distinguuntur loca.

(2) Lou 昭 reguli undecimo anno, T'chou regni Vicecomes per Tse fa voca-

Digitized by Google

cacabo. At flavus cycnus, id exiguum est : sit T'sai Ling marchionis factum : ex eo quod ad austrum vagabatur per altum aggerem, ad boream ascendebat Ou montem, ibique bibebat Jou rivuli lymphas, comedebatque Siang fluenti pisces ; lævorsum amplectens juniores subnubas, dextrorsum stipatus gratiosis fœminis, cum iis excurrebat per eminentioris T'sai (1) medium, quin rempublicam pensi haberet : nesciebat quod dux Tse fa interim recipiens mandatum a Ling rege, constricturus esset illum cum rubro funiculo, ut in conspectum sibi daretur (2). At T'sai Ling reguli factum, exiguum est : sit regis ipsius casus. Ex eo quod lævâ gratiosus Tcheou heou, dextrâ erat Hia heou, currumque sequebantur gratiosi Yen ling kiun et Cheou ling kiun (3), comedebatque publicorum stipendiorum censum, et onerabatur imperii æraríorum auro; cum iis excurrebat per lacum Yun mong medium, quin imperii rempublicam pensi haberet. Et nesciebat quod princeps Jang heou interim reciperet mandatum a regni T'sin rege (4), militibus impleret urbis Min sai spatium, et expelleret ipsum extra Min sai circuitum.

---

23. T'CHOU TCHÉ ALLOQUITUR TCHAO REGNI SENIOREM REGINAM.

Tchao regni augusta (5) recens administrante res, T'sin properabat aggredi illam. Tchao petiit liberari a T'si; T'si ait : necesse ut reginæ filius T'chang ngan princeps fiat obses (6), et milites tunc educentur. Augusta non volebat; summi præfecti urgebant consiliantes, augusta aperte dixit assidentibus : si quis iterum suadeat ut T'chang ngan princeps fiat obses, ego senior certe conspuam ejus faciem. Consiliarius T'chou tché voluit invisere; augusta severo vultu salutavit eum. Ingressus lente procedebat, cumque pervenerit se excusavit dicens : senior laboro pedibus, jam nequeo festinus incedere, nec potui invisere jam diu. Apud me meipsum excuso; at timens ne augustæ prætiosa persona laboraret aliquo morbo, ideo expetivi convisere. Regina reponit : ego senior vecta curru proce-

---

tum T'sai Marchionem occidit.

(3) Quatuor erant ministri sequaces.

(4) Jang heou, T'sin regni minister.

(5) Scilicet Wei regina seu 惠文 regina.

(6) Minor filius, 孝成 regis frater minor, T'chang ngan feudo donatus.

Digitized by Google

曰、日食飲得無衰乎、曰、恃鬻耳、曰、老臣今者殊不欲食、乃自強步、日三四里、少益嗜食和于身、曰、老婦不能、太后之色少解、左師公曰、老臣賤息舒祺、最少、不肖、而臣衰、竊愛憐之、願令補黑衣之數、以衞王宮、沒死以聞、太后曰、敬諾、年幾何矣、對曰、十五歲矣、雖少、願及未塡溝壑而託之、太后曰、丈夫亦愛憐其少子乎、對曰、甚於婦人、太后曰、婦人異甚、對曰、老臣竊以爲媼之愛燕后、賢于長安君、曰、君過矣、不若長安君之甚、左師公曰、父母之愛子、則爲之計深遠、媼之送燕后也、持其踵、爲之泣、念悲其遠也、亦哀之矣、已行、非弗思也、祭祀必祝之、祝曰、必勿使反、豈非計久長有子孫相繼爲王也哉、太后曰、然、左師公曰、今三世以前、至于趙之爲趙、趙王之子孫侯者、其繼有在者乎、曰、無有、曰、微獨趙、諸侯有在者乎、曰、老婦不聞也、此其近者禍及身、遠者及其子孫、豈人主之子孫、則必不善哉、位尊而無功、奉厚而無勞、而挾重器多也、今媼尊長安之位、而封以膏腴之地、多予之重器、而不及今令有功於國、一旦山

鬻, 粥 Yu, vendere: nutrire. Tchou, oryza liquida.

媼 Ngo, matronarum appellatio: spiritus qui terræ præest.

Digitized by Google

do. Ait : quotidianus esus potusque potuitne non imminui? Respondit : utor oryza liquida. Ait : senior administer in præsens omnino nil appeto cibum; at ipse conor ambulare, quotidie tria quatuorve stadia, et nonnihil sumo arridentes dapes, congruenter ad corpus. Respondit : ego senior non possum. Reginæ vultus nonnihil remisit; et magnus consiliarius ait : senioris abjectus filius Chou k'i minimus natu, et degener est; ego vero deficio : corde amo et miseror illum. Vellem ut impleat nigro vestitorum numerum in præsidium regii palatii, lacessensque mortem id significo (1). Regina ait : reverenter annuo : ætas quæ? Respondens ait : quindecim annorum; licet junior sit, cupio assequi, antequam repleam canales fossasque, tuto committere illum. Regina ait : viri etiamne tenere amant suos parvos filios? Respondit : magis quam fœminæ. Regina ait : fœminæ quam quæ maxime. Respondens ait : senior corde putabam Matronam amare regni Yen reginam (2), magis quam T'chang ngan principem. Ait : dominus errat : minus quam T'chang ngan principem longe. Magnus consiliarius ait : genitores cum deament filios, ideo pro ipsis moliuntur longe profunde : Matrona prosequens abeuntem filiam, insistebat ejus vestigiis, et pro ea plorabat; animo dolebat ejus dissidium, proindeque id plorabat : cum jam abiverit, non continuo non cogitat : sacrificans profecto illi apprecatur, precatur dicens; omnino ut ne redeat : et num non quod reputat diuturnitate temporis habituram filios nepotesque mutua successione regnaturos? Regina ait : ita. Consiliarius pergit : at tres abhinc generationes, quod attinet ad familiæ Tchao dynastiam, Tchao regum prognati reguli qui mutuo successerint, suntne superstites? Ait : non sunt. Pergit : nec tantum Tchao; e cunctis regulis suntne superstites? Ait : senior de nullo audivi. Scilicet, inquit, cominus, calamitas attingit personam; eminus attingit eorum nepotes : quis enim dicet dominantium nepotes, continuo absolute non esse bonos? Dignitas est nobilis, adeoque carent meritis; reditus opimi, adeoque non laborant; et possident pretiosam supellectilem multam nimis. Nunc Matrona elevat T'chang ngan dignitatem, et ditat cum opimis terris; multam dat ei pretiosam supellectilem, neque usque adhuc fecit eum benemereri de regno. Aliquando monte corruente (3), T'chang ngan princeps

(1) Nigra veste induebantur præsidiarii. Lacessens mortem, audacter scilicet, ut adeo mortem merear.

(2) Ipsius filiam, Yen regulo nuptam.

(3) Te mortua scilicet.

Digitized by Google

陵崩、長安君何以自託於趙、老臣以媼爲長安君計短也、故以爲其愛不若燕后、太后曰、諾、恣君之所使之、於是爲長安君約車百乘、質於齊、齊兵乃出、子義聞之曰、人主之子也、骨肉之親也、猶不能恃無功之尊、無勞之奉、以守金玉之重也、而況人臣乎、

魯共公擇言　國策

梁王魏嬰、觴諸侯於范臺、酒酣、請魯君舉觴、魯君興、避席擇言、曰、昔者、帝女令儀狄作酒而美、進之禹、禹飲而甘之、遂疏儀狄、絕旨酒、曰、後世必有以酒亡其國者、齊桓公夜半不嗛、易牙乃煎熬燔炙、和調五味而進之、桓公食之而飽、至旦不覺、曰、後世必有以味亡其國者、晉文公得南之威、三日不聽朝、遂推南之威而遠之、曰、後世必有以色亡其國者、楚王登强臺而望崩山、左江而右湖、以臨彷徨、其樂忘死、遂盟强臺而弗登、曰、後世必有以高臺陂池亡其國者、今主君之尊、儀狄之酒也、主君之味、易牙之調也、左白台而右閭須、南威之美也、前夾林而後蘭臺、

'嗛 K'IEN, simiæ genus : 嗛嗛 parvulus. 歉, sterilitas : deficere.

'謙. humilis. K'ié 慊, contentus, satisfactus.

undenam se fulciet in Tchao? Seniori videtur Matrona pro T'chang ngan principe prospicere cominus : ideo putabam illum amari minus quam Yen reginam. Augusta ait : esto; ad arbitrium tuum quocumque illum mitte. Exinde pro T'chang ngan principe instruxit centum quadrigas; factus obses in T'si, et T'si copiæ tunc eductæ sunt. Sapiens Tse i, hoc audito, ait : dominantium filii, carne sanguineque propinqui, adhuc non possunt inniti experta meritis dignitate, et vacuis labore reditibus, ad conservandum auri gemmarumque pondus; quanto ergo minus dominantium subditi?

---

24. LOU KONG REGULI SELECTA DOCUMENTA.

Metropolis Leang rex, Wei yn, dedit epulas omnibus regulis in Fan turri (1). Vino temulentus, invitavit Lou principem sumere anancæon. Lou princeps surrexit, relictaque sede, selecta edocuit dicens : olim Yao imperatoris filia cum jusserit I ti facere vinum, atque probaverit, obtulit illud Yu. Yu bibit, atque illi sapuit : statim removit I ti, prohibuitque generosum vinum, dicens : posterioribus sæculis certo erunt qui ob vinum perdent suum regnum. T'si hoan regulus, nocte media nondum esuriebat: I ya tunc elixans, frigens, torrens, assans, temperavit quinque sapores et obtulit illi : Hoan regulus comedit ea ad satietatem, et usque mane non est expergefactus : dixit : posteris sæculis certo erunt qui ob edulia amittent suum regnum. Tsin Wen regulus obtenta formosa Nan tche wei, tres dies non audivit convenientes aulam : statim repulit Nan tche wei, proculque amandavit eam dicens : posterioribus generationibus certo erunt qui ob voluptatem amittent suum regnum. T'chou rex (2) conscendit K'iang speculam, et prospexit altos montes, lævâque flumen, dextrâque lacum : quia imminens discurrebat, ita delectatus ut oblivisceretur mortis : statim juravit in K'iang speculam jam se non ascensurum, dicens : posterioribus sæculis certo erunt qui ob altas turres et marginatas piscinas perdent suum regnum. Nunc, dominator princeps, tui scyphi habent I ti ipsius vinum; tuæ dapes, ipsius I ya condimenta; hinc Pé t'ai et inde Liu siu, Nan wei illius pulchritudinem; coram Kia sylva et pone Lan turris, K'iang speculæ deli-

---

(1) Tunc temporis 魏 regni 惠 regem invalescentem, Lou et Wei et Song et Tcheng reguli obsalutare venerant.

(2) 莊王 scilicet.

Digitized by Google

强臺之樂也、有一於此、足以亡其國、今主君兼此四者、可無戒與、梁王稱善相屬、

唐雎說信陵君　國策

信陵君殺晉鄙、救邯鄲、破秦人、存趙國、趙王自郊迎、唐雎謂信陵君曰、臣聞之曰、事有不可知者、有不可不知者、有不可忘者、有不可不忘者、信陵君曰、何謂也、對曰、人之憎我也、不可不知也、我憎人也、不可得而知也、人之有德於我也、不可忘也、吾有德於人也、不可不忘也、今君殺晉鄙、救邯鄲、破秦人、存趙國、此大德也、今趙王自郊迎、卒然見趙王、願君之忘之也、信陵君曰、無忌、謹受教、

唐雎不辱使命　國策

秦王使人謂安陵君曰、寡人欲以五百里之地易安陵、安陵君其許寡人、安陵君曰、大王加惠、以大易小、甚善、雖然、受地於先王、願終守之、弗敢易、秦王不說、安陵君因使唐雎使於秦、秦王謂唐雎曰、寡人以五百里之地易安陵、

Digitized by Google

cias. Habere unum ex istis, sufficit ad perdendum suum regnum : nunc princeps simul habet ea quatuor, poteritne sibi non cavere? Leang rex laudavit convenientiam eique adhæsit.

---

25. T'ANG TSIU ALLOQUITUR SIN LING KIUN.

Sin ling kiun occiso duce Tsin pi, liberavit obsidione urbem Han tan, dispersit T'sin milites, atque servavit Tchao regnum (1). Tchao rex ab extimis confiniis obviam ivit. T'ang tsiu allocutus Sin ling kiun ait : subditus audivi dicere quod, res aliæ non debeant sciri, aliæ non debeant ignorari, aliæ non debeant obliterari, aliæ non debeant memorari. Sin ling kiun ait : quid significat? Respondens ait : alios odisse me, nequit ignorari; me odisse alios, nequit fieri notum; alios conferre beneficia in me, nequit obliterari; me contulisse beneficium in alios, nequit memorari. Porro tu occiso Tsin pi, liberasti Han tan, dispersisque T'sin copiis, servasti Tchao regnum : id magnum est beneficium. Nunc Tchao rex ab extimis confiniis venit obviam : semel ut aspexeris Tchao regem, velim te illud oblivisci. Sin ling kiun ait : ego Ou ki reverenter excipio documentum.

---

26. T'ANG TSIU NON DEDECORAT MISSIONEM DATAM.

T'sin regni rex misit hominem allocutum ditionis Ngan ling dynastam (2) sic : ego vellem cum quingentorum stadiorum territorio permutare Ngan ling : princeps, velim permittas mihi. Ngan ling dynastes ait : quod magnus rex conferens beneficium cum magno mutet parvum, summe egregium est : licet tamen ita, acceptam terram ab antecessoribus regibus, vellem in finem conservare illam; non audeo permutare. T'sin rex non fuit contentus : Ngan ling dynastes ideo misit T'ang tsiu legatum ad T'sin. T'sin rex affatus T'ang tsiu ait : ego volo quingentorum stadiorum terra mutare Ngan

---

邯 HAN, 鄲 TAN, } regni Tchao metropolis, in præsenti Tche li 廣平 præfectura.

---

(1) T'sin obsedit Han tan. 魏 eam liberaturus misit ducem, quem cunctantem regius filius occidit.

(2) Ngan ling, parva ditio regno 魏 subjecta. T'sin rex, 始皇 erat.

Digitized by Google

安陵君不聽寡人、何也、且秦滅韓亡魏、而君以五十里之地存者、以君爲長者、故不錯意也、今吾以十倍之地、請廣於君、而君逆寡人者、輕寡人與、唐雎對曰、否、非若是也、安陵君受地於先王而守之、雖千里不敢易也、豈直五百里哉、秦王怫然怒、謂唐雎曰、公亦嘗聞天子之怒乎、唐雎對曰、臣未嘗聞也、秦王曰、天子之怒、伏屍百萬、流血千里、唐雎曰、大王嘗聞布衣之怒乎、秦王曰、布衣之怒、亦免冠徒跣、以頭搶地耳、唐雎曰、此庸夫之怒也、非士之怒也、夫專諸之刺王僚也、彗星襲月、聶政之刺韓傀也、白虹貫日、要離之刺慶忌也、蒼鷹擊於殿上、此三子、皆布衣之士也、懷怒未發、休祲降于天、與臣而將四矣、若士必怒、伏屍二人、流血五步、天下縞素、今日是也、挺劍而起、秦王色撓、長跪而謝之曰、先生坐、何至於此、寡人喻矣、夫韓魏滅亡、而安陵以五十里之地存者、徒以有先生也、

樂毅報燕王書　國策

昌國君樂毅、爲燕昭王合五國之兵而攻齊、下七十餘城、盡郡縣之以屬燕、

ling, Ngan ling princeps non acquiescit mihi; quare? Eo magis quod T'sin destruxit Han delevitque Wei, dominus vero cum quinquaginta stadiorum terra permanet; de illo ample sensi, ideoque non posui in animo. Nunc ego per decuplo majorem terram vellem ampliare ejus dominium, et ipse se opponit mihi; an contemnit me? T'ang tsiu ait : minime : non est ita. Ngan ling dynastes, accepta terra ab antecessoribus regibus, eam servat : etiam mille stadiis non auderet mutare, qui tantum quingentis stadiis? T'sin rex atrabili percitus iratus est, compellansque T'ang tsiu ait : domine, an porro unquam audisti cœli filii iras? T'ang tsiu respondit : ego nondum audivi. Rex subdit : cœli filii ira prosternit cadavera centies millena, et fundit sanguinem mille stadiis. T'ang tsiu ait : magnus rex an unquam audivit tela indutorum iras? Rex ait : tela indutorum ira, scilicet abjicere pileum, exuere crepidas, cum capite impingere terram. T'ang tsiu ait : ista vulgaris hominis est ira, non est virorum ira. Ille Tchoan tchou jugulavit regem Leao, et comete offudit lunam : Nié tcheng confodit Han koei, et alba iris pertransiit solem : Yao li feriit K'ing ki, et cæruleus accipiter impegit in templi fastigium (1). Hi tres heroes, omnes tela induti viri : conceptam iram antequam emitterent, fausta omina simulque infausta descenderant e cœlo : cum me autem mox quatuor erimus. Si litteratus vir reapse irascitur, sternit occisos duos homines, effunditque sanguinem ad quinque passus, et imperium lugubria induit; hodie ita erit : exertoque ense insurgit. Rex vultu turbatus, diu genuflexus se illi excusat dicens : magister, sede : qui opus eo usque devenire? ego jam intellexi. Han et Wei deleta ceciderunt, et Ngan ling cum quinquaginta stadiorum terra servatur, nonnisi quia habet te.

---

27. DUX YO I RESCRIBIT YEN REGI EPISTOLAM.

T'chang kouo Baro Yo i pro Yen Tchao rege consociaverat quinque regnorum (2) arma, atque impugnaverat T'si : subjectis septuaginta plus urbibus, omnes effecerat præfecturas et subpræfecturas sub ditione Yen : tres urbes

---

'跣 SIEN, pedes nudi. 徧跣, in orbem gyrans.

'搶 T'SIANG, per vim auferre, abripere : impingere.

---

(1) 徠 erat Ou regni rex : 慶忌 ejus filius : Han koei, regni Han minister.
(2) 趙 et 楚 et 韓 et 魏 et 燕.

Digitized by Google

三城未下、而燕昭王死、惠王卽位、用齊人反間、疑樂毅、而使騎劫代之將、樂毅奔趙、趙封以爲望諸君、齊田單詐騎劫、卒敗燕軍、復收七十餘城以復齊、燕王悔、懼趙用樂毅、乘燕之敝以伐燕、燕王乃使人讓樂毅、且謝之曰、先王舉國而委將軍、將軍爲燕破齊、報先王之讎、天下莫不振動、寡人豈敢一日而忘將軍之功哉、會先王棄羣臣、寡人新卽位、左右誤寡人、寡人之使騎劫代將軍、爲將軍久暴露於外、故召將軍、且休計事、將軍過聽、以與寡人有隙、遂捐燕而歸趙、將軍自爲計則可矣、而亦何以報先王之所以遇將軍之意乎、望諸君乃使人獻書報燕王曰、臣不佞、不能奉承先王之教、以順左右之心、恐抵斧質之罪、以傷先王之明、而又害於足下之義、故遁逃奔趙、自負以不肖之罪、故不敢爲辭說、今王使使者數之罪、臣恐侍御者之不察先王之所以畜幸臣之理、而又不白於臣之所以事先王之心、故敢以書對、臣聞賢聖之君、不以祿私其親、功多者授之、不以官隨其愛、能當者處之、故察能而授官者、成功之君也、論行而結交者、立名之士也、臣以所學者觀之、先王之

Digitized by Google

nondum subjectæ fuerant, cum Yen Tchao rex mortuus est. Hoei rex successit throno; quia T'si homines converterant calumniam, suspicatus Yo i, jussit K'i kié loco illius fieri ducem. Yo i fugit in Tchao, Tchao creavit illum Wang tchou baronem. E T'si, T'ien tan decepit ducem K'i kié, et demum profligato Yen exercitu, iterum recepit septuaginta plus urbes, reddiditque T'si. Yen regem pœnituit : timuitque ne Tchao, usus opera Yo i, abuteretur Yen debilitate, ad illud invadendum ; rex ideo misit hominem arguere Yo i, simulque se illi excusare, dicens : pater meus totum regnum commiserat tibi; tu pro Yen profligasti T'si, et vindicasti defuncti regis injuriam, in imperio nemine non commoto. Ego qui ausim una die oblivisci ducis merita? Accidit ut pater reliquerit omnes præfectos (1), et ego recens occupaverim thronum : assistentes deceperunt me, et ego jussi K'i kié suffici tibi; quia tu diu objectus fueras rori foris, ideo advocavi te, ut interim supersederes curationi rerum : at tu male accipiens, putasti cum me habere dissidium, statimque relicto Yen adiisti Tchao. Quod tu tibi consulueris, hoc quidem bene : at vero quomodo retribuis illum, quo meus pater prosequebatur ducem, animum? Wang tchou Baro tunc misit qui offerret epistolam, et respondens Yen regi ait : Ego non sum habilis : nequivi excipere tui patris institutiones, quibus arriderem tuorum assistentium animo : timui ne subiens securis super truncum pœnam (2), inde deformarem tui patris prudentiam (3), atque etiam damnum afferrem tuæ æquitati; ideo fugam capiens contendi in Tchao : ipse alligatus contumaciæ crimine, ideo non audebam facere excusationis verba. Nunc rex misit legatum enumerare mea crimina; ego timeo ne assistentes regii non intelligant pater cur me amore foverit rationem, simulque non probe noverint quo ego servierim defuncto regi animum; ideo audeo per epistolam rescribere. Ego audivi sapientes principes non uti stipendiis ad gratificandum propinquis suis; quorum plura merita, iis dabant : nec uti muniis ad prosequendum sibi acceptos, sed pares muneri, eo fungebantur. Ideo qui vestigat habilitatem ut det munia, perficiens facinora princeps est; qui perpendit actiones ut coeat societatem, acquirens famam litteratus est. Ego juxta traditam doctrinam suspiciebam hominem; patris tui actio vitæ habebat exce-

---

(1) E vita excesserit.

(2) 鈇 est lignens truncus, super quem decollantur rei.

(3) Qui mihi summopere fidebat.

Digitized by Google

舉錯、有高世之心、故假節於魏王、而以身得察于燕、先王過舉、擢之乎賓客之中、而立之乎羣臣之上、不謀於父兄、而使臣爲亞卿、臣自以爲奉令承教、可以幸無罪矣、故受命而不辭、先王命之曰、我有積怨、深怨於齊、不量輕弱、而欲以齊爲事、臣對曰、夫齊、霸國之餘教、而驟勝之遺事也、閑於甲兵、習於戰攻、王若欲伐之、則必舉天下而圖之、舉天下而圖之、莫徑於結趙矣、且又淮北宋地、楚魏之所同願也、趙若許約、楚魏盡力、四國攻之、齊可大破也、先王曰、善、臣乃口受令、具符節、南使臣於趙、顧反命、起兵隨而攻齊、以天之道、先王之靈、河北之地、隨先王舉而有之於濟上、濟上之軍、奉令擊齊、大勝之、輕卒銳兵、長驅至國、齊王逃遁走莒、僅以身免、珠玉財寶、車甲珍器、盡收入燕、大呂陳於元英、故鼎反乎歷室、齊器設於寧臺、薊邱之植、植於汶篁、自五伯以來、功未有及先王者也、先王以爲順於其志、以臣爲不頓命、故裂地而封之、使之得比

薊 Ki, carduus : antiquum regnum in Pé tche li.

篁 Hoang, arundinetum : bambusa solida substantia et spissis articulis.

(1) Yo i fuerat a Wei 昭 rege ad Yen legatus missus, et tunc ita Yen regi placuit, ut ab eo muniis fuerit cumulatus.

Digitized by Google

dentem sæculum animum : ideo mutuatus testimonium a meo Wei rege (1), ipse potui pervenire in Yen. Defunctus rex nimis elevavit, admisit me in hospitum medium, et evexit me ad ceterorum præfectorum summum : non deliberavit cum patruis fratribusque, et jussit me esse secundarium ministrum. Ego mecum reputabam, recepto mandato et recepta institutione, me posse feliciter vacare culpa, ideoque accepi mandatum nec recusavi. Defunctus rex jussit me dicens : ego habeo diuturnum odium profundamque indignationem contra T'si : non considero meam debilitatem, et jam volo cum T'si habere rem. Ego respondi : in T'si, archontum regni superstes est institutio (2), atque subitæ victoriæ superant facta : exercitatum ad arma, maturum ad bellandum. Rex si velit aggredi illud, tunc necesse erit excitare imperium ad rem deliberandam. Excitandi imperium ad deliberandum nulla brevior via, quam colligari regno Tchao. Adde quod Hoai boreas et Song terra, sunt T'chou et Wei quas simul exoptant; Tchao si annuit fœderi, T'chou et Wei exerent vires (3) : quatuor regnis impetentibus illud, T'si poterit magnam subire cladem. Defunctus rex ait : bene : ego tunc ore accepi mandatum : dedit testantes litteras, et ad austrum misit me ad Tchao. Conversus retuli responsum : conflatoque exercitu, statim post invasimus T'si. Ex cœli favore, defunctique regis perspicacia, ad fluvii boream regionem, sequens regem uno conflictu tenui illam in Tsi ora; ex Tsi ora exercitus accepto mandato percussit T'si, et late vicit illud : expediti pedites acresque milites tractim currentes pervenerunt ad metropolim. T'si rex aufugiens cucurrit in urbem Kiu; tantum persona effugiit : uniones, gemmæ, gazaque pretiosa, currus, loricæ et pretiosa vasa, omnia collecta intrarunt Yen : Ta liu, exposita est in *Primigenia bacca;* antiquus noster tripus reversus ad *Temporum ædes;* T'si vasa patent in *Tranquillitatis* turri; metropolis Ki k'ieou plantatio, consita ex Wen fluenti bambusis (4). A quinque archontibus usque huc, facinus non extitit par defuncti regis isti. Defunctus rex, eo quod compos voti, et eo quod ego non pessumdederam mandatum, ideo dividens territorium donavit mihi, fecitque me parem parvæ ditionis

(2) T'si, regulorum fuerat archon.

(3) Hoai pé et Song ti, tunc T'si subjectæ regiones : T'chou pro illa et Wei pro ista exerent vires.

(4) T'si rex tunc erat 閔王. Ta liu, T'si campana vocabatur. Yuen yn et Li che, duo Yen palatia. Ning t'ai, Yen metropolis turris. Ki k'ieou, Yen regni metropolis.

Digitized by Google

乎小國諸侯、臣不佞、自以爲奉令承教、可以幸無罪矣、故受命而弗辭、臣聞賢明之君、功立而不廢、故著於春秋、蚤知之士、名成而不毀、故稱於後世、若先王之報怨雪恥、夷萬乘之强國、收八百歲之蓄積、及至棄羣臣之日、遺令詔後嗣之餘義、執政任事之臣、所以能循法令、順庶孽者、施及萌隸、皆可以教於後世、臣聞善作者不必善成、善始者不必善終、昔者伍子胥說聽乎闔閭、故吳王遠迹至於郢、夫差弗是也、賜之鴟夷而浮之江、故吳王夫差不悟先論之可以立功、故沉子胥而弗悔、子胥不蚤見主之不同量、故入江而不改、夫免身全功、以明先王之迹者、臣之上計也、離毀辱之非、墮先王之名者、臣之所大恐也、臨不測之罪、以幸爲利者、義之所不敢出也、臣聞古之君子、交絕不出惡聲、忠臣之去也、不潔其名、臣雖不佞、數奉教于君子矣、恐侍御者之親左右之說、而不察疏遠之行也、故敢以書報、唯君之留意焉、

李斯諫逐客書　秦文

秦宗室大臣、皆言秦王曰、諸侯人來事秦者、大抵爲其主游間於秦耳、請一

Digitized by Google

regulo. Ego non bonus quidem : at mecum reputavi me, accepto mandato et accepta institutione, posse feliciter vacare culpa; ideo exceptavi mandatum et non defugi. Ego audivi sapientes principes facinus peractum non abrumpere, adeoque celebrari in veris et autumni chronicis; prævidentes litteratos famam constitutam non deformare, et sic laudari in posterioribus sæculis : ita defunctus rex ultus hostes abluensque injuriam, æquavit solo decies mille quadrigarum potens regnum, recepitque octingentorum annorum cumulatos thesauros : ut vero devenit ad deserendi subditos diem, reliquit edocendis posteris superstites institutiones, fungentes administratione gerentesque negotia ministri quibus possent se conformare legibus; concordarentur omnes nothi, beneficiumque attingeret subjectos domesticos (1) : quæ omnia possunt instituere posteriores generationes. Ego audivi bene incipientem non certe bene perficere, bene exordientem non continuo bene finire. Olim Ou tse siu suadens auditus fuit ab Ho liu, et ideo Ou rex procul tulit vestigia usque ad regni T'chou metropolim Yng : illius filius Fou t'cha non item; donavit illi coriaceum saccum atque immersit in Amni. Ideo Ou rex Fou t'cha non intellexit priora consilia potuisse conficere merita, adeoque submersit Tse siu absque pœnitentia; Tse siu non mature perspexit dominum esse diversæ facultatis, adeoque ingressus Amnem quin immutaverit se (2). Servare vitam et servare meritum, ad illustrandum defuncti regis opus, en meum sublime consilium : incurrere ignominiæ crimen et pessumdare defuncti regis famam, en quod ego summopere vereor. Obnoxium immenso crimini, uti fortuna in lucrum, æquitas quod non audet tentare. Ego audivi antiquitatis sapientes, societate abrupta, non emittere detrahentia verba; fidelesque ministros abeuntes, non purgare suam famam (3). Ego licet non bonus, sæpe recepi documenta a sapiente. Timeo ne assistentes regii accedant propinquorum sermonibus, et non examinent dissitorum actiones; ideo ausim per litteras significare : verum tu, domine, consideres animo.

---

28. LI-SE DEHORTANTIS EXPELLERE ADVENAS LIBELLUS.

T'sin regiæ familiæ primarii ministri simul affati T'sin regem dixerunt : regulorum homines advenientes inservire T'sin, plerique pro suis dominis pervagantur exploratum in T'sin : rogamus ut omnes expellantur advenæ.

---

(1) 萌 valet 氓.

(2) Quin in spiritum immutatus aquas effugerit.

(3) Detrahendo de principe, a quo abierunt.

Digitized by Google

切逐客、李斯議亦在逐中、斯乃上書曰、臣聞吏議逐客、竊以爲過矣、昔穆公求士、西取由余於戎、東得百里奚於宛、迎蹇叔於宋、求丕豹公孫支於晉、此五子者、不產于秦、而穆公用之、幷國二十、遂霸西戎、孝公用商鞅之法、移風易俗、民以殷盛、國以富强、百姓樂用、諸侯親服、獲楚魏之師、舉地千里、至今治强、惠王用張儀之計、拔三川之地、西幷巴蜀、北收上郡、南取漢中、包九夷、制鄢郢、東據成皐之險、割膏腴之壤、遂散六國之從、使之西面事秦、功施到今、昭王得范雎、廢穰侯、逐華陽、彊公室、杜私門、蠶食諸侯、使秦成帝業、此四君者、皆以客之功、由此觀之、客何負於秦哉、向使四君却客而不納、疏士而不用、是使國無富利之實、而秦無强大之名也、今陛下致崑山之玉、有隨和之寶、垂明月之珠、服太阿之劍、乘纖離之馬、建翠鳳之旗、樹靈鼉之鼓、此數寶者、秦不生一焉、而陛下說之、何也、必秦國之所生然後

阿 Ngo, Wo, curvus collis : assentari : trabs : districtus ad T'si regni orientem. 太阿, celebris ensis nomen.

(1) Regni T'chou civis, in T'sin regno minister.

(2) Chang yang, e 衛 regno civis, cognomine 公孫.

Digitized by Google

Li-se (1) in deliberatione etiam erat inter expellendos : *Se* proinde obtulit libellum dicens : Ego audivi præfectos deliberasse expellere advenas : ego apud me censeo errasse. Olim Mou regulus exquisivit delectos viros : in occidente assumpsit Yeou yu a barbaris, ad orientem reperit Pé li hi in T'chou-regni Yuen, offendit Kien chou in Song, quæsivit P'ei pao et Kong suen tse in Tsin. Hi quinque viri non nati fuerant in T'sin, et Mou regulus usus illis univit regna viginti, statimque dominavit in occidentales barbaros. Hiao regulus potitus Chang yang illius arte (2), immutatis moribus transformavit sæculum, populus exinde frequens crevit, regnum exinde locupletatum convaluit, plebs libens mandabatur, reguli volentes subdebantur, occupavit T'chou et Wei copias, assumpsit terræ mille stadia, et usque adhuc regimine pollet. Hoei rex usus Tchang i ministri consilio, convellit San t'choan regionem, in occidente sibi univit Pa et Chou, in septentrione cepit Chang kiun, ad austrum cepit Han tchong, et complexus novem barbaros, dominatus est in Yen et Yng; ad orientem potitus T'cheng kao salebrosa regione, præcidit fertilissima arva, statimque dissolvens sex regnorum societatem, fecit ut ea ad occidentem conversa servirent regno T'sin, meritumque extenditur usque in præsens (3). Tchao rex assecutus Fan tsiu, dejecit Jang heou, expulitque Hoa yang (4), corroboravit regiam domum, obstruxit privatas factiones, more bombycum arrosit regulos, fecitque T'sin evadere imperatoriæ conditionis. Hi quatuor principes, omnes usi sunt advenarum meritis : ex quo videre est, an advenæ aliquo defraudaverint T'sin. Olim si quatuor principes ablegassent advenas quin admitterent, remotisque litteratis non fuissent usi, fuisset committere ut regnum privaretur opulentiæ commodis, et T'sin careret magni roboris fama. Nunc tua majestas accersit Koen montis gemmas, possidet Soei et Ho pretiosa, suspendit micantes ut luna uniones, accingit celebrem T'ai ngo ensem, conscendit dictum Sien li equum, erigit e plumatili phœnice vexillum, appendit e miro alligatore tympanum : ex his nonnullis pretiosis, T'sin nec producit *unum*; et tamen tua majestas his delectatur; quare? Si requiritur ut sit a regno T'sin aliquid productum, et tunc demum bene; jam eæ noctu mican-

---

(3) Tchang i, e 魏 regno civis. — Chang kiun complectebatur 魏 regni quindecim districtus : Han tchong continebat regni T'chou sexcentum stadia : novem barbarorum tribus atque Yen et Yng duæ urbes pertinebant ad regnum T'chou : T'cheng kao erat in Honan.

(4) Jang heou et Hoa yang, reginæ fratres.

Digitized by Google

可、則是夜光之璧、不飾朝廷、犀象之器、不爲玩好、鄭衞之女、不充後宮、而駿馬駃騠、不實外廐、江南金錫不爲用、西蜀丹青不爲采、所以飾後宮、充下陳、娛心意、說耳目者、必出於秦然後可、則是宛珠之簪、傅璣之珥、阿縞之衣、錦繡之飾、不進於前、而隨俗雅化、佳冶窈窕、趙女不立於側也、夫擊甕叩缶、彈箏搏髀、而歌呼嗚嗚、快耳目者、眞秦之聲也、鄭衞桑閒、韶虞武象者、異國之樂也、今棄擊甕而就鄭衞、退彈箏而取韶虞、若是者何也、快意當前、適觀而已矣、今取人則不然、不問可否、不論曲直、非秦者去、爲客者逐、然則是所重者在乎色樂珠玉、而所輕者在乎人民也、此非所以跨海內、制諸侯之術也、臣聞地廣者粟多、國大者人衆、兵强則士勇、是以泰山不讓土壤、故能成其大、河海不擇細流、故能就其深、王者不却衆庶、故能明其德、是以地無四方、民無異國、四時充美、鬼神降福、此五帝三王之所以無敵也、今乃棄黔首以資敵國、却賓客以業諸侯、使天下之士、退而不敢

駃騠 Kiué, T'i, } egregius equus : mulus.
珥 Eul, inaures.
甕 Wong, situlus.
箏 Tcheng, cithara 18 chordis constans.
髀 P'i, coxæ.
黔 K'ien, niger.

Digitized by Google

tes tesseræ non ornabunt regiam aulam, rhinocerotica et eburnea vasa non erunt ludi oblectamenta, Tcheng et Wei adolescentulæ non implebunt posticum palatium, atque generosi equi Kiué t'i non replebunt externum equile, Kiannanense aurum stamnumque non erunt usui, occidui Chou minium cæruleumque non efficient picturas. Si quicquid ornat posticum palatium, complet inferiores ordines (1), delectat animum et mentem, recreat auditum et visum, oportet producatur a T'sin, et tunc bene; jam istæ e Yuen regionis unionibus acus crinales, insertæ augulatis gemmis inaures, e Ngo urbis sericis vestes, sericati plumatiles collaris limbi, non afferentur in conspectum; atque juxta morem concinne compositæ, venusteque fucatæ segregatæ Tchao regni puellæ, non stabunt ad latus. Percutere situlum et pulsare testam, vellicare canneam cytharam et increpare ossa, atque canere et vocificare confusis sonis ad blandiendum auri et oculo, en proprii T'sin regni soni : Tcheng et Wei cantiones, *Concordia* Choen, et Ou chorea, aliorum regnorum musica sunt (2). Nunc dimissa percussione situli accedis ad Tcheng et Wei, remota pulsatione bambusæ assumis Choen musicam : at hujusmodi quid sunt? oblectant animum dum præsentia sunt, juvant visum et nil aliud. Jam si agitur de admittendis hominibus, tunc vero non ita; non quæris an habiles an secus, non curas an mali an boni; qui non sunt e T'sin abeant, qui sunt advenæ expellantur : si ita, jam quod magnifacis continetur in pulchritudine, musica, unione et gemma; quod vero parvipendis constat ex civibus et populo : hujusmodi non est quo subjugetur imperium et regantur reguli modus. Ego audivi territorium latum frugibus abundare, regnum vastum civibus affluere, cumque exercitus est fortis tunc duces esse strenuos. Ideoque T'ai mons non renuit terreos acervos, et sic potest effici tam magnus; flumina et mare non secernunt exilem rivulum, et sic possunt attingere talem profunditatem; rex non rejicit multitudinem, et sic potest illustrare suam virtutem. Quapropter terra non habet diversitatem locorum, in populo non est distinctio regnorum; quatuor tempora fertilitate prosperant, et varii Spiritus immittunt benedictiones : en quinque imperatores tresque reges unde carebant adversariis. Nunc vero amandas nigricoma capita ad suppetias ferendas inimicis regnis, amoliris advenas ad operandum regulis, ut imperii heroes recedant nec audeant ad

(1) Subnubarum explet numerum.

(2) 桑間之音, Tcheng et Wei regnorum musica.

Digitized by Google

西向、裹足不入秦、此所謂藉寇兵而齎盜糧者也、夫物不產於秦、可寶者多、士不產於秦、而願忠者衆、今逐客以資敵國、損民以益讎、內自虛而外樹怨於諸侯、求國之無危、不可得也、秦王乃除逐客之令、復李斯官、

卜居　楚詞

屈原既放、三年不得復見、竭智盡忠、而蔽障於讒、心煩慮亂、不知所從、乃往見太卜鄭詹尹曰、余有所疑、願因先生決之、詹尹乃端策拂龜曰、君將何以教之、屈原曰、吾寧悃悃款款、朴以忠乎、將送往勞來、斯無窮乎、寧誅鋤草茀、以力耕乎、將遊大人以成名乎、寧正言不諱、以危身乎、將從俗富貴以媮生乎、寧超然高舉以保眞乎、將哫訾慄斯、喔咿嚅唲、以事婦人乎、寧廉潔正直以自淸乎、將突梯滑稽、如脂如韋、以絜楹乎、寧昂昂若千里之駒乎、將汎汎若水中之鳧乎、與波上下、偷以全吾軀乎、寧與騏驥亢軛乎、將隨駑

齎 Tsi, offerre : viaticum : munus.
策 T'che, achilleæ virgulæ. Kie, bacilla ad comedendum.
媮 Yu, negligere : voluptatis amans : temere agere.
哫 Tchou, 哫訾, verbis adulari.
喔 Ou, Yo, vox gallinæ.
咿 咿 I, 喔咿, invite ridere.
嚅 Jou, 囁嚅, multum loqui : vix aperto ore tacere.

Digitized by Google

occidentem se convertere, obvolvant pedes nec ingrediantur T'sin : en quod dicitur adjuvare hostium militem, et providere prædonibus commeatum. Res haud productæ a T'sin quæ habendæ sunt pretio, multæ; litterati haud nati in T'sin, qui cupiunt fidelitatem exhibere, quamplurimi : nunc expellis advenas ut juves hostilia regna, minuis populum ut augeas inimicos, intus te exinanis et foris instituis simultates cum regulis; si quæris regnum vacare periculis, non poteris obtinere. — T'sin rex tunc abrogavit expellendi advenas edictum, et redintegravit Li-se magistratum.

---

29. DIVINATIO DE VITÆ STATU.

Kiué yuen cum fuerit expulsus, tres annos non potuit iterum invisere(1). Exhauserat prudentiam, impenderat fidelitatem, et tamen obrutus fuerat a calumnia. Animo æger menteque turbatus, nesciebat quo verteretur. Tunc ivit invisere magnum divinum Tcheng tchan yn, et ait : ego habeo aliquod dubium, vellem per te definire rem. Tchan yn tunc ordinavit achilleæ virgulas, detersit emydem et ait : domine, quid vis me condocefacere? Kiué yuen subdit : ego potiusne ingenuus et devotus sincere agam ut sim fidelis, an vero velim comitari abeuntes, excipere venientes, et hoc absque termino? malimne præcidere herbas et adeo operari agriculturæ, an vero sim frequentaturus magnos viros ad comparandam famam? potiusne libere loquar sine simulatione, sicque periculo objiciam meipsum, an vero obsecuturus sæculo ditescam et nobiliter ad recreandam vitam? potiusne supra ceteros elevem rationem vitæ, ad servandam integritatem, an vero dissimulans et dolose obsecundans, verba sim risumque affectaturus, ut morem agam mulierculæ? potiusne integer et rectus ut sim mihimetipsi purus, an vero dilabidus et tractabilis ceu unguen ceu pellis, ut assimiler columnæ(2)? potiusne erecto sim capite velut mille stadiorum cursorius equulus, an vero fluitans merser sicut inter aquas anas, et cum fluctu attollar vel deprimar, furax ut servem integrum meum corpus? potiusne cum generoso equo subeam jugum, an vero secuturus sim debilis equi vestigia? malimne

---

唲 Eul, invite obsequi. 嚅唲, invite ridere.

梯 T'i, scalæ. 突梯, lubricus.

汎 Fan, late : fluctuare, exundare.

---

(1) Vide hujus ministri ellogium, numero 36.

(2) Ut ex quadrato fiam rotundus, et rectis adverser regulis.

Digitized by Google

馬之迹乎、寧與黃鵠比翼乎、將與鷄鶩爭食乎、此孰吉孰凶、何去何從、世溷濁而不清、蟬翼爲重、千鈞爲輕、黃鐘毀棄、瓦釜雷鳴、讒人高張、賢士無名、吁嗟默默兮、誰知吾之廉貞、詹尹乃釋策而謝曰、夫尺有所短、寸有所長、物有所不足、智有所不明、數有所不逮、神有所不通、用君之心、行君之意、龜策誠不能知此事、

宋玉對楚王問

楚襄王問於宋玉曰、先生其有遺行與、何士民衆庶、不譽之甚也、宋玉對曰、唯、然、有之、願大王寬其罪、使得畢其辭、客有歌於郢中者、其始曰下里巴人、國中屬而和者數千人、其爲陽阿薤露、國中屬而和者數百人、其爲陽春白雪、國中屬而和者、不過數十人、引商刻羽、雜以流徵、國中屬而和者、不過數人而已、是其曲彌高、其和彌寡、故鳥有鳳而魚有鯤、鳳凰上擊九千里、絕雲霓、負蒼天、足亂浮雲、翱翔乎杳冥之上、夫藩籬之鷃、豈能與之料天地之高哉、鯤魚朝發崑崙之墟、暴鬐於碣石、暮

楚詞

鶩 Ou, 鶩, Mou, anas.
溷 Hoen, confusio, turbidus, perturbare : latrina, sordidus.
鬐 K'i, equina juba : piscis barba.

cum flavo cycno contendere pennis, an velim cum gallina et anate litigare de cibo? Ex his quid faustum, quidve infaustum, quid relinquam quidve sequar? Sæculum turbidum est atque impurum : cicadæ ala censetur ponderosa, et mille tricesses habentur leves. Musicus tubus effractus rejicitur, fictilis testa tonans resonat : adulantes homines sublime patescunt, sapientes viri destituuntur nomine. Hei! sileo : quis scit meam integritatem? Tchan yn tum depositis virgulis, se excusavit dicens : si pes, erit aliquanto brevior; si pollex, erit aliquanto longior (1) : animal aliquid quidpiam non reddidit, perspicientia aliquid est quod non assequitur; numeri aliqua non attingunt, Spiritus aliqua non communicant : utere tuiipsius judicio, age tuiipsius arbitrium; emys et virgulæ vere non possunt scire hanc rem.

---

30. SONG YU RESPONDET T'CHOU REGIS QUÆSTIONI.

Regni T'chou Siang rex sciscitatus a Song yu (2), ait : domine, an tu aliquid omittis agere? quare proceres et populus, omnes improbant vehementer? Song yu respondit : utique, ita sane, est hoc. Velim magnus rex indulgere meo peccato, ut possim absolvere ejus excusationem. Advena fuit cantans in Yng metropolis medio : ejus exordium nominabatur : *Rusticus Pa regionis homo;* et ex metropoli qui convenerint ad concinendum, aliquot millia hominum. Cum ageretur *Sol irradians cæpulæ rorem*, ex metropoli qui convenerint ad concinendum, aliquot centena hominum. Eo agente *Virescentis veris albicantes nives*, ex metropoli qui convenerint ad concinendum, non excedebant aliquot decades hominum. Adducens tonum secundum, deprimensque tonum quintum, temperavit ad deducendum quartum; et ex metropoli convenerunt ad concinendum nonnisi aliquot homines et non amplius. Scilicet ejus cantio quo magis assurgebat, ei concinentes eo plus minuebant. Ideo aves habent phœnicem et pisces habent balænam : phœnix ascendens perrumpit novem mille stadia, transcendit nubes, caput supponit cæruleo cœlo, pedibus confundit fluitantes nubes, et pervolando vagatur inaccessas super regiones; illa sepium cothurnix qui poterit cum illa metiri cœli a terra altitudinem? Immanis cetus mane erumpit e montis Koen luen saxis, insolat barbas ad montem Kié che, et

---

碣, Kié, scopulus : tabula lapidea erecta.

---

(1) Vulgari adagio inducit sequentia.

(2) Song yu toparcha, Kiué yuen discipulus.

Digitized by Google

宿於孟諸、夫尺澤之鯢、豈能與之量江海之大哉、故非獨鳥有鳳而魚有鯤也、士亦有之、夫聖人瑰意琦行、超然獨處、世俗之民、又安知臣之所爲哉、

養生生　莊周

吾生也有涯、而知也無涯、以有涯隨無涯、殆已、已而爲知者、殆而已矣、爲善無近名、爲惡無近刑、緣督以爲經、可以保身、可以全身、可以養親、可以盡年、庖丁爲文惠君解牛、手之所觸、肩之所倚、足之所履、膝之所踦、砉然嚮然、奏刀騞然、莫不中音、合於桑林之舞、乃中經首之會、文惠君曰、譆、善哉、技蓋至此乎、庖丁釋刀對曰、臣之所好者、道也、進乎技矣、始臣之解牛之時、所見無非牛者、三年之後、未嘗見全牛也、方今之時、臣以神遇、而不以目遇、官知止、而神欲行、依乎天理、批大郤、導大窾、因其固然、技經肯綮之未嘗、而況大軱乎、良庖歲更刀、割也、族庖月更刀、折也、今臣之刀、十九年矣、所解數千牛矣、而刀

鯢 Ni, balæna : pisciculus.
瑰 Koei, ruber lapillus.
琦 K'i, gemma.
踦 K'i, claudus.
踦 Ki, premere.
砉 Houo, Hiu, decoriandi decarnandive sonitus.

vespere pernoctat in lacu Mong tchou : ille cubitalis laci pisciculus, qui poterit cum illo metiri amnis et oceani vastitatem? Porro non tantum aves habent phœnicem et pisces habent cetum; litterati viri etiam habent ea : sancti viri sublimis mens et excellens actio, ceteris eminens sola consistit; vulgaris populus vero qui sciet ego quod ago?

---

31. ALENDI VITAM CARDO.

Mea vita habet limitem, intelligentia vero caret limite : cum limitato sequi illimitatum, periculosum est : ita jam, et adhuc applicare intelligentiam, periculo additur periculum. Faciendo bonum sine respectu famæ, faciendo malum sine respectu pœnæ, sequendo mediam vestis lineam tanquam ordinariam regulam, poteris tueri valetudinem, poteris servare corporis integritatem, poteris alere parentes, et poteris complere annos. Archimagirus pro Wen hoei principe exartuabat boves : manuum attactus, humerorum accubitus, pedum compressio, poplitis submissio, decarnandi ossa crepitus, infigendi gladium fragor, nil non debito sono quadrabat cum *Mororum sylvæ* chorea, atque adeo respondebat *Filorum capitis* consonantiæ (1). Wen hoei princeps ait : evax, euge! dexteritas quippe eo devenit! Archimagirus deponens cultrum, respondit : ego quod amo, ratio est et magis quam habilitatem. Initio ego, deartuandi boves tempore, nil videbam præter bovem; triennio post, nunquam videbam integrum bovem; præsenti autem tempore, ego cum spiritu occurro, non vero cum oculis offendo : sensum scio cessare, at spiritus vult progredi. Conformiter ad rerum naturam, percutio magnos articulos; sequor magnas juncturas, juxta suam naturalem viam. Ars pertransiit musculos nunquam, quanto ergo minus magna ossa. Boni coqui quotannis mutant cultrum, quia secant : vulgares coqui quovis mense mutant cultrum, quia rumpunt : nunc servuli culter a novendecim annis est : quos deartuavit, aliquot millia bobum sunt, et tamen cultri acies quasi nu-

---

騞 Mé, exartnandi sonitus. Houo, incessanter ire.

譆 Hi, verba exacerbati.

‘綮 K‘i, lanceæ theca. K‘ing, 肯綮, compages nervorum.

‘軱 Kou, magna ossa.

---

(1) *Mororum sylvæ*, mimicæ sub Chang dynastia musicæ nomen; *Filorum caput*, musicæ pars : 會, designat sonorum congregationem.

Digitized by Google

刃若新發於硎、彼節者有間、而刀刃者無厚、以無厚入有間、恢恢乎、其於遊刃必有餘地矣、是以十九年、而刀刃若新發於硎、雖然、每至于族、吾見其難爲、怵然爲戒、視爲止行、爲遲動、刀甚微、謋然已解、如土委地、提刀而立、爲之四顧、爲之躊躇、滿志、善刀而藏之、文惠君曰、善哉、吾聞庖丁之言、得養生焉、

漢文○五帝本紀贊　史記

太史公曰、學者多稱五帝、尚矣、然尚書獨載堯以來、而百家言黃帝、其文不雅馴、薦紳先生難言之、孔子所傳宰予問五帝德、及帝繫姓、儒者或不傳、余嘗西至空峒、北過涿鹿、東漸於海、南浮江淮矣、至長老皆各往往稱黃帝堯舜之處、風教固殊焉、總之不離古文者近是、予觀春秋國語、其發明五帝德、帝繫姓、章矣、顧第弗深考、其所表見皆不虛、書缺有間矣、

硎 Hing, lapis molaris.
謋 Houo, 謋然 illico.
峒 Tong, spelunca montis. 峒, mons cum una spelunca: inæqualis. 峒 T'ong, nomen montis.
涿 Tchouo, stillare.

---

(1) Se ma t'sien, summus erat imperatoris historiographus. 薦 valet 搢.
(2) In 家語.

Digitized by Google

per educta e cote. Illorum articuli habent juncturas, et cultri acies non est crassa : cum tam subtili ingressus compagum spatia, libere proh! ipse in versando aciem indubitate habeo reliquum spatium. Eapropter novendecim anni sunt, et cultri acies quasi recens demissa e cote. Licet ita, tamen quotiescumque devenio ad commissuras, ego sentio rei difficultatem. Timidus mihi caveo, oculi sunt fixi, actio fit lenta, moveo cultrum admodum sensim; illico jam deartuatum, velut gleba cadit humum. Attollo cultrum et sto; et propter hoc undique conspicio, propter hoc fero referoque pedes, expleto animo; purgo cultrum et recondo illum. Wen hoei princeps ait : factum bene! ego auditis archimagiri verbis, novi alere vitalitatem.

---

32. QUINQUE IMPERATORUM PROPRIORUM COMMENTARIORUM CRITICES.

Dominus regius historiographus ait : studiosi litterarum passim celebrant quinque imperatores, jamdiu quidem. At Annalium liber tantum memorat a Yao in posterum; varii vero litteraturæ principes cum loquuntur de Hoang ti, eorum dictio non est recta et ingenua, ut præfectorii viri scriptores difficile definierint rem (1) : et Confucius quæ respondit Tsai yu interroganti quinque imperatorum virtutes, atque imperatorum continuata cognomina (2), litterati revocantes in dubium non transmiserunt (3). Ego jam ad occidentem perveni K'ong t'ong, ad boream pertransii Tchouo lou, ad orientem irrepsi in mare, ad austrum navigavi Kiang et Hoai (4); et quoad a senioribus omnibus vulgo celebrata Hoang ti et Yao et Choen imperatorum loca, mores et institutio probe differebatur : generatim quod non abscedit ab antiquo Annalium scripto, est verisimile : ego perlustravi *Ver* et *Autumnum Regnorumque dicta;* ea explicant quinque imperatorum virtutes eorumque succedanea cognomina, clare quidem; esto, tantum non profunde rimantur, at ea quæ aperte produnt, omnia sunt non falsa. Annales omit-

---

(3) Huc usque difficultates : jam argumenta affirmantia proponuntur, diversa locorum institutio, rei probabilitas, chronicorum auctoritas.

(4) K'ong t'ong, mons quem Hoang ti perlustravit : Tchouo lou, mons ubi Hoang ti rebellem T'che yeou profligavit, vel, juxta alios, ubi Hoang ti et Yao et Choen suam metropolim constituerunt : mare, quousque Yu derivavit aquas : Kiang et Hoai, quos Choen perlustrans mortuus est.

Digitized by Google

其軼、乃時時見於他說、非好學深思、心知其意、固難爲淺見寡聞道也、余并論次、擇其言尤雅者、故著爲本紀書首、

孔子世家贊　史記

太史公曰、詩有之、高山仰止、景行行止、雖不能至、然心鄉往之、余讀孔氏書、想見其爲人、適魯、觀仲尼廟堂、車服禮器、諸生以時習禮其家、余低回留之、不能去云、天下君王、至於賢人、衆矣、當時則榮、沒則已焉、孔子布衣、傳十餘世、學者宗之、自天子王侯、中國言六藝者、折中於夫子、可謂至聖矣、

伯夷列傳　史記

夫學者載籍極博、猶考信於六藝、詩書雖缺、然虞夏之文可知也、堯將遜位、讓於虞舜、舜禹之閒、岳牧咸薦、乃試之於位、典職數十年、功用既興、然後授政、示天下重器、王者大統、傳天下若斯之難也、而說者曰、堯讓天下於許由、許由不受、恥之逃隱、及夏之時、有卞隨務光者、此何以稱焉、太史

tunt habentque lacunas; ea vero omissa passim conspiciuntur apud alia scripta : nisi quis amans studii profunde investiget ut animo assequatur eorum sensum, certe difficile erit manco judicio et pauca scienti internoscere. Ego uniens scriptorum seriem, eligam eorum dicta quæ magis recta sunt : ideo scribens, feci ex iis commentariis libri exordium.

---

33. CONFUCII PERENNITATIS LAUS.

Regius historicus ait : Carmen habet illud, «excelsus mons suspiciendus, regia via eunda» : licet non possit pervenire, attamen animus eo versus tendit (1). Ego legens Confucii libros, mente assecutus sum qualis sit homo: petito regno Lou, conspiciens Confucii delubrum, currum, vestes, ritualia instrumenta, et litterarum alumnos qui assidue exercent ritus in ejus familia, ego animo præoccupatus detinebar illic nec poteram discedere. Imperii principes usque ad sapientes viros, multi sane; præsentes quidem honorantur; defuncti vero evanescunt : Confucius tela indutus, transmisit doctrinam per decem amplius generationes, et studiosi ut caput habent illum, et ab imperatore, regibus, regulisque, qui in Sinis disceptant de sex canonicis, sumunt modulum a Confucio; dicendus summe sapiens jam.

---

34. SAPIENTIS PÉ I ORDINATA MEMORIA.

Litterati ediderunt scripta admodum ampla, sed adhuc scrutanda fides a sex canonicis : Carmina et Annales licet habeant lacunas, attamen Yu et Hia ætatum memoriæ possunt sciri. Yao volens dimittere thronum, cessit illud Yu Choen : at Choen et Yu duorum tempore, regionum summas et provinciarum præsides, omnes proponebant : tunc expertus fuit illos in dignitatibus, et functi sunt munere aliquot decades annorum; meritaque cum splenduerint, tunc demum tradidit gubernium : ostensurus, imperii ponderosam molem, regiumque magnum gubernium, et transmissionem imperii, tantæ difficultatis esse. Attamen narratores dicunt, Yao cessisse imperium cuidam Hiu yeou, qui non accepit, remque erubescens abivit delitescere; et sub dynastiæ Hia tempus, fuisse quosdam Pien soei et Ou koang :

---

(1) Ita ego, cum Confucium laudandum suscipio. Vide Carminum II. 64 : 止, particula est.

Digitized by Google

公曰、余登箕山、其上蓋有許由冢云、孔子序列古之仁聖賢人、如吳太伯伯夷之倫、詳矣、余以所聞由光義至高、其文辭不少概見、何哉、孔子曰、伯夷叔齊、不念舊惡、怨是用希、求仁得仁、又何怨乎、余悲伯夷之意、睹軼詩可異焉、其傳曰、伯夷叔齊、孤竹君之二子也、父欲立叔齊、及父卒、叔齊讓伯夷、伯夷曰、父命也、遂逃去、叔齊亦不肯立而逃之、國人立其中子、於是伯夷叔齊聞西伯昌善養老、盍往歸焉、及至、西伯卒、武王載木主、號爲文王、東伐紂、伯夷叔齊叩馬而諫曰、父死不葬、爰及干戈、可謂孝乎、以臣弒君、可謂仁乎、左右欲兵之、太公曰、此義人也、扶而去之、武王已平殷亂、天下宗周、而伯夷叔齊恥之、義不食周粟、隱於首陽山、采薇而食之、及餓且死、作歌、其辭曰、登彼西山兮、采其薇兮、以暴易暴兮、不知其非矣、神農虞夏、忽焉沒兮、我

(1) Hue usque, quæ contra suam sententiam facere videntur : sic enim se insinuare solet summus historicus iste. Hiu yeou, nomine 武仲, delituit ad 潁 fluvii boream, 箕 montis radicem : Pien soei et Ou koang, sub Chang dynastia viri, quorum primus in 桐 aquas, alter in 盧 fluvium se immersit.

(2) Per illa *historiographus ait* de patre suo hîc Se ma t'sien loqui putant aliqui : at merito ab aliis convelluntur. Ipse enim suam sententiam hîc ita inducit : extat sepulchrum; ergo extitit homo : fuit insignis virtutis; ergo a Confucio debuisset ejus imperii recusatio memoriæ prodi : nil proditum vero, quod ipse forte haud æque ac Pé i, Confucii gratiam obtinuerit.

Digitized by Google

at hæc quo probantur (1)? Historiographus ait : ego ascendi Ki montem, ejusque clivo revera extat Hiu yeou sepulchrum : Confucius ordinate exponens antiquitatis humanos heroes sapientesque viros, quoad Ou t'ai pé, et Pé i genus, clare explicat; at juxta quod ego audivi, Hiu yeou et Ou koang probitas valde excelluit : et eorum memoriæ nec tantillum compendiose apparent; quare (2)? — Confucius ait : Pé i et Chou t'si non rememorabant antiqua malefacta, querelæ ideo raræ; quæsiverant virtutem et invenerunt virtutem, qui porro conquererentur? Ego miseratus Pé i consilium, vidi omissum a Confucio carmen et miratus sum (3). Ejus commentarium habet (4) : « Pé i et Chou t'si erant Kou tchou principis duo filii (5). Pater volebat evehere Chou t'si : ut pater mortuus est, Chou t'si deferebat primogenito; hic ait : pater mandavit; statimque aufugit. Chou t'si item noluit elevari et fugiit hinc : regni cives evexerunt medium filium. Exinde Pé i et Chou t'si audientes occiduum Comitem T'chang (6) bene alere senes, quidni, aiunt, eamus nos subdere : cum pervenerint, occiduus Comes jam mortuus fuerat, et Ou rex vehens ligneam statuam, dicebat esse Wen regem, ad orientem impugnaturus Tcheou. Pé i et Chou t'si procidentes coram equis, monuerunt dicentes : pater defunctus nondum tumulatus est, et jam devenis ad arma; potestne dici pietas? ut subditus occidat principem, potestne dici humanitas? Assessores volebant armis illos impetere : T'ai Dux ait : hi probi sunt viri; manu apprehensos amovit eos. Ou rex jam sedavit Yn turbationes, et imperium confugit ad Tcheou; at Pé i atque Chou t'si erubescentes rem, æquitati duxerunt non comedere Tcheou fruges : delitescentes in Cheou yang monte, legebant blechnum et eo vescebantur. Quando esurientes jam essent morituri, fecerunt canticum, cujus sententia dicebat : *Ascendimus illum occiduum montem, carpentes ejus blechnum : cum tyrannide mutatur tyrannis, et non agnoscitur suum peccatum; Chen nong, Choen et Yu, repente evanuerunt. Nos qui*

---

(3) Miseratus illius pereundi consilium, vidi quod moriens cecinit carmen, a Confucio in libro Carminum non relatum, et miratus sum illius querelas non congruere Confucii verbis, ut ex commentario mox patebit.

(4) Antiquum commentarium.

(5) Kou tchou, regni nomen : familiæ cognomen 墨 胎. Primogenitus I, agnomine 允, nomine 公 信; postgenitus T'si, agnomine 致, nomine 公 達 : post mortem appellati 夷 et 齊.

(6) T'chang, erat Wen regis agnomen.

Digitized by Google

安適歸矣、于嗟徂兮、命之衰矣、遂餓死于首陽山、由此觀之、怨邪非邪、或曰、天道無親、常與善人、若伯夷叔齊、可謂善人者非邪、積仁潔行如此而餓死、且七十子之徒、仲尼獨薦顏淵爲好學、然回也屢空、糟糠不厭、而卒蚤夭、天之報施善人、其何如哉、盜跖日殺不辜、肝人之肉、暴戾恣睢、聚黨數千人、橫行天下、竟以壽終、是遵何德哉、此其尤大彰明較著者也、若至近世、操行不軌、專犯忌諱、而終身逸樂富厚、累世不絕、或擇地而蹈之、時然後出言、行不由徑、非公正不發憤、而遇禍災者、不可勝數也、余甚惑焉、儻所謂天道、是邪非邪、子曰、道不同、不相爲謀、亦各從其志也、故曰、富貴如可求、雖執鞭之士、吾亦爲之、如不可求、從吾所好、歲寒、然後知松柏之後凋、舉世混濁、清士乃見、豈以其重若彼、其輕若此哉、君子疾沒世而名不稱焉、賈子曰、貪夫徇財、烈士徇名、夸者死權、衆

睢' Hoei, torvis oculis minax. *Distingue a* 睢.

(1) 于 valet 吁, et 徂 valet 殂.

(2) Is, famosi 柳下惠 minor frater, ita cognominatus a famoso sub Hoang ti latrone nomine 跖 : morabatur autem ad 太 montis austrum.

(3) Huc usque præoccupationis verba. Jam fit responsio : integrum sapientibus est suum sequi ingenium; nolunt certe, ut externa aucupentur bona, a puritate discedere; nomini potius consulunt suo.

Digitized by Google

eamus nos *subjicere? Heu! perimus! fatum est miserrimum* (1). Statimque fame perierunt in Cheou yang monte.» Ex quo videre est illud, an conquesti fuerint necne. Dicet quis : cœli ratio nullum præeligit, semper stat a probis viris : at isti Pé i et Chou t'si, debentne dici probi viri, an non? auxerunt humanitatem, poliverunt actiones; ita, et tamen fame perierunt. Insuper e septuaginta discipulorum classe, Confucius tantum extulit Yen yuen tanquam amatorem sapientiæ : attamen Hoei passim egenus, glumam nec fastidiebat, atque mortuus est immatura morte. Cœlum retribuere probos viros, id quomodo est? Latro Tche (2) quotidie enecabat innocentes, succidias faciebat hominum carnes, ferus scelestusque effrenis et torvus, congregatis in societatem aliquot millibus hominum, transversum percucurrit imperium : et tamen longævus finivit. Is secutus quam virtutem? Et ii sunt, qui magis sunt famosi et præ ceteris clarescunt : quod si deveniamus ad recentiora sæcula, agentes non juxta regulam solique committentes a nemine ausa, et tamen tota vita voluptatibus divitiisque affluentes, continentibus generationibus non desunt; e contra seligentes terram quam calcent, tempore suo nonnisi tunc proferentes verbum, incedentes non per compendiariam, nisi justum sit rectumque nullum edentes conatum, et tamen offendentes calamitates et infortunia, non possunt integre numerari. Ego valde dubito, an quæ dicitur cœli ratio vere existat vel non existat (3). Confucius ait : *qui doctrina non conveniunt, non invicem faciunt consilia :* utique quisque sequitur suam sententiam scilicet; ideoque ait : *divitiæ et nobilitas si possunt quæri, licet tenentem scuticam administrum, ego etiam agam illum; si non possint quæri, sequar quod ego appeto.* Anno algente, tunc demum scimus pinum et cupressum serius flaccescere; toto mundo turbido et contemerato, puri sapientes tunc apparent : num putas eos magnifacturos assimilari primis, eos parvifacturos assimilari secundis (4)? *Sapiens ægre fert finire vitam quin fama celebretur* (5), scilicet : Kia magister ait : cupidus rudis quærit divitias, generosus litteratus sectatur famam, jactator demoritur auctoritatem, populus adhæret

---

(4) *Primis*, de quibus supra, scilicet agentibus non juxta regulam.... et tamen voluptate affluentibus : *secundis*, scilicet seligentibus terram quam calcent.... et tamen offendentibus calamitates.

(5) Confucii effatum, quod jam Kia magistri, seu 賈誼, confirmatur effato : hujus quatuor ex *Aquilæ descriptione* 鵩鳥賦 afferuntur phrases, ut *generosum litteratum sectari famam* constet.

Digitized by Google

庶馮生、同明相照、同類相求、雲從龍、風從虎、聖人作而萬物覩、伯夷叔齊雖賢、得夫子而名益彰、顏淵雖篤學、附驥尾而行益顯、巖穴之士、趨舍有時、若此類、名堙滅而不稱、悲夫、閭巷之人、欲砥行立名者、非附青雲之士、惡能施於後世哉、

管晏列傳　史記

管仲夷吾者、潁上人也、少時、常與鮑叔牙游、鮑叔知其賢、管仲貧困、常欺鮑叔、鮑叔終善遇之、不以爲言、已而鮑叔事齊公子小白、管仲事公子糾、及小白立爲桓公、公子糾死、管仲囚焉、鮑叔遂進管仲、管仲既用、任政于齊、齊桓公以霸、九合諸侯、一匡天下、管仲之謀也、管仲曰、吾始困時、嘗與鮑叔賈、分財利、多自與、鮑叔不以我爲貪、知我貧也、吾嘗爲鮑叔謀事、而更窮困、鮑叔不以我爲愚、知時有利不利也、吾嘗三仕三見逐于君、鮑叔不以我爲不肖、知我不遭時也、吾嘗三戰三走、鮑叔不以我爲

(1) Ex Mutationum libri primo emblemate deducuntur sententiæ, ut a *sancto viro* seu Confucio adjutus Pé i elevatusque ostendatur.

(2) Effatum ait : musca adhærens generosi equi caudæ conficit mille stadia : ad Confucium hîc alluditur.

(3) Ad Hiu yeou et hujusmodi alios alludit.

(4) Yn chang, urbs a Yn fluvio appellata : est nunc in 鳳陽 præfectura.

Digitized by Google

vitæ. At *æque lucentes invicem illuminantur, ejusdem generis invicem se adjuvant; nubes sequitur draconem, ventus sequitur tigridem; et sanctus vir cum exurgit, omnes homines suspiciunt* (1) : Pé i et Chou t'si etsi sapientes, obtenta Confucii gratia, fama magis inclaruerunt; et Yen yuen quamvis addictus sapientiæ, adhærens generosi equi caudæ, meritis magis innotuit (2). Montanarum specuum sapientes, prodeunt vel recedunt identidem : quod vero ad hujusmodi genus, nominis suppressi absque ulla laude, commiserandi sane (3)! Compitalis homo, qui velit expolire gesta et condere famam, nisi adhæreat nubes transcendenti heroi, qui poterit propagari in posteras generationes?

---

35. MINISTRORUM KOAN TCHONG ET YEN TSE ORDINATUM COMMENTARIOLUM.

Koan tchong, nomine I ou, urbis Yn chang homo. Pueritiæ tempore semper cum Pao chou ya spatiabatur : Pao chou sciebat eum sapientem (4). Koan tchong paupertate pressus, semper fallebat Pao chou : qui semper bene excipiebat rem, quin propterea faceret verbum. Postmodum, Pao chou inserviit T'si principis filio Siao pé, et Koan tchong inserviit principis alteri filio Kieou (5) : at cum Siao pé institutus evaserit Hoan Dux, ejus frater Kieou interfectus est, et Koan tchong in carcerem conjectus. Pao chou statim introduxit Koan tchong, qui cum adhibitus susceperit gubernium in T'si, hujus Hoan Ducem evasisse Archontem, undique univisse regulos, semelque reformasse imperium, Koan tchong fuere consilium. Koan tchong aiebat : « Ego initio, paupertatis tempore, olim cum Pao chou commercium egi, dividensque pecuniæ lucrum, plus mihi attribuebam, quin Pao chou existimaret me cupidum, sciebat enim me pauperem. Ego quondam pro Pao chou gerebam negotia, et tamen magis jactura premebat : Pao chou non ducebat me imperitum, sciens tempora existere prospera vel non prospera. Ego olim ter gessi munus, et ter fui expulsus a principe, quin Pao chou me haberet degenerem, sciens me non offendisse propitium tempus. Ego olim ter pugnavi, et ter fugi, quin Pao chou me putaret timidum, sci-

---

Pao chou ya, regni T'si toparcha.

(5) Siao pé et Kieou, duo 襄 reguli filii : Koan tchong cum 召 忽 adjuvabant minorem natu Kieou; quo interfecto, Chao hou se strangulavit, Koan tchong a suo amico promotus fuit.

Digitized by Google

多鮑叔能知人也、管仲既任政相齊、以區區之齊、在海濱、通貨積財、富國彊兵、與俗同好惡、故其稱曰、倉廩實而知禮節、衣食足而知榮辱、上服度、則六親固、四維不張、國乃滅亡、下令如流水之源、令順民心、故論卑而易行、俗之所欲、因而予之、俗之所否、因而去之、其爲政也、善因禍而爲福、轉敗而爲功、貴輕重、愼權衡、桓公實怒少姬、南襲蔡、管仲因而伐楚、責包茅不入貢於周室、桓公實北征山戎、而管仲因而令燕修召公之政、於柯之會、桓公欲背曹沫之約、管仲因而信之、諸侯由是歸齊、故曰、知與之爲取、政之寶也、管仲富擬於公室、

(1) Libros scripsit Koan tchong, in quibus illa de more formula reperitur, 管子曰 *Koan magister ait.* 稱 hic valet 稱說.

(2) Sex propinqui, pater, mater, frater major, minor, uxor, liberi. Quatuor socialia. civilitas, justitia, temperantia, verecundia.

(3) 輕重 est unum ex librorum a Koan tchong compositorum capitibus, quo de nummis agitur.

(4) Dux cum conjuge e familia T'sai, spatiabatur in cymba ; ab illa illusus iratus est, eamque remisit familiæ suæ quin repudiaret : familia nuptui dedit

ens me habere senem genitricem. Principe Kieou debellato, Chao hou commortuus ei, et ego in tenebroso carcere excepi contumeliam : Pao chou non arbitratus est me non habere pudorem, sciens me non erubescere parvas res, sed erubescere quod meritorum fama non inclaruerit in imperio. Qui me genuerunt, parentes quidem; at qui me cognovit, Pao dominus est.» Pao chou cum evexerit Koan tchong, semetipsum submisit ei; illius nepotes per generationes stipendiati sunt in T'si; qui habuerint in feudum civitates, decem plus generationes fuerunt, semperque extiterunt celebres toparchæ : in imperio non extollitur Koan tchong sapientia, sed laudatur Pao chou scivisse agnoscere hominem. — Koan tchong quum suscepto gubernio ageret ministrum T'si, quia tantillum T'si erat ad maris oram, communicatis mercibus auxit opes, ditavit regnum, roboravitque militiam; cum vulgo consentiebat amore et odio. Ideo ejus sermo dicebat (1) : granariis plenis, tunc scitur decorum et honestas; vestitu ciboque suppetente, tunc distinguitur honor et dedecus : cum superiores subduntur legibus, tunc sex propinqui sospites; cum quatuor socialia non vigescunt, regnum tunc perit (2) : emittere jussa sicut scaturientis aquæ fons, reddit docilem populi animum; unde dictio humilis et tamen facilis executio : vulgus quod amat, sequens tribuas illi; vulgus quod renuit, sequens demas illi. — Is gerens administrationem, belle ex adversis faciebat prospera, convertebat profligata in successa; magnifaciebat nummorum pondus (3), accurabat trutinarum ponderationem. Hoan Dux revera, iratus suæ Chao ki, ad austrum aggressus erat regnum T'sai (4), et Koan tchong ex hoc impetiit T'chou, objurgans quod fasciculum fœni non attulerit in tributum Tcheou familiæ. Hoan Dux revera, ad boream impetebat montanos Hunnos, Koan tchong vero ex hoc adduxit Yen ad renovandum Chao Ducis regimen (5). In Ko regionis congressu, Hoan Dux volebat violare T'sao mei condictum (6); Koan tchong exinde confirmavit huius fidem, et reguli propter hoc se submiserunt regno T'si. Ideo dicebat : scire quod dare sit accipere, gubernii thesaurus est. Koan tchong divitiis contendebat ad reguli familiam; habe-

---

alteri : ideo Dux arma convertit in T'sai familiam.

(5) Montani Hunni impugnabant Yen : Hoan Dux ut liberaret Yen, impugnavit Hunnorum regnum.

(6) T'sao mei, dux regni Lou, minis obtinuerat a Hoan regulo ut redderet terras trino conflictu amissas : dein regulus volebat non reddere terras et ut occideretur T'sao mei.

Digitized by Google

有三歸反坫、齊人不以爲侈、管仲卒、齊國遵其政、常彊於諸侯、後百餘年而有晏子焉、晏平仲嬰者、萊之夷維人也、事齊靈公、莊公、景公、以節儉力行重于齊、既相齊、食不重肉、妾不衣帛、其在朝、君語及之、卽危言、語不及之、卽危行、國有道、卽順命、無道、卽衡命、以此三世、顯名於諸侯、越石父賢、在縲紲中、晏子出、遭之途、解左驂贖之、載歸、弗謝、入閨、久之、越石父請絕、晏子懼然、攝衣冠謝曰、嬰雖不仁、免子於厄、何子求絕之速也、石父曰、不然、吾聞君子詘於不知己而信於知己者、方吾在縲紲中、彼不知我也、夫子既已感寤而贖我、是知己、知己而無禮、固不如在縲紲之中、晏子于是延入爲上客、晏子爲齊相、出、其御之妻、從門閒而闚其夫、其夫爲相御、擁大蓋、策駟馬、意氣揚揚、甚自得也、既而歸、其妻請去、夫問其故、妻曰、晏子長不滿六尺、身相齊國、名顯諸侯、今者妾觀其出、志念深矣、常有以自下者、今子長八尺、乃爲人僕御、然子之意、自以爲足、妾是以求去也、其後夫

縲 Lei, vincire : rudens.

紲, Sié, vincire : frenum.

bat San koei turrim et scyphis-invertendis abacum; et T'si cives non existimabant nimium. Koan tchong defuncto, T'si regnum secutum eius administrationem, semper fortius fuit quam ceteri reguli. — Post centum et amplius annos vero extitit Yen tse : Yen p'ing tchong, nomine Yng, in Lai regione urbis I wei homo fuit. Inserviit T'si regni Ling regulo, Tchoang regulo, et King regulo; propter sobrietatem cultus et nervum actionis magni fiebat a T'si. Cum minister esset T'si, fercula non duo ex carne, subnubæ non induebant sericum. Cum is inesset aula, si principis sermo deveniebat ad eum, tunc audacter loquebatur; si sermo non fiebat ei, tunc libere agebat : si regno vigebat ordo, tunc sequebatur jussa; si deerat ordo, tunc pensitabat jussa. Ex hoc tribus generationibus (1) inclaruit nomine apud regulos. Yué che fou sapiens manebat inter vincula : Yen tse egressus, offendit illum in via : solvit sinistrum equum et redemit illum, invexit currui et reversus est : ille quin gratias egerit, intravit conclave : diu post, Yué che fou petente dimitti, Yen tse exterritus assumpsit togam pileumque, et se excusans ait : ego Yng licet non humanus, liberavi te ab angustiis; quare tu petis discedere tam cito? Che fou respondit : non ita. Ego audivi sapientem dejici a non cognoscentibus illum, erigi vero a cognoscentibus illum (2) : quando ego eram inter vincula, illi non cognoscebant me; magister cum jam perculsus sensu redemerit me, scilicet cognovit me : cognovisse me nec tamen ritu exipere, næ pejus quam versari in vinculorum medio. Yen tse ex hoc invitavit ingredi ceu primi ordinis hospitem. Yen tse agens T'si ministrum, dum egrederetur, ejus aurigæ uxor, ex januæ medio prospiciebat suum maritum. Ejus maritus erat ministri auriga : tenebat magnum umbraculum, stimulabatque quadrijuges equos, habitu adeo fastoso, et valde sibi placebat. Cum postea rediisset domum, ejus uxor petiit abire; maritus interrogavit rei causam; uxor ait : Yen tse statura non attingit sex pedes, gerit ministrum T'si regni, fama innotescit regulis : nunc vero ancilla inspexit ejus egressum; mente cogitabundus profunde, semper habebat se demisse. Tu porro procerus octo pedes, nempe es hominis famulus et auriga : et tamen domini mei animus sui est plenus : ancilla propterea petit abire. Post hoc

---

懼 Kio, diligentér videre. Hio, terreri, cum timore aspicere. Yo, præceps : timere.

闚 K'oei, per januæ rimas aspicere.

---

(1) Sub Ling et Tchoang et King regulis.

(2) 信 valet 伸.

Digitized by Google

自抑損、晏子怪而問之、御以實對、晏子薦以爲大夫、

太史公曰、吾讀管氏牧民、山高、乘馬、輕重、九府、及晏子春秋、詳哉其言之也、既見其著書、欲觀其行事、故次其傳、至其書、世多有之、是以不論、論其軼事、管仲世所謂賢臣、然孔子小之、豈以爲周道衰微、桓公既賢、而不勉之至王、乃稱霸哉、語曰、將順其美、匡救其惡、故上下能相親也、豈管仲之謂乎、方晏子伏莊公尸、哭之成禮、然後去、豈所謂見義不爲無勇者邪、至其諫說、犯君之顏、此所謂進思盡忠、退思補過者哉、假令晏子而在、余雖爲之執鞭、所忻慕焉、

屈原列傳　史記

屈原者、名平、楚之同姓也、爲楚懷王左徒、博聞彊志、明於治亂、嫺于辭令、入則與王圖議國事、以出號令、出則接遇賓客、應對諸侯、王甚任之、上官大夫與之同列、爭寵而心害其能、懷王使

嫺 Hien, elegans : assuetus.

(1) *Montium altitudo* designat variorum regnorum formas. Quinque tituli totidem sunt Koan tchong librorum articuli; Yen tse Ver et Autumnus septem capitibus constat.

(2) Ex 孝經 de serviendo principi capite.

Digitized by Google

maritus se humiliter deprimebat : Yen tse miratus contatus est rem, et auriga juxta veritatem respondit. Yen tse proposuit ut esset magnus magistratus.

Historiographus ait : ego legi Koan domini *Rectionem populi, Montium altitudinem, Conscendendos equos, Nummorum pondus, Novem æraria*, simulque Yen doctoris *Ver et Autumnum* (1). Proh quam enucleate ii ea tractarunt ! Cum viderim eorum conscriptos libros, volui inspicere eorum gesta; ideoque attexui eorum commentarium. Quod ad eorum libros, vulgo passim habentur; propterea non dissero. Quoad eius omissa facta, Koan tchong est vulgo qui dicitur sapiens minister : verum Confucius extenuat eum; nonne forte ex eo quod Tcheou virtute debilitata et deficiente, Hoan Duce vero tam sapiente, non tamen animaverit illum ad obtinendum imperium, sed declaraverit Archontem? At apophtegma habet : obsecundaturus principis virtutes, corrigens opprimet ejus vitia; ideoque princeps et minister poterunt invicem devinciri (2) : id an non esset Koan tchong nostri casus? — Cum Yen tse incumbens Tchoang Ducis cadaveri deflevit illum (3), perfecit ritus et postea vero abiit; an non fuerit quod dicitur : videns officium et non agens, caret fortitudine? At quoad ejus, reprehendendo monendoque, lacessere principis conspectum, id nonne est quod dicitur : ingrediens cogitat fungi fidelitate, egrediens cogitat reparare defectus (4)? Si supponatur Yen tse adhuc superesse, ego vel etiam pro ipso tenere scuticam, id libenter amarem.

---

36. MINISTRI KIUÉ YUEN ORDINATUM ELLOGIUM.

Kiué yuen, agnomine P'ing, cum T'chou regulo ejusdem familiæ, erat T'chou Hoai regis sinixtimus consiliarius. Vastæ eruditionis, tenacis memoriæ, intelligens in bono maloque regimine, exercitatusque in diplomatibus et allegationibus, intrinsecus quidem cum rege deliberabat regni negotia, ad edenda edicta, extrinsecus autem excipiebat deducebatque advenas præfectos, dabatque responsa regulis : rex multa concredebat ei. Chang koan toparcha (5) cum eo ejusdem ordinis, æmulabatur principis gratiam et corde

---

(3) 崔杼 interfecerat principem adulterum, ut habet Tsouo tchoan.

(4) Ex eodem 孝經 capite.

(5) 靳尙 scilicet. 上官, nomen familiæ, veluti 夏侯 et similia.

Digitized by Google

屈原造爲憲令、屈平屢草稾未定、上官大夫見而欲奪之、屈平不與、因讒之、曰、王使屈平爲令、衆莫不知、每一令出、平伐其功、曰、以爲非我莫能爲也、王怒而疏屈平、屈平疾王聽之不聰也、讒諂之蔽明也、邪曲之害公也、方正之不容也、故憂愁幽思而作離騷、離騷者、猶離憂也、夫天者、人之始也、父母者、人之本也、人窮則反本、故勞苦倦極、未嘗不呼天也、疾痛慘怛、未嘗不呼父母也、屈平正道直行、竭忠盡智、以事其君、讒人間之、可謂窮矣、信而見疑、忠而被謗、能無怨乎、屈平之作離騷、蓋自怨生也、國風好色而不淫、小雅怨誹而不亂、若離騷者、可謂兼之矣、上稱帝嚳、下道齊桓、中述湯武、以刺世事、明道德之廣崇、治亂之條貫、靡不畢見、其文約、其辭微、其志潔、其行廉、其稱文小、而其指極大、舉類邇、而見義遠、其志潔、故其稱物芳、其行廉、故死而不容自疎、濯淖汙泥之中、蟬蛻於濁穢、以浮游塵埃之外、不獲世之滋垢、皭然泥而不滓者也、推此志也、雖與日月爭光、可也、屈原

濯, Tchouo, lavare. Tchao 櫂, remi longiores.
淖, Nao, lutum.
蛻, Toei, Choei, serpentum cicadarumque exuviæ.
皭, Tsio, albus.

Digitized by Google

oderat illius potentiam. Hoai rex jusserat Kiué yuen conficere legis edictum : Kiué p'ing compacta rudi informatione, nondum absolverat : Chang koan toparcha vidit et volebat arripere illud : Kiué p'ing non tradidit : ideo calumniatus est eum, dicens : Rex dat Kiué p'ing conficienda edicta; omnes nullo excepto sciunt : quotiescumque aliquod edictum prodit, P'ing jactat sua merita dicens : arbitror, excepto me neminem potuisse efficere. Rex iratus amovit Kiué p'ing. Qui ægre tulit regis auditum non esse perspicacem, calumniam obruisse veritatem, contortum nocuisse æquitati, justos rectosque non admitti; ideo mœstitia tabescens solitarieque cogitabundus composuit *Casum in mœrorem :* casus in mœrorem, ceu incurrere in tristitiam. Cœlum est hominum principium, parentes sunt hominis origo : homo in angustiis statim se convertit ad originem : ideo angustati et redacti ad incitas, nulli dum non inclamarunt cœlum; ægri et afflicti, nulli dum non inclamarunt parentes. Kiué p'ing, rectus morum integerque vitæ, impendebat fidelitatem et exhauriebat prudentiam ut subserviret suo principi; calumniator homo intercidit illum; dicendus est angustatus. Sincerus, et tamen suscipit suspicionem; fidelis, et tamen patitur calumniam; potestne esse sine querela? Kiué p'ing composuit *Casum in mœrorem*, quia sibi invisa erat vita. *Regnorum mores* amant voluptatem, sed non excedunt; *Minus decorum* conqueritur calumnias, sed non turbatur : quoad *Casum in mœrorem* istum, dicendus complecti utrumque. Remotiorem celebrat Ti k'ou, propiorem proponit T'si Hoan, medios describit T'ang et Ou, ad carpenda sæculi facta : intelligentia de recti virtutisque amplitudine et sublimitate, bonique malique regiminis legibus et relationibus, nil non omnino apparet. Ejus stylus succinctus, ejus dictio subtilis, ejus animus purus, ejus mores integri. Ejus dicendi ratio brevis, at quæ innuit valde magna : sumit exemplum ex obviis, at mentis perceptio profunda : ejus animus purus, indeque ejus memorare res fragrantes (1); ejus mores integri, ideo moritur quin patiatur sui neglectum. Immersus sordidum inter cœnum, cicadæ instar exuit se a lutulentis sordibus, ut supernatans spatietur tenuem ultra pulvisculum : non contrahit sæculi madentes sordes; quasi abstractus, lutatur quin fœdetur : prosequendo hujusmodi ideam, vel cum sole et luna æmulari lumen potest.

滓 Tse, maculæ, nævus, cœnum. 滓, fœdari.

---

(1) Sæpe odoras plantas memorat, ex quibus sensus moralis aut comparatio aliqua deducitur.

Digitized by Google

既絀、其後秦欲伐齊、齊與楚從親、惠王患之、乃令張儀詳去秦、厚幣委質事楚、曰、秦甚憎齊、齊與楚從親、楚誠能絕齊、秦願獻商於之地六百里、楚懷王貪而信張儀、遂絕齊、使使如秦受地、張儀詐之曰、儀與王約六里、不聞六百里、楚使怒去、歸告懷王、懷王怒、大興師伐秦、秦發兵擊之、大破楚師於丹淅、斬首八萬、虜楚將屈匄、遂取楚之漢中地、懷王乃悉發國中兵、以深入擊秦、戰於藍田、魏聞之、襲楚至鄧、楚兵懼、自秦歸、而齊竟怒、不救楚、楚大困、明年、秦割漢中地、與楚以和、楚王曰、不願得地、願得張儀而甘心焉、張儀聞、乃曰、以一儀而當漢中地、臣請往如楚、如楚、又因厚幣用事者臣靳尚、而設詭辯於懷王之寵姬鄭袖、懷王竟聽鄭袖、復釋去張儀、是時屈原既疏、不復在位、使于齊、顧反、諫懷王曰、何不殺張儀、懷王悔、追張儀不及、其後諸侯共擊楚、大破之、殺其將唐眛、時秦昭王與楚婚、欲與懷王會、懷王欲行、屈平曰、秦虎狼之國、不可信、不如無行、懷王稚子子蘭勸王行、奈何絕秦歡、懷王卒行、入武關、秦

匄 Kai, mendicare : dare : accipere.

---

(1) 詳 valet 佯 : ficte ostendere T'chou regno amicitiam, eique a T'sin

Kiué yuen jam dejecto, postea T'sin volebat impugnare T'si, at T'si cum T'chou erant affines : Hoei rex anxius erat de hoc, proindeque jussit suum Tchang i dolo discedere e T'sin (1), opimisque donis datoque pignore, subservire T'chou eique dicere : T'sin valde odit T'si, T'si cum T'chou sunt affines : si T'chou vere possit derelinquere T'si, T'sin libenter offeret Chang ou territorii sexcenta stadia. T'chou Hoai rex concupiscens, fidem præstitit homini, statimque deseruit T'si. Misit legatum ad T'sin recipere terras; Tchang i fefellit eum dicens : ego cum rege pactus sum sex stadia, nondum audivi de sexcentis stadiis. T'chou legatus iratus abiit, reversusque monuit Hoai regem, qui iratus magnum conflavit exercitum et impugnavit T'sin : T'sin eductis copiis percussit eum, et graviter profligavit T'chou exercitum in Tan et Tche districtibus, obtruncavit caput octoginta millibus, captivum duxit T'chou ducem, Kiué kai, et continuo cepit T'chou regni Han tchong territorium. Hoai rex tunc omnes eduxit regni milites, quibus intime penetrans aggressus est T'sin, pugnatumque in Lan t'ien. Wei, audita re, adoritur T'chou, et pervenit in Teng : T'chou milites timent, et ex T'sin revertuntur. T'si autem adhuc iratus non liberat T'chou, qui valde angustatur. — Postero anno, T'sin abscindit Han tchong territorium, datque regi T'chou ad reconciliationem. T'chou rex ait : non cupio recuperare terras, volo habere Tchang i, sicque compos ero voti. Tchang i audiens statim ait : ducit unum me jam valere Han tchong territorium : ego subditus peto ire ad T'chou : ivit T'chou ; itemque, quia magnifice muneravit gerentem rerum, ministrum King chang, atque adhibuit astutam disputationem apud Hoai regis gratiosam mulierem Tcheng sieou, rex tandem auscultavit Tcheng sieou, iterumque permisit abire Tchang i. — Eo tempore Kiué yuen jam amotus, jam non erat in dignitate : delegatus ad T'si, conversus rediit (2); et monens regem ait : quare non occidisti Tchang i : regem pœnituit; persecutus Tchang i, non est assecutus. Post hæc reguli simul percutientes T'chou, admodum profligarunt illum, occiso ejus summo duce T'ang mei. Tunc T'sin Tchao rex cum T'chou nuptias initurus, volebat cum Hoai rege convenire : hic volebat ire : Kiué p'ing ait : T'sin est tigridum luporumque regnum, non potest præstari fides; potius erit non ire. At regis junior filius, Tse lan, hortabatur eum ire, secus amitteretur T'sin favor : rex denique ivit. Ut ingressus est Ou claustra, T'sin delitentes milites abruperunt ejus

---

Hoei rege veluti subservire.

(2) Statim rediit scilicet.

Digitized by Google

伏兵絕其後、因留懷王以求割地、懷王怒、不聽、亡走趙、趙不內、復之秦、竟死於秦而歸葬、長子頃襄王立、以其弟子蘭爲令尹、楚人既咎子蘭、以勸懷王入秦而不反也、屈平既嫉之、雖放流、睠顧楚國、繫心懷王、不忘欲反、冀幸君之一悟、俗之一改也、其存君興國、而欲反覆之、一篇之中、三致意焉、然終無可奈何、故不可以反、卒以此見懷王之終不悟也、人君無愚智賢不肖、莫不欲求忠以自爲、舉賢以自佐、然亡國破家相隨屬、而聖君治國、累世而不見者、其所謂忠者不忠、而所謂賢者不賢也、懷王以不知忠臣之分、故內惑於鄭袖、外欺於張儀、疏屈平而信上官大夫、令尹子蘭、兵挫地削、亡其六郡、身客死于秦、爲天下笑、此不知人之禍也、易曰、井渫不食、爲我心惻、可以汲、王明並受其福、王之不明、豈足福哉、令尹子蘭聞之、大怒、卒使上官大夫短屈原於頃襄王、頃襄王怒而遷之、屈原至於江濱、被髮行吟澤畔、顏色憔悴、形容枯槁、漁父見而問之曰、子非三閭大夫歟、何故而至此、屈原曰、舉世混濁、而我獨

睠' Kiuen, sollicitam gerere curam : oculitus amare.

渫, Sié, dispergere : purgare, puteos purgare : cessare : sordidus.

regressum, et sic retinuerunt Hoai regem, ad reposcendas abscissas terras. Hoai rex iratus non annuit, et aufugiens ivit in Tchao, sed Tchao non recipiente, iterum venit T'sin, demumque obiit in T'sin, et reductus fuit, tumulandus. Primogenitus filius K'ing siang rex ascendit solium, qui suum fratrem, Tse lan, fecit primarium ministrum. T'chou cives jam culpaverant Tse lan, quod auctor fuerit patri ingrediendi T'sin et sic non revertendi; et Kiué p'ing jam indignatus fuerat rem. Licet enim expulsus in exilium, corde fovebat T'chou regnum, obstricto animo amabat regem, non dimittebat desiderium redeundi, sperabat fortunam ut princeps semel resiperet, sæculum aliquando immutaretur. Ejus conservandi principem, erigendi regnum, volendique eo redire, unius libri medio, ter adducitur mentio. At in finem nullum præsto fuit medium, adeoque non potuit reverti : et denique ex hoc intellexit Hoai regem in finem non resipiscere. Populi principes, sint hebetes vel prudentes, sapientes vel degeneres, omnes volunt quærere fideles, qui sibi dent operam, promovere sapientes, qui sibi ferant suppetias : at si ruina regni et destructio familiæ invicem continuo succedant, atque sancti principes ad regendum regnum, continentibus generationibus non appareant, illi quos arbitrantur fideles, non sunt fideles, et quos arbitrantur sapientes, non sunt sapientes scilicet. Hoai rex quia nescivit fidelis ministri partes, ideo domi hallucinatus est a Tcheng sieou, foris deceptus fuit a Tchang i, neglexit Kiué p'ing et fidit Chang koan toparchæ, summoque rectore Tse lan, exercitu profligato, terrisque imminutis, amisit suas sex urbes, ipseque advena occubuit in regno T'sin, factus imperii ludibrium. En non cognoscendi homines malum. Liber Mutationum ait : puteo purificato non bibere, est mihi animi dolor, cum possit hauriri aqua : si rex sapit, simul recipiemus illius commodum; si rex non sapit, qui suppetet prosperitas? — Supremus minister Tse lan, audita re (1), valde excanduit, tandemque commisit Chang-koan toparchæ extenuare Kiué yuen apud K'ing siang regem, qui iratus ablegavit illum. Kiué yuen pervenit ad fluvii ripam (2), sparsoque capillo obivit cantitans lacus marginem; oris colore squalidus vultuque arescens. Piscator vidit et interrogans illum ait : dominus nonne est trium nobilium familiarum magnus magistratus (3)? qua de causa jam devenit huc? Kiué yuen ait : totum sæculum sordescit, et ego solus purus; omnes

(1) Audita ipsius Kiué yuen indignatione.

(2) 湘江 in Hou nan.

(3) 三閭, tres regiæ familiæ 昭 et 屈 et 景.

Digitized by Google

淸、衆人皆醉、而我獨醒、是以見放、漁父曰、夫聖人者、不凝滯於物、而能與世推移、舉世混濁、何不隨其流而揚其波、衆人皆醉、何不餔其糟而啜其醨、何故懷瑾握瑜、而自令見放爲、屈原曰、吾聞之、新沐者必彈冠、新浴者必振衣、人又誰能以身之察察、受物之汶汶者乎、寧赴常流、而葬乎江魚腹中耳、又安能以皓皓之白、而蒙世之温蠖乎、乃作懷沙之賦、於是懷石、遂自投汨羅以死、屈原既死之後、楚有宋玉、唐勒、景差、之徒者、皆好辭、而以賦見稱、然皆祖屈原之從容辭令、終莫敢直諫、其後楚日以削、數十年、竟爲秦所滅、自屈原沉汨羅後、百有餘年、漢有賈生、爲長沙王太傅、過湘水、投書以弔屈原、

太史公曰、余讀離騷、天問、招魂、哀郢、悲其志、適長沙、過屈原所自沉淵、未嘗不垂涕、想見其爲人、及見賈生弔之、又怪屈原、以彼其

瑾 Kin, gemma.
瑜 Yu, gemma.
汶 Wen, fluvius in Chang tong : turbidus.
蠖 Wo, vermis.
汨 Mi, 汨羅, fluvius in Hou koang. Hou, fluctus exsultans. Kou, ordinare : communicare : perturba-

Digitized by Google

homines æque temulenti, et ego solus expergefactus : ideo ejectus sum. Piscator ait : sancti viri non hærent impediti ab aliis, sed possunt accommodantes se sæculo impellere ad emendationem : totum sæculum sordescit ; quare non sequens ejus fluxum, attollis ejus fluctum? omnes simul vino madent; quare non sorbes quod fœcatum ebibisque quod tenue est (1)? qua de causa, mente habens claritatem gemmæ, manuque jaspidis splendorem (2), ut ipse te faceres expelli commisisti? Kiué yuen ait : ego audivi quod qui modo abluit caput, enimvero excutit pileum, et qui modo abluit corpus, enimvero excutit vestes (3) : homo porro quis poterit admoto corpore mundo suscipere res sordescentes? malim accedere perpetuo fluxui, et sepeliri in fluvii piscium ventre medio. Enimvero qui feram ut tam candida albitudo obducatur sæculi turbido pulvere? Tunc fecit recogitantis arenam poema, et exinde complexus lapidem, statim se projecit in Mi lou, et sic mortuus est (4). Kiué yuen postquam jam mortuus esset, T'chou habuit Song yu, T'ang le, et King tsouo genus, omnes amatores litteraturæ atque ob soluta poemata factos celebres : sed omnes sequuntur parentis Kiué yuen lenem dicendi formam, nunquam audentes aperte reprehendere. Post hæc T'chou in diem imminutum, aliquot decades annorum, et tandem fuit a T'sin destructum. Ex quo Kiué yuen se immersit in Mi lou, centum post et amplius annis, in dynastia Han fuit Kia litteratus, qui erat *Prolixæ arenæ* regis præceptor : pertransiens Siang fluvium, projecit libellum ad condolendum Kiué yuen.

Historiographus ait : ego legens *Casus in mœrorem* illa, *inclamans cœlum*, *advocans animam*, *deflens metropolim* (5), commovebar eorum sententia : perveniens *Prolixam arenam*, et pertransiens qua Kiué yuen se immersit voraginem, nunquam non profundebam lacrymas, et cogitabam animo illum talem hominem. Ut vidi Kia litterati de eo lamentationes, magis mirabar quod Kiué yuen, quem, ob eam hominis habilitatem,

---

re : finire : submergi : 汨 汨, aquæ sonitus.

---

(1) Quare respuis omne vinum quod purum non sit, quare nihil indulges sæculo?

(2) Tu tam sagax, tantaque instructus scientia.

(3) Excutit pilei vestiumque pulverem, ut mundus totus sit.

(4) Mi erat fluvii Lou fluentum; nunc Prolixæ arenæ 屈 潭 scilicet.

(5) Libri capita sunt.

Digitized by Google

材、游諸侯、何國不容、而自令若是、讀服鳥賦、同生死、輕去就、又爽然自失矣、

酷吏列傳序　　史記

孔子曰、道之以政、齊之以刑、民免而無恥、道之以德、齊之以禮、有恥且格、老氏稱上德不德、是以有德、下德不失德、是以無德、法令滋章、盜賊多有、太史公曰、信哉是言也、法令者、治之具、而非制治清濁之源也、昔天下之網嘗密矣、然姦僞萌起、其極也、上下相遁、至於不振、當是之時、吏治若救火揚沸、非武健嚴酷、惡能勝其任而揄快乎、言道德者、溺其職矣、故曰、聽訟、吾猶人也、必也使無訟乎、下士聞道大笑之、非虛言也、漢興、破觚而爲圜、斲雕而爲朴、網漏於吞舟之魚、而吏治烝烝、不至於姦、黎民艾安、由是觀之、在彼不在此、

觚 Kou, augulatum poculum, vas duas cotylas capiens : quadratus : angulus.

---

(1) 服, in regno T'chou valebat 鵩. Kia litteratus fecit hujusmodi descriptionem.

(2) Ad regem scilicet : tanta se commotione perculsum ait historiographus, ut

Digitized by Google

si obivisset regulos, quodnam regnum non excepisset, tamen de se egerit ita. At legens *strigis* descriptionem (1), æquabam vitam morti, parvifaciebam discessum vel accessum (2), imo clare sensi me errasse.

---

37. IN CRUDELIUM JUDICUM ORDINATAM MEMORIAM PROŒMIUM.

Confucius ait : ductus per regimen, directusque per supplicia, populus cavebit, at carebit pudore : ductus per virtutem, directusque per honestatem, habebit pudorem, atque adeo proficiet. Lao tse affirmabat : superiore virtute præditi non affectant virtutem, et ideo affluunt virtute : inferiore virtute præditi affectant non amittere virtutem, et ideo excidunt virtute. Et alibi : legibus magis patefactis, latrones plures existunt. Historiographus ait : quam verum istud enunciatum ! Leges pœnales, regiminis sunt instrumentum, at non sunt regiminis puritatis vel turbamenti fons. Olim (3) imperii retia etiamdum spissa erant : attamen malitia et fraus pullulare cœperunt : cumque apicem attigerint, superiores et inferiores mutuo quærebant effugium, eoque deventum ut nulla salus. Per id temporis, judicum regimen quasi erat ad opprimendam flammam et elevandam ebullitionem (4) : nisi ergo potentia fortes et severitate crudeles, qui poterant sustinere suum onus atque suffurari gaudiolum (5)? verbum facere de ratione et virtute, fuisset pessumdare suum munus. Hinc effatum illud : audiendis litigantibus ego sum sicut ceteri ; sed nonne potius necesse ut non sint litigantes? Infimi eruditulí (6) audientes doctrinam, valde irrident eam ; at non est vanus sermo. Dynastia Han ut floruit, abscissis angulis fecit rotundum, abrasis sculpturis fecit simplex, rete pervium erat ipsis deglutientibus navem piscibus : et tamen judicum regimen valde vigebat, nec devenit ad improbitatem ; nigricomusque populus regebatur in pace (7). Ex quo patet rem dependere ab illo, non dependere ab hoc (8).

---

nec morti vitam nec offensioni gratiam jam præferret, seque male vitam amasse senserit.

(3) Sub dynastia T'sin.

(4) 沸 fei ; cochleari elevatur calida ad bullientem æstum comprimendum.

(5) 輸 valet 偷.

(6) *Aiebat Lao tse.*

(7) 芟 valet 乂.

(8) A virtute, non a suppliciis.

Digitized by Google

滑稽列傳 史記

孔子曰、六藝、於治一也、禮以節人、樂以發和、書以導事、詩以達意、易以神化、春秋以道義、太史公曰、天道恢恢、豈不大哉、談言微中、亦可以解紛、淳于髡者、齊之贅壻也、長不滿七尺、滑稽多辯、數使諸侯、未嘗屈辱、齊威王之時、喜隱、好爲淫樂長夜之飲、沉湎不治、委政卿大夫、百官荒亂、諸侯竝侵、國且危亡、在於旦暮、左右莫敢諫、淳于髡說之以隱、曰、國中有大鳥、止王之庭、三年不蜚、又不鳴、王知此鳥何也、王曰、此鳥不蜚則已、一蜚冲天、不鳴則已、一鳴驚人、於是乃朝諸縣令長、七十二人、賞一人誅一人、奮兵而出、諸侯振驚、皆還齊侵地、威行三十六年、語在田完世家中、威王八年、楚大發兵加齊、齊王使淳于髡之趙、請救兵、齎金百斤、車馬十駟、淳于髡仰天大笑、冠纓索絶、王曰、先生少之乎、髡曰、何敢、王曰、笑、豈有說乎、髡曰、今者、臣從東方來、見道旁有穰田者、操一豚蹄、酒一

髡 K'OEN, 髡, K'OU, capillos radere : arbor glabra.

蜚 FEI, locusta : fabulosus bos cum serpentina cauda. 蜚, volare.

(1) Haud certo ex sex canonicis prodire debebit.

Digitized by Google

Confucius ait : sex canonici quoad regimen, unum sunt : Ritus est ad componendos homines, Musica ad edendam harmoniam, Annales ad ordinanda negotia, Carmina ad communicanda sensa, Mutator ad mirificandas conversiones, Ver et Autumnus ad edisserendam æquitatem. Historiographus ait : cœli ratio tam ampla, qui non esset major (1)? appositus sermo subtiliter quadrans, etiam valet ad solvenda intricata. Choen yu k'oen erat T'si regis familiæ adjunctus gener : statura non explebat septem pedes; at argutus satiricus multa eloquebatur (2), et pluries missus ad regulos, neque etiamdum depressus contumelia. T'si Wei regis tempore, is delectabatur ænigmate, amabat deditus effusis deliciis protractæ noctis potum, immersusque vino non gerebat administrationem; commisso gubernio ministris et toparchis, varii præfecti incurii perdebant, reguli simul invadebant; regni immo periculum et ruina erat inter mane et vespere, et assessorum nemo audebat monere. Choen yu k'oen affatus eum per figuram ait : in regno est magna avis, insidens regis aula, tres annos non evolavit, immo nec cantavit. Rex scitne ista avis quænam sit? Rex ait : ista avis si non volat, tunc bene; at si semel volabit, perrumpet cœlum : si non cantat, tunc bene; at si semel cantabit, exterrebit homines. Exinde vero vocavit ad aulam omnium urbium nobiles præsides, septuaginta duos viros, remuneravit unum hominem, occidit unum hominem : concitavit milites et erupit. Reguli perculsi expaverunt, omnesque reddiderunt regno T'si occupatas terras : terror circuivit triginta sex annos : narratio extat in T'ien hoan (3) familiæ memoriis. Wei regis octavo anno, T'chou magnum immisit exercitum supra T'si : T'si rex allegavit Choen yu k'oen ad Tchao, petitum auxiliares milites, oblatumque dono auri centum libras curuliumque equorum decem quadrigas. Choen yu k'oen supina facie altos sustulit cachinnos, ut pilei redimicula penitus abrumperentur (4). Rex ait : domine, num rem dedignaris? K'oen respondit : qui ausim? Rex subdit : ridendi numquid extat ratio? K'oen ait : modo ego ab orientali ora veniebam; vidi ad viæ latus aliquem qui precabatur abundantiam agello : manu tenebat unam por-

(2) 滑 kou. *Kou k'i*, dissimulatus irrisor, qui tectis sententiis alios carpit.

(3) Scilicet 田敬仲.

(4) 索 valet 盡.

Digitized by Google

盂、而祝曰、甌窶滿篝、汙邪滿車、五穀蕃熟、穰穰滿家、臣見其所持者狹、而所欲者奢、故笑之、於是齊威王乃益齎黃金千鎰、白璧十雙、車馬百駟、髡辭而行、至趙、趙王與之精兵十萬、革車千乘、楚聞之、夜引兵而去、威王大說、置酒後宮、召髡賜之酒、問曰、先生能飲幾何而醉、對曰、臣飲一斗亦醉、一石亦醉、威王曰、先生飲一斗而醉、惡能飲一石哉、其說可得聞乎、髡曰、賜酒大王之前、執法在傍、御史在後、髡恐懼、俯伏而飲、不過一斗、徑醉矣、若親有嚴客、髡帑韝鞠膽、侍酒於前、時賜餘瀝、奉觴上壽、數起、飲不過二斗、徑醉矣、若朋友交遊、久不相見、卒然相覩、歡然道故、私情相語、飲可五六斗、徑醉矣、若乃州閭之會、男女雜坐、行酒稽留、六博投壺、相引爲曹、握手無罰、目眙不禁、前有墮珥、後有遺簪、髡竊樂此、飲可八斗、而醉二參、日暮酒闌、合尊促坐、男女同席、履舄交錯、杯盤狼藉、堂上燭滅、主人留髡而送客、羅襦

甌 Ngeou, scutella fictilis. 甌窶, ager altus et angustus.

篝 Keou, arundineum thermoclinium, lecti excalfactorium : sporta.

汙 Ou, aquæ stagnantes. 汙邪, imæ terræ.

帑 Kiuen, saccus : complicare manicas. 帑 K'iuen, saccus cum fundo.

韝 Keou, manica coriacea sagittariorum.

膽 idem ac 跽 K'i, genuflexus persistere.

Digitized by Google

celli pernam, vinique unum cyathum, supplicansque aiebat : eminentius frustulum impleat sportas, ima terra impleat currus, quinque fruges abundantes et maturæ, affluenter impleant domum. Ego videbam, quæ ille manu tenebat exigua esse, quod vero petebat multum; ideoque illud ridebam. Exinde T'si Wei rex statim insuper donavit auri mille sesquilibras, candidarum tesserarum decem paria, rhedariorum equorum centum quadrigas. K'oen, valedicto, abiit : venit Tchao; Tchao rex dedit illi selectos milites centum mille, bellicos currus mille. T'chou, audito hoc, noctu reductis copiis abiit. Wei rex valde lætatus, instruxit convivium in postico palatio, advocatoque K'oen largitus est ei vinum, interrogansque ait : domine, tu debes bibere quantum ut inebrieris? Respondit : ego bibens unum congium, etiam inebrior; unum quadrantal, item inebrior. Wei rex ait : dominus bibens unum congium jam inebriatur; quî poterit bibere unum quadrantal? rei explicationem licetne audire? K'oen respondit : Dignantis me convivio magni regis conspectu, cum exactores legum sunt ad latus, censoresque sunt a tergo, K'oen timore captus, humi prosternor ut bibam; non excedo unum congium, et jam ebrius sum. Si ipsemet habeam formidandum hospitem, K'oen complicatis manicis curvatoque poplite, assisto convivio in conspectu; et identidem dignatus reliquiis stillarum, prehenso anancæo propino longævitatem, pluriesque assurgo : bibens non excedo duos congios, et jam ebrius sum. Quod si amici uniti spatiamur : jamdiu non invicem coeuntes, extemplo mutuo occurrimus, lætique narramus præterita, animique sensus invicem declaramus; bibere possum quinque vel sex congios, et tunc inebriabor. Quod si rusticorum congressu, cum mares et fœminæ mixtim sedent, circumducitur vinum ad te retinendum, luditur aleâ et immittitur urceolo (1), quisque trahitur ad faciendum comitatum, apprehenduntur manus sine animadversione, fixe intueris absque freno, coram sunt dilapsæ inaures, pone jacent amissa crinalia; K'oen corde his exhilaratus, bibere poterit octo congios, et tamen inebriari duabus vel tribus partibus. Die vesperascente convivio semipleno, conjunguntur scyphi admotisque genibus sedetur, mares fœminæque simul accumbunt, calcei et sandalia confunduntur, scyphi et orbes dissipantur, in aula faces extinguuntur, domûs herus retento me comitatur abeuntes hospites, levidensis tunicæ collare

---

胎 T'CHE, figere oculos. | 闌 LAN, obstruere : finire.

---

(1) Lusus, quo in vasculi os immittuntur sagittæ, vini sanctione proposita.

Digitized by Google

襟解、微聞薌澤、當此之時、髡心最歡、能飲一石、故曰、酒極則亂、樂極則悲、萬事盡然、言不可極、極之而衰、以諷諫焉、齊王曰、善、乃罷長夜之飲、以髡爲諸侯主客、宗室置酒、髡嘗在側.

太史公自序　史記

太史公曰、先人有言、自周公卒、五百歲而生孔子、孔子卒後、至於今五百歲、有能紹明世、正易傳、繼春秋、本詩書禮樂之際、意在斯乎、意在斯乎、小子何敢讓焉、上大夫壺遂曰、昔孔子何爲而作春秋哉、太史公曰、余聞董生曰、周道衰廢、孔子爲魯司寇、諸侯害之、大夫壅之、孔子知言之不用、道之不行也、是非二百四十二年之中、以爲天下儀表、貶天子、退諸侯、討大夫、以達王事而已矣、子曰、我欲載之空言、不如見之於行事之深切著明也、夫春秋上明三王之道、下辨人事之紀、別嫌疑、明是非、定猶豫、善善惡惡、賢賢賤不肖、存亡國、繼絕世、補敝起廢、王道之大者也、易著天地陰陽四

薌 HIANG, odor, 香.

---

(1) 羅 est textum sericum, raræ nec continentis commissuræ.

(2) Carperet in regulo *protractæ noctis potum.*

(3) Tcheou Dux, multorum scriptorum auctor.

Digitized by Google

resolvitur (1), leniterque olet odora amphora : in eo tempore, K'oen corde summe lætatur, et potest epotare unum quadrantal. Ideo dicitur : vini summum sequitur turbatio, gaudii summum sequitur luctus; omnes res omnino ita. — Dicit non attingendum extremum, ad extremum deducta fatiscere, ut argute carperet jam (2). T'si rex ait : bene : tunc cessavit protractæ noctis comessationes, assumptoque K'oen, fecit regulorum hospitum curatorem, regiaque familia extruente convivium, K'oen semper assistebat ad latus.

---

39. SUMMI HISTORIOGRAPHI IPSIUSMET PROŒMIUM.

Summus historiographus ait : antecessores homines habebant effatum, a Tcheou Ducis obitu (3) quingentis annis prodiisse Confucium. Confucii post mortem, usque in præsens quingenti anni sunt; qui possit continuare clarissimum ævum, ordinare Mutatoris glossas, prosequi Ver et Autumnum, fundare Carminum, Annalium, Rituum, Musicæque res, crediderim esse hîc, crediderim esse hîc, et parvus alumnus qui ausim recusare jam? Superior toparcha Hou soei petiit : olim Confucius cui usui fecit Ver et Autumnum? Summus historiographus respondit : ego audivi Tong litteratum dicentem (4) : Tcheou lege inclinata et evanescente, Confucius erat Lou præfectus criminum, et reguli insidiabantur ei, et toparchæ obstruebant eum. Confucius sciens verba nihil valere, doctrinamque carere cursu, probavit improbavitve bis centum et quadraginta duorum annorum intervallum, ut haberetur in imperio actionis exemplar; et arguit imperatores, repulit regulos, castigavit toparchas, ut exereret regum regimen, et nil aliud. Confucius dixerit : ego quæ volo memorare inania dicta (5), potius exhibeam ea in actione factorum penitius efficacia et exploratius luculenta. Et hujusmodi Ver Autumnusque hinc declarat trium regum viam, inde distinguit humanarum rerum regulam, et discernit ambigua dubia, et decidit fas nefasque, et firmat ancipites perplexitates, probat probanda abhorret abhorrenda, magnifacit sapientes vilipendit degeneres, conservat pereuntia regna, continuat abruptas hæreditates, et resarcit lacerata et elevat dejecta, regum doctrinæ quod summum scilicet. Mutator exhibet cœli terræque duplex principium,

---

(4) Hou soei contemporaneus primi ordinis toparcha, Tong (仲舒) famosus ejusdem ævi litteratus.

(5) Inania dicta, meras laudes meraque vituperia, sine præmio sine pœna.

Digitized by Google

時五行、故長於變、禮經紀人倫、故長於行、書記先王之事、故長於政、詩記山川、谿谷、禽獸、草木、牝牡、雌雄、故長於風、樂樂所以立、故長於和、春秋辨是非、故長於治人、是故禮以節人、樂以發和、書以道事、詩以達意、易以道化、春秋以道義、撥亂世反之正、莫近於春秋、春秋文成數萬、其指數千、萬物之散聚、皆在春秋、春秋之中、弒君三十六、亡國五十二、諸侯奔走不得保其社稷者、不可勝數、察其所以、皆失其本已、故易曰、失之毫釐、差以千里、故曰臣弒君、子弒父、非一旦一夕之故也、其漸久矣、故有國者、不可以不知春秋、前有讒而弗見、後有賊而不知、爲人臣者、不可以不知春秋、守經事而不知其宜、遭變事而不知其權、爲人君父而不通於春秋之義者、必蒙首惡之名、爲人臣子而不通於春秋之義者、必陷簒弒之誅、死罪之名、其實皆以爲善、爲之不知其義、被之空言而不敢辭、夫不通禮義之旨、至於君不君、臣不臣、父不父、子不子、君不君則犯、臣不臣則誅、父不父則無道、子不子則不孝、此四行者、天下之大過也、以天下之大過予之、則受

(1) Stateræ pondus propius remotiusve deducitur, usquedum habeatur æquilibrium; hinc applicationem designat ad præsentes rerum circumstantias.

Digitized by Google

quatuor tempora, quinque elementa, proindeque potissimus est in mutationibus; Ritus ordinat regitque hominum relationes, adeoque potissimus in actione; Annales memorant priorum regum facta, indeque potissimi in regimine; Carmen recenset montes fluviosque torrentes vallesque, et volucres et quadrupedes et plantas et arbores, et animalium aviumque fœminas et mares, ideoque potissimum in moribus; Musicæ oblectatio est id quo erigimur, proptereaque potissima in harmonia; Ver et Autumnus distinguit fas nefasque, et idcirco potissimus in corrigendo homine. Quamobrem Ritus est ad componendum hominem, Musica ad edendam harmoniam, Annales ad enarranda facta, Carmen ad prodendum animum, Mutator ad edicendas mutationes, Ver et Autumnus ad edisserendum jus. Excludendæ turbatæ ætati reducendæque ipsi in rectum, nil præsentius ac Ver et Autumnus : Veris Autumnique litteræ compositæ, aliquot myriades; harum sententiæ, aliquot millia; omnium rerum dispersio et coitio, tota inest Vere et Autumno; Veris Autumnique medio, occisi principes triginta sex; collapsa regna quinquaginta duo; reguli fuga elapsi, quin potuerint servare suos regni penates, non possunt penitus enumerari : at si examinas rei causam, omnes defecerunt a suo cardine, en totum; unde Mutator docet, *deflectentem hinc capillo et hilo, aberraturum ad mille stadia,* adeoque dicit, subditum occidere principem, et filium occidere patrem, non esse unius mane uniusque vesperi factum, sed rem insinuari pridem jam. Quamobrem possidentes regnum non possunt haud cognoscere Ver et Autumnum; sin, coram habentes adulatorem, non viderent, pone habentes sicarium, non adverterent : et gerentes alterius ministrum non possunt haud scire Ver et Autumnum; custodes ordinariarum rerum, ignorarent ipsis congrua, offendentesque mutatos eventus, nec callerent eorum æquilibrium (1) : agentes hominum principem patremque, quin penetraverint in Veris Autumnique sensum, certe invenerunt capitalis mali famam; et agentes aliorum ministrum filiumque, quin penetraverint in Veris Autumnique sententiam, certe incurrerunt usurpationis occisionisque capital, capitalis criminis nomen : ii vere omnes existimabant bonum, at quia non cognoverunt rei jus, receperunt nudum vituperium quin auderent se excusare. Hujusmodi non penetrare honesti æquitatisque sensum, eo devenit ut princeps non esset princeps, subditus non subditus, pater non pater, filius non filius; princeps non princeps jam offendetur, subditus non subditus jam occidetur, pater non pater jam caret lege, filius non filius jam caret pietate : hæc quatuor facinora, imperii summi excessus sunt, cumque imperii summos excessus

Digitized by Google

而弗敢辭故春秋者、禮義之大宗也、夫禮禁未然之前、法施已然之後、法之所爲用者易見、而禮之所爲禁者難知、壺遂曰、孔子之時、上無明君、下不得任用、故作春秋、垂空文、以斷禮義、當一王之法、今夫子上遇明天子、下得守職、萬事既具、咸各序其宜、夫子所論、欲以何明、太史公曰、唯唯、否否、不然、余聞之先人曰、伏羲至純厚、作易八卦、堯舜之盛、尚書載之、禮樂作焉、湯武之隆、詩人歌之、春秋采善貶惡、推三代之德、褒周室、非獨刺譏而已也、漢興以來、至明天子、獲符瑞、建封禪、改正朔、易服色、受命於穆清、澤流罔極、海外殊俗、重譯款塞、請來獻見者、不可勝道、臣下百官、力誦聖德、猶不能宣盡其意、且士賢能而不用、有國者之恥、主上明聖、而德不布聞、有司之過也、且余嘗掌其官、廢明聖盛德不載、滅功臣世家賢大夫之業不述、墮先人所言、罪莫大焉、余所謂述故事、整齊其世傳、非所謂作也、而君比之

(1) Principibus et magnatibus tam magnos excessus imputaverit Ver et Autumnus.

(2) Innuit albæ unicornis, quæ sub 武帝 apparuisse dicitur, faustum omen.

(3) Han, super T'ai montem instituit monticulum ad sacrificandum cœlo, sub T'ai monte instituit aream ad sacrificandum montibus fluviisque : mutavit anni initium et dynastiæ colorem : et aspirante Cœli favore, barbaros habuit multos

Digitized by Google

imposuerit illis (1), en susceperunt quin auderent se excusare. Quapropter Ver et Autumnus, ritus æquitatisque grande culmen est : ritus prævertit antequam effectum fuerit, lex applicatur postquam effectum fuerit ; lex quem producit usum, facile apparet, at ritus quam operatur abstinentiam difficile scitur.

At enim Hou soei ait : Confucii tempore, superius deerant clari principes, inferioresque non obtinebant muneris usum, adeoque fecit Ver et Autumnum, demittens inermia dicta ad decernendum honestum æquumque, loco unius regiæ punitionis : sed nunc magister superius nactus clarum imperatorem, ipse obtinuisti servare munus, omnesque res jam præsto, et æque singulæ ordinantur modo debito; magister quæ disserit, tendunt ad quid declarandum? Summus historiographus ait : bene dicis, at non non, non est ita. Ego audivi quod priores homines dicebant, Fou hi summe ingenuum rectumque, fecisse Mutatoris octo trigrammata; imperatorum Yao et Choen prosperitatem, principes Annales consignasse illam, et Ritum Musicamque invaluisse; regum T'ang et Ou splendorem, poetas cecinisse illum; Ver et Autumnum laudare bonum et vituperare malum, exeruisse trium dynastiarum virtutes, et laudasse Tcheou familiam, quin tantum carperet argueretque et nil aliud. Han incipiens usque adhuc, ad præclarum imperatorem, obtinuit congruum præsagium (2), instituit monticulos et areas, immutavit primum novilunium, mutavit pannorum colorem, acceptoque mandato ab augusta Puritate, beneficia sparsit sine limite; mariaque ultra diversi moribus, bilingui interprete pulsantes regni claustra petentesque venire oblatum salutatumque, non possunt penitus recenseri (3) : ministris subjecti varii præfecti enixi celebrare imperiales virtutes, adhuc non potuerunt expromere integra sua sensa (4). Præterea, si magistratus sapientes habilesque necdum adhibere, est regnantis vituperium; domino supremo coruscante splendoribus, virtutes necdum quaquaversum divulgari, erit fungentis officio culpa : sed et me jamdium fungentem hoc magistratu, relinquere præclaram sapientiam magnamque virtutem quin consignem, supprimere benemeritorum ministrorum hæreditariisque familiis sapientum toparcharum actiones quin recenseam, et perdere priores homines quæ dixerint, peccatum ut nullum gravius erit. Ego vero quod dico enarrare antiqua facta, erit ordinare et concinnare illas sæculares memorias, non est quod appellatur elucubrare;

---

clientelam profitentes.

(4) Non potuerunt exponere; ergo scribendum.

Digitized by Google

於春秋、謬矣、於是論次其文、七年、而太史公遭李陵之禍、幽於縲絏、乃喟然而歎曰、是余之罪也夫、是余之罪也夫、身毀不用矣、退而深惟曰、夫詩書隱約者、欲遂其志之思也、昔西伯拘羑里、演周易、孔子戹陳蔡、作春秋、屈原放逐、著離騷、左邱失明、厥有國語、孫子臏腳、而論兵法、不韋遷蜀、世傳呂覽、韓非囚秦、說難孤憤、詩三百篇、大抵賢聖發憤之所爲作也、此人皆意有所鬱結、不得通其道也、故述往事、思來者、於是卒述陶唐以來、至於麟止、自黃帝始、

高帝求賢詔

西漢文

蓋聞王者莫高於周文、伯者莫高於齊桓、皆待賢人而成名、今天下賢者智能、豈特古之人乎、患在人主不交故也、士奚由進、今吾以天之靈、賢士大夫、定有天下、以爲一家、欲其長久、世世奉宗廟亡絕也、賢人已與我共平之矣、而不與吾共安利之、可乎、賢士大夫有肯從我遊者、吾能尊顯之、布告天下、使明知朕意、御史大夫

'臏 Pin, patella : sontis genua præcidere.

(1) Li ling missus contra Hunnos strategus, ab iis tandem captus eis se subdidit; quapropter imperator ejus matrem, et uxorem et filios morti tradidit; summum vero historiographum ipsius olim laudatorem castrationis supplicio affecit.

Digitized by Google

et tu comparans id cum Vere Autumnoque falleris jam. Exinde explanans ordinaverat has scripturas septem annos, cum summus historiographus nactus Li ling strategi infortunium (1), squaluit inter compedes et vincula : tunc suspirans ingemuit, aitque : hoc, meum peccatumne, hoc meum peccatumne? corpore mutilato nullius usus sum. At recedens profunde cogitavit aitque : poetæ et scriptores tristes oppressique, volunt indulgere sui animi sensibus (2). Olim occiduus Dux constrictus in Yeou li, derivavit *Tcheou Mutatorem;* Confucius angustatus in T'chen et T'sai fecit *Ver et Autumnum;* Kiué yuen expulsus foris, composuit *Casum in tristitiam;* Tsouo k'ieou amisso visu, sic habuit *Regnorum dicta;* Suen tse præciso pede, sic disseruit militiæ artes; Pou wei translatus Chou, sæculis transmisit *Liu visenda;* Han fei detentus in T'sin, *Oratoris difficultates*, *Pupilli indignationes* (3); et Carminum tercentæ odæ, magna ex parte sapientum sanctorumque erumpens indignatio quas composuit scilicet : isti homines omnes animo habentes quo mœrore constringerentur, non potuerunt expedire suam viam, adeoque narrarunt præteritas res cogitaveruntque futuras. Ex hoc integre narrabo T'ao t'ang usque adhuc, progressus ad unicornem sistam, a Hoang imperatore incipiam.

---

40. KAO IMPERATORIS QUÆRENS SAPIENTES EDICTUM.

Equidem audivi regnantium neminem sublimiorem quam Tcheou Wen regem, archontumque neminem excelsiorem quam T'si Hoan regulum, ambosque expectasse sapientes viros ad perficiendam famam. At præsenti in imperio sapientes, et sagacitate pollent : qui tantum antiquitatis homines? malum est in eo quod hominum caput non amicet, et litterati undenam ingrederentur? Nunc ego ex cœli numine, a sapientibus viris et toparchis constitutus habere imperium ut esset una familia, velim ipsum perdurare diu, omnibusque generationibus servire avito delubro sine interruptione : sapientes viri jam mecum simul pacificarunt illud, ut non mecum simul fruantur emolumentis, licebitne? Sapientes viros toparchasque si qui velint sequi me discurrentem, ego volo honorare et nobilitare illos, lateque moneo totum imperium ut clare sciant meam mentem. Censor toparcha Tchang

---

(2) Tunc carmina et libros componere solent, ut mœrorem exhalare, et animi virtutem ab adversitate veluti dejectam oppressamque sic valeant expedire.

(3) Pou wei fecit 呂氏春秋; Han fei fecit simul plures alios articulos.

Digitized by Google

昌、下相國、相國鄭侯、下諸侯王、御史中執法、下郡守、其有意稱明德者、必身勸、爲之駕、遣詣相國府、署行義年、有而弗言、覺免、年老癃病、勿遣。

景帝令二千石修職詔

西漢文

雕文刻鏤、傷農事者也、錦繡纂組、害女紅者也、農事傷、則飢之本也、女紅害、則寒之原也、夫飢寒竝至、而能無爲非者、寡矣、朕親耕、后親桑、以奉宗廟粢盛祭服、爲天下先、不受獻、減太官、省繇賦、欲天下務農蠶、素有畜積、以備災害、彊毋攘弱、衆毋暴寡、老耆以壽終、幼孤得遂長、今歲或不登、民食頗寡、其咎安在、或詐僞爲吏、吏以貨賂爲市、漁奪百姓、侵牟萬民、縣丞、長吏也、姦法與盜盜、甚無謂也、其令二千石各修其職、不事官職、耗亂者、丞相以聞、請其罪、布告天下、使明知朕意。

鄭 Tsoan, congregare. Tsouo, locus in Kiang sou. 鄼 T'soan, centum domus. 鄭 Tsan, pars provinciæ Ho nan.

癃 Long, dorsi debilitas, virium defectus.

纂 Tsoan, in compendium redigere, excerpta: continuare: rubra zona.

transmittat imperii ministris, imperii minister Tsan Marchio transmittat regulis principibusque, provinciarum gubernatores transmittant præfecturarum præpositis; et qui vero sensu prædicentur conspicuæ virtutis, debebunt ipsimet hortari, pro ipsis parare currum, et mittere ad regni ministrorum palatium, descriptis moribus vultu et ætate. Si sint quin referant, resciens, abrogabo : ætate senes morboque laborantes ne mittantur.

---

41. KING IMPERATORIS JUBENTIS PRÆFECTOS CURARE MUNUS EDICTUM.

Sculpere ornamenta et incidere cælaturas, nocivum agrariis rebus est : serica, acupicta, rubræ zonæ et vittæ, noxia muliebri operi sunt (1). Agrarii operis læsio, scilicet famis radix est, muliebrisque operis læsio, scilicet algendi origo est : qui, fame et frigore simul incessentibus, adhuc possint nullum facere malum, pauci sunt. Ego ipsemet arans agros, et regina ipsamet educans moros, ad offerendas avito delubro sacrificas fruges sacrificasque vestes, fimus imperii exemplum : non accipio dona, imminui penûs præfectos, detraxi famulitio et vectigalibus, volens imperium incumbere agriculturæ et bombyci, passimque habere congregata et recondita, quibus prospiciatur infortuniorum damnis, fortiores ne rapiant debilibus, multi ne sæviant paucis, senes et vieti ex longævitate finiant, juniores et pupilli obtineant naturaliter crescere. Si hoc anno forte nihil maturescat, populique victus sat mancus, rei culpa ubinam residebit? forte fallaces dolosique gerunt magistratum, magistratusque ex iniqua pecunia faciunt commercium, expiscantesque diripiunt centum familias, invadentesque corrodunt totum populum (2); et si districtus gubernator, caput magistratuum, abutens legibus dat latronibus latrocinari, magis inexplicabile erit. Ipse jubeo præfecturarum præpositos (3) singulos accurare suum officium; et qui non operantes præfecti muneri caligine suffundantur (4), regni minister eos denuntiet, petatque ipsorum damnationem. Late moneatur imperium, ut clare noscat meam mentem.

---

(1) Impediunt enim quominus mulieres bombyci alendo vacent.

(2) 牽, vermis corrodens satorum radices.

(3) Præfecti ex census quantitate sic appellati.

(4) 茫, *mao loan*, non perspicere.

Digitized by Google

武帝求茂材異等詔　西漢文

蓋有非常之功、必待非常之人、故馬或奔踶、而致千里、士或有負俗之累、而立功名、夫泛駕之馬、跅弛之士、亦在御之而已、其令州郡察吏民、有茂材異等、可爲將相、及使絕國者、

賈誼過秦論上　西漢文

秦孝公據殽函之固、擁雍州之地、君臣固守、以窺周室、有席卷天下、包舉宇內、囊括四海之意、并吞八荒之心、當是時也、商君佐之、內立法度、務耕織、修守戰之具、外連衡而鬬諸侯、於是秦人拱手而取西河之外、孝公既沒、惠文武昭、蒙故業、因遺策、南取漢中、西舉巴蜀、東割膏腴之地、收要害之郡、諸侯恐懼、會盟而謀弱秦、不愛珍器重寶肥饒之地、以致天下之士、合從締交、相與爲一、當此之時、齊有

踶 Ti, pede petere. 蹄 T'i, ungula. | 跅 T'oto, a recta via recedere. 蹠.

---

(1) Illos coercere satis erit, ut in ordinem redigantur. 泛 valet 覆 *fong*, invertere.

(2) *Meou t'sai* dicti baccalaurei, quod *Sieou* 秀 littera, ob imperatoris nomen, tunc suppressa fuerit.

(3) Minister erat 衛鞅, cujus feudum erat Chang regio.

(4) Transversum erat regnum T'sin, recta vero cetera sex regna, tunc tem-

Digitized by Google

42. OU IMPERATORIS QUÆRENTIS BACCALAUREOS SUPERIORIS ORDINIS EDICTUM.

Quia ad extraordinaria opera omnino exiguntur extraordinarii homines, hinc equorum qui aufugiunt calcitrantque, scilicet conficiunt mille stadia, et litteratorum qui subierint sæculi incommoda, ii comparant honores et famam : et quoad subvertentes currum equos, licentiusque laxatos litteratos, etiam in coercendis illis totum erit (1). Ipse jubeo provinciis præfecturisque perquiri administros popularesve, qui sint baccalaurei superioris ordinis (2), capaces fieri strategos ministrosque, atque allegari dissitis regnis.

---

43. KIA I MINISTRI INCULPANTIS T'SIN DISSERTATIO.

T'sin hiao regulus, occupato Hiao montis et Han claustri munimine, stipataque Yong provinciæ regione, et principe ministrisque fortiter custodientibus, sic explorabat Tcheou domum, habens uti stoream convolvendi imperium, complexu occupandi orbis spatia, sacco adstringendi quatuor maria mentem, simulque absorbendi octo plagas animum. In illo tempore Chang dominus adjuvabat eum (3), et intus instituere leges regulasque, incumbere agriculturæ et texturæ, restaurare defensionis pugnæque utensilia, foris adjungere transverso atque mutuo committere regulos (4). Unde T'sin homines insertis manibus assumpserunt occidui Fluvii commoda (5). Hiao regulo jam defuncto, Hoei wen et Ou et Tchao reguli, nacti pristinum patrimonium, juxta relictum molimen, ad austrum ceperunt Han medium, ad occidentem abstulerunt Pa et Chou (6), ad orientem præciderunt ubertate opimas terras et assumpserunt necessarias periculosasque urbes. Omnes reguli timore expavescentes, congressi fœderarunt, ut machinarentur debilitare T'sin; neque deplorantes pretiosa utensilia ponderosamque gazam et opimas fertilesque terras, ad advocandos totius imperii doctos, conjunctis rectis arcteque calligatis, mutuo coiverunt, facti unum. Per ipsum

---

poris potentiora : hæc inter se colligari contra T'sin, dicebatur 合 縱; invicem dissociari ad adhærendum regno T'sin, dicebatur 連 橫.

(5) 西 河, regni 魏 terra : insertis manibus, summa facilitate scilicet.

(6) 漢 中, 巴, 蜀, tres præfecturæ.

Digitized by Google

孟嘗、趙有平原、楚有春申、魏有信陵、此四君者、皆明智而忠信、寬厚而愛人、尊賢而重士、約從離橫、兼韓魏燕趙宋衞中山之衆、於是六國之士、有甯越、徐尙、蘇秦、杜赫之屬、爲之謀、齊明、周最、陳軫、召滑、樓緩、翟景、蘇厲、樂毅之徒、通其意、吳起、孫臏、帶佗、兒良、王廖、田忌、廉頗、趙奢之倫、制其兵、嘗以什倍之地、百萬之衆、叩關而攻秦、秦人開關而延敵、九國之師、遁逃而不敢進、秦無亡矢遺鏃之費、而天下諸侯已困矣、於是從散約解、爭割地而賂秦、秦有餘力而制其弊、追亡逐北、伏尸百萬、流血漂櫓、因利乘便、宰割天下、分裂河山、彊國請服、弱國入朝、施及孝文王莊襄王、享國之日淺、國家無事、及至始皇、奮六世之餘烈、振長策而御宇內、吞二周而亡諸侯、履至尊而制六合、執敲扑以鞭笞天下、威振四海、南取百越之地、以爲桂林象郡、百越之君、俛首係頸、委命下吏、乃使蒙恬、北築長城、而守藩籬、却匈奴七百餘里、胡人不敢南下而牧馬、士不敢彎弓而報怨、於是廢先王之道、

鏃, Tsou, sagittæ cuspis.

(1) Ministri erant, feudi principes.

(2) Oratorum, ministrorum, ducum, triplex genus.

Digitized by Google

tempus, T'si habebat Mong t'chang, Tchao habebat P'ing yuen, T'chou habebat T'choen chen, Wei habebat Sin ling, qui quatuor principes (1), omnes pespicaces atque fideles, magnanimi atque amantes hominum, honorantes sapientes atque magnifacientes doctos : pactæ uniri et deserere transversum, simul Han et Wei et Yen et Tchao et Song et Wei et Tchong chan multitudines : exindeque sex regnorum docti, aderat Ning yué, Siu chang, Sou t'sin, Tou ho, illorum cœtus, struendis eis consiliis; T'si ming, Tcheou tsué, T'chen tcheng, Chao hoa, Leou hoan, Ti king, Sou li, Yo i, illorum agmen, communicandis eorum ideis; Ou k'i, Suen pin, Tai touo, Ni leang, Wang lieou, T'ien ki, Lien pou, Tchao ché, illorum genus, formandis eorum militibus (2) : et jam cum decuplo majore terra, centumque myriadum multitudine, pulsarunt claustra ad impugnandum T'sin. T'sin homines apertis claustris exceperunt hostem, et novem regnorum multitudo fuga se proripuit (3), quin auderet ingredi; et T'sin nullo amissæ sagittæ perditæque cuspidis impendio, totius imperii reguli jam exaruerunt. Ex hoc recta dispergi fœdusque resolvi, et certatim præcidere terras ad donandum T'sin, et T'sin habens superstites vires castigare illos profligatos, persequi fugientes et urgere devictos; jacentia cadavera centenæ myriades, effuso sanguine fluitare scuta; sequi fortunam captataque opportunitate, membratim discindere imperium, partiri fluvios montesque, et fortiora regna declarare submissionem, et debiliores principatus ingredi ad clientelam. Progressum ad Hiao wen regem et Tchoang siang regem : fruendi regno tempore brevi, publica res vacavit negotio. At cum pervenit Che hoang, conatus sex generationum superstes facinus, explicavit longam scuticam et rexit orbis spatia, absorpsit utrumque Tcheou (4) atque extinxit omnes *regulos*, calcavit summum fastigium, et temperavit sex regiones, tenens*que* fustem virgamque inde flagellavit imperium; terroreque concussis quatuor maribus, ad austrum capessivit variorum Yué terras, unde fecit Koei lin et Siang provincias; et variorum Yué principes, cernuo capite ligatoque collo, commiserunt vitam infimis administris. Tunc misit strategum Mong kouo ad boream construere longa mœnia et custodire sepis vallum, propulsavit Hunnorum tribus septingenta et amplius stadia, et Hunni nec audebant austrum delabi ad pascendos equos, et equites nec audebant inflectere arcum ad retribuendas injurias. Exinde rejectis priorum

(3) Novem regna, nempe 齊, 楚, 韓, 魏, 燕, 趙, 宋, 衛, et 中山.

(4) Orientalem et occidentalem Tcheou dynastiæ aulam.

Digitized by Google

婚百家之言、以愚黔首、隳名城、殺豪俊、收天下之兵、聚之咸陽、銷鋒鍉、鑄以爲金人十二、以弱天下之民、然後踐華爲城、因河爲池、據億丈之城、臨不測之谿、以爲固、良將勁弩、守要害之處、信臣精卒、陳利兵而誰何、天下已定、始皇之心、自以爲關中之固、金城千里、子孫帝王萬世之業也、始皇既沒、餘威振於殊俗、然而陳涉、甕牖繩樞之子、氓隸之人、而遷徙之徒也、材能不及中庸、非有仲尼墨翟之賢、陶朱猗頓之富、躡足行伍之間、俛起阡陌之中、率罷弊之卒、將數百之衆、轉而攻秦、斬木爲兵、揭竿爲旗、天下雲集而響應、贏糧而景從、山東豪俊、遂竝起而亡秦族矣、且夫天下、非小弱也、雍州之地、殽函之固、自若也、陳涉之位、不尊於齊、楚、燕、趙、韓、魏、宋、衛、中山之君也、鋤耰棘矜、不銛於鉤戟長鍛也、謫戍之衆、

鍉 Che, clavis. 鍉, Ti, sagittæ pes. 躡, Nié pedibus terere : ascendere. | 銛 Sien, genus ligonis : acutus, acies. 鍛, Cha, 鍛 Chai, sarissa.

(1) 何 valet 問.

(2) T'sin regnum, a quatuor partibus, firmis claustris claudebatur : ad orientem 函谷關, ad austrum 崤關 et 武關, ad occidentem 散關 et ad septentrionem 蕭關.

(3) Diversorum morum gentes, seu exteras tribus.

(4) E fractæ tegulæ spiraculo facta fenestra et e fune factus portæ cardo, significant pauperem familiam.

Digitized by Google

regum institutis, incendit tot litteratorum scripta ad hebetandum nigricomum populum, diruit celebres urbes, occidit præstantes heroes, collectisque totius imperii armis, congregavit ea in metropoli Hien yang, liquatisque mucronibus et aciebus, fusiles inde conflavit æneos homines duodecim, sic debilitans totius imperii cives ; postea vero calcans Hoa montem quasi mœnia, secutusque Fluvium quasi fossas, occupavit centum mille decempedarum mœnia imminebatque immensurabili fossæ, indeque fecit munimen, et egregiis strategis robustisque arcitenentibus custodientibus necessaria periculosaque loca, fidis ministris expertisque militibus, explicavit acuta arma, et quis hisceret (1) ? Imperio jam stabilito, Che hoang animus et ipse credebat, claustrorum medio firmitatem (2), æneorumque mœnium mille stadia, filiis nepotibusque imperatoribus decemmille ætatum patrimonium fore; et Che hoang jam defuncto, superstes virtus intonabat apud alienas gentes (3). — At enim T'chen ché, tegularia fenestra et funario cardine natus (4), adventitiorum vernarum homo, et translatitiorum transmigrantium sequax, dotibus et habilitate nec attingens medium ordinarium, nec habens Confucii aut Mé et Ti sapientiam, T'ao tchou aut I toen divitias (5), premens vestigia agminum ordines inter, et coactus assurgere ruralium viarum e medio (6), ducit profligatos debilesque pedites, præest aliquot centenis hominum, et nihilominus impugnat T'sin : cæsis lignis fiunt arma, erectis arundinibus fiunt signa, totum imperium ut nubes congeritur ut echo respondet, portansque commeatum ut umbra sequitur, montisque ad orientem (7) præstantes heroes simul surgunt atque extinguunt T'sin progeniem. Sed si imperium non parum debilitatum, Yong provinciæ regio, Hiao montis et Han claustri firmitas, ipsa ut ante; T'chen ché ipsius dignitas, haud nobilior ac T'si et T'chou et Yen et Tchao et Han et Wei et Song et Wei et Medii montis principes; ligonum manubria lancearumque hastæ haud acutiores ac uncinatæ tricuspides longæque sarissæ (8); proscriptorum præsidiariorum multitudo (9), nullomodo comparanda ad novem

---

(5) T'ao tchou, undeviginti annis aucto patrimonio, factus dives, rem docuit I toen, qui decem intra annos et dives ipse factus est.

(6) 阡 agrorum viæ ab austro ad septentrionem, 陌 ab oriente ad occidentem. 俛 valet 勉.

(7) Ad Hiao montis orientem scilicet.

(8) 棘, idem ac 戟, tricuspis lancea; 矜, idem ac 殳, sarissæ hastile.

(9) 謫, dicitur de dejectis proscriptisque præfectis.

Digitized by Google

非抗於九國之師也。深謀遠慮。行軍用兵之道。非及曩時之士也。然而成敗異變。功業相反。試使山東之國。與陳涉度長絜大。比權量力。則不可同年而語矣。然秦以區區之地。致萬乘之權。招八州而朝同列。百有餘年矣。然後以六合爲家。殽函爲宮。一夫作難。而七廟隳。身死人手。爲天下笑者。何也。仁義不施。而攻守之勢異也。

鼂錯論貴粟疏　西漢文

聖王在上。而民不凍饑者。非能耕而食之。織而衣之也。爲開其資財之道也。故堯禹有九年之水。湯有七年之旱。而國無捐瘠者。以畜積多而備先具也。今海內爲一。土地人民之衆。不避禹湯。加以亡天災數年之水旱。而畜積未及者。何也。地有餘利。民有餘力。生穀之土未盡墾。山澤之利未盡出也。游食之民未盡歸農也。民貧則姦邪生。貧生於不足。不足生於不農。不農則不地著。不地著。則離鄉輕家。民如鳥獸。雖有高城深池。嚴法重刑。猶不能禁也。夫寒之於衣。不待輕煖。饑之於食。不待甘旨。饑寒至身。不顧

(1) Bene acquisivit, acquisita male custodivit.

Digitized by Google

regnorum exercitum; profunda consilia vastaque molimina et agendi strategiam movendique milites ars, non attingebant illius temporis peritos : ita, et tamen successus cladesque aliter invertuntur, actio et actio invicem contraria. Fac tentes transmontanorum regnorum præ T'chen ché demetiri longitudinem et commetiri magnitudinem, comparare auctoritatem et computare vires, jam non poteris eodem anno finire : attamen T'sin, cum modica et tantilla regio, adscivit decemmille quadrigarum potestatem, advocavitque octo provincias ad obsequium eodem gradu, centum et ultra annos; postea vero, cum sex cardines habebat domui, et Hiao mons Han claustrum erant palatium, unus privatus excitavit difficultates, statimque septem delubra corruerunt, et corpus finivit aliena manu, evasitque totius orbis risus. Cur vero? pietas et æquitas non permanarunt, et impugnandi servandique virtus discrepavit (1).

---

44. T'CHAO T'SO TOPARCHÆ DE NOBILITANDA ORYZA LIBELLUS.

Sancto rege insistente fastigium, populi non algent esuriuntve, non quod possit arando cibare illos, texendove vestire illos, sed quia pandit ipsis eliciendi opes viam. Quapropter Yao et Yu habentibus novem annorum inundationem, et T'ang habente septem annorum siccitatem, regna vacarunt contributionibus atque extenuatione, quia collecta et recondita multa, atque præmunitiones antea paratæ. Nunc marium interiora facta unum, terrarumque populorumque frequentia, nulla cedit imperatoribus Yu et T'ang; adde quod nulla cœli calamitas, aliquot annorum inundatio vel siccitas; et tamen collecta repositaque non æquiparanda : cur vero? Terra habet superstitem fecunditatem, et populus habet superstites vires; producentes cerealia terræ nondum penitus proscissæ, et montium stagnorumque proventus nondum prorsus educti scilicet, vage victitans populus nondum totus reductus ad agriculturam scilicet. Populo paupere, statim perfidia et flagitium oboritur; paupertas oritur ex defectu sumptus, defectus sumptus oritur ex carentia agriculturæ : deficiente agricultura, exinde deest locus fixus, et sine loco fixo, jam relicta patria despectaque familia, populus assimilabitur avibus ferisque, et licet sint alta mœnia profundæque fossæ, severæ leges gravesque pœnæ, adhuc non poterit coerceri. Qui alget, quoad vestes non expectat leves et calidas, et esuriens, quoad cibos non expectat dulces exquisitosque; fame et frigore incessente corpus, nullus respicit

Digitized by Google

廉恥、人情一日不再食則饑、終歲不製衣則寒、夫腹饑不得食、膚寒不得衣、雖慈母不能保其子、君安能以有其民哉、明主知其然也、故務民於農桑、薄賦斂、廣畜積、以實倉廩、備水旱、故民可得而有也、民者、在上所以牧之、趨利如水走下、四方無擇也、夫珠玉金銀、饑不可食、寒不可衣、然而衆貴之者、以上用之故也、其爲物輕微易藏、在於把握、可以周海內、而亡饑寒之患、此令臣輕背其主、而民易去其鄉、盜賊有所勸、亡逃者得輕資也、粟米布帛、生於地、長於時、聚於力、非可一日成也、數石之重、中人弗勝、不爲姦邪所利、一日弗得、而饑寒至、是故明君貴五穀而賤金玉、今農夫五口之家、其服役者不下二人、其能耕者、不過百畝、百畝之收、不過百石、春耕夏耘、秋穫冬藏、伐薪樵、治官府、給徭役、春不得避風塵、夏不得避暑熱、秋不得避陰雨、冬不得避寒凍、四時之閒、無日休息、又私自送往迎來、弔死問疾、養孤長幼在其中、勤苦如此、尚復被水旱之災、急政暴虐、賦斂不時、朝令而暮改、當其有者、半賈而賣、亡者取倍稱之息、於是有賣田宅、鬻

(1) Mutuari ii coguntur gravi usura.

honestatem pudoremque : hominis natura, si una die haud bis comedit, statim esurit, et si toto anno non facit vestes, jam alget; cumque venter esuriat quin obtineat esum, cutis algeat quin inveniat vestes, vel dulcis mater nec poterit conservare suum filium, princeps qui poterit sic tenere suum populum? Sagax monarcha scit rem ita esse, ideo applicat populum ad agriculturam et moros, imminuit vectigalium exactionem, amplificat recondendorum collectionem, ad implendum granaria et horrea et prospiciendum inundationi et siccitati, indeque populum poterit tenere. Populus iste, pendet a superior quo modo regat ipsum : contendit lucrum sicut aqua petit ima, cujuslibet regionis nullo selectu. Porro uniones, gemmas, aurum et argentum, famelicus non poterit comedere, et algens non poterit induere; et tamen omnes magnifaciunt ea, quia superior utitur eis, ideo scilicet. Hujusmodi res leves et parvæ facile reconduntur, positisque in pugno aut volis, poteris obire marium interiora, quin habeas esuriendi algendive sollicitudinem : id facit subditos leviter tergavertere suis dominis, atque populum facile relinquere suam patriam; latrones furesque habere unde alliciantur, et fugitivos obtinere leves opes. At fruges, oryza, tela, sericum, producuntur a terra, adolescunt cum tempore, colliguntur per vires, nec possunt una die perfici : aliquot decimodiarum pondus, ordinarius homo nequit ferre, non sunt facinorosus imbrobusque unde lucretur : at una die non præsto, jam fames et frigus aderunt. Hac de causa, sagax princeps magnifacit quinque fruges, et parvipendit aurum gemmasque. Sed en agricultorum quinque capitum familia : horum servituri expeditionibus non plus quam duo viri; quæ poterunt colere non ultra centum jugera, et centum jugerum messis non ultra centum decimodias : vere arandum et æstate exherbandum, autumno metendum et hieme recondendum, et cædenda cremia et ramale, et componendo præfecti palatio offerenda servitii opera; vere non datur vitare ventorum pulverem, æstate non datur vitare calorum æstum, autumno non datur vitare pluvium imbrem, hieme non datur vitare frigidam brumam, et quatuor temporum spatio, nulla dies tranquilla quiescit. Insuper privati propria, comitari abeuntem et excipere venientem, complorare mortuis et salutare infirmos, educare pupillum et elevare puellum, ponenda inter hæc. Labore fatigati in hunc modum, adhuc præterea recipient inundationis siccitatisve calamitates, urgentis administrationis crudelem vexationem, vectigalium exactionem alieno tempore, matutina jussa vespere immutata. Tunc qui habent, dimidio pretio vendent; non habentibus subducetur dupla commodati usura (1), ex quo aliqui ven-

Digitized by Google

漢以償債者矣、而商賈、大者積貯倍息、小者坐列販賣、操其奇贏、日游都市、乘上之急、所賣必倍、故其男不耕耘、女不蠶織、衣必文采、食必粱肉、亡農夫之苦、有阡陌之得、因其富厚、交通王侯、力過吏勢、以利相傾、千里游敖、冠蓋相望、乘堅策肥、履絲曳縞、此商人所以兼并農人、農人所以流亡者也、今法律賤商人、商人已富貴矣、尊農夫、農夫已貧賤矣、故俗之所貴、主之所賤也、吏之所卑、法之所尊也、上下相反、好惡乖迕、而欲國富法立、不可得也、方今之務、莫若使民務農而已矣、欲民務農、在於貴粟、貴粟之道、在於使民以粟爲賞罰、今募天下入粟縣官、得以拜爵、得以除罪、如此、富人有爵、農民有錢、粟有所渫、夫能入粟以受爵、皆有餘者也、取於有餘以供上用、則貧民之賦可損、所謂損有餘、補不足、令出而民利者也、順於民心、所補者三、一曰主用足、二曰民賦少、三曰勸農功、今令民有車騎馬一匹者、復卒三人、車騎者、天下武備也、故爲復卒、神農之教曰、有石城十仞、

(1) Sericas trahere vestes.

(2) Mercatores duplo plures ac agricolæ.

(3) Lex erat, ut familia, quæ unum pro curru aut equitatione offerret equum, a tribus militiæ dandis viris eximeretur.

Digitized by Google

dent agros et domum, et vendent filios nepotesque ad reddenda debita. At vero mercatores negotiatoresque, magni, congregando recondendoque duplicantes lucra, parvi, sedendo exponendoque facientes commercium, assumptis suis miris lucrificis, quotidie peragrant urbes et fora, abutentesque magnatum necessitatibus, quicquid vendunt exigunt duplum. Quapropter eorum filii non arant sarriuntve, filiæ non alunt bombyces texuntve, vestes omnino elegantes et splendidæ, esui certe sorghum et carnes, et sine agricultorum laboribus, habent agrorum lucra; et quia ipsi divitiis opulenti, amicitia communicare regibus et marchionibus, potentiaque superantes præfectorum auctoritatem, cum pecuniis se mutuo deprimere; et mille stadiis vagi spatiantes, pileati umbelliferi mutuo consalutare, vehi firmis curribus, stimulare corpulentos equos, calceari bombyce, trahere serica (1). En mercatores homines ob quid duplo complectuntur agricultores (2), et agricultores cur dilabentes evanescunt. Atqui legum statuta parvifaciunt mercatores, et mercatores jam opulenti et nobiles; magnifaciunt agricultores, et agricultores jam pauperes vilescunt : ergo vulgus quod æstimat, monarcha quod contemnit scilicet, et administri quod vilipendunt, leges quod æstimant scilicet; superioribus inferioribusque mutuo contrariis, amoribus et odiis contrario oppositis, adhuc velle regnum ditescere legesque stare, non poterit obtineri jam. In præsentiarum studium, nullum potius sit quam ut populus incumbat agriculturæ et nil aliud : sed ut populus incumbat agriculturæ, pendebit ab æstimatione frugum, et æstimandi fruges via erit in efficiendo ut populus habeat fruges pro præmiis et pœnis. Porro si edicatur toti imperio, afferentes fruges districtus gubernatori, obtenturos sic augeri dignitate, obtenturos sic eximi crimine; ita, ditiores homines habebunt dignitatem et agricola popellus habebit pecuniam, et fruges habebunt quo distrahantur : cumque valentes inferre fruges ad accipiendas dignitates, omnes habeant superabundantes scilicet, sumendo ab habentibus superabundantes ad suppetendum superiorum usui, jam pauperis popelli vectigal poterit diminui; quod dicitur demere habentibus reliquum et supplere non habentibus satis, edictum edere et populo commodare scilicet : et obsecundare populi voto, his satisfaciet tribus; primum scilicet monarchiæ usui suppetet, secundum nempe populi vectigal minuetur, tertium nimirum excitabitur agriculturæ opus. Præsens lex, civem habentem rhedarium vectariumve equum unum, compensaturum militiæ tres homines (3); rhedarii vectariique, imperii bellica supellex sunt, ideo sunt compensandis militibus. At Chen nong documentum aiebat : habeas lapi-

Digitized by Google

湯池百步、帶甲百萬、而亡粟、弗能守也、以是觀之、粟者、王者大用、政之本務、令民入粟受爵、至五大夫以上、迺復一人耳、此其與騎馬之功、相去遠矣、爵者上之所擅、出於口而無窮、粟者民之所種、生於地而不乏、夫得高爵與免罪、人之所甚欲也、使天下人入粟於邊、以受爵免罪、不過三歲、塞下之粟必多矣、

司馬相如上書諫獵　西漢文

相如從上至長楊獵、是時天子方好自擊熊豕、馳逐壄獸、相如因上疏諫曰、臣聞物有同類而殊能者、故力稱烏獲、捷言慶忌、勇期賁育、臣之愚、竊以爲人誠有之、獸亦宜然、今陛下好陵阻險、射猛獸、卒然遇逸材之獸、駭不存之地、犯屬車之清塵、輿不及還轅、人不暇施巧、雖有烏獲逢蒙之技、不得用、枯木朽株、盡爲難矣、是胡越起於轂下、而羌夷接軫也、豈不

ʿ壄 Yé, sylvestris, 野.

---

(1) Fruges requiruntur multæ ad redimendum unum hominem : sic gubernium frugibus abundabit.

(2) Han dynastia tunc ad confinia frequens adornabat bellum.

(3) Villæ tunc imperialis nomen. Imperator erat 武帝 : minister, Se ma

deos muros decies octipedes, ebullientes fossas centum passuum, ferentium loricam centum myriades; at desit frumentum, non poteris servare jam. Ex quo patet illud, frumentum, regnantis summam necessitatem, regiminisque proprium opus esse. Indicitor populo, afferentem frumentum recipiendæ dignitati attingenti quinti ordinis toparcham et ultra, tunc compensaturum unum hominem, quod quidem a vectarii equi merito, mutuo abest longe jam (1). Dignitates, superior quas disponit, emittuntur ab ore, adeoque carent termino : fruges, populus quas serit, gignuntur a terra, adeoque nec deficiunt : et illud obtinere altas dignitates atque redimere crimina, homines quod vehementer exoptant. Si imperii homines apportent fruges ad confinia ut recipiant dignitates redimantque crimina, haud ultra tres annos, sub confiniis annona certo multa erit (2).

---

45. SE-MA SIANG JOU, OBLATO LIBELLO, REPREHENDIT VENATIONEM.

Siang jou sequente imperatorem ad *Prolixum populetum* (3) venantem, eo temporis cœli filius incipiebat amare a se percutere ursos et apros, currendoque insequi feras belluas. Siang jou ideo, oblato libello, reprehendens ait : ego audivi entia esse ejusdem generis at diversæ facultatis; proptereaque viribus celebratur Ou houo, pernicitate prædicatur K'ing ki, strenuitate discernuntur Pen et Yu (4). Mea ruditas, præsumens cogitat, hominibus vere factis ita, belluas etiam debere ita. Nunc tua majestas amat appetere salebras et pericula, sagittatura feras belluas : at si improviso offendat excedentis facultatis belluam, formidoloso nulliusque sospitatis loco, invadentem sequacis currus illustrem pulverem (5), currui quin suppetat vertere temonem, homini quin vacet proferre consilium, licet habeatur Ou houo et Pong mong habilitas, nulli erit usui, et siccæ arboris putridus ramus plenæ erit difficultati; erit borealis australisve barbarus assurgens de sub modiolo, atque orientalis occiduusque excipiens latera (6) :

---

cognomine, nomine Siang jou.

(4) K'ing ki, Ou regni hæres princeps, quem pedestrem pater Ho liu 闔閭 eques assequi nequivit : 烏獲 et 孟賁 et 夏育, fortes antiquitatis viri.

(5) Sequacem currum nominat, ne imperialem ipsum designet.

(6) Siccus ramus viam obstruens significat, iis adjunctis omne impedimentum noxium fore : barbari cominus insurgentes designant præsens periculum.

Digitized by Google

殆哉、雖萬全而無患、然本非天子之所宜近也、且夫清道而後行、中路而馳、猶時有銜橛之變、況乎涉豐草、騁邱墟、前有利獸之樂、而內無存變之意、其爲害也不難矣、夫輕萬乘之重、不以爲安樂、出萬有一危之塗以爲娛、臣竊爲陛下不取、蓋明者遠見於未萌、而知者避危於無形、既固多藏於隱微、而發於人之所忽者也、故鄙諺曰、家粲千金、坐不垂堂、此言雖小、可以喻大、臣願陛下留意、幸察、

李陵答蘇武書　西漢文

子卿足下、勤宣令德、策名清時、榮聞休暢、幸甚幸甚、遠託異國、昔人所悲、望風懷想、能不依依、昔者不遺、遠辱還答、慰誨勤勤、有踰骨肉、陵雖不敏、能不慨然、自從初降、以至今日、身之窮困、獨坐愁苦、終日無親、但見異類、韋韝毳幕、以禦風雨、羶肉酪漿、以充飢渴、舉目言笑、誰與爲歡、胡地

橛, Kiué, sudes, postis in medio portæ ingressu : axis caput : frenum.
禍 Houo, idem ac 禍.
粲 Lei, idem ac 累.
韝 Keou, manica coriacea sagittariorum.
毳 T'choei, coactilia : tenuissimi animalium pili.

---

(1) Ad axis extrema infigere solent ligneum caput, quod rotæ modiolum ingreditur : hujusmodi caput, currûs cor, hic vero *kiué* appellatum, si ab asse refigitur, currus subvertitur.

Digitized by Google

qui non periculosum oh! Vel si perfecta incolumitas nilque adversi, attamen proprie non est cœli filius quod debet adire. Sed præterea expeditâ viâ tunc vero incedenti, planoque itinere excurrenti, adhuc aliquando accidunt frenorum axisque casus (1) : quanto magis pervadenti densos cespites, percurrenti collium abrupta, coram habenti lucrandi feram voluptatem, et intus carenti incolumitatis accidentium sollicitudine, huic fieri damna non difficile erit. Sic parvifacere decemmille quadrigarum pondus nec id habere securitati, et amare ingredi possibile habentem periculum viam idque habere voluptati, mihi assumo pro majestate tua non probare. Sane perspicaces longe prospiciunt in nondum germinata, et prudentes declinant periculum antequam appareat; infortunia certe multa latent in occultis exiguitatibus, atque erumpunt ad hominis negligentiam. Ideo rude adagium ait : domo cumulatis mille aureis, sedere noli declivi aula (2) : hoc dictum licet parvum, potest adhiberi præsentandis magnis. Ego velim majestas tua adhibeat curam, beatus si examinet.

---

46. DUCIS LI LING RESPONDENTIS MAGISTRATUI SOU OU EPISTOLA.

Tse k'ing reverendæ dominationi, indefesse prolatanti egregiam virtutem, datoque nomine clarissimo ævo (3), gloriosâ famâ feliciter inclarescenti, gratulor multum, gratulor multum. Peregre inniti alieno regno, hactenus homines quod miserantur; prospiciens auras (4) recolens animo, possumne haud efflictim desiderare? Antehac non rejecisti, et peregre dignatus reddere responsum, solari, condocere tanto studio, ut superaveris sanguinis necessitudinem; Ling licet minus perspicax, possim non suspirantis instar? Ex quo primum me dedidi usque ad præsentem diem, persona extremum oppressa, solus sedens mœrore consternor, totaque die nihil videns, tantum video alienum genus; coriaceæ manicæ villosaque tentoria ad vitandum ventum pluviamque, hircosæ carnes lacteusque liquor ad explendam famem sitimque; elatis oculis confabulando ridendoque, quicum habebo solatium?

---

(2) Sub subgrundio scilicet, qua declive pendet aulæ tectum, ne cadens tegula te jam divitem funestet.

(3) Magistratui nomen dare dicitur 策名. Sou ou, agnomine Tse k'ing, fuerat cum Li ling in expeditione contra Hunnos, ab eaque reversus, scribenti Li ling jam semel responderat.

(4) Eminus prospiciens scilicet.

Digitized by Google

玄冰、邊土慘裂、但聞悲風蕭條之聲、涼秋九月、塞外草衰、夜不能寐、側耳遠聽、胡笳互動、牧馬悲鳴、吟嘯成羣、邊聲四起、晨坐聽之、不覺淚下、嗟乎子卿、陵獨何心、能不悲哉、與子別後、益復無聊、上念老母、臨年被戮、妻子無辜、竝爲鯨鯢、身負國恩、爲世所悲、子歸受榮、我留受辱、命也何如、身出禮義之鄉、而入無知之俗、違棄君親之恩、長爲蠻夷之域、傷已、令先君之嗣、更成戎狄之族、又自悲矣、功大罪小、不蒙明察、孤負陵心、區區之意、每一念至、忽然忘生、陵不難刺心以自明、刎頸以見志、顧國家於我已矣、殺身無益、適足增羞、故每攘臂忍辱、輒復苟活、左右之人、見陵如此、以爲不入耳之歡、來相勸勉、異方之樂、秖令人悲、增忉怛耳、嗟乎子卿、人之相知、貴相知心、前書倉卒、未盡所懷、故復略而言之、昔先帝授陵步卒五千、出征絕域、五將失道、陵獨遇戰、而裹萬里之糧、帥徒步之師、出天漢之外、入彊胡之域、

笳 Kia, fistula e calamorum foliis.
鯨 K'ing, balæna mas. Balæna fœmina dicitur 鯢.
刎 Wen, decollare : secare.

---

(1) Nigrescit glacies, spissa valde scilicet. *Siao t'iao*, venti sibilum exprimit.
(2) Balæna, uti noxium habetur animal, proindeque occidendum.

Digitized by Google

Hunnorum terris nigrescit glacies, confiniumque humus constricta scinditur, tantum auditur molesti venti acute sibilantis vox (1), frigidulæque autumnitatis nona luna, confinia extra plantæ arescunt. Nocte haud compos dormiendi, si conversa aure longe audiam, Hunnorum calamis simul concitatis, pascentibusque equis dolenter hinnientibus, magnoque strepitu factis agmen, confinium fragor undequaque assurgit; et mane sedenti, audito eo, quin persentiam lacrymæ decidunt. Heu, heu! Tse k'ing, Ling at quodnam cor ut posset non contristari? A te postquam distractus, magis adhuc defeci alacritate; sursum cogito senescentem matrem, imminentem annositati fuisse occisam, et uxorem filiosque innocentes simul factos noxias balænas (2), meque frustratum gubernii beneficia factum sæcula cui miserantur. Et te reversum accipere gloriam, et me manentem subire dedecus; fatum quid ita! Et ipsum natum decori æquitatisque patria, sic intrasse nihil scientium vulgus, abjectisque principis parentumque beneficiis, perpetuo fieri barbararum tribuum habitatorem, dolendum jam! at fecisse ut defuncti genitoris hæres contra fiat borealis barbari progenies, magis ipsi dolendum sane! — Meritum magnum culpa modica non obtinuit clare examinari, et irritum frustratum Ling cordis tenue propositum (3) : vix ut cogitatio incidit, continuo obliviscor vitam. Et mihi haud difficile transfodere cor ad me declarandum, et præcidere collum ad ostendendum animum; at respiciendo patrium gubernium de me egisse jam, abrumpere vitam nil prodesset, potiusque valeret ad augendum pudorem : quapropter toties exerens brachia sustineo opprobrium, statimque resumo temere vitam. Hinc inde homines videntes Ling talem, adductis quæ non intrant aures solatiis, veniunt illum hortari et animare : at alienæ regionis solatia unice faciunt hominem tristari, augentque cordis angorem scilicet. — Heu, heu! mi Tse k'ing, homines mutuo amici magnifaciunt mutuo agnoscere cor : superior epistola præpropere festinata, nondum exhausit quæ corde foveo; quapropter iterum breviter dicam ea. Olim defunctus rex (4) tradidit mihi pedites milites quinque mille, egressuro pugnare in dissita regione : quinque duces aberrarunt via, et Ling solus offendi prælium, atque obvoluto decemmille stadiorum viatico, ducens peditum militum copias, exii Han regnum extra (5), ingressusque

---

(3) Ejus consilium erat, interim se subdere ad ultionem referendam.

(4) 武帝 : scripta epistola sub 昭帝.

(5) 天漢, Ou imperatoris regni nomen.

Digitized by Google

以五千之衆、對十萬之軍、策疲乏之兵、當新羈之馬、然猶斬將搴旗、追奔逐北、滅跡掃塵、斬其梟帥、使三軍之士、視死如歸、陵也不才、希當大任、意謂此時、功難堪矣、匈奴既敗、舉國興師、更練精兵、彊踰十萬、單于臨陣、親自合圍、客主之形、既不相如、步馬之勢、又甚懸絕、疲兵再戰、一以當千、然猶扶乘創痛、決命爭首、死傷積野、餘不滿百、而皆扶病、不任干戈、然陵振臂一呼、創病皆起、舉刃指虜、胡馬奔走、兵盡矢窮、人無尺鐵、猶復徒首奮呼、爭爲先登、當此時也、天地爲陵震怒、戰士爲陵飲血、單于謂陵不可復得、便欲引還、而賊臣教之、遂使復戰、故陵不免耳、昔高皇帝以三十萬衆、困於平城、當此之時、猛將如雲、謀臣如雨、然猶七日不食、僅乃得免、況當陵者、豈易爲力哉、而執事者云云、苟怨陵以不死、然陵不死、罪也、子卿視陵、豈偷生之士、而惜死之人哉、寧有背君親、捐妻子、而反爲利者乎、然陵不死有所

搴 K'IEN, extirpare : contrahere : minuere : capere : cognomen.

(1) Summa facilitate.
(2) Hunnorum rex.
(3) 乘痛 insidere, inniti doloribus.

Digitized by Google

fortium Hunnorum limites, cum quinque millium agmine obstiti decem myriadum exercitui, stimulansque lassos fatiscentesque milites, restiti recenter frenatis equis, et sic adhuc occidi ducem abstuli vexillum, insecutus fugientes institi victis, delens vestigia everrensque pulverem (1), concidi illos feros strategos. Fecisse ut trium legionum milites respicerent mortem uti domuitionem, Ling quidem haud habilis, raro gerens magnum munus, puto dicendum hoc tempore meritum difficile comparari. At barbari Hunni jam profligati, toto regno collegerunt copias, magisque exercuerunt selectos milites, fortitudine superantes decem myriades, et Chan yu (2) imminens agmini, ipsa persona undequaque obsedit. Advenæ dominique conditione jam haud invicem pari, peditum equorumque status adhuc magis longe distabat : fatiscentes milites renovarunt conflictum, unus ut contra mille; et tamen adhuc sustinentes prementesque vulnera et dolores (3), prodigi vitæ contenderunt primas : mortui vulneratique congesti campis, superstites nec explebant centum, et omnes sustinentes morbum nequibant ferre scutum et lanceam; et tamen Ling moto brachio ut nici, vulnerati infirmique omnes surrexerunt, elevantesque gladium indicarunt perfugas, et Hunnorum equites fuga abierunt : arma exhausta sagittæ absumptæ, homines nec habebant palmum ferri; et tamen adhuc solo corpore eniti, inclamare, contendere esse primos incursui. — Ad istud temporis, cœlum et terra pro Ling concitarunt iras, bellantesque milites pro Ling ebiberunt sanguineas lacrymas : Chan yu dicens Ling non posse jam capi, statim volebat ducere reditum, cum sceleratus proditor edocuit eum, statimque fecit renovare conflictum (4), adeoque Ling non effugiit. — Olim Kao imperator cum triginta myriadibus militum angustatus in P'ing t'cheng; in eo tempore, feri duces velut nubes, consiliosi ministri velut pluvia, et tamen adhuc septem dies nil comedit, vixque dein obtinuit evadere : quanto magis sub Ling, qui facile exerere vires? Et tamen tenentes administrationem passim dicunt : vere indignandum (5) Ling duci quod non occubuerit! Ita Ling non occubuisse, peccatum fuit. At Tse k'ing consideret Ling, num subripientem vitæ militem, atque ægre ferentem mortis hominem? Qui unquam terga verterim principi et parenti, abjecerim uxorem filiosque, et contra habuerim lucro? Ita Ling non occubuisse, habuit aliquod motivum scilicet : consulto volebam, juxta

---

(4) Proditor, 管敢 vocabatur, qui olim Hunnorum captivus, nunc horum regem monuit, Han exercitum supestites jam paucos habere milites.

(5) Illud 苟, plures in 每 mutatum volunt.

Digitized by Google

爲也、故欲如前書之言、報恩於國主耳、誠以虛死不如立節、滅名不如報德也、昔范蠡不殉會稽之恥、曹沫不死三敗之辱、卒復句踐之讐、報魯國之羞、區區之心、竊慕此耳、何圖志未立而怨已成、計未從而骨肉受刑、此陵所以仰天椎心、而泣血也、足下又云、漢與功臣不薄、子爲漢臣、安得不云爾乎、昔蕭樊囚縶、韓彭葅醢、鼂錯受戮、周魏見辜、其餘佐命立功之士、賈誼亞夫之徒、皆信命世之才、抱將相之具、而受小人之讒、竝受禍敗之辱、卒使懷才受謗、能不得展、彼二子之遇舉、誰不爲之痛心哉、陵先將軍、功略蓋天地、義勇冠三軍、徒失貴臣之意、到身絕域之表、此功臣義士、所以負戟而長歎者也、何謂不薄哉、且足下昔以單車之使、適萬乘之虜、遭時不遇、至于伏劍不顧、流離辛苦、幾死朔北之野、丁年

(1) Fan li erat Yué regni sapiens : ejus rex Keou tsien ab Ou regni rege profligatus anfugit in Koei ki, sed septem post annos, Fan li stratagemate usus, Ou regnum debellavit. T'sao mei erat Lou regni dux : cum T'si regno pugnans ter cæsus terras amisit; sed duobus regulis mox inito fœdere, cum pugione T'si Hoan regulum aggressus ad terras restituendas adegit.

(2) 蕭何 minister, a Kao tsou petita in populi gratiam villa, in vincula conjectus fuit : 樊噲 strategus, apud Kao tsou calumnia imbutus, carceri mancipatus. 韓信 volens rebelli respondere detectus et obtruncatus fuit : 彭越 rebellans, a Kao tsou venia vix donatus, cum consanguineis occisus fuit. T'chao t'so suaserat regi attenuare nimiam regulorum potentiam : sex reguli mox rebellarunt, postularuntque suasoris caput. 周勃 minister munere dejectus, mox

Digitized by Google

superioris epistolæ dicta, retribuere beneficia regni domino; vere quod inutilis mors non valet instituere meritum, et delere nomen haud tanti ac retribuere beneficia. Olim Fan li haud commoriente Koei ki regionis opprobrio et T'sao mei haud commoriente triplicis cædis dedecori, tandem vindicata Keou tsien regis injuria et ulta Lou regni ignominia (1) : tenuis modicusque animus secreto amabat hæc. Qui cogitassem, proposito nondum instituto, indignationem jam fore completam, consilio nondum obsequente, intimas necessitudines recepturas fore supplicium? En Ling cur suspiciens cœlum obtundat cor atque lacrymetur sanguinem. Dominatio tua etiam ait Han cum benemeritis ministris non parcum. Tu factus Han minister, qui posses non dicere ita? At olim Siao et Fan mancipati vinculis, Han et P'ong frustatim concisi, T'chao t'so subivit mortem, Tcheou et Wei receperunt damnationem; et alii ceteri adjuvantes destinationem comparantesque merita heroes, Kia i et Ya fou e genere, omnes vera imponentia sæculo ingenia, complectentes ducum ministrorumque facultates, tamen excepta vulgaris homulli calumnia, æque subierunt infortunii dejectionisque dedecus, et in finem factum ut recondentibus dotes subeuntibus obtrectationem, habilitates non potuerint explicari (2) : istorum duorum heroum extensas facultates, ecquis non pro eis deplorat animo? Meus progenitor dux exercitus, meritis consiliisque obtexerat cœlum terramque, virtute et fortitudine cooperuerat tres legiones; vix fefellit nobilis ministri votum, perdidit vitam, dissitam regionem extra (3). En benemeriti administri generosique duces, qua de causa succollata lancea longe sint suspirantes : et quomodo dicis non parcum? Sed et tua dominatio olim cum uno curru missa, adivit decemmille quadrigarum perfugas, nactaque tempus non propitium, factum ut incumbere ensi neque curaret, vaga pererraverit cruciata doloribus, propeque occubuerit borealis oræ campis (4); florenti ætate recepta missione, cano capite

calumnia impetitus occisus fuit : 魏其 marchio, quod in regia ministro maledixerit, in foro obtruncatus fuit. Kia i, dum a Wen imperatore in Summatum numerum vocaretur, aulicorum invidia impetitus, dimissus fuit : 周亞夫 minister, ab aulico passim accusatus, cum e munere ob morbum abierit, in vincula conjectus expuit sanguinem et mortuus est.

(3) 李廣 magnus sed non satis honoratus dux, quem Hunni vocabant volantem tigridem, 飛虎將軍, cum a superiore duce 衛青 contra illos missus a via aberraverit, indeque objurgatus fuerit, gladio se jugulavit.

(4) Sou ou contra Hunnos missus et ad deditionem coactus gladio se perempturus erat, cum a nece impeditus ad borealis maris desertum missus fuit.

Digitized by Google

奉使、皓首而歸、老母終堂、生妻去帷、此天下所希聞、古今所未有也、蠻貊之人、尚猶嘉子之節、況爲天下之主乎、陵謂足下、當享茅土之薦、受千乘之賞、聞子之歸、賜不過二百萬、位不過典屬國、無尺土之封、加子之勤、而妨功害能之臣、盡爲萬戶侯、親戚貪佞之類、悉爲廊廟宰、子尚如此、陵復何望哉、且漢、厚誅陵以不死、薄賞子以守節、欲使遠聽之臣、望風馳命、此實難矣、所以每顧而不悔者也、陵雖孤恩、漢亦負德、昔人有言、雖忠不烈、視死如歸、陵誠能安、而主豈復能眷眷乎、男兒生以不成名、死則葬蠻夷中、誰復能屈身稽顙、還向北闕、使刀筆之吏、弄其文墨耶、願足下勿復望陵、嗟乎子卿、夫復何言、相去萬里、人絕路殊、生爲別世之人、死爲異域之鬼、長與足下、生死辭矣、幸謝故人、勉事聖君、足下胤子無恙、勿以爲念、努力自愛、時因北風、復惠德音、李陵頓首、

(1) Sou ou mansit apud Hunnos novendecim annos : eo temporis mater defuncta, uxor ad alias nuptias convolavit.

(2) Imperialis Telluris ara quinque coloribus terrâ conflabatur : ex ea imperator frustulum detrahebat stramineque involutum ei donabat, quem regionis illi colori respondentis regulum creabat.

(3) 典屬國, magistratus sub Han, bis mille decimodias pro censu habens.

(4) Sou ou illum ad reditum hortatus fuerat.

Digitized by Google

repatriavit; senex mater finierat domi, vivaque uxor abierat conopeo (1); res sub cœlo quæ raro auditur, antiquitus etiamnum quæ nondum extitit : barbararum tribuum homines etiam quoque laudabant herois fidelitatem, quanto magis extans imperii dominus? Ling diceret dominationem tuam debuisse frui paleatæ glebæ promotione (2), et recipere mille quadrigarum præmium. At audivi te reversum, donatum non plus bis mille ligaturis, dignitate non ultra præfecturæ præposituram (3), nec pedalis terræ feudum adjectum tuis laboribus; dum obstantes benemerentibus nocentesque habili bus ministri, omnes sunt decemmille familiarum marchiones, et propriorum affinium cupidorumque palpatorum progenies, omnes sunt regiæ curiæ ministri : tu etiam ita, Ling vero quid sperabit? Porro Han egregie punivit Ling quod non occubuerit, parce muneravit te de servata fidelitate; velle ut peregre audiens ista vassallus, obversus ventis accurrat jussui, id vere difficile est (4) : quapropter quaquaversum respicio, haud pœnitens sum. Ling licet frustraverim beneficia, Han etiam delusit officia. Antiqui homines habebant effatum : licet fidelitas nondum heroica, consideravit mortem velut domuitionem. Ling vere posset acquiescere (5), at dominus quî rursus posset amore complecti? Masculus vir vivens quin perfecerit nomen, mortuus vero sepelietur barbaras inter tribus : quis rursus posset inclinato corpore prostrataque fronte iterum obverti septentrionali solio, ut ensigero a penicillo ministri agitent illud scripturæ atramentum (6)? Velim dominatio tua ne amplius expectes Ling. At heu! Tse k'ing, sic amplius quid dicam? Invicem dissitus myriadem stadiorum, homine distracto viaque discrepante, vivus ero alterius mundi homo, mortuus fiam diversæ regionis larva, et perenne tibi vivus mortuusque valedico! Faveas gratias agere amicis, enitere servire sapientissimo principi; tuus filius nihil infirmatur, noli id habere sollicitudini (7); impensis viribus teipsum cura, et identidem sequens septentrionem versus auram, iterum gratificare virtutis sonos. Li ling demittit caput.

---

(5) Ego, licet heroicam fidelitatem non exhibuerim, possem adhuc libenti animo mortem oppetere.

(6) 北 闕 exprimit solium imperiale, cui adstans septentrioni obvertitur. Ministri ab ensigero penicillo vocantur judices, quorum scriptura ut acutus ensis damnatos trucidat. Ait ergo : quî velim redire, ut subeam capitis sententiam?

(7) Sou ou habuerat a barbara subnuba filium, dum inter Hunnos moraretur.

Digitized by Google

楊惲報孫會宗書

惲既失爵位家居治產業起室宅以財自娛歲餘其友人安定太守西河孫會宗知略士也與惲書諫戒之爲言大臣廢退當闔門惶懼爲可憐之意不當治產業通賓客有稱譽惲宰相子少顯朝廷一朝晻昧語言見廢內懷不服報會宗書曰惲材朽行穢文質無所底幸賴先人餘業得備宿衞遭遇時變以獲爵位終非其任卒與禍會足下哀其愚蒙賜書教督以所不及殷勤甚厚然竊恨足下不深推其終始而猥隨俗之毀譽也言鄙陋之愚心若逆指而文過默而息乎恐違孔氏各言爾志之義故敢略陳其愚唯君子察焉惲家方隆盛時乘朱輪者十人位在列卿爵爲通侯總領從官與聞政事曾不能以此時有所建明以宣德化又不能與羣僚同心并力陪輔朝廷之遺忘已負竊位素餐之責久矣懷祿貪勢

西漢文

‘惲 Wen, Yun, Kiun, gravis : cognomen : moliri, deliberare.

‘猥 Wei, multus : congestus : mixtus : vilis : repente : tortuose.

(1) Yang yun e T'sin oriundus homo, ob patris 敞 olim ministri merita, regius corporis custos, sub Han 宿衛 dictus, creatus, mox conjurationem regi aperiens, marchionis dignitate insignitus, tandem tribunalium præsidi invisus ab eo accusatus, indeque ad populi conditionem redactus. Dein ob malignam hanc epistolam magis imperatori et aulicis invisus, solari incidente eclypsi, tanquam cœlestis

Digitized by Google

47. YANG YUN RESPONDET SUEN HOEI TSONG EPISTOLÆ.

Yun cum amissa nobili dignitate domi maneret, adornare patrimonii res, excitare domicilii sedem, ab opibus sibi volupe facere. Anno et amplius, ipsius familiaris vir, Ngan ting præfectus, occidui Fluvii Suen hoei tsong, intelligens consiliorum magistratus, data illi epistola reprehendit deterruitque eum; quod diceret magnum magistratum dejectum semotumque, debere clausis januis trepidum timere, et facere digni commiseratione indicium, non debere concinnare patrimonii res, communicare hospitibus et advenis, et habere honorem et laudem. Yun, summi ministri filius, junior claruerat regia curia; uno mane tenebris obscuratus, et accusatorio verbo passus *dejectionem*, interiore animo non acquiescebat, respondensque Hoei tsong *epistolæ* ait :

Yun, dotibus vilis et actione sordidus, forma materiaque nullum gradum attigi : fortunate fretus defuncti genitoris superstite merito, obtinueram creari regius latero, fortuitoque nactus fortunæ casum, exinde obtinueram nobilem dignitatem; at usque ineptus tanto oneri, demum in infortunium incurri (1). Dominatio tua miserata tam rudem, dignata est largiri epistolam et docere et reprimere ea quibus deficio, summa sollicitudine et admodum serio. At secreto indignatus dominationem tuam, quin profunde investiget rei finem initiumque, tortuose sequi vulgi vituperia laudesve, si dicam vilis rudis animum, videbor contradicere monitis atque fucare culpam; tacens quiescam ergo? timeo ne repugnem Confucianæ *singuli dicatis vestrum animum* sententiæ : quapropter ausim breviter exponere meam stultitiam, unusque sapiens vir examinabis. — Yun familia cum splendide floreret tempore, insidebant miniatis rotis decem consanguinei, gradus intererat ordine ministrorum, dignitasque erat feudalium marchionum (2), præsesque ducens sequaces præfectos, participabam audire regiminis negotia. At jam tum neque potens per id temporis aliquid instituere præclarum, quo patefacerem beneficiorum influxum, sed et neque potens cum agmine collegarum unanimi corde sociatisque viribus supplere et resarcire regiæ aulæ omissiones, jam portabam surreptæ dignitatis gratisque comedendi vituperationem jamque diu. Amator census cupidusque auctoritatis, non potui a meipso

---

iræ auctor traductus, medius sectus fuit.

(2) Tunc temporis, qui bis mille decimodiarum censu fruebantur, currus modiolum minio illitum habebant. 通侯, sub Han idem ac 諸侯.

Digitized by Google

不能自退、遭遇變故、橫被口語、身幽北闕、妻子滿獄、當此之時、自以夷滅不足以塞責、豈意得全首領、復奉先人之邱墓乎、伏惟聖主之恩、不可勝量、君子游道、樂以忘憂、小人全軀、說以忘罪、竊自私念、過已大矣、行已虧矣、長爲農夫、以沒世矣、是故身率妻子、戮力耕桑、灌園治產、以給公上、不意當復用此爲譏議也、夫人情所不能止者、聖人弗禁、故君父至尊親、送其終也、有時而既、臣之得罪、已三年矣、田家作苦、歲時伏臘、烹羊炰羔、斗酒自勞、家本秦也、能爲秦聲、婦趙女也、雅善鼓瑟、奴婢歌者數人、酒後耳熱、仰天拊缶、而呼烏烏、其詩曰、田彼南山、蕪穢不治、種一頃豆、落而爲萁、人生行樂耳、須富貴何時、是日也、拂衣而喜、奮袂低昂、頓足起舞、誠淫荒無度、不知其不可也、惲幸有餘祿、方糴賤販貴、逐什一之利、此賈豎之事、汚辱之處、惲親行之、下流之人、衆毀所歸、不寒而栗、雖雅知惲者、猶隨風而靡、尙何稱譽之有、董生不云乎、明明求仁

臘, La, carnes omnibus spiritibus tertio post hiemale solstitium die oblatæ.

袂 Sieou, manica, 袖.

糴, Ti, fruges emere. 滌, tergere. 糴 T'ao, cognomen.

豎 Jou, erigere, statuere, rectus, stare : juvenis servus.

Digitized by Google

recedere, et nactus fortuitum casum, inique recepi mordacem accusationem, ipseque custoditus regio palatio, uxor filiique omnes in carcere. Ad istud temporis, meipsum occidere et destruere nec suffecisset ad obstruendum debitum, qui cogitassem posse integro capitis collo adhuc subservire defuncti genitoris tumulo sepulchrali? Prostratus cogito sapientis monarchæ beneficium non posse plane metiri; at sapiens vir propagans doctrinam lætatur ut obliviscatur curas, vulgaris homo servato corpore gaudet ut obliviscatur crimen. Secreto meiipsius animo cogitavi; culpa jam magna quidem, cursus jam defecit sane, jugiter ero agricola sicque finiam vitam jam. Quapropter ego cum uxore filiisque impendo vires arationi et moris, rigo hortum et accuro patrimonium, quo suppeditem tributum gubernio : nullus opinus debere vero adhiberi hæc ad carpendum objurgandumque. — Ipsa hominis natura quæ non potest cessare, sancti viri non prohibent : quapropter, principe et patre summe nobili et propinquo, deducendi eorum extrema est tempus, deinque finis. Ego commisi peccatum, jam tres anni sunt : agricolarum familiæ factis laboribus, ad anni temporum æstivum hiemaleque sacrificium (1), cocta ove assatoque agno, congio vini se recreant : familia origine T'sin, possum exercere T'sin sonos, et uxor Tchao oriunda, egregie perita pulsandi cytharam, ancillæque pedissequæ cantantes aliquot sunt; post vinum auribus calentibus, suspiciens cœlum percutio ollam atque inclamo *ou ou*. Illud carmen ait : ager illo australi monte, totus sordescit quin concinnetur; plantata una centuria phaseolis, deciderunt et evaserunt caules : homo vivens faciam volupe eja, expectarem divitias et honores usquequo (2)? Istis diebus quidem excutiens vestes delector, jacio manicas deorsum sursum, plaudens pedibus instituo choream, vere dissolutus diffluo sine regula, quin advertam id minime licere. — Yun feliciter habens reliquos reditus, modo empta vilius vendo carius, et aucupor e decem unius lucrum. Hanc negotiatorum accensi rem, sordidam pudendamque professionem, Yun ipsemet exerceo eam : pessum defluens homo, omnium maledicta quo confluunt, quin frigescat jam tremit; vel bene noscens Yun, adhuc sequens ventum nutat, præterea quænam celebritas lausque possibilis? Tong litteratus nonne ait : clare aperteque quærere virtutem

(1) 伏, sacrificium post æstatis solstitium; [illegible], sacrificium ad anni finem.

(2) Carminis sensus est : regia sterilescit, sapientes expulsi, frustra erit a rege expectare bona.

Digitized by Google

義、常恐不能化民者、卿大夫意也、明明求財利、尙恐困乏者、庶人之事也、故道不同、不相爲謀、今子尙安得以卿大夫之制、而責僕哉、夫西河魏士、文侯所興、有段干木田子方之遺風、漂然皆有節槩、知去就之分、頃者、足下離舊土、臨安定、安定山谷之閒、昆戎舊壤、子弟貪鄙、豈習俗之移人哉、於今酒睹子之志矣、方當盛漢之隆、願勉旃、毋多談、

諸葛亮前出師表　後漢文

臣亮言、先帝創業未半、而中道崩殂、今天下三分、益州疲敝、此誠危急存亡之秋也、然侍衞之臣、不懈於內、忠志之士、忘身於外者、蓋追先帝之殊遇、欲報之於陛下也、誠宜開張聖聽、以光先帝遺德、恢弘志士之氣、不宜妄自菲薄、引喩失義、以塞忠諫之路也、宮中府中俱爲一體、陟罰臧否、不宜異同、若有作姦犯科、及爲忠善者、宜付有司、論其刑賞、以昭陛下平明之治、不宜

(1) Nunc cognosco animum tuum, qui potuerit tam facile sequi novæ regionis mores, et vilia ut ejus cives amare. Hortaris enim me ad hypocrisim, ut in gratiam monarchæ restituar.

(2) I tcheou, idem ac 蜀, unum e tribus regnis in quæ tunc imperium divisum fuerat. In 蜀 tunc regnabat 後帝, qui patri, famoso Lieou pei seu Tchao lié ti, successerat : in 魏 regnabat 曹丕, qui patri, famoso T'sao t'sao jam

Digitized by Google

et æquitatem, semperque timere ne non possit reformare populum, ministri toparchæ animus est; clare aperteque quærere opes quæstumque, et adhuc timere angustias defectumque, vulgaris hominis res est. Quapropter doctrina non convenientes haud simul faciunt deliberationem. Nunc tu adhuc qui potes cum ministri toparchæ regula objurgare calonem? — Ille *occiduus Fluvius*, Wei regni terra, Wen regulus unde prodiit, habet Toan kan mou et T'ien tse fan sapientum relicta documenta; et eminenter omnes habent mensuram et modum, sciuntque recedendi accedendique discretionem. Nuper dominatio tua, relicta antiqua patria, accessit Ngan ting; Ngan ting montium valliumque medio, barbararum tribuum antiqua regio, cujus filii cupidi et viles. At qui consuetudo morum mutaverit hominem! in præsens quippe video domini mei animum (1). Modo dum florens Han vigescit, velim incumbas ei; at noli multa loqui.

---

48. TCHOU KO LEANG MINISTRI PRIMUM EDUCENTIS MILITES NUNTIUM.

Vassallus Leang ait : antecessor imperator fundaverat operis necdum dimidium, cum media via morte sublatus est. Nunc totius imperii e tribus partibus, I tcheou infirmior et profligatior (2) : istud vere periculi præsentissimi, vitæ mortisve tempus est. At ad latus defendentes ministri non pigrescunt in intimis, fidelis propositi duces obliviscuntur sui ad extima, quod recolentes antecessoris imperatoris singularem propensionem, velint retribuere ipsam erga tuam majestatem : vere oportet aperire largius augustum auditum (3), quo illustres antecessoris imperatoris relictas virtutes, latiusque amplifices generosorum ducum animum; nec decet temere se attenuare et parvifacere, adductisque comparationibus deesse æquitati (4), quo obstrueres fidelis admonitionis viam. Palatio addicti tentoriisque immorantes, omnes faciunt unum corpus; promovendo deprimendoque bonos malosque, non decet disparare assimilandos : si qui agant iniqua violentque regulas, necnon qui sint fideles rectique, oportebit tradere habentibus officium, et deliberare eorum pœnam præmiumve, quo patescat majestatis tuæ æquum perspicaxque regimen; neque fas inclinari privatis, ut intimi extimi-

---

successerat : in 吳 regnabat 孫權, cujus frater major erat 孫策.

(3) Non audire vulgarium hominum dicta.

(4) Ut esset, si adductis aliorum exemplis excusare velles tuos defectus.

Digitized by Google

偏私、使內外異法也、侍中侍郎郭攸之、費禕、董允等、此皆良實、志慮忠純、是以先帝簡拔、以遺陛下、愚以爲宮中之事、事無大小、悉以咨之、然後施行、必能裨補闕漏、有所廣益、將軍向寵、性行淑均、曉暢軍事、試用於昔日、先帝稱之曰能、是以衆議舉寵以爲督、愚以爲營中之事、事無大小、悉以咨之、必能使行陣和穆、優劣得所也、親賢臣、遠小人、此先漢所以興隆也、親小人、遠賢臣、此後漢所以傾頹也、先帝在時、每與臣論此事、未嘗不歎息痛恨於桓靈也、侍中尚書、長史參軍、此悉貞亮死節之臣也、願陛下親之信之、則漢室之隆、可計日而待也、臣本布衣、躬耕於南陽、苟全性命於亂世、不求聞達於諸侯、先帝不以臣卑鄙、猥自枉屈、三顧臣於草廬之中、諮臣以當世之事、由是感激遂許先帝以驅馳、後値傾覆、受任於敗軍之際、奉命於危難之間、爾來二十有一年矣、先帝知臣謹愼、故臨崩寄臣以大事也、受

禕 I, pulcher : pretiosus.

(1) Kono yeou tse et Fei i, erant summi tribunalis ministri, Tong yun vero administer.

(2) 陳震 primus, 張裔 secundus, 蔣琬 tertius vocabatur.

(3) Initio Tchou ko leang delitescens erat sapiens : Lieou pei ter ad ipsum

Digitized by Google

que diversimode regantur. Assistentes ministri assistensque administer, Kouo yeou tse, Fei i, et Tong yun (1), isti omnes boni et sinceri, animo judicioque fideli atque puro, proptereaque antecessor imperator selectos extulit, indeque reliquit majestati tuæ : ineptus existimo palatii interioris res, res indiscriminatim majores minoresve, omnes fore interrogandos eos, et postea vero mandandas effectui; certoque poterunt resarciri explerique throni rimæ, et haberi aliquod vastum emolumentum. Dux exercitus Hiang t'chong, indole actioneque integra et æquabili, periteque intelligens bellicarum rerum; experimentoque facto in anteactis diebus, antecessor imperator laudans eum vocabat habilem, proptereaque communi consilio promovit T'chong ut esset prætor : ego arbitror castrenses res, res indiscriminatim majores minoresve, omnes esse interrogandum eum, certoque poterit facere ut ordines et acies concordia temperentur, præstantioresque debiliores-que consequantur justum. Adhærere sapientibus ministris et fugere vulgares homines, en prior Han ex quo eminens floruerit; fovere vulgares homines et removere sapientes ministros, en posterior Han cur inclinata corruerit : antecessor imperator dum viveret, quotiescumque cum me tractabat hanc rem, nunquam non gemens suspirabat, dolensque indignabatur in Hoan et Ling imperatores. Interioris tribunalis præses, castrensis cancellarius, militum tribunus (2), hi omnes recti fidique et ad mortem fideles ministri : vellem majestas tua amet eos, fidat ipsis, et tunc Han familiæ prosperitas poterit enumeratis diebus expectari. — Ego origine tela indutus, ipse arabam in Nan yang; perfunctorie servans vitam in turbulento ævo, non quærebam fama clarescere inter varios regulos : antecessor imperator haud reputans mei vilem abjectionem, inflectens sese depressit humiliavitque, et ter visitavit me in stramineæ casæ medio, interrogavitque me de illius ætatis rebus (3). Ex hoc grate commotus, statim promisi antecessori imperatori quod cursum currerem. Postea incidente inclinata fortuna (4), recepi munus in profligati exercitus tempore, excepique jussum in periculosæ difficultatis medio, usque nunc viginti et unus anni sunt. Antecessor imperator sciens me diligentem studiosumque, ideo instans morti commisit mihi magnum officium (5), et recepto mandato usque adhuc, mane vespe-

---

adivit.

(4) Cum Hien ti, ultimus orientalis Han imperator, accepit a T'sao t'sao cladem.

(5) Juvandi filium, ut adjuveram patrem.

Digitized by Google

命以來、夙夜憂歎、恐託付不效、以傷先帝之明、故五月渡瀘、深入不毛、今南方已定、兵甲已足、當奬帥三軍、北定中原、庶竭駑鈍、攘除姦凶、興復漢室、還於舊都、此臣之所以報先帝、而忠陛下之職分也、至於斟酌損益、進盡忠言、則攸之禕允之任也、願陛下託臣以討賊興復之效、不效、則治臣之罪、以告先帝之靈、若無興德之言、則責攸之禕允之咎、以彰其慢、陛下亦宜自謀、以咨諏善道、察納雅言、深追先帝遺詔、臣不勝受恩感激、今當遠離、臨表涕泣、不知所云、

諸葛亮後出師表　後漢文

先帝慮漢賊不兩立、王業不偏安、故託臣以討賊也、以先帝之明、量臣之才、固知臣伐賊、才弱敵彊也、然不伐賊、王業亦亡、惟坐而待亡、孰與伐之、是故託臣而弗疑也、臣受命之日、寢不安席、食不甘味、思惟北征、宜先入南、故五月渡瀘、深入不毛、并日而食、臣非

瀘 Lou, fluvius trans Se t'choan. | 駑 Nou, equus strigosus.

---

(1) Ad subigendam australis oræ seditionem.

Digitized by Google

reque anxius suspiro, timens ne commissum careat effectu, indeque obteratur antecessoris imperatoris perspicacia : proptereaque quinta luna transfretato Lou fluvio, penitus intravi nuda herbarum (1). Nunc australis plaga jam sedata, arma et loricæ jam suppetunt; oportet animer educere tres legiones, et ad boream tranquillare mediam planitiem (2), ut exhauriens caballi hebetudinem, tollam et everram improbum scelus, relevem et restituam Han domum, reversuram ad antiquas metropoles (3) : en meum per quod rependam antecessori imperatori atque devovear majestati tuæ officium. Quod ad deliberandum noxium et utile, offerendaque plene fidelia verba, jam Yeou tse et I et Yun munus erit. Velim majestas tua committat mihi puniendi rebellem resurgendique reviviscendique effectum; et si nullus effectus, tunc puniet meum peccatum, idque moneat antecessoris imperatoris animam : quod si desint promovendi virtutem monita, tunc arguet Yeou tse et I et Yun peccatum, ad ostendendam eorum desidiam. Majestas tua etiam debebit sibi attendere, quo interroget inquiratque rectam viam, considerate recipiat optima verba, profunde recolat antecessoris imperatoris relicta documenta. Ego sine numero receptis beneficiis grate commotus, nunc debens peregre proficisci, proximus scripturæ lacrymas fundo, nec scio quid effutiam.

---

49. TCHOU KO LEANG SECUNDO EDUCENTIS MILITES MONITUM.

Antecessor rex cogitans Han et rebellem non ambos constituros, regnandique patrimonium haud in angulo fore securum (4), ideo commisit mihi ut punirem rebellem. Cum antecessoris regis perspicacia metitis vassalli dotibus, enimvero liquebat me impetiturum rebellem, viribus debilem inimicum fortem : at non impetito rebelli, regnandi patrimonio etiam perituro, nonnisi sedendo expectare interitum, haud potius ac impugnare illum; proptereaque commisit mihi absque hæsitatione. Ego recepti mandati die, cubans non requiescere lecto, comedens non gustare sapores; menteque cogitans boream profecturum debere prius ingredi austrum, hinc quinta luna trajeci Lou fluvium, longeque penetrans nuda herbarum, conjunctis diebus comede-

---

(2) Wei regnum.

(3) 雍 et 洛, occidentalis et orientalis Han metropoles.

(4) In 蜀 scilicet.

Digitized by Google

不自惜也、顧王業不可偏安於蜀都、故冒危難以奉先帝之遺意、而議者謂爲非計、今賊適疲於西、又務於東、兵法乘勞、此進趨之時也、謹陳其事如左、高帝明竝日月、謀臣淵深、然涉險被創、危然後安、今陛下未及高帝、謀臣不如良平、而欲以長策取勝、坐定天下、此臣之未解一也、劉繇、王朗、各據州郡、論安言計、動引聖人、羣疑滿腹、衆難塞胸、今歲不戰、明年不征、使孫策坐大、遂并江東、此臣之未解二也、曹操智計、殊絕於人、其用兵也、髣髴孫吳、然困於南陽、險於烏巢、危於祁連、偪於黎陽、幾敗北山、殆死潼關、然後僞定一時爾、況臣才弱、而欲以不危而定之、此臣之未解三也、曹操五攻昌霸不下、四越巢湖不成、任用李服、而李服圖之、委任夏侯、而夏侯敗亡、先帝每稱操爲能、猶有此失、況臣駑下、何能必

髣髴 Fang, 仿. Fou, 髣髴, similis, 彿.

潼 T'ong, fluvius in Chan Kan. 潼潼, altus.

(1) Duobus diebus unius diei numerum comedebat, puta semel in die.

(2) T'sao p'ei amiserat in occidente aliqua loca, quæ ad Han redierant, et in oriente cladem acceperat.

(3) 張良 et 陳平.

(4) Duo hi rebelles in disserendo passim citabant sanctorum sententias, at nullius virtutis erant, pleni invidia et suspicionibus quoad suos, timentes difficultates in inceptis : facile fuisset subigere. Nos occasionem amisimus, et illi a

Digitized by Google

bam (1). Mei non quod haud me miserescat; at videns regnandi patrimonium non posse semotum conquiescere in Chou metropoli, ideo subeo pericula et difficultates, ad subserviendum antecessoris imperatoris relictæ voluntati : et en consultores aiunt esse iniquum consilium ! At nunc rebellis commodum debilitatus in occidente, et præterea distentus in oriente (2); militaris ars captat angustias, præsens invadendi irrumpendique tempus est : diligenter exponam hanc rem ut infra.

Kao imperatoris claritas æquabat solem lunamque, consiliariique ministri profunda penetrabant; attamen adivit pericula et recepit vulnera, et periclitatus, postea vero conquievit : nunc majestas tua non assequitur Kao imperatorem, et consiliarii ministri non valent Leang et P'ing (3); et tamen velles cum longa scutica referre victoriam, sedensque stabilire totum imperium : id ego quod non intelligo, primum est. Lieou yeou et Wang lang, singuli occuparant provinciæ præfecturam; disserentes pacem proferentesque molimina passim citabant sanctos viros, at mille suspiciones implebant præcordia, milleque difficultates obstruebant animum (4) : hoc anno non bellatum, sequente anno non pugnatum, et factum ut Suen t'che innixus potentia, exinde adnexuerit Amnis orientem : id ego quod non intelligo, secundum est. T'sao t'sao sagacitate et consilio longe excedebat super alios, ejusque exercere milites imitatione referebat Suen et Ou duces (5); et tamen afflictatus in Nan yang, angustatus in Ou t'chao, periclitatus in K'i lien, pressus in Li yang, prope profligatus boreali monte, prope occisus T'ong claustro, et postea vero quodammodo tranquillavit unam ætatem (6) : quanto magis ego dotibus mancus? Et tamen velles ut sine discrimine tranquillem id, id ego quod non intelligo, tertium est. T'sao t'sao quinquies impugnavit T'chang pa rebellem sine successu; quater transilire T'chao lacum non perfecit; ministerio utebatur Li fou, et Li fou insidiatus ei; commisit munus Hia heou, et Hia heou profligatus interiit (7) : antecessor imperator passim celebrabat T'sao esse habilem, et adhuc habuit hujusmodi errores; quanto magis ego caballus infimus, qui valeam certo vincere? id

---

Suen t'che angulos, quos occupabant, facile amiserunt; sic nobis exemplo commonstrantes, quam periculosum sit in Chou angulo conquiescere.

(5) 孫臏 et 吳起, famosi antiquitatis duces.

(6) Post tot belli vicissitudines, potuit ad tempus tranquillitate frui.

(7) T'chang pa rebellavit ad orientale mare : T'chao lacus a Suen k'iuen impeditus : Hia heou yuen, loci custodiæ positus, a Lieou pei fuit occisus.

Digitized by Google

勝、此臣之未解四也、自臣到漢中、中間朞年耳、然喪趙雲、陽羣、馬玉、閻芝、丁立、白壽、劉郃、鄧銅等、及曲長屯將、七十餘人、突將無前、賨叟青羌、散騎武騎、一千餘人、此皆數十年之內、所糾合四方之精銳、非一州之所有、若復數年、則損三分之二也、當何以圖敵、此臣之未解五也、今民窮兵疲、而事不可息、事不可息、則住與行、勞費正等、而不及早圖之、欲以一州之地、與賊持久、此臣之未解六也、夫難平者事也、昔先帝敗軍於楚、當此時曹操拊手、謂天下已定、然後先帝東連吳越、西取巴蜀、舉兵北征、夏侯授首、此操之失計、而漢事將成也、然後吳更違盟、關羽毀敗、秭歸蹉跌、曹丕稱帝、凡事如是、難可逆料、臣鞠躬盡力、死而後已、至於成敗利鈍、非臣之明所能逆覩也、

晉文○陳情表　李密

臣密言、臣以險釁、夙遭閔凶、生孩六月、慈父見背、行年四歲、舅奪母志、祖母劉、愍臣孤弱、躬親撫養、臣少多疾病、九歲不行、零丁孤苦、至

閻 Yen, pagorum portæ, pagus.
芝 Tche, fungus. 蔴, sesamum.
鄧 Teng, antiqua in Hou pé ditio.
賨 T'song, tributum e tela ab australibus exteris.
蹉 T'souo, labi.

Digitized by Google

ego quod non intelligo, quartum est. Ex quo ego advenerim Han medium, interjectum spatium unius anni vix : et tamen amissi Tchao yun, Yang k'iun, Ma yu, Yen tche, Ting li, Pé cheou, Lieou ho, et Teng t'ong illi; tum minutiores præfecti stationumque duces septuaginta et amplius; perrumpentesque strategi nullo æmulo, T'song seou et T'sing k'iang; velites equites ordinatique equites mille et amplius; hi omnes, aliquot decades annorum intra, qui collecti fuerant quatuor orarum selecti enses (1), nequaquam una provincia quos invenisses : si rursus aliquot anni, jam amiserimus trium partium duas, et tunc cum quo cogitamus obsistere? id ego quod non intelligo, quintum est. Nunc populus exhaustus milesque fatiscens, et tamen res non potest intermitti; res non potest intermitti, adeoque cessationis aut expeditionis fatigatio et expensa exacte pares; sic, neque quamprimum moliri rem, sed velle hanc unius provinciæ terram cum rebelle tenere diu, id ego quod non intelligo, sextum est. Quod difficile æquabile est, eventus scilicet : olim antecessori imperatori profligatus exercitus in T'chou, et in eo tempore T'sao t'sao plaudens manibus dicebat imperium jam stabilitum : sed postea antecessor rex ad orientem coivit Ou et Yué, ad occidentem potitus Pa et Chou, conflato milite boream contendit, et Hia heou dedit caput; hic T'sao fefellit consilium, et Han res futurum ut perficeretur : sed postea Ou rursus refragatur fœderi, Koan yu internecione exterminatur, in Tse koei collapsi prosternimur, et T'sao p'ei nominatur imperator. Omnes eventus ita sunt, difficile possunt anticipato conjici : ego inclinato corpore exeram vires, mortuusque tunc vero cessabo; at quod ad successum exitiumve, lucrum damnumve, non est mea acies quod possit in antecessum prospicere.

---

50. EXPONENS ANIMUM LIBELLUS.

Subditus Mi significat. Subditus ob infortunium atque culpas mature offendi tristitiam atque mala : natus, infans sex mensium, a pio genitore fui relictus; acta ætate quatuor annorum, avunculus abrupit matris propositum (2): avia, Lieou oriunda, miserata mei orphani imbecillitatem, a se ipsamet fovit educavitque. Ego junior scatens infirmitatibus morbisque, novennis neque incedebam, destitutus ope pupillus miser, usque ad perfectam matu-

---

(1) Egregii omnes bellatores, undequaque collecti.

(2) Ad secundas nuptias ineundas coegit. Li mi e Se t'choan civis erat.

Digitized by Google

於成立、既無叔伯、終鮮兄弟、門衰祚薄、晚有兒息、外無朞功強近之親、內無應門五尺之童、煢煢孑立、形影相弔、而劉夙嬰疾病、常在牀蓐、臣侍湯藥、未嘗廢離、逮奉聖朝、沐浴清化、前太守臣逵、察臣孝廉、後刺史臣榮、舉臣秀才、臣以供養無主、辭不赴命、詔書特下、拜臣郎中、尋蒙國恩、除臣洗馬、猥以微賤、當侍東宮、非臣陨首、所能上報、臣具以表聞、辭不就職、詔書切峻、責臣逋慢、郡縣逼迫、催臣上道、州司臨門、急於星火、臣欲奉詔奔馳、則以劉病日篤、欲苟順私情、則告訴不許、臣之進退、實爲狼狽、伏惟聖朝、以孝治天下、凡在故老、猶蒙矜育、況臣孤苦、特爲尤甚、且臣少事僞朝、歷職郎署、本圖宦達、不矜名節、今臣亡國賤俘、至微至陋、過蒙拔擢、豈敢盤桓、有所希冀、但以劉日薄西山、氣息奄奄、人命危淺、朝不慮夕、臣無祖母、無以至今日、祖

蓐, Jou, culcitra : surculus : stramen.

---

(1) Nullus consanguineus sat proximus, ut pro eo annuus vel quinquemestris luctus esset deferendus.

(2) 太守 paullo majori, 刺史 paullo minori præfecturæ præsidebat. 孝廉 tunc temporis, ut nunc baccalaureus prope habebatur; 秀才 vero, ut nunc licentiatus.

(3) 洗馬, præfectus hæreditario principi assistens, ad quem orientale pertinebat palatium.

Digitized by Google

ritatem; cumque deessent patrui tandemque pauci fratres essent, et domus squalida et fortuna tenuis, sero habui filios : foris nullus annui quinquemestrisve luctus (1) quodammodo propior consanguineus, domi nullus subserviens januæ quinque palmorum servulus, mancûs, destitutus, solus consistebam, corpus et umbra mutuo se consolabantur; Lieou vero, ocyus addita infirmitate, usque jacebat lecti culcitella, egoque subministrabam jusculum et medicinam, quin unquam deficerem recederemve : cum nacti augustam dynastiam perpurgantem abluentemque nitide mores, prius præfectus K'oei dijudicavit me *pium* et *abstinacem*, postea præfectus Yong promovit me *laureatum* (2) : at ego quod subministrandi ministerium careret curatore, excusatus non accurri jussui. Regium diploma speciatim demissum, creavit me tribunalis administrum, subitoque dignatum gubernii favore substituit me principis assistentem : repente ex tenui vilique debere assistere orientali palatio (3), non est ego data vita quod possem majestati retribuere; at ego omnibus per libellum significatis, excusatus nec adivi munus. Accersitûs rescripto urgenter severeqne arguente subditi tarditatem pervicaciamque, præfectus gubernatorque instanter urgent, sollicitantque me inire viam, præfectoriusque administer adveniens domum, properus præ astris et igne(4): subditus velim accepto rescripto velociter accurrere, sed en Lieou morbus quotidie gravescit; velim temere sequi privatum affectum, sed re monita non annuitur; subdito progredi vel recedere vere est utrinque difficile. Pronus cogito augustam dynastiam a pietate regentem totum imperium, ut quotquot sunt in vieta senectute adhuc recipiant commiserationem et alimoniam, magis mihi pupillo misero speciatim facturam multo plus. Præterea ego junior serviens adulterinæ dynastiæ, attigi munus curialis administri(5); scilicet cogitabam præfectorios honores, neque studebam famæ abstinacis : nunc ego perditi regni vilis captivus, summe tenuis summeque abjectus, nimis dignatus attolli elevarique, quî ausim tergiversari, et habere quod inhians sperem (6)? Tantum quod Lieou dies proximet occiduo monti, spiritusque anhelitus vix supersit, hominisque vita periclitans atque brevis mane non intendat vesperi; et ego sine avia caruissem, quo attingerem hodiernam

---

(4) 州司, ut nunc temporis 委員 : astra velociter currunt, ignis instanter urget.

(5) Adulterina vocatur præcedens dynastia, ob præsentis reverentiam. 郎署 æque ac 郎中, summis tribunalibus addicti præfecti.

(6) Ego nunquam recusavi dignitates, ut abstinacis famam captarem : multo minus nunc ad eam aspirans dignitates recusarem.

Digitized by Google

母無臣、無以終餘年、母孫二人、更相爲命、是以區區不能廢遠、臣密今年四十有四、祖母劉今年九十有六、是臣盡節於陛下之日長、報劉之日短也、烏鳥私情、願乞終養、臣之辛苦、非獨蜀之人士、及二州牧伯、所見明知、皇天后土、實所共鑒、願陛下矜愍愚誠、聽臣微志、庶劉僥倖、卒保餘年、臣生當隕首、死當結草、臣不勝犬馬怖懼之情、謹拜表以聞、

蘭亭集序　王羲之

永和九年、歲在癸丑、暮春之初、會於會稽山陰之蘭亭、修禊事也、羣賢畢至、少長咸集、此地有崇山峻嶺、茂林修竹、又有清流激湍、映帶左右、引以爲流觴曲水、列坐其次、雖無絲竹管絃之盛、一觴一詠、亦足以暢敘幽情、是日也、天朗氣清、惠風和暢、仰觀宇宙之大、俯察品類之盛、所以遊目騁懷、足以極視聽之娛、信可樂也、夫人之相與俯仰一世、或取諸懷抱、

禊 Hi, tertii mensis tertia die in fluvio lavare corpus ad mala fugauda.

(1) Pia hæc avis habetur, quod senem matrem nutrire soleat.

(2) Duæ provinciæ, nempe 梁州 et 益州.

(3) Senem cespites innectentem, recole primo volumine pag. 329.

(4) 永和, noni imperatoris 穆帝 regni nomen. 暮春, tertia luna. 會稽 nunc 紹興 præfectura.

Digitized by Google

diem, et avia sine me careret quo compleat reliquos annos, et avia neposque vicissim mutuo sustentant vitam; propterea modicus tantillus non possum relictam deserere. Subditus Mi nunc annorum quadraginta et quatuor, et avia Lieou nunc annorum nonaginta et sex; ita mihi impendendi fidelitatem apud majestatem tuam tempus longum, retribuendi aviæ tempus breve est: nigræ avis privato affectu, velim rogare absolvere nutricationem (1). Subditi laboriosa cura, non modo Chou regionis populares magnatesque, atque duarum provinciarum prætor Dux (2), quam vident clareque cognoscunt, sed augustum Cœlum reginaque Tellus revera quam simul conspiciunt: velim majestas tua misericordiam adhibens rudi simplicitati, exaudiat subditi tenue votum, ut Lieou nacta fortunam in finem salvet reliquum annorum; et subditus vivus debebit devovere caput, mortuus debebit nectere cæspites(3). Subditus haud ferens canis equique vehementer trepidantis sensum, reverenter offero libellum ad significandum.

---

51. AD ORCHIDEÆ ABSIDEM CONVENTUS PROŒMIUM.

Perpetuæ concordiæ nono anno, cycli volvente quinquagesimo, declinantis veris initio, conventum in Koei ki præfecturæ Chan yn districtus *Orchideæ* abside, renovare ablutionis morem (4). Agmen sapientum totum venit, junioresque majoresque simul congregati. Eo loci sunt excelsi montes et prærupta cacumina, densæ sylvæ et altæ bambusæ, simulque sunt limpida fluenta et impingentes vortices, radiantes in versum sinixtra dextraque, allicientesque ad faciendum defluere poculum sinuosis aquis (5). Ordine sedimus eo loci, et licet abesset fidium calamique, fistulæ chordarumque orchestra, unum poculum alterumque carmen etiam valebant ad remittendum conferendumque intimos affectus. Ea die quidem, cœlum sudum aerque purus, lenisque aura temperate recreabat; sursum conspiciebatur universi orbis vastitas, deorsum examinabatur variarum specierum multitudo; proptereaque circumactis oculis excurrens affectus, sufficiebat ad explendam visus auditusque voluptatem, vereque dabatur delectari. — Hominum mutua societate rapide agitantium unam ætatem (6), aliqui col-

---

(5) Lusus, quo fluitans poculum ab illo exsiccatur, ad quem vortex adduxerit.

(6) 俯仰, despicere et suspicere, innuit rapide transeuntem hujus vitæ scenam. Auctor jam ad mortis cogitationem transfert descriptas voluptates.

Digitized by Google

晤言一室之內、或因寄所託、放浪形骸之外、雖取舍萬殊、靜躁不同、當其欣於所遇、暫得於己、快然自足、曾不知老之將至、及其所之既倦、情隨事遷、感慨係之矣、向之所欣、俛仰之間、已爲陳迹、猶不能不以之興懷、況修短隨化、終期於盡、古人云、死生亦大矣、豈不痛哉、每覽昔人興感之由、若合一契、未嘗不臨文嗟悼、不能喻之於懷、固知一死生爲虛誕、齊彭殤爲妄作、後之視今、亦猶今之視昔、悲夫、故列敘時人、錄其所述、雖世殊事異、所以興懷、其致一也、後之覽者、亦將有感於斯文、

歸去來辭

陶淵明

歸去來兮、田園將蕪、胡不歸、既自以心爲形役、奚惆悵而獨悲、悟已往之不諫、知來者之可追、實迷途其未遠、覺今是而昨非、舟搖搖以輕颺、風飄飄而吹衣、問征夫

颺 YANG, vento abduci, ventilare : avolare : ventosus : navis lentus motus.

---

(1) Alii ad domestica recollecti, alii ad exteriora effusi.

(2) Mortis cogitatio deliciarum extrema occupabit.

(3) Longior breviorve vita, post mundi vicissitudines, æque recidet ad mortem.

(4) Antiquos eadem mortis causa commoveri, nobisque hac in re assimilari.

(5) Philosophi Tchoang dictum et commentum fuit. 彭 octingentos annos vixisse dicitur.

Digitized by Google

ligunt in animi ambitum, confabulantesque loquuntur unius familiæ intima; alii sequentes innituntur aliquo subjecto, remissique diffluunt propriam personam extra : at licet colligentes dissipantesque omnino discrepent (1), tranquillique ardentesque non conveniant, cum ipsi delectantur de aliquo objecto interim arridente sibi, lætanter sibi satisfacti jam non noverint senectutem fore venturam; cumque ipsos eo tendendi jam distæduerit, affectus sequens circumstantias demigrabit, et commotio perstringens subnectetur ei (2); modoque quod delectabat, despiciendi suspiciendique intervallo, jam evasit antiquum vestigium, et adhuc non poterunt quin pro eo exsurgat anxitudo; eo magis quod prolixius breviusve sequi vicissitudines, usque determinabitur ad finem (3). Antiqui homines dicebant mortem et vitam equidem magnum esse, qui non dolendum! Quotiescumque video antiquis hominibus excitatæ commotionis causam veluti cohærere eodem titulo (4), haud unquam non accedens litteris suspirans doleo, quin possim explicare rem in animo; certoque scio identitatem mortis et vitæ esse falsum dictum, æquiparationemque longævitatis et immaturitatis esse falsum commentum (5), futurosque visuros præsentes, etiam sicut præsentes considerant præteritos : dolendum! Quapropter ordine dispositi præsentes viri, exscribentes ipsi quod lucubrarint, licet ætate diversi tractent diversa, ob quod commoventur animo, id recidit eodem (6); et futuri qui viderint, etiam erunt accepturi commotionem ab hac scriptura.

---

52. DOMUM ABEUNDI VENIENDIQUE DESCRIPTIO.

Domum petens venio jam : ager et hortus propemodum sterilescunt, qui non repatriem? Quandoquidem ipse fecerim voluntatem esse corporis servam (7), cur dolens angor atque solus tristor? At recognitum jam præteritum ne reprehendamus, sapere futurum datur assequi; sane insana via, ea non longa fuit, et sentio nunc bene et antea male (8). — Cymba continenter mota exinde placide fluit, ventusque lene agitans perflat vestes;

---

(6) Viri, qui ad absidem convenerant, variaque ibi poemata lucubrarunt, quibus procemiatus est celebris Wang hi tche : hi omnes eadem mortis cogitatione commoti.

(7) Præfecturam exercui invitus, ut haberem census ad corporis sustentationem.

(8) Bene est reverti domum, male fuit præfecturam agere.

Digitized by Google

以前路、恨晨光之熹微、乃瞻衡宇、載欣載奔、僮僕歡迎、稚子候門、三徑就荒、松菊猶存、攜幼入室、有酒盈樽、引壺觴以自酌、盼庭柯以怡顏、倚南牕以寄傲、審容膝之易安、園日涉以成趣、門雖設而常關、策扶老以流憩、時矯首而遐觀、雲無心以出岫、鳥倦飛而知還、景翳翳以將入、撫孤松而盤桓、歸去來兮、請息交以絕游、世與我而相遺、復駕言兮焉求、悅親戚之情話、樂琴書以消憂、農人告余以春及、將有事於西疇、或命巾車、或棹孤舟、既窈窕以尋壑、亦崎嶇而經邱、木欣欣以向榮、泉涓涓而始流、羨萬物之得時、感吾生之行休、已矣乎、寓形宇內復幾時、曷不委心任去留、胡爲遑遑欲何之、富貴非吾願、帝鄉不可期、懷良辰以孤往、或植杖而耘耔、登東皐以舒嘯、臨清流而賦詩、聊乘化以歸盡、樂夫天命復奚疑、

(1) Quod obstat ne viam ad domum videam.

(2) Tres semitæ prope incultæ jam. 菊, pyrethrum chinense. — E cratere vinum in poculum transmitto.

(3) Ab alto veluti dominans, superiorem omnibus rebus animum significo. — *Genuum capax* dicitur parva domuncula.

(4) Descripto horto, vesperum horto incubantem describit, seque jam ob

Digitized by Google

interrogo viantem hominem de anteriore via, doleoque diluculi lumen sublucere vix (1) : at en conspicio portam atque tectum, tumque gestio tumque accurro; pueri famuli lætantes occurrunt, juniorque filiolus expectat ad januam; tres semitæ accedunt incultui, pinus et pyrethrum adhuc supersunt: manuducens puerum ingredior ædes, estque vini plenus crater; transmittens urceolo poculoque sic mihi cyathisso, et conspiciens cavædii ramusculos exinde exhilaro vultum (2); innixus australi fenestra jam transmitto elationem, et percipio angusta domuncula facile conquiesci (3). — Hortus quotidianam per deambulationem fit venustus : janua licet prostet, at perpetuo clauditur; baculus fulcit senem ad transferendas pausas, et identidem elato capite longe prospicio. Nubes libero ingenio exeunt montibus, aves fessæ volatu jam sciunt reverti : umbræ late densescunt in proximum occasum, amplexatus solitariam pinum hæsito gradu (4). — Domum petens veni jam; velim cessare congressus sicque renuntiare viantibus (5); sæculum a me jam mutuo abstractum, rursus quadrigæ, dic, ad quid quærendum (6)? amo consanguineorum affiniumque affectuosa verba, delector lyra et libris ad dissolvendam mœstitiam; agricultores monent me de veris adventu, mox habebo operam in occiduis arvis : seu indicam velatum currum seu agitabo solitariam cymbam, cumque penitus me insinuaverim ad quærendos torrentes, etiam conscendam ardua ad transiliendos colles. Arbores festiva cum specie intendunt splendori, et rivus devolvens lymphas jam incipit defluere; gaudens totam naturam nactam esse tempus, commoveor meæ vitæ actione et quiete (7). Oh! satis jam : hospitabitur corpus mundum intra adhuc quantum temporis? quare non abjectis curis libere eam maneamve? Ad quid curis solliciter? desideria quo abibunt? Divitiæ et nobilitas non sunt mea desideria; immortalium sedes non potest sperari : desidero bonam diem qua solus eam, et forte infixo baculo exherbem et aggerem, et conscendam orientalia arva ad resolvendam intemperiem, et proximus limpido fluento cantem versus; interim sequens vicissitudines sic accedam fini, et acquiescens huic cœli providentiæ, quid ultra perplexus?

---

noctem cessare gradum.

(5) Eo transeuntibus amicis.

(6) Jam non est cur alii ad me veniant.

(7) Actione præterita cum magistratu fungerer, quiete præsenti post domuitionem.

Digitized by Google

社稷、因天下之失望、順宇內之推心、爰舉義旗、以清妖孽、南連百越、北盡山河、鐵騎成羣、玉軸相接、海陵紅粟、倉儲之積靡窮、江浦黃旗、匡復之功何遠、班聲動而北風起、劍氣沖而南斗平、喑嗚則山岳崩頹、叱咤則風雲變色、以此制敵、何敵不摧、以此圖功、何功不克、公等或居漢地、或叶周親、或膺重寄於話言、或受顧命於宣室、言猶在耳、忠豈忘心、一抔之土未乾、六尺之孤何託、倘能轉禍爲福、送往事居、共立勤王之勳、無廢大君之命、凡諸爵賞、同指山河、若其眷戀窮城、徘徊岐路、坐昧先幾之兆、必貽後至之誅、請看今日之域中、竟是誰家之天下、

喑 Yn, indesinenter flere : ex fletu amittere vocem. 喑啞 vel 喑嗚, iram animo concipere.

叱 T'che, irate loqui : sibilare.

咤 T'cha, irasci : ex ore rejicere : sese jactare.

叶 Hié, concordia omnium, conjungere vires, unanimes subjicere se, 協.

抔 P'eou, pugillus : vola capere.

---

(1) Frumenta, ex diutina conservatione jam rubescentia, ut mare sternuntur, ut colles coacervantur. Ait ergo : ad austrum multæ subjectæ ditiones, ad boream multa subjecta loca; et equi et currus multi et annona multa.

Digitized by Google

lare patrios penates, sequensque totius imperii desperationem, obsecundansque universi orbis conjectatam intentionem, exinde elevavit æquitatis vexillum ad everrendam monstrosam stirpem. Ad austrum continenter centum Yué ditiones, et ad boream universim montes et fluvii; bracteati equi conficiunt turmas, et gemmati temones mutuo continuantur; ut mare et colles rubefacta frumenta (1), horreisque recondita annona caret termino; amnis ripæ flavescunt vexillis, et corrigendi renovandique opus quî distaret? Distractorum hinnitus efferuntur quasi aquilonaris ventus insurgeret (2), et ensium fulgure ascendente, jam australis ursa æquiparatur; concepta ira, statim montes et juga labantes ruunt, et expressa sono, statim venti nubesque immutant vultum. Cum his impetendo hostes, ecquis hostis non propelletur? cum his meditando merita, ecquod meritum non absolvetur? Magnates vos, seu incolatis imperii regiones, seu conjungamini propinqua consanguinitate, sive meruistis gravem missionem per expressum verbum(3), sive recepistis extremum mandatum in publicationis ædibus, verba adhuc insunt auribus, fidelitas num exciderit corde? Unius pugilli terra nondum exsiccata, et sex palmorum pupillus cui fidit (4)? Si possitis vertere calamitatem in felicitatem, et prosequentes defunctum servientesque superstiti, una conari accurandi regem meritum, neque abjicere defuncti principis jussum, quarumlibet dignitatum præmium simul juremus per montes fluviosque. Quod si ipsi amore adhærentes inopibus urbibus, hæsitantes sistatis bifida via, sedentesque cæcutiatis ad antea subpatentia præsagia (5), profecto adsciscetis tardius advenientis punitionem (6). Videte, quæso, nunc temporis intra confinia, demum sit cujus familiæ imperium.

---

(2) 班聲 scilicet 班馬之聲, est hinnitus, quem edunt equi, cum invicem distrahuntur.

(3) Expresso verbo creatio fiebat regulorum. Ait ergo : seu alterius seu ejusdem sitis cognominis, sive extra sive intra aulam fungamini dignitate. Extremum morientis mandatum alludit ad Annalium caput.

(4) Tumulus defuncti imperatoris 高宗, recens mota terra, adhuc madescit, hæresque superstes 中宗 caret fulcro.

(5) Aliqua signa præcessisse ait, quæ cœli voluntatem innuere videantur.

(6) Cum magnus Yu regulos convocasset ad 塗 montem, et serius aliquis advenisset, illum plectere Yu non dubitavit.

Digitized by Google

滕王閣序

王勃

南昌故郡，洪都新府。星分翼軫，地接衡廬。襟三江而帶五湖，控蠻荆而引甌越。物華天寶，龍光射牛斗之墟。人傑地靈，徐孺下陳蕃之榻。雄州霧列，俊彩星馳。臺隍枕夷夏之交，賓主盡東南之美。都督閻公之雅望，棨戟遙臨。宇文新州之懿範，襜帷暫駐。十旬休暇，勝友如雲，千里逢迎，高朋滿座。騰蛟起鳳，孟學士之詞宗，紫電清霜，王將軍之武庫。家君作宰，路出名區，童子何知，躬逢勝餞。時維九月，序屬三秋。潦水盡而寒潭清，烟光凝而暮山紫。儼驂騑於上路，訪風景於崇阿。臨帝子之長洲，得天人之舊館。層巒疊壑，飛觀臨空。掣彭蠡之霞，孤鶩與落霞齊飛，秋水共長天一色。漁舟唱晚，響窮彭蠡之濱，雁陣驚寒，聲斷衡陽之浦。遥襟甫暢，逸興遄飛。爽籟發而清風生，纖歌凝而白雲遏。睢園綠竹，氣凌彭澤之樽，鄴水朱華，光照臨川之筆。四美具，二難並。窮睇眄於中天，極娛遊於暇日。天高地迥，覺宇宙之無窮，興盡悲來，識盈虛之有數。望長安於日下，目吳越於天涯。

(1) T'ang dynastiæ conditoris filius, 元嬰, cum esset 洪州 (sic sub T'ang appellabatur Kiang si Nan t'chang præfectura) præfectus, extruxit contignatam absidem, quæ, illo deinceps T'eng regis titulo insignito, T'eng regis contignatio appellata fuit. Dein illam restauravit 閻伯嶼 regionis prorex, et nonæ lunæ nona die convivium inclytis hospitibus instruxit : 王勃, quatuordecim annos natus, tunc forte patrem in 交阯 subpræfectum visitaturus, eo pertransiens, adfuit convivio, et juvenili æstu hoc exarans procemium, divini ingenii meruit laudem, 此天才也. Procemium continet decem partes, quarum en summa omnino præ oculis habenda : 1° describitur situs; 2° dominus et hospites; 3° adventus in locum; 4° propior prospectus; 5° remotior prospectus; 6° convivæ geniali vino et litterariis rebus potentes; 7° dotes sine fortuna; 8° solentur ex hoc ipso; 9° procemii ratio; 10° conclusio et versus.

儼驂 Liu, casa : domus rudis : diversorium 10° quoque stadio erectum

榻 T'a, lectus longior et angustior.

隍 Hoang, siccæ fossæ sub mœnibus.

棨 K'i, viæ syngraphus. 棨戟, lancea thecata.

襜 T'chan, concinnus : velum currus anticum; laterale dicitur 帷.

潭 T'an, aquarum profunda.

Digitized by Google

54. IN T'ENG REGIS CONTIGNATIONEM PROŒMIUM (1).

Nan t'chang antiqua urbs, Hong tou recens civitas: constellationes distinguuntur Cratera et Corvus, regioque conjungitur Heng et Lou montibus; torquata tribus amnibus, accingit quinque lacus, et apprehendens barbarum T'chou, attrahit Cantonem et Fokienum (2) : si rerum venustates cœlestis gaza sunt, Draconis fulgor irradiat Capri Sagittariique spatia; si hominum præstantia climatis vivacitas est, Siu jou sternit T'chen fan præfecti lectum(3): conspicuæ urbes ut nebula diffunduntur, insignes venustates ut sidera currunt; turres et mœnia interponuntur Exterorum Sinarumque conjunctioni, hospitesque dominique exhauriunt orientis austrique egregia (4). — Proregis Yen domini, splendidæ spei, thecata insignia peregre advenerunt; Yu wen, novæ provinciæ egregii exemplaris, curule conopeum interim substitit: centum diebus quietis otiique, præstantes amici assimilantur nubibus, et mille stadiis peregre occurrentes, excelsi socii implent sedes : dissultans draco surgensque phœnix est Mong academici litterarium fastigium; purpureum fulgetrum puraque pruina, Wang strategi bellica opulentia (5) : familiæ genitore agente gubernatorem, viaque exeunte ad celebrem stationem, puellus ego nihil sciens, ipsemet offendi præstantes epulas. — Tempus tunc nona luna, ordine erat tertia autumni; viarum aquis exhaustis, gelidæ lacunæ limpidæ; vaporibus luce concreta, vespertini montes purpu-

---

(2) Hong tou, aliud Nan t'chang urbis nomen : antiqui 楚 campi respondent Crateræ et Corvo : Heng mons ad libonotum, Lou mons ad boream : tres amnes, 荆江, 湘江, et 浙江, ei sunt veluti vestis collare 襟 : quinque lacus, 太湖, 鄱陽, 青草, 丹陽, 洞庭, ei sunt veluti lumborum zona.

(3) Sub septimæ dynastiæ fundatore, Caper et Sagittarius purpurascere visi fuerunt, ipsoque tempore effossi sunt duo enses, micante effigiati dracone, 干將 et 莫邪 appellati. Siu, agnomine 穉, nomine 孺子, insignis erat Hong tcheou litteratus, ad quem excipiendum T'chen fan expresse lectum paravit.

(4) 夷 designat australe 荆楚, 夏 designat euro-australis 揚州 confinia : 枕, *sunt eis cervical*, designat continentem tractum ad duo extrema pertinentem; sinense cervical cylindraceum fere est. Hospites dominique designant convivantes ab austro et oriente congregatos.

(5) Yu wen, recens translatus prorex, transibat; Yen prorex longe advenerat. Litteratoris splendor draconi, venustas phœnici assimilatur; ducis acritas fulgetro, virtus candori comparatur.

Digitized by Google

凝而暮山紫、儼驂騑於上路、訪風景於崇阿、臨帝子之長洲、得仙人之舊館、層巒聳翠、上出重霄、飛閣流丹、下臨無地、鶴汀鳧渚、窮島嶼之縈迴、桂殿蘭宮、列岡巒之體勢、披繡闥、俯雕甍、山原曠其盈視、川澤盱其駭矚、閭閻撲地鐘鳴鼎食之家、舸艦迷津、青雀黃龍之軸、虹銷雨霽、彩徹雲衢、落霞與孤鶩齊飛、秋水共長天一色、漁舟唱晚、響窮彭蠡之濱、雁陣驚寒、聲斷衡陽之浦、遙吟俯暢、逸興遄飛、爽籟發而清風生、纖歌凝而白雲遏、睢園綠竹、氣淩彭澤之樽、鄴水朱華、光照臨川之筆、四美具、二難并、窮睇

巒 Loan, mons parvus et acutus : acumen rotundum : montes cingentes et continui.

聳 Song, altum prominere : hortari : surdus natus.

翠 T'soei, alcedo, plumæ cæruleæ.

汀 T'ing, terra plana ad fluminis ripam.

嶼 Siu, insula : monticulus in plana continente.

縈 Yong, in gyrum colligere, convolvere.

甍 Mong, tecti fastigium.

盱 Hiu, dilatare oculos : suspicere : expectare.

矚 Tchou, acute perspicere.

舸 Ko, magna navis.

艦 Hien, navis bellica major tabulis munita.

衢 K'iu, via, compitum.

蠡 Li, teredo : 彭蠡 seu 鄱陽 lacus.

遄 T'choan, subito : cito.

籟 Lai, tibia triplici foramine : quodlibet foramen resonans.

鄴 Yé, antiqua Ho nan urbs in 彰德 præfectura.

睇 Ti, non plenis oculis videre, modicum aspicere. 睇 T'i, suspicere : aspicere.

(1) Miniatæ contignationis imago subjectis aquis agitabatur.

(2) Ripæ planities et parvæ insulæ exhibent magnas oceani insulas et moles.

Digitized by Google

rantes : et ecce continentes quadrigæ per anteriorem viam, examinantes naturæ aspectum super altum collem, appropinquare imperialis filii præstanti regioni, et assequi immortalium geniorum antiquum hospitium. — Superposita juga attollentia viriditatem sursum excedunt secundam atmosphæram, volucris contignatio agitat ostrum deorsum imminens instabili elemento (1); gruum stationes anatumque spatiola explent insularum scopulorumque sinuosos circuitus, et osmanthinum templum magnolicæque ædes exponunt clivorum cacuminumque corporeas formas (2).—Si aperiens ornatum diathyrum, despecto e sculptili fastigio, montes planitiesque dilatantur ut impleant conspicionem, flumina lacusque panduntur ut percellant visum; pagorum portæ dispositæ regionatim, campana resonantes tripodeque comedentes familiæ sunt, et actuaria navesque obscurantes portum, cæruleo alite flavoque dracone axes (3); iride soluta pluviaque cessante, colores transmeant nubium vias, descensaque nubes cum solitaria anate simul volat, autumnalesque aquæ cum exporrecto cœlo uniunt colores; piscatoriis cymbis cantantibus vesperi, soni deficiunt ad P'ong li ripas, et anatum agmine timente frigus, voces finiunt ad Heng austri marginem (4). — Longe cantantibus despectandoque recreatis genialis ardor subito exsilit; clarificata foramina resonant cum purior aura surgit, et exili cantu coalescente, albæ nubes retinentur (5); casarcæ horto virides bambusæ capacitate æmulantur P'ong lacus craterem, et Yé fluvii rubicundi flores splendore irradiant Ling fluvii penicillum (6) : quatuor pulchra completa, duo difficilia

---

Vicinum *fluvialis Spiritus* templum ex osmantho mediam habebat aulam, ex magnolia adjacentes ædes, et anticis posticisque ædificiis referebat clivos et cacumina.

(3) Magnæ familiæ ad campanæ pulsum et cum tripodum ordine comedere solent. Axes, seu lateralia navium tigna, figuris depicta; axim alii intelligunt tenendi gubernaculum locum.

(4) Ad Heng montis austrum est prominentia, 回雁峯 appellata.

(5) Ob aeris puritatem varia plantarum foramina clarificantur, et ad auram resonant. Ad sirenium mulierum cantum nubes ipsæ retineri finguntur.

(6) Virides bambusæ ex Carminum oda designant virtute præstantes; P'ong lacûs crater alludit ad 陶淵明, qui cum esset 彭澤 subpræfectus, amicis vinum cyathissabat : rubicundi flores designant litteratos, quibus Yé regio abundabat; Ling fluvii penicillus alludit ad 王羲 olim in 臨川 munere functum. Ait ergo: convivæ ut virtutum ita vini capaces, ut litteris ita excellunt scriptura.

Digitized by Google

眄於中天、極娛遊於暇日、天高地迥、覺宇宙之無窮、興盡悲來、識盈虛之有數、望長安於日下、指吳會於雲間、地勢極而南溟深、天柱高而北辰遠、關山難越、誰悲失路之人、萍水相逢、盡是他鄉之客、懷帝閽而不見、奉宣室以何年、嗚呼、時運不齊、命途多舛、馮唐易老、李廣難封、屈賈誼於長沙、非無聖主、竄梁鴻於海曲、豈乏明時、所賴君子安貧、達人知命、老當益壯、寧知白首之心、窮且益堅、不墜青雲之志、酌貪泉而覺爽、處涸轍以猶懽、北海雖賒、扶搖可接、東隅已逝、桑榆非晚、孟嘗高潔、空懷報國之心、阮籍猖狂、豈效窮途之哭、勃三尺微

眄 Mien, limis oculis videre : oblique aspicere.
溟 Ming, obscurum pelagus.
閽 Hoen, janua.
賒 Ché remotus : procrastinare : emere non præsenti pecunia.

---

(1) Quatuor pulchra, seu bona dies, amœnus prospectus, genialis animus, res jucundæ. Duo difficilia, sapiens dominus, boni hospites.

(2) Ou hoei, nempe Sou tcheou, Ou regni metropolis.

(3) Fingit sinica mithologia terræ orbem ad euronotum vacuum habere angulum; cœli vero fornicem ad caurum initio defecisse, adeoque a P'an kou fulcro ad boream suffultum fuisse. Ait cœlum et terram etiam habere defectum, quid ergo mirum si homines etiam excelsiores aliquo deficiant?

(4) Aberrantes via, designant honorum gratiam non assecutos, lemnæque occursus, designat fortuitum amicorum conventum. Ait ergo convivas illic fortuito convenientes, non fuisse assecutos fortunam dotibus parem.

(5) Alludit ad 賈誼, quem Han 文 imperator proposuerat in ministrum promovere, sed a 絳灌 obtrectatore occupatus, in 長沙 regis magistrum desti-

Digitized by Google

sociantur (1). — Exhauriens obtutum contuitumque in medium cœlum, complensque oblectamenta et deambulationes per vacivum diem, cœlo alto terraque extensa, sentio universum orbem carere limite, et allubentia exhausta mœrore accedente, cognosco plenum vacuumque habere mensuram : prospicio T'chang ngan ad solis radices, indico Ou hoei in nubium medio (2); terræque forma deficiente, australe pelagus fit profundius, cœlique fulcro prælto, borealis ursa distantior (3) : claustra et montes difficile transiliuntur, et quis dolet aberrantes via homines? Ut lemna aquis mutuo occurrentes, omnes sunt alterius patriæ hospites (4), aspirantes ad imperatoris januam quin tamen viderint, recepturi rescriptorum curiam ad qualem annum (5)? Heu, heu! temporis fortuna haud æqualis, fatique viæ multum aberrant : Fong t'ang facile senuit, Li koang difficile promotus; depressus Kia i in *Prolixa arena*, non quod deesset sapiens monarcha, et exulante Leang hong ad maris sinus, num defecerat clarum ævum (6)? — Sed quo est innitendum, sapientem virum acquiescere paupertati, et penetrantem hominem intelligere Providentiam : senescens debebis magis convalescere, qui cogitaveris cani capitis ideam? exhaustus imo magis consistes, ne concidant sublimium regionum proposita; bibens *cupiditatis aquas* adhuc sentiaris abstinax, et manens arida orbita, sic etiam læteris (7) : boreale mare licet dissitum, venti vi poterit apprehendi, et eoa plaga jam trajecta, morus et ulmus non vesperascit (8). Mong t'chang sublimiter purus, incassum fovit retribuendi patriæ animum, Yuen tsi insipienter stultescentis num imitabimur de obstructa via ploratum (9)? — P'o trium palmorum tenuis vivens,

---

navit, et tandem in *rescriptorum curiam* advocavit.

(6) Fong t'ang cano capite vix administrum, Han Wen imperator equitem creavit : Leang hong, a gratioso aulico denigratus, fuit sub 魏武 imperatore ad boreale mare missus.

(7) In 廣州 est fons, quem bibens, etiamsi abstinax, cupidus fieri dicitur. Piscis manens arida orbita, e Tchoang tse dictis excerptus, hominem indicat difficultatibus hærentem.

(8) 扶搖, ex Tchoang tse scriptis, 風勢 significat. 東隅 et 桑榆, ex consolatorio quodam 漢光武 imperatoris scripto, ortus et occasus indicant locum, 可謂失之東隅, 收之桑榆.

(9) Mong t'chang, nomine 伯周, sub Han 順 imperatore, insignis puritatis præfectus, non fuit ulterius promotus. Yuen tsi e 晉 civis, amabat vehi curru, et ad obstructam quamque viam plorare et redire.

Digitized by Google

命、一介書生、無路請纓、等終軍之弱冠、
有懷投筆、慕宗慤之長風、舍簪笏於百
齡、奉晨昏於萬里、非謝家之寶樹、接孟
氏之芳隣、他日趨庭、叨陪鯉對、今晨捧
袂、喜托龍門、楊意不逢、撫淩雲而自惜、
鍾期既遇、奏流水以何慚、嗚呼、勝地不
常、盛筵難再、蘭亭已矣、梓澤丘墟、臨別
贈言、幸承恩於偉餞、登高作賦、是所望
於羣公、敢竭鄙誠、恭疏短引、一言均賦、
四韻俱成、滕王高閣臨江渚、佩玉鳴鸞
罷歌舞、畫棟朝飛南浦雲、朱簾暮捲西
山雨、閒雲潭影日悠悠、物換星移幾度
秋、閣中帝子今何在、檻外長江空自流、

纓 Ying, funiculus : pilei vittæ sub mento colligatæ, offendimentum : sacculus odoramentorum.

簪 Tchen, acus crinalis.

坵 K'ieou, vulgo pro 丘, collicullus : vacuus.

(1) Sub Han dynastia, Tchong kiun, vicennis (tunc enim pileo adolescens donabatur, 冠) petiit ab imperatore longum funiculum, ut vinctum ei afferret barbarum Yué (南越) tribûs regem. Sub eadem dynastia, 班超, *abjecto* scribæ *penicillo*, ad longinqua aspirans merita, reapse creari obtinuit 定遠侯. Petenti patruo, Tsong k'io e Song dynastia respondit se velle *prolixo vento* usum, decem mille stadiorum lacessere fluctus, et postea revera strategus factus est.

(2) Projectis divitiis et nobilitate, ministrabo patri meo in 交趾 munere fungenti.

(3) 謝玄 respondit patruo se velle comparari pretiosæ orchideæ (芝蘭玉樹) ad aulæ scalas; Mentsii mater ter mutavit pro filio sedem, donec invenerit bonos vicinos : Confucii filius, *Li* vocatus, percurrens aulam patris documenta recepit; sub Han 李膺 ita se elevaverat, ut ab eo excipi diceretur *ascendere*

Digitized by Google

unus tantillus litterarum alumnus, deficio via petendi *funiculum*, at æquo Tchong kiun strategi vicennem ætatem, et habens animum *projiciendi penicillum*, amo Tsong k'io strategi *prolixum ventum* (1): projectis cnasone et tessera ad centum annos, ministrabo mane et vespere ad decemmille stadia (2); minime Slé familiæ pretiosa arbor, inveni Mong matris præstantes vicinos: alia die percurrens aulam, verecundus associabor *Cyprini* responsis, hoc mane conjunctis manicis, lætus innitor *Draconis* porta (3). Yang i suffragatorem haud nactus, tractans *Contendentem nubes* me deploro; Tsong k'i laudatorem cum offenderim, offerre *Defluentem aquam* quid erubescam (4)? — Heu, heu! præstans locus haud perennis, lautumque convivium difficile repetetur; *Orchideæ absis* præteriit jam, *Catalpæque irrigua* ruderata sterilescunt (5) : prope discessum dans valedictum, fortunate accepi gratiam in magnifico epulo; ascendentes alta facere versus, est quod spero a frequentibus magnatibus : ausus exhaurire humilem voluntatem, reverenter offero breve proœmium, unaque vocula associans cantum, quatuor rhythmi simul perficiuntur :

T'eng regis excelsa contignatione imminente amnis insulis, accincti gemmis tinnientiaque tintinnabula cessarunt cantum et choream :
At picturatum culmen mane evolans, est australis oræ nubes; miniatæ transennæ vespere convolutæ, sunt occidui montis aqua.

Vaciva nubes lacunam inumbravit tempore longe diuturno, naturæ mutatio astrorumque cursus quot transegit autumnos?
Et contignationem intra, regius filius nunc ubinam est? Cancellos extra, prolixus amnis incomitatus ipse fluit (6).

Draconis portam. Ait ergo se nullo merito proximare tam præstantes convivas, moxque apud patrem diversurum interim sese committere Yen domini patrocinio.

(4) 司馬相如. elucubrato 後雲賦, suffragatorem habuit 楊得意, statimque inclaruit. 伯牙 pulsans lyram cogitabat in *defluentem aquam*, cum 鍾子期 exclamavit : 洋洋乎若江河.

(5) *Orchideæ absis*, in quam 王羲 fecit proœmium : *Catalpæ irrigua*, dicebatur 石崇 celeber hortus.

(6) Regiæ contignationis festa jamdiu cessarunt; at contignationis excelsum culmen adhuc refert mane volantem nubem, et transennæ, cum vespere convolvuntur, referunt adhuc crispantes aquas. Diu substitit jam res, at homo non superest.

Digitized by Google

與韓荆州書

李白

白聞天下談士相聚而言曰、生不用封萬戶侯、但願一識韓荆州、何令人之景慕、一至於此、豈不以周公之風、躬吐握之事、使海內豪俊、奔走而歸之、一登龍門、則聲價十倍、所以龍蟠鳳逸之士、皆欲收名定價於君侯、君侯不以富貴而驕之、寒賤而忽之、則三千之中有毛遂、使白得穎脫而出、卽其人焉、白隴西布衣、流落楚漢、十五好劍術、徧干諸侯、三十成文章、歷抵卿相、雖長不滿七尺、而心雄萬夫、皆王公大人、許與氣義、此疇曩心跡、安敢不盡於君侯哉、君侯制作侔神明、德行動天地、筆參造化、學究天人、幸願開張心顏、不以長揖見拒、必若接之以高宴、縱之以清談、請日試萬言、倚馬可待、今天下以君侯爲文章之司

蟠 Fan, vermes in hydriarum fundo. P'an, sese in spiram colligere, sinuare.

隴 Long, magnus agger.

曩 Nang, olim.

侔 Meou, æqualis.

(1) 韓朝宗, dum ageret 荆州 præfectus, omnium amorem æstimationemque sibi conciliaverat : ideo Li pé, ei se commendat.

(2) Tcheou Dux intra refectionem ter expuit buccellam, et inter balneum ter capillos raptim collegit, ut adventantes litteratos exciperet.

(3) Cum Mao soei, unus e ter mille convivis, se comitem ad T'chou auxilium implorandum obtulisset, 平原君 sic ei respondit : præstantes litterati sunt in mundo sicut subula in sacco, quæ statim suam cuspidem revelat ; de te porro

Digitized by Google

55. DATA HAN KING TCHEOU PRÆFECTO EPISTOLA.

Pé, audivi totius imperii eloquentes litteratos simul congressos ad loquendum dixisse, in vita nil attinere promoveri decemmille familiarum Marchionem, tantum desiderandum semel cognoscere Han king tcheou (1): quomodo feceris homines suspicere et amare, recta usque adeo? Certe quidem juxta Tcheou Ducis morem, exequens expuendi colligendique actionem (2), fecisti ut maria intra præstantes viri, confugientes confluerent istuc, utque ascenderint excelsam domum, statim nomine valerent decuplo magis; proptereaque draconi se circumvolventi aquilæque circumvolanti similes litterati, omnes volunt recipere famam et statuere meritum apud excellentiam tuam. — Excellentia tua si nec ob nobilitatem divitiasque effert sese, nec ob miseriam humilitatemque despicit eos, tunc trium millium medio erit Mao soei; et si Pé obtinebit subulam erumpere foras, scilicet is homo erit (3). Pé, e Long-si tela vestitus, agitavi sedem in T'chou et Han; quindecim annorum amabam ensis præstigias, et quaquaversum insultabam regulis (4); triginta annorum perfectus litteraria lucubratione, lacessebam ministros imperii; licet statura nec attingat septem pedes, tamen animus valet decemmille viros, simulque reges ducesque magnatesque fassi concesserunt spiritus generositatem : hanc transacto tempore animi conditionem, qui ausim non effundere coram excellentia tua? Excellentia tua componendis lucubrationibus æquiparat spirituales intelligentias, virtutis actione commovet cœlum terramque, penicilloque accedit creanti transformantique, scientiaque scrutatur cœlum et homines : fortuner ut velis expandere et dilatare cor et vultum, nec, quod protraham reverentiam, fiam repulsus (5); et omnino si, excepto me per solemne convivium, permittas me uti puris sermonibus, velis per diem tentare millenas quæstiones, et conscenso equo poteris expectare (6). Nunc toto imperio habente excellentiam tuam uti

nihil hoc usque audivi. Ad quod ille : si in sacco collocari obtineam, non cuspidem modo, sed ipsum manubrium revelabo : est autem 穎 subulæ manubrium.

(4) E paupere domo, erravi in T'chou et Han; addictus ensis eminus injiciendi præstigiis, regulos non verebar.

(5) Regionis homines, ad summi ministri occursum, amplam reverentiam non vero prostrationem exhibebant.

(6) 袁宏, jussus in boreali expeditione exarare scripturas, statim insidens equo currente calamo egregie confecit septem chartas, ut qui assistebat, hominis miraretur dexteritatem.

Digitized by Google

命、人物之權衡、一經品題、便作佳士、而今君侯、何惜階前盈尺之地、不使白揚眉吐氣、激昂青雲耶、昔王子師爲豫州、未下車、卽辟荀慈明、旣下車、又辟孔文舉、山濤作冀州、甄拔三十餘人、或爲侍中尙書、先代所美、而君侯亦一薦嚴協律、入爲祕書郎、中閒崔宗之、房習祖、黎昕、許瑩之徒、或以才名見知、或以淸白見賞、白每觀其銜恩撫躬、忠義奮發、白以此感激、知侯推赤心於諸賢之腹中、所以不歸他人、而願委身國士、倘急難有用、敢効微軀、且人非堯舜、誰能盡善、白、謨猷籌畫、安能自矜、至於制作、積成卷軸、則欲塵穢視聽、恐雕蟲小技、不合大人、若賜觀芻蕘、請紿紙筆、兼之書人、然後退掃閒軒、繕寫呈上、庶青萍結綠、長價於薛、卞之門、幸推下流、大開獎飾、唯君侯圖之、

春夜宴桃李園序　　李白

夫天地者、萬物之逆旅、光陰者、百代之過客、而浮生若夢、爲權

甄 Tchen, figulus : informare : discernere.

(1) Wang tse che sub orientali Han : Siun t'se ming, agnomine 爽 : K'ong wen kiu, agnomine 融 : Chan t'ao e Tsin dynastia.

(2) 軸 exprimit convolutas super bacillum chartas.

(3) *Viridans lemna*, ensis nomen; *coalescens viride*, gemmæ nomen; 薛燭

litterariæ lucubrationis decidentem sortem, et cujusque meriti stateram, ut quis transierit æquum judicium, statim evadit excellens litteratus; sic vero excellentia tua qui deplorabit pro scalis unius palmi spatium, ne facias Pé explicato supercilio et exhalato æstu gratum suspicere puras nubes? Olim Wang tse che administraturus Yu provinciam, antequam excenderit curru, statim promovit Siun t'se ming, cumque excenderit curru, præterea promovit K'ong wen kiu; Chan t'ao agens Ki tcheou prætorem, elegit extulitque tringinta et amplius viros, et aliqui fuerunt secundi primive tribunalis præsides; et superiores dynastiæ eos laudarunt (1) : atque excellentia tua etiam semel suffragata Yen yé liu, immisit facere regium secretarium; intereaque loci, T'soei tsong tse, Fang si tsou, Li hin, Hiu yong e genere, alii ob ingenii famam fuere agniti, alii ob claram puritatem fuere præmiati. Pé passim video illos tenaces beneficii excutere sese, fidelique generositate eniti progressum : Pé de hoc commotione cieor; sciensque excellentiam tuam transmittere nudum cor in omnium sapientum viscera intima, propterea non confugi ad alium hominem, atque volo committere me imperii litterato, ut si urgenti difficultate sim usui, ausim impendere tenuem personam. Sed homo, nisi Yao et Choen, quis pollet absoluta perfectione? et Pé animi consilia mentisque molimina, quî possem ipsemet jactare? At quod ad compositas lucubrationes, collectæ conficiunt volumina et tabellas (2); proindeque vellem pulvere fœdare tuum visum auditumque, sed timeo ne cælandi vermiculum tenuis habilitas non congruat magno viro. Quod si digneris conspicere cremia et fœnum, velis dare papyrum et penicillos cumque his scribentem aliquem, tunc vero secedens everram vacivam zotheculam, concinneque transcriptas offeram tibi, ut *viridans lemna* et *coalescens viride* crescant pretio apud Sié et Pien familias (3). Fortunabor, si promovens deorsum defluentem, largiter pandas præmiandi splendorem; at excellentia tua perpendet id.

---

56. VERNA NOCTE CONVIVANTIS PERSICORUM PRUNORUMQUE HORTO PROŒMIUM.

Istud cœlum et terra sunt omnium rerum excipiens diversorium, et lux tenebræque, centum generationum pertransientes hospites; jamque fluctuans vita videtur somnium, et facere volupe quamdiu est? Quapropter an-

---

peritus dignoscere enses, 卞 和 peritus dignoscere gemmas.

Digitized by Google

幾何、古人秉燭夜遊、良有以也、況陽春召我以烟景、大塊假我以文章、會桃李之芳園、序天倫之樂事、羣季俊秀、皆爲惠連、吾人詠歌、獨慚康樂、幽賞未已、高談轉清、開瓊筵以坐花、飛羽觴而醉月、不有佳作、何伸雅懷、如詩不成、罰依金谷酒數、

弔古戰場文

李華

浩浩乎平沙無垠、夐不見人、河水縈帶、羣山糾紛、黯兮慘悴、風悲日曛、蓬斷草枯、凜若霜晨、鳥飛不下、獸鋌亡羣、亭長告余曰、此古戰場也、常羯三軍、往往鬼哭、天陰則聞、傷心哉、秦歟漢歟、將近代歟、吾聞夫齊魏徭戍、荆韓召募、萬里奔走、連年暴露、沙草晨牧、河冰夜渡、地闊天長、不知歸路、寄身鋒刃、腷臆誰訴、秦漢而還、多事四夷、中州耗斁、無世無之、古稱戎夏、不抗王師、文教失宣、武臣用奇、奇兵有

垠 Yn, Hen, agger parvus : ripa : margo.
夐 Kiong, remote, longe, 迥.
曛 Hiun, crepusculum vespertinum.
鋌 T'ing, concitatus gressus.
募 Mou, undequaque perquirere: advocare.
腷 Pi, animi sensa non transmittere seu revelare.
臆 I, pectus.

(1) Antiquum carmen aiebat : 晝短苦夜長, 何不秉燭遊.
(2) Magnæ moles, cœlum et terra.
(3) 謝靈運, factus K'ang lo marchio : ejus frater minor vocabatur Hoei

Digitized by Google

tiquos homines apprehensa face noctu spatiari, revera habebat motivum (1). Eo magis quod tepidum ver attrahit nos per vaporosum aspectum, et magnæ moles commodant nobis elegantem ornatum (2) : congregati persicorum prunorumque fragranti horto, exponimus naturalis vinculi jucundas res; omnes fraterculi præstantes expolitique, æque sunt Hoei lien, et ego qui canto carmen, solus erubesco K'ang lo (3). Umbratica oblectatione pondum finita, elevatus sermo vertitur purior, et aperto gemmeo convivio dum insidemus flores, circumvolat pennatus crater ad inebriandam lunam (4). At nisi sint pulchræ lucubrationes, quomodo explicantur venusti sensus? Si carmen non perficimus, mulctabimur juxta *auream vallem* potionum numero (5).

---

57. DEPLORANS ANTIQUUM PUGNÆ CAMPUM LUCUBRATIO.

Immensum late patet plana arena sine margine, longeque nullus apparet homo; fluvii aquæ circumeuntes cingunt, variique montes confusi assurgunt; tetricitas oh! mœrorem affert, aura tristis solque caligans, conyza abrupta, herbæque arescentes; frigescit quasi pruinosum mane, aves prætervolantes non subsidunt, et feræ prætercurrunt haud agminatim. Pagi caput monet me dicens : ille est antiquus pugnæ campus : passim profligatis tribus legionibus, identidem manes plorant, cœloque nigricante tunc audiuntur. Quam dolet animus! Sed an T'sin, an Han, magis propinqua an dynastia?—Ego audivi quod, T'si et Wei mittentibus confines milites, et King atque Han advocantibus undequaque, myriades stadiorum citatim currebantur, continentibusque annis ad solem ad rorem, deserti herbæ mane pascebantur, fluvii glaciati nocte trajiciebantur, terræque vastitate regionisque longitudine nec sciebatur redeundi via, devotoque corpore armorum aciei, præcordiorum sensa cuinam significarentur? At a T'sin et Han et deinceps, plus facessere quatuor barbaris, mediumque regnum lædi profligarique, nullo tempore non fuit hoc. Antiqui dicebant Exteros Sinasque non resistere regiis copiis : at cultæ disciplinæ amissa propagatione, militares præfecti adhibuere artifi-

---

lien, qui decennis jam litteris delectabatur.

(4) Sermo solebat in his conventibus de seriis rebus institui : tum super florida viridia sedentes, ad lunam large bibere.

(5) *Aureæ vallis* hortus, ad 石崇 pertinebat; qui versus perficere nequibat, tribus poculis 三觴 mulctabatur.

Digitized by Google

異於仁義、王道迂闊而莫爲、嗚呼噫嘻、吾想夫北風振漠、胡兵伺便、主將驕敵、期門受戰、野豎旄旗、川廻組練、法重心駭、威尊命賤、利鏃穿骨、驚沙入面、主客相搏、山川震眩、聲析江河、勢崩雷電、至若窮陰凝閉、凜冽海隅、積雪沒脛、堅冰在鬚、鷙鳥休巢、征馬踟躕、繒纊無温、墮指裂膚、當此苦寒、天假强胡、憑陵殺氣、以相剪屠、徑截輜重、橫攻士卒、都尉新降、將軍復沒、屍塡巨港之岸、血滿長城之窟、無貴無賤、同爲枯骨、可勝言哉、鼓衰兮力盡、矢竭兮絃絕、白刃交兮寶刀折、兩軍壓兮生死決、降矣哉、終身夷狄、戰矣哉、骨暴沙礫、鳥無聲兮山寂寂、夜正長兮風淅淅、魂魄結兮天沉沉、鬼神聚兮雲冪冪、日光寒兮草短、月色苦兮霜白、傷心慘目、有

眩, Hiuen, confuse : caligare.
鷙, Tche, aves rapaces.
踟, T'che, 踟躕, incedere non posse : anceps
躕, T'chou, animo fluctuans, non progredi.
繒, Tseng, sericum varigatum.
纊, K'oang, sericum tomentum, serica filamenta, sericum gossypium.
輜, Tche, petorritum, seu currus sarcinarius.
窟, K'ou, fovea, antrum.
礫, Li, lapillus : parvi lapides.
淅, Si, orizæ lotura : 淅淅 ventisibilus : 淅瀝, pluviæ sonitus.
冪, Mi, velare : 冪冪, nubilus tetricusque.

---

(1) 組 seu 組甲, e vernicio illitis funiculis factæ loricæ : 練 seu 練袍, e crassiore serico sagum.

Digitized by Google

cia; artificiosa militia habet diversitatem ab humanitate et justitia, et regnantium doctrina distracta evanuit, ut nemo perageret. — Heu heu dolendum! Ego credo quod boreali vento agitante arenas, barbarorum milites explorabant opportunitatem; regiusque strategus despiciens hostem, castrorum januâ recipiebat pugnam : desertum arbustabatur signis vexillisque, fluvius cingebatur loricis sagisque (1); strategiâ severâ, animi expavescebant, et auctoritate præferendâ, vita vilescebat; acutæ sagittæ perforabant ossa, percellens arena accedebat faciem; indigena et advena mutuo pugnantibus, montes fluviique resonantes confundebantur, fragor findebat amnes fluviosque, vehementia præcipitabat tonitrua et fulgura. Quando vero deficiens Yn concretum constrictumque, frigore gelaverat maris angulum (2), congesta nix submergebat crura, concretaque glacies inerat barba; rapaces aves quiescebant nidis, bellicique equi pede hærebant; sericum et gossypium non calefaciebant, cadebant digiti scindebatur cutis : et in tam horrendo frigore, cœlum mutuatum fortes barbaros, presse aggravabat lætiferum aer, ad mutuam cædis carnificinam : semitis obstruebantur currus graviores, transversimque impugnabantur equites peditesque; minores duces duplicabant deditiones, summique duces duplicabant casus (3); cadavera obstruebant magnos canales ad ripam, sanguis replebat extensorum mœniorum foramina, indiscriminatimque nobiles et plebei æque flebant arida ossa : et quî posset absolvi verbo? — Tympana defecerunt jam, viresque exhaustæ; sagittæ absumptæ jam, nervique fracti : nudis aciebus commissis, pretiosi enses rupti; duobus exercitibus pressis, vivi mortuique discernuntur : deditine? tota vita exteri barbari; pugnaruntne? ossa exponuntur arena et lapillis (4). Avium abest vox jam, montesque frigide silent; noctes modo prolixæ sunt, ventusque perflans sibilat; larvæ exuviæque coeunt jam, cœlumque tenebricosum caligat; corpora manesque colliguntur jam, nubesque tetricæ obscurantur : solis lux frigescit, plantæque breves, lunæ color pallescit, pruinaque albicat; convulnerari animum contristarique oculum,

---

(2) Yn deficit concretumque constringitur undecima luna, cum Yang dilatari incipit.

(3) Hunni arctis semitis occupabant currus sarcinis onustos, transversa via adoriebantur incautos milites; minores duces passim se dedebant hosti, summi duces ab hoste cadebant.

(4) Qui se dederant, jam tota vita captivi; qui pugnarunt, jacent in campo extincti.

Digitized by Google

如是耶、吾聞之牧用
漢傾天下、財殫力痡、任人而已、其在多乎、周逐獫狁、
太原、既城朔方、全師而還、飲至策勳、和樂且閑、穆穆
君臣之閒、秦起長城、竟海爲關、荼毒生靈、萬里朱殷、漢擊
匈奴、雖得陰山、枕骸徧野、功不補患、蒼蒼蒸民、誰無父母、
提攜捧負、畏其不壽、誰無兄弟、如足如手、誰無夫婦、如賓
如友、生也何恩、殺之何咎、其存其沒、家莫聞知、人或有言、
將信將疑、悁悁心目、寢寐見之、布奠傾觴、哭望天涯、天地
爲愁、草木凄悲、弔祭不至、精魂何依、必有凶年、人其流離、
嗚呼噫嘻、時耶命耶、從古如斯、爲之奈何、守在四夷、

陋室銘　劉禹錫

山不在高、有仙則名、水不在深、有龍則靈、斯是陋室、惟吾
德馨、苔痕上階綠、草色入簾青、談笑有鴻儒、往來無白丁、

(1) 李牧, Tchao regni egregius strategus.

(2) Ad reditum, monebantur Majores in delubro, et dein bibebatur.

(3) 朱, *rubrum ardens*, designat vivum sanguinem : 殷, *rubrum nigrescens*, designat sanguinem tabescentem.

(4) Nescientes qua plaga mortuus filius, fraterve, maritusve, jaceat.

(5) Parentes nequibunt accedere ad cadavera tumulanda, sacrificiisque ad[illegible]as recreandas.

(6) Nec mortui tantum miseri : post bellum certo erit caritas, sicque vivi e[illegible]n deflendi.

Digitized by Google

obtingit adeo! — Ego audivi quod Mou (1) adhibens Tchao regni milites, egregie prostravit phalanges Hunnorum, et patefacta via mille stadiis, fugientes fugavit boreales barbaros; at Han, impenso toto imperio, opes exhausit viresque absumpsit : concredendum homini, jamque satis, num res pendebit a frequentia? Tcheou propellens boreales barbaros, ad septentrionem pervenit *Magnam planitiem*, cumque ædificaverit Chou fang, integro milite reversus est; bibit reditum (2), inscripsit merita, concors, lætus immo vacivus, plena comitate integroque decoro, principem inter atque ministrum : at T'sin excitans prolixa mœnia, totum mare fecit claustrum, amaritie venenavit viventes animas, et myriade stadiorum sanguis contabuit(3); et Han impetens boreales Hunnos, licet occupaverit Yn montem, stravit ossa toto deserto, meritumque non resarcivit malum. At cœlitus natâ frequentiâ populorum, quis non habet patrem matremque, sublevantes manuducentes complectentes succollantes, trepidos ne ipse non perviveret? Quis non habet fratres et fratres, tanquam membra tanquam manus? Quis non habet maritum uxoremve quasi hospitam quasi amicum? Viventes ecquando munerati, occiduntur quonam peccato? Ii supersint, ii obierint, familiares nil auditione scient; et si quis forte faciat verbum, vellent credere vellent dubitare, mœrore constringuntur corde facieque, experrectique dormientesque conspicientes illos, exponunt pollucenda, infundunt craterem, plorantesque prospiciunt cœli limitem (4) : cœlum terraque sunt contristati, plantæ arboresque squalent condolentes; at funerantes sacrificantesque non adveniunt, subtilesque animæ cui innitentur (5)? Sed et certo erit sterilis annus, hominesque ipsi vagi separabuntur (6). Heu heu, quam dolendum! Temporane ita, an numen ita? Ab antiquitate ita est : componendæ rei quid remedii? propugnacula sint apud quatuor exteros (7).

---

58. ABJECTÆ DOMUI INSCRIPTIO.

Mons non consistit in altitudine; habeat immortales, statim celebrabitur : aqua non dependet a profunditate; habeat dracones jamque excellet. Sic ista abjecta domus nonnisi mea virtute fragrabit. Musci vestigio adrepente, scalæ viridantur; plantarumque colore ingrediente, transenna virescit : confabulationi risuique adsunt magni litterati, euntium venientiumque

---

(7) Quatuor exteri fiant imperii populus.

Digitized by Google

可以調素琴、閱金經、無絲竹之亂耳、無案牘之勞形、南陽諸葛廬、西蜀子雲亭、孔子云、何陋之有、

阿房宮賦

杜牧

六王畢、四海一、蜀山兀、阿房出、覆壓三百餘里、隔離天日、驪山北構而西折、直走咸陽、二川溶溶、流入宮牆、五步一樓、十步一閣、廊腰縵迴、簷牙高啄、各抱地勢、鉤心鬬角、盤盤焉、囷囷焉、蜂房水渦、矗不知其幾千萬落、長橋臥波、未雲何龍、複道行空、不霽何虹、高低冥迷、不知西東、歌臺暖響、春光融融、舞殿冷袖、風雨淒淒、一日之內、一宮之閒、而氣候不齊、妃嬪媵嬙、王子皇孫、

兀, Ou, edita montis planities : præcidere pedes : cognomen : 硉兀, arenæ lapidesque fluxum sequentes : 兀兀, immobilis : 臬兀, inquietus.

溶 Yong, aquæ multæ : placide fluere.

縵 Man, sericum simplex : currus inornatus : simphonia : dilatato corde.

囷 K'iun. granaria rotunda. 囷囷 flexuose : 輪囷, tortuosus.

渦 Kouo, Koa, fluvius in Ngan hoei. Wo, tegularum canalis : aqua gyrans : cognomen.

矗 Tchou, in altum tollere.

媵 Yng, Yun, nuptis sponsis additæ sociæ.

嬙 T'siang, mulier magistratum gerens.

(1) Sine dignitatis globulo.

(2) Aureus liber, Fou sectæ liber. Mensarum codices, continentes criminalium causarum acta.

(3) Celebres Tchou k'ong ming in Nan yang straminea casula, et 雲子陽 unius e quinque doctoribus, qui Si chou incolebat, recondita absis.

Digitized by Google

nullus inornato vertice (1) : fas est temperare simplicem lyram et inspicere aureum librum, neque chordæ cannulæque turbant aures, neque mensarum codices molestant corpus (2) : Nan yang Tchou ko est casula, Si chou Tse yun est absis (3), et Confucius ait : quid abjectionis erit?

---

59. *ADJACENTIUM ÆDIUM* PALATII REPRÆSENTATIO.

Sex regibus extinctis, quatuor maria uniuntur; et Chou montibus silvescentibus, *Adjacentes ædes* prodeunt (4). Stratæ premunt tercenta et amplius stadia, digito distant cœlo et soli; Li monti ad boream astructæ, ad occasum finduntur, rectaque adeunt Hien yang; et duo fluvii placido cursu, fluentes subeunt palatii muros (5). Quinque passibus una contabulatio, decem passibus una contignatio, et porticuum circuitus glomeratim gyrat, subgrundiarum dentes sublime rostrant; singulæ amplectuntur soli formas, aduncis centris et impetentibus cornibus (6) : vario gyro variisque flexibus, ut apum alveare pluviales colliciæ, erigunt nescio eas quot millenas myriades stillicidiorum (7). Prolixi pontes incubant fluctibus, at sine nubibus undenam dracones? subdiales pergulæ inambulant pensiles, at quin disserenet, undenam iris (8)? alta et ima diffusa confunduntur, ut nescias occasum orientemque. Cantuum turri calentibus sonis, verna dies temperata mulcet; chorearumque templo frigescentibus manicis, ventosa pluvia frigida glaciat; unamque intra diem ejusdemque aulæ medio, temperaturæ status non idem (9). Subnubæ, matronæ, sequaces, ministræ, regum filiæ imperato-

---

(4) Celeberrimum T'sin che regis palatium, quod urbi Hien yang adjaceret, *Adjacentes ædes* dictum. Chou montes nemorosi ei ligna suppeditarunt.

(5) Duo fluvii, 渭 et 樊, subterlabebantur.

(6) Tecta, ut in absidibus etiamnum videre est, anchoræ formam exhibent, et in plura exeunt cornua, quæ cum proximorum tectorum cornibus pugnam minari videntur.

(7) 渦 designat tegularum sulcos, et 落 sulcorum extrema, unde decidit pluvia.

(8) 複道 *duplicatæ viæ*, dicuntur pensiles xysthi, quos infra et supra inambulari potest. Pontes ait assimilari draconibus, xysthos assimilari iridi.

(9) Soni calentes designant frequentiam ardoremque cantantium, frigescentes manicæ designant pantomimi cessationem.

Digitized by Google

辭樓下殿、輦來於秦、朝歌夜絃、爲秦宮人、明星熒熒、開妝鏡也、綠雲擾擾、梳曉鬟也、渭流漲膩、棄脂水也、烟斜霧橫、焚椒蘭也、雷霆乍驚、宮車過也、轆轆遠聽、杳不知其所之也、一肌一容、盡態極妍、縵立遠視而望幸焉、有不得見者、三十六年、燕趙之收藏、韓魏之經營、齊楚之精英、幾世幾年、取掠其人、倚疊如山、一旦不能有、輸來其閒、鼎鐺玉石、金塊珠礫、棄擲邐迤、秦人視之、亦不甚惜、嗟乎、一人之心、千萬人之心也、秦愛紛奢、人亦念其家、奈何取之盡錙銖、用之如泥沙、使負棟之柱、多於南畝之農夫、架梁之椽、多於機上之工女、釘頭磷磷、多於在庾之粟粒、瓦縫參差、多於周身之帛縷、直欄橫檻、多於九土之城郭、管絃嘔啞、多於市人之言語、使天下之人、不敢言、而敢怒、獨夫之心、日益驕固、戍卒叫、函谷舉、

'輦 Lien, currum trahere : currus reginæ, qui manu trahebatur.

'鬟 Hoan, capillos in nodum colligare.

漲' Tchang, exundare.

膩' Ni, pinguis, lubricus.

轆, Lou, orbita. 轆轆, currûs sonitus.

'杳 Yao, obscurus, profundus : sensim evanescere.

'鐺 T'cheng, caldarium. Tang, sera.

'錙 Tche, sicilicus, seu quarta unciæ pars.

'銖 T'chou, unciæ 24ª pars.

'嘔 Ngeou, modulate recitare : 嘔啞, cantûs soni. '嘔, vomere.

Digitized by Google

rumque neptes, valedicto diætis excensæque aulis, curriculo deveniunt in T'sin, maneque cantantes vespereque sonantes, fiunt T'sin palatii cives (1): lucidæ stellæ fulgore micantes, aperta cultûs specula sunt; virentes nubes mixtim conglobatæ, pexæ matutino comæ scilicet; Wei fluxus turget unguedine, projectis oleosis aquis, atque fumus obliquat ut nebula transversa, cremato xanthoxylo et orchidea (2); si tonitrui fragor subito exterreat, palatii currus transeunt scilicet, resonanteque strepitu procul audito, evanescunt, quin scias illi quo abierint : tota cute totaque facie plane polita prorsusque cohonestata, geniales stantes longeque prospicientes expectabant fortunam, at fuerunt quæ nec obtinuerint videre triginta et sex annis (3). Yen et Tchao collecta servataque, Han et Wei industriâ comparata, T'si et T'chou exquisitæ gazæ, tot generationibus totque annis, ablatæ ereptæque propriis dominis, admotæ cumulatæque instar montis, uno mane haud potuerunt retineri, oblatæque venerunt earum medio : et tripodes uti caldaria, gemmæ uti lapides, aurum quasi glebæ, uniones quasi lapilli, projecta dispergebantur, ut T'sin cives videntes ea, etiam haud multum deplorarent. Heu dolendum! Unius hominis natura, mille et mille hominum natura est : si T'sin amabat profusum luxum, alii etiam cogitabant suas domus. Quomodo ergo auferre ea, plane ut simplium siliquamque, et uti eis quasi luto et arena? efficere ut sustinentes culmen columnæ, plures essent ac australium agrorum agricolæ; impositæ trabi scandulæ, plures ac textrinum super textrices; clavorum capita collucentia, plura ac in granariis frumenti grana; tegularum commissuræ gradu inæquali, plures ac tota persona serica fila; recti clathri transversique cancelli, plures ac novem provinciarum urbes et suburbia; fistularum fidiumque stridulæ vibrationes, plures ac fori hominum verba? efficere ut totius imperii homines, quin auderent hiscere, auderent indignari, et unius hominis cor in diem magis superbiret pervicax? — At præsidiarius miles hiscit, et *Han vallis*

---

(1) Ab imperatrice sunt subnubæ 妃 et præsides 嬪, paullo inferiores sunt præsides 嬙 et associatæ 媵. Hîc indicantur sex regum gynecæa.

(2) Fuco imbutæ aquæ, in fluvium projiciebantur. 花椒 xanthoxylon alatum, e cujus granis pretiosum fit thymiama. Fumus multus videtur nebula, obliquus videtur nebula transversa.

(3) Expectabant regem obtinendi fortunam, at toto tempore quo T'sin che fuit imperator, præ multitudine, aliquæ non obtinuerunt.

Digitized by Google

楚人一炬、可憐焦土、嗚呼、滅六國者、六國也、非秦也、族秦者、秦也、非天下也、嗟夫、使六國各愛其人、則足以拒秦、秦復愛六國之人、則遞三世、可至萬世而爲君、誰得而族滅也、秦人不暇自哀、而後人哀之、後人哀之而不鑑之、亦使後人而復哀後人也、

原道

韓愈

博愛之謂仁、行而宜之之謂義、由是而之焉之謂道、足乎巳無待於外之謂德、仁與義爲定名、道與德爲虛位、故道有君子小人、而德有凶有吉、老子之小仁義、非毀之也、其見者小也、坐井而觀天、曰、天小者、非天小也、彼以煦煦爲仁、孑孑爲義、其小之也則宜、其所謂道、道其所道、非吾所謂道也、其所謂德、德其所德、非吾所謂德也、凡吾所謂道德云者、合仁與義言之也、天下之公言也、老子之所謂道德云者、去仁與義言之也、一人之私言也、周道衰、孔子沒、火于秦、黃老于漢、佛于晉魏梁隋之間、其言道德仁義者、不入於楊、則入于墨、不入于老、則入于佛、入于

(1) Præsidiarius miles, scilicet 陳涉 : *Han vallis*, claustri nomen. T'chou homo, scilicet 項羽, qui totum hoc palatium concremavit : incendium tres

tollitur; T'chou hominis una face, fit miseranda exusta terra (1)! Heu, heu! qui delevit sex regna, sex regna scilicet, non fuit T'sin; qui extinxit T'sin, T'sin scilicet, non fuit imperium : miserandum! Si sex regna, singula amassent suos cives, tunc satis ad repellendum T'sin; et si T'sin rursus amasset sex regnorum cives, tunc transmisisset tertiæ generationi potuissetque adusque decemmille generationes esse princeps, et quis valuisset extinguere et exterminare? T'sin homini non vacavit se deplorare, et posteri deplorant illum : at posteri si deplorant illum quin speculum faciant illum, æque facient ut posteriores rursus deplorent posteros.

---

60. ORIGINIS DOCTRINA.

Universalis amor, dicitur humanitas; actione congruere huic, dicitur justitia; per hæc ire, dicitur via; satishabere in se nilque expectare ab extimo, dicitur virtus (2). Humanitas atque justitia sunt fixæ notiones; via atque virtus sunt indeterminata sedes, proptereaque via habet sapientem virum vulgaremque hominem, et virtus alia noxia alia benefica. Lao tse attenuat humanitatem justitiamque, non destruit eas quidem; ejus visus parvus scilicet : insidens puteo prospiciens cœlum ait cœlum parvum, non quod cœlum parvum sit. Ille habet minimum beneficium pro humanitate et solitariam culturam pro justitia; is attenuat eas scilicet, tuncque merito. Ille quam ait viam, facit ipse quam putat, non est nos quam dicimus viam : et ille quam dicit virtutem, facit ipse quam putat, nec est nos quam dicimus virtutem. Omne nos quod dicimus viam virtutemque ut sic, conjunctim humanitati atque justitiæ dicimus illud, totiusque orbis universale dictum est : Lao tse quod dicit viam virtutemque ut sic, abstracte ab humanitate atque justitia dicit hoc, unius hominis privata sententia scilicet. Tcheou lege collapsa, Confucioque defuncto, conflagratio a T'sin, Hoang-ti et Lao-tse ab Han, et Fou a Tsin et Wei atque Leang et Soei medio (3); et qui disseruere viam, virtutem, humanitatem, justitiamque, si non accederent ad Yang, tunc accedebant ad Mé; si non accederent ad Lao tse, tunc accedebant ad Fou;

---

menses perdurasse dicitur.

(2) 德 ab obtinendo dicitur, 得 scilicet est.

(3) Lao tse doctrina ab antiquo Hoang ti ortum duxisse dicitur : sub Han florere cœpit. Budhismus ab orientalis Han dynastiæ Ming imperatore inductus, summe floruit sub Tsin et Wei et Leang et Soei.

Digitized by Google

彼必出于此入者主之出者奴之入者附之出者汚之噫後之人其欲聞仁義道德之說孰從而聽之老者曰孔子吾師之弟子也佛者曰孔子吾師之弟子也爲孔子者習聞其說樂其誕而自小也亦曰吾師亦嘗師之云爾不惟舉之於其口而又筆之於其書噫後之人雖欲聞仁義道德之說其孰從而求之甚矣人之好怪也不求其端不訊其末惟怪之欲聞古之爲民者四今之爲民者六古之教者處其一今之教者處其三農之家一而食粟之家六工之家一而用器之家六賈之家一而資焉之家六奈之何民不窮且盜也古之時人之害多矣有聖人者立然後教之以相生相養之道爲之君爲之師驅其蟲蛇禽獸而處之中土寒然後爲之衣飢然後爲之食木處而顛土處而病也然後爲之宮室爲之工以贍其器用爲之賈以通其有無爲之醫藥以濟其夭死爲之葬埋祭祀以長其恩愛爲之禮以次其先後爲之樂以宣其湮鬱爲之政以率其怠倦爲之刑以鋤其强梗相欺也爲之符璽斗斛權衡以信之相奪也爲之城郭甲兵以守之害至而爲之備患生而爲之

Digitized by Google

et accedentes ad unum, profecto recedebant ab altero; quem accedebant arbitrabantur dominum, quem deserebant, mancipium; accedentes illi adhærebant illi, deserentes hunc vilipendebant hunc. Proh! posteriores homines, qui volent audire humanitatis, justitiæ, viæ, virtutisque sermonem, undenam audient illum? Lao sequaces aiunt : Confucius nostri magistri discipulus fuit; Fou sequaces aiunt : Confucius, nostri magistri discipulus fuit; operantes Confucio, soliti audire hunc sermonem, delectantur tali mendacio, seque deprimentes, etiam aiunt nostrum magistrum equidem olim secutum illos scilicet; neque tantum efferunt hoc in suo ore, sed etiam scribunt hoc in suis libris : heu! posteriores homines licet velint audire humanitatis, justitiæ, viæ, virtutisque sermonem, ii undenam perquirent illum? Vehementer quidem homines amant monstrosa! non inquirunt rei initium, nec examinant rei finem, tantumque monstrosa volunt audire. Antiquitus constituebant populum quatuor, nunc constituunt populum sex; antiquitus religio constituebatur illa una, nunc religio constituitur his tribus : agricolæ familia una et comedentes fruges familiæ sex, artificis familia una et utentes utensilibus familiæ sex, mercatoris familia una et innitentes ei familiæ sex; ita quomodo populus non depauperabitur atque adeo latrocinabitur? Antiquitatis tempore, hominum mala multa quidem : factum ut sancti viri orirentur, tuncque vero erudiverunt illos de mutuo convivendi mutuoque alendi arte, gesserunt illorum principes, fuerunt illorum magistri, propulsatisque illis reptilibus, serpentibus, avibus, ferisque, constituerunt illos media terra; algentibus, tunc vero fecerunt illis vestes; esurientibus, tunc vero fecerunt illis cibum; arbores incolentibus indeque dilabentibus, caveas incolentibus indeque ægrotantibus, tunc vero fecerunt illis domos et casas; instituerunt illis artifices ad suppeditandum illis utensilium usum, crearunt illis mercatores ad communicandum quod haberent deficerentve, instituerunt illis medicos et medicinas ad subveniendum eorum immaturæ morti, instituerunt illis sepulturam et sacrificia ad protrahendum suorum benefactorum amorem, instituerunt illis ritus ad ordinandum suos priores et posteriores, instituerunt illis musicam ad dispergendum eorum obstructum mœrorem, instituerunt illis regimen ad dirigendum eorum pigram negligentiam, instituerunt illis supplicia ad præcidendum eorum duram pervicaciam; et mutuo illudentibus, instituerunt illis tesseram, sigillum, congium, metretam, æquipondium, stateram, ad fidem rei; et mutuo rapientibus, fecerunt illis mœnia, suburbia, loricas, arma, ad servandum se; maloque adveniente, faciebant illis præsidia, calamitateque oboriente, faciebant illis

Digitized by Google

防、今其言曰、聖人不死、大盜不止、剖斗折衡、而民不爭、嗚呼、其亦不思而已矣、如古之無聖人、人之類滅久矣、何也、無羽毛鱗介以居寒熱也、無爪牙以爭食也、是故君者、出令者也、臣者、行君之令、而致之民者也、民者、出粟米麻絲、作器皿、通貨財、以事其上者也、君不出令、則失其所以爲君、臣不行君之令、而致之民、則失其所以爲臣、民不出粟米麻絲、作器皿、通貨財、以事其上、則誅、今其法曰、必棄而君臣、去而父子、禁而相生相養之道、以求其所謂淸淨寂滅者、嗚呼、其亦幸而出於三代之後、不見黜於禹湯文武周公孔子也、其亦不幸而不出於三代之前、不見正於禹湯文武周公孔子也、帝之與王、其號雖殊、其所以爲聖一也、夏葛而冬裘、渴飲而飢食、其事雖殊、其所以爲智一也、今其言曰、曷不爲太古之無事、是亦責冬之裘者曰、曷不爲葛之之易也、責飢之食者曰、曷不爲飲之之易也、傳曰、古之欲明明德於天下者、先治其國、欲治其國者、先齊其家、欲齊其家者、先修其身、欲修其身者、先正其心、欲正其心者、先誠其意、然則古之所謂正心而誠意者、將以有爲也、今也

Digitized by Google

præmunitiones. Et nunc illi sermocinantes aiunt : sancti viri nisi obiissent, magni latrones non cessassent; confringendum congium rumpenda statera, et sic populus non rixabitur. Vah! illi scilicet non cogitant, et nil aliud : si antiquitas caruisset sanctis viris, hominum genus periisset jamdiu sane; et quare? carent pennis, pilis, squama, cortice ad immorandum frigore vel calore scilicet; carent unguibus et dentibus ad contendendam prædam scilicet (1). Nunc itaque princeps, emittens jussa scilicet; minister, exequens principis jussa atque applicans ea populo scilicet; populus, producens milium et oryzam et canabim et sericum, faciens utensilia et vasa, communicans merces et opes, ad serviendum suis superioribus scilicet : princeps non emittens jussa, jam amittit ipse ex quo sit princeps; minister non exequens principis jussa ut transmittat ea populo, jam fallit ipse cur sit minister; populus negans producere milium et oryzam et canabim et sericum, facere utensilia et vasa, communicare merces et opes, ad serviendum suis superioribus, statim occidetur. Et nunc illorum regula ait : oportet abjicere vestros principes ministrosque, dimittere vestros patres filiosque, prohibere vestram mutuo vivendi mutuoque alendi doctrinam, ut quæratis ipsi quod dicunt limpidam purificationem, quietamque cessationem! Vah! illis quidem prospere, ut prodierint tres post dynastias, nec fuerint dejecti a Yu et T'ang, et Wen, et Ou, et Tcheou Duce atque Confucio : sed illi etiam non fortunati, ut non prodierint tres ante dynastias, neque fuerint correcti a Yu et T'ang et Wen et Ou et Tcheou Duce atque Confucio. Dominatores atque reges, eorum denominatio licet diversa, ii ex quo fuere sancti, unum est : æstatis pueraria hiemisque rheno, sitientem bibere esurientemque comedere, eæ res licet diversæ, ipsæ cur sint sapere, unum est. Et nunc illorum sermo ait : cur non colis summæ antiquitatis cessationem agendi? Sic etiam reprehendant hieme pellitum, dicentes : cur non colis puerariam substituendi facilitatem? reprehendant famelicum comedentem, dicentes : cur non sequeris potionem substituendi facilitatem? Traditio ait : antiqui volentes expolire intelligendi vim in toto imperio, prius componebant suum regnum; volentes componere suum regnum, prius ordinabant suam familiam; volentes ordinare suam familiam, prius excolebant suam personam; volentes excolere suam personam, prius correxerunt suum cor; volentes corrigere suum cor, prius direxerunt suas intentiones : ita ergo antiqui quod dicebant corrigere cor et dirigere intentiones, fiebat ad habendam actionem scilicet. Nunc vero

(1) Homines non habent naturalia animalium præsidia.

Digitized by Google

欲治其心、而外天下國家、滅其天常、子焉而不父其父、臣焉而不君其君、民焉而不事其事、孔子之作春秋也、諸侯用夷禮、則夷之、進於中國、則中國之、經曰、夷狄之有君、不如諸夏之亡、詩曰、戎狄是膺、荆舒是懲、今也舉夷狄之法、而加之先王之教之上、幾何其不胥而爲夷也、夫所謂先王之教者、何也、博愛之謂仁、行而宜之之謂義、由是而之焉之謂道、足乎已無待於外之謂德、其文詩書易春秋、其法禮樂刑政、其民士農工賈、其位君臣父子、師友賓主、昆弟夫婦、其服麻絲、其居宮室、其食粟米果蔬魚肉、其爲道易明、而其爲教易行也、是故以之爲已、則順而祥、以之爲人、則愛而公、以之爲心、則和而平、以之爲天下國家、無所處而不當、是故生則得其情、死則盡其常、郊焉而天神假、廟焉而人鬼饗、曰、斯道也、何道也、曰、斯吾所謂道也、非向所謂老與佛之道也、堯以是傳之舜、舜以是傳之禹、禹以是傳之湯、湯以是傳之文武周公、文武周公傳之孔子、孔子傳之孟軻、軻之死、不得其傳焉、荀與楊也、擇焉而不精、語焉而不詳、由周公而上、上而

(1) 經, scilicet liber Sententiarum : textus hîc aliter applicatur ac in genu

volentes excolere suum cor, extrudunt imperium, regnum, familiam, evertuntque suas naturales relationes, et filius quidem non ducit patrem suum patrem, minister non principem suum principem, populus non operatur suis rebus. Confucius faciens Ver et Autumnum, regulos usos barbaro ritu, statim barbaros dicebat eos, et ingressos in medium regnum, statim e medio regno habebat eos; Liber ait : barbari habentes principem, neque tanti ac Sinæ carentes (1); et Carmen ait : Hunnos barbarosque scilicet punivit, King et Chou scilicet castigavit. Nunc vero attollunt barbarorum regulas, atque apponunt eas priorum regum supra documenta : quantum abest ipsi quin simul fiant barbari? Illa, quam dicimus priorum regum institutionem, quæ? universalis amor dicitur humanitas, actione congruere huic dicitur justitia, per hæc ire dicitur via, satishabere in se nilque expectare ab extimo dicitur virtus : illorum litteratura, Carmen, Annales, Mutator, Ver et Autumnus : illorum media, ritus, musica, leges pœnales et civiles : illorum populus, litterati, agricolæ, opifices, mercatores : illorum gradus, princeps, et minister, pater et filius, magister amicus hospes dominus, frater et frater, vir et uxor : illorum vestes, cannabis et sericum : illorum habitationes, palatia et domus : illorum cibi, milium, oryza, fructus, olera, pisces et carnes. Sic facta doctrina facile intelligitur, et sic facta institutio facile peragitur : quapropter juxta eas exercens sese, statim rationabilis atque prosper; juxta eas administrans alios, statim amans atque universalis; juxta eas regens cor, statim mitis atque æquabilis; juxta eas gubernans imperium, regnum, familiam, nullo loco manebit quin sit apposite; proindeque vivens quidem obtinebit sua vota, moriens vero explebit suum naturalem cursum; si sacrificat, cœli spiritus accedent, si pollucet, hominum manes gustabunt. Dices : ista doctrina, quænam doctrina? respondeo : ista nos quam dicimus doctrinam scilicet, non est antehac quam dixi Lao atque Fou doctrina certe. Yao hanc transmisit ad Choen, Choen hanc transmisit ad Yu, Yu hanc transmisit ad T'ang, T'ang hanc transmisit Wen et Ou et Tcheou Duci, et Wen et Ou et Tcheou Dux transmiserunt Confucio, et Confucius transmisit Mentsio, Mentsioque mortuo, non obtinuit ejus transmissio. Siun atque Yang (2) hauserunt quidem sed non perfecte, disseruerunt utique sed non clare. A Tcheou Duce et ultra, superiores et immo erant principes, adeoque eorum

---

textu.

(2) Siun, nomine 卿, agnomine 况, e regno 趙; Yang, agnomine 雄, nomine 子雲, e dynastia Han : duo e quinque doctoribus.

Digitized by Google

爲君、故其事行、由周公而下、下而爲臣、故其說長、然則如之何而可也、曰、不塞不流、不止不行、人其人、火其書、廬其居、明先王之道以道之、鰥寡孤獨廢疾者、有養也、其亦庶乎其可也、

獲麟解

韓 愈

麟之爲靈、昭昭也、詠於詩、書於春秋、雜出於傳記百家之書、雖婦人小子、皆知其爲祥也、然麟之爲物、不畜於家、不恒有於天下、其爲形也不類、非若馬牛犬豕豺狼麋鹿然、然則雖有麟、不可知其爲麟也、角者、吾知其爲牛、鬣者、吾知其爲馬、犬豕豺狼麋鹿、吾知其爲犬豕豺狼麋鹿、惟麟也不可知、不可知、則其謂之不祥也亦宜、雖然、麟之出、必有聖人在乎位、麟爲聖人出也、聖人者必知麟、麟之果不爲不祥也、又曰、麟之所以爲麟者、以德不以形、若麟之出、不待聖人、則謂之不祥也亦宜、

與于襄陽書

韓 愈

七月三日、將仕郎守國子四門博士韓愈、謹奉書尙書閤下、士之能享

(1) Nisi obstruantur sectæ, regum doctrina non fluet, non procedet.

(2) Tectis verbis, sub unicornis nomine, seipsum designat.

Digitized by Google

actio excurrens : a Tcheou Duce et infra, inferiores et immo erant subditi, adeoque eorum sermo prolixior. Ita vero, quo id modo bene erit? Dico : nisi obstruantur non fluet, nisi contineantur non procedet (1) : fiant homines isti homines, ignis eorum libri, populares eorum domus; intelligere priorum regum doctrinam id doceantur, et vidui, viduæ, pupilli, derelicti, tabescentes, ægroti, obtinebunt curam. Ita quidem, sperandum, id bene erit.

---

61. INVENIENDI UNICORNEM EXPLANATIO.

Unicornem esse miraculum, luculenter liquet jam : canitur a Carmine, scribitur in Vere et Autumno, passimque prodit in memorialibus chronicisque centum scriptorum libris, ut vel mulieres parvulique omnes sciant illam esse prosperantem. At unicornis est animal, nec alitum in domibus, nec semper existens in imperio, ejusque figura extra genus, non est sicut equus, bos, canis, porcus, thos, lupus, elaphurus, cervus : ita, licet existat unicornis, non potest sciri illam esse unicornem. Cornutum, ego scio illum esse bovem; jubatum, ego scio illum esse equum; et canem, porcum, lupum, elaphurum, cervum, ego scio illos esse canem, porcum, lupum, elaphurum, cervum : tantum unicornis non potest sciri, et si non potest sciri, tunc ipsam dici inauspicatam, equidem decebit. At licet ita, unicorne prodeunte, omnino contingit ut sanctus vir sit in solio, et unicornis pro sancto viro prodit : sanctus vir iste, certe cognoscit unicornem, et unicornis revera non est non auspicata. Præterea dicam : unicornis cur sit unicornis, ob virtutem non ob figuram : si unicornis prodiens non expectet sanctum virum, tunc dicere illam haud auspicatam, etiam licebit (2).

---

62. DATA YU SIANG YANG PRÆSIDI EPISTOLA.

Septimæ lunæ tertia die, candidatus administer, curans regni alumnos ad quatuor portas magnus magister Han yu, reverenter offert epistolam Tribunalis præsidi excellentissimo domino (3). — Litteratus compos fruendi

---

(3) 將仕郎, parva dignitas; 國子, nunc 監生, gradus litterarius pecunia emptus, quorum magister dicebatur 守國子四門博士 : Han yu igitur antequam eveheretur, illam habebat dignitatem, hoc vero munus. 襄陽, nomen loci, 于 cognomen; sæpe enim antiqui a loco, quem nativitate aut munere illustraverint, ducebant agnomentum : huic, summi tribunalis præsidi, scribit Han yu, ut ab eo promoveretur.

Digitized by Google

大名、顯當世者、莫不有先達之士、負天下之望者、爲之前焉、士之能垂休光、照後世者、亦莫不有後進之士、負天下之望者、爲之後焉、莫爲之前、雖美而不彰、莫爲之後、雖盛而不傳、是二人者、未始不相須也、然而千百載、乃一相遇焉、豈上之人無可援、下之人無可推歟、何其相須之殷、而相遇之疎也、其故在下之人負其能、不肯諂其上、上之人負其位、不肯顧其下、故高材多戚戚之窮、盛位無赫赫之光、是二人者之所爲、皆過也、未嘗干之、不可謂上無其人、未嘗求之、不可謂下無其人、愈之誦此言久矣、未嘗敢以聞於人、側聞閤下、抱不世之才、特立而獨行、道方而事實、卷舒不隨乎時、文武唯其所用、豈愈所謂其人哉、抑未聞後進之士、有遇知於左右、獲禮於門下者、豈求之而未得邪、將志存乎立功、而事專乎報主、雖遇其人、未暇禮邪、何其宜聞而久不聞也、愈雖不材、其自處不敢後於恒人、閤下將求之而未得歟、古人有言、請自隗始、愈今者、惟朝夕芻米僕賃之資是急、不過費閤下一朝之享而足也、如

| 隗 Wei, altus. | 賃 Jen, conducere, locare.

(1) Non juxta tempora adhibere vel rejicere homines.

magno nomine inclarescendique propria ætate, nullus non habuit prius promotum litteratum, qui portans totius imperii spem, fuerit ipsius attrahens: et litteratus compos demittendi inclytum splendorem illustrandique posteriores ætates, item nunquam non habuit posterius promotum litteratum, qui portans totius imperii spem, fuerit ipsius impulsor. Si nemo faciat illius attrahentem, licet egregius, tamen non clarescet; et si nemo faciat hujus impulsorem, licet floreat, tamen non divulgabitur : isti duo homines haud unquam non invicem necessarii sane; et tamen mille centumve annis, tunc semel mutuo occurrunt. At qui superior homo desit potens elevandi, inferior homo desit potens impellendi? Cur ii invicem necessarii stricte, atque mutuo occurrentes raro? Hujus ratio est, quod inferiores homines adhærentes suæ habilitati haud velint palpare illos superiores, superioresque homines adhærentes suæ dignitati haud velint respicere illos inferiores; ideoque excelsæ dotes plerumque miserrime squalent, magnæque dignitates non habent percellentem splendorem : scilicet ambo homines quod faciunt, æque aberrat. At si nondum petiero illum, non poterit dici superius deesse talem hominem; et si nondum quæsieris istum, nec poterit dici inferius deesse talem hominem. Yu recitabam hoc dictum jamdiu quidem; at nondum ausus illud nuntiare ad quemdam, oblique audivi excellentiam tuam complecti non vulgares dotes, solam stare atque singularem procedere, doctrina justa atque actione veraci, convolventem explicantemve non sectari tempora (1), civilia et militaria ad nutum utra exercere : num foret Yu quem dicebat illum hominem? Sed neque audivi posterius promotum litteratum ullum invenisse amicitiam ad tuum latus, obtinuisseque officiositatem in tua domo. Qui quæsieris illum et nondum inveneris? An quod, animo fixo in comparandis meritis et actione tota in rependendo domino, licet offenderis illum hominem, defuerit otium excipiendi? quomodo illud debuissem audire, et jamdiu non audiverim? Yu licet non habilis, ipse me collocans non audeo sequi post ordinarios homines : excellentia tua an quod quæsierit illum et nondum invenerit? antiqui homines habebant effatum, *rogo ex Wei incipias* (2). Yu in præsens, tantum mane vespereque cremiorum, oryzæ, famuli, locationisque sumptu, hoc indigeo; nonnisi insumere excellentiæ tuæ unius mane impendium, jam sufficeret. Quod si dicas : mihi, animo fixo in constituendis

(2) 郭隗, regni Yen sapiens. Cum ejus regni rex, 昭王, vellet conquirere sapientes ad ulciscendam T'si regni injuriam, Kouo wei ei dixit : a me incipe, et tunc me sapientiores facile advenient.

Digitized by Google

曰、吾志存乎立功、而事專乎報主、雖遇其人、未暇禮焉、則非愈之所敢知也、世之齷齪者、既不足以語之、磊落奇偉之人、又不能聽焉、則信乎命之窮也、謹獻舊所爲文一十八首、如賜覽觀、亦足知其志之所存、愈恐懼再拜、

送孟東野序　韓愈

大凡物不得其平則鳴、草木之無聲、風撓之鳴、水之無聲、風蕩之鳴、其躍也或激之、其趨也或梗之、其沸也或炙之、金石之無聲、或擊之鳴、人之於言也亦然、有不得已者而後言、其謌也有思、其哭也有懷、凡出乎口而爲聲者、其皆有弗平者乎、樂也者、鬱於中而泄於外者也、擇其善鳴者而假之鳴、金石絲竹、匏土革木、八者、物之善鳴者也、維天之於時也亦然、擇其善鳴者而假之鳴、是故以鳥鳴春、以雷鳴夏、以蟲鳴秋、以風鳴冬、四時之相推敓、其必有不得其平者乎、其於人也亦然、人聲之精者爲言、文辭之於言、又其精也、尤擇其善鳴者而假之鳴、其在唐虞、

齷, T'CHOUO, accurate : terebra. 齷齪, arctus et angustus. | 磊落 LEI, multi lapides. 磊 vel 磊落, ceteris absimilis, præstans.

Digitized by Google

meritis atque actione tota in rependendo domino, licet invenerim talem hominem, nondum vacat honorare; tunc non est Yu quod ausim intelligere. Vulgi arctæ capacitatis homines cum non pares ut alloquar ipsos, præstantesque miræ excellentiæ viri rursus non valeant audire, jam vere fati erit extremum. Reverenter offero olim quas fecerim elucubrationes octodecim numero; si digneris inspicere, etiam valebis scire hominis animus quo versetur. Yu timore trepidus bis adorat.

---

63. COMITANS MONG TONG YÉ PROŒMIUM (1).

Quæcumque res, haud compotes suæ æquabilitatis, statim clamant. Plantæ et arbores carent voce; at vento turbante eas, strepunt : aqua caret voce; at vento agitante eam, murmurat; et si ea dissilit, aliquis impegit eam; si ea properat, aliquis obstruxit eam; si ea bullit, aliquis decoxit eam : metalla saxaque carent voce, at aliquo percutiente ea, resonant. Homines quoad loquelam, etiam ita : cum non possunt continere, tunc vero exprimunt, et qui cantant aliquid cogitant, et qui plorant aliquid sentiunt : et quicumque emittunt ab ore atque faciunt sonum, ii omnes nonne habent extra æquilibrium quid? Musicique ipsi, mœrorem in animo effundentes ad extra scilicet, seligunt quæ egregie canunt, et hæc mutuati canunt; metallum, saxum, sericum, bambusa, cucurbita, testa, corium, lignum, octo ista, rerum egregie canora scilicet. At cœlum quoad tempora, etiam ita : seligit quæ doctius canunt, eaque mutuatum canit; proptereaque per aves canit ver, per tonitru canit æstatem, per insecta canit autumnum, per ventos canit hiemem; et quatuor tempora mutuo impellentia et succedentia, ea nonne certo habent non obtinens suum æquilibrium quid? At illud quoad homines, etiam ita : cum humanorum sonorum perfectior sit loquela, litterariaque scriptura præ loquela adhuc ipsa perfectior, magis seligit qui doctius canerent, hosque mutuatum canit. Dum erant T'ang et Yu, Kao yao

---

磊砢, multi lapilli : homo præstans.

偉 Wei, mirus, magnus : cognomen.

攸, T'ouo, rapere : vi occupare dignitatem alterius : arcta via, 奪.

---

(1) Mong, 名 seu agnomine 郊, et 字 seu nomine Tong yé, versibus excellebat; sed parvam in Kiang nan præfecturam adeptus, corde angebatur. Hinc Han yu hoc veluti poematum proœmio consolatur abeuntem.

Digitized by Google

咎陶、禹、其善鳴者也、而假以鳴、夔弗能以文辭鳴、又自假於韶以鳴、夏之時、五子以其歌鳴、伊尹鳴殷、周公鳴周、凡載於詩書六藝、皆鳴之善者也、周之衰、孔子之徒鳴之、其聲大而遠、傳曰、天將以夫子爲木鐸、其弗信矣乎、其末也、莊周以其荒唐之辭鳴、楚大國也、其亡也、以屈原鳴、臧孫辰、孟軻、荀卿、以道鳴者也、楊朱、墨翟、管夷吾、晏嬰、老聃、申不害、韓非、窅到、田駢、鄒衍、尸佼、孫武、張儀、蘇秦之屬、皆以其術鳴、秦之興、李斯鳴之、漢之時、司馬遷、相如、揚雄、最其善鳴者也、其下魏晉氏、鳴者不及於古、然亦未嘗絕也、就其善者、其聲淸以浮、其節數以急、其辭淫以哀、其志弛以肆、其爲言也、亂雜而無章、將天醜其德、莫之顧邪、何爲乎不鳴其善鳴者也、唐之有天下、陳子昂、蘇源明、

窅 Chen, cautus, attentus : verax, sincerus : ne : cognomen : nomen regni : nomen viri, 愼.

佼 Kiao, pulcher, 姣 : fortis, valens : cognomen : 佼, elata agendi ratio.

(1) K'oei, musicæ director, composuit *Concordiam*, et per eam cecinit Yao et Choen beneficum regimen.

(2) 六藝, designant sex canonicos libros : ait ergo in Carmine, Annalibus, generatimque sex canonicis.

(3) Sub Tcheou dynastiæ finem, Tchoang tse, e T'chou regno, Rationis philosophus, magnis 荒 vacuisque 唐 dictis delectabatur.

Digitized by Google

et Yu illi periti cantores sane; mutuatum inde cecinit : K'oei non poterat per litterariam scripturam canere, rursus ipsemet mutuatus a *Concordia* sicque cecinit (1). Hia dynastiæ tempore, Quinque filii per suum canticum cecinere; et I yn resonuit dynastiam Yn; et Tcheou Dux resonuit familiam Tcheou; et quotquot memorantur in Carmine, Annalibus, sex canonicis, omnes canendi peritissimi (2). Tcheou deficiente, Confucii discipuli resonuerunt illum, eorumque vox magna atque diffusa; memoriæ aiunt : cœlum vult uti Confucio tanquam ligneo tintinnabulo; id nonne verum? Ipsius extremis, Tchoang tcheou cum suis magnis vacuisque dictis cecinit (3) : T'chou, magnum regnum quidem, ipsius ruina per Kiué yuen resonuit (4) : Tsang suen t'cheng, Mong ko, et Siun k'ing per doctrinam cecinerunt; et Yang tchou, Mé ti, Koan i ou, Yen yng, Lao tan, Chen pou hai, Han fei, Chen tao, T'ien p'ing, Tcheou yen, Che kiao, Suen ou, Tchang i, Sou t'sin e genere, omnes per suam habilitatem cecinere (5). T'sin effloruit, et Li se cecinit illum; et Han dynastiæ tempore, Se ma t'sien et Siang jou, et Yang hiong, summe ipsi egregii cantores (6). Hos post, Wei et Tsin familiis, cantores non accesserunt ad antiquos, quanquam etiam nondum defecerunt : sed vel qui meliores, eorum vox exilis adeoque levis, eorum modulus brevis adeoque præceps, eorum elocutio diffluens adeoque tristis, corum idea remissa adeoque dissoluta, eorumque facta verba confusa et mixta sine decoro. Fueritne quod cœlum fastidiverit eorum mores, nullumque eos respexerit? Cur enim factum ut non aperuerit eis egregios cantores? T'ang tenente imperium, T'chen tse ngan, Sou yuen ming, Yuen kié, Li pé, Tou

---

(4) Cœlum, per oppressi Kiué yuen canticum, regiæ ruinæ causam cecinit.

(5) Tsang suen t'cheng, nomine 文仲, Lou regni toparcha; Koan i ou, agnomine 仲, composuit 26 volumina; Yen yng, nomine 平仲, cujus est 晏子春秋; Lao tan, cognomine 李, agnomine 耳, nomine 伯陽, passim 老子 appellatus; Chen pou hai, 韓 regni, 昭 Marchionis minister, composuit duo volumina; Han fei, regius filius, composuit 56 volumina; Chen tao, regni 韓 toparcha, composuit 46 volumina; T'ien p'ing, T'si civis, egregius orator adeoque 談天口 appellatus; Tcheou yen, Yen regni civis, plura de regnis disseruit; Che kiao, Lou civis, composuit 20 volumina; Suen ou, T'si civis, composuit de strategia 13 volumina; Tchang i, 魏 regni civis, et Sou t'sin e 洛陽, ambo oratores septem regnorum tempore.

(6) Li se, T'sin dynastiæ potens minister; Siang jou, cognomine item Se ma, e 蜀 civis; Yang hiong, nomine 子雲.

Digitized by Google

元結、李白、杜甫、李觀、皆以其所能鳴、其存而在下者、孟郊東野、始以其詩鳴、其高出魏晉、不懈而及於古、其他、浸淫乎漢氏矣、從吾遊者、李翺、張籍、其尤也、三子者之鳴、信善矣、抑不知天將和其聲、而使鳴國家之盛邪、抑將窮餓其身、思愁其心腸、而使自鳴其不幸邪、三子者之命、則懸乎天矣、其在上也、奚以喜、其在下也、奚以悲、東野之役於江南也、有若不釋然者、故吾道其命於天者以解之、

送李愿歸盤谷序

韓愈

太行之陽有盤谷、盤谷之間、泉甘而土肥、草木蕤茂、居民鮮少、或曰、謂其環兩山之間、故曰盤、或曰、是谷也、宅幽而勢阻、隱者之所盤旋、友人李愿居之、愿之言曰、人之稱大丈夫者、我知之矣、利澤施於人、名聲昭於時、坐於廟朝、進退百官、而佐天子出令、其在外、則樹旗旄、羅弓矢、武夫前呵、從者塞途、供給之人、各執其物、夾道而疾馳、喜有賞、怒有刑、才俊滿前、道古今而譽盛德、入耳而不煩、曲眉豐頰、清聲

蕤 seu 蕤. | 俊 seu 俊.

(1) T'chen tse ngan, nomine 伯玉; Sou yuen ming, nomine 弱夫; Yuen kié, nomine 次山; Li pé, nomine 太白; Tou fou, nomine 子美; Li koan,

Digitized by Google

fou, Li koan, omnes, usi ipsi quo valebant, cecinere (1). Qui superstites suntque posteriores, Mong kiao tong yé cœpit cum suis versibus resonare, ejusque altitudo excedit Wei et Tsin, et, si non remittat, accedet ad antiquos; ejusque cetera submersa confunduntur inter Han familiam : et sequentium me discurrentem, Li siang et Tchang tsi, hi potiores sunt (2). Trium eruditorum cantus vere egregius : at nescitur cœlum velitne concinere eorum voci, et efficere ut canant regiæ dynastiæ prosperitatem, an velit conficere fame eorum corpus, curis contristare eorum præcordia, et efficere ut sibi canant suam mancam fortunam. Trium eruditorum destinatio igitur pendet a cœlo : et si illa sit in alto, ad quid lætari; et si illa sit in imo, ad quid tristari? Tong yé missus ad Kiang nan, habere videtur contractionis aliquid : ideo ego dixi ejus destinationem a cœlo, ut relaxem illam.

---

64. COMITANS LI YUEN REPETENTEM *FLEXUOSAM* VALLEM PROŒMIUM.

T'ai hang montis austrum habet *Flexuosam* vallem : *Flexuosæ* vallis medio, fontes suaves terraque pinguis, plantæ arboresque densæ luxuriantesque, habitansque populus rarus modicusque. Aliqui dicunt, significari eam gyrare duos inter montes, adeoque appellari *Flexuosam* : alii dicunt, istam vallem, habitatione reconditam situque obstructam, eremitæ quam gyrantes obeunt. Amicus meus Li yuen habitat ibi, isque colloquens ait : vulgus quos vocat magnos viros, ego cognosco ipsos. Beneficia et gratias profundunt in alios, nominis famâ coruscant in sæculo; sedent in sacra regia, adducunt reducuntque centum præfectos, atque adjuvant cœli filium emittere jussa; cum sunt foris, tunc erigunt vexilla et signa, exponunt arcus et sagittas, militares homines coram inclamant, sequaces obstruunt viam, et ministerio addicti viri, singuli tenentes illorum supellectilem, concludunt viam pernicesque currunt; si satisfiant, erunt præmia, et si irascantur, erunt pœnæ; dotibus inclyti implent conspectum, evolventesque antiqua et recentia exaltant magnas virtutes, ingressaque aures non fastidiuntur; arcuati supercilio opimique genis, clara voce agilique persona, compti exterius et

---

nomine 元實.

(2) Cetera, præter versus, elucubrationum genera, cum dynastiæ Han elucubrationibus paria sunt. Li siang et Tchang tsi, duo Han yu discipuli.

Digitized by Google

而便體、秀外而惠中、飄輕裾、翳長袖、粉白黛綠者、列屋而閒居、妒寵而負恃、爭妍而取憐、大丈夫之遇知於天子、用力於當世者之所爲也、吾非惡此而逃之、是有命焉、不可幸而致也、窮居而野處、升高而望遠、坐茂樹以終日、濯清泉以自潔、採於山、美可茹、釣於水、鮮可食、起居無時、惟適之安、與其有譽於前、孰若無毀於其後、與其有樂於身、孰若無憂於其心、車服不維、刀鋸不加、理亂不知、黜陟不聞、大丈夫不遇於時者之所爲也、我則行之、伺候於公卿之門、奔走於形勢之途、足將進而趦趄、口將言而囁嚅、處汙穢而不羞、觸刑辟而誅戮、僥倖於萬一、老死而後止者、其於爲人、賢不肖、何如也、昌黎韓愈、聞其言而壯之、與之酒而爲之歌曰、盤之中、維子之宮、盤之土、可以稼、盤之泉、可濯可沿、盤之阻、誰爭予所、窈而深、廓其有容、繚而曲、如往而復、嗟盤之樂兮、樂且無央、虎豹遠跡兮、蛟龍遁藏、鬼神守護兮、呵禁不祥、飲且食兮壽而康、無不足兮奚所望、膏吾車兮秣吾馬、從子於盤兮、終吾生以徜徉、

黛 Tai, pigmentum ad pingenda supercilia : color viridis pressus.

鋸 Kiu, serra.

趦 Tse, 趦趄, incedendo non pro-

obsequiosi interius, agitant levem laciniam trahuntque longas manicas; fuco albatæ supercilioque virescentes, dispositæ domi otiosæ manent, invident gratiæ aut innituntur fiducia, concertant formositate ad captandam benevolentiam : magni viri, nacti amicitiam apud cœli filium, exerentesque vires in præsenti sæculo, id sunt scilicet. Ego non quod oderim ista, indeque declinaverim ipsa, verum fuit fatum, nec fuit casus ut attingerem. — Pauper habitat, et sylvestris manet, ascendit alta et prospicit remota; assidens frondosæ arbori sic finit diem, abluensque pura fonte sic se purgat; decerpens ex monte, mitia potest edere, et hamans in aquis, recentes valet manducare; surgendo manendoque nil fixum, uniusque allubentiæ commoditas; præ quam habere laudem de præterito, nonne potius carere vituperio in suo futuro, et præ quam habere delicias in corpore, nonne melius carere angoribus in suo corde? currus et vestes non cogitat, gladius et serra neque imponentur; ordinem turbationemque haud rescit, abrogationes promotionesque neque audit : magnus vir haud nactus fortunam, is est scilicet; ego vero gero illum.—Explorator expectans ad Summatum januam, præceps accurrens ad occasionum viam, pede volens progredi jamque hærescens, ore volens loqui jamque impeditus, versatus in sordidis neque erubescens, offendens criminales leges atque occidendus, fortunamque nactus ex aliquo casu, senex moriens tuncque vero cessans, is præ illis sapientior an degener, quomodo?

T'chang li civis Han yu, audito hoc sermone magnificavi eum, dedi illi vinum, et feci ipsi canticum dicens : *Flexuosæ* medium est tuum palatium, *Flexuosæ* humum potes inserere, *Flexuosæ* rivum potes ingredi et potes legere, *Flexuosæ* obstructa, quænam contendent tibi locum? penita atque profunda, laxitas ejus habet capacitatem; gyrans atque tortuosa, videris ire jamque redis. Io! *Flexuosæ* delicium, delicium imo sine adversis; tigris et pardus amovent vestigia, crocodilus et draco recedentes occultantur, Genii Spiritusque tutela custodiunt, nutuque impediunt male ominosa : epoto atque pranso, et longævitas et valetudo; nil non abundat jam, quid quod desideretur? Ungite meum currum, cibate meum equum; sequar dominum ad *Flexuosam* jam, finire meam vitam cum animo contento.

---

gredi, difficultas progrediendi.

趄 Tsiu, 趦趄, velle progredi et non posse.

囁 Nié, 囁嚅, loquax : os movens.

繚 Leao, pluribus ductibus vincire, glomerare.

徜 T'chang, 徜徉, perplexus, hac illac discursare : otiari, vagari.

徉 Yang, 彷徉, perplexus, hac illac discurrere.

Digitized by Google

送董邵南序　韓愈

燕趙古稱多感慨悲歌之士。董生舉進士。連不得志於有司。懷抱利器。鬱鬱適茲土。吾知其必有合也。董生勉乎哉。夫以子之不遇時。苟慕義彊仁者。皆愛惜焉。矧燕趙之士。出乎其性者哉。然吾嘗聞風俗。與化移易。吾惡知其今不異於古所云邪。聊以吾子之行卜之也。董生勉乎哉。吾因之有所感矣。爲我弔望諸君之墓。而觀於其市。復有昔時屠狗者乎。爲吾謝曰。明天子在上。可以出而仕矣。

祭十二郎文　韓愈

年月日。季父愈。聞汝喪之七日。乃能銜哀致誠。使建中遠具時羞之奠。告汝十二郎之靈。嗚呼。吾少孤。及長。不省所怙。惟兄嫂是依。中年。兄歿南方。吾與汝俱幼。從嫂歸葬河陽。既又與汝就食江南。零丁孤苦。未嘗一日相離也。吾上有三兄。皆不幸早死。承先人後

(1) Penicilli acumen; peritus enim erat doctor, qui honoribus ad votum non promotus, ad Fluvii septentrionem contendere volebat, ubi quædam veluti seditio fovebatur. Han yu clientem suum ita abeuntem animat, ut ab itione potius dextere dehortetur.

(2) Cum plures illic esse soleant eadem ægritudine affecti.

Digitized by Google

65. COMITANS TONG CHAO NAN PROŒMIUM.

Yen et Tchao regnis antiquitus laudabantur plures ægritudine suspirantes et mœrore cantillantes litterati; et Tong dominus, obtenta doctoratus laurea, continenter haud compos voti ab habentibus auctoritatem, sinu recondens acutum instrumentum (1), mœrore affectus accedit illam terram : ego scio illum profecto habiturum coeuntes (2); Tong dominus macte, euge! Quod dominus non offenderit fortunam, si qui amant justitiam æstimantque humanitatem, omnes amanter miserantur; quanto magis Yen et Tchao litterati, profluit ex quorum natura istud? At ego alias audivi vulgares mores cum regimine immutari : ego qui sciam illos nunc non differre ab antiquitus qui dicebantur? interim ex mei domini itu definietur istud : Tong domine macte euge! At ego ex hoc haberem aliquid efflagitandum; ut pro me salutes Wang tchou kiun illustris viri sepulchrum, atque videas per illud forum, an adhuc sit transacti temporis occisorem canum, et pro me invites dicens : sapiens cœli filius tenet alta, licet egredi ad magistratum jam (3).

---

66. SACRIFICANTIS DUODECIMO FILIO ORATIO.

Anno, luna, die, minor patruus Yu, accepi tui funeris septimam diem, tuncque potui continens dolorem offerre animum, missoque Kien tchong procul parare tempestivorum ferculorum polluctum, monere tuam duodecimi filii animam (4). Heu, heu! ego a puero pupillus; attingens adolescentiam, haud sciebam cui fiderem, tantumque fratri et fratriæ, his fidebam : media ætate frater obiit *Australi regione*, et ego cum te ambo juniores, secuti fratriam ivimus tumulatum Ho yang : postea vero cum te quæsivimus victum in Kiang nan, destitutique auxilio pupilli miseri, nec dum una die mutuo separati. Me supra fuerunt tres fratres, omnesque infortunate maturarunt dies; et qui exceperunt defunctorum parentum posteritatem, inter nepotes

---

(3) Yo i 樂毅, antiquus regni Yen strategus, inde ad Tchao regnum transmigravit, ubi feudo donatus atque Wang tchou kiun appellatus. 高漸離, voti impos litteratus, caninam vendebat, et quotidie in Yen metropolis foro ebriolus cantabat.

(4) 十二郎, ejus fratris filius, longe ab eo defunctus : unde, morte accepta, misit ad defuncti locum, qui ei inferias offerret.

Digitized by Google

者、在孫惟汝、在子惟吾、兩世一身、形單影隻、嫂嘗撫汝指吾而言曰、韓氏兩世、惟此而已、汝時尤小、當不復記憶、吾時雖能記憶、亦未知其言之悲也、吾年十九、始來京城、其後四年、而歸視汝、又四年、吾往河陽省墳墓、遇汝從嫂喪來葬、又二年、吾佐董丞相於汴州、汝來省吾、止一歲、請歸取其孥、明年、丞相薨、吾去汴州、汝不果來、是年、吾佐戎徐州、使取汝者始行、吾又罷去、汝又不果來、吾念汝從於東、東亦客也、不可以久、圖久遠者、莫如西歸、將成家而致汝、嗚呼、孰謂汝遽去吾而歿乎、吾與汝俱少年、以爲雖暫相別、終當久相與處、故捨汝而旅食京師、以求斗斛之祿、誠知其如此、雖萬乘之公相、吾不以一日輟汝而就也、去年、孟東野往、吾書與汝曰、吾年未四十、而視茫茫、而髮蒼蒼、而齒牙動搖、念諸父與諸兄、皆康彊而早世、如吾之衰者、其能久存乎、吾不可去、汝不肯來、恐旦暮死、而汝抱無涯之戚也、孰謂少者歿而長者存、彊者夭而病者全乎、嗚呼、其信然邪、其夢邪、其傳之非其眞邪、信也、吾兄之盛德、而夭其嗣乎、汝之純明、而不克蒙其澤乎、少者彊者而夭歿、長者衰

unus tu, inter filios unus ego, utrique generationi unica persona, corpus unum et umbra una (1). Fratria olim palpans te monstransque me locuta ait: Han familiæ duabus generationibus, tantum isti et nullus alius. Tu tunc adhuc tener, debes non ultra memoria tenere; ego tunc licet possem memoria recordari, tamen nondum intelligebam illius verbi tristitiam. Ego annorum novendecim, tunc veni regiam metropolim (2); post hoc quarto anno, redivi videre te; rursus quarto anno, ego adivi Ho yang salutare sepulchri tumulum, et offendi te, secutum fratriæ funus, venientem sepelire; post duos annos, ego adjuvi Tong regni ministrum in Pien tcheou, et tu venisti salutare me, moratusque unum annum, petiisti repatriare, assumptum propriam uxorem natosque; postero anno, regni minister obiit, ego reliqui Pien tcheou, et tu non executus adventum; isto anno, ego adjuvi militiam Siu tcheou, missoque assumere te vix profecto, ego rursus cessans abivi, et tu iterum non executus adventum. Ego considerans te sequuturum ad orientem, orientem etiam exterum esse, non posse fieri diu, cogitantique diuturnitatem nihil potius ac reverti occidentem, volebam constituta familia advocare te : heu, heu! quis dixisset te illico relicturum me atque moriturum? Ego cum te ambo junioris ætatis; putaveram, licet interim invicem distractos, tandem debere diu simul sociari loco, adeoque relicto te peregrinatus fui victitatum ad regiam metropolim, ut quærerem modii metretæve censum : si vere scivissem rem hujusmodi, licet decem mille quadrigarum Ducatum Ministeriumque, ego nec ob unius diei desertionem tui accessissem. Præterito anno, Mong tong yé abeunte, ego scripseram ad te sic : Mihi ætate nondum quadragenario, jam visus caligat, et capilli canescunt, et dentes nutant; considero omnes patres cum omnibus fratribus æque sanos validosque, et tamen brevis vitæ; ut ego, debilitatus quis, is poteritne diu permanere? ego non possum ire, tu non vis venire; timeo ne mane vespereve moriar, tuque haurias interminati dissidii angorem. Quis dixisset juniorem decessurum, senioremque remansurum, validum præreptum iri, infirmumque servari? Hei, hei! hoc vere ita? an id somnium, istudque nuncium non est rei veritas? Si verum, mei fratris ampla virtus sic præcidisset suum hæredem? tuaque pura ingenuitas sic non potuisset recipere ejus beneficium? junior validusque tamen præmature occubuisset, seniorque confectusque adhuc viveret integer? Non

(1) Ego unicus patris filius, et tu unicus fratris filius, simul semper uniti velut corpus et umbra.

(2) Sub 德宗, sexto ejus regni anno.

Digitized by Google

者而存全乎、未可以爲信也、夢也、傳之非其眞也、東野之書、耿蘭之報、何爲而在吾側也、嗚呼、其信然矣、吾兄之盛德而夭其嗣矣、汝之純明、宜業其家者、不克蒙其澤矣、所謂天者誠難測、而神者誠難明矣、所謂理者不可推、而壽者不可知矣、雖然、吾自今年來、蒼蒼者、或化而爲白矣、動搖者、或脫而落矣、毛血日益衰、志氣日益微、幾何不從汝而死也、死而有知、其幾何離、其無知、悲不幾時、而不悲者無窮期矣、汝之子始十歲、吾之子始五歲、少而彊者不可保、如此孩提者、又可冀其成立邪、嗚呼哀哉、嗚呼哀哉、汝去年書云、比得軟脚病、往往而劇、吾曰、是疾也、江南之人、常常有之、未始以爲憂也、嗚呼、其竟以此而殞其生乎、抑別有疾而致斯乎、汝之書、六月十七日也、東野云、汝歿以六月二日、耿蘭之報無月日、蓋東野之使者、不知問家人以月日、如耿蘭之報、不知當言月日、東野與吾書、乃問使者、使者妄稱以應之耳、其然乎、其不然乎、今吾使建中祭汝、弔汝之孤、與汝之乳母、彼有食可守、以待終喪、則待終喪而取以來、如不能守以終喪、則遂取以來、其餘奴婢、竝令守汝

potest haberi verum sane. At si somnium, relatumque non est rei veritas, Tong yé illius epistola et Keng lan (1) istius nuntium ad quid manent me penes? Heu, heu! id vere ita quidem; mei fratris ampla virtus etiam præcidit suum hæredem, et tua pura ingenuitas debens constituere ejus familiam, non potuit recipere ejus beneficium jam : quod dicitur, Cœlum vere difficile indagari, Spiritusque vere difficile internosci; quod dicitur, rationes non posse conjectari, longævitatemque non posse præsciri. At licet ita, mihi ab hoc anno adhuc, canescentes aliqui immutati et facti albi jam, nutantes aliqui excussi exciderunt jam (2), vitalis spiritus in diem magis flaccescit, animi vigor in diem magis attenuatur : quamdiu non sequar te ad moriendum? Mortui si habent sensum, ipsi quamdiu separabimur? Et si ii sine sensu, affligar non multum temporis, atque carentia afflictionis absque termino determinabitur. Tuus filius modo decennis, meusque filius modo quinquennis (3) : juvenes atque robusti neque possunt servari, et hujusmodi puellulos, adhuc fas sperare illos adultos constituros? Heu heu, dolendum sane! hei hei, quam dolendum! Tu, elapso anno, epistola dicebas : novissime accepi debilitatis pedum infirmitatem, atque identidem recrudescit; Egoque respondi : hujusmodi morbum, Kiannanenses cives passim habent eum, non est cur habeas curæ. Heu! ipse tandem ex hoc amiseris tuam vitam, an alio habito morbo profuderis eam? Tua epistola, sextæ lunæ decimi septimi diei erat, et Tong yé ait te mortuum in sextæ lunæ secunda die, et Keng lan nuncium sine luna dieque. Scilicet ad Tong yé missus haud noverat interrogandos domesticos de luna et die, sicut Keng lan nuncius neque sciverat debere dici lunam et diem, et Tong yé dans mihi epistolam tunc interrogavit missum, missusque temere pronuntiavit ad respondendum ei : id itane, an id non ita? Nunc ego mitto Kien tchong sacrificare tibi, solarique tuum pupillum, cum tua nutrice : qui si habentes annonam possint conservari, usque dum absolvantur exequiæ, tunc expectabo finem exequiarum ut assumam ad me; quod si non possint sustentari ad finem exequiarum, tunc statim assumam ut adveniant. Hos præter, famulitium, simul jubebo servare tuum luctum; et ego viribus po-

(1) Domesticus, infausti nuncii allator.

(2) Canescentes crines canuerunt, nutantes dentes exciderunt.

(3) Ille 湘, iste 袒 appellatus.

Digitized by Google

喪、吾力能改葬、終葬汝於先人之兆、然後惟其所願、嗚呼、汝病吾不知時、汝歿吾不知日、生不能相養以共居、歿不能撫汝以盡哀、斂不憑其棺、窆不臨其穴、吾行負神明、而使汝夭、不孝不慈、而不得與汝相養以生、相守以死、一在天之涯、一在地之角、生而影不與吾形相依、死而魂不與吾夢相接、吾實爲之、其又何尤、彼蒼者天、曷其有極、自今以往、吾其無意於人世矣、當求數頃之田、於伊潁之上、以待餘年、教吾子與汝子幸其成、長吾女與汝女待其嫁、如此而已、嗚呼、言有窮而情不可終、汝其知也邪、其不知也邪、嗚呼哀哉、尚饗、

祭鱷魚文　韓愈

維年月日、潮州刺史韓愈、使軍事衙推秦濟、以羊一豬一、投惡谿之潭水、以與鱷魚食而告之、曰、昔先王既有天下、列山澤、網罷擢刃、以除蟲蛇惡物、爲民害者、驅而出之四海之外、及後王德薄、不能遠有、則江漢之閒、尚皆棄之、以與蠻夷楚越、況潮嶺海之閒、去京師萬里

鱷 Ngo, crocodilus.
潮 T'chao, maris æstus.
擢 T'chouo, furcâ e limo extrahere: confodiendo capere testudines.
嶺 Ling, montana via: pervium jugum.

tens transmutare sepulturam, omnino inhumabo te in defunctorum parentum tumulo, et tunc vero obsecundavero ipse quod desidero. Heu, heu! tui morbi ego neque scivi tempus, tuæ mortis ego neque scivi diem, vivum non potui te alere sicque simul habitare, mortuum non potui complecti te ad explendum dolorem, deponendo non incubui tuæ sandapilæ, tumulando non adstiti tuæ fossæ; mea vita offendens Spirituum numen fecit te præmori, non pius neque observans haud merui cum te mutuo sustentari ad vivendum, mutuo custodiri ad mortem; sed uno ad cœli terminum, alteroque ad terræ angulum, vixisti quin umbra cum meo corpore mutuo adhærerent, obiisti quin anima cum me somniante mutuo exciperentur : ego vere feci hoc, ipseque ultra quid conquerar? illud cæruleum cœlum, ecquando ipsum scit desistere? At jam nunc in posterum, mihi quidem nulla cogitatio de hominum sæculo jam : oportet quæram aliquot centuriarum agrum super I et Yn aquarum oras, ad expectandum reliquos annos; erudiamque meum filium cum tuo filio sperans illos profecturos, educaboque meam filiam cum tua filia usquedum ipsæ nubant, ita et nil aliud. Heu, heu! verba habent finem, at affectus non possunt expleri; tu ipse sentisne, an ipse non sentis jam? Hei hei, quam dolendum! Peroptato gustes (1).

---

67. POLLUCENTIS CROCODILO ALLOCUTIO.

Eo anno, mense, die, T'chao tcheou præfectus Han yu, mitto militarium rerum prætorium administrum T'sin tsi (2), cum ove una et sue una, projiciendis infausti torrentis paludosam in aquam, ut det crocodilo comedendas atque moneat ipsum sic : Olim priores reges cum obtinerent totum imperium, exponebant montibus lacubusque retia, laqueos, transfigentesque gladios, ut abigerent reptilia, serpentes, infestaque animalia, quæ essent populo nociva, propulsaque ejicerent ea quatuor extra maria. Quando postea regum virtus imminuta, non potuit longinqua possidere, tunc Kiang et Han fluviis interjecta, etiam omnia relicta sunt, ut darentur australi orientalique barbaro T'chou et Yué; quanto magis T'chao præfectura, montibus marique interjecta, distansque regiæ metropoli decemmille stadia? Et crocodilus

---

(1) Formula ad concludendum hujusmodi orationes, qua invitantur Manes ad oblatis cibis fruendum.

(2) 刺史, nunc temporis præfectus : 軍事衙推, prope ut chiliarchus. Han yu missus ad austrum præfectus, statim didicit regionem a crocodilo infestari : hinc eum avertere curavit.

Digitized by Google

哉、鱷魚之涵淹卵育於此、亦固其所、今天子嗣唐位、神聖慈武、四海之外、六合之內、皆撫而有之、況禹跡所揜、揚州之近地、刺史縣令之所治、出貢賦、以供天地宗廟百神之祀之壤者哉、鱷魚其不可與刺史雜處此土也、刺史受天子命、守此土、治此民、而鱷魚睅然不安谿潭、據處食民畜、熊豕鹿鼉、以肥其身、以種其子孫、與刺史亢拒、爭爲長雄、刺史雖駑弱、亦安肯爲鱷魚低首下心、伈伈睍睍、爲民吏羞、以偷活於此邪、且承天子命以來爲吏、固其勢不得不與鱷魚辨、鱷魚有知、其聽刺史言、潮之州、大海在其南、鯨鵬之大、蝦蟹之細、無不容歸、以生以食、鱷魚朝發而夕至也、今與鱷魚約、盡三日、其率醜類、南徙於海、以避天子之命吏、三日不能、至五日、五日不能、至七日、七日不能、是終不肯徙也、是不有刺史聽從其言也、不然、則是鱷魚冥頑不靈、刺史雖有言、不聞不知也、夫傲天子之命吏、不聽其言、不徙以避之、與冥頑不靈、而爲民物害者、皆可殺、刺史則選材技吏民、操强弓毒矢、以與鱷魚從事、必盡殺乃止、其無悔、

睅 Hoan, Wan, oculi magni : clare videre, circumspicere : pulcher.

伈 Sin, 侁 T'sin, pavere.

鵬 P'ong, aquila fabulosa.

Digitized by Google

insidens delitescere ovaque fovere in ea, utique certe suo loco. At nunc cœli filius succedens T'ang solio, divinus sapiens clemensque bellator, quatuor extra maria, sexque intra regiones, omnia moderatur atque possidet ea; quanto magis Yu vestigia quam cooperuere, Yang provinciæ proximam terram, præfectus et subpræfectus quam administrant, producentem oblata et vectigalia ad alenda Cœlo, Telluri, avitæ aræ, variisque Spiritibus sacrificia regionem? Crocodilus ipse non potes cum præfecto mixtim incolere hanc terram jam. Præfectus, accepto cœlestis filii mandato, custodit hanc terram gubernatque hunc populum; et crocodilus expansis oculis nil quietus, torrentem paludemque potitus occupare, et devorare populum et bestias, ursos, porcos, cervos et hydropotes, ad saginandum suum corpus, ad procreandum suos natos progeniemque : cum præfecto rivalis obsistis, contendisque esse potior fortis. Præfectus licet invalidus debilisque, tamen qui velit pro crocodilo, demisso capite dejectoque animo, totus trepidus timisque aspectans, fieri populi administrorumque probrum, sicque suffurari vitam in loco? Immo accepto cœlestis filii mandato ut venirem agere præfectum, enimvero rei naturâ non possum quin cum crocodilo contendam. Crocodilus si habes sagacitatem, ipse audies præfecti verbum. T'chao præfectura, magnum pelagus habet ad ipsius austrum, et balenæ et tragopanades immanes, et cammari et cancri exiles, nil non capitur confluitque ad vivendum et ad comedendum : crocodilus mane profectus vespere pervenerit. Nunc cum crocodilo paciscor, expletis tribus diebus, ipsum adducta generis stirpe, austrum transmigraturum in mare, ad declinandum cœlestis filii legatum præfectum; tribus diebus si non possit, protrahentur quinque dies, et si quinque diebus nec possit, protrahentur septem dies; si septem diebus neque possit, scilicet usque non volet transmigrare, scilicet neminem habet præfectum, ut audiens obsequatur ejus verbis : et si non ita, tunc erit quod crocodilus stupidus et hebes sine intelligentia, præfectus licet faciat verbum, neque audit neque scit. Hujusmodi superbiens cœlestis filii legato magistratui, nec audiens ejus verba, nec transmigrans ad evitandum illum, cum stupido hebete sine intelligentia, qui tamen sit populo animalibusque detrimento, æque debebit occidi. Præfectus tunc seliget dexteritate valentes administros popularesque, capietque validos arcus venenatasque sagittas, ut cum crocodilo aggrediatur opus, et omnino penitus extincto, tunc cessabit : ipsius ne sit pœnitendum.

蝦 Hia, bufo. 鰕, cammari. | 蟹 Hiai, cancer.

Digitized by Google

桐葉封弟辨

柳宗元

古之傳者有言、成王以桐葉與小弱弟戲曰、以封汝、周公入賀、王曰、戲也、周公曰、天子不可戲、乃封小弱弟於唐、吾意不然、王之弟當封邪、周公宜以時言於王、不待其戲而賀以成之也、不當封邪、周公乃成其不中之戲、以地以人、與小弱弟者爲之主、其得爲聖乎、且周公以王之言不可苟焉而已、必從而成之邪、設有不幸、王以桐葉戲婦寺、亦將舉而從之乎、凡王者之德、在行之何若、設未得其當、雖十易之不爲病、要於其當、不可使易也、而況以其戲乎、若戲而必行之、是周公教王遂過也、吾意周公輔成王、宜以道從容優樂、要歸之大中而已、必不逢其失而爲之辭、又不當束縛之馳驟之、使若牛馬然、急則敗矣、且家人父子、尚不能以此自克、況號爲君臣者邪、是直小丈夫孰孰者之事、非周公所宜用、故不可信、或曰封唐叔、史佚成之、

捕蛇者說

柳宗元

永州之野產異蛇、黑質而白章、觸草木盡死、以齧人、無禦之者、然得而腊之

68. PAWLONIÆ FOLIO NOBILITASSE FRATREM REFUTATUR.

Antiquorum memoriæ habent dictum, T'cheng regem de pawloniæ folio donasse minorem tenellum fratrem, jocoque dixisse, ad regulum creandum te (1); et Tcheou Duce ingresso gratulari, regem dixisse, joco scilicet; et Tcheou Duce reponente, cœli filium non decere jocari, tunc regulum creasse minorem tenellum fratrem in T'ang : ego arbitror non verum. Regis frater debebatne creari? Tcheou Dux debuisset juxta tempus dicere ad regem, nec expectare hujus jocum ad gratulandum sicque perficere rem : non debebatne creari? Tcheou Dux tunc consummasset illius haud congruum jocum, de terra et de populo donatum minorem tenellum fratrem faciendi horum dominum; is obtinuissetne evadere sanctus? Præterea Tcheou Dux existimassetne regis verba non posse temere supersederi, omnino consequenter perficienda esse? An casu quo haud feliciter rex cum pawloniæ folio illusisset mulierum eunuchum, etiam fuisset elaturus atque prosecuturus rem? Cujusvis regnantis virtus pendet ab actionis qualitate : si nondum attigerit rei congruum, vel decies mutare illam non erit defectus, confluensque in rei congruum non decebit ut mutetur; quanto magis cum ille jocetur? Si jocatus adhuc debuisset facere hoc, scilicet Tcheou Dux docuisset regem perficere erratum. Ego puto Tcheou Ducem adjuvando T'cheng regem, debuisse juxta ordinem placido vultu eminenterque jucunde contrahere et convertere illum ad justum medium, et nil aliud; certe non captasse illius errorem ut faceret ei lectionem : itemque nec debuisse constringere illum, urgere illum, ut videretur bovis equique instar; urgere jam perdere fuisset. Immo domestici homines pater et filius adhuc non possunt juxta hoc se urgere, quanto minus qui appellantur esse princeps et vassallus? Fuisset vere parvi hominis angustæ intelligentiæ res, non Tcheou Dux quod debuisset adhibere. Ideo non debet credi. Aliqui dicunt creationem T'ang chou, cancellarium I confecisse eam.

---

69. CAPIENTIS SERPENTES HISTORIA.

Yong tcheou campi gignunt insolitum serpentem, nigra substantia atque albo indumento; tangens plantas arboresque prorsus occidit, eoque morsum hominem nil retinebit eum : sed si captus atque exsiccatus fiat in

---

𧖴, Kiué, *idem ac* 缺, destruere : maculare : 𧖴𧖴, angusta intelligentia.

---

(1) Folio in rotundæ tesseræ formam, qua reguli donabantur, redacto.

Digitized by Google

以爲餌、可以已大風、攣踠瘻癘、去死肌、殺三蟲、其[illegible]之、歲賦其二、募有能捕之者、當其租入、永之人爭奔走焉、有蔣氏者、[illegible]世矣、問之、則曰、吾祖死於是、吾父死於是、今吾嗣爲之十二年、幾死者數矣、言之、貌若甚戚者、余悲之、且曰、若毒之乎、余將告於涖事者、更若役、復若賦、則何如、蔣氏大戚、汪然出涕曰、君將哀而生之乎、則吾斯役之不幸、未若復吾賦不幸之甚也、嚮吾不爲斯役、則久已病矣、自吾氏三世居是鄉、積於今六十歲矣、而鄉鄰之生日蹙、殫其地之出、竭其廬之入、號呼而轉徙、飢渴而頓踣、觸風雨、犯寒暑、呼噓毒癘、往往而死者、相藉也、曩與吾祖居者、今其室十無一焉、與吾父居者、今其室十無二三焉、與吾居十二年者、今其室十無四五焉、非死則徙爾、而吾以捕蛇獨存、悍吏之來吾鄉、叫囂乎東西、隳突乎南北、譁然而駭者、雖雞狗不得寧焉、吾恂恂而起、視其缶、而吾蛇尚存、則弛然而臥、謹食之、時而獻焉、退而甘食其土之有、以盡吾

攣 Liuen, manibus pedibusque curvus : ligati simul tracti.
踠 Yuen, corpore curvus.
瘻 Leou, ulcus manans.
癘 Lai. Li, pestifera lues.
汪 Wang, exundatio.
噓 Hiu, lente efflare : pleno ore efflare.

medicinam, poterit cessare plenam paralysim, cervamen cruris, colli tumorem, et ulcera, abigere mortuam carnem, et occidere trifarios vermes (1). Rei initio, principe medico ex regis mandato colligente eos, anno oblata eorum duo; at edicto, si qui possent captare illos, valituros ipsis vectigal offerendum, Yong cives certatim accurrerunt. Quædam Tsiang familia incumbebat hujusmodi lucro a tribus generationibus jam; interrogavi hominem, statimque dixit : meus avus periit ex hoc, meus pater periit ex hoc; nunc ego succedens feci hoc duodecim annos, propeque perii sæpe jam. Dicendi hoc vultus videbatur admodum tristis : ego miseratus eum, interim dixi : tu gravarisne hoc? Ego mox dicam ad curatorem rei, mutet tuum munus, reddatque te vectigalem, sic quomodo? Tsiang cognominatus valde tristatus, profuse emittens lacrymas ait : dominus velisne miseratus vivificare me? tunc meum hujus ministerii infortunium, haud quantum reddendi me vectigalem infortunium grave est : antehac ego nisi gessissem hoc ministerium, tunc pridem jam defecissem. Ex quo mea familia tribus generationibus habitavit hunc pagum, coaluerunt usque nunc sexaginta anni; et pagi vicinorum vita in diem coarctata, qui exhaustis suæ terræ proventibus, absumptaque sui tugurii annona, edentes clamorem aversi transmigrarint, famelici sitibundi procumbentes ceciderint, offendentes ventos et pluviam, lacessentes frigus et calorem, et aspirantes pestiferam luem, passim obiverint, continenter adjacent jam (2). Olim cum meo avo commorantium, nunc ex horum familiis decem non est una; cum meo patre commorantium, nunc ex horum familiis decem, non sunt duæ vel tres; cum me commorantium duodecim annos, nunc ex horum familiis decem, non sunt quatuor vel quinque; si non mortuæ, tunc transmigrarunt : dum ego capiendo serpentes solus supersum. Duri apparitores advenientes nostrum pagum, clamantes strepunt ad ortum et occasum, destruentes irrumpunt ad austrum et boream, vociferantesque perterrent ut vel gallinæ et canes non obtineant quietem : ego cautus cautus surgo, inspectaque illa testa, meus serpens adhuc vivit, tunc remisso animo cubo, diligenter nutrio illum, temporique sisto, regressusque jucunde comedo istius terræ

恂 Siun, sincerus : gaudere : trepidare : serio : blande reverens.

---

(1) Phtysi aliisque morbis consumptorum cadavera quos generant vermes, qui nempe sanis eumdem morbum ingenerare dicuntur.

(2) Tam multi, ut alia aliis cadavera adjacere videantur.

Digitized by Google

齒、蓋一歲之犯死者二焉。其餘則熙熙而樂、豈若吾鄉鄰之旦旦有是哉。今雖死乎此、比吾鄉鄰之死、則已後矣、又安敢毒邪。余聞而愈悲、孔子曰、苛政猛於虎也、吾嘗疑乎是、今以蔣氏觀之、猶信、嗚呼、孰知賦斂之毒、有甚是蛇者乎、故爲之說、以俟夫觀人風者得焉。

宋文○待漏院記

王禹偁

天道不言、而品物亨、歲功成者、何謂也、四時之吏、五行之佐、宣其氣矣、聖人不言、而百姓親、萬邦寧者、何謂也、三公論道、六卿分職、張其教矣、是知君逸於上、臣勞於下、法乎天也、古之善相天下者、自咎夔至房魏、可數也、是不獨有其德、亦皆務於勤耳、況夙興夜寐、以事一人、卿大夫猶然、況宰相乎、朝廷自國初因舊制、設宰相待漏院於丹鳳門之右、示勤政也、乃若北闕向曙、東方未明、相君啟行、煌煌火城、相君至止、噦噦鸞聲、金門未闢、玉漏猶滴、撤蓋下

(1) Quovis mane lacessunt mortem.

(2) Cum Confucius ad T'ai montis angulum invenisset mulierem plorantem, quod illic socer, maritus et filius a tigride vorati fuerint, petiit cur non inde transmigraret. Respondit, quod gravi vectigali locus immunis esset. Tunc Confucius ad discipulos : tenete rem, grave vectigal crudelius quam tigris.

Digitized by Google

proventus, ad explendam meam ætatem : scilicet uno anno lacesso mortem bis, ejus reliquo vero ludibundus gaudeo; qui sicut mei pagi vicini, quovis mane habentes illud (1)? Nunc etiamsi moriar ex hoc, præ mei pagi vicinorum obitu, equidem jam serius erit, qui ausim gravari? — Ego audiens magis miserebar. Confucius dixerat : vexans vectigal crudelius quam tigris (2) : ego olim dubitabam de hoc; nunc a Tsiang familia videndo rem, adhuc credo. Heu, heu! quis scit vectigalis prægravis toxicum esse majus hujusmodi serpentibus? Propterea feci rei narrationem, sic sperans eos, qui contemplantur hominum mores, offensuros.

---

70. EXPECTANDI HORAM SEPTO INSCRIPTIO.

Cœli lege nil dicente, ordines rerum evolvi annique opus perfici, quid significat? Quatuor temporum præsides et quinque elementorum adjutorium explicare illius atmosphæram scilicet (3). Principe homine nil dicente, totum populum conciliari omniaque regna tranquillari, quid significat? Tres summates disserentes jus, sexque ministros distributis partibus prolatare ejus institutionem scilicet. Unde scitur principem vacare in alto, ministrosque laborare in imo, instar esse cœli. Antiquitatis egregie adjuvantes imperium, a Kao et K'oei adusque Fang et Wei (4), possunt numerari; scilicet non tantum habebant aptas virtutes, sed etiam omnes incumbebant ad sedulitatem. Eo magis quod maturius surgere seriusque cubare ad serviendum summo homini, imperii toparchæ adhuc ita, a fortiori imperii ministri. — Regia curia a dynastiæ initio inhærens antiquis institutis, constituit imperii ministris *Expectandi horam* septum ad *Rubri phœnicis* januæ dexteram(5); ostendit advigilandum regimini scilicet. En ergo boreali ostio expectante auroram, eoaque plaga nondum dilucescente, ministri principes ineunt iter, facibusque collucent accensa mœnia; ministri principes appulsi sistunt, harmoniceque sonat tintinnabulorum vox : aurea janua nondum patet, gemmea clepsydra adhuc stillat, remotâ umbellâ excensique curru, ibi modo ad qui-

---

(3) Quatuor genii temporum præsides sunt 勾芒, 祝融, 蓐收, 玄冥.

(4) 房玄齡 et 魏徵, duo, sub T'ang dynastiæ secundo imperatore 太宗, celebres imperii ministri.

(5) Ad imperialis portæ, alias 朱雀門 dictæ, dexteram, ædificavit ædes, quibus matutinales ministri expectarent. 漏, gemmea scutella e rima aquam stillans ad horam indicandam, *clepsydra*.

Digitized by Google

車、於焉以息、待漏之際、相君其有思乎、其或兆民未安、思所泰之、四夷未附、思所來之、兵革未息、何以弭之、田疇多蕪、何以闢之、賢人在野、我將進之、佞人立朝、我將斥之、六氣不和、災眚薦至、願避位以禳之、五刑未措、欺詐日生、請修德以釐之、憂心忡忡、待旦而入、九門既啟、四聰甚邇、相君言焉、時君納焉、皇風於是乎清夷、蒼生以之而富庶、若然、則總百官、食萬錢、非幸也、宜也、其或私讎未復、思所逐之、舊恩未報、思所榮之、子女玉帛、何以致之、車馬玩器、何以取之、姦人附勢、我將陟之、直士抗言、我將黜之、三時告災、上有憂色、構巧詞以悅之、羣吏弄法、君聞怨言、進諂容以媚之、私心慆慆、假寐而坐、九門既開、重瞳屢回、相君言焉、時君惑焉、政柄於是乎隳哉、帝位以之而危矣、若然、則死下獄、投遠方、非不幸也、亦宜也、是知一國之政、萬人之命、懸於宰相、可不慎歟、復有無毀

禳 Jang, sacrificium deprecationis.
釐 Li, dare : disponere : domestica felicitas : decima pars unius lineæ.
瞳 T'ong, pupilla.

(1) Boreale ostium, aurea janua, novenæ portæ, æque imperatoris fores innuunt. Dum ministri summo mane regiam accederent, mœniorum faces eis prælucebant.

(2) 六氣, nempe duo elementa Yn et Yang, pluvia et ventus, tenebræ et lux.

Digitized by Google

escendum (1). At expectandi horam tempore, ministri principes an ipsi aliquid cogitant? — Eorum aliqui, frequenti populo nondum tranquillato, cogitant quid tranquillabit eum; quatuor barbaris nondum adhærentibus, cogitant unde attrahent eos; bellicis armis nondum sedatis, quo modo coerceant ea; agrorum terris passim sterilescentibus, quo modo proscindant eas; sapientes viri versantur in campis, ego volo introducere illos; assentatores homines insunt aula, ego volo abigere illos; senaria temperie non æquilibri (2), calamitates cladesque affluenter incessunt, velim recedere sede ad deprecandas eas; quinque suppliciis nondum intermissis, injuriæ dolique quotidie oriuntur, faciam excolere virtutem ad componendam rem (3) : sollicitoque animo summe anxii expectant mane ut ingrediantur, novenisque januis vix apertis, quadruplo auditu summe proximante (4), ministri principes loquuntur, præsens princeps excipit, regiique mores ex hoc puri et æquales, cœlique creaturæ per hoc divites et frequentes. Si ita, tunc ducatus centum præfectorum, censusque decemmille nummorum, non est fortuna, meritum est. — Eorum alii, privatis injuriis nondum repensis, cogitant ecquo persequantur eas; antiquo beneficio nondum retributo, cogitant unde cohonestent illud; pueros, ancillas, gemmas, serica, quo modo acquirant ea; currus, equos, ludicra instrumenta, quo modo capiant ea; iniquus homo adhæret auctoritati, ego volo promovere illum; rectus vir resistit verbis, ego volo abrogare illum; trium temporum nuntiata sterilitate (5), princeps habet dolentem speciem, fabricabor ingeniosos sermones ad exhilarandum eum; cœtu præfectorum ludente leges, princeps audit conquerentium verba, introducam assentatorium vultum ad leniendum eum : privatisque affectibus summe relaxatis, vestiti dormitant in sedendo, novenisque januis vix apertis, duploque oculo pluries converso, ministri principes loquuntur, præsens princeps hallucinatur, guberniique manubrium ex hoc pessumdabitur sane, imperatorisque solium ob hoc periclitabitur. Si ita, tunc mori imo carcere, vel conjici in longinquam regionem, non est infortunium, sed meritum est (6). — Unde scitur totius regni regimen, multorumque hominum vitam pendere a gubernii ministris; licebitne minus attendere? Præterea sunt vacui vituperio

(3) Curabo ut imperator virtutem excolat.

(4) Imperatoris auditus dicitur quadruplex, quia quatuor portis patere debet : item ejus oculus dicitur duplex, summe vigil scilicet.

(5) Veris, æstatis, autumnique sterilitate principi nuntiata.

(6) Primi merito censibus fruuntur, secundi summas merentur pœnas.

Digitized by Google

無譽、旅進旅退、竊位而苟祿、備員而全身者、亦無所取焉、棘寺小吏王禹偁爲文、請誌院壁、用規於執政者、

黃岡竹樓記

王禹偁

黃岡之地多竹、大者如椽、竹工破之、刳去其節、用代陶瓦、比屋皆然、以其價廉而工省也、予城西北隅、雉堞圮毀、蓁莽荒穢、因作小樓二間、與月波樓通、遠吞山光、平挹江瀨、幽闃遼敻、不可具狀、夏宜急雨、有瀑布聲、冬宜密雪、有碎玉聲、宜鼓琴、琴調和暢、宜詠詩、詩韻清絕、宜圍棊、子聲丁丁然、宜投壺、矢聲錚錚然、皆竹樓之所助也、公退之暇、被鶴氅衣、戴華陽巾、手執周易一卷、焚香默坐、消遣世慮、江山之外、第見風帆沙鳥、烟雲竹樹而已、待其酒力醒、茶烟歇、送夕陽、

偁 T'CHENG, *antiquitus pro* 稱, celebrare, laudare, extollere.

刳 K'OU, K'EOU, dividere: excavare: occidere animalia.

堞, TIÉ, T'IÉ, mœnium corona: 雉堞, mœnium casulæ.

瀨 LAI, velociter fluere: aqua super arenam fluens.

闃, K'IU, silentium.

遼 LIAO, remotus.

瀑, POU, aqua ex alto ruens. PAO, 瀑雨, vehemens imber.

錚 TCHENG, metalli sonitus.

氅 T'CHANG, ciconiæ plumæ.

---

(1) Ad zizyphos assidebant novem ministri.

(2) Hoang kang, sub Hou pé 黃州 præfectura. Ibi Wang yu t'cheng, amissa

Digitized by Google

et vacui laude, gregati ingredientes gregatique recedentes, suffurati dignitatem ut temere stipendientur, dotati munere ad servandum sese; et ii nihil quo valeant est. Zizyphorum tribunalis parvus minister Wang yu t'cheng composui scripturam (1), velimque adnotetur septi muro, futura normæ pro tenentibus regimen.

---

71. HOANG KANG CANNEÆ CONTIGNATIONIS MEMORIA.

Hoang kang regio (2) abundat bambusis, magnis velut scandulis, et bambusarius faber fissis iis, abradens tollit inde genicula, et adhibentur pro figulinis tegulis; continentiaque tecta omnia sic, quia rei pretium modicum atque fabricatio facilis. Meæ urbis caurinus angulus, mœnium coronâ diruta eversaque, densis herbis incultus sordescebat : ideo ædificavi parvæ contignationis duplex cubiculum, cum *Lunaris fluctus* contignatione communicans, eminus absorbens montium lucem, coram hauriens Amnis fluctum, umbrosum, solitarium, remotum, penitum, quin possim plene exprimere. Æstati quadrans præceps pluvia, habet montani torrentis sonitum; hiemi quadrans spissa nix, habet minutarum gemmarum tinnitum; si quadrat pulsare lyram, lyræ moduli harmonice resonant; si quadrat cantare versus, versuum rhythmus limpide desinit; si quadrat ludere latrunculis, latrunculi sonant cædendi lignum instar; si quadrat immittere urceolo, sagittæ tinniunt percussi cymbali instar; omne, cannea contignatio quod adjuvat scilicet (3). A publicis recedens vacivus induo gruis e plumis vestem, defero Hoa australis pileum (4), manibusque tenens Tcheou Mutatoris unum volumen, accenso thure meditabundus sedeo, resolutasque abjiciens sæculi curas amnem montesque ultra, tantum video ventosa vela arenæque aves, fumum, nubes, bambusas, arbores, et nil aliud; cumque illa vini vis evanuerit, theæque fumus conquieverit (5), comitari occidentem solem, et occurrere

---

regis gratia, missus in Hoang tcheou præfectus, post *Lunaris fluctus* contignationem, hanc canneo tecto sibi extruxit.

(3) 瀑布, dicitur de aqua extensa, quæ e monte ruens extensam telam repræsentat. 投壺, lusus, quo in vasculi os immittuntur sagittæ, vini sanctione proposita.

(4) Vestis et pileus, quo Rationis Flamines utuntur : his gaudent litterati, adversa præsertim fortuna contristati, ut sæculo se majores ostendant.

(5) Teæ decoctio cessaverit.

Digitized by Google

迎素月、亦謫居之勝概也、彼齊雲落星、高則高矣、井幹麗譙、華則華矣、止於貯妓女、藏歌舞、非騷人之事、吾所不取、吾聞竹工云、竹之爲瓦、僅十稔、若重覆之、得二十稔、噫、吾以至道乙未歲、自翰林出滁上、丙申、移廣陵、丁酉、又入西掖、戊戌、歲除日、有齊安之命、己亥、閏三月到郡、四年之間、奔走不暇、未知明年又在何處、豈懼竹樓之易朽乎、後之人、與我同志、嗣而葺之、庶斯樓之不朽也、

嚴先生祠堂記

范仲淹

先生、光武之故人也、相尙以道、及帝握赤符、乘六龍、得聖人之時、臣妾億兆、天下孰加焉、惟先生以節高之、既而動星象、歸江湖、得聖人之淸、泥塗軒冕、天下孰加焉、惟光武以禮下之、在蠱之上九、衆方有爲、而獨不事王

譙 T'SIAO, mœnium turris : 譙譙, occidere : avis deplumis.

滁 T'CHOU, fluvius a quo nomen accepit 滁州 in Ngan hoei.

(1) Quatuor contignationum nomina : prima ædificata sub 5 dynastiis 五代; *Tsing han* a quinto Han dynastiæ imperatore 武帝 ædificata, viginti decempedas habebat altitudinis.

(2) Ex quo 屈原 fecit suum 離騷, eadem tentati fortuna litterati et poetæ sic designantur.

(3) *Summa doctrina*, secundi dynastiæ Song imperatoris 太宗 regni nomen : hujus primus annus cecidit in cycli trigesimum secundum. Koan lin, scilicet 揚

Digitized by Google

albidæ lunæ, etiam dejecto secubanti præcellens spectaculum est. Illæ *Par nubibus* et *Delapsa stella*, altæ, utique altæ erant; *Putei septum* et *Affixa turris*, pulchræ quidem, pulchræ erant (1) : at nonnisi ad includendum ludias mulierculas et recondendum cantores mimos, non erant contristatorum hominum usui (2), ego quas nec admitto. Ego audivi bambusarium fabrum dicentem, bambusas fieri tegulas tantum decem annis, et si duplo gemines eas, tenebunt viginti vindemiis. O! ego quum *Summa doctrina* cycli trigesimo secundo anno ab academicorum cœtu exiverim ad T'chou tcheou, trigesimo tertio translatus in Koang lin, trigesimo quarto rursus intravi occiduum tribunal, et trigesimo quinto anni ultima die recepi T'si ngan destinationem, et trigesimo sexto intercalari tertia luna appuli urbem (3) : quatuor intra annos excurrens cucurri sine requie, nec scio futuro anno rursus sim quo loco; qui timeam canneam contignationem facile corruptum iri? Posteriores viri cum me ejusdem ingenii, succedentes restaurabunt eam, sperandumque istam contignationem haud corruptum iri.

---

72. YEN DOMINI AVITÆ AULÆ INSCRIPTIO.

Dominus is, Koang ou imperatoris intimus amicus scilicet, alter alterum præstans a virtute. Cum imperator capiens rubrum sigillum insidensque senis draconibus obtinuit sanctorum virorum fortunam (4), subditi subditæque milleni et milleni, totoque imperio quis eminentior? unus iste dominus ab abstinentia supereminebat ei. Postea cum commotâ stellæ figurâ (5), repetens amnes lacusque, attigit sanctorum virorum puritatem, cœnum duxit currus et tiaras, totoque imperio quis magis? unus Kong ou per officiositatem infimus ei (6). In *Facinore* supremus novenarius, omnibus incipientibus aggredi facinus, solus *non serviens regibus regulisque*,

---

州; T'si ngan, scilicet 黃州. Occiduum tribunal in regia curia ita dictum, quod res imperii sustineret.

(4) Koang ou, primus orientalis Han imperator : ejus amicus 嚴子陵, recusato amplo magistratu, privatus vivere maluit. Insidere senis draconibus, e Mutationum libro, ad solium evectionem significat.

(5) Yen et imperatore simul decumbentibus, visum est astronomiæ præsidi videre imperatoris stellam ab alia urgeri : hinc Yen dicitur stellam regis commoviisse.

(6) Yen, tam humilis vivens, videbatur humilitate primus; et tamen imperator ita in eum officiosus, ut ipso humilior videretur.

Digitized by Google

侯、高尙其事、先生以之、在屯之初九、陽德方亨、而能以貴下賤、大得民也、光武以之、蓋先生之心、出乎日月之上、光武之量、包乎天地之外、微先生、不能成光武之大、微光武、豈能遂先生之高哉、而使貪夫廉、懦夫立、是大有功於名教也、仲淹來守是邦、始構堂而奠焉、乃復爲其後者四家、以奉祠事、又從而歌曰、雲山蒼蒼、江水泱泱、先生之風、山高水長、

岳陽樓記　范仲淹

慶曆四年春、滕子京謫守巴陵郡、越明年、政通人和、百廢具興、乃重修岳陽樓、增其舊制、刻唐賢今人詩賦於其上、屬予作文以記之、予觀夫巴陵勝狀、在洞庭一湖、銜遠山、吞長江、浩浩湯湯、橫無際涯、朝暉夕陰、氣象萬千、此則岳陽樓之大觀也、前人之述備矣、然則北通巫峽、南極瀟湘、遷客騷人、多會於此、覽物之情、得無異乎、若夫霪雨霏霏、連月不開、陰風

霪 Yn, diuturna pluvia. | 霏 Fei, pluviæ nivisve diffusio.

(1) Litteratorum scilicet.

(2) 復, eximere a tributo.

(3) *Faustus cursus*, dynastiæ Song quarti imperatoris 仁宗 regni nomen.

(4) Pa ling sub Song dynastia vocabatur Yo tcheou, ad Tong t'ing lacus ceciam extructa.

Digitized by Google

alte existimat suum opus; et dominus iste fecit hoc. In *Erumpente* primus novenarius, mascula virtute incipiente penetrare, potest *ipse nobilis subjacere ignobili, egregieque consequitur populum;* et Koang ou fecit hoc. Quia domini istius cor efferebatur usque solem lunamque supra, et Koang ou capacitas complectebatur usque cœlum terramque extra, sine domino isto non potuisset perfici Koang ou amplitudo, et sine Koang ou qui potuisset perfici domini istius celsitudo? Ast ut cupidus plebeius abstinuerit, debilisque homo constiterit, id magnum habet meritum apud celebratam religionem (1) : Tchong yen veniens custodire hanc præfecturam, initio excitavi aulam atque polluxi, tumque exemi existentium illius posterorum quatuor familias (2), ut peragerent delubri ministerium, etiamque exinde cecini dicens : Nubivagi montes viriditate splendent, Amnisque aquæ longe profluunt; istius domini auræ est montium altitudo aquarumque longitudo.

---

73. YO YANG CONTIGNATIONIS INSCRIPTIO.

Fausti cursus quarto anno (3), vere, T'eng tse king dejectus suscepit Pa ling præfecturam (4); et volvente postero anno, regimen expeditur, cives concordantur, pluraque eversa simul eriguntur : tunc iterum restaurata Yo yang contignatio, auctisque ejus antiquis formis, insculptæ T'ang sapientum recentiorumque hominum odæ et descriptiones in earum superficie (5), commissumque mihi facere scripturam in memoriam rei. Ego video istius Pa ling præcellens spectaculum pendere a Tong t'ing uno lacu; mordet longinquos montes, ebibit prolixum amnem, vastis aquis immensum patet, latusque caret limitis ora, et matutina aurora vespertinoque crepusculo, formarum species millenæ et millenæ : iste scilicet Yo yang contignationis generalis aspectus, prioresque homines exhibuerunt integrum jam. Sed si ita, cum ad boream communicet Ou et Hia montibus, et ad austrum finiat in Siao et Siang fluvios, transmigrantes peregrini contristati viri, plerique conveniunt huc loci, et contemplantium naturam affectus possuntne haud discrepare (6)? — Si enim minuta pluvia offusa caligine, continentibus mensibus non distraha-

---

(5) Odæ et descriptiones in eam contignationem exaratæ.

(6) Ou et Hia, montes in Se t'choan; Siao et Siang, fluvii in Kieou kiang. Peregrini intelliguntur qui, ut T'eng tse king, e supremis magistratibus dejecti, ad minora officia tristes transmittuntur. Horum bifaria ad contignationis aspectum commotio jam describitur.

Digitized by Google

怒號、濁浪排空、日星隱曜、山岳潛形、商旅不行、檣傾楫摧、薄暮冥冥、虎嘯猿啼、登斯樓也、則有去國懷鄉、憂讒畏譏、滿目蕭然、感極而悲者矣、至若春和景明、波瀾不驚、上下天光、一碧萬頃、沙鷗翔集、錦鱗游泳、岸芷汀蘭、郁郁青青、而或長烟一空、皓月千里、浮光耀金、靜影沉璧、漁歌互答、此樂何極、登斯樓也、則有心曠神怡、寵辱皆忘、把酒臨風、其喜洋洋者矣、嗟夫、予嘗求古仁人之心、或異二者之爲、何哉、不以物喜、不以己悲、居廟堂之高、則憂其民、處江湖之遠、則憂其君、是進亦憂、退亦憂、然則何時而樂耶、其必曰、先天下之憂而憂、後天下之樂而樂歟、噫、微斯人、吾誰與歸、

諫院題名記　　司馬光

古者諫無官、自公卿大夫至於工商、無不得諫者、漢興以來、始置官、夫以天下之政、四海之衆、得失利病、萃於一官使言之、其

檣 T'SIANG, malus navis.
楫, TSIÉ, remus, 楫.
芷 TCHE, iris florentina : herba odora.

(1) Cœli aer et lacus aqua, vasta tanquam æquora, cæruleo nitent colore : 頃, agri centum jugera.

Digitized by Google

tur, nubilusque ventus furens strideat, turbidique fluctus suffundant inane, solque et sidera occultent fulgorem, montesque et juga subducant formas, mercatoresque et peregrini non progrediantur, malis dejectis remisque demissis, tenuique crepusculo caligine fusco, tigrides rancent simiique ejulent; conscendentes hanc contignationem tunc erunt qui, relicto regno cogitantes patriam, afflicti calumniis verentes dicteria, tota conspicione mœrorem pariente, commoti penitus contristabuntur. Quod si vere temperato æthere clarescente, aquarum fluctus non exterreant, supraque infraque cœli lux impleat cæruleo millenas centurias (1), arenæque larus transvolantes consideant, holoserico squamati spatiantes natent, littorisque irides ripæque orchideæ florenti amœnitate virescant, et forte extensis vaporibus implentibus spatia(2), candida luna mille stadiis fluctuante luce scintillet auro, immotave immagine immergat gemmeum discum, piscatoresque cantu invicem respondentes, hujusmodi jucundentur sine fine; conscendentes hanc contignationem tunc erunt qui, corde dilatato spirituque delibuto gratiam et injuriam omnem obliviscentur, assumptoque vino expositi auræ, suo gaudio toti perfundentur.—Sed oh! ego jam investigavi antiquorum humanorum hominum animum, forte discrepare bifariorum horum actis (3) : cur vero? non a rebus gaudebant, neque a seipsis tristabantur; tenentes regiæ aulæ alta, tunc dolebant suum populum, incolentesque amnis lacuumque dissita, tunc dolebant suum principem : ii promoti etiam angebantur, dejectique etiam angebantur : ita vero quo tempore lætabantur? Ii annon certo dicebant : præcedimus imperii tristitiam ad tristandum, subsequimur imperii gaudium ad gaudendum? Proh! nisi hujusmodi hominibus, ego id cuinam applicarem?

---

74. CENSORIO TRIBUNALI AFFIGENDIS NOMINIBUS INSCRIPTIO.

Antiquitus censura carebat præfecto, sed a Summatibus et Ministris et Toparchis, usque ad opifices mercatoresque nullus non poterat admonefacere. Han exortâ usque adhuc, cœpit institui præfectus; sicque cum totius imperii regimen, quatuorque marium multitudinem quadrare aut fallere, proficere aut laborare, congeratur in unum præfectum ut commoneat id, sic factum

---

(2) Vespertinis vaporibus; si vesper scilicet sit.

(3) Inducitur jam sapientum genus, a binis modo descriptis classibus diversum, qui sive promoti sive dejecti, usque æquabiles consistunt.

Digitized by Google

爲任亦重矣、居是官者、當志其大、舍其細、先其急、後其緩、專利國家而不爲身謀、彼汲汲於名者、猶汲汲於利也、其閒相去何遠哉、天禧初、眞宗詔置諫官六員、責其職事、慶曆中、錢君始書其名於版、光恐久而漫滅、嘉祐八年、刻著於石、後之人將歷指其名而議之曰、某也忠、某也詐、某也直、某也曲、嗚呼、可不懼哉、

朋黨論

歐陽修

臣聞朋黨之說、自古有之、惟幸人君辨其君子小人而已、大凡君子與君子、以同道爲朋、小人與小人、以同利爲朋、此自然之理也、然臣謂小人無朋、惟君子則有之、其故何哉、小人所好者、利祿也、所貪者、貨財也、當其同利之時、暫相黨引以爲朋者、僞也、及其見利而爭先、或利盡而交疏、則反相賊害、雖其兄弟親戚不能相保、故臣謂小人無朋、其暫爲朋者、僞也、君子則不然、所守者道義、所行者忠信、所惜者名節、以之修身、則同道而相益、以之事國、則同心而共濟、終始如一、此君子之朋也、故爲人君者、但當退小人之僞朋、用

Digitized by Google

munus equidem grave est. Tenentes hoc officium, usque intenti rebus majoribus, omittunt quæ minora; anteferunt quæ urgent, et posthabent quæ remissiora; attendentes commodare regiæ familiæ, nil pro se moliuntur : sed isti tam solliciti de nomine, æquiparandi valde sollicitis de lucro; eos inter, medium intervallum quantum abest? *Cælestis prosperitatis* initio Tchen tsong edicto constituit censorios præfectos sex numero, commendavitque illis muneris officium : *Fausti cursus* medio, T'sien dominus cœpit scribere eorum nomina super tabulam : Koang timens ne diuturnitate detrita pereant, *Egregii auxilii* octavo anno incisa exhibui super lapidem (1); et posteritatis homines transituri, monstrando eorum nomina, dijudicabunt illos dicentes : talis quidem fidelis, talis vero fallax, talis porro rectus, talis autem tortuosus. O, o! licetne haud vereri?

---

75. SOCIETATIS COITIONISQUE DISSERTATIO.

Ego audivi societatis coitionisque dictionem, ab antiquitate eam extitisse, tantumque desiderari hominum principem discernere illius sapientes insipientesque et nil aliud. Plerique omnes sapientes cum sapientibus, quia communis sapientiæ, faciunt societatem; et vulgares homines cum vulgaribus hominibus, quia communicant lucro, faciunt societatem, idque naturaliter constans ratio est. At ego dico insipientes non habere societatem, solumque sapientes scilicet habere illam : cujus ratio quænam est? Vulgares homines quod amant, lucrosi census sunt; quod concupiscunt, opes et lucrum scilicet : in eorum communis lucri tempore, interim mutuo coire tractum ad efficiendam societatem illud, falsum est; cum ipsi videntes lucrum contendant primas, vel lucro exhausto unionem laxaverint, tunc e contra mutuo infensi lædentur, velque ipsi fratres et fratres cognati et affines, nec poterunt mutuo protegi : ideo ego dico vulgares homines carere societate, illudque interim facere societatem falsum esse. Sapientes viri autem non ita : quod servant, jus et æquitas, quod agunt, fidelitas et veracitas, quod amant, existimatio et disciplina : cum his excolunt sese, adeoque communicant doctrinam et mutuo adjuvantur; cum his subserviunt reipublicæ, adeoque unanimi sensu simul opitulantur, finisque et initium æque idem : et en sapientum societatem. Quapropter qui est hominum princeps, nonnisi debebit abigere vulga-

---

(1) *Cælestis prosperitas*, dynastiæ Song tertii imperatoris, 真宗, regni nomen. *Faustus cursus* et *Egregium auxilium*, ejus filii 仁宗 regni nomina.

Digitized by Google

君子之眞朋、則天下治矣、堯之時、小人共工驩兜等、四人爲一朋、君子八元八愷、十六人爲一朋、舜佐堯、退四凶小人之朋、而進元愷君子之朋、堯之天下大治、及舜自爲天子、而皐夔稷契等二十二人、竝立於朝、更相稱美、更相推讓、凡二十二人爲一朋、而舜皆用之、天下亦大治、書曰、紂有臣億萬、惟億萬心、周有臣三千、惟一心、紂之時、億萬人各異心、可謂不爲朋矣、然紂以亡國、周武王之臣、三千人爲一大朋、而周用以興、後漢獻帝時、盡取天下名士囚禁之、目爲黨人、及黃巾賊起、漢室大亂、後方悔悟、盡解黨人而釋之、然已無救矣、唐之晚年、漸起朋黨之論、及昭宗時、盡殺朝之名士、或投之黃河、曰、此輩清流、可投濁流、而唐遂亡矣、夫前世之主、能使人人異心不爲朋、莫如紂、能禁絕善人爲朋、莫如漢獻帝、能誅戮清流之朋、莫如唐昭宗之世、然皆亂亡其國、更相稱美推讓而不自疑、莫如舜之二十二臣、舜亦不疑而皆用之、然而後世不誚舜爲二十二人朋黨所欺、而稱

(1) Quatuor insipientes, nempe Præfectus operum, Hoan teou, San miao et Koen. Octo sinceri, scilicet e 高辛 familia sequentes, 伯奮, 仲堪, 叔獻, 季仲, 伯虎, 仲熊, 叔豹, 季貍. Octo affabiles, nimirum e 高陽 familia

rium hominum falsam societatem, et adhibere sapientum virorum veram societatem, statimque totum imperium ordinabitur. Yao imperatoris tempore, insipientes Præfectus operum, Hoan teou ceterique, quatuor homines faciebant unam societatem, et sapientes octo sinceri octoque affabiles, sexdecim homines faciebant unam societatem (1) : Choen adjuvans Yao abegit quatuor nefandorum insipientium societatem, atque admisit sincerorum affabiliumque sapientum societatem, et Yao imperium egregie compositum fuit. Cum Choen ipse ageret imperatorem, atque Kao et K'oei et Tsi et Sié et ceteri, viginti duo homines simul constituti in regia, alternatim mutuas laudes celebrarent, reciproceque mutua excusatione cederent, universi viginti duo homines faciebant unam societatem, et Choen omnes adhibuit eos, et imperium etiam egregie compositum fuit. Annales aiunt : T'cheou habebat vassallos centummille, sed centummille et animi; Tcheou habebat vassallos termille, sed unius animi : T'cheou tempore centummille homines, singuli diversi animi, poterant dici non facere societatem, sed T'cheou exinde amisit regnum; et Tcheou Ou regis vassalli, termille homines faciebant unam magnam societatem, et Tcheou adhibens exinde surrexit. Posteriore Han, Hien imperatoris tempore, universim capti imperii celebres litterati, custodiaque inclusi fuerunt, considerati tanquam coitionis homines; cumque a flavo pileo rebelles surrexerunt et Han familia summopere turbata fuit, tunc vero pœnitente resipiscentia omnes soluti coitionis homines atque remissi fuerunt, at jam nullum remedium. T'ang extremis annis paullatim cœpta societatis coitionisque disputatio, et accedente Tchao tsong tempore, omnes occisi regiæ celebres litterati, vel projecti in Croceum fluvium, dicendo : istius generis pure morati possunt injici turbido fluento; at T'ang statim periit. Quoad priorum ætatum monarchas, potens efficere ut omnes homines diversi animo non facerent societatem, nemo sicut T'cheou ; potens impedire probos viros efficere societatem, nemo sicut Han Hien imperator; potens occidione exterminare pure moratorum societatem, nulla sicut T'ang Tchao tsong generatio : at omnes turbarunt extinxeruntque suum regnum. Alternatim mutua laude celebrantes et excusatione cedentes absque sui suspicione, nulli sicut Choen imperatoris viginti duo ministri; et Choen etiam sine suspicione omnes adhibuit eos : verumtamen posteriores ætates non irriserunt Choen fuisse viginti duorum hominum societas et coitio quem ludifecerit, sed

---

sequentes, 蒼舒, 隤敳, 檮戭, 大臨, 尨降, 庭堅, 仲容, 叔達.

Digitized by Google

舜爲聰明之聖者、以能辨君子與小人也、周武之世、舉其國之臣三千人共爲一朋、自古爲朋之多且大、莫如周、然周用此以興者、善人雖多而不厭也、嗟乎、治亂興亡之迹、爲人君者可以鑒矣、

縱囚論

歐陽修

信義行於君子、而刑戮施於小人、刑入於死者、乃罪大惡極、此又小人之尤甚者也、寧以義死、不苟幸生、而視死如歸、此又君子之尤難者也、方唐太宗之六年、錄大辟囚三百餘人、縱使還家、約其自歸以就死、是以君子之難能、期小人之尤者以必能也、其囚及期而卒自歸無後者、是君子之所難、而小人之所易也、此豈近於人情哉、或曰、罪大惡極、誠小人矣、及施恩德以臨之、可使變而爲君子、蓋恩德入人之深、而移人之速、有如是者矣、曰、太宗之爲此、所以求此名也、然安知夫縱之去也、不意其必來以冀免、所以縱之乎、又安知夫被縱而去也、不意其自歸而必獲免、所以復來乎、夫意其必來而縱之、是上賊下之情也、意其必免而復來、是下賊上之心也、吾見上下交相賊

Digitized by Google

laudarunt Choen utpote acris intelligentiæ sanctum, quod potuerit discernere sapientes ab insipientibus. Et Tcheou Ou regis ætate, erigentes ipsius regnum ministri termille homines, simul faciebant unam societatem; et ab antiquitate facientes societatem, multitudine atque magnitudine nulli sicut Tcheou : at Tcheou usus his ad surgendum, probos viros licet multos haud tamen fastidivit. Ah! ordinis turbationisve et vigoris ruinæve vestigia, qui sunt hominum principes possunt habere speculo jam.

---

76. IN REMISSOS REOS DISCEPTATIO.

Fides et æquitas exercentur cum sapientibus viris, atque supplicia et obtruncatio inferuntur in insipientes homines : et supplicium si pertingat ad mortem, tunc crimen ingens malumque extremum, et hujusmodi vero insipientium hominum multo provectiores sunt; et velle ob justitiam mori, et ne temere contingat vita, respicere mortem sicut domuitionem, id ipsis sapientibus hominibus multo difficillimum est. — Ad T'ang T'ai tsong imperatoris sextum annum, scriptum summi supplicii reos tercentum et amplius homines, remissos ut redirent domum, compacto eos a se redituros ad obeundam mortem. Ergo sapientes viri quod difficile possunt, speratum insipientium hominum insigniores id certo valituros; et illos reos adveniente tempore demum a se rediisse nemine cunctante, scilicet sapientibus viris quod difficilius, insipientibus viris id facilius fuit : id qui congruit cum hominum natura? Aliquis dicet : crimine ingenti maloque extremo, vere insipientes homines erant : at cum propagata beneficiorum vis ad regendum eos, potuit fieri ut immutati evaserint sapientes viri; etenim beneficiorum vim penetrare homines profunde atque immutare homines celeriter, datur hujusmodi quidem. Respondeo, T'ai tsong faciendo hoc, per id quæsivisse hujusmodi famam sane. At quomodo scias illum remittendo eos abire, haud cogitasse illos certe venturos ad sperandam veniam, proptereaque remisisse illos? Rursus quomodo scias illos accepta remissione ad abeundum, non cogitasse ipsos a se redeuntes certo consecuturos veniam, proptereaque iterum venisse? Sic cogitare illos certe venturos indeque remittere illos, fuit superiorem præripere inferiorum animum (1); et cogitare illum certe condonaturum indeque rursus venire, fuit inferiores præripere superioris voluntatem. Ego video superiorem inferioresque inter se mutuo præripuisse

(1) Præsumere, illumque sibi veluti arrogare.

Digitized by Google

以成此名也、烏有所謂施恩德、與夫知信義者哉、不然、太宗施德於天下、於茲六年矣、不能使小人不爲極惡大罪、而一日之恩、能使視死如歸、而存信義、此又不通之論也、然則何爲而可、曰、縱而來歸、殺之無赦、而又縱之、而又來、則可知爲恩德之致爾、然此必無之事也、若夫縱而來歸而赦之、可偶一爲之爾、若屢爲之、則殺人者皆不死、是可爲天下之常法乎、不可爲常者、其聖人之法乎、是以堯舜三王之治、必本於人情、不立異以爲高、不逆情以干譽、

相州晝錦堂記

歐陽修

仕宦而至將相、富貴而歸故鄉、此人情之所榮、而今昔之所同也、蓋士方窮時、困阨閭里、庸人孺子、皆得易而侮之、若季子不禮於其嫂、買臣見棄於其妻、一旦高車駟馬、旗旄導前、而騎卒擁後、夾道之人、相與駢肩累迹、瞻望咨嗟、而所謂庸夫愚婦者、奔走駭汗、羞愧俯伏、以自悔罪於車塵馬足之間、此一介之士、得志於當時、

(1) 韓魏公, famosus strategus et minister, agnomine 琦, nomine 稚圭, Wei regni feudo donatus, e Siang tcheou in Ho nan 彰德 præfectura oriundus, dum Ou k'ang esset prorex, patriam componere adivit, tuncque *Luci sericati* aula extructa fuit, ex eo deductâ ideâ, quod, ut in 史記 habetur, nobilitatus patriam non reversus assimiletur homini pretiosis sericis vestito et *noctu*,

Digitized by Google

ad comparandam hujusmodi famam, qui fuit quod dicitur largiri beneficiorum vim, atque illud scire fidem et æquitatem? Secus, T'ai tsong largiens beneficia in totum imperium, usque eo sex abhinc annis, nec potuerat efficere ut insipientes homines non patrarent extrema mala enormiaque crimina, et tamen unius diei beneficio potuisset efficere ut respicerent mortem veluti domuitionem, atque servarent fidem æquitatemque : id vero haud concludens sermo est. Ita porro, quomodo faciendo bene fuisset? Respondeo : si remissos atque iterum redeuntes, occidisset eos absque venia, tumque rursus remissi aliqui et rursus venissent, tunc potuisset sciri fuisse beneficii effectum. At ista certe impossibilis res erat. Et quoad illud remittere atque rursus redeuntes condonare illos, potuit obiter semel fieri id; at si pluries fieret hoc, tunc occisores hominum omnes non occidi, id possetne haberi imperii stabilis lex? Et si non posset haberi stabilis, ea sanctine viri lex? Quapropter Yao et Choen et trium regum regimen omnino fundabatur in hominum natura, nec instituebat mira ut evaderet excelsum, nec contradicebat naturæ ut captaret laudes.

---

77. SIANG TCHEOU *LUCI SERICATI* TEMPLO INSCRIPTIO.

Agere magistratum sicque evadere strategum et ministrum, divitiis nobilitari sicque reverti pristinam patriam (1), id hominum natura quod suspicit, recentesque veteresque quo conveniunt scilicet. Scilicet litteratus quo jacet tempore, hæret angustatus patrio pago, ordinariique homines pusique pueri omnes possunt negligere atque contemnere illum ; sicut Ki tse non honoratus a sua fratria, et Ma t'chen fuit relictus a sua uxore (2) : et en quodam mane alto curru quadrijugibus equis, vexilla et signa præducunt ante, et equites peditesque stipant pone, intercludentesque viam homines, alter alterius prementes scapulas continuantesque vestigia, intendunt, suspiciunt, interrogant, mirantur, et quos dicebam ordinarii homines rudesque mulieres, properi accurrunt terrefacti sudant, rubore suffusi prosternuntur proni, ut ipsimet doleant delicto in currus pulveris equorumque pedum medio. Ita aliquis ordinarius litteratus assecutus votum in suo tem-

---

nemine vidente, ambulanti.

(2) 季子, nomen erat illius 蘇秦, ad cujus adventum, ob malum hominis successum, fratria nil cibi paraverat. Ma t'chen, cognomine 朱, cremiis colligendis victitans, ab uxore exinde relictus fuit.

Digitized by Google

而意氣之盛、昔人比之衣錦之榮者也、惟大丞相魏國公則不然、公、相人也、世有令德、爲時名卿、自公少時、已擢高科、登顯仕、海內之士、聞下風而望餘光者、蓋亦有年矣、所謂將相而富貴、皆公所宜素有、非如窮阨之人、僥倖得志於一時、出於庸夫愚婦之不意、以驚駭而誇耀之也、然則高牙大纛、不足爲公榮、桓圭袞裳、不足爲公貴、惟德被生民、而功施社稷、勒之金石、播之聲詩、以耀後世而垂無窮、此公之志、而士亦以此望於公也、豈止誇一時、而榮一鄉哉、公在至和中、嘗以武康之節、來治於相、乃作晝錦之堂於後圃、既又刻詩於石、以遺相人、其言以快恩讐、矜名譽爲可薄、蓋不以昔人所誇者爲榮、而以爲戒、於此見公之視富貴爲何如、而其志豈易量哉、故能出入將相、勤勞王家、而夷險一節、至於臨大事、決大議、垂紳正笏、不動聲色、而措天下於泰山之安、可謂社稷之臣矣、其豐功盛烈、所以銘彝鼎、而被絃歌者、乃邦家之光、非閭里之榮也、余雖不獲登公之堂、幸嘗竊誦公之詩、樂公之志有成、而喜爲天下道也、於是乎書、

纛 Tao, 纛, Tou, plumea panicula in exequiis : vexillum.

(1) 牙, rotæ dentes : 纛, currus vexillum.

Digitized by Google

pore; et elatæ vivacitatis copiam, prisci homines comparabant eam induentis holosericum splendori. At magnus adjuvans minister Wei regni Dux contra non ita. Dux, Siang tcheou civis, hæreditarias habens nobiles virtutes, erat temporis famosus minister; postquam Dux adolescentiæ tempore, jam tulerat superiorem lauream, ascendit luculentum magistratum, et maria inter litterati audiebant defluentem famam suspiciebantque residuum splendorem, scilicet etiam ab aliquot annis jam. Quod dicitur strategi atque ministri et opes et nobilitas, omne Dux id merito ordinarie habebat; non sicut jacens angustatusque homo, forte fortuna assecutus votum in aliquo tempore, prodit ex ordinariorum hominum rudiumque mulierum præter opinionem, ut admiratione perculsis superbe refulgeat eis. Si ita, tunc alti dentes magnæque plumæ haud pares faciendo Ducis splendori (1), ducale sceptrum et trabea et limus neque pares faciendæ Ducis nobilitati; tantumque beneficia attingere natos homines, meritaque pertingere patrios penates, et incidi ea metallo lapidique et publicari ea voce et carmine, ad affulgendum posteris ætatibus atque illapsu nunquam finiendo, id Ducis propositum, atque litterati etiam idipsum sperabant a Duce : quî tantum gloriatio unius temporis atque honor unius pagi? Dux in *Summæ concordiæ* (2) medio jam tenens Ou k'ang illius sigillum, venit gubernare in Siang, tuncque exstruxit *Luci sericati* aulam in postico viridario : tum postea incidit versus in lapide, in testamentum Siang multitudini, qui dicebant, putandam voluptatem retribuendi ulciscendive et gloriationem famæ celebritatisque, tanquam dignam parvifieri : nam non æstimandum antiqui homines quod exaltabant uti gloria, sed habendum uti frenum. Ex quo apparet Ducem considerare divitias nobilitatemque tanquam quid, et ejus animum haud facilem metitu sane. Quapropter potuit foris et intus strategus et minister, vigil adlaborare regiæ familiæ, atque planis salebrosisque eodem modo; et quod ad regendum magna negotia definiendumque magnas deliberationes, defluo cingulo compositaque tessera quin moveret vocem vultumque, componebat totum imperium ad T'ai montis stabilitatem; dicendus patriorum penatum minister sane. Ejus opima merita grandiaque facinora ex hoc incisa crateribus tripodibusque, atque commissa fidibus hymnisque; quod imperii gloria, non vero viculi honor est. Ego licet non obtinuerim ascendere Ducis aulam, sortitus jam furtim legere Ducis versus, gaudeo Ducis propositum habuisse effectum, atque placuit pro imperio enarrare; et ex hoc scripsi.

---

(2) *Summa Concordia*, imperatoris 仁宗 regni nomen.

Digitized by Google

豐樂亭記

歐陽修

修既治滁之明年、夏、始飲滁水而甘、問諸滁人、得於州南百步之近、其上則豐山、聳然而特立、下則幽谷、窈然而深藏、中有清泉、瀉然而仰出、俯仰左右、顧而樂之、於是疏泉鑿石、闢地以爲亭、而與滁人往遊其間、滁於五代干戈之際、用武之地也、昔太祖皇帝、嘗以周師、破李景兵十五萬、於清流山下、生擒其將皇甫暉、姚鳳、於滁東門之外、遂以平滁、修嘗考其山川、按其圖記、升高以望清流之關、欲求暉鳳就擒之所、而故老皆無在者、蓋天下之平久矣、自唐失其政、海內分裂、豪傑竝起而爭、所在爲敵國者、何可勝數、及宋受天命、聖人出而四海一、嚮之憑恃險阻、剗削消磨、百年之間、漠然徒見山高而水清、欲問其事、而遺老盡矣、今滁介江淮之間、舟車商賈、四方賓客之所不至、民生不見外事、而安於畎畝衣食、以樂生送死、而孰知上之功德、休

'滃 Wong, densus nubium vapor.

---

(1) T'chou tcheou ad Hoai fluvii orientem : illic Ngeou yang sieou erat præfectus, ejusque administratio post annum expedita, fecit ei sentiendi aquæ dulcedinem facultatem.

Digitized by Google

78. FERTILITATIS DELICIIQUE ABSIDIS MEMORIA.

Sieou ab administratione T'chou subsequente anno, æstate, cœpi bibens T'chou aquam sentire dulcem (1) : accepique a T'chou civibus, obtineri ex urbis austro centum passuum proximitate. Illic, supra quidem Fong mons, prominentis instar solus stat; infra vero umbratilis vallis, solitaria penitusque abscondita; medius extat limpidus fons, bilbentis instar sursum prodiens. Deorsum, sursum, sinixtrorsum, dextrorsumque prospiciens amavi locum, proindeque expedito fonte excisoque saxo aperui spatium ad extruendam absidem, et cum T'chou civibus vado spatiari illius medio. T'chou, in quinque dynastiarum moventium arma tempore, exercendi prælia regio erat : et olim T'ai tsou imperator, jam cum Tcheou exercitu profligatis Li king militum quindecim myriadibus ad *Limpido fluento* montis radicem (2), vivos cepit illorum duces Hoang fou hoei et Yao fong ad T'chou orientalem portam extra, statimque exinde tranquillavit T'chou. Sieou jam examinavi hunc montem fluviumque, indagavi has mappas memoriasque, ascendi altius ad prospiciendum *Limpidi fluenti* claustrum, volens quærere Hoei et Fong factæ capturæ locum; at antiquorum senum omnino nullus superstes est, quia imperium tranquillum jamdiu. Ex quo T'ang amisit suum gubernium, maris citeriora in partes scissa, et fortes heroes simul surrexerant ad contendendum, et quæ supererant facta inimica regna, non poterant penitus numerari : at cum Song recepit cœli mandatum, sanctusque vir prodiens quatuor maria univit, olim quibus fidebatur salebræ et impedimenta, abrasa et destructa; et centum annorum spatio, solitariæ tantum apparent montium altitudo aquarumque limpitudo; vellesque sciscitari illam rem, sed superstites senes evanuerunt jam. Nunc T'chou sitâ Kiang inter et Hoai, cymbæ et currus et negotiatores, quatuorque regionum advenæ eo non adveniunt; populus vivit quin videat externas res, atque conquiescens in agris et vestitu et victu, sic fruitur vivis et parentat mortuis, et quis scit principum meritum bene-

---

(2) T'ai tsou undevicesimæ dynastiæ primus imperator, præcedentis dynastiæ 後周 pupillo a magnatibus suffectus. Is dum adhuc colaus esset sub 世宗 imperatore, profligavit ducem Li king e 南唐 ditione : hæc ditio erat in antiquo regno Ou, a quodam 徐知誥 eo turbationum tempore occupata, qui proprie Li cognomine, dein ob adoptionem 徐, moxque rursus Li appellatus : Li king ejus filius fuit.

Digitized by Google

養生息、涵煦於百年之深也、修之來此、樂其地僻而事簡、又愛其俗之安閒、既得斯泉於山谷之間、乃日與滁人仰而望山、俯而聽泉、掇幽芳而蔭喬木、風霜冰雪、刻露清秀、四時之景、無不可愛、又幸其民樂其歲物之豐成、而喜與予遊也、因爲本其山川、道其風俗之美、使民知所以安此豐年之樂者、幸生無事之時也、夫宣上恩德、以與民共樂、刺史之事也、遂書以名其亭焉、

醉翁亭記

歐陽修

環滁皆山也、其西南諸峯、林壑尤美、望之蔚然而深秀者、琅琊也、山行六七里、漸聞水聲潺潺、而瀉出於兩峯之間者、釀泉也、峯回路轉、有亭翼然臨於泉上者、醉翁亭也、作亭者誰、山之僧智仙也、名之者誰、太守自謂也、太守與客來飲於此、飲少輒醉、而年又最高、故自號曰醉翁也、醉翁之意不在酒、在乎山水之間也、山水之樂、得之心而寓之酒也、若夫日出而林霏開、雲歸而巖穴暝、晦明變化者、山間之朝暮也、野芳發

掇, Touo, Tchouo, colligere : decerpere.

琅琊, Lang, *vulgo pro* 琅琊, mons.

ficiumque, tranquillos alentium parta pace, complexosque foventium intra centum annorum prolixitatem? Sieou veniens huc, delectatus hujus regionis secretione negotiorumque parcitate, et etiam amans hujus vulgi pacifica otia, cum obtinuerim hunc fontem in montanæ vallis medio, jam quotidie cum T'chou civibus suspiciens prospecto montes, despectans audio rivulum; carpo secretam fragrantiam, inumbror proceris arboribus et ventosa pruina et glacialis nix impressa apparent pureque nitent, ut quatuor temporum spectaculum, nullum non sit delicium : et etiam gaudens hunc populum gaudere suæ annonæ rerumque fertili messe, atque libenter cum me spatiari, propterea in gratiam indagavi-originem hujus montis fluviique, et enarro horum morum pulchritudinem, ut populus sciat unde gaudeat hæc fertilis anni gaudia, fortunate vivens vacuo negotii tempore. Hujusmodi publicare principis beneficia sicque cum populo simul gaudere, præfecti officium est; proindeque inscripsi ad nominandam istam absidem.

---

79. TEMULENTI SENIS ABSIDIS MEMORIA.

Circum T'chou nonnisi montes sunt; ad ejus libonotum varia cacumina sylvis et vallibus magis venustantur. Qui prospicitur luxurians atque prolixe amœnus, Lang yé mons est : monte excurrens sex septemve stadia, quam paullatim audies aquæ vocem lene murmurantis, atque diffuse exsilientis ex duorum apicum medio, *Musteus rivus* est. Projecturis gyrantibus viaque vertente, quæ prostat absis expansis alis imminens super rivum, temulenti senis absis est. Qui fecit absidem quis? montis bonzius Tche sien scilicet; et qui nominavit eam quis? præfectus a se nominavit. Præfectus cum hospitibus veniens bibere hûc loci, epotus vix, statim inebriatur, ætate vero maxime provectus; ideo se transnominans appellavit temulentum senem. Temulenti senis animus non est in vino, est in montis et rivi medio; montis et rivi voluptas concepta animo, hospitatur in vino. Quoad illud, sole oriente sylvæ nebulam distrahi, et nubibus revertentibus (1) montis specus tenebrescere, obscuritatis claritatisque mutabiles vices, montis medio mane et vesper est; campestres flores eruptos secreto olere,

---

琊 Yé, 琅琊, *vel* 琅邪, urbs et mons in Chan tong.

潺 T'CHAN, fluenti strepitus.
瀉 SIÉ, diffluere, effundi.

---

(1) Nubes e montibus egressæ, ad eos vespere reverti censentur.

Digitized by Google

而幽香、佳木秀而繁陰、風霜高潔、水落而石出者、山間之四時也、朝而往、暮而歸、四時之景不同、而樂亦無窮也、至於負者歌於途、行者休於樹、前者呼、後者應、傴僂提攜、往來而不絕者、滁人遊也、臨溪而漁、溪深而魚肥、釀泉爲酒、泉香而酒洌、山肴野蔌、雜然而前陳者、太守宴也、宴酣之樂、非絲非竹、射者中、奕者勝、觥籌交錯、坐起而諠譁者、衆賓懽也、蒼顏白髮、頹乎其中者、太守醉也、已而夕陽在山、人影散亂、太守歸而賓客從也、樹林影翳、鳴聲上下、遊人去而禽鳥樂也、然而禽鳥知山林之樂、而不知人之樂、人知從太守遊而樂、而不知太守之樂其樂也、醉能同其樂、醒能述以文者、太守也、太守謂誰、廬陵歐陽修也、

秋聲賦

歐陽修

歐陽子方夜讀書、聞有聲自西南來者、悚然而聽之、曰、異哉、初淅瀝以蕭颯、忽奔騰而砰湃、如波濤夜驚、風雨驟至、其觸於物

傴僂 Yu, *vulgo* Ngeou, gibbus. Leou, contortus : gibbus : curvus.
洌 Lié, limpidus.
蔌 Sou, olus.
瀝 Li, stillare : 淅瀝, pluviæ sonitus.
颯 Sa, venti sonitus.
砰湃 Pong, saxorum fragor. P'ai, 澎湃, fluctuum impingentium sonitus.

Digitized by Google

pulchras arbores florentes abundare umbra, ventosam pruinam altius nitescere, aqua demissa saxa emergere, montis medio quatuor tempora scilicet: mane eundo vespereque redeundo, quatuor temporum spectaculum non idem, atque voluptas etiam haud circumscripta. Quod ad bajulantes cantantes in via, euntes quiescentes sub arbore, præeuntes qui vocant, postvenientes qui respondent, dorso curvati manuque ducti, ultro citroque haud intermittentes, T'chou cives spatiantes scilicet. Imminendo vivariis ad piscandum, vivariis profundis pisces pingues; musteo fonte facto vino, fonte suavi vinum purum; illa montana fercula campestriaque olera mixtim coram exposita, præfecti epulum scilicet. Epulantium ebriolorum solatium, non fides non calami, jacientium inductio et latrunculorum victoria; anancæon lamellasque transmittentes confusim (1), et sedentes surgentes vociferantes illi, cœtus convivarum collætantium scilicet: livescente vultu canoque capillo dejectus (2) in eorum medio ille, præfectus temulentus scilicet. Postea vero occiduo sole subeunte montem, hominumque umbra dispersa confusaque, præfectus redit atque convivæ hospites sequuntur: arborum sylvâ umbra densescit, cantantiumque voces ascendunt descenduntque; spatiantes homines abeunt, et volucres aves gaudent scilicet. At volucres aves sciunt montanæ sylvæ gaudia, non vero sciunt hominum gaudia; et homines sciunt sequendo præfectum spatiantem gaudia, nec vero sciunt præfectum gaudere illorum gaudia. Qui ebrius potest participare illorum gaudia, experrectusque potest enarrare per scripturam, præfectus est: præfectus vocatur quis? Liu ling patria Ngeou yang sieou scilicet (3).

---

80. AUTUMNALIS SIBILI DESCRIPTIO.

Ngeou yang dominus dum nocte studerem libris, audivi quemdam sibilum a libonoto venientem. Stupentis instar audiens illum, inquio: mirum proh! initio murmur indeque mugitus, subitoque debacchatio atque fragor, quasi æstuans fluctus noctu percellens, nimbosaque pluvia repente inces-

---

(1) 鑿 exprimit canneas lamellas, quibus victoriæ supputabantur.

(2) Sidentis instar, ebrietate confusus.

(3) 者 et 也 totam descriptionem expediunt; indicantis enim in modum describit.

Digitized by Google

也、鏦鏦錚錚、人馬之行聲、予謂童子、此何聲也、汝出視之、童子曰、星月交輝、河在天、四無人聲、聲在樹間、予曰、噫嘻、悲哉、此秋聲也、胡爲乎來哉、蓋夫秋之爲狀也、其色慘淡、烟霏雲斂、其容清明、天高日晶、其氣慄冽、砭人肌骨、其意蕭條、山川寂寥、故其爲聲也、淒淒切切、呼號奮發、豐草綠縟而爭茂、佳木葱蘢而可悅、草拂之而色變、木遭之而葉脫、其所以摧敗零落者、乃一氣之餘烈、夫秋、刑官也、於時爲陰、又兵象也、於行爲金、是謂天地之義氣、常以肅殺而爲心、天之於物、春生秋實、故其在樂也、商聲主西方之音、夷則爲七月之律、商、傷也、物既老而悲傷、夷、戮也、物過盛而當殺、嗟夫、草木無情、有時飄零、人爲動物、惟物之靈、百憂感其心、萬事勞其形、有動乎中、必搖其精、而況思其力之所不及、憂其智之所不能、宜其渥然

T'SONG, lancea : impetere : T'CHOANG, impingere : impetere : percutere campanam vel tympanum.

砭 PIEN, lapide pungere ægrotu

縟 JOU, multicolor : ornatus.

葱 T'SONG, cæpa : cæruleus color.

蘢 LONG, polygonum orientale

sens : ipsoque impingente in res, magno sonitu atque tinnitu, metallica et ferrea omnia resonant; rursus velut impetentes hostem milites, mordentes linguarium velociter incedunt, nec audiuntur edicta jussa, tantumque auditur hominum equorumque incedentium sonitus. Ego dixi puero, is quinam sonitus? tu exeas videre id. Puer ait : stellæ et luna albicant nitide, claraque Galaxias adstat cœlo; quaquaversum nulla hominis vox, voxque inest arborum medio. Et ego dicere : heu heu dolendum ! is autumni sibilus scilicet ; quare porro venit jam? Etenim quoad autumni speciem, ejus color tristis et languidus, vapores circumvolant et nubes retrahuntur ; ejus aspectus purus nitidusque, cœlum elevatum solque prælucidus ; ejus aër acriter frigidulus, pungit hominum cutem et ossa; ejus ingenium triste et constrictum, montes fluviique solitarii silent (1) : ideo ejus vox acris et contenta alte clamat obnixeque emittitur. Luxuriantes plantæ virore splendentes concertabant vivacitate, insignes arbores floride virescentes erant delicium : at plantæ tangentes eum jam colore mutantur, arboresque offendentes eum foliis spoliantur; eæque unde pessumdantur deciduntque, scilicet unius temperiei superflua acritas. Iste autumnus, suppliciorum præfecto est (2), et quoad temperiem est Yn; etiamque armorum figura est, et quoad elementa est metallum : quod significat cœli terræque justum zelum, semper ad severe occidendum habere animum. Cœlum quoad res, vere generat et autumno fructificat : ideo illa in musica, *Chang* tonus occupat occiduæ partis sonum, et *I tsé* est septimæ lunæ modulus : *Chang* vulnerare est; res cum senuerint squalore vulnerantur : *I* occidere est; res excedentes plenitudinem debent occidi. — At proh dolor ! plantæ et arbores carent sensu, et dato tempore agitatæ cadunt; homo est vivum ens unicumque rerum spirituale, et centum angores pulsant ejus animum, mille negotia affligunt ejus corpus, et habita impressione in intimo, omnino concutiuntur ejus spiritus, et immo cogitat ejus vires quo non pertingunt, satagit ejus prudentia quod non potest : jure ille delibuta cute rubescens fiet aridum lignum, et atro crine nigrescens fiet canitie stellatus. Quid ergo, quin sit ænea lapideave substantia, velit cum plantis arboribusque concertare splendore? Cogitans ecquis

---

蒙龍, contegere. | 黟 I, niger.

---

(1) Nemine per eos spatiante.

(2) In autumno, capitale supplicium executioni solet mandari.

Digitized by Google

榮、念誰爲之戕賊、亦何恨乎秋聲、童子莫對、垂頭而睡、但聞四壁蟲聲唧唧、如助予之歎息、

瀧岡阡表

歐陽修

嗚呼、惟我皇考崇公、卜吉於瀧岡之六十年、其子修、始克表於其阡、非敢緩也、蓋有待也、修不幸、生四歲而孤、太夫人守節自誓、居窮、自力於衣食、以長以教、俾至於成人、太夫人告之曰、汝父爲吏、廉而好施與、喜賓客、其俸祿雖薄、常不使有餘、曰、毋以是爲我累、故其亡也、無一瓦之覆、一壠之植、以庇而爲生、吾何恃而能自守耶、吾於汝父知其一二、以有待於汝也、自吾爲汝家婦、不及事吾姑、然知汝父之能養也、汝孤而幼、吾不能知汝之必有立、然知汝父之必將有後也、吾之始歸也、汝父免於母喪、方逾年、歲時祭祀、則必涕泣曰、祭而豐、不如養之薄也、閒御酒食、則又涕泣曰、昔常不足、而今有餘、其何及也、吾始一二見

唧, Tsi, 啾唧, multorum voces: 唧唧, strepitus vermium.

瀧 Long, 瀧水, antiquitus 袁水, nomen fluvii. Choang, nonem fluvii: 瀧州, nomen districtus, sub 梁; sub 隋, appellabatur 瀧水; nunc 羅定州 in 廣東, cujus subjecta urbs 瀧水縣.

阡 T'sien, via in agris ab austro ad boream, vel ab oriente ad occidentem: via sepulchri.

Digitized by Google

sit ejus clades perniciesque, jam qui indignabitur in autumni sibilum (1)? Puer nullus respondet, inclinatoque capite dormit : tantum auditur quatuor muris insectorum vox acute stridens, quasi juvaret me emittere suspiria.

---

81. CHOANG KANG SEPULCHRI MONUMENTUM.

Eheu! ille meus augustus pater T'chong Dux, sortitus auspicium in Choang kang a sexaginta annis; ejusque filius Sieou tunc potuit inscribere ad ejus tumulum : non quod ausus procrastinare, quia habebat expectandum scilicet (2). Sieou minime fortunatus, natus quatuor annos jam pupillus: nobilis marita, servaturam continentiam sibi jurata, degens paupertate ipsa laborabat in vestitum et cibum, ad alendum ad educandum, ut pervenirem ad formatum virum. Nobilis marita monens hominem dicebat : tuus pater agens magistratum, abstinax amabat largiri, et delectabatur hospitibus, ejusque præfectorius census licet tenuis, usque non faciebat extare residuum, dicens : nolim ex hoc facere mihi impedimentum. Propterea eo defuncto, sine unius tegulæ tecto, uniusve tumuli sato, ad tegendum atque agendam vitam, ego quo freta potuerim me servare? ego circa tuum patrem scivi ejus unum alterumque, ut haberem spem in te scilicet. Ex quo ego fuerim tuæ domus nurus, non obtinui servire meæ socrui, sed scivi tuum patrem potuisse accurare : te pupillo atque puero, ego nec poteram scire te certo habiturum statum, sed sciebam tuum patrem certo fore habiturum hæredem. Nam me primum adveniente, tuus pater excesserat a matris funere vix abhinc annum : at annuali tempore sacrificans pollucensque, tunc omnino fundens lacrymas aiebat : sacrificare ut ut opime, neque valet ministrandi tenuitatem; et aliquando assidens vino et epulis, tunc etiam fundens lacrymas aiebat : olim usque non sufficiebat, et nunc est superfluum; at res qui possibilis jam (3)? Ego initio semel bisve conspicata rem, putabam

---

(1) Plantæ sensu carentes adhuc patiuntur autumnum; a fortiori pati debebit homo, qui tot sibi adsciscit tabescendi causas : nec enim æneus aut lapideus est. Videns ergo hominem de industria se deflorare, quomodo jam autumno indignari?

(2) Expectandum, donec dignitatibus auctus potuerit nobilitare parentes. Choang kang, locus in Kiang si 吉安 præfectura.

(3) Actum est, defuncta est.

Digitized by Google

之、以爲新免於喪、適然耳、既而其後常然、至其終身未嘗不然、吾雖不及事姑、而以此知汝父之能養也、汝父爲吏、嘗夜燭治官書、屢廢而歎、吾問之、則曰、此死獄也、我求其生不得爾、吾曰生可求乎、曰、求其生而不得、則死者與我皆無恨也、矧求而有得耶、以其有得、則知不求而死者有恨也、夫常求其生、猶失之死、而世常求其死也、回顧乳者抱汝而立於旁、因指而歎曰、術者謂我歲行在戌將死、使其言然、吾不及見兒之立也、後當以我語告之、其平居教他子弟、常用此語、吾耳熟焉、故能詳也、其施於外事、吾不能知、其居於家、無所矜飾、而所爲如此、是眞發於中者耶、嗚呼、其心厚於仁者耶、此吾知汝父之必將有後也、汝其勉之、夫養不必豐、要於孝、利雖不得博於物、要其心之厚於仁、吾不能教汝、此汝父之志也、修泣而志之、不敢忘、先公少孤力學、咸平三年、進士及第、爲道州判官、泗綿二州推官、又爲泰州判官、享年五十有九、葬沙溪之瀧岡、太夫人姓鄭氏、考諱德儀、世爲江南名族、太夫人恭儉仁愛而有禮、初封福昌縣太君、進封樂安、安康、彭城、三郡太君、自其家少

Digitized by Google

recens excessum ex funere, obiter ita tantum; sed dein ipse ulterius semper ita, et usquedum ipse finiverit vitam, nullus dum non ita : ego licet non obtinuerim servire socrui, tamen ex hoc scivi tuum patrem scivisse accurare. Tuus pater gerens præfecturam, tum nocturna lucerna componendo præfectoria acta, sæpe rejiciebat atque suspirabat: mihi petenti rem, tunc ait: ista mortis causa scilicet, ego quæsivi illi vitam, quin potuerim; mihique petenti an vita posset conquiri, respondit : quæsita illis vita nec tamen obtenta, tunc mortui illi in me omnes non indignabuntur; quanto magis si quærendo alicui obtinuerim? sed quod eorum aliqui obtineant, exinde scitur non quærendo adeoque occisos, habituros indignationem sane. Qui usque quærit illorum vitam, adhuc offendit eorum mortem, et mundiales usque quærunt suam mortem (1)! Conversusque aspexit nutricem complectentem te atque stantem ad latus, ideoque monstrans atque suspirans ait : præstigiator dicit me cyclo volvente in Siu fore moriturum; si ejus verba ita, ego haud assequar videre puerum constitutum : postea oportebit de meis verbis monere illum. Ipseque ordinaria mansione instituens suos minores fraterculosque semper adhibebat hæc verba; meis auribus assueta jam, ideoque possum declarare. Illum porrectum ad externa negotia, ego non potui internoscere; at ille manens in domo, nulla re jactabundus artificiosusque, quod agebat hoc pacto, illud nonne vere prodibat ex intimo? O, o! ejus cor nonne multum in humanitate? Sic ego sciebam tuum patrem certo fore habiturum hæredem. Tu velim enitaris id : illa cura haud exigitur pinguis, resumitur in pietate; beneficia licet non possis amplificare in alios, potissime ipsius animus abundet ab humanitate. Ego non possum instruere te, hæc tui patris mens erat. Sieou plorans intendebam his, nec audeo oblivisci. — Defunctus Dux a puero pupillus incubuit studio: *integræ pacis* (2) tertio anno, laureatus doctor attigit gradum, gessitque Tao tcheou judicem, Se et Mien duarum urbium subpræfectum, etiamque fuit T'ai tcheou judex; fruitus annis quinquaginta et novem, inhumatur Cha k'i regionis Choang kang. Nobilis marita cognomine Tcheng oriunda, patre transnominato Té i, stirpe erat Kiannanensis inclyta familia. Nobilis marita officiosa, sobria, humana, benefica, atque prædita decoro : initio nobilitata Fou t'chang districtus magna matrona, postea nobilitata Lo ngan Ngan k'ang et Pong t'cheng trium præfecturarum magna matrona (3), a suæ familiæ aliquantæ tenuitatis tempore, regens

(1) Dolet illos certe sic mortem reperturos.

(2) 真宗 regni annus.

(3) Tituli nobilitatis tunc præfectorum uxoribus dari soliti.

Digitized by Google

[illegible]時、治其家以儉約、其後常不使過之曰、吾兒不能[illegible]居患難也、其後修貶夷陵、太夫人言笑自若、曰、汝家故貧賤也、吾處之有素矣、汝能安之、吾亦安矣、自先公之亡二十年、修始得祿而養、又十有二年、列官於朝、始得贈封其親、又十年、修爲龍圖閣直學士、尚書吏部郎中、留守南京、太夫人以疾終於官舍、享年七十有二、又八年、修以菲才、入副樞密、遂參政事、又七年而罷、自登二府、天子推恩、褒其三世、於是小子修泣而言曰、嗚呼、爲善無不報、而遲速有時、此理之常也、惟我祖考、積善成德、宜享其隆、雖不克有於其躬、而賜爵受封、顯榮褒大、實有三朝之錫命、是足以表見於後世、而庇賴其子孫矣、乃列其世譜、具刻於碑、既又載我皇考崇公之遺訓、太夫人之所以教而有待於修者、竝揭於阡、俾知夫小子修之德薄能鮮、遭時竊位、而幸全大節、不辱其先者、其來有自、修表、

辨姦論　蘇洵

事有必至、理有固然、惟天下之靜者、乃能見微而知著、月暈而風、礎潤而

礎 T'CHOU, lapidea columnæ basis.

(1) Duæ dignitates erant ad titulum; munere vero prorex erat Nankini.

suam familiam cum sobrietate et parcimonia, post hoc usque non voluit excedere id, dicens : meus filius non poterit temere congruere cum sæculo; sobrietas et parcitas, per quod degendum infortunio et difficultatibus sunt. Post hoc Sieou dejecto in I ling, nobilis marita loquens et ridens sui contenta, ait : tua familia, antiqua paupera et vulgaris; mihi manere sic est ordinarium jam; si tu possis acquiescere rei, ego etiam contenta. A defuncti Ducis morte vigesimo anno, Sieou cœpit habere censum atque ministrare; rursus duodecim anni, et adnumeratus præfectus in regia, tunc potuit donare titulos suis parentibus; iterum decem anni, et Sieou factus imperialis conclavis summus magister, magistratuumque tribunalis secundarius præses (1), fixus custodiebam Nankinum, et nobilis marita ex morbo finivit in prætoriis ædibus, fruita annis septuaginta et duobus. Rursus octo anni, et Sieou cum manco ingenio intravi adjutor cardinis secreti (2), statimque participavi administrationis negotio : iterumque septem anni et cessavi. Ex quo ascendi duo prætoria (3), cæli filius extendens beneficia, extulit meas tres generationes; proindeque parvus filiolus Sieou plorans et loquens dico : proh ! facientem bona nullum non rependi, atque serius ocyus adfuturum tempus, id ordinis lex est. Illi mei avus et pater, cumulatis meritis absolutaque virtute, merebantur frui tali prosperitate : et licet non potuerint habere in sua vita, tamen donari dignitatibus et recipere titulos, insigniri honoribus et prædicari magnos, enimvero habet trium imperatorum munificum rescriptum (4); quod sufficit ut exemplar videatur a posterioribus ætatibus, atque protectio sustineat suum filium nepotemque. Unde ordinata eorum gentilitia genealogia, et tota insculpta in tabula, postea etiam memorans mei augusti genitoris T'chong Ducis relicta documenta, nobilis marita per quæ instruxit atque habuit spem in Sieou, simul extuli in monumento; ut sciatur quod, si parvus filiolus Sieou virtute tenui dotibusque paucis, nactus fortunam surripuerit dignitatem, atque feliciter servans summas regulas non dedecoraverit suos majores, hujusmodi effectus habet originem. Sieou inscripsit.

---

82. DISCERNENDI NEQUIORES EXPLANATIO.

Res habent certum adventum, et natura habet certos effectus : at soli imperii sedatiores, ii possunt inspectis indiciis prænoscere proditura. Si lu-

(2) Dignitatis item titulus.

(3) Proregis Nankinensis et summi tribunalis prætoria.

(4) Tres imperatores adjuvit Ngeou yang sieou.

Digitized by Google

雨、人人知之、人事之推移、理勢之相因、其疎闊而難知、變化而不可測者、孰與天地陰陽之事、而賢者有不知、其故何也、好惡亂其中、而利害奪其外也、昔者、山巨源見王衍曰、誤天下蒼生者、必此人也、郭汾陽見盧杞曰、此人得志、吾子孫無遺類矣、自今而言之、其理固有可見者、以吾觀之、王衍之爲人、容貌言語、固有以欺世而盜名者、然不忮不求、與物浮沉、使晉無惠帝、僅得中主、雖衍百千、何從而亂天下乎、盧杞之姦、固足以敗國、然而不學無文、容貌不足以動人、言語不足以眩世、非德宗之鄙暗、亦何從而用之、由是言之、二公之料二子、亦容有未必然也、今有人、口誦孔老之言、身履夷齊之行、收召好名之士、不得志之人、相與造作言語、私立名字、以爲顏淵孟軻復出、而陰賊險狠、與人異趣、是王衍盧杞、合而爲一人也、其禍豈可勝言哉、夫面垢不忘洗、衣垢不忘澣、此人

Invehit oratio in 王安石, qui tunc famæ celebritatem attollere inci-
, et a Ngeou yang sieou promotus ad suprema munia proludebat. Carpi-
c Ngeou yang sieou, qui licet sapiens, nequam hominis ingenium inter-
e nesciverit.

Digitized by Google

næ halo, erit ventus, et si stylobatæ sudant, erit pluvia; omnes homines sciunt hoc : at humanarum rerum collidentes vicissitudines, naturaliumque circumstantiarum mutuæ sequelæ, eæ remotæ distractæque ut difficile prævideantur, mutabiles variæque ut nequeant conjectari, qui æque ac cœli terræque duplicis principii effectus? unde sapientes aliqui neque sciunt (1). Rei causa quænam vero? amor et odium perturbant eorum animum, et utile nocivumque præripiunt eorum actionem scilicet (2). Olim Chan kiu yuen videns Wang yen ait : decepturus imperii viventes homines, certe is homo erit; et Kouo fen yang videns Lou k'i ait : iste homo si compos voti, meorum filiorum nepotumque nullum supererit genus (3). A præsenti ut definierint illos, rei ratio certe erat quæ posset videri. Juxta me visa re, Wang yen is erat, ut vultus aspectus dicendique sermo certe haberent quo illuderet sæculo atque furaretur famam; at nulli nocens nil quærens, cum aliis supernatans submergensque, si Tsin non habuisset Hoei imperatorem, tantumque obtinuisset mediocrem monarcham, licet Yen centeni et milleni, undenam perturbassent imperium? Et Lou k'i illius nequitia, certe par ad pessumdandum regnum : at sine scientia sine litteris, vultus aspectu neque par ad commovendos alios, dicendi sermone neque par ad fascinandum sæculum, sine Té tsong illius rudi caligine, item undenam adhibitus fuisset? Ex quo explicando rem, duorum dominorum conjectatio de duobus hominibus, etiam admittebat aliquid nondum omnino certum. — Nunc est quidam, ore proferens Confucii et Lao tse sententias, et actione insistens Pé i et Chou t'si vestigiis; colligens accersensque amatores nominis litteratos, et haud compotes voti homines, unaque simul commentos fabricans sermones secretaque instituens nomina, ut putares Yen yuen Mentsiumque iterum exortos; at tectus, noxius, periculosus, infensus, cum aliis discrepans tendentiâ, is Wang yen et Lou k'i conjunctim factus unus homo : hujusmodi exitium qui possim expedire verbis? Qui facie sordescit non obliviscitur abluere, vesteque inquinatus non omittit purgare; id homini summe naturale est : nunc vero non ita; induens subditi captivi vestem, comedens canum porcorumque cibos, rei capite funerantisque facie (4) recitat versus librosque; is qui ejus natura

(2) Non sunt satis sedati, passionibus abrepti sunt.

(3) Kiu yuen agnomine 藩, et Yen nomine 夷甫, ambo Tsin dynastiæ homines : Yen, sub hebete Hoei ti, fuit tribunalis præses 尚書. Feudo 汾陽 regionis insignitus 郭子儀, et turpi vultu Lou k'i, ambo T'ang dynastiæ homines.

(4) Intonso capite et squalenti facie.

Digitized by Google

書、此豈其情也哉、凡事之不近人情者、鮮不爲大姦慝、暨刁易牙開方是也、以蓋世之名、而濟其未形之患、雖有願治之主、好賢之相、猶將舉而用之、則其爲天下患、必然而無疑者、非特二子之比也、孫子曰、善用兵者、無赫赫之功、使斯人而不用也、則吾言爲過、而斯人有不遇之歎、孰知禍之至於此哉、不然、天下將被其禍、而吾獲知言之名、悲夫、

蘇洵

心術

爲將之道、當先治心、泰山崩於前、而色不變、麋鹿興於左、而目不瞬、然後可以制利害、可以待敵、凡兵上義、不義、雖利勿動、非一動之爲利害、而他日將有所不可措手足也、夫惟義可以怒士、士以義怒、可與百戰、凡戰之道、未戰養其財、將戰養其力、既戰養其氣、既勝養其心、讙烽燧、嚴斥堠、使耕者無所顧忌、所以養其財、豐犒而優游之、所以養其力、小勝益急、小挫益厲、所以養其氣、用人不盡其所欲爲、所以養其心、故士常蓄其怒、懷其欲而不盡、怒不盡則有餘勇、欲不盡則有餘貪、故雖幷

堠 Heou, terreum propugnaculum : tumuli terrei per vias ad notanda stadia, ad quæque 5 stadia unus, ad quæque 10 stadia duo, 堠.

vero? At quorum acta non accedunt hominis naturæ, raro non sunt insignes scelerones palliati, Chou tiao, I ya et K'ai fang ita scilicet (1). Cum obruente sæculum fama, adjuvantem quæ nondum apparuerint calamitates, licet sint exoptans ordinem monarcha amansque sapientes minister, etiam erunt promoturi atque adhibituri illum; et tunc ille erit imperii exitium, certe omnino absque dubio, nec tantum duobus hominibus comparandus (2). Suen tse aiebat : peritus tractandi milites, abstinet magni terroris opere; si iste homo non adhibeatur, tunc mea dicta censebuntur errasse, iste vero homo habebit minus fortunati commiserationem, et quis sciet exitium fuisse perventurum usque eo? Sin vero, totum imperium erit accepturum talem perniciem, et ego obtinebo sciti verbi celebritatem, dolendum proh!

---

83. ANIMI REGULA.

Gerendi strategum norma exigit imprimis componatur animus : T'ai monte corruente in conspectu, si color non mutetur, elaphuro erumpente ad sinistram, si oculus haud nictetur, tunc vero poteris statuere utile noxiumque, poteris expectare hostem. — Omnis strategia præhabet justitiam; nisi justum, licet utile non aget : non quod semel agere putandum sit lucrum damnumve, sed quod alia die futurum id sit, quo non detur apponere manus pedesque. Ea una justitia poterit inflammare milites, militibusque ex justitia inflammatis, poteris cum his centies bellare. — Omnis bellantium en norma : ante bellum fove eorum opes, sub bellum fove eorum vires, jam bellantium fove eorum animositatem, post victoriam fove eorum voluntatem. Moderari diurnos nocturnosque ignes et regere exploratores speculasque, ut aratores non habeant quo conspicientes terreantur, en quo fovebis eorum opes; largiter munerari atque splendide recreare illos, en quo fovebis eorum vires; modice victores magis urgere, modice læsos magis acuere, en quo fovebis eorum animositatem; adhibendo homines non exhaurire ipsi quod velint agere, en quo fovebis eorum voluntatem. Ideo milites semper alant suas iras conserventque suam allubentiam, quin exhauriant; ira non exhausta, sic habent superstitem animositatem; allubentia non exhausta, sic habent superstitem ardorem, adeoque licet uniendo toto imperio milites nec

---

(1) Hi tres, usquedum vixerit 管仲, erumpere haud ausi, post ejus mortem, regnum T'si conturbarunt.

(2) Duobus, Wang yen et Lou k'i, qui non ita certe futuri exitio prævidebantur.

Digitized by Google

天下而士[illegible]兵。此黃帝之所以七十戰而兵[illegible]一戰而勝。不可用矣。凡將欲智而嚴。凡士欲愚。智則不可測。嚴則不可犯。故士皆委已而聽命。夫安得不愚。夫惟士愚。而後可與之皆死。凡兵之動。知敵之主。知敵之將。而後可以動於險。鄧艾縋兵於蜀中。非劉禪之庸。則百萬之師。可以坐縛。彼固有所侮而動也。故古之賢將。能以兵嘗敵。而又以敵自嘗。故去就可以決。凡主將之道。知理而後可以舉兵。知勢而後可以加兵。知節而後可以用兵。知理則不屈。知勢則不沮。知節則不窮。見小利不動。見小患不避。小利小患。不足以辱吾技也。夫然後有以支大利大患。夫惟養技而自愛者。無敵於天下。故一忍可以支百勇。一靜可以制百動。兵有長短。敵我一也。敢問吾之所長。吾出而用之。彼將不與吾校。吾之所短。吾蔽而置之。彼將强與吾角。奈何。曰。吾之所短。吾抗而暴之。使之疑而却。吾之所長。吾陰而養之。使之狎而墮其中。此

[illegible] T'CHOEI, fune demittere.

1) Cum Lieou pei filius, imbellis Lieou chan, Chou metropolim custodiret

fastidient bellare : en Hoang ti quomodo septuagies bellaverit, quin milites periclitarentur : at nisi foveris eorum voluntatem, ut bellaverint atque vicerint, non erunt usui jam. — Omnis dux requiritur callidus atque acer, et omnis miles requiritur hebescens : callidus jam non poterit conjici, acer jam non poterit lacessiri; exinde milites omnes concredent sese atque obsequentur jussis, sicque qui poterunt non hebescere? porro tantum si milites hebescant, tunc vero poteris cum his simul mori. Quotiescumque ergo miles movendus, cognosce hostium dominum, cognosce hostium duces, et postea poteris movere ad periculosa. T'eng ngai fune-demittente milites in Chou metropolis medium, nisi fuisset Lieou chan tam vulgaris, tunc centenarum myriadum multitudo potuisset sedendo alligari; ille certe habebat aliquem contemptum indeque egit (1). Ideo antiquitatis sapientes duces valebant cum milite tentare hostem, et rursus ab hoste seipsos tentabant, adeoque recedendum accedendumve poterant definire. — Cujuslibet capitis strategique en norma : sciens jus, tunc vero poterit conflare militem; sciens circumstantias, tunc vero poterit inferre bellum; sciens moderationem, tunc vero poterit uti milite : sciens jus, tunc non confundetur; sciens circumstantias, tunc non hærebit; sciens moderationem, tunc non conficietur. Videns parvum emolumentum ne moveas, videns parvum damnum ne declines; parvum emolumentum parvumque damnum non sufficiunt ad deturpandam meam habilitatem : ita vero, et tunc habebis unde sustineas magna emolumenta magnaque damna. Ille solus qui alit habilitatem atque sibi prospicit, non habet hostes in imperio : ideo semel patiens poteris sustinere centum audacias, semel cessans poteris compescere centum impetus. — Miles habet potius et sequius, hostis et ego pariter quidem; ausim interrogare : ego quo præsto, ego prodam atque adhibeam id? ille erit haud cum me commissurus; ego quo cedo, ego velem atque seponam id? ille erit vi cum me concertaturus : quomodo ergo? Respondeo : ego quo sequior, ego audenter ostendam id, ut ille ambigat atque recedat; ego quo potior, ego secreto alam id, ut ille contemnat atque ruat in ipsum : en adhibendi potius sequiusque artem. — Periti tractandi milites, faciunt eos carere quem curent, habere cui fidant : si non habent ullum curandum, tunc scis mortem nec dignaturos pensitare;

---

atque urbs egregie munita esset, Wei regni strategus T'eng ngai posticos montes accessit, clamque milites fune demisit : qui proinde facile potuissent ad unum capi atque vinculis constringi, nisi novi capitis imbecillitas, inimico duci jam cognita, ei victoriam peperisset.

Digitized by Google

惜、有所恃、則知不至於必敗、尺箠當猛虎、奮呼而操擊、徒手遇蜥蜴、變色而却步、人之情也、知此者可以將矣、袒裼而按劍、則烏獲不敢逼、冠冑衣甲、據兵而寢、則童子彎弓殺之矣、故善用兵者以形固、夫能以形固、則力有餘矣、

范增論

蘇軾

漢用陳平計、間疏楚君臣、項羽疑范增與漢有私、稍奪其權、增大怒曰、天下事大定矣、君王自爲之、願賜骸骨歸卒伍、歸未至彭城、疽發背死、蘇子曰、增之去善矣、不去、羽必殺增、獨恨其不早耳、然則當以何事去、增勸羽殺沛公、羽不聽、終以此失天下、當於是去耶、曰、否、增之欲殺沛公、人臣之分也、羽之不殺、猶有君人之度也、增曷爲以此去哉、易曰、知幾其神乎、詩曰、相彼雨雪、先集維霰、增之去、當於羽殺卿子冠軍時也、陳涉之得民也、以項燕扶蘇、項氏之

蜥, Si, 蜥蜴, lacerta.

(1) Sub tertio T'sin dynastiæ imperatore Eul che, fervente rebellionibus imperio, creatur T'chou rex antiqui Hoei regis nepos agnomine 心, tituloque 義帝 exornatur : qui duos strategos ad impugnandum T'sin exercitum misit, Han ditionis principem, mitem Lieou pang e P'ei 沛 oriundum, et ferum Hiang yu celebris ducis Hiang leang nepotem. Extincta T'sin dinastia, Hiang yu occidit I imperatorem, et sedem usurpat : arma infert ei Lieou pang, et post multas alternæ sortis pugnas, Hiang yu sibi vitam adimente, fundavit Han dynastiam.

Digitized by Google

si habent cui fidant, tunc scis non deventuros ad desperandum victoriæ : pedali virgâ coram fera tigride, enixe inclamare atque vibrando percutere, et inermi manu offenso platydactylo gecko, immutari vultu atque referre gressus, hominis natura est; et qui scit hoc, poterit esse strategus. Denudato brachio vibrantem ensem, tunc Ou houo nec audebit vexare; coopertum galea indutumque lorica innitentem armis ad dormiendum, tunc pusillus puer inflexo arcu occidet eum : ideo periti tractare milites, adhibita apparentia confirmantur; qui possit adhibita apparentia obfirmari, jam vires habebit superstites.

---

84. DE FAN TSENG DISCEPTATIO.

Han adhibente T'chen p'ing consilium mutuo alienandi T'chou principem ministrumque, Hiang yu suspicatus Fan tseng cum Han habere secreta, nonnihil ademit ei auctoritatem (1). Tseng vehementer iratus ait : imperii res summatim stabilitæ sunt; dominus rex ipse conficias rem : velim concedas osseæ compagi repetere militares ordines. Reversus, antequam pervenerit P'ong urbem (2), anthrace erumpente dorso emortuus est. Sou doctor ait : Tseng discessisse bene fuit; nisi discessisset, Yu certe occidisset Tseng : tantum indignor rem non ocyus fuisse. Ita ergo debuisset ob quamnam rem abire? Tseng hortatus fuerat Yu occidere P'ei dominum et Yu non auscultaverat, tandemque ex hoc amisit imperium : debuissetne ex hoc abire? Dico non : Tseng voluisse occidere P'ei dominum, regii ministri partes erant; Yu non occidisse, adhuc habere regentis homines formam fuit; Tseng quomodo faciens, ex hoc abiisset? At Mutator ait : sciens indicia isne spiritalis? et Carmen (II. 63) ait : vide, illic casura nive, prius congerentur scilicet gelicidia : Tseng abire debuisset quo Yu occidit *Ministri filium apicem ducum* tempore (3). T'chen tché obtinuit populum ob Hiang yen et Fou

---

Porro apud Hiang yu celeber dux et consiliarius Fan tseng versabatur : adeoque Lieou pang, ministro T'chen p'ing auctore, curavit Hiang yu animum a suo Fan tseng abalienare.

(2) P'ong urbs, Hiang yu metropolis.

(3) I imperator summum ducem fecerat 宋義, eumque nominaverat 卿子冠軍 : hunc Hiang yu, secundus tunc dux, occidit; indeque facile conjici poterat ipsum I imperatorem a Hiang yu occisum iri, adeoque Fan tseng, qui I imperatoris creandi auctor fuerat, a Hiang yu fore dissociandum.

Digitized by Google

與也、以立楚懷王之孫心、而諸侯叛之也、以弒義帝、且義帝之立、增爲謀主矣、義帝之存亡、豈獨爲楚之盛衰、亦增之所與同禍福也、未有義帝亡而增獨能久存者也、羽之殺卿子冠軍也、是弒義帝之兆也、其弒義帝、則疑增之本也、豈必待陳平哉、物必先腐也、而後蟲生之、人必先疑也、而後讒入之、陳平雖智、安能間無疑之主哉、吾嘗論義帝、天下之賢主也、獨遣沛公入關、不遣項羽、識卿子冠軍於稠人之中、而擢以爲上將、不賢而能如是乎、羽既矯殺卿子冠軍、義帝必不能堪、非羽弒帝、則帝殺羽、不待智者而後知也、增始勸項梁立義帝、諸侯以此服從、中道而弒之、非增之意也、夫豈獨非其意、將必力爭而不聽也、不用其言、而殺其所立、羽之疑增、必自是始矣、方羽殺卿子冠軍、增與羽比肩而事義帝、君臣之分未定也、爲增計者、力能誅羽、則誅之、不能、則去之、豈不毅然大丈夫也哉、增年已七十、合則留、不合則去、不以此時明去就之分、而欲依羽以成功名、陋矣、雖然、增、高帝之所畏也、增不去、項羽不亡、嗚呼、增亦人傑也哉、

(1) Hiang yen, Hiang yu progenitor, egregius T'chou regni dux ob merita populo acceptus, atque Fou sou hæreditarius T'sin imperii princeps, jam defuncti.

sou (1); et Hiang familia eminuit, quod instituerat T'chou Hoei regis nepotem Sin; et reguli rebellarunt ei, quod occiderit I imperatorem. Porro I imperatorem instituendi, Tseng fuerat consilii auctor : I imperatoris vita vel mors non tantum erat T'chou prosperitas vel ruina, verum Tseng unde simul participaret infortunium felicitatemve, neque possibile ut, I imperatore mortuo, Tseng solus posset diu subsistere. Yu occidisse K'ing tse koan kiun, fuit occidendi I imperatorem prognosticum, eumque occidisse I imperatorem, jam suspiciendi Tseng radix fuit; quid necesse expectare T'chen p'ing jam? Res certe prius putrefiunt, et tunc vermes generantur ibi; homines certe prius suspicantur, et postea obtrectatio insinuatur eis : T'chen p'ing licet callidus, qui potuisset abalienare vacuum suspicione dominum? Ego jam disserui I imperatorem imperii sapientem dominum esse : tantum misit P'ei dominum ingredi claustra quin miserit Hiang yu, cognitoque K'ing tse koan kiun in multitudinis hominum medio, extulit ut esset supremus strategus : nisi sapiens, potuissetne hoc pacto? Yu cum præsumpsisset occidere K'ing tse koan kiun, I imperator certe non poterat sustinere, et nisi Yu occidisset imperatorem, tunc imperator occidisset Yu; nec expectandus perspicax quis, et postea scietur. Tseng initio induxerat Hiang leang instituere I imperatorem, et reguli ob hoc acquiescentes secuti fuerant : medio cursu occidere illum, non fuit Tseng ipsius sententia; idque qui tantum non fuit ipsius sententia? fuerit certe enixe obluctatus, et tamen nequaquam auditus : non facessivit ejus dictum, occidit vero is quem instituerat, Yu suspicari Tseng debuit ex hoc incipere jam. Cum Yu occidit K'ing tse koan kiun, Tseng cum Yu æquis humeris serviebant I imperatori (2), et principis subditique partes nondum determinatæ fuerant : ineundum illi Tseng consilium, si viribus posset occidere Yu, statim occidere illum, et si non posset, statim relinquere illum, et num non fortiter agens heros fuisset? Tseng ætate jam septuagenarius, arridens quidem maneat, non arridens statim abeat, neque ad hoc temporis intelligat recedendi accedendive officium : sed velle adhærere Yu ad comparandum honorabile nomen, fœdum quidem. Licet ita, Tseng, Kao imperator quem reverebatur scilicet; Tseng nisi abiisset, Hiang yu non periisset : oh, oh! Tseng utique hominum excellens fuit.

---

fuerant, cum T'chen tché contra T'sin rebellavit; nihilominus ipse illorum nomina prætulit ad populum sibi demerendum.

(2) Hiang yu tunc secundus, Fan tseng vero postremus erat strategus : Hiang yu nondum regem se constituerat.

Digitized by Google

留侯論

蘇軾

古之所謂豪傑之士、必有過人之節、人情有所不能忍者、匹夫見辱、拔劍而起、挺身而鬬、此不足爲勇也、天下有大勇者、卒然臨之而不驚、無故加之而不怒、此其所挾恃者甚大、而其志甚遠也、夫子房受書於圯上之老人也、其事甚怪、然亦安知其非秦之世、有隱君子者、出而試之、觀其所以微見其意者、皆聖賢相與警戒之義、而世不察、以爲鬼物、亦已過矣、且其意不在書、當韓之亡、秦之方盛也、以刀鋸鼎鑊待天下之士、其平居無事夷滅者、不可勝數、雖有賁育、無所獲施、夫持法太急者、其鋒不可犯、而其勢未可乘、子房不忍忿忿之心、以匹夫之力、而逞於一擊之間、當此之時、子房之不死者、其間不能容髮、蓋亦危矣、千金之子、不死於盜賊、何哉、其身可愛、而盜賊之不足以死也、子房以蓋世之才、不爲伊尹太公之謀、而特出於荆軻聶政之

圯 I, pons sine repagulis : Se 汜, nomen fluvii. | 鑊 Hovo, ahenum.

---

(1) Celeberrimus Han kao tsou imperatoris minister, cognomine 張, agnomine 良, nomine 子房, Lieou ditionis factus Marchio, adeoque 留侯 dictus, e 韓 regno oriundus, quinque hujus regni ministrorum prognatus, cum T'sin

Digitized by Google

85. DE LIEOU MARCHIONE DISSERTATIO.

Antiqui quos dicebant dotibus præstantes litteratos, certe habebant superantem alios moderationem. Humanæ naturæ si contingat quod non possit supportare, vulgaris homo suscipiens injuriam, exerto ense insurget, erectoque corpore pugnabit; quod non meretur haberi fortitudo : imperii habentes magnam fortitudinem, ex improviso instet illis, neque commovebuntur; sine causa imponatur illis, neque irascentur : scilicet illi quod animo apprehendunt, admodum magnum, illorumque consilium admodum profundum est. Quod Tse fang (1) receperit librum a pontem supra sene viro, ea res admodum mira; at etiam qui scitur hunc non esse T'sin ætate existentem abditum sapientem, egressum ad experiendum illum? Video ille per quæ modice ostendit suam mentem, omnia sanctorum sapientumque sese mutuo commonentium sensa esse : vulgus vero nil examinans, habuit pro diabolica re; equidem nimis exaggeravit jam. Immo, illius animus non erat in libro. Cum Han periit, T'sin tunc floruit, et cum gladio et sera, tripode et olla, tractante imperii litteratos, qui quiete degentes sine crimine occisi destructique fuerant, non possunt plane numerari : et vel si fuerint Pen et Yu, nullo loco potuissent exerere (2); ille tenens leges nimis acer erat, ejus cuspidem haud fas lacessere, ipsaque rei opportunitas nondum potuerat captari. Tse fang haud sustinens ira æstuantem animum, sumpsit vulgaris hominis robur atque effrenavit in unius ictus spatio : in eo temporis, Tse fang quin moreretur, quod abfuit nec posset capere capillum; scilicet vere periculum fuit. At mille aureorum dominus non moritur a latrone et fure, quare? Illi vita digna amatu, atque latro et fur haud merentur ut moriatur. Tse fang cum obruentibus sæculum dotibus non iniisse I yn et T'ai Ducis consilia, sed tantum exivisse in King k'o et Nié tcheng machinam (3), ut

---

che hoang illud regnum delevisset, injuriam ulcisci volens, clavigerum sicarium in eum immisit. Re haud successa, delituit, cum quadam die senem super pontem invenit, qui dejecto calceo illum jussit apportare pedique sibi inferre : obsequentem juvenem, senex tunc docilem disciplinæ renunciavit, et libro post aliquot dies donavit, ex quo futurus minister artem sufferendi et sic reges juvandi mire didicit.

(2) 孟賁 et 夏育, antiquitatis robusti viri, sed nec hi vires suas exerere potuissent.

(3) Ambo hi sicarii.

Digitized by Google

計、以僥倖於不死、此圯上老人所爲深惜者也、是故倨傲鮮腆而深折之、彼其能有所忍也、然後可以就大事、故曰孺子可教也、楚莊王伐鄭、鄭伯肉袒牽羊以迎、莊王曰、其主能下人、必能信用其民矣、遂舍之、句踐之困於會稽、而歸臣妾於吳者、三年而不倦、且夫有報人之志、而不能下人者、是匹夫之剛也、夫老人者、以爲子房才有餘、而憂其度量之不足、故深折其少年剛銳之氣、使之忍小忿而就大謀、何則、非有平生之素、卒然相遇於草野之閒、而命以僕妾之役、油然而不怪者、此固秦皇之所不能驚、而項籍之所不能怒也、觀夫高祖之所以勝、項籍之所以敗者、在能忍與不能忍之閒而已矣、項籍唯不能忍、是以百戰百勝、而輕用其鋒、高祖忍之、養其全鋒而待其敝、此子房教之也、當淮陰破齊而欲自王、高祖發怒、見於詞色、由是觀之、猶有剛强不能忍之氣、非子房其誰全之、太史公疑子房以爲魁梧奇偉、而其狀貌乃如婦人女子、不稱其志氣、嗚呼、此其所以爲子房歟、

(1) Obtulit servos et ancillas.

fors fortuna si non obierit, en pontem supra senex vir quod ducebat summe dolendum. Quapropter arroganti pervicacia modicaque officiositate profunde depressit illum, qui si forte posset aliquam rem tolerare, tunc vero par ad accedendum magnis negotiis; unde ait : filiolus potes edoceri jam. T'chou Tchoang rege impetente Tcheng, Tcheng Comes nudatis brachiis trahensque ovem sic occurrit; Tchoang rex ait : iste dominus sciens submitti aliis, certe potest fideliter adhibere suum populum, statimque dimisit illum : et Keou tsien obstructus in Koei ki, contulit subditam servitutem ad Ou (1), tribus annis quin lassesceret. Præterea illud habere ulciscendi hominem intentionem et non posse submitti alteri, est vulgaris homulli fortitudo. Iste senex vir arbitratus Tse fang habilitatem habere abundantem, dolebat ejus generositatem non sufficere; propterea profunde depressit illius juvenilis acritatis æstum, ut is patiens modicæ iræ accederet magnis consiliis. Quare? Quin fuerit ordinariæ vitæ consuetudo, ex improviso obvium in campestris ruris medio, adigi ad famulorum ancillarumque ministerium, tam suaviter nihil miratus, is certe T'sin imperator quem non poterit terrefacere, atque Hiang tsi quem non poterit inflammare (2). Video ille Kao tsou ob quod vicerit, et Hiang tsi ob quod cæsus, fuisse in valendi sufferre et non valendi sufferre discrimine tantum. Hiang tsi scilicet non poterat sustinere; propterea centies bellans centies vincebat, et tamen leviter utebatur sua acritate : Kao tsou patiens rei, alendo suam integram acritatem, expectabat alterius debilitationem, quod Tse fang docebat eum scilicet. Cum Hoai yn, fracto T'si, volebat ipsemet gubernare, Kao tsou emittens iram ostendit in verbis vultuque (3); ex quo conspicitur adhuc habuisse acriter pervicacem haud compotem sufferendi spiritum, et nisi Tse fang, hominum quis perfecisset eum? Summus historiographus dominus cogitaverat Tse fang fuisse tanquam eminentem sterculiam miræ præstantiæ, dum illius habitus vultusque fuit veluti mulieris puellulæ, haud consentaneus illius animi vigori. Vah! id nonne ille ex quo fuerit Tse fang (4)?

---

(2) Hiang tsi, scilicet Hiang yu, non poterit suis impressionibus eum adducere, ne suo domino Lieou pang patientiam et tarditatem suadeat.

(3) 韓信 scilicet 淮陰侯, devicto T'si, petiit fieri ejus rex : excanduit imperator, sed Tse fang ei suasit cedere, cum tenellæ adhuc dynastiæ vires non suppeterent tantum hostem opprimendi.

(4) Miratur Se ma t'sien muliebrem illius habitum : ex molli ejus patientique modo, affirmat immo Sou doctor illum fuisse illum.

Digitized by Google

喜雨亭記

蘇軾

亭以雨名、志喜也、古者有喜、則以名物、示不忘也、周公得禾以名其書、漢武得鼎以名其年、叔孫勝敵以名其子、其喜之大小不齊、其示不忘、一也、予至扶風之明年、始治官舍、爲亭於堂之北、而鑿池其南、引流種樹、以爲休息之所、是歲之春、雨麥於岐山之陽、其占爲有年、既而彌月不雨、民方以爲憂、越三月、乙卯乃雨、甲子又雨、民以爲未足、丁卯大雨、三日乃止、官吏相與慶於庭、商賈相與歌於市、農夫相與忭於野、憂者以喜、病者以愈、而吾亭適成、於是舉酒於亭上、以屬客而告之、曰、五日不雨、可乎、曰、五日不雨、則無麥、十日不雨、可乎、曰、十日不雨、則無禾、無麥無禾、歲且薦饑、獄訟繁興、而盜賊滋熾、則吾與二三子雖欲優游以樂於此亭、其可得耶、今天不遺斯民、始旱而賜之以雨、使吾與二三子、得相與優游而樂於此亭者、皆雨之賜也、其又可忘耶、既以名亭、又從而歌之、

(1) T'ang chou 唐叔 invenit frugem duplici caule in unam spicam coeuntem; obtulit T'cheng regi, qui jussit offerri Tcheou Duci : is tunc composuit suum 嘉禾. Han ou imperator inter venationem invenit ad 汾 fluvii ripam pretiosum tripodem, hinoque regni annum appellavit 元鼎. Undecimo Lou

86. JUCUNDÆ PLUVIÆ ABSIDIS MEMORIA.

Absidem a pluvia appellari, indicandæ lætitiæ est. Antiqui habentes læta, statim inde nominabant res, ostendentes haud obliteranda : Tcheou Dux nactus fruges, inde nominavit suum librum; Han ou imperator nactus tripodem, inde nominavit regni annum; et Chou suen toparcha vincens hostem, inde nominavit suos filios (1) : eorum lætitia major minorve haud eadem, at eorum indicatio non obliviscendi, eadem erat. Meo adventui in Fou fong subsequente anno (2), incipiens componere prætorias ædes, extruxi absidem ad aulæ septentrionem, atque excavavi piscinam ad illius austrum, derivaturus fluxum plantatis arboribus, ut esset tranquillæ quietis locus. Ejus anni vere pluit tritico ad K'i montis austrum, quod præsagium erat fertilis anni; at postea pleno mense deficiente pluvia, populus cœpit id habere anxietati. Transactis tribus mensibus, cycli quinquagesima secunda tunc pluit, cyclique prima rursus pluit; populus existimabat nondum sufficere, et cycli quarta effuse pluit, tertiaque die tum cessavit. Præfecti administrique mutuo sibi gratulabantur in aula, mercatores inter se cantabant in foro, agricolæ inter se lætabantur in rure, et dolentes exinde gaudebant, et infirmi exinde convalescebant, cum mea absis commodum absoluta fuit. Unde instituto convivio in absidis loco ad congregandos hospites, allocutus eos dixi : quinque diebus differri pluviam, innocuumne? Responderunt : quinque diebus sine pluvia, jan periisset triticum. Et decem diebus sine pluvia, innocuumne? Responderunt : decem diebus dilata pluvia, jam nullæ fruges. Sine tritico sine oryza, anno et quidem bis sterilescente (3), criminales causæ frequentes surrexissent, atque latrocinantes fures numerosi invaluissent; sicque ego cum duobus tribusve filiolis, licet voluerim largiter spatiari ad lætandum in hac abside, id potuissetne fieri? Nunc cœlum haud abjiciens hunc populum, inchoante siccitate, donavit eum pluvia; utque ego cum duobus tribusve filiolis obtineam mutuo simul largiter spatiari atque recreari in ista abside, totum pluviæ donum est : id vero an decet obliterari? Cum inde nominaverim absidem, rursus deinde cecini eam dicens : Fac cœlum

---

Wen reguli anno, toparcha, captis tribus barbaris 僑 如, 悊, 豹, inde nomen imposuit suis filiis.

(2) Fou fong, nunc 鳳 翔, cujus præfectus erat Sou doctor.

(3) 蔗, *iterum* : annus jam sterilis a tritico, rursus fit sterilis ab oryza.

Digitized by Google

曰、使天而雨珠、寒者不得以爲襦、使天而雨玉、饑者不得以爲粟、一雨三日、伊誰之力、民曰太守、太守不有、歸之天子、天子曰不然、歸之造物、造物不自以爲功、歸之太空、太空冥冥、不可得而名、吾以名吾亭、

超然臺記

蘇軾

凡物皆有可觀、苟有可觀、皆有可樂、非必怪奇偉麗者也、餔糟啜醨、皆可以醉、果蔬草木、皆可以飽、推此類也、吾安往而不樂、夫所爲求福而辭禍者、以福可喜、而禍可悲也、人之所欲無窮、而物之可以足吾欲者有盡、美惡之辨戰於中、而去取之擇交乎前、則可樂者常少、而可悲者常多、是謂求禍而辭福、夫求禍而辭福、豈人之情也哉、物有以蓋之矣、彼遊於物之內、而不遊於物之外、物非有大小也、自其內而觀之、未有不高且大者也、彼挾其高大以臨我、則我常眩亂反覆、如隙中之觀鬬、又烏知

餔 Pou, vesci : cibare.
啜 T'chouo, gustare : comedere. Tchouo, lacrymari. 譊, loquax.
醨 Li, vinum tenue.
蔬 Chou, olera.
挾 Hié, utrinque complecti, e latere adjuvare : sub brachio deferre : rebus pessessis confidere. Sié, Kié, tenere.

Digitized by Google

pluerit unionibus, algentes haud potuissent habere pro tuniculis; fac cœlum pluerit gemmis, esurientes nec potuissent habere pro granis : eadem pluvia trium dierum, ea cujusnam merito? populus ait præfecti, at præfectus nullum habet; refer eam cœlesti filio, cœlestis filius dicet, non ita; refer eam conditori rerum, conditor rerum neque sibi attribuet ad meritum (1); refer eam summo vacuo, summum vacuum obscurum silet : nequit inveniri unde designetur, ego inde designo meam absidem.

---

87. IN *TRANSCENDENTIS RES* TURRICULAM MEMORIA.

Quælibet res, omnes habent dignum visu, et si habent dignum visu, omnes habent facultatem oblectandi, quin sint absolute mire peregrinæ egregieque venustæ. Bibens floces potansque villum æque potest inde inebriari (2); fructus, legumina, plantæ, æque valent ad saturandum : deducendo hujusmodi genera, ego quo ibo quin delecter? istudque quod ago, quærere felicitatem et recusare adversitatem, quia felicitas facit volupe, adversitas vero debet doleri scilicet. At homines quod desiderant caret limite, res vero pares ad explendum nostrum desiderium (3), habent limitem; bonique malique distinctio pugnat in animo, atque rejiciendi captandique optio conflictat in conspectu : unde quæ possunt delectare usque pauca, et quæ possunt constristare usque multa; quod dicitur quærere adversitatem et recusare prosperitatem. At quærere adversitatem et recusare prosperitatem, qui hominis natura unquam? res habent quo obruant illum scilicet, et is recreatur ex rerum intimis et non recreatur extra rerum ambitum (4). Res non quod sint magnæ vel parvæ; ex suis intrinsecis respectæ, nullæ sunt non sublimes atque magnæ : ipsæ afferentes suum sublime magnumque, sic prostant mihi, indeque ego usque hallucinatus turbor sus deque; sicut ex rima videns pugnantes, jam unde

---

(1) Lao tse doctrinæ addictus, puram supremi Entis ideam non habet.

(2) 糟, vinum oryzæ granis nondum purgatum designat : 醑 vero, vinum nondum perfectum.

(3) Divitiæ, nobilitas, lucra, honores.

(4) Nescit transcendere res, sed delectatur rebus ipsis; unde si munus minus honorificum est, jam exinde tristatur : non videt res oculo vasto, sed angusta mente considerat.

Digitized by Google

勝負之所在、是以美惡橫生、而憂樂出焉、可不大哀乎、予自錢塘移守膠西、釋舟楫之安、而服車馬之勞、去雕牆之美、而庇采椽之居、背湖山之觀、而行桑麻之野、始至之日、歲比不登、盜賊滿野、獄訟充斥、而齋廚索然、日食杞菊、人固疑予之不樂也、處之期年、而貌加豐、髮之白者、日以反黑、予既樂其風俗之淳、而其吏民亦安予之拙也、於是治其園圃、潔其庭宇、伐安邱高密之木、以修補破敗、爲苟完之計、而園之北、因城以爲臺者舊矣、稍葺而新之、時相與登覽、放意肆志焉、南望馬耳常山、出沒隱見、若近若遠、庶幾有隱君子乎、而其東則盧山、秦人盧敖之所從遁也、西望穆陵、隱然如城郭、師尙父齊威公之遺烈、猶有存者、北俯濰水、慨然太息、思淮陰之功、而弔其不終、臺高而安、深而明、夏涼而冬溫、雨雪之朝、風月之夕、予未嘗不在、客未

塘 T'ang, agger ad coercendas aquas : 錢塘, locus et fluvius in 浙江.

椽 T'choan, scandula rotunda; quadrata dicitur 桷.

濰 Wei, nomen fluvii oriundi de 箕屋 monte, in 琅邪.

(1) T'sien t'ang, scilicet Hang tcheou in Tche kiang : Kiao si, scilicet Kiao tcheou in Chan tong.

(2) Inter T'sin et Han dynastias, eo turbationis tempore, plures egregii viri delituerunt in his montibus.

Digitized by Google

sciam victoria cladesque ubi sit? Ex hoc bonum malumque transversim oboritur, atque mœror gaudiumque producitur : fasne haud vehementer dolere? — Ego ex T'sien t'ang translatus præfectus Kiao si (1), dimissa cymbæ remorumque commoditate, subii currus equorumque fatigationem; relicta sculptilium murorum pulchritudine, successi albarum scandularum habitatione; tergoque verso lacuum montiumque prospectui, percurrebam mororum cannabisque campos : primi adventus tempore, anni continenter caruerant maturitate, latrones furesque implebant campos, criminales causæ plene abundabant, atque esuriali culina velut vacua, quotidie manducabam lycium et chrysanthemum. Alii certe suspicabantur me non contentum : et domicilii hujus evoluto anno, en vultus magis pinguis, capillorumque cani in diem redeunt nigredini, et ego cum delecter illorum morum ingenuitate, ipsi magistratus popularesque etiam contenti mea ruditate. Ex hoc concinnare illum hortum, mundare illud cavædium, excisisque Ngan k'ieou et Kao mi distructuum arboribus, inde restaurare et resarcire detrita et corrupta, inito obiter perficiendi consilio : ad horti vero septentrionem, adhærens mœniis facta turris, vetusta jam; paullum resarciens renovavi eam, et usque cum amicis conscendo prospicere, remittendo animo relaxandæque menti. Ad austrum prospiciuntur Ma eul et T'chang montes, prodire vel evanescere, abscondi vel apparere, quasi proximarent quasi recederent, si forte invenirent delitescentes sapientes (2) : ad ejus orientem vero Liu mons, T'sin homo Lou ngao unde aufugit scilicet (3) : ad occidentem prospicitur Mou ling claustrum confuso modo veluti mœnia exteriora, et Magistri Chang fou atque T'si Wei reguli relicta merita adhuc sunt quæ supersunt (4) : ad septentrionem despectans Wei aquas, gementis instar mitto suspirium, cogitans Hoai yn meritum atque dolens illum non perfecisse (5). Turris alta atque tuta, profunda atque luminosa, æstate frigescit atque hieme tepescit : pluvioso nivosoque mane, per ventum lunamque vespere, ego haud dum non interfui, hospitesque nulli dum non secuti; et excerpere

---

(3) Cum T'sin che imperator quæreret immortalitatis pharmacum, iste litteratus ei locum designavit unde posset invenire : at statuto tempore, ipse ex hoc monte aufugiens, mare transmeavit.

(4) 尙父, scilicet 太公 : 威公, scilicet 桓 reguli post mortem nomen.

(5) Famosus 韓信, Han dinastiæ fundatorem summopere juvans strategus, cum suo inimico 龍且 ad has aquas conflictum inivit : ille vero nobilitatus *Hoai yn Marchionis* titulo.

Digitized by Google

嘗不從。擷園蔬。取池魚。釀秫酒。瀹脫粟而食之。曰。樂哉遊乎。子弟子由。適在濟南。聞而賦之。且名其臺曰超然。以見子之無所往而不樂者。蓋遊於物之外也。

前赤壁賦　蘇軾

壬戌之秋。七月既望。蘇子與客泛舟。遊於赤壁之下。清風徐來。水波不興。舉酒屬客。誦明月之詩。歌窈窕之章。少焉月出於東山之上。徘徊於斗牛之間。白露橫江。水光接天。縱一葦之所如。淩萬頃之茫然。浩浩乎如馮虛御風。而不知其所止。飄飄乎如遺世獨立。羽化而登仙。於是飲酒樂甚。扣舷而歌之。歌曰。桂棹兮蘭槳。擊空明兮泝流光。渺渺兮予懷。望美人兮天一方。客有吹洞簫者。依歌而和之。其聲嗚嗚然。如怨如慕。如泣如訴。餘音嫋嫋。不絕如縷。舞幽壑之潛蛟。

擷, Hié, decerpere : eligere.
秫, Chou, oryza glutinosa.
瀹, Yo, imbuere, imbibere : aperire fluxum.
舷 Hien, navis latera.
泝 Sou, adverso flumine ascendere, 溯.
嫋 Niao, motus venti : longus et debilis : protractio sonorum.

---

(1) 脫粟, est oryza cortice sed non glumâ exuta, non munda sed rudior.

(2) 元豐 regni quarto anno.

(3) 曹操, nomine 孟德, cum e 江陵 victor descenderet, memorabile passus est a 周瑜 seu 周郎 incendium, ut petræ et lapilli rubescerent : hinc ei loco *Rubri lapilli* nomen. At idem nomen habet alius in 黃州 locus, quo Sou

Digitized by Google

horti oluscula, et capere piscinæ pisces, et fermentare glutinosæ oryzæ vinum, et semicoctam decorticatam oryzam, comedere illam (1), et exclamare: jucunda sane recreatio, proh! — Meus frater Tse yeou, commodum inhabitans Tsi nan, auditam versificavit rem, tumque nominans hanc turrim dixit *Transcendentis res*, cum viderit me nusquam ire quin oblectarer, quia spatior ad rerum extra.

---

88. PRIOR *RUBRI LAPILLI* DESCRIPTIO.

Undesexagesimi anni (2) autumno, septimæ lunæ post oppositionem, Sou doctor cum hospitibus conscensa navicula, spatiabatur ad *Rubri lapilli* radices (3). Pura aura lene adveniebat, aquæ unda non assurgebat; allato vino percurrens hospites, recitare *Claræ lunæ* poemata, cantillare *Remotæ solitariæ* odam (4). Brevi quidem, luna exorta ad orientalis montis apicem, hæsitabunda excurrebat in Grypis Bovisque medio (5); albido rore offundente amnem, aquæ lux connectebatur cœlo: permittens illi lintriculo quolibet abire, imminebam immensi æquoris confuso horizonti; spatiose diffluens, quasi innixus vacuo insiderem vento, quin scirem ipsi quo sistendum, leviterque fluctuans, quasi relicto mundo solus persisterem, exuviisque transformatis ascenderem Immortales (6). Ex hoc bibens vinum lætatus vehementer, pulsans cymbæ labrum cantavi rem, canticumque ait: Osmanthicus remus et magnolica palmula, percutientes inane luminare, opponuntur fluidæ luci: longe excurrens mea cogitatio prospicit suaves amicos, cœli alia regione (7). — Hospes aliquis inflans apertam tibiam sequebatur canticum eique consonabat (8): ejus soni surdi surdi, quasi indignati, quasi amarent, quasi lamentantes, quasi quererentur, protractique modi contigui advolvebantur sine interruptione veluti filum; excitaturi recondita lacuna

---

doctor bis spatiatus, duplicem exaravit delicii descriptionem: hinc poetico lusu ad eum transfert incendii eventum.

(4) In Claram lunam poemata Sou doctor ipse elucubraverat, quorum una oda *Remota solitaria* inscribitur.

(5) Duæ constellationes in Sagittario.

(6) Plumea veste utebantur Rationis flamines: unde eorum mortem illud 羽化 repræsentat.

(7) Amicos in aula regia relictos: ipse enim inde ad Hoang tcheou præfecturam dejectus fuerat.

(8) Tibia aperto fundo, dicitur 洞簫.

Digitized by Google

泣孤舟之嫠婦。蘇子愀然正襟危坐而問客曰。何爲其然也。客曰。月明星稀。烏鵲南飛。此非曹孟德之詩乎。西望夏口。東望武昌。山川相繆。鬱乎蒼蒼。此非孟德之困於周郎者乎。方其破荆州。下江陵。順流而東也。舳艫千里。旌旗蔽空。釃酒臨江。橫槊賦詩。固一世之雄也。而今安在哉。況吾與子漁樵於江渚之上。侶魚鰕而友麋鹿。駕一葉之扁舟。舉匏樽以相屬。寄蜉蝣於天地。渺滄海之一粟。哀吾生之須臾。羨長江之無窮。挾飛仙以遨遊。抱明月而長終。知不可乎驟得。託遺響於悲風。蘇子曰。客亦知夫水與月乎。逝者如斯。而未嘗往也。盈虛者如彼。而卒莫消長也。蓋將自其變者而觀之。則天地曾不能以一瞬。自其不變者而觀之。則物與我皆無盡也。而又何羨乎。且夫天地之間。物各有主。苟非吾之所有。雖一毫而莫取。惟江上之清風。與山間之明月。耳得之而爲聲。目遇之而成色。取之無禁。用之不竭。是造物者之無盡藏也。而吾與子之所共適。客喜而笑。洗盞更酌。肴核既

嫠 Li, vidua.
繆 Liao, 繚, pluribus ductibus vincire : glomerare.
舳 Tchou, puppis, qua temo ponitur.
艫 Lou, Liu, prora, qua laterales remi 槳 collocantur.
槊 Chouo, longa lancea.
核 Hé, pomorum nucleus : bellaria.

Digitized by Google

abditum crocodilum, cituri lacrymas solitarii lintriculi viduæ mulieri. Sou doctor tristantis specie componit laciniam, suspenseque sedens interrogavit hospitem, dicens : ad quid illi ita ? Hospes ait : *luna clara stellis raris, niger corvus austrum advolat*, is nonne T'sao mong té illius versus? Occidentalem prospicio Hia k'eou, orientalem prospicio Ou t'chang; montesque fluviique mutuo circumeuntes, austere admodum viridantes, ii nonne sunt Mong té quibus oppressus a Tcheou juvene fuit? Cum is, perrupto King tcheou et subacto Kiang ling, secundo fluxu ad orientem, bellicis navibus mille stadiis, signisque vexillisque obstruentibus spatia, miscens vina imminebat Amni, transversaque sarissa cantabat versus, næ totius sæculi heros erat; et nunc ubinam est? a fortiori ego et tu, piscantes lignantesque ad amnis insularum superficiem, comites piscium et cammarorum, socii elaphuri et cervi, conscensa instar folii depressa navicula (1), elevantes cucurbitinum scyphum ad mutuo continuandum, diversantes ephemeræ inter cœlum terramque, evanescens cæruleo pelago unica mica. Dolens nostræ vitæ momentaneam brevitatem, amo prolixi amnis infinitatem; adhærere volucri Genio ad vacive spatiandum, amplective micantem lunam ad perennandam vitam, sciens haud fas ut continuo obtineatur, commisi reliquos sonos flebili flatui. — Sou doctor ait : hospes an etiam noverit illam aquam atque lunam? Transiens illa hoc pacto, et tamen haud dum abiit; plena cavaque ista eo pacto, et tandem nulla imminuta aut aucta. Scilicet si vis ex ipsius mutabili inspicere aliquid, tunc cœlum et terra jam nec poterunt putari oculi conjectus : at ex ipsius non mutabili inspicias illud, tuncque res atque ego æque caremus termino, sicque jam ad quid amabis (2)? Præterea hujus cœli terræque medio, res singulæ habent dominum; et si non sit ego quod possideo, vel unum pilum adhuc non sumam : tantum super amnem purus ventulus atque inter montes clara luna, auri assequenti ipsum factus sonus et oculo offendenti illam facta color, captantur nullo prohibente et usui sunt quin consumantur; scilicet creatore rerum haud penitus recondente, ego cum te iis simul fruimur. Hospes gavisus risit, lotisque scyphis vicissim cyathissavimus, et dapibus fructibusque jam finitis (3), cyathis scutellisque

(1) Parva cymbula, dicitur 扁舟.

(2) Amnis infinitatem scilicet, dolens nostræ vitæ brevitatem. In nobis aliquid mutabile, aliquid non mutabile est, ut aqua fluentes adhuc ut aqua persistimus.

(3) 核, designat fructus nucleum habentes.

Digitized by Google

盡、杯盤狼藉、相與枕藉乎舟中、不知東方之既白、

後赤壁賦

蘇軾

是歲十月之望、步自雪堂、將歸於臨皐、二客從予、過黃泥之坂、霜露既降、木葉盡脫、人影在地、仰見明月、顧而樂之、行歌相答、已而歎曰、有客無酒、有酒無肴、月白風清、如此良夜何、客曰、今者薄暮、舉網得魚、巨口細鱗、狀如松江之鱸、顧安所得酒乎、歸而謀諸婦、婦曰、我有斗酒、藏之久矣、以待子不時之需、於是攜酒與魚、復遊於赤壁之下、江流有聲、斷岸千尺、山高月小、水落石出、曾日月之幾何、而江山不可復識矣、予乃攝衣而上、履巉巖、披蒙茸、踞虎豹、登虬龍、攀栖鶻之危巢、俯馮夷之幽宮、蓋二客不能從焉、劃然長嘯、草木震動、山鳴谷應、風起水湧、予亦悄然而悲、肅然而恐、凜乎其不可留也、反而登舟、放乎中流、聽其所止而休焉、時夜將半、四顧寂寥、適有孤鶴、橫江東來、翅如車輪、玄裳縞衣、戛然長鳴、掠予

鱸 Lou, labrax japonicus.

巉 T'chan, mons altus et arduus : mons præruptus.

茸 Jong, herbæ plurimæ.

踞 Kiu, manibus innixus sedere : terræ insidere.

虬、虯, K'ieou, draco cornutus.

攀 P'an, reptando attingere : immiscere se.

鶻 Hou, milvius : pica cyanea.

Digitized by Google

confuse sparsis, una simul cervicali adhæsimus in cymbæ medio, nec animadvertimus orientalem plagam jam albescere.

---

89. POSTERIOR *RUBRI LAPILLI* DESCRIPTIO.

Eodem anno, decimæ lunæ oppositione, pedester ex *Nivis* aula, volens redire ad Lin kao, duobus hospitibus comitantibus me, pertransii *Flavi luti* aggerem. Pruinæ vis jam descenderat, et arborum folia prorsus exciderant; hominum umbra sternebatur humi, sursumque videbatur clara luna : conspicientes eâ delectati, euntes canebamus alternis responsis; postmodum vero suspirans dixi : habere hospites et carere vino, habere vinum sine epulo, luna albicante auraque pura, tam geniali nocte, quomodo? Hospes ait : hodierno urgente vespere, elato reti obtinui piscem, magno ore delicatisque squamis, forma similem Sonkianensi labraci; at unde gentium obtinebimus vinum? Reversus deliberavi cum uxore; uxor ait : ego habeo congium vini, quem servavi jamdiu, ad expectandum ut tu extra tempus indigeres. Ex hoc tenentes vinum atque piscem, rursus spatiari ad *Rubri lapilli* radices. Amnis fluxus dabat sonitum, præruptumque littus ad mille pedes, mons altus lunaque parva, aquisque depressis scopuli eminebant. At jam temporis quantum, ut amnis et mons non possint amplius agnosci! Ego tunc collecta veste ascendi, terensque confragosa juga, aperiensque densos cæspites, conquiniscebam belluatis rupibus, conscendebam colubrimodas arbores, attrahebam receptantes milvium arduos nidos, despectabam fluvialis Genii latebrosas ædes : et quia duo hospites non poterant sequi, fracta voce protraxi stridorem, ut plantæ arboresque concussæ commoverentur, montis echo vallis repeteret, vento surgente aqua insiliret, egoque etiam constricto animo contristatus, trepido sensu pertimescens, tremerem ut ipse non possem remanere. Redii et conscendi cymbam, dimisique in medium fluxum, suo ingenio quolibet constituram ad quiescendum. Tunc nox prope media, quaquaversum circumspicienti silebat solitudo, et en quædam solitaria grus transverso amni ab oriente veniens, alis similis currus rotæ, nigro limo alba toga (1), confusa voce producte gruens, radit nostram cymbam petitque

---

劃, Ho radere : findere : subula.
戛, Kié, longa lancea : lancea occidere : 戛戛, confuse : incongrue.
K'ia, ritus, norma.

---

(1) Superiore corpore alba, inferiore nigra.

Digitized by Google

舟而西也、須臾客去、予亦就睡、夢一道士、羽衣蹁躚、過臨皐之下、揖予而言曰、赤壁之遊樂乎、問其姓名、俛而不答、嗚呼噫嘻、我知之矣、疇昔之夜、飛鳴而過我者、非子也耶、道士顧笑、予亦驚寤、開戶視之、不見其處、

方山子傳

蘇軾

方山子、光黃閒隱人也、少時、慕朱家郭解爲人、閭里之俠皆宗之、稍壯、折節讀書、欲以此馳騁當世、然終不遇、晚乃遯於光黃閒曰岐亭、庵居蔬食、不與世相聞、棄車馬、毀冠服、徒步往來、山中人莫識也、見其所著帽、方聳而高、曰、此豈古方山冠之遺像乎、因謂之方山子、余謫居於黃、過岐亭、適見焉、曰、嗚呼、此吾故人陳慥季常也、何爲而在此、方山子亦矍然問余所以至此者、余告之故、俯而不答、仰而笑、呼余宿其家、環堵蕭然、而妻子奴婢、皆有自得之意、余既聳然異之、獨念方

蹁 P'IEN, pedes non recti.
躚 SIEN, 蹁躚, in gyros ire, 躚.
庵 NGAN, stramineum tugurium : tugurium rotundum, 菴.
矍 KIO, trepide aspicere : subitaneus mirantis intuitus.

(1) Contrarium a priore scopum intendens, res caducas et transitorias exhibere vult hæc posterior elucubratio.

Digitized by Google

occidentem. Brevi momento hospites abierunt, et ego etiam accessi cubitum : et somniavi aliquem Rationis flaminem, plumea veste gyrum agere, transeuntemque Lin kao radicem salutare me et dicere : *Rubri lapilli* recreatio jucundane? Petenti ejus cognomen nomenque, cernuus nil respondit. Oh oh ah ah ! ego teneo rem ; modo transacta nocte volans stridens sicque pertransiens me, num non tu? Rationis flamen respiciens risit, et ego vero experrectus sum : et aperta janua visurus rem, non vidi eum locum (1).

---

90. QUADRATO PILEOLO DOMINI MEMORIOLA.

A quadrato pileolo dominus, Koang et Hoang districtus inter delitescens homo scilicet. Pueritiæ tempore amabat Tchou cognominati et Kouo kiai agere personam, vicique pagique fortes omnes conveniebant ipsum (2). Paulo grandior fregit dignitatem (3) studuitque litteris, volens ex hoc peragrare præsentem mundum ; at usque nullo successu : serius tunc delituit in Koang et Hoang districtuum intermedio, appellato *K'i abside*, casulaque inhabitans oleribusque victitans, nullus cum sæculo mutuo communicabat, abjectisque curribus et equis, destructisque pileo et vestibus, pedester viabat ultro citroque ; montanique homines non cognoscebant, sed videntes, ille quem deferebat, pileolum quadratum assurgere in altum, dixerunt : ista an esset antiqui quadrato fastigio pileoli superstes forma? indeque vocarunt eum quadrato pileolo dominum (4). Ego degradatus habitare in Hoang tcheou, pertransiens *K'i absidem*, commodum vidi, exclamavique : oh oh ! iste meus antiquus amicus T'chen t'sao, nomine Ki t'chang ; undenam est hîc? Quadrato pileolo dominus item attoniti instar petiit, ego cur advenerim eo; meque significante illi causam, despectans nil respondit, suspiciensque risit, vocavitque me pernoctare ejus domo. Circum parietes squalere videbantur, at uxor liberique ancillæque omnes habebant voti compotem speciem. Ego cum subsultantis instar miratus fuerim rem (5), tamen cogitavi :

---

(2) Tchou et Kouo, duo sub Han dynastia fortes, qui nempe amabant exerere vires ad ulciscendam injuriam, sustentandos oppressos, frangendam contumaciam, aliaque hujusmodi. 宗, eum veluti caput adire.

(3) Demisit se.

(4) Pileolus ille e quinque colorum tenuissimo serico conficiebatur, quadratus et oblongus.

(5) 聳然, scapulas ex magna admiratione attollere.

Digitized by Google

山子少時、使酒好劍、用財如糞土、前十九年、余在岐山、見方山子從兩騎、挾二矢、遊西山、鵲起於前、使騎逐而射之、不獲、方山子怒馬獨出、一發得之、因與余馬上論用兵、及古今成敗、自謂一時豪士、今幾日耳、精悍之色、猶見於眉間、而豈山中之人哉、然方山子世有勳閥、當得官、使從事於其間、今已顯聞、而其家在洛陽、園宅壯麗、與公侯等、河北有田、歲得帛千匹、亦足以富樂、皆棄不取、獨來窮山中、此豈無得而然哉、余聞光黃間多異人、往往佯狂垢汚、不可得而見、方山子儻見之歟、

上樞密韓太尉書　　蘇轍

太尉執事、轍生好爲文、思之至深、以爲文者、氣之所形、然文不可以學而能、氣可以養而致、孟子曰、我善養吾浩然之氣、今觀其文章、寬厚宏博、充乎天地之間、稱其氣之小大、太史公行天下、周覽四海名山大川、與燕趙間豪俊交遊、故其文疎蕩、頗有奇氣、此二子者、豈嘗執筆學爲如此之文哉、其氣充乎其中、而溢乎其貌、動乎其言、而見乎其文、而不

閥, Fa, egregia sua narrare : janua sinixtima : 閥閱, præclara merita : familia nobilis.

佯 Yang, simulare.

Digitized by Google

quadrato pileolo dominus pueritiæ tempore utebatur vino, amabat ensem, impendebat opes quasi cœnum et limum : ante undeviginti annos, ego in K'i monte vidi quadrato pileolo dominum, comitantibus duobus equitibus et subalaribus duabus sagittis, spatiari occiduo monte; pica exurgente in conspectu, jussit equitem insequi atque sagittare illam, et haud obtenta, quadrato pileolo dominus incitato equo solus progressus, primo ictu tenuit eam : indeque cum me super equis disserens usum militiæ atque antiquos præsentesque successus cladesque, se dicebat totius sæculi insignem heroem : abhinc aliquot dies tantum, et vigentis acritatis species adhuc apparet in superciliorum medio; quî unquam montanus homo est? At quadrato pileolo dominus, hæreditaria habens merita et insignia, necessario obtinuisset magistratum, et si studuisset negotiis in ejus intervallo, nunc jam clareret fama : ejus vero domus in Lo yang, hortis ædibusque magnificis splendidisque, cum Ducibus Marchionibusque æquiparanda; et ad Fluvii septentrionem habens agros, quotannis obtinebat sericorum mille volumina; utique sufficientia ad abundandum et lætandum : et omnibus abjectis nilque accipiens, solus adiit deserti montis medium; id quomodo absque perfectione ita foret? Ego audivi Koang et Hoang medio, multos extraordinarios homines, passim stultescentes sordescentesque, non esse possibile videre : quadrato pileolo dominum, an non viderim illum?

---

91. DATA REGIMINIS SECRETI HAN SUMMO MAGISTRO EPISTOLA.

Summi Magistri regenti potestati (1). T'che, natura amo exercere litteraturam, cogitansque rem admodum profunde, opinor litteraturam vitalitate informari. At litteratura non potest ex studio obtineri, vitalitas potest ex alitione promoveri. Mentsius ait : ego rite alo meam completam vitalitatem; et nunc video ejus litterariam formam, robustam et amplam, implentem cœli terræque intervallum, respondere ejus vitalitatis quantitati. Summus historiographus peragrans imperium, quaquaversum vidit quatuor regionum celebres montes magnosque fluvios, et cum Yen atque Tchao inter insignibus heroibus conjunxit consuetudinem; adeoque ejus stylus longe amplus egregie habet mirum vigorem. Hi duo illustres, quî unquam tractando penicillum didicerint habere hujusmodi stylum? Ille vigor plenus in eorum intimis, redundabat in eorum speciem, traductusque in eorum

---

(1) Famosus ille 韓琦 is est, de quo Siang tcheou *Luci sericati* templo inscriptio.

Digitized by Google

自知也、轍生十有九年矣、其居家所與遊者、不過其鄉里鄉黨之人、所見不過數百里之閒、無高山大野、可登覽以自廣、百氏之書、雖無所不讀、然皆古人之陳迹、不足以激發其志氣、恐遂汩沒、故決然捨去、求天下奇聞壯觀、以知天地之廣大、過秦漢之故都、恣觀終南嵩華之高、北顧黃河之奔流、慨然想見古之豪傑、至京師、仰觀天子宮闕之壯、與倉廩府庫城池苑囿之富且大也、而後知天下之巨麗、見翰林歐陽公、聽其議論之宏辨、觀其容貌之秀偉、與其門人賢士大夫遊、而後知天下之文章、聚乎此也、太尉以才略冠天下、天下之所恃以無憂、四夷之所憚以不敢發、入則周公召公、出則方叔召虎、而轍也未之見焉、且夫人之學也、不志其大、雖多而何爲、轍之來也、於山見終南嵩華之高、於水見黃河之大且深、於人見歐陽公、而猶以爲未見太尉也、故願得觀賢人之光耀、聞一言以自壯、然後可以盡天下之大觀而無憾者矣、轍年少、未能通習吏事、嚮之來、非有取於斗升之祿、偶然得之、非其所樂、然幸得賜歸待選、使得優游數年之

Digitized by Google

sermonem, apparebat in eorum stylo, quin ipsi adverterent. T'che, natus decem et novem annos sum : qui manens domi quibuscum conversabar, nonnisi illi viciniæ conregionisque homines; quod vidi, nonnisi aliquot centenorum stadiorum spatium, quin ullum altum montem magnumque campum potuerim conscendere contemplarique ad meme dilatandum. Centum auctorum libri, licet nullus sit quem non legerim, at omnes præteritorum hominum vetusta vestigia, non sufficiunt ad excitandum hujusmodi spiritus vigorem; et veritus ne statim immersus obruerer, propterea præcise missos feci, et quæsivi per imperium mira auditu pulchraque visu, ad sciendum cœli terræque amplam magnitudinem. Pertransiens T'sin et Han antiquas metropoles, libere aspexi Tchong nan et Song et Hoa celsitudinem, ad boream respexi crocei fluvii rapidum fluxum, suspiransque imaginabar videre antiquitatis heroes : appulsus regiam metropolim, suspiciens contemplatus imperatoris palatii portarumque magnificentiam, atque granariorum, ærariorum, mœnium, hortorumque opulentiam ac vastitatem, tunc vero cognovi imperii amplam pulchritudinem : vidi regium academicum Ngeou yang dominum, audivi ejus dissertationum magnificam perspicuitatem, conspexi ejus vultus elegantem elationem, cum suis clientibus scitis litteratis magnisque magistratibus conversantem, et tunc scivi imperii litterarium splendorem colligi in eo loci. At summum Magistrum a dotibus consiliisque supereminentem toti imperio, totum imperium cui fidit ad carendum angoribus, quatuor barbari quem timent ut ne audeant erumpere, domi quidem Tcheou Ducem et Chao Ducem, extra vero Fang chou et Chao hou (1), T'che vero nondum illum vidi. Sed hominis scientia, nisi intenderit quod magnum, licet multa, ad quid inserviet? T'che adveniens, quoad montes, vidi Tchong nan et Song et Hoa celsitudinem; quoad aquas, vidi crocei fluvii magnitudinem atque profunditatem; quoad homines, vidi Ngeou yang dominum: sed adhuc pensi facio non vidisse summum Magistrum. Quapropter desidero posse videre sapientis viri nobilem fulgorem, audireque unum verbum ad me dilatandum, et postea vero poterunt concludi imperii magna spectacula, quin ullus indigner. T'che ætate junior, nondum potui intelligere præfectorium ministerium : antehac veni, non quod haberem intentum ad modii cotylæve censum; fortuito obtinui istum, sed non ipse quo delector. Verum fortunatus si obtinerem facultatem domuitionis expectaturus electionem, ut possim otio indulgere aliquot annorum spatio, usurus ad magis expoliendum

(1) Quatuor hi omnes sub Tcheou dynastia domi bellique inclyti homines.

Digitized by Google

閒、將以益治其文、且學爲政、太尉苟以爲可教而辱教之、又幸矣、

寄歐陽舍人書　　曾鞏

去秋人還、蒙賜書、及所撰先大父墓碑銘、反覆觀誦、感與慚并、夫銘誌之著於世、義近於史、而亦有與史異者、蓋史之於善惡、無所不書、而銘者、蓋古之人、有功德材行志義之美者、懼後世之不知、則必銘而見之、或納於廟、或存於墓、一也、苟其人之惡、則於銘乎何有、此其所以與史異也、其辭之作、所以使死者無有所憾、生者得致其嚴、而善人喜於見傳、則勇於自立、惡人無有所紀、則以媿而懼、至於通材達識、義烈節士、嘉言善狀、皆見於篇、則足爲後法、警勸之道、非近乎史、其將安近、及世之衰、人之子孫者、一欲褒揚其親、而不本乎理、故雖惡人、皆務勒銘以誇後世、立言者、既莫之拒而不爲、又以其子孫之請也、書其惡焉、則人情之所不得、於是乎銘始不實、後之作銘者、當觀其人、苟託之非人、則書之非公與是、則不足以行世而傳後、故千百年來、公卿大夫、至於里巷之士、莫不有銘、而傳者蓋

Digitized by Google

proprium stylum, atque addiscendum exercere administrationem; et summus Magister si existimans docibilem dignetur docere hominem, duplo fortunatus ero.

---

92. MISSA NGEOU YANG MINISTERII SECRETARIO EPISTOLA.

Præterito autumno homine redeunte, recepi datas litteras, et quod composuisti defuncti mei avi sepulchrale epitaphium. Versans et reversans vidi legique, et commotio atque verecundia æqua fuit. Insculpta monumenta prodeuntia in ætates, notione accedunt ad historiam, at etiam habent cum historia differentiam. Etenim historia quod bonum malumque, nil quod non scribat : monumentum vero, quia antiqui homines habent meritorum, virtutum, dotum, gestorum, animi, generositatisque egregia, et timemus ne futuræ ætates non cognoscant, ideo omnino insculpet ut videant ea, et sive inferatur in delubrum sive maneat in sepulchro, idem est; quoad talis hominis mala vero, ad monumentum quid attinebunt? et id, illud per quod cum historia discrepet, est. At ejus verborum compositio, per quam fit ut defuncti nil habeant quod indignentur, vivique possint exhaurire suam diligentiam; atque boni viri læti de recipienda memoria, exinde enitantur ad se constituendos, malique viri nil habentes quod memoretur, jam exinde verecundentur atque timeant; et quod ad propagandæ habilitatis publicandæque scientiæ generosum inclytumque correctumque heroem, pulchris dictis egregiaque forma æque apparentibus in compositione, jam mereatur esse posteritatis exemplar : deterrendi animandique modus, nisi accedat ad historiam, is erit cuinam accessurus? Sed cum sæculum defecit, hominum filii nepotesque nonnisi voluerunt laudibus extollere suos propinquos, quin inniterentur in ratione, adeoque licet malos homines, æque studuerunt cælare et inscribere ad jactantiam sequentibus generationibus; et qui instituebant dictionem, cum minime id recusarent nolentes facere, rursusque quia illorum filii nepotesque petiverant, scribere illorum vitia vero, hominum natura quod non patitur; ex hoc epitaphia ceperunt carere auctoritate. Posteri facientes epitaphium, oportet considerent suum hominem : si committant illud impari homini, tunc quod scribet non erit justum atque verum, proindeque haud dignum quod currat sæculum atque transmittatur posteritati. Propterea mille centumque abhinc annos, summates ministri et toparchæ usque ad vicorum angiportuumque litteratulos, nullus non habet epitaphium, at memorandi scilicet pauci; cujus causa non alia, commissa re

Digitized by Google

少、其故非他、託之非人、書之非公與是故也、然則孰爲其人、而能盡公與是歟、非畜道德而能文章者、無以爲也、蓋有道德者之於惡人、則不受而銘之、於衆人、則能辨焉、而人之行、有情善而迹非、有意奸而外淑、有善惡相懸、而不可以實指、有實大於名、有名侈於實、猶之用人、非畜道德者、惡能辨之不惑、議之不徇、不惑不徇、則公且是矣、而其辭之不工、則世猶不傳、於是又在其文章兼勝焉、故曰、非畜道德而能文章者、無以爲也、豈非然哉、然畜道德而能文章者、雖或竝世而有、亦或數十年、或一二百年而有之、其傳之難如此、其遇之難又如此、若先生之道德文章、固所謂數百年而有者也、先祖之言行卓卓、幸遇而得銘、其公與是、其傳世行後無疑也、而世之學者、每觀傳記所書古人之事、至於所可感、則往往盡然不知涕之流落也、況其子孫也哉、況鞏也哉、其追晞祖德、而思所以傳之之由、則知先生推一賜於鞏、而及其三世、其感與報、宜若何而圖之、抑又思若鞏之淺薄滯拙、而先生進之、先祖之屯蹇否塞以死、而先生顯之、則世之

盡、盡 Hi, *vulgo* 盡、dolore sauciari.

impari homini, quod scriptum, non est justum atque verum, ideo scilicet. Si ita, quis erit iste homo qui possit explere justum atque verum? nisi plenus sapientis virtutis atque potens litterariæ elegantiæ, non habebit unde possit. Etenim habens sapientem virtutem, quoad malos homines quidem nunquam recipiet ut inscribat eos, et quoad turbam hominum vero poterit discernere : cum hominum vitâ, aliqui veritate boni atque apparentia mali, alii animo pravi atque exterius probi, aliorum bonum malumque simul suspensum ut nullum possit certo indicari, aliquorum veritas major quam fama, aliorum fama excedit ultra veritatem; juxta id tractans hominem, nisi plenus sapientis virtutis, qui poterit discernere illum sine aberratione, et describere illum sine privato-affectu? Sine aberratione et sine privato-affectu, jam justus atque verus quidem, at si ejus elocutio haud elaborata, tunc sæculum item non transmittet; proptereaque etiam pendebit ab ejus litterariæ elegantiæ pari excellentia. Ideo dicebam : nisi plenus sapientis virtutis atque potens litterariæ elegantiæ, non habet unde præstet; et num non ita? At pleni sapientis virtutis atque potentes litterariæ elegantiæ, licet aliquando contemporanea ætate inveniantur, tamen aliquando aliquot decadibus annorum vel centum biscentumve annis habentur; hujusmodi propagatio difficilis adeo, et hujusmodi occursus difficilis item adeo! At similis mei magistri sapiens virtus litterariaque elegantia, certe quæ dicitur aliquot centenis annis inveniri. Defuncti avi verba et actiones præstantia excellentes, felici eventu obtinuerunt inscriptionem, ejusque justitia atque veritas, ejusque propagatio præsens atque cursus futurus, extra dubium sunt. Quod si sæculi studentes, quotiescumque, videntes memoria recenseri quæ scribuntur antiquorum hominum facta, perveniant ad quæ possunt commovere, statim solent affligi, et, quin advertant, lacrymæ effusæ cadunt; quanto magis illorum filii nepotesque, quantoque magis Kong ego? Illa recolens illustrat avi virtutes, cumque cogito cur propagabitur rationem, statim intelligo te, domine, proferentem unum beneficium in Kong, jam attigisse ejus tres generationes (1) : hujusmodi gratitudo atque retributio debebit quo pacto cogitari? Sed et præterea cogito, veluti Kong tenuem atque obstructum, adhuc te, domine, promovisse illum; defunctumque avum rudi squalore abjectaque in obscuritate mortuum, adhuc te, domine, illustrasse illum;

Hi, crepusculum matutinum, lumen : exsiccare, insolare.

---

(1) Causa cur propagabitur, est quod a te prodierit epitaphium, sicque tu beneficium ad me, patremque meum, avumque meum protulisti.

Digitized by Google

魁閎豪傑不世出之士、其誰不願進於門、潛遁幽抑之士、其誰不有望於世、善誰不爲、而惡誰不媿以懼、爲人之父祖者、孰不欲教其子孫、爲人之子孫者、孰不欲寵榮其父祖、此數美者、一歸於先生、既拜賜之辱、且敢進其所以然、所論世族之次、敢不承教而加詳焉、愧甚不宣、

讀孟嘗君傳　王安石

世皆稱孟嘗君能得士、士以故歸之、而卒賴其力、以脫於虎豹之秦、嗟乎、孟嘗君特雞鳴狗盜之雄耳、豈足以言得士、不然、擅齊之强、得一士焉、宜可以南面而制秦、尙取雞鳴狗盜之力哉、雞鳴狗盜之出其門、此士之所以不至也、

明文○閱江樓記　宋濂

金陵爲帝王之州、自六朝迄於南唐、類皆偏據一方、無以應山川之王氣、逮我皇帝定鼎於茲、始足以當之、由是聲教所

(1) T'sin Tchao rex carceri mancipatum Mong t'chang kiun meditabatur occidere, cum is a regi gratiosa subnuba petiit liberari. Annuit mulier, modo ei donaretur vulpinus albus rheno : hunc jam regi donaverat Mong t'chang kiun; sed ex ejus sequacibus fuit, qui canem simulans, noctu rhenonem e regio vestiario surripuit. Sic liberatus ille aufugit; at mox a pœnitentis regis militibus pressus, noctu pervenit ad 函谷 claustrum, unde nonnisi ad gallicinium peregrini exire permittebantur. Tunc e sequacibus alter galli cantum imitatus, om-

Digitized by Google

jam sæculi primarii præstantesque haud vulgo prodeuntes litterati, ii qui non cupient ingredi in clientelam, et delitescentes umbraque suppressi litterati, ii qui non habebunt spem in sæculo? bonum quis non aget, atque malum quis non ob dedecus formidabit? qui sunt aliorum patres avique, quis non volet erudire suos filios nepotesque, et qui sunt aliorum filii nepotesque, quis non volet studiose glorificare suum patrem avumque? Quæ aliquot bona, simul refunduntur in te, domine. Cum adoraverim doni dignationem, simul audeo offerre rei intimam rationem. Quod loqueris genealogicæ consanguinitatis elenchum, ausimne haud recipere monitum atque addere distincte? Erubescens vehementer, nil addo.

---

93. LECTIO MONG T'CHANG KIUN MEMORIÆ.

Vulgo omnes celebrant Mong t'chang kiun scivisse conciliare litteratos, litteratosque ex hoc convenisse illum, atque tandem fretum horum viribus sic effugisse a belluino T'sin (1). At proh! Mong t'chang kiun nonnisi galli cantantis canisque furantis caput; qui dignus ut dicatur conciliasse litteratos? Si non ita, arbiter T'si regni roboris, assecutus unum litteratum, debuisset posse austro versus comprimere T'sin; adhucne admisisset galli cantantis canisque furantis dexteritatem? Gallum cantantem canemque furantem prodiisse ex ipsius schola, scilicet litterati cur non accesserint, est.

---

94. CONSPICIENDO AMNI CONTIGNATIONIS MEMORIA.

Nankinum est imperatorum regio : a sex dynastiis usque ad australem T'ang (2), hujusmodi omnes seorsim occuparunt aliquem locum, quin haberent quo responderent montium fluviorumque regali influxui (3); at cum noster imperator (4) fixit tripodes in hoc loci, tunc par ad respondendum

---

nes gallos excitavit, et sic maturius claustri portæ patuerunt.

(2) Sex dynastiæ, 晉, 宋, 齊, 梁, 陳, 隋. Australis T'ang vocabatur, sub quinque dynastiis, aliqua ditio in antiquo regno Ou, quæ, ut jam diximus, ad quemdam 徐知誥 pertinuit.

(3) Ex puro montium fluviorumque æthere regnantes informari finguntur.

(4) 洪武, dynastiæ primus.

Digitized by Google

暨、罔間朔南、存神穆清、與天同體、雖一豫一遊、亦可爲天下後世法、京城之西北、有獅子山、自盧龍蜿蜒而來、長江如虹貫、蟠遶其下、上以其地雄勝、詔建樓於巔、與民同遊觀之樂、遂錫嘉名爲閱江云、登覽之頃、萬象森列、千載之祕、一旦軒露、豈非天造地設、以俟大一統之君、而開千萬世之偉觀者歟、當風日清美、法駕幸臨、升其崇椒、凭闌遙矚、必悠然而動遐思、見江漢之朝宗、諸侯之述職、城池之高深、關阨之嚴固、必曰、此朕櫛風沐雨、戰勝攻取之所致也、中夏之廣、益思有以保之、見波濤之浩蕩、風帆之上下、番舶接跡而來庭、蠻琛聯肩而入貢、必曰、此朕德綏威服、覃及內外之所及也、四陲之遠、益思有以柔之、見兩岸之間、四郊之上、耕人有炙膚皸足之煩、農女有捋桑行饁之勤、必曰、此朕拔諸水火、

蜿 Wan, 蟠蜿, draco vel serpens movens : Yuen, 蜿蜒, serpens incedens.

蜒 Yen, 蚰蜒, centipes scutigera : 蟃蜒, quoddam animal : 蜒, 蜿蜒, sinus draconis.

椒 Tsiao, montis vertex : xanthoxylum : nomen urbis : cognomen : 椒, fragrans odor.

舶 Pé, magna navis maritima.

琛 T'chen, res pretiosa.

覃 T'an, extendere.

陲 T'choei, confinia : periculum.

皸 Kiun, perniones discissi.

捋 Louo, manu extrahere : digitis colligere grana. Lé, decerpere : colligere : una manu tenere, et altera extrahere.

Digitized by Google

ei : ex hoc celebrata institutio quo pervenerit, sine interruptione boreas et auster fuit; servansque efficaciam recondite pureque (1) cum cœlo communicat substantiam, velque una recreatio unaque deambulatio etiam potest fieri imperii posterioribus generationibus norma. Regiæ metropolis ad caurum est *Leonis* mons, ex *Atri draconis* explicatis sinibus veniens (2), prolixusque Amnis veluti iris trajiciens circum cingit ejus radicem. Monarcha ob illius loci eminentem præstantiam, edixit excitari contignationem in cacumine, cum populo communicaturus spatiandi conspiciendique delicias; statimque dedit pulchrum nomen, idest *conspiciendo amni*. Ascensionis conspicionisque momento, myriades imaginum ordinatim explicantur, milleque annorum secreta uno mane aperte revelantur; et num non cœlum creavit terraque proposuit, ad expectandum magnum universæ potestatis principem, qui aperiret mille et mille generationum insignia conspectu? Cum, aura et sole puro amœnoque, augustus advectus fortunate accedit, conscensoque illo elevato fastigio, innixus repagulis procul aspicit, certe longe admodum oboriuntur profundæ cogitationes. Videns Kiang et Han clientelæ accurrentes (3), regulos referentes officium, mœnia fossasque alta et profundas, claustra et præsidia severa atque solida, certo dicit : hæc ego subiens ventos subiensque pluviam (4), bello vincens et impugnatione capiens quæ adscivi; mediæque Chinæ amplitudinem, magis cogitabit media ad servandam eam. Videns tumentium *fluctuum* ingentem vastitatem, ventilatosque malos ascendentes descendentesque, advenas naves continenti vestigio advenientes honorare (5), peregrinam gazam continentibus humeris ingredientem offerri, certo dicit : hi mea virtus mulcens potestasque subjiciens se extendens ad internos externosque quos attigit; quatuorque confinium longinquos, magis cogitabit media ad emolliendos eos. Videns utriusque littoris medio quatuorque per suburbana, arantes homines habere adustæ cutis fissorumque pedum molestiam (6), rusticasque mulieres habere exfoliandi moros afferendique cibaria labores,

---

(1) Cœli filius scilicet, reconditam puramque cœli efficaciam imitatus.

(2) 盧龍, nomen montis. 蜿蜒, exprimit serpentini voluminis contractionem explicationemque.

(3) Ad mare veluti ad clientelam præstandam accurrentes.

(4) *Ad ventum pectere capillos, et ad pluviam abluere faciem*, continua itinerum designat incommoda.

(5) 番 scilicet 番禺, exteri regni nomen.

(6) Adustæ cutis ex calore, fissorum pedum ex frigore.

Digitized by Google

而登於衽席者也、萬方之民、益思有以安之、觸類而思、不一而足、臣知斯樓之建、皇上所以發舒精神、因物興感、無不寓其致治之思、奚止閱夫長江而已哉、彼臨春結綺、非不華矣、齊雲落星、非不高矣、不過樂管絃之淫響、藏燕趙之豔姬、不旋踵間而感慨係之、臣不知其爲何說也、雖然、長江發源岷山、委蛇七千餘里而入海、白涌碧翻、六朝之時、往往倚之爲天塹、今則南北一家、視爲安流、無所事乎戰爭矣、然則果誰之力歟、逢掖之士、有登斯樓而閱斯江者、當思聖德如天、蕩蕩難名、與神禹疏鑿之功、同一罔極、忠君報上之心、其有不油然而興耶、臣不敏、奉旨撰記、欲上推宵旰圖治之功者、勒諸貞珉、他若留連光景之辭、皆略而不陳、懼褻也、

賣柑者言　劉基

杭有賣果者、善藏柑、涉寒暑不潰、出之燁然、玉質而金色、剖

綺 K'I, sericum variegatum, seu concoloribus floribus intertextum.
岷 MIN, mons occidentalis.
涌 YONG, exsilire.
塹 T'SIEN, fossa mœnia circumcingens.
旰 KAN, 旰 HAN, sol occidens: vesper. 旰 KAN, sol incedens.
柑 KAN, aureum malum dulce.
潰 HOEI, vultus iratus: perturbare: dispergere: aquam erumpere.
燁 YÉ, splendor ignis: ignis ardens.

(1) Quatuor antiquarum contignationum nomina.

Digitized by Google

certe dicit : hi quos ego extraxi ex aqua et igne, atque extuli ad mattam storeamque; omniumque regionum populis, magis cogitabit media ad satisfaciendum eis. Persequensque genera cogitabit, nec unum jamque satis : ego scio hujus contignationis ædificationem, augustus monarcha per quam relaxat spiritum, sequensque res excitat impressionem, nihilo non complecti ipsam promovendi regimen ideam; qui tantum conspiciendo huic prolixo Amni et nil aliud? Illæ *Allapsum ver* et *Intexta trama*, non quod non pulchræ quidem; *Par nubibus* et *Delapsa stella*, non quod non altæ sane (1) : at nonnisi gaudendis tibiarum fidiumque voluptariis sonis, recondendisque Yen et Tchao regnorum formosis ludiis, minus vertendi talum spatio, jam commota suspiria attinuerunt illas, et ego haud scio illis fuerit quænam significatio. Licet ita (2), longus amnis incipiens originem Ming monte, sinuose gyrans septem mille amplius stadia ad ingrediendum mare, candidus spumans et cærulus devolvens, sex dynastiarum tempore, passim assignabatur fieri naturalis fossa (3) : nunc vero, austro boreaque unitâ familiâ, videtur esse placide fluens, nulloque loco subservit ad bellicas contentiones; ita autem revera cujusnam merito? Ampla veste litterati (4), qui conscensa hac contignatione conspicient hunc amnem, debebunt cogitare augustam virtutem similem cœlo, vastaque amplitudine difficilem dictu, cum divini Yu derivandi excavandique merito simul æque carere termino; et se devovendi principi retribuendique monarcham animus, is cuinam haud effuse excitabitur? Ego minime habilis, accepto mandato componendi memoriam, volens monarcham extendere noctu diuque moliendi regimen meritum, inscripsi super solidum lapillum : ceteras vero depingendi prospectum elocutiones, omnes breviter haud distincte exposui, timens offendere (5).

---

95. VENDENTIS AURANTIA SERMO.

Hang tcheou quidam venditor fructuum, peritus conservandi aurantia : transibant frigus et æstum quin corrumperentur, eductaque rutilare videbantur, gemmea materia atque aureo colore; at aperto eorum intimo, ari-

---

(2) Licet ita sit de conspectu 閩, at amnis 江, nunc tam placide fluens, olim bellorum testis et testimonium erat : quis vero tantæ pacis auctor?

(3) Imperium australe et boreale fluvius Kiang per 300 annos divisit : eo igitur innitebantur (倚), veluti naturali mœnium fossa.

(4) 逢掖, est ampla litteratorum vestis, juxta Memoriale rituum, in capite 曾行.

(5) Aliud ingerens, quod minime ad regimen pertineret.

Digitized by Google

其中、乾若敗絮、予怪而問之曰、若所市於人者、將以實籩豆、奉祭祀、供賓客乎、將衒外以惑愚瞽乎、甚矣哉爲欺也、賣者笑曰、吾業是有年矣、吾業賴是以食吾軀、吾售之、人取之、未聞有言、而獨不足予所乎、世之爲欺者不寡矣、而獨我也乎、吾子未之思也、今夫佩虎符、坐皐比者、恍恍乎干城之具也、果能授孫吳之略耶、峩大冠、拖長紳者、昂昂乎廟堂之器也、果能建伊皐之業耶、盜起而不知御、民困而不知救、吏奸而不知禁、法斁而不知理、坐糜廩粟而不知恥、觀其坐高堂、騎大馬、醉醇醴、而飫肥鮮者、孰不巍巍乎可畏、赫赫乎可象也、又何往而不金玉其外、敗絮其中也哉、今予是之不察、而以察吾柑、予默默無以應、退而思其言、類東方生滑稽之流、豈其忿世嫉邪者耶、而託於柑以諷耶、

深慮論

方孝孺

慮天下者、常圖其所難、而忽其所易、備其所可畏、而遺其所不疑、然

絮' Siu, sericum rudius: folliculorum residuum.

衒' Hiuen, se jactare.

恍' Koang, militaris. '恍 Hoang, insaniens: obscurus, confusus.

拖' T'ouo, trahere. '拖', extendere super. 拖', fune trahere currum, 拖.

Digitized by Google

da sicut vetustum gossypium. Ego miratus compellavi eum dicens : tu quæ vendis aliis, an vis ut impletis calathis vasisque serviant sacrificiis offeranturque hospitibus, an vis fucare speciem ad fallendum rudes cæcosque? Quantam proh! facis fraudem. Venditor ridens ait : ego operor his pluribus abhinc annis, mea professio nititur his ad alendam meam vitam; ego vendidi ea, alii acceperunt ea, nec audivi aliquid dici : et tantum non satisfecerunt dominum penes? Mundani facientes fallaciam non pauci, num unus ego? meus dominus nondum id perpendit scilicet. En illi accincti tigrino sigillo sedentesque tigrina pelle, quam strenua muniminis instrumenta! verene possunt dare Suen et Ou illorum stratagemata? Et elevati magno pileo trahentesque prolixam zonam, quam sublimia delubrorum vasa! verene possunt instituere I et Kao illorum ministerium (1)? Latrones exsurgunt quin sciant comprimere, populus fatiscit quin sciant succurrere, administri produnt quin sciant compescere, leges corrumpuntur quin sciant ordinare; sedentes consumunt granariorum frumenta, neque sciunt verecundari. Vide illos sedentes excelsis aulis, equitantes magnis equis, inebriari temeto et mulso, saturari pinguibus recentibusque, quis non valde præstans ut possit formidari, valde reverendus ut cedat exemplar? Sed ecquandonam non aurum et gemma eorum extimum, vetustum gossypium eorum intimum? Porro tu istos non examinas, et adeo examinas mea aurantia! — Ego totus silui, nil habens ad respondendum, recedendoque cogitanti ejus verba, videbatur Tong fang illius satirici e genere (2) : num foret indignans sæculum osorque pravitatis quis? qui inniteretur in aurantiis ad carpendum?

---

96. PROFUNDI MOLIMINIS EXPLANATIO.

Molientes imperium, usque pensitant ipsis quod difficile, atque negligunt ipsis quod facile, præcavent ipsis quod est timendum, atque omittunt ipsi

---

縻 Mi, vincire. 靡, prosternere : prodigere : dissipare. | 醇 Choen, vinum generosum. 醴 Li, vinum dulce : mulsum.

---

(1) 孫臏 et 吳起 famosi duces, 伊尹 et 皐陶 famosi ministri : sic militares et civiles æque fallunt sæculum.

(2) 東方朔 peritus censurâ alios notandi, exinde 滑稽 transnominatus : Tong fang, ipsius cognomen erat.

Digitized by Google

而禍常發於所忽之中、而亂常起於不足疑之事、豈其慮之未周與、蓋慮之所能及者、人事之宜然、而出於智力之所不及者、天道也、當秦之世、而滅諸侯、一天下、而其心以爲周之亡、在乎諸侯之彊耳、變封建而爲郡縣、方以爲兵革可不復用、天子之位、可以世守、而不知漢帝起隴畝之中、而卒亡秦之社稷、漢懲秦之孤立、於是大建庶孽而爲諸侯、以爲同姓之親、可以相繼而無變、而七國萌篡弑之謀、武宣以後、稍剖析之而分其勢、以爲無事矣、而王莽卒移漢祚、光武之懲哀平、魏之懲漢、晉之懲魏、各懲其所由亡而爲之備、而其亡也、蓋出於所備之外、唐太宗聞武氏之殺其子孫、求人於疑似之際而除之、而武氏日侍其左右而不悟、宋太祖見五代方鎮之足以制其君、盡釋其兵權、使力弱而易制、而不知子孫卒困於敵國、此其人皆有出人之智、蓋世之才、其於治亂存亡之幾、思之詳而備之審矣、慮切於此、而禍與於彼、終至亂亡者、何

(1) Tertio 景 imperatoris anno, 鼂錯 dolebat nimiam septem regulorum potentiam, cum 吳 et 膠西 et 膠東 et 菑川 et 濟南 et 楚 et 趙 principatuum reges, simul educto milite rebellarunt.

(2) Fuit sub T'ai tsong, qui secretam memoriam publicans dixerit, tres post

Digitized by Google

quod non suspicantur; et tamen calamitates usque erumpunt ex neglectorum medio, atque turbationes usque exoriuntur a non dignis suspicatu rebus : num quod eorum molimina nondum perfecta? Scilicet molimina quas possunt attingere, humanæ res requirunt ita; atque productum ab intelligentiæ vis quo non attingit, cœli via est. Ea T'sin imperatoris ætate, deletis regulis, unitum imperium; cumque ejus mens existimaret Tcheou excidium pependisse a regulorum potentia, mutata feudorum institutione, fecit præfecturas districtusque, tuncque arbitrabatur arma et esseda posse haud iterum adhiberi, imperatoriamque dignitatem posse in sæcula conservari : et nesciebat Han imperatorem exortum rusticis ex agris, demum eversurum T'sin dynastiæ penates. Han reprehendebat T'sin solitariam erectionem, et ex hoc ample instituens secundarios filios fecit regulos, arbitrata ejusdem cognominis cognatos posse invicem continuari absque mutatione : at septem principatibus germinavit usurpandi occidendique consilium (1). Ou et Siuen post imperatores, nonnihil comminuens atterensque eos, divisit eorum potentiam, arbitrata nil negotii fore : at Wang mang tandem immutavit Han prosperitatem. Koang ou reprehendebat Ngai et P'ing imperatores, Wei reprehendebat Han, Tsin reprehendebat Wei; singuli reprehendebant illi ex quo perierint, atque habuerunt id præcavendum : sed eorum ruina scilicet exorta a quæ præcaverint extra. T'ang t'ai tsong audiens Ou cognominatam occisuram ejus filios nepotesque, quærebat hominem in suspicionum probabilitatumque medio, ad tollendum eum (2); at Ou cognominata quotidie assistebat ejus lateri quin persentisceret. Song t'ai tsou videns quinque dynastiarum locales prætores suffecisse ad imponendum suo principi, penitus dissolvit eorum militarem potentiam, ut viribus debilitati facile continerentur : et nesciebat prognatos denique afflictum iri ab inimico regno (3). Scilicet isti homines, omnes habebant excedentem alios perspicaciam, obruentemque sæculum habilitatem, ipsique quoad ordinis turbationisve standi pereundive elementa, cogitaverant ea distincte præcaverantque ea diligenter : at cogitatione applicata hic, calamitas exsurgebat illic, et tandem attingebatur turbatio et ruina : cur porro? quia prudentia poterat supputare

---

generationes fœminam Ou cognominatam usurpaturam imperium. Imperator petiit a magno cancellario 李淳風, utrum secreta memoria verum diceret : respondit, juxta cœli observationes, hominem jam esse in palatio. Tunc imperator : si suspicioni obnoxios plectam omnes, benene?

(3) Localibus prætoribus haud valentibus ferre suppetias.

Digitized by Google

哉、蓋智可以謀人、而不可以謀天、良醫之子、多死於病、良巫之子、多死於鬼、豈工於活人、而拙於謀子也哉、乃工於謀人、而拙於謀天也、古之聖人、知天下後世之變、非智慮之所能周、非法術之所能制、不敢肆其私謀詭計、而唯積至誠、用大德、以結乎天心、使天眷其德、若慈母之保赤子而不忍釋、故其子孫、雖有至愚不肖者、足以亡國、而天卒不忍遽亡之、此慮之遠者也、夫苟不能自結於天、而欲以區區之智、籠絡當世之務、而必後世之無危亡、此理之所必無者、而豈天道哉、

瘞旅文

王守仁

維正德四年秋、月三日、有吏目云自京來者、不知其名氏、攜一子一僕、將之任、過龍場、投宿土苗家、予從籬落間望見之、陰雨昏黑、欲就問訊北來事、不果、明朝、遣人覘之、已行矣、薄午、有人自蜈蚣坡來云、一老人死坡下、傍兩人哭之哀、予曰、此必吏目死矣、傷哉、薄暮、復有

蜈 Ou, 蜈蚣, millepeda: 地蜈蚣, nomen plantæ.

蚣 Kong, 蜈蚣, millepeda. Song, 蚣蝑, truxalis.

humana, et non poterat conjicere cœlum. Bonorum medicorum filii, plerique moriuntur ex morbo; bonorum magorum filii, passim moriuntur a diabolo : num periti in vivificandis aliis, hebescant vero in prospiciendo filiis? scilicet periti in supputandis humanis, hebescunt in conjiciendo cœlo. Antiquitatis sancti viri, scientes in imperio posteriorum generationum vices, non esse perspicax cogitatum quibus possit providere, nec bonæ industriæ quas possint regere, non audebant indulgentes suo ingenio moliri subdola consilia ; sed tantum cumulantes summam integritatem exercebant magnas virtutes, sicque adnectebantur ad cœli cor, ut cœlum propitium eorum virtutibus, veluti tenera mater protegit partum infantulum, haud ferret dissolvere ; propterea illorum prognati, licet aliqui valde stupidi degeneresque sufficerent ad perdendum regnum, tamen cœlum tandem non ferebat continuo perdere illud : istud moliminum profundissimum sane. Quod si haud potentes se jungere ad cœlum, voluissent cum tantilla prudentia occupare et obligare illius ætatis negotia, ut certo posteriores generationes carerent periculo pereundi, id ratio quod absolute negat, et qui cœli via foret?

---

97. SEPELIENTIS PEREGRINOS ALLOCUTIO.

Illo *Rectæ virtutis* quarto anno autumnante, lunæ tertia die, quidam secundarius præfectus dicens ex metropoli venire, quin sciverim ejus nomen cognomenque, ducens unum filiolum unumque famulum, volens adire munus, pertransiit *Draconis aream* (1), confugiitque pernoctatum indigenam aborigenum familiam. Ego ex sepis rimarum medio eminus videns illum, nubilis pluentibus crepusculoque nigrescente, voluissem adire interrogatum boreâ deveniendi causam, sed non effeci, crastinaque die misi qui visitaret eum, jamque profectus erat. Sub meridiem, fuit qui ex *Millepedæ* aggere veniens ait, quemdam seniorem hominem obiisse aggerem infra, juxtaque duos homines plorantes illum lamentari; egoque dixi : is certe secundarius præfectus mortuus jam, dolendum! Sub vesperum, rursus fuit

---

(1) *Recta virtus*, nomen regni imperatoris 武宗, qui anno 1506 gubernacula suscepit. Secundo fere hujus regni anno, 王守仁 gratia dejectus, in Koei tcheou missus fuit, ut in 龍場 publicis cursoribus præesset : duos post annos, casus accidit parvi hujus præfecti 吏目; est autem 吏目, secundus, apud secundi ordinis præfectum 州, magistratus.

Digitized by Google

來云、坡下死者二人、傍一人坐哭、

來云見坡下積尸三焉、則其僕又死矣、嗚呼傷哉、念其暴骨無主、將二童子持畚鍤往瘞之、二童子有難色然、予曰、噫、吾與爾猶彼也、二童閔然涕下、請往、就其傍山麓爲三坎、埋之、又以隻雞、飯三盂、嗟吁涕洟而告之曰、嗚呼傷哉、緊何人、緊何人、吾龍場驛丞、餘姚王守仁也、吾與爾皆中土之產、吾不知爾郡邑、爾烏乎來爲茲山之鬼乎、古者重去其鄉、遊宦不踰千里、吾以竄逐而來此、宜也、爾亦何辜乎、聞爾官吏目耳、俸不能五斗、爾率妻子躬耕可有也、胡爲乎以五斗而易爾七尺之軀、又不足、而益以爾子與僕乎、嗚呼傷哉、爾誠戀茲五斗而來、則宜欣然就道、胡爲乎吾昨望見爾容、蹙然蓋不勝其憂者、夫衝冒霜露、扳援崖壁、行萬峰之頂、飢渴勞頓、筋骨疲憊、而又瘴癘侵其外、憂鬱攻其中、其能以無死乎、吾固知爾之必死、然不謂若是其速、又不謂爾子爾僕、亦遽然奄忽也、皆爾自取、謂之何

Pen, sporta ad terram deferendam.

qui veniens diceret, aggerem infra mortuos duos homines, juxtaque unum hominem sedere plorantem; petii illorum formam, scilicet illius filiolus præterea mortuus erat. Crastina die, iterum fuit qui veniens diceret, vidisse aggerem infra collecta cadavera tria; ergo ille famulus etiam mortuus erat : heu, heu, quantus dolor! Cogitans illorum exposita ossa carere curatore, assumpsi duos pueros, tenensque fiscinam et palam, ivi sepultum eos : duo pueri habebant ægre ferendi speciem; ego dixi : proh! ego et vos sicut illi; duo pueri tristi specie lacrymas demiserunt petieruntque venire, juxtaque illud latus, montis radice factis tribus fossis, sepelivi eos. Tum allatis una gallina oryzæque tribus scutellis, suspiria emittens lacrymasque fundens, compellavi hominem sic : Hei hei, quam dolendum! at quis homo, es quinam homo? ego *Draconis area* cursorius præfectus, Yu yao regionis Wang cheou jen scilicet. Ego cum te æque mediæ Chinæ soboles, at ego nescio tuam præfecturam civitatemque, tu ad quid venisti fieri horum montium larva? Antiqui gravabantur relinquere suam patriam, et peragrantes præfecti non excedebant mille stadia : ego, quod in exilium pulsus, veni huc, merito quidem; tu vero quid peccasti? Audivi te fungi secundario præfecto tantum; census nec valet quinque modios; tu cum uxore et filio ipsemet agricolatus potuisses habere : qua de causa cum quinque modiis submutasti tuum septem pedum corpus, et etiam non satisfactus auxisti de tuo filio atque famulo? Heu, heu, dolendum! Si tu vere affectans hos quinque modios venisti, tunc debebas alacriter adire viam : qua de causa ego heri longe prospexi tuum vultum, tristitia contractum quasi haud parem tanto dolori? Ita perrumpendo subiens pruinæ vim, adrependo conscendens montium parietes, percurrens tot montium cacumina, fame sitique extenuatus, nervis ossibusque fatigatus, et insuper peste invadente ipsius extima, tristitia atterente ipsius intima, ipse poterasne exinde non mori? Ego utique sciebam te certo moriturum, at non putabam tam illud prompte, multoque minus dixissem tuum filium tuumque famulum etiam subito submersos iri : at omnia tu tibi adscivisti, dicendum quid jam? Ego cogitans vestrum trium ossa carere refugio, ideo veni inhumare; et en facis me habere immensum cordolium : heu, heu, dolendum sane! Etiamsi haud vos inhumassem,

---

鍤 T'CHA, pala, pastinum.

纍 I, vestis lanceæ tricuspidis : indicum pressum : littera auxiliaris : 纍, vox suspirantis.

崖 YAI, I, margines alti : ripa cum asperitate aggerum; ripa plana dicitur 汀.

瘴 T'CHANG, aer insalubris.

Digitized by Google

爾瘞、幽崖之狐成羣、陰壑之虺如車輪、亦必能葬爾於腹、不致久暴爾、爾既已無知、然吾何能爲心乎、自吾去父母鄉國而來此、三年矣、歷瘴毒而苟能自全、以吾未嘗一日之戚戚也、今悲傷若此、是吾爲爾者重、而自爲者輕也、吾不宜復爲爾悲矣、吾爲爾歌、爾聽之、歌曰、連峰際天兮、飛鳥不通、遊子懷鄉兮、莫知西東、莫知西東兮、維天則同、異域殊方兮、環海之中、達觀隨寓兮、莫必予宮、魂兮魂兮、無悲以恫、又歌以慰之曰、與爾皆鄉土之離兮、蠻之人、言語不相知兮、性命不可期、吾苟死於茲兮、率爾子僕、來從予兮、吾與爾遨以嬉兮、驂紫彪而乘文螭兮、登望故鄉而噓唏兮、吾苟獲生歸兮、爾子爾僕、尙爾隨兮、道傍之冢累累兮、多中土之流離兮、相與呼嘯而徘徊兮、餐風飲露、無爾飢兮、朝友麋鹿、暮猿與栖兮、爾安爾居兮、無爲厲於茲墟兮、

報劉一丈書　宗臣

數千里外、得長者時賜一書、以慰長想、卽亦甚幸矣、何至更辱饋遺、則不

彪 Pieou, parva tigris : tigridis maculæ.

umbrosorum montium vulpes facientes agmina, abditarumque vallium serpentes similes currus rotæ, utique certo valuissent sepelire vos in ventre, neque fecissent diu insolari vos : et vos jam nil sensissetis : sed ego quî potuerim ferre animo? Ex quo ego, relictis parentibus patriaque, veni huc, tres anni sunt : expertus luis toxicum, obiter potui me servare ; quia ego neque dum una die tristis fui. Et nunc commiseratione vulneror tanta ; ergo ego pro te studiosior, atque mihimetipsi negligentior : me non decet amplius pro te affligi jam, sed ego pro te canam, tu audi hoc. Canticum ait : Continuis jugis attingentibus cœlum, volantes aves nequeunt transmeare, et peregrini homines cogitantes patriam, nulli sciunt occidentem orientemve : nulli sciunt occidentem orientemve, at cœlum quidem unum, et diversa regio aliusque locus cingentibus maribus interjacet : penetrans visu quocumque hospiter, nullibi certum meum palatium ; o anima o anima, noli affligi sicque dolere. Et aliud canticum ad consolandum illum ait : Ego cum te æque patria extorres, barbaramque hominum linguam nulli vicissim cognoscimus : vita non potest præfiniri ; ego si moriar hoc loci, simul tu filiusque famulusque venietis sequi me, et ego cum te spatiabimur ad lætandum, vectique *purpureis tigribus*, conscensisque *virgatis dracunculis* (1), ascendemus conspicere antiquam patriam, suspiria emittentes : at ego si obtineam vivens repatriare, tuus filius tuusque famulus præstat te sequantur ; juxta viam sepulchra tractim continuantur, et plerique mediæ regionis dispersi peregrini sunt ; invicem uniti emittetis sibilos atque reciprocabitis gressus, sorbentes auram bibentesque rorem parcetis vobis esurire, mane sociati elaphuro et cervo, vespere simiis conjuncti subsidetis. Tu quiesce tu subsiste jam, noli facere lemurem in isto colle.

---

98. RESPONDENS LIEOU I TCHANG EPISTOLA.

Aliquot millena stadia procul, obtinens majorem meum opportune dedisse unam epistolam ad leniendum longum desiderium, sic equidem admodum beatus jam ; quid adeo insuper dignatus es mittere dona? sic ineptus

---

螭 T'CHE, draco nondum cornutus : equi nomen.

唏 HI, ridere : dolere. 唏, suspirium.

---

(1) *Purpurea tigris* et *virgatus dracunculus*, equorum sunt nomina.

Digitized by Google

才益將何以報焉、書中情意甚殷、即長者之不忘老父、知老父之念長者深也、至以上下相乎、才德稱位、語不才、則不才有深感焉、夫才德不稱、固自知之矣、至於不乎之病、則尤不才爲甚、且今之所謂乎者、何哉、日夕策馬候權者之門、門者故不入、則甘言媚詞、作婦人狀、袖金以私之、即門者持刺入、而主人又不即出見、立廐中僕馬之閒、惡氣襲衣袖、即饑寒毒熱不可忍、不去也、抵暮、則前所受贈金者、出報客曰、相公倦、謝客矣、客請明日來、即明日又不敢不來、夜披衣坐、聞雞鳴、即起盥櫛、走馬抵門、門者怒曰、爲誰、則曰、昨日之客來、則又怒曰、何客之勤也、豈有相公此時出見客乎、客心恥之、強忍而與言曰、亡奈何矣、姑容我入、門者又得所贈金、則起而入之、又立向所立廐中、幸主者出、南面召見、則驚走匍匐階下、主者曰、進、則再拜、故遲不起、起則上所上壽金、主者故不受、則固請、主者故固不受、則又固請、然後命吏納之、則又再拜、又故遲不起、起則五六揖始出、出揖門

(1) Lieou i tchang erat intimus ejus patris amicus : proinde epistolam ei dederat, monens ne ita a superioribus alienum se præberet. Tsong t'chen enim, litteris virtutibusque præstans, omnino a turpi assentatione abhorrebat, cum

Digitized by Google

ego a fortiori afferam quid ad retribuendum? In epistola benevolentiæ sensus admodum magnus : scilicet majore meo haud obliviscente seniorem patrem, scio seniorem patrem cogitare majorem meum impense (1). Quod de superiorum inferiorumque mutua consensione, et dotibus virtutibusque paribus dignitati, erudisti ineptum me, utique ineptus ego habeo summam gratiam : et quod dotes virtutesque haud conveniant, probe ipsemet scio hoc; quod ad non consentiendi defectum vero, magis ineptus ego sum multus. At nunc qui dicitur consensus quomodo est? Diuque noctuque stimulato equo expectatur potentis ad januam : janitor consulto non introducit; tunc mellitis verbis blandisque locutionibus, faciens mulierculæ vulticulum, maniculæ auro usus subornabis illum. Statim janitor sumens schedulam introducet (2), sed dominus adhuc non continuo exibit videre, et stabis equilis medio, equarios equosque inter; gravis odor insinuabitur vestibus manicisque, imo fames frigusque virus calorque non sunt tolerabiles, neque abibis : appetente vespere, tunc prius qui receperat donatum aurum ille, exibit significare hospiti dicens : dominus fatigatus est, gratias hospiti, hospes velit crastina die venire. Sic crastina die rursus non audebit non ire, noctuque indutus vestibus sedebit, auditoque galli cantu, statim surgens, lotus, pexus, propero equo perveniet januam. Janitor indignabundus dicet : quis es? Tunc reponet : hesternæ diei hospes venit; tuncque rursus succensens dicet : quam hospes diligens! qui possibile ut dominus hoc temporis exeat videre hospitem? Hospes corde erubescens rem, violenter patiens alterum compellabit dicetque : nihil remedii jam, interim da mihi ingredi; et janitor iterum assecutus quod donabit aurum, statim surget et admittet illum. Iterum stabit antea quo steterat equilis medio, sortitusque dominum egredi, austroque obversum invitare conspectui, tunc trepidans accurret, genibusque adrepet scalas infra. Dominus dicet : ingredere, tuncque bis adorabit, consultoque tardans non assurget, assurgens vero offeret quod detulerat *longævitatis* munusculum. Dominus consulto non recipiet, tuncque obstinate rogabit; dominus consulto obstinate non recipiet, tuncque denuo obstinate rogabit : ita et postea jubebitur administer recipere illud, et tunc iterum bis adorabit, iterumque consulto tardans non assurget, assurgens vero quinquies sexiesve salutabit, tuncque exibit. Egressus

---

præsertim eo temporis potentissimus minister 嚴介溪 huic turpitudini amplum patefecerit aditum.

(2) 刺, visitationis schedulam designat.

Digitized by Google

者曰、官人幸顧我、他日來、幸無阻我也、門者[illegible]出、馬上遇所交識、即揚鞭語曰、適自相公家來、相公[illegible]我厚我、且虛言狀、即所交識、亦心畏相公厚之矣、相公又稍稍語人曰、某也賢、某也賢、聞者亦心計交贊之、此世所謂上下相孚也、長者謂僕能之乎、前所謂權門者、自歲時伏臘、一刺之外、即經年不往也、間道經其門、則亦掩耳閉目、躍馬疾走過之、若有所追逐者、斯則僕之褊衷、以此長不見悅於長吏、僕則愈益不顧也、每大言曰、人生有命、吾惟守分而已、長者聞之、得無厭其爲迂乎、

藺相如完璧歸趙論

王世貞

藺相如之完璧、人皆稱之、予未敢以爲信也、夫秦以十五城之空名、詐趙而脅其璧、是時言取璧者、情也、非欲以窺趙也、趙得其情、則弗予、不得其情、則予、得其情而畏之、則予、得其

藺 Lin, junci storeis conficiendis, 馬藺 : nomen loci : cognomen.

脅, Hié, costæ : colligere : uti : urgere. 脅 Hien, nocere : obstare.

(1) 伏, sacrificium æstivum, quando principium refrigerans penitus delitescit. 臘, sacrificium hiemale, quo, tertio post solstitium die, *carnes* omnibus avis et Spiritibus offeruntur : his diebus inferiores præfecti solebant majores salutare, ut nunc fit quatuor anni temporibus.

(2) Regni Tchao 惠文 rex a regni T'chou 和 familia, miræ pulchritudinis

salutabit janitorem dicens : magistratus illustrissimus peroptato respexit me; alia die revertar, et spero, non impedies me. Janitore reddente salutationem, vehementer lætus festinabit egredi, equoque insidens, nactus quos amice cognoscit, statim attollens scuticam compellabit dicens : commodum ex illustrissimi domo venio, illustrissimus magnifice me, magnifice me; et immo mendacibus verbis cohonestabit. Unde quos amice cognoscit, equidem corde suspicient illustrissimum ampliter tractasse illum; et illustrissimus vero sensim, paulatim, alloquens alios dicet : talis quidem frugi, talis etiam sapiens; et audientes etiam corde cogitabunt mutuo laudare illum. En sæculum quod dicit superiorum inferiorumque mutuam consensionem : major meus dicetne me posse id? Modo quam dicebam potentis domum, illam anni temporibus, æstivo et hiemali (1), unam schedulam præter, jam transeunte anno nunquam adeo; et si aliquando via transit illius januam, tunc quidem obturatis auribus clausisque oculis, concitato equo rapido cursu pertranseo illam, quasi haberem qui persequens urgeret : hæc scilicet famuli tui angusta mens. Propter hoc usque non recipio gratiam apud superiores magistratus; ego vero magis magisque non curo, passimque grandi sermone dico : hominum vita habet fatum, ego tantum servo officium et nil aliud. Major meus audiens hæc, poteritne haud fastidire eorum aberrationem?

---

99. LIN SIANG JOU SERVATAM GEMMAM REMISISSE TCHAO DISSERITUR.

Lin siang jou salvasse gemmam (2), vulgus omne celebrat id; at ego non audeo existimare rectum. Illum T'sin, per quindecim urbium vanum titulum, decipere Tchao ad extorquendam ejus gemmam, eo temporis dicendum attrahens gemmam consilium, non quod vellet exinde explorare Tchao : Tchao si assecutus illius mentem, tunc ne dederit; si non assecutus illius mentem, tunc dederit; si assecutus illius mentem tamen timuit illum, tunc

---

gemmeam tesseram obtinuerat, quam ut sibi vindicaret, T'sin regni 秦 rex quindecim urbes promisit. Annuens Tchao rex dedit gemmam, atque per ministrum Lin siang jou misit offerendam, quo suasore T'sin rex quinque etiam dierum casto se ad illam excipiendam præparavit. At intellexit minister urbes dandi voluntatem non esse sinceram : quapropter administrum jussit gemmam sinu recondere, atque clam ad Tchao regnum deportare.

Digitized by Google

情而弗畏之、則弗予、此兩言決耳、奈之何既畏而復挑其怒也、且夫秦欲璧、趙弗予璧、兩無所曲直也、入璧而秦弗予城、曲在秦、秦出城而璧歸、曲在趙、欲使曲在秦、則莫如棄璧、畏棄璧、則莫如弗予、夫秦王既按圖以予城、又設九賓、齋而受璧、其勢不得不予城、璧入而城弗予、相如則前請曰、臣固知大王之弗予城也、夫璧非趙璧乎、而十五城、秦寶也、今使大王以璧故而亡其十五城、十五城之子弟、皆厚怨大王、以棄我如草芥也、大王弗予城而紿趙璧、以一璧故而失信於天下、臣請就死於國、以明大王之失信、秦王未必不返璧也、今奈何使舍人懷而逃之、而歸直於秦、是時秦意未欲與趙絕耳、令秦王怒而僇相如於市、武安君十萬衆壓邯鄲、而責璧與信、一勝而相如族、再勝而璧終入秦矣、吾故曰、藺相如之獲全於璧也、天也、若其勁澠池、柔廉頗、則愈出而愈妙於用、所以能完趙者、天固曲全之哉、

紿 T'AI, fila serica implexa : decipere.

澠 CHENG, fluvius Chantonensis. 澠池 MIN, Honanensis urbs.

---

(1) 九賓 scilicet 九儀之賓, significat vinum novies circumferri in convivio, adeoque summo ritu hospitem tractare. 齋, castum præmissum designat.

(2) 舍人, magni ministri administer.

Digitized by Google

dederit; si assecutus illius mentem quin timeret illum, tunc ne dederit; iste bipartitus sermo ratus jam. At quid? cum timeret e contra lacessivit illius iram. Præterea si T'sin voluisset gemmam et Tchao non dedisset gemmam, uterque nulla re inique aut recte; si tradita gemma, T'sin non dedisset urbes, culpa penes T'sin; si T'sin emittente urbes, gemma redierit, culpa resedisset in Tchao : si volebat ut culpa inesset T'sin, tunc nihil potius ac relinquere gemmam; si timebat amittere gemmam, tunc melius fuisset non donare. Porro T'sin rex cum secutus mappam ad dandas urbes, præterea instruxerit novenariam propinationem, et abstinuerit ad recipiendam gemmam (1), his adjunctis non potuisset non dare urbes : quod si gemmâ traditâ urbes non dedisset, Siang jou tunc coram petierit dicens : ego probe sciebam magnum regem non daturum urbes : ea gemma nonne est Tchao regis gemma? at quindecim urbes T'sin regis gaza sunt : et nunc si magnus rex ob gemmæ motivum amittat illas quindecim urbes, quindecim urbium filioli cives, omnes admodum indignabuntur magno regi, quod abjiciat ipsos veluti fœnum herbulamque; et si magnus rex non datis urbibus subducet Tchao gemmam, propter unius gemmæ causam fallet fidem coram toto imperio, et ego velim adire mortem in regno ad patefaciendam magni regis falsam fidem : et T'sin rex haud certe non restituisset gemmam. Atqui nunc misso administro, qui recondens abduceret illam (2), stat ratio pro T'sin. Eo temporis T'sin mens haud voluit cum Tchao dissidere : sed si T'sin rex excanduerit, occidisset Siang jou in foro, et Ou ngan domini decem myriadum milite premente Han tan, objectanteque gemmam atque fidem (3), primâ victoriâ Siang jou consanguinitas deleta, secundâ victoriâ gemma demum accessisset T'sin. Ego ideo dico, Lin siang jou obtinuisse salutem quoad gemmam, cœlitus scilicet. Quoad ejus strenuasse in Min t'che et emollivisse Lien p'ouo (4), equidem magis excedit, magisque mirabile in usu: at ratio cur potuerit servare Tchao, cœlum næ indirecte servavit illum, oh!

---

(3) Ou ngan kiun, fortis T'sin regni dux, nomine 白起.

(4) Cum T'sin regulus convenisset Tchao regulum in Min t'che, hunc ad cytharam pulsandam quasi ludium invitavit : tunc Lin siang jou statim illi testam obtulit, ut T'sin regni more illam percuteret; et sic strenue sui regis protexit honorem. Lien p'ouo, summus regni dux, ægre ferens Lin siang jou ipsi esse superiorem, lacessire cœpit assidue : at ille patientia et dexteritate tandem suum æmulum emollivit.

Digitized by Google

五人墓碑記

張溥

五人者、蓋當蓼洲周公之被逮、激於義而死焉者也、至於今、郡之賢士大夫請於當道、卽除魏閹廠祠之址以葬之、且立石於其墓之門、以旌其所爲、嗚呼、亦盛矣哉、夫五人之死、去今之墓而葬焉、其爲時止十有一月耳、夫十有一月之中、凡富貴之子、慷慨得志之徒、其疾病而死、死而湮沒不足道者、亦已衆矣、況草野之無聞者歟、獨五人之皦皦、何也、予猶記周公之被逮、在丁卯三月之望、吾社之行爲士先者、爲之聲義、斂貲財以送其行、哭聲震動天地、緹騎按劍而前、問誰爲哀者、衆不能堪、扶而仆之、是時以大中丞撫吳者、爲魏之私人、周公之逮所由使也、吳之民方痛心焉、於是乘其厲聲以呵、則譟而相逐、中丞匿於溷藩以免、旣而以吳民之亂請於朝、按誅五人、曰顏佩韋、楊念如、馬杰、沈揚、周文元、卽今之僳

湮 Yn, obturare : mergi.
皦 Kiao, clarus : candidus.
緹 T'i, 緹 Ti, sericum purpurei coloris.
扶, T'che, virgis cædere.
杰, Kié, nomen proprium.
僳 Lei, pendens : piger : æger : in alto multi stantes, 儽.

---

(1) 周順昌 e Liao tcheou, dum magistratum in Lou tcheou ageret, summam captavit populi benevolentiam, sed iniqui eunuchi 魏, summi tunc ministri,

Digitized by Google

100. QUINQUE VIRORUM SEPULCHRALIS LAPIDIS INSCRIPTIO.

Quinque viri isti, scilicet quando Liao tcheou civis, Tcheou dominus, recepit damnationem, qui excitati ad justitiam mortui sunt (1). Et ecce nunc, urbis sapientes litterati præfectoriique viri, petita-venia a temporis auctoritate, statim transtulerunt Wei eunuchi abrogatæ aulæ aream ad sepeliendos illos; prætereaque erexerunt lapidem ad eorum supulchri januam, ad prædicandum illi quod egerunt. Proh! age, splendidum sane! A quinque hominum morte, ad præsentem tumulum atque sepulturam, quod fuit tempus nonnisi decem plus una luna : istorum undecim mensium spatio, omnes divitum nobiliumque prognati, ampli, magnifici, compotesque voti homines, qui morbo obiverint, defunctique suppressi fuerint quin meruerint memorari, utique jam multi fuerunt; quanto vero magis rudes ruricolæ nullatenus noti? Et tantum quinque homines tam clare patent : quare? Ego adhuc recordor, Tcheou domino subeunte damnationem in quarti anni tertiæ lunæ oppositione (2), nostri cœtus actione qui erant litteratorum primi (3), ut illius recinerent justitiam, collegerant nummos ad prosequendum ejus discessum, ploratuumque voces commovebant cœlum terramque : purpuratus eques tenens ensem processit, petentemque ob quemnam lamentaretur, multitudo haud compos tolerandi, percussit atque prostravit eum : eo temporis, cum magnus prætor provinciæ rector Sou tcheou (4), esset Wei eunuchi conscius homo, et Tcheou domini damnatio a quo facta, Sou tcheou populus tunc dolebat animo, adeoque captans occasionem illum concitata cum voce increpare, statim vociferans illum insecutus est, et provinciæ prætor delitescens in latrinæ septo sic servatus est : postea vero de Sou tcheou populi seditione quæsitum a regia, et sententiâ occisi quinque homines, scilicet Yen pei wei, Yang nien jou, Ma kié, Chen yang, et Tcheou wen yuen,

---

excitavit iram, qui cum provinciæ prætore inique agens, illum in exilium mitti curavit. Dolent cives, prætori minas injiciunt; quinque proinde morte multantur. At paucos post menses, eunuchus gratia dejectus se strangulat, deletur in Sou tcheou, qua viventi jam sacrificabatur, aula, hujusque areâ quinque viri tumulantur, lapisque tumulo additur, et lapidi tandem inscriptio.

(2) 遭 *pervenire*, ad crimen, ad pœnam.

(3) 社, dicitur etiam de hominum cœtu atque circulo.

(4) Ou, est Sou tcheou.

Digitized by Google

[illegible]墓者也。然五人之當刑也。意氣[illegible]嗚呼中丞之名而詈之。談笑以死。斷頭置城上。顏色不少變。有賢士大夫發五十金。買五人之脰而函之。卒與屍合。故今之墓中。全乎爲五人也。嗟夫。大閹之亂。縉紳而能不易其志者。四海之大。有幾人歟。而五人生於編伍之閒。素不聞詩書之訓。激昂大義。蹈死不顧。亦曷故哉。且矯詔紛出。鉤黨之捕。徧於天下。卒以吾郡之發憤一擊。不敢復有株治。大閹亦逡巡畏義。非常之謀。難於猝發。待聖人之出。而投繯道路。不可謂非五人之力也。由是觀之。則今之高爵顯位。一旦抵罪。或脫身以逃。不能容於遠近。而又有剪髮杜門。佯狂不知所之者。其辱人賤行。視五人之死。輕重固何如哉。是以蓼洲周公。忠義暴於朝廷。贈諡美顯。榮於身後。而五人亦得以加其土封。列其姓名於大堤之上。凡四方之士。無有不過而拜且泣者。斯固百世之遇也。不然。今五人者。保其首顏以老於戶牖之下。則盡其天年。人皆得以

[illegible]豆 Teou, collum : cervix. | 株 Tchou, arboris truncus, pes.

(1) *Quinque* familiis constabant ordines, et sic *texebatur* populi census : qui [illegible]oin 編伍 *contexti quinarii* appellabatur.

nempe nunc juxta ordinem qui insunt sepulchro. At quinque homines ad supplicium, mentis habitu admodum elato, pronuntiarunt prætoris nomen atque maledixerunt ei, confabulantesque ridentesque sic mortui sunt, abscissaque capita collocata super mœnia, vultus colorem nec tantillum immutarunt : quidam sapientes litterati præfectoriique viri, erogatis quinquaginta aureis, emerunt quinque hominum capita atque servarunt ea, tandemque cum cadaveribus univerunt; adeoque nunc in sepulchro, integre sunt quinque homines. Mirum proh! Magni eunuchi turbationibus, nobiles præfectorii qui potuerint nil mutare suum propositum, quatuor regionum amplitudine, fuerunt quot? dum quinque viri nati in plebeii census medio(1), passimque nihil edocti Carminum Annaliumque documenta, sentientes præseferentesque summam justitiam, calcarunt mortem quin curarent : enimvero qua causa? Præterea, fictis edictis sparsim emissis, inuncatorum complicum captura vigebat in toto imperio (2) : tandem cum nostra civitas exhalans indignationem semel percusserit, nemo ausus rursus intentare surculosas criminationes; magnusque eunuchus etiam caute recessit timens justitiam, minimeque ordinarium consilium difficile fuit extemplo depromere, donec sapiente imperatore exorto, injecerit se laqueo in via; nec potest dici non fuisse quinque virorum efficientia. Ex quo id liquet, scilicet in præsens sublimis ordinis conspicuæ dignitates, quodam mane incidentes damnationem, aliquando liberant se per fugam, quin possint tueri remotiores propinquosque (3), et etiam sunt qui abraso crine obstructaque janua simulant amentiam, haud scientes quo eant; hujusmodi dedecorans homines abjecta ratio, comparata quinque virorum morti, levitatis gravitatisve revera cujusnam est! Quapropter Leao tcheou Tcheou dominus, fideli generositate patefacta apud regiam curiam, donatus titulo *Virtute conspicui*, inclarescit post vitam; atque quinque viri etiam obtinuerunt, ut addito ipsis terreo tumulo exponerentur eorum cognomen et nomen ad magni aggeris superficiem, omniumque quatuor regionum litteratorum nullus est quin pertransiens salutet atque comploret : quod certe centum sæculorum fortuna est (4). Secus enim, si quinque viri servato sui capitis collo sic senuerint in domus medio, tunc expletis sibi decretis annis, cum alii omnes potuerint

(2) Fictis edictis eunuchus, cum sibi adversos complices consciverit, plectebat.

(3) Cognati etiam remotiores solent tunc puniri.

(4) Sic centum sæculis eorum memoria vivet.

Digitized by Google

隸使之、安能屈豪傑之流、扼腕墓道、發其志士之悲哉、故予與同社諸君子、哀斯墓之徒有其石也、而爲之記、亦以明死生之大、匹夫之有重於社稷也、賢士大夫者、罔卿因之吳公、太史文起文公、孟長姚公也、

扼, 搤 Ngo, manu capere: premere. | 腕' Wan, carpus.

Digitized by Google

uti servos adhibere illos, quomodo valuissent deprimere summe præstantium genus ad premendum pectus in sepulchri via, et elicere illorum cordatorum litteratorum commiserationem? Quapropter ego cum ejusdem cœtus omnibus sapientibus viris, dolens istud sepulchrum tantum habere suum lapidem, feci ipsi inscriptionem, equidem ut patefacerem mortis vitæque momentum, et vulgares homines habere gravitatem super patrios penates. Sapientes litterati præfectoriique viri, antiquus minister Yn tse Ou dominus, academicus Wen k'i Wen dominus, Mong t'chang Yao dominus scilicet (1).

(1) 問, ab Annalium homine translata dictio : 太史 dicitur etiam academicus. Ou, Wen et Yao sunt cognomina, Yn tse, Wen k'i et Mong t'chang vero nomina.

Digitized by Google

牘　　簡

STYLUS EPISTOLARIS

Si cujusvis litteraturæ, nec adeo minimæ utilitatis pars, in scriptione epistolarum continetur, potiore id jure de sinica dicendum est, quæ tantopere, ut scitur, stylo studet epistolari. Operis igitur pretium erit, ex illustrioribus variarum dynastiarum auctoribus probatiora aliqua excerpere exempla, eaque in varias classes, prout sinica exhibent collectanea, relata, hic degustanda subjicere. Verum ea ad familiares sive communes sive graviores epistolas, 尺牘 passim appellatas, potius pertinere videntur : est et aliud genus, civilium, inquam, epistolarum genus, de quo plura hic necessum est præfari.

Ultro citroque inter præfectos datæ *de publicis negotiis epistolæ*, 公牘 communi vocabulo appellantur, et trifariam dispesci possunt, prout eæ ad inferiores, vel ad superiores, vel ad æquales referuntur.

1°. Ad propriæ jurisdictionis inferiores, dicuntur 札, et si appositam sententiæ censuram continent, 批語, si vero dictorum refutationem exhibent, 駁語 nuncupantur.

2°. Ad superiores, dicuntur 詳文, et particulares pro rei, hominis, formæque varietate inducunt species. Cum enim imprimis superioris sententiam res expectat, tunc si rem simpliciter exponunt, 照詳; si rem addunt comperiendam, puta missam argenti summam, missorumve reorum numerum, 照驗; si quod ex rerum apparet examine proponunt, 看語; si res deliberandas per capita distinguunt, 條議 appellantur. In his cum superioris requiratur sententia, litteris additur speciali folio codicillus, 由 appellatus, quo rei exponitur summa, ut litteris apud se retentis, illum censura notatum superior postmodum remittat; et si de pecunia transmissa agatur, illius summam speciale item folium excipiet. — Cum vero nulla expectatur sententia, tunc si ad immediatum uno sibi gradu superiorem mittuntur, puta a circuitus gubernatore 廳 ad præfectum 府, dicuntur 牒文;

Digitized by Google

si ad mediati gradus superiorem, ut a districtus gubernatore 縣 ad præfectum 府, dicuntur 申文.—Quod si demum plicatili libello aliquid addunt, quod ipsis litteris difficile nuntiaretur, 稟帖 nomine veniunt : et tunc, si superioris expectetur sententia, ruber albo libello interseritur, codicillum censura notandum sicque remittendum excepturus.

3°. Ad æquales dicuntur 移文, dicuntur 咨文, dicuntur 照會 : eo discrimine, quod primæ, humiliores propinquioresque inter se respiciunt magistratus, puta duos inter se præfectos; secundæ, paullo nobiliores remotioresque, supremorumque tribunalium cum proregibus provinciarumque prætoribus commercium; tertiæ, adhuc remotiores, potiusque hospitis cum hospite usum repræsentant, et sic inter indigenas et exteros magistratus, inter militares et alterius provinciæ alteriusque gradus civiles, inter Communis administratores et Urbis gubernatorem locum habent.

At horum omnium discrimen in paucis quibusdam formulis fere continetur, quibus initium et conclusio efferri solent. Initio enim statim exhibentur dantis tituli et epistolæ genus : *Ex imperiali decreto insignitus* tali *gradu*, tali *honore*, tali *merito*, Talis, *ad imponendum*, *transmittendum*, *certiorandum*, *respondendum*, *exponendum*, 爲札知事, 爲札飭事, 爲轉飭事; 爲照會事, 爲照復事, 爲恭錄照會事; 爲詳報事, 爲申請事, et ita passim.

Conclusiones vero, hujusmodi fere esse solent: 合行札飭札到該縣即便遵照毋違特札, 合再轉飭札至該縣即便知照特札.

今據前因合咨(移會,照會)貴院煩爲查照施行須至咨(移會,照會)者; 合先照會, 相應照會, 合行照復; 煩爲查賜移覆, 請煩查照希即轉飭該員知照; 煩爲查照咨內事理速覆施行.

合具詳報, 理合具文申請, 仰祈憲臺鑒核爲此備由呈乞照詳(照驗)施行須至申者(須至冊者 *si de pecunia agatur*), et ita passim.

Verum quod his omnibus speciale est atque civilibus epistolis proprium, rerum spectat contextum, et elocutionis stylum : stylus enim requiritur perspicuus atque nervosus, rerum vero ea repræsentatio, quæ legentis animum primo velut intuitu collustret atque convincat. Ex iis ergo, quæ tanquam imitanda exemplaria in sinensibus excerptis proponuntur (vide 留青集), aliquot specimina seligam, quæ ad *relationes* 詳文, seu *denuntiationes* 牒文, seu *expositiones* 申文, seu *significationes* 稟帖 re-

Digitized by Google

feruntur; et his, ut tempori serviam, aliquot addam recentioris *certificationis* 照會 exempla, quæ sive cum exteris magistratibus (vide 星軺指掌), sive inter quosdam indigenas usurpari nunc solet, et specialem quamdam dicendi formam, singularemque styli textusque sibi vindicat simplicitatem.

Sed varias classes, eisque subjectas epistolas, jam sequens exhibet ordo.

---

1 君諭類 Epistola principis subdito 1. 2. 3.
2 臣啟類 Subditi principi.... 4. 5.
3 辭命類 Reguli indicentis 6. 7. 8.
4 游談類 Ministri excurrentis..... 9. 10. 11.
5 宦途類 Magistratum exercenti.. 12. 13. 14.
6 將職類 Strategum agenti..... 15. 16. 17.
7 除授類 Promoto magistratui.... 18. 19.
8 議政類 Edisserentis regimen.... 20. 21. 22.
9 酬謝類 Grati beneficio 23. 24. 25.
10 慶賀類 Gratulationes facientis.. 26. 27. 28.
11 餽送類 Dona mittentis..... 29. 30. 31.
12 謝餽送 Gratias agentis..... 32. 33. 34.
13 求索類 Aliquid poscentis..... 35. 36. 37.
14 辭卻類 Aliquid recusantis 38. 39.
15 請召類 Ad convivium invitantis 40. 41.
16 期約類 Condictum significantis.. 42. 43.
17 邀請類 Ad aliquid advocantis 44. 45.
18 關節類 De re transigentis 46. 47.
19 求薦類 Petentis suffragium..... 48. 49.
20 薦舉類 Suffragium proponentis.. 50. 51.
21 凭託類 Negotium imponentis... 52. 53.
22 勸諭類 Ad aliquid hortantis.... 54. 55.
23 慰安類 Consolationem afferentis 56. 57.
24 吊慰類 Luctum levantis 58. 59.
25 答吊慰 Consolatori respondentis 60. 61.
26 家庭類 Patris filio 62. 63. 64. 65.
27 與友類 Intimo amico.... 66. 67.
28 褒揄類 Egregia laudantis 68. 69.
29 問候類 Salutationem mittentis.. 70. 71. 72. 73.
30 懷仰類 Hominem desiderantis 74. 75. 76. 77.
31 久別類 Diu separati 78. 79. 80.
32 贈別類 Munere valedicentis..... 81. 82.

Digitized by Google

33 恨別類 Dissidium dolentis..... 83. 84.
34 論文類 Edisserentis eloquentiam 85.
35 論學類 Tractantis disciplinam... 86. 87.
36 求文類 Petentis lucubrationem.. 88.
37 答求文 Petenti respondentis..... 89. 90.
38 志隱類 Secessum cogitantis..... 91. 92.
39 隱樂類 Secessum oblectantis..... 93. 94.
40 論物類 Corporea disserentis..... 95. 96. 97. 98.
41 激勵類 Excitantis animum..... 99. 100. 101.
42 詰責類 Objurgantis culpam..... 102. 103.
43 僧家類 Budhæ bonzio 104. 105.
44 道家類 Rationis flamini..... 106. 107.
45 四六體 Epistolæ numeris ligatæ 108. 109. 110.
46 詳文類 Relationis genus..... 111. 112. 113. 114. 115. 116.
47 牒文類 Denuntiationis genus... 117.
48 申文類 Expositionis genus 118.
49 稟帖類 Significationis genus.... 119. 120.
50 照會類 Certificationis genus..... 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130.

Digitized by Google

君論類○詔李斯議禮　先秦始皇帝

朕將東巡瀛海、求至人不死之藥、歸而登禪岱宗、答受神貺、丞相斯、其率東方守臣、議禮以聞、

與子陵　後漢光武

古大有爲之君、必有不召之臣、朕何敢臣子陵哉、惟此鴻業、若涉春氷、辟之瘡痏、須杖而行、若騎里不少高皇、奈何子陵少朕也、箕山潁水之風、非朕之所敢望、

書勞徐達　明朝太祖

古者帝王之興、必有名世之臣、以爲輔佐、成周伐罪、鷹揚奮發、炎漢仗義、群策畢舉、所以克集大勳、肇啟隆祚、將軍自昔相從、忠義出乎天性、然且沉毅大謀、端重有武、故能遏絶亂畧、消弭群慝、建無前之功、雖古豪杰士、不能過也、今所請事、悉從稟命而行、此賢臣事君之道、吾甚嘉之、向所請事、多可便宜行者、而識慮周詳、不

'痏 Wei, vibex.

---

(1) Summum hominem cum immortalibus Geniis communicantem.

(2) Non desidero ut delitescens famosum Yeou yu imiteris.

(3) T'ai Dux adjuvit Tcheou dynastiæ Ou regem, reguli adjuverunt Han

Digitized by Google

1. INDICIT MINISTRO LI SE DELIBERARE RITUM, CHE AUGUSTUS IMPERATOR.

Ego volo ad orientem perlustrare magnum pelagus, rogaturus summum hominem immortalitatis pharmacum (1): reversus, ascendam sacrificare Tai monti, repensurus acceptum numinis donum. Adjutor minister Se, velim cum orientalis plagæ custodibus præfectis deliberet ritum, indeque certioret.

---

2. AMICO TSE LING, KOANG OU IMPERATOR.

Antiquitus magnum habens facinus princeps, omnino habuit minime vocandum ministrum. Ego qui ausim ministrum habere Tse ling? at istud immane munus videtur trajicere vernam glaciem; comparatusque ulcerato infirmo, indigeo baculo ad gradiendum. Si K'i li non parvifecit Kao imperatorem, cur vero Tse ling parvifaceret me? Ki montis et Yn fluvii aura, haud ego quam ausim desiderare (2).

---

3. LITTERIS CONFORTAT DUCEM SIU TA, MING DINASTIÆ FUNDATOR.

Antiqui imperatores qui floruerint, omnino habuerunt famosum sæculo ministrum, qui esset sustentans adjutor : effecta Tcheou impetente reum, accipiter elatus conatum edidit; ignea Han incumbente juri, multorum consilia omnia prodierunt (3) : ex quo potuerunt concludere magnum opus, exordiaque inire florentis prosperitatis. Summus dux jam pridem me sequitur, fidelitate et æquitate prodeuntibus ex naturali ingenio; sed et profundæ fortitudinis, magni consilii, modestæ gravitatis, præditusque strenuitate, exinde potuit cohibens et abrumpens seditiosa molimina, disperdens et supprimens multas nequitias, inire impos progrediendi meritum (4), vel antiquitatis summe præstantibus heroibus nequaquam superabile. Nunc quam petis res, tota juxta petitam facultatem agatur : hujusmodi sapientis subditi subservientis principi rationem, ego admodum probo illam. Antehac quas petiisti res, plurimas potuisses commode riteque peragere; sed prudens

---

dynastiæ Lieou pang.

(4) Tale meritum, ut majus esse nequeat.

Digitized by Google

肯造次有違、誠社稷之變、邦家之禍、然將在外、君不御、古道也、自后軍中緩急諸事、將軍從宜行之、

臣啟類○報元帝　前漢王昭君

臣妾幸得備員禁變、謂身依日月、死有餘芳、而失意丹青、遠竄異域、誠得捐軀報主、何敢自憐、獨惜國家黜陟、移于賤工、南望漢關、徒增愴結耳、有父有弟、惟陛下幸少憐之、

答周高祖　南朝北周蔡景歷

走賤妄庸人耳、秋冬讀書、終慙專學、刀筆爲吏、竟闕異等、衡門衰素、無所聞達、今王道中興、慭憂敢運、足爲幸甚、方歡飲啄、是謂來蘇、

辭命類○報諸侯王陳師檄　前漢高帝

秦爲無道、殘威六國、項藉起而乘之、江以南、江以北、將

(1) Cum Yuen imperator barbarorum duci sponsam e suis subnubis spopondisset, omnium effigiem cuidam pictori 毛延壽 expingere commisit, ut sequiorem ipse tradendam seligeret. Tunc omnes e gynecæo subnubæ pecunia artificem subornarunt, ut effigiei venustatem præter verum exaggeraret : una renuit dare pecuniam Wang tchao kiun, præstanti forma nobilique animo mulier, quam propterea artifex turpiter finxit sicque barbari sponsam fecit.

(2) Studeo libris cum tam manca animi ad discendum applicatione, ut pudori mihi sit.

(3) Criminalem agens judicem, nequeo supra ordinarios ordines elevari.

(4) Dum in australem et borealem regiam imperium scinderetur, in septentrio-

Digitized by Google

judicium absolute finitum, haud patiens præpropero actu aliquid aberrare, vere est patriorum penatum fortuna regiæque familiæ prosperitas. Attamen duce versante foris, principi nefas regitare, antiqua lex est : in posterum castrorum cunctandas urgentesve omnes res, summus dux pro congruentia peragat eas.

---

4. AD HAN DYNASTIÆ YUEN IMPERATOREM, SUBNUBA WANG TCHAO KIUN.

Subdita famula feliciter nacta accenseri præpositis gynecæi mulieribus (1), cogitabam me innixam soli lunæque, morituram plenam superstite suavitate; cum contra votum coloribus depicta, longe exulavi aliena regione. Vere obtinui devovere corpus retribuendo domino, qui ausim mei misereri? Tantum doleo regiæ familiæ abrogationes promotionesque transferri ad vilem artificem; et ad austrum prospiciens Han claustra, frustra augeo mœroris constrictionem. Habeo patrem, habeo fratrem : tantum majestas tua dignetur aliquantum miserari illos.

---

5. RESPONDET BOREALIS TCHEOU FUNDATORI, T'SAI KING LI.

Excurrens calo nulliusque usus homo, autumno hiemeque studeo libris, usque pudendâ curâ discendi (2); et ensigero penicillo agens præfectum, etiamdum absum extraordinario ordini (3); stramineaque casa manca et nuda, nil habeo quod audiendum communicem. At nunc regum via e medio incipit, sollicitisque angoribus aperitur cursus (4); dignum ut gratuler maxime : incipitur frui potu et esca, quod dicitur venire suscitatum (5).

---

6. SIGNIFICATA REGULIS REGIBUSQUE INSTRUENDI ACIES RENUNTIATIO.

T'sin agens haud æquum, evertit destruxitque sex regna; et Hiang tsi exurgens atque captans rem, Amnis ad austrum, Amnis ad boream, mox

---

ne tres familiæ, 魏 et 齊 et 周, supremum jus modo hæc modo illa sibi vindicabant. Prævalente Tcheou, ejus imperatori Kao tsou scripta est epistola.

(5) Venire et populum jacentem suscitare, ex Annalium libro dicitur.

Digitized by Google

望治焉、而斬刈我生靈、戕弑我義帝、人神之憤、季不敢自愛、願以所部陳於楚郊、惟諸侯王之命是聽、

報七國　前漢淮南王

我高祖、定天下、裂土而封宗國、强幹弱枝、蓋鑒秦弊、非有私也、賊臣晁錯、廼欲起而更之、間我宗親、將不利於社稷、願從諸侯王伐漢之亂舊章者、

與王大理　三國魏文帝

屯有七尺之形、死爲一棺之土、惟立德揚名、可以不朽、其次莫如著篇藉、疫癘數起、士人凋落、余獨何人、能全其壽、

游談類○與曹孟德　三國郭嘉

漢之宗親、俱入穴鼠耳、劉備有鷹隼之才、秋風倏起、獵獵有淩雲心、明公宜謹避之、

---

(1) I rex, Hoai regis nepos, agnomine 心, primum ad solium evectus, mox nece sublatus a Hiang yu, seu Hiang tsi : Tsi, hujus erat agnomen.

(2) Ki, est Lieou pang ducis nomen, qui, Hiang yu devicto, Han dynastiam fundavit.

Digitized by Google

sperat regitare; atque cæde demessuit nostros populares homines, et vulnere occidit nostrum I regem (1), ut homines Spiritusque ipsum oderint. Ki non audens mihi parcere (2), velim quos duco explicare in T'chou campis, regulorum regumque jussa scilicet auscultaturus.

---

7. COMMONET SEPTEM REGNA, HOAI AUSTRALIS REX.

Noster excelsus fundator, stabilito toto imperio, dividens terras in feudum consanguineis regibus, corroboravit truncum infirmavitque ramos; quod inspexerat T'sin errorem, non quod habuerit privatum affectum : et noxius administer T'chao t'so vero vult insurgere ad immutandum hoc (3). Dirimere nostram avitam consanguinitatem, futurum haud conducibile ad patrios penates : velim sequens regulos regesque, impetere Han illius conturbantem antiqua statuta istum.

---

8. LITTERATO WANG TA LI, WEI REGNI WEN IMPERATOR.

Universim habens septem pedes corpus, morte fit unius sandapilæ cinis; unus erigens virtutem attollensque famam, poterit non perire, eique secundus nemo sicut componens codices librosque. Pestifera lues pluries invaluit, et litterati homines tabefacti evanuerunt : ego vero quis homo, ut possem tueri eorum longævitatem (4)?

---

9. AD T'SAO MONG TÉ, KOUO KIA.

Han stirpis cognati, omnes ingredientes foramina mures : at Lieou pei habet accipitris falconisque virtutem, autumnalique vento confestim insurgente (5), terribilem in modum habet ascendendi nubes animum. Claritas tua debet sedulo cavere illum.

---

(3) T'chao t'so suggesserat imperatori, ut regulorum auctoritatem imminueret. Hinc reguli, rebellione facta, ejus vitam postularunt, turpiterque obtinuerunt.

(4) Hortatur imperator, ut libros conscribendos susciperet.

(5) Ad ventum insurgere dicitur accipiter.

Digitized by Google

報曹孟德　三國　關羽

明公布大義於天下、而速收自樹、非某之所敢知、君猶是漢也、羽敢不臣漢哉、敢拜嘉命之辱、

與張天錫　兩晉　王猛

大秦之威、旁振於外、可以廻弱水使東流、返江河使西注、關東既平、將移兵河右、恐非六郡士民所能抗也、劉表謂漢南可保、將軍謂西河可全、吉凶在身、元龜不遠、宜深筭妙慮、自求多福、

宦途類○簡呂公著　宋　司馬光

比來物論、譏誨叔愼默太過、若此際不極諍、國事蹉跌、則入彼矣、光自病以來、以身付醫、家事付康伯、惟國事未有所付、今日屬于誨叔矣、

妙 Miao, subtilis, præstans, 妙.
諍 Tcheng, commonefacere principem : corripere, corrigere.
蹉 T'souo, labi : prætergredi.

(1) Creatus Koan yu fuerat Marchio 壽亭侯.

(2) Tsin dynastiæ imperium quinque familiæ perturbarunt : prior 趙 dynastia, cognomine 劉 ; posterior 趙, cognomine 石 ; 燕, cognomine 慕容 ; prior 秦, cognomine 符 ; posterior 秦, cognomine 姚. Hic de quarta agitur, quam 符堅 instituit.

(3) Invertere cursum scilicet.

Digitized by Google

10. AD T'SAO MONG TÉ, DUX KOAN YU.

Claritas tua propagat summum jus in imperio : raptim vero potiri seseque erigere, non est ille ego quod ausim intelligere. Regnans adhuc est Han, et Yu audebit non subservire Han? Audeo grates persolvere insignis tituli dignationi (1).

---

11. TCHANG T'IEN SI DUCI, WANG MONG.

Magnæ T'sin potentia (2), late retonans ad longinqua, potest reducere *Leves aquas* ut orienti affluant, et convertere Amnem Fluviumque ut occidentem influant (3). *Claustri orientalia* cum consederint, futurum ut transferatur miles Fluvii dexteram, et fortasse non erit sex præfecturarum equites popularesque cui possint obsistere. Lieou piao dicebat *Han australia* posse tueri (4), tuque dux dicis *occiduum Fluvium* posse servare : successus infortuniumque spectat vitam, et magna emys non distat (5); oportet profunde perpendere subtiliterque considerare, et sibi accersere multam felicitatem.

---

12. SCRIBIT LIU KONG TCHOU, MINISTER SE MA KOANG.

Continenter modo homines sermone carpunt Hoei chou attendere silentio ultra modum : si hisce temporibus haud vehementer admoneas, publica res pessum ibit, et tunc obveniet illi jam (6). Koang, ex quo ægrotavi usque adhuc, corpus commisi medico, familiæ res tradidi K'ang pé; tantum gubernii administrationem nondum habui cui crederem : hodierna die committo in Hoei chou fidem.

---

(4) 關東, 河右 seu 西河, 漢南, nomina locorum. Lieou piao, trium regnorum tempore, dixerat se posse servare locum, sed revera non servavit.

(5) Lieou piao exemplum potest tibi magnæ emydis esse loco, ad rem male successuram prædicendum.

(6) Illi, 王安石 scilicet. — Hoei chou, nomen; Kong tchou, agnomen; Liu, cognomen.

Digitized by Google

與黃中立　明朝劉基

人道有變、其節乃見、節也者、人之所難處也、有中道焉、故讓國、大節也、在太伯則是、在季子則非、守死、大節也、在子思則宜、在曾子則過、擇之不精、斯處之不當矣、

與吳峻伯　明朝王世貞

知欲請外甚力、金馬落寞、殊不足辱長者、第閉目掩耳、不妨作東方先生、監司腰膂、乃非大夫所堪、僕既已湛浮苦海、不得不爲足下預憐耳、

將職類○賜賀若弼　隋高祖

申國威於萬里、宣朝化於一隅、使東南之民、俱出湯火、數百年寇、旬日廓清、皆公之功也、高名塞於宇宙、盛業光於天壤、逖聽前古、罕聞其匹、班師凱入、誠知非遠、相思之甚、寸陰若歲、

(1) Juxta tempora et statum agendum est.

(2) Ou siun pé in metropoli officium exercens, extra metropolim magistratum gerere exoptabat : Wang se tcheng rem dehortatur.

(3) Ante academiæ tribunal ferrei prostant equi : hinc a *metallico equo* ei tribunali nomen.

(4) Tong fang cognomine dominus, agnomine 朔, in secretarii officio eremiticam ducebat vitam. Inspectores præfecti dicuntur, qui curam loci gerunt, ut

Digitized by Google

13. AD HOANG TCHONG LI, LIEOU KI.

Hominis vita subeunte vices, ejus integritas tunc apparet. Integritas porro ista, homo qua difficile consistit scilicet; habet justam legem enim. Quapropter cedere regnum, magna integritas sane, in T'ai pé quidem bene, in Ki tse vero male : custodiendo mori, summa integritas certe, in Tse se quidem debitum, in Tseng tse vero excessus. Eligendo rem haud accurate, tunc tenere illam haud tutum erit (1).

---

14. AD OU SIUN PÉ, PRÆSES WANG SE TCHENG.

Scivi volentem quærere extima (2) admodum adniti, academici tribunalis frigida solitudine admodum non dignâ honorandi majorem meum (3). At clausis oculis obstructisque auribus, nil obstat facere Tong fang dominum; inspectoris præfecti latera dorsumque vero non sunt, toparcha tu quæ sustinebis (4). Servulus cum jam subsederim enataverimque amaro pelago, haud possum quin pro dominatione tua in antecessum commiserer.

---

15. DAT GRATULATIONEM JO PI DUCI, SOEI DYNASTIÆ FUNDATOR.

Extendisse imperii majestatem ad decemmille stadia, et diffudisse regiæ beneficentiam in quemlibet angulum, ut orientis austrique populi omnes exiverint calida et igne, aliquotque centenorum annorum latrones decem diebus late evanuerint, totum tui meritum est. Excelsa fama implente totum orbem, splendidisque gestis coruscantibus in cœlo et terra, procul audiens superiores ætates, raro audivi ipsis paria. Reductis copiis ovantem reditum, equidem scio non esse remotum (5) : te desideranti vehementer, tantillum temporis videtur annus.

---

proreges, prætores, præfecti. Horum latera dorsumque continue ad alios excipiendos reverentiasque exhibendas incurvantur, quod summo est labori assiduæque molestiæ.

(5) Duci reditum indicere, epistolæ est sententia.

Digitized by Google

東督府　明朝曾省吾

伏念深秋遠塞、節鉞久勞、然屢閱報章、虜多宵遁、威振穹廬之外、而恩流蔀屋之中、不試甲兵、過斬獲虜首數萬矣、敢不稽首稱賀、

與趙將軍　明朝范應期

聽賢將軍談兵、若聚米爲山谷、虜皆在目中、黃金印君家物、君還自取之、豈可令他人兒竊入腰間哉、

除授類○與伍寒泉　明朝陳良謨

山州凋敝已極、賢勞我大夫、拊摩而藥石之、天固詘一人、以伸一州之民也、自公多暇、天目靈岩、俱入仗履、柳之永、蘇之惠、本南服陋區、其所游矚、溪潭丘壑、載在圖籍、至今得與中原名山川相埒、山州固荒於永惠、而大夫乃爲今之蘇柳、將不重有遺乎、

蔀 Peou, parva storea. | 埒, Liué, similis : parvus agger.

---

(1) Juxta Han dynastiæ mores, sigillum et securis sunt summi ducis insigne.

(2) Fornicata mapalia designant barbarorum domus ; stramineæ vero casæ, populares imperii habitationes.

(3) Quum 馬援 suaderet regi impetere Chou 蜀, cum oryzæ granis finxit montes et valles, luculenterque ostendit exercitus itinera, ut rex lætatus exclamaverit: 虜在吾目中矣.

(4) Aureum sigillum est, quod obtinent benemeriti duces titulo insigniti : sic 張顥 obtinuit 金鵠印. Cum vero 耿弇 suaderet 光武 potiri imperio, il-

Digitized by Google

16. SCRIBIT SUPREMO DUCI, TSENG SING OU.

Prostratus cogito penitis barbaris remotisque confiniis sigillum securimque jamdiu allaborasse (1), at sæpe inspicio ephemeridum paginis, latronum plures noctu aufugisse. Virtute retonante fornicata mapalia extra, beneficium defluit stramineas casas intra (2) : nullomodo tentare loricas et arma, pluris est ac obtruncare vel capere latronum capita plura millena; ausimne non demittere caput et dicere gratulationes?

---

17. AD TCHAO STRATEGUM, FAN YNG K'I.

Audivi scitum te strategum disserere bellica, quasi congregatis granis componeres montes vallesque, barbarique omnes versarentur præ oculis (3). Aureum sigillum tuæ domus res est : dominus reversus ultro accipiet illud; qui deceat ut alterius familiæ filius surripiat apponatque ad lumbos (4)?

---

18. AD OU HAN T'SIUEN PRÆFECTUM, T'CHEN LEANG MOU.

Chan tcheou squalidum miserumque jam summopere, moleste gravabit meum magnum magistratum, ut palpans mulcensque medicetur ipsum (5) : cœlum vere deprimit unum hominem ad erigendum totius præfecturæ populum scilicet. At ex quo publica plus vacaverint, *T'ien mou* miranda juga, omnia subibunt baculum et vestigia. Lieou illius Yong et Sou illius Hoei præfecturæ (6), proprie australis regionis misera loca : at ipsi quos spatiantes conspexerunt torrentes, lacunæ, colliculi, valles, notati prostant tabellis codicibusque, et in præsens obtinent cum mediæ planitiei celebrioribus montibus fluviisque invicem æquiparari. Chan tcheou certe squalentius quam Yong et Hoei : cum magnus magistratus vero sit præsentiarum Sou et Lieou, poteritne haud summum habere successum?

---

lud ei dixit : 天下重器將軍可自取之勿令他姓得之也.

(5) 賢勞 valet 煩勞, molestare. 藥石 medicinam et puncturam adhibere : lapidea acu pungebatur.

(6) 柳子厚 fuit Yong tcheou, 蘇東坡 vero Hoei tcheou præfecturæ præfectus.

Digitized by Google

東司徒方采山任鄖陽　明朝　汪道昆

聞召補鄖陽、雖安石雅志、不忘東山、然清論方伸、才賢茹起、亦千載奇覯也、何可負之、矧鄖陽當荆襄宛鄧秦梁之會、鄙人固常從事其間、翕此行、則漢水益深、太岳增重矣、倘念鄙人故悰、展平生而袵席之、庶幾不負吾夢寐故都赤子云、

議政類○與臺端　宋　朱熹

伐木而剪其枝葉、不若斧其根、壅水而捍其波流、不若塞其源、鳴金鼓、耀戈甲、而噪呼以逐虎、不若乘其方睡、而斃之之速也、今執事則旣撼而覺之矣、又猶欲緩視徐趨、以當其虓怒決裂之勢、某竊爲執事危之也、

與執政論用賢　明朝　劉基

僕聞農夫之爲田也、不以羊負輒、賈子之治車也、不以豕驂服、知其不可以集事、虞其敗也、是故三代之取士也、必學而

悰 T'SONG, gaudium : cogitare.
袵 JEN, storea cubitoria. 袵, vestis laciniæ laterales.
虓 HIAO, tigridis rugitus.

---

(1) Tsin dynastiæ 謝安石, adducta uxore, orientalem montem petivit : ita tu velles fugere honorem.

(2) Præsentem imperatorem tam facile audire litteratorum dissertationes, sapientesque tam plene elevare : 茹, est straminis arundinacei radix, ut habet Mutationum liber.

Digitized by Google

19. SCRIBIT PRÆFECTO INSTITUTIONIS FANG T'SAI CHAN CURANTI YUN YANG, WANG TAO KOEN.

Audivi quod advocaris occupatum Yun yang. Licet Ngan che egregius animus minime obliviscatur orientalis montis (1), tamen luculentas dissertationes cœpisse admitti, habilesque sapientes stirpitus elevari (2), etiam mille annorum mirum spectaculum est, et quî licebit frustrari rem? Eo magis quod Yun yang tenet King et Siang et Yuen et Teng et T'sin et Leang præfecturarum congressionem. Vilis ego revera passim prosecutus sum negotia eas inter : at domino ibi excurrente, tunc Han aquæ augebunt profunditate, et T'ai mons augebit pondere. Si considerans vilis hominis antiquos affectus, explicabis quotidianam actionem ad commode tranquillandos illos (3), peroptato non frustraberis me somnio vigiliaque cogitantem antiquæ civitatis tenellos filiolos.

---

20. AD DIGNITATE CONSTITUTUM, TCHOU HI.

Succidendæ arbori, præcidere ejus ramos ac frondes, haud valet deasciare ejus radicem : obstruendis aquis, sustinere illarum undosum fluxum, haud valet opprimere earum fontem : et resonante æneo tympano coruscantibusque lanceis loricisque, edere clamores ad persequendam tigridem, haud æque, ac arrepta occasione illa dum dormit, occidere illam, promptum est. Nunc administrans res vero, cum commoveris atque excitaveris illam, etiam adhuc vis sensim aspicere lenteque ire ad comprimendam illius rugiente furore discindendi dilaniandique vim! Quidam secreto pro administrante res periculosum-habet hoc (4).

---

21. AD TENENTEM REGIMEN, LIEOU KI.

Servulus audivi agricolam exercentem agros non adhibere ovem subeundo jugo, negotiatoresque regentes currum non facere sues funales jugalesque : sciunt illos haud pares ad perficiendam rem, angunturque hanc pessumdari scilicet. Propterea tres dynastiæ eligendis candidatis, certo

---

(3) *Matta et storea collocare*, requiem indicat commodamque tranquillitatem.

(4) Hortatur ut celerius a ferocibus barbaris præcaveat.

Digitized by Google

後入官、必試之事而後任之、不問其系族、惟其賢、不鄙其側陋、今風紀之司、耳目所寄、非常之選也、而悉取諸世胄昵近之富都那豎爲之、是愛國家、不如農夫之田、賈子之車矣、

與應在明　明朝王世貞

青州地險而民悍、加之俗好鬬、陸博豪飲、借軀報仇、剽椎發塚、以爲固然、銛矛三尋、烏合蠭涌、卽僕旦夕所謂居人、皆白跖也、自僕爲破賞格、人人相軋發、始小斂手耳、然幸或可以了吾事、將來之憂未艾也、

酬謝類○與曹孟德　三國關羽

羽聞主憂臣辱、主辱臣死、曩所以不死、欲得故主之音問耳、今故主已在河北、此心飛越、神已先馳、惟明公幸少矜之、千里追隨、當不計利害、謀生死也、子女玉帛之貺、勒之

剽 P'IAO, vas mediocre. 剽, pungere : deprædari.
椎 T'CHOEI, malleus : percutere. TCHOEI, arbor castaneæ similis.
銛 SIEN, ligonis species : acutus, acies.
涌 YONG, exsilire.
軋 YA, rotæ strepitus.

---

(1) Sic vocantur censores, quod inquirendis moribus notandisque, regiæ auris oculique locum teneant.

(2) 富都 divites pulchrique, 那豎 juvenes bonique, ex Tsouo tchoan.

Digitized by Google

edoctos tunc vero admittebant magistratui, certo expertos rerum tunc vero onerabant illos : nec petebant eorum continentem genealogiam, sed modo ipsi sapientes, haud dedignabantur eorum confinalem ignobilitatem. Nunc publici censoris munus, aures oculique cui confidunt (1), non est ordinarii delectus sane; et tamen nonnisi assumuntur ex prognatis dilectisque elegantibus juvenibus exercere illud (2). Id est amare rempublicam, non sicut agricola campum et negotiator currum.

---

22. AD YNG TSAI MING, WANG SE TCHENG.

T'sing præfecturæ solum salebrosum populusque procax. Adde quod vulgo amatur rixari, ludere aleam, large bibere; et mutuari vitam ulciscendæ injuriæ, infixisque mucronibus aperire sepulchra, habetur uti effectus naturalis; et acutæ sarissæ ter octipedes ut corvi congregantur, ut vespæ confluunt. Sed vel servulus mane vespereque quos dico domesticos viros, omnes aperti latrones scilicet. Ex quo servulus institui extraordinarium præmium, singuli se invicem deprimentes revelantesque, cœperunt nonnihil retrahere manus (3). At feliciter forte possim concludere meam administrationem, futuri temporis angor nondum finivit.

---

23. AD T'SAO MONG TÉ, KOAN YU.

Yu audivi, domino afflicto, vassallo pudendum, dominoque pudefacto, vassallo moriendum. Antehac propterea non perii, volebam obtinere pristini domini nuntium scilicet. Nunc pristinus dominus jam est ad Fluvii septentrionem, istaque mente volatu transcendente, spiritus jam in antecessum cucurrit : tantum claritas tua faveat tantillum miserari hujusmodi; mille stadiis pressim subsequens, debet nullus supputare lucrum damnumve cogitareque vitam mortemve sane. Puerorum puellarumque gemmarum sericorumque dona, adnotata prostant codice (4). Alia die sortitus vexilla

---

(3) Cum proposuerim præmium iis, qui revelarent latrones, eo allecti invicem se produnt, et sic quisque sibi cavens minus audet facinora perpetrare.

(4) Koan yu ad suum Lieou pei reversurus, reddit receptatori suo T'sao t'sao omnia, quæ ab eo receperat dona.

Digitized by Google

存册、他日幸以旗鼓相當、退俟三舍、意者亦重耳之事秦繆者乎、羽謝、

與繆知府　宋朝　文天祥

天祥茅屋三間、在萬山深處、借書沽酒外、一毫不爲公私撓、獨蒔松百畝、日騎牛扣角其間、天惠仁侯、自此吏不打門、犬不夜吠、猿呼虎嘯、各適其適、則某受賜多矣、

答陳惟肖　明朝　馮謙

辱念賤旦、更祝仙風、甚哉、君子之愛人也、竊謂仙非方外、只在日用間、如其無事也、無病也、蒸梨炊黍、卽石髓胡麻也、田夫牧子、卽安期羨門也、不然、而多事擾之、多病侵之、縱今日衣商山之霞、茹商山之芝、其去漢皓也、幾萬里矣、

慶賀類　○賀汪太學生男　明朝　汪道昆

日聞吾弟弄璋、竊沾沾喜動顏色、昔人謂世德忠厚、而委

蒔 Che, plantare.
髓 Soei, medulla.
芝 Tche, fungus: 芝蔴 sesamum.
皓 Hao, albus, candidus.

(1) Triginta stadia, quæ miles una die conficere debebat, constituebant unam stationem.

(2) Administri non urgent vectigalia, fures non excitant nocturnos latratus: optimus præfectus regit, populus pace quiescit.

(3) Petrarum medulla, sesamumque indicum, Immortalium cibi: Ngan k'i et Sien men, duorum Immortalium nomina.

Digitized by Google

et tympana tecum opponere, recedam expectaturus tres stationes (1); num non significaturus etiam velle imitari T'chong eul servientem T'sin Mou regulo? Yu gratias agit.

---

24. AD MIAO PRÆFECTUM URBIS, LITTERATUS WEN T'IEN SIANG.

T'ien siang stramineæ domus tria cubicula, sunt in omnium montium penitissimo loco, et mutuari libros mercarique vinum præter, vel hilum non sum publicis privatisve turbatus; sed consitis pino centum jugeribus, quotidie conscendo bovem, alligaturus cornua eorum medio. Cœlum indulsit humanum dominum; et ex hoc administri non pulsant fores, canesque haud noctu latrant (2), simiique stridor tigridisque rancatus, quisque juxta suum commodum : propterea is ego recepi beneficia multa jam.

---

25. RESPONDET T'CHEN WEI SIAO, FONG K'IEN.

Dignatus cogitare meum natalem, etiam precabaris Immortalium habitum : magnus proh! tuus amor hominis. At suspicor dictos Immortales non esse mundum extra, tantumque attineri quotidianæ vitæ medio : si quis vacet negotio careatque morbo, coctum pyrum coctumque milium, eo ipso petrarum medulla sesamumque indicum erit, et agrorum colonus pascuorumque puer, eo ipso Ngan k'i et Sien men erit (3). Quod si non ita, sed multa negotia turbent ipsum, multique morbi invadant eum, licet in præsens induat Chang montis nubem comedatque Chang montis boletum, is distabit Han dynastiæ Canis plura millena stadia jam (4).

---

26. GRATULATUR WANG COLLEGIALI (5) BACCALAUREO PARTUM PUERUM, WANG TAO KOEN.

Nuper audiens meum fratrem obtinuisse puerum, secreto gaudio delibutus lætitia commovi externum vultum : antiquorum hominum dictum,

---

(4) Chang montis quatuor Senum 四皓 canticum aiebat : 英英彩霞可以爲衣, 煒煒紫芝可以療饑.

(5) 太學 idem ac 監生 seu *collegii alumnus*, ita dictus, quod erogatis 108 argenti unciis, triennium in imperiali collegio transigeret, quovis mense tres uncias ab imperatore recepturus.

Digitized by Google

蛇昌大、信哉、何日南遊、鄙人舉三大白、與吾弟登城
眺、在封人三祝也、

賀洪孝廉得女　明朝　汪道昆

朝夕延頸足下弄璋、赴湯餅會、亡何傳弄瓦哉、彼蒼留意世德、行見卜月日、與足下伯仲、舉一奇男子耳、何日命駕山齋、鄙人當下榻、少延天下士也、呵呵、

柬郭希宇　明朝　汪道昆

鄙人竊慕高風久矣、奈無由奉末光、承緒論、耿耿之懷、與日俱邁、然清風勁節、峻履嶽猷、得之輿頌者、已神挹而心醉之、若恍然膝之前矣、方今國是公論、出自臺端、而南臺視北尤重、何者、北近或得諸觀望、而南之論建、則一秉至公也、足下天植忠誠、帝嘉骨鯁、陪京蘭臺、特簡執法、聖主得無意乎、國是賴以持衡、

鯁 Keng, piscium spinæ : spina quæ in gutture hæret.

(1) 白 seu 白酒, infimæ qualitatis vinum : 大 innuit magnum poculum.

(2) 在, significat *indagare*. Dum Yao montem Hoa perlustraret, confinalis præfectus ei tria precatus est, copiam prosperitatis, longævitatis, masculæque prolis.

(3) Tertia a parto masculo die fiebat convivium, quod a jurulenta offula nuncupatur.

(4) 行見 valet 將見.

(5) Excipere longe deducti fili extrema, æque significat extremos exempli doctrinæque radios participare.

(6) Gratulatur epistola in Nankini censorem electum fuisse, 南京御史 :

Digitized by Google

hæreditaria virtute veraciter integros, contenta pace crescere et amplificari, quam verum! Si qua die ad austrum spatiaberis, rudis homo elatis tribus anancæis *albidi* (1), cum meo fratre conscendam mœniorum angulum, indagare confinalis præfecti ternam precationem (2).

---

27. GRATULATUR HONG HIAO LIEN OBTINUISSE PUELLAM, WANG TAO KOEN.

Mane vespereque arrigebam collum ad dominationis tuæ masculam prolem, aditurus *jurulentæ offæ* congressum (3); neque diu et nuntiatus feminæ partus est! At cœlum attendit animum hæreditariæ virtuti, moxque videbimus (4) definito mense dieque daturum dominationi tuæ, ambobus fratribus, tenere unum mirabilem puerum. Qua die admovebis rhedam sylvestri zotheculæ, vilis ego debebo sternere lectulum, quodammodo excepturus totius imperii litteratum : ha, ha!

---

28. SCRIBIT CENSORI KOUO HI YU, WANG TAO KOEN.

Vilis ego secreto desidero sublimem afflatum diu jam : at non habenti unde reciperem extremos radios, exciperemque deductum filum (5), anxie sollicitus animus cum solibus simul protrahitur. Verumtamen puros mores, fortem integritatem, sublimem actionem, optimumque consilium, accepta ex multitudinis præconiis, jam spiritus hausit, et cor inebriatur eis, ut quasi videar esse genibus coram. — In præsentiarum gubernii res publicorumque tractatio exit ex censorio officio; australis vero censura præ boreali magis momentosa (6). Quare? borealis proxime potest proficere ab inspectione et speculatione (7); at australis tractandis institutionibus, scilicet sola tenet summam justitiam. Dominationi tuæ cœlum infixit fidelitatem veracitatemque, et imperator laudans rigidam firmitatem (8), secundæ regiæ censorio tribunali expresse selegit tenacem legum; sapientissimus monarcha possibilene careat intentione? Gubernii res nituntur in tenente

---

porro censuræ tribunal 臺 aut 蘭 臺 nomine designatur.

(7) 觀 望, est inspicere quod alii agunt, ad sequendum illos et sic expediendum se in difficultatibus. Ait ergo : prout nunc res sunt, Pekinensis censor potest forte alios inspicere et sequi; haud ita Nankini, secundæ regiæ, censor.

(8) 骨 鯁, *os faucibus obstructum*, designat transigendi difficultatem.

Digitized by Google

公論資以樹幟、至於宗社之安危、生靈之休戚、悉仗鼎言以回天、藉白簡以轉圜、其所依毗託重者、誠非淺鮮也、端人言踏、國家之福、不佞愉快之私、曷有旣哉、謹布賀悰、統惟鑒存、

饋送類○與孟亨之　　宋朝蘇軾

今日齋素、食麥飯笋脯、有餘味、意謂不減芻豢、念非吾亨之、莫識此味、故餉一合、幷建茶兩片、食已、可與道媼時啜也、

與徐子與　　明朝王世貞

舊有巵言六卷、自謂藝圃雞肋、偶有便手、聊刻成帙、然不敢多示人、今奉備一夜之覽、其痛斧削之、公誠有意爲玄晏乎、僕之願也、非所敢必也、

幟 (1) Tche, vexillum.
毗 P'i, auxiliari : lassus.
笋 Sun, turio bambusæ.
帙 Tche, libri involucrum.

---

(1) Erigere vexillum, est sequendam proponere doctrinam.
(2) Herbivori, bos et ovis; frugivori, canis et sus.
(3) Theæ folia solent illic in lamellas compingere.
(4) 謝道媼, summæ habilitatis mulier, designat illius uxorem.

Digitized by Google

stateram, publicorumque tractatio pendet ab erigente vexillum (1), et quod ad avitæ aræ securitatem periculumve, viventiumque hominum prosperitatem afflictionemve, tota innititur firmis verbis quibus convertatur augustus, nititurque luculentis scripturis quibus adducatur rotunditas : hujusmodi quod committitur adjutorium et concreditur onus, vere non est leve parvumque sane. Recti hominis elocutionis via, communis familiæ felicitas est; expertis eloquentiâ lætitiæ sensus, quî haberet finem unquam? Reverenter significo gratulationis animum : totum fac inspicias retineasque.

---

29. AD MONG HENG TCHE, SOU CHE.

Hodierna dies esurialis feria; comedere triticeam pultem bambusæque turiones siccos, habet excedentem saporem, menteque arbitror nihil cedere herbivoris frugivorisque (2). At cogito, præter meum Heng tche, neminem cogniturum hujusmodi saporem : ideoque offero unam ligulam, simulque Foukiennensis theæ duas lamellas (3), ut comestione finita, possis cum Tao ngao (4) identidem pitissare.

---

30. AD SIU TSE YU, WANG SE TCHENG.

Jampridem habeo *Nectarei sermonis* sex volumina, ipseque existimo canonicorum horto gallinæ alas (5) : si forte obveniat opportunus opifex, raptim impressa constituent librum; at non audeo multum ostendere aliis. Nunc sisto, suppeditatum unius noctis lectionem, sperans acri securi perdolaturum ea. Domine, verene habes animum agendi Hiuen yen (6)? Servulus exoptat quidem, at non est quod ausit asseverare.

---

(5) *Nectareus sermo*, libri titulus ab ipso compositi : 巵, sermonem designat ut vini poculum suavem. Gallinæ ala vix habet quod comedere possis, et tamen projicere non pateris; ait ergo in canonicorum librorum horto suum librum gallinæ alis comparari.

(6) Cum famosus Han dynastiæ litteratus, 皇甫謐, nomine 玄晏, in cujusdam 左思 elucubrationem, 三都賦, procemiatus fuerit, magnam hinc illi indidit celebritatem.

Digitized by Google

贈元美豸衣金帶古劍　明朝宗臣

足下被繡擁旄、提兵千里、其爲故人光寵甚厚、不可忘贈、夫足下所督戎者、故齊地也、其俗慓悍猾賊椎埋作奸、群邪藪澤、譚王道者病之、足下往矣、得以憲章從事、取象于物、惟豸性爲能觸邪、故贈言豸衣一襲、夫群邪所自出也、亦自上之約束爲之、不束之、而遽收之、是謂不教而殺、非聖謨所貴、君子之束人也、必先自束其身、故贈君要帶一束、自束束人矣、猶有不若者、則付之三尺、以彰國威、以著足下之明信、故贈君古劍一口、明有豺狼、幽有魍魎、無不糜之矣、

謝餽送○謝送油酒　元朝馮子振

某生平無貂可解、有螢在囊、君之賜大矣、然迢迢清夜、欲醉竹葉、則恐負蘭膏、容思所以處之、

'豸 Tche, reptilia : unicornis cervus, qui reos cornu impetere fingitur.
'慓 P'iao, celer, acer.
'魍 Wang, } purpurei, auriti, mo-
'魎 Leang, } noculi demunculi, fluviis montibusque præsides.
'貂 Tiao, mustela zibelina.
'迢 T'iao, remotus, profundus.

---

(1) Yuen mei in Chantonensis provinciæ prætorem electus fuerat.

(2) Fabuloso huic unicorni cervo attribuitur cornu impetere iniquos : ideoque præfectorum in toga figurari solet.

Digitized by Google

31. DONAT YUEN MEI PRÆTORI UNICORNIS TOGAM, AUROCLAVATUM CINGULUM ET ANTIQUUM GLADIUM, TSONG T'CHEN.

Dominatio tua induta acupictis tenensque vexillum, educit milites mille stadiis (1); id est antiquo familiari gloriæ gratiæque admodum magnæ, ut non possit oblivisci munuscula. Porro dominatio tua qua regit milites, antiqua T'si regio est, cujus mores feri, pervicaces, astuti, noxii, et transfossos sepelire et peragere nequitias : multarum iniquitatum septum receptaculumque, eloquentes regum doctrinam dolent id; et dominatio tua vadit quidem, valiturus juxta legum articulos prosequi negotia. Sumendo analogiam a rebus, una unicornis natura est potens impetendi iniquos (2); ideo dono inquam unicornis togam unam. At varii iniqui ex quo expellantur, utique ex superioris arcta constrictione conficitur; quin cohibueris illos, extemplo includere illos, quod dicitur quin institueris occidere, non est sanctorum regula quod magnifacit : sapiens vir constricturus alios, certe prius constringit suam personam; ideo dono domino lumborum cingulum unum, se constricto constricturo alios scilicet. Si adhuc sint non obsequentes, tunc tradendi tripedali codici (3), ad exhibendam imperii severitatem, et ad ostendendam dominationis tuæ claram fidelitatem : ideoque dono tibi antiquum gladium unum, aperteque existentes lupos, clamque existentes demunculos, nullos non exterminabis eos.

---

32. GRATIAS AGIT DE VINO ET OLEO, FONG TSÉ TCHEN.

Quidam vita tota expers zibelinæ quam exuat, habet lampyrides in sacco (4) : domini donum magnum est. At longe producta serena nocte si velim inebriari *bambusæ folio*, tunc timeo frustrari *orchideæ unguentum* (5) : permitte cogitem quo modo componam id.

---

(3) Tripedalem struem conficiunt criminalis codicis tabellæ : hinc codici *tripedalis* nomen.

(4) Quidam, scilicet ego. Famosus T'ang dynastiæ poeta 賀知章, ut vinum sibi coemeret, e zibelina vestem commutavit. Perâ recondebat lampyrides e Tsin dynastia 車胤, ut sic olei defectum suppleret.

(5) *Bambusæ folium*, vini genus; *orchideæ unguentum*, fragrans oleum.

Digitized by Google

東張使君　明朝宗臣

侍燕彌日、豁我精神、輒飄然有凌雲氣、視世之束纓結冕、顦顇其形者、星淵矣、重使夜臨、奉教增竦、我公期我於風塵之外、復講人世縟文、何故哉、賸儀拜命、以稱君意、若塗役、則群公有貺命矣、復受茲直、將安置之、輒因使者返報、其感愛與受鈞也、

柬王古林　明朝汪道昆

足下才隆國器、譽冠時髦、不佞翹企高風、竊願執鞭久矣、今足下膺簡命、攬轡江淮、而昆以天假之緣、放舟江淮之滸、龍門在望、親炙有期、猶恨弗聚一堂、日日侍階墀、倚榮馥、大慰區區願也、密邇台光、諸所憑藉、方擬耑伻請教、而价使腆頒、已翩翩下矣、百拜而登之、頓令愧感無地、蓋足下雅念同遊、溢於常格之外、而不顧昆之不足以當此也、卒卒奉謝、并候與居、

求索類○與吳鳳岡　明朝文徵明

竹窻易寒、蘆花不煖、環兄居者、皆業乎蠶桑、兄必能使我被挾纊之温矣、

纊 K'OANG, sericum tomentum, serica filamenta, sericum gossypium.

33. SCRIBIT TCHANG SUBPRÆFECTO, EXAMINATOR TSONG T'CHEN.

Assistens convivio pluribus diebus, aperuisti mihi puriores spiritus, ut subito levis factus habuerim contendendi nubes æstum; præ vulgaribus *obligata* offendice constrictaque tiara contrahentibus conficientibusque suum vultum, stella et vorago sane (1). Nobili misso noctu perveniente, receptis documentis crevit commotio : meus dominus desiderabat me a vulgari pulvere alienum, et rursus tractat vulgaris sæculi molestum cultum, qua causa jam? Valedicti donum recipio jussus, ut respondeam domini voluntati : quoad viaticos usus vero, varii domini jam munus contulistis; rursus recipere hujusmodi pretium, sim quomodo compositurus id? Statim per missum reddo et significo, qua obligor gratiam, ac si recepissem parem esse.

34. SCRIBIT WANG KOU LIN, WANG TAO KOEN.

Dominatio tua, dotibus affluens reipublicæ ornamentum, famâ supereminet temporis sapientibus; expers eloquentiæ erectus suspicio sublimem habitum, secretoque desidero tenere scuticam jamdiu quidem. Nunc dominatio tua, suscepto imperiali mandato, alligavit habenas ad Kiang hoai, et Koen ex cœlitus comparata fortuna admovit cymbam Kiang hoai ripæ : draconis janua in conspectu, personali afflatui imminente die, adhuc doleo nondum convenire eadem aula, quovis die adfuturum scalarum vestibulo, fretumque gloriosæ fragrantiæ, admodum solaturum angusti animi votum. Quam proximus tuo splendori, omnia cui fretus innitor, commodum cogitabam expresse mittere petitum documenta, cum magnus missus opimaque dona jam reciproco motu advenerunt. Iterata prostratione asportatis iis, continuo factum ut confunderer obligarerque sine termino : dominationis enim tuæ egregia memoria collegæ discurrentis, supereffluens ad ordinarios cancellos extra, minime attendit Koen haud dignum qui ferret hujusmodi. Ipso momento exhibeo gratias, simulque peto valetudinis statum.

35. AD OU FONG KANG, WEN TCHENG MING.

Arundinea fenestra evasit frigida, et phragmitidis panicula non calefacit (2). Cingentes tuam habitationem, omnes incumbunt in bombyces morosque : tu certe poteris efficere ut ego suscipiam deferentium gossypium

(1) Tu ab illis præfectis, qui composito pileo contractum præseferunt vultum, ut stella a voragine discrepas.

(2) 閔損, Confucii discipulus, phragmitidis panicula, gossypii loco, fartas vestes induerat.

Digitized by Google

貧暄以俟。

再上八叔書　　明朝馮大受

古人云、床頭黃金盡、壯士無顏色、始未嘗信、乃今知之、少小未涉世、故見攘攘爲利往者、輒念此輩何必然、今不覺身已攘攘矣、攘攘又無益矣、不惟顏色消沮、抑且寸心中折、生平羞道貧字、今一見人、不免道愁貧、然亦不得不愁矣、始而愁、則聽者駭、再愁、則疑、又愁、則知而信之矣、外而親友、內而宗族、時而聚會、惟恐姪言及於貧者、何也、以爲是將有求於我者也、尋常面孔、乍變乍復、甚者仰屋而竊嘆、此其人豈眞惜我之貧耶、無論索逋之時、卽此時安得不中折也、姪不度叔父之囊橐、一旦以書告急、惓惓望一相濟、非敢漫焉希冀也、實以今之內外親戚愛姪者、莫若叔父、能慷慨急人之難者、莫如叔父、不爲事勢軒輊人者、莫如叔父、故破廉冒恥、陳于叔父之前、夫望濟非美事、求濟非美名、叔父視姪何如人哉、假令稍可舒徐度旦夕、斷不爲矣、爲今之計、立名不如

暄 HIUEN, solis calor, tepens. | 逋 POU, fugere : deesse, debitum.

(1) A duce indulgente militibus vestiri gossypio, est deducta locutio.

Digitized by Google

tepores (1). Suppositus insolationi, sic expecto.

---

86. DENUO MITTIT OCTAVO PATRUO EPISTOLAM, FONG TA CHEOU.

Antiqui hominis dicto, *lecti spondâ auro exhausto, honesto litterato excidere vultus colorem*, initio nullus dum credebam; nunc vero intelligo id. Junior ætate nondum transgressus mundi vices, videns totos operosos factum lucra euntes, statim cogitabam : isti homines quid necesse sic? Nunc quin adverterim, vita jam tota operosa est, totaque operosa adhuc nihil proficit : neque tantum vultus color attritus excidit, immo vero tantulum cor medium diffringitur. Vita tota erubui pronuntiare paupertatis litteram; nunc ut video quempiam, non defugio dicere querelas paupertatis; sed et non possum quin conquerar jam. Initio cum conquerer, tunc audientes mirabantur; iteratis querelis, tunc ambigerunt; repetitisque querelis, tunc intellexerunt atque credunt rei jam. Et extranei quidem familiares amici, domestici autem congeniti consanguinei, aliquando cum congregati convenimus, unum timent ne nepotis sermo deveniat ad paupertatem; et quare? cogitant sic fore ut quid petatur ab ipsis scilicet. Et ordinarius vultus confestim immutatur confestim remittitur (2), acrioresque suspicientes tectum secreto suspirant : ita hujusmodi homines qui vere miserentur meam paupertatem? Et non dicam exigendi debita tempore, sed ipso hoc tempore qui possim quin medius diffringar? — Nepos si quin pensitem patrui sacculos, en quodam mane per litteras significo angustias, vehementi studio spero semel me adjuturum, non quod ausim temere spem habere. Scilicet quia consanguinitate affinitateque cognatorum agnatorumve qui ament me, nemo exæquat patruum; potensque liberaliter succurrere angustati hominis difficultatibus, nemo sicut patruus; nolensque pro rerum circumstantiis magnifacere vel parvifacere alios, nemo sicut patruus; ideo diffracta modestia abjectoque pudore exposui in patrui conspectu. Hujusmodi expectare subsidium non est pulchra res, et petere subsidium non est decori nominis : patruus considerat me cujusmodi hominem? supposito quod aliquatenus possem tolerabiliter transigere mane vesperumque, omnino non facerem sane. Si ineo præsens consilium, erigere nomen haud tanti

---

(2) Prout timent necne, ne quid petam.

Digitized by Google

養身、抗志不如去憂、寧出下策、豈得已耶、曩持書者來、割數日之飡爲道路費、不遇叔父、徒手而歸、意極悵惘、倘復爾耳、是索我枯魚之肆矣、惟叔父圖之、

與外氏書　明朝　馮大受

某之逋負千餘、鬻書鬻器已盡、行路之人熟之矣、昔李太白落魄窮途、幸爲許相公壻、得三十巨萬貲、太白且藉以行義、其自叙述如此、今方伯家固非許相比、某才遠不逮太白、而貧過之、願以三十金爲三十萬、然且不敢徒手爲請、謹以田租百畝、書券爲質、至冬取租百石、完後卽還其田、某困甚、計無復之耳、倘勿再拒、感當何如、

辭卻類○答李端叔　宋朝　蘇軾

得罪以來、深自閉塞、扁舟草履、放浪山水間、與漁樵雜處、往往爲醉人所推罵、輒自喜漸不爲人所識、平生親友、無一字見及、有書與之、亦不答、自幸庶幾免矣、足下又復創相推與、甚非所望、木有瘿、石有

瘿 Yng, nodus : bronchocele seu tumidum guttur, gutturosus.

(1) Ad notum apologum alluditur.

Digitized by Google

ac sustentare vitam, et efferre animum haud tanti ac abigere angorem : si malim proferre vile molimen, qui possim aliter? Antehac ferens epistolam istuc, imminuto aliquot dierum cibo in itineris viaticum, non invenit patruum, vacuisque manibus rediit, animoque summopere consternatus dolui. Si rursus ita, erit quærere me arescentis pisciculi foro jam (1) : at patruus perpendat id.

---

37. AD SOCERUM EPISTOLA EJUSDEM.

Ipse aliis debens mille et amplius, vendidi libros vendidi utensilia jam completa, agentesque viam homines sciunt id. Olim Li t'ai pé, prostrato corpore miseriæ viâ, feliciter factus Hiu summi ministri gener, acquisivit triginta majorum myriades in patrimonium (2); et T'ai pé etiam beneficio horum exercuit beneficentiam : ille ipsemet singillatim narrat hujusmodi. Nunc Ærarii præsidis domus certe non est Hiu ministro comparanda (3), et cujusdam habilitas longe non attingit T'ai pé; at paupertate supero ipsum. Velim habere triginta aureos pro triginta myriadibus; sed et nullus audeo vacuis manibus facere petitionem; reverenter de agri locatitii centum jugeribus scribo syngrapham in pignus; adveniente hieme recipies locarium centum decimodiarum, et solutione absoluta statim reddes illum agrum. Quidam angustatur vehementer, et consilio deest alia itio : si non secundo repulses, gratiæ debebuntur quales?

---

38. RESPONDET LI TOAN CHOU, SOU CHE.

Alligatus crimine usque adhuc, penitus me obstructum conclusi; plana cymbula vel stramineo calceo, libere spatior per montes et aquas, cum piscatoribus lignariisque mixtim commoror, passimque factus ebrii homines quem impellunt proscinduntque, statim mihi gaudeo paullatim non fore homines quem cognoscant. Totius vitæ familiarium amicorumque nec unam litteram videre datur, et si quam epistolam dem illis, etiam neque respondent : mihi gratulor spem fore ut salver jam. Et dominatio tua vero iterum incipiet me promovere suffragio! omnino non est quod desidero.

---

(2) Majorum non minorum terunciorum.

(3) Ærarii præses dicitur 方伯.

Digitized by Google

暈、犀有通、以取妍於人、皆物之病也、

辭安南私贈　明朝　錢溥

辱祖送千里之遠、是固敬事朝廷、以及行人之禮、情已渥矣、然金帛載加、溷我行李、則王所以愛之者、又何若是其凉也、夫禮無加貨、事無二成、古之使者、嘗謹於此事、用是返璧、幸毋見譴、

請召類○與許國忠　明朝　陸時中

昨者行旆匆迫、殊未及罄展鄙情、深用怏怏、今晨雪阻、是天爲鄙人留執事、以稍叙年家之好也、況山河點綴如畫、庭柯吐華、對此風景、亦足以倒瀉腸胃、兼有青州從事、佐我歡洽、執事盍少佇以領此樂乎、聞執事鄉思擣心、披衣抖躍、噫、東西南北、大丈夫政不免是、何以齷齪爲、芋火紅矣、謹竢過我、毋使溪花野

暈 Yun, vena, linea : vapores solem vel lunam ambientes.
溷 Hoen, fœdare : turbidus : latrina.
綴 Tchoei, connectere : coloribus aspergere : 綴, Tchouo, cohibere : connectere.
瀉 Sié, effundi. 瀉, dyarrhæa.
抖 Teou, excutere pulverem, se excitare.
齷齪 Tchouo, 齷齪, dentes compressi : arcte.
芋 Yu, colocasia antiquorum. 芋 Hiu, magnificus. 芋 Yu, herbarum luxuries.
竢 Se, expectare, 俟.

(1) Rhinocerotis cornui, admoto igne, miram adscribunt pelluciditatem.

(2) Cum enim homines ament harum rerum pulchritudinem, eas secare, molere, urere aggrediuntur.

Digitized by Google

Lignum habere nodos, lapidem habere venas, rhinocerotem habere pellucididitatem (1), indeque aucupari gratiam ab homine, totum rerum detrimentum est (2).

---

39. RECUSAT COCINCINÆ PRIVATUM DONUM, LEGATUS TSIEN PO.

Dignari viatica-cœna comitarique mille stadiorum tractu (3), erat revera studiose obsequendi regiæ curiæ sicque attingendi legatum hominem ritus, officiumque jam pingue fuit. At auri sericorumque ea additio fœdaret meas viaticas sarcinas (4); et tunc rex per quod amaret hominem, cur vero adeo illud exiguum? Ut ritui nulla adderetur merces, negotioque non esset duplex conclusio, antiquitatis legati usque attendebant ad hanc rem; ex hoc reddo gemmas (5), et spero non ducturum exprobrationi.

---

40. AD HIU KOUO TCHONG COLLEGAM, LO CHE TCHONG.

Heri viatorio vexillo properanter festinante, omnino defuit tempus penitus aperiendi abjectum animum, intimeque proinde affectus fui. Hodierno mane nive impediente, scilicet cœlum pro abjecto viro detinet tenentem regiminis, ut nonnihil foveamus simul laureatorum amicitiam (6). Eo magis quod montes fluviique punctis notantur instar picturæ, et cavædii rami effundunt flores; coram tali rerum conspectu, etiam par ut funditus effundamus intima viscera : simulque habeo *T'sing tcheou Curatorem negotiorum*, adjuturum nos lætitias conjungere (7) : tenens regiminis quidni tantillum immoretur ad hauriendam hujusmodi lætitiam? Audivi tenenti regiminis patriæ cogitationem tundere spiritum, indutumque vestibus excitatius fringultire. Vah! oriente et occidente, austro et borea, magnus negotiorum homo revera non vitabit hujusmodi (8) : ad quid coarctare se proderit? Colocasiæ ignis candescit jam (9) : reverenter expecto transeas

---

(3) Tsien po missus fuerat ad feudo donandum Cocincinæ regem. 祖 valet 餞.

(4) 載, particula expletiva.

(5) Cum Tsin Wen regulus in Song regnum advenisset, obtulerunt ei jusculum et gemmas; illud accepit, has recusavit, hincque 返璧 deducta locutio.

(6) 同年 dicuntur eodem periculo laureati, unde 年家 deducta locutio.

(7) *T'sing tcheou curator negotiorum*, optimi vini est nomen.

(8) 政 valet 正.

(9) Bonzius Lan hospitibus merendam ex colocasia paravit : unde 愼殘煨芋, pauperem cœnam denotat.

Digitized by Google

鳥、一椰榆也、呵呵、

寄友人　明朝　汪道昆

夜來得與二三兄弟、把酒交驩、高歌豪飲、蓋不知業已漏下三鼓也、不佞儼然高陽酒人耶、不、則何能效長庚星、一醻百斗、傾倒二三兄弟壺樽哉、唯是二三兄弟、惠然過我、不佞願焚香煮茗、坐二三兄弟于七級浮屠、作移日長談咲也、二三兄弟、謂我何如、

期約類○與北海太守　三國　袁紹

漢家無甚失道、徒以太阿倒握、政付刑餘、黨錮諸賢、毒流海內、識者爲之寒心、某世登元宰、得專征柄、目愴神京、髮豎眥裂、不自度德量力、欲提孤旅之師、掃清宮闈、比死者一洗之、凡我同盟、幸戒期毋自失、

與吳子知　明朝　王穉登

齊人歸汶陽之田、通國稱快、足下此舉、勇于孟賁、烏獲哉、僕幸不

椰 Yé, nux indica (*Cocotier*).
醻 Tsiao, poculum exhaurire.
煮 Tchou, elixus, coquere.
茗 Ming, thea tardior : alba rosa : 酩, vino obrutus.
錮 Kou, liquato metallo rimam obturare : intercludere.
眥 Tse, T'si, oculi orbita : oculi margo.
闈 Liuen, macer.

Digitized by Google

ad me, ut ne rivuli flores desertique aves unum rideant risum (1) : ha ha!

41. MITTIT AMICIS, WANG TAO KOEN.

Nocte hesterna assecutus cum duobus tribusve fratribus tenens poculum miscere gaudia, alteque canere largiterque bibere, prope non sensi jam clepsydram descendisse tertiæ vigiliæ. Ineptus ego num videar alter Kao yang vinolentus homo (2)? Secus enim qui potuerim imitatus *Hesperiam* stellam (3), tractim hauriens centum congios, prosternere meorum fratrum crateres? At enim mei fratres benevole transite ad me; ineptus ego vellem, incenso thure et decocta thea, collocare meos fratres super septem ordinum alta turri, et facere terendo tempori longam confabulationem risumque (4). Mei fratres cogitabunt me qualem?

42. AD BOREALIS MARIS PRÆFECTUM, YUEN CHAO.

Han familia haud ita perdidit legem; tantum quod gladius inversus tenetur, regimine tradito eunuchis (5), sectaque obserante omnes sapientes, virus defluxit in imperium, sciti propter hoc constringuntur animo. Quidam, hæreditate conscenso summo ministerio, consecutus tenere regiminis manubrium, visum contristante regia metropoli ut capillus erigatur oculusque disrumpatur, quin ipsiusmet considerem virtutem metiarque vires, vellem conflare unius cohortis militem, et eversis penitus palatii botulis (6), gratiâ mortuorum, semel diluere nos. Quicumque mecum consociastis fœdus, spero, custodietis condictum, nemo sibi deerit.

43. AD OU TSE TCHE, WANG TCHE TENG.

T'si gentem restituisse Wen yang regionis agros, totum regnum celebravit gaudens : dominatio tua hoc incepto, fortior quam Mong pen et Ou

(1) Rideant te amœni spectaculi occasionem amisisse. 椰揄 risum significat.

(2) 鄢食其, cum Kao tsou imperatorem videre postulasset, commisit cuidam præmonere, sese Kao yang meribibulum appellans.

(3) Poetæ Li t'ai pé gravida mater somniavit hesperiam stellam in uterum prorumpisse. Is vero famosus fuit vini potator.

(4) 浮屠, est bonziorum turris. 咲, idem ac 笑.

(5) 太阿, gladii nomen : 刑餘 *supplicio superstites* dicuntur eunuchi, ad quos everrendos hic indicitur dies.

(6) Palatii eunuchis, hominibus quippe in frusta concidendis.

Digitized by Google

同腐草、猶得載一斛下若、登此堂、與吳郎共耳熱也、病起積逋如山、恨不得千手並下、向委諸額尙未題、重陽後畢此債、携之過足下、共入荆溪、覔伯氏、登銅宮南岳之巔、歌菊花須插滿頭歸耳、

邀請類○與劉宜翁　　宋朝　蘇軾

昔葛稚川、以丹砂故求句漏、今先生儻有意乎、嶠南山水奇絶、多異人神藥、先生不畏嵐瘴、可復一游、則小人當奉故履以從矣、

與鶴山王子揚　　明朝　許相卿

茲冬山中殊少雨雪、芒鞋短策、時與村農谷樵、倒一尊於夕陽雛落間、布褐甚温、菜菽甚甘、野語甚洽、兄軺車乘便、一過星涯、濃談半日、恐亦不惡酣也、

嵐 Lan, mons in Chan si : vespertinus montis vapor.
瘴 Tchang, aer insalubris : febris.
芒 Mang, arista : magnus, multus : lassitudine obtusus : lucis radius.
茫, aquæ plurimæ. Hoang, turbidus, confusus.
菜 T'sai, olus : 白菜, brassica.
菽 Chou, phaseoli.
軺 Yao, currus parvus.

---

(1) Gratulatur amico quorumdam agrorum causam magna fortitudine vicisse, adducens in exemplum Lou regni gaudium, cum, procurante Confucio, agros illi reddidit T'si regulus.

(2) 下若, infimæ notæ vinum : vini autem potatoribus rubescunt aures. Ait ergo se a gravi morbo convalescentem, pocula cum amico feliciter mixturum.

(3) Coacervata debita intellige commissas scripturas : calligraphus enim pe-

Digitized by Google

houo, oh (1)! — Servulus feliciter non assimilatus putrefacto feno, adhuc potero, impleto uno congiario *Infimæ formæ*, conscendere istam aulam, et cum Ou domino simul auribus ignescere (2). — Morbo incessente, coacervata debita instar montis (3), et angor non posse mille manus simul admovere. Olim commissas omnes tabellas adhuc nondum inscripsi : nonæ nonam post, absoluto hoc debito, deferens illud adibo dominationem tuam, simulque ingrediemur King ki, quæsitum majorem fratrem, conscensoque *Ænei palatii australisque jugi* vertice, canemus *pyrethri floribus oportet infixis pleno capite reverti* (4).

---

44. AD LIEOU I WONG, SOU CHE.

Olim Ko tche t'choan pro cinnabaris causa petiit Keou leou (5). Nunc tu dominus si habeas voluntatem quidem, Kiao austri mons et fluvius miri sommopere, abundant extraordinariis hominibus mirisque medicinis (6) : si tu nullus times vaporum insalubritatem (7), poteris renovare semel deambulationem, et tunc parvus ego debebo afferre antiquos calceos sicque subsequi (8).

---

45. AD WANG TSE YANG MINISTRUM, HIU SIANG KING.

Hoc hieme in montibus admodum parum pluviæ nivisque : stramineo calceo brevique baculo, identidem cum pagi agricolis vallisque lignariis, inversis aliquot poculis ad occasum solis arundineam habitationem intra, xylina vestis admodum tepefacit, esurialis phaseolus admodum sapit, et agrestis sermo admodum arridet. Tua prætoria rheda si, capta occasione, semel divertat *Stellarum confinia* (9), sapide confabulatum dimidio die, fortasse etiam non dedignaberis inebriari.

---

ritissimus cum esset, plura ei expingenda committebantur.

(4) Mares etiam olim solebant capiti infigere flores. Ait ergo super duorum montium vertice illum Tou fou poetæ versum cantaturos.

(5) Ko tche t'choan, agnomine 洪, immortalitatis studiosus, ut hujus faciendo pharmaco cinnabarim compararet, Keou leou subpræfectus esse voluit.

(6) Extraordinarios homines intelligit immortalitatis studiosos.

(7) Ejus loci montibus insalubria miasmata attribuebantur.

(8) Manu tenens calceos, quibus montem conscendas, te sequi.

(9) 軺車 de ministri curru dicitur. 星湄, nomen loci.

Digitized by Google

關節類○與孟簡　唐朝　吳武陵

古稱一世三十年、子厚之謫十二年、殆半世矣、霆砰電射、天怒也、不能終朝、安有聖人在上、畢世而怒人臣耶、

柬秦幘　明朝　張時徹

不肖曲荷甄陶、雖非麒驥之足、敢忘伯樂之知、展轉思服、惟以慚負門下爲懼、某聞瑟亂改絃、車敗易轍、即今士風瀾倒、吏弊蝟興、初政不嚴、何以善後、區區任勞任怨、罔敢少懈、亦欲養苗去莠、造就多士、補報明時萬分之一耳、詎意執公法者拂私情、惑近讒者忘察遠、萋斐之興、即成貝錦、此某之所以閉閣省咎、惟枵腹以待斃云爾、以執事辱愛之篤、敢布腹心、惟亮之、幸甚、

求薦類○上李中丞　唐朝　柳宗元

宗元無異能、獨好爲文章、始用此以進、終用此以退、今者畏罪悔、伏匿惴慄、猶未能去之、時時舉首、長吟哀歌、紓泄幽鬱、因取

砰 Pong, saxorum fragor.
幘 Tche, auritus quidam antiqui temporis pileus.
蝟 Wei, erinaceus : hystrix.
枵 Hiao, radix arboris vacua : vacuus : 枵腹, jejunus.

(1) Regis subdito, Tse heou, seu 柳宗元 scilicet, quem a duodecim annis ad 同州 præfecti munus dejectum, promovendum proposuit.

Digitized by Google

46. AD MONG KIEN, OU OU LING.

Antiquitus appellabant unum sæculum triginta annos. Tse heou illius imminutio, a duodecim annis, fere dimidio sæculo jam. Tonitrui fragor fulgetrique coruscatio, cœli ira quidem, non possunt perdurare diem : qui fiet ut sapiens vir tenens solium toto sæculo succenseat hominis vassallo (1)?

47. SCRIBIT T'SIN TCHE MAGISTRO, TCHANG CHE T'CHÉ.

Degener ego minute instructus informationis disciplina, licet non habeam unicornis pegasique pedes, ausimne oblivisci Pé lo mei sagacitatem (2)? Obvertens revertensque cogitatione complector, tantumque ne erubescam frustrasse magisterium habeo timori. Ego audivi cythara perturbata immutari fides, curruque detrito transferri orbitam : porro nunc litteratorum mores ut fluctus subvertuntur, magistratuumque vitia ut erinaceus subriguntur; initia regiminis nisi severa, undenam componentur extrema? Tantillus ego portans laborem suscipiensque simultates, quin auderem tantillum pigrescere, utique volebam fovere germina et abjicere lollium, adducendoque perfectioni multos litteratos, supplere et rependere clarissimo ævo mille partium unam. Quis cogitasset tenentem publicas leges, præpeditis privatis studiis, hallucinatum vicinis obtrectatoribus obliturum examinare longinqua, et flosculi ornamentum statim evasurum cochleatum textile (3)? En ego cur inclusus contignatione examino culpas, et nonnisi vacuo cum ventre expecto mortem. Cum gerens regiminis digneris amare me impense, ausim significare intimum animum, et si dilucidabis rem, fortunabor affatim.

48. SISTIT LI PROREGI, LIEOU TSONG YUEN.

Tsong yuen expers extraordinariæ dotis, unice amat facere litterariam lucubrationem; initio usus ea ut promoverer, extremum usus ea ut abrogarer : et nunc timens peccati effectum, pronusque recondens pavidos metus, adhuc non possum abjicere eam; totoque tempore erecto capite prolixe cantans querula carmina, remitto resolvoque reconditum mœrorem : indeque

(2) Pé lo, antiquus vir peritus discernendi equos. Tchang fuerat T'sin tche disciplina imbutus : ideo nunc ejus operam ad difficultatem expediendan postulat.

(3) Carminum II. 46.

Digitized by Google

筆以書、紉韋而編、畧成數卷、閣下以文章昇大僚、統方隅、而宗元幸緣罪辜、得與編人齒於部內、不以此時露其所爲、以希顧視、是自棄也、敢飾近草、合四十三篇、倘以爲有可采者、當繕錄其餘、增几席之汚、

與王荆公　宋朝　蘇軾

秦太虛博綜史傳、通曉佛書、閑習醫藥、明練法律、若此類未易數也、才難之嘆、古今共之、時輩定不易得、願公少借齒牙、使增重於世、薦舉類○與富鄭公　宋朝　歐陽修

有蜀人蘇洵者、文學之士也、自云奔走德望、思一見而無所求、以謂某能取信於公者、求爲先容、既不可却、又不忍欺、輒以冒聞、可否進退、則在公命、

與陸東園　明朝　汪道昆

族弟某、壯遊不偶、委身刀筆、以覬微榮、天畀良逢、得侍帷幄、幸門下

紉 Ni, Jen, filum in acum conjicere : funis simplex.

綜 Tsong, stamina componere : colligere : regere.

覬 Ki, cupere.

帷幄 Wei, conopeum. Ou, tentorium. 紫幄, tentorium ad sacrificandum Spiritibus.

Digitized by Google

sumpto penicillo ad scribendum, assutaque aluta ad compingendum, defunctorie confeci aliquot volumina. Celsitudo tua, media litteraria lucubratione, ascendit magnam præfecturam regitque regionum angulum, dum Tsong yuen feliciter ob commissam culpam obtinet cum colligatis popularibus (1) lineari tuam intra jurisdictionem : nisi usus hac occasione patefacerem ipse quam feci, sicque sperarem conversum obtutum, esset mihimet deficere sane. Ausus exornare novissima adversaria, compegi quadraginta tria capita : si putaveris inesse digna delectu, debebo parata transcribere cetera, auctura magistralis mensæ cœnum.

---

49. AD WANG KING KONG, SOU CHÉ.

T'sin t'ai hiu ample complectitur historicas traditiones, integre callet budhisticos libros, expertus didicit medicinam, scite exercet leges. Hujusmodi homines haud facile numerantur : dotum difficultatem admirari, antiquis recentibusque commune id est; coævo homini enimvero haud facili inventu, velim tu nonnihil commodes oris operam (2), ut magis pensitetur in sæculo.

---

50. AD FOU TCHENG DUCEM, NGEOU YANG SIEOU.

Quidam Chou civis, Sou siun, elegantis litteraturæ doctor est : ipse ait, accurrentem ad virtutum spectaculum velle semel conspicere, sed deesse unde petat; adeoque cogitans me posse habere fidem apud te, rogavit essem introductor. Cum haud potuerim abnuere, simulque nec feram illudere, statim rem temere significo; sit necne promovendus rejiciendusve autem, penes tuum arbitrium.

---

51. AD LOU TONG YUEN, WANG TAO KOEN.

Consanguineus frater talis, juventute operatus absque successu (3), tradidit se judicialibus scripturis sic sperans modicam gloriolam. Cœlo dante bonam fortunam, obtinuit assistere præfectorio tentorio, sortiturus magis-

---

(1) Memineris popularium familias, quinas et quinas recenseri.

(2) Suffragio promoveas T'sin t'ai hiu, seu 秦少游.

(3) 遊, de præfecturam exercentibus etiam dicitur.

Digitized by Google

加意焉、於其行也、虔此以布遐悰、

浼託類○與荀元明

三國 魏 武

伯皆有命世之才、而死非其罪、孤每爲之撫心、之才之美、還當以十世宥、顧可使無後耶、聞有女在胡、聰明才辨、班大家之流亞也、當不惜千金致之、

與蘇先生

明朝 方孝孺

執事念潛溪太史公之德、欲爲論次遺事以傳、私心喜慰之甚、嗚呼、天地之大、日月之明、無所資於人、而其行度徐疾盈虛之數、猶必竢人紀之而後定、彼以聖賢君子、爲無待於人之言、不亦過乎、千載之閒、士之蒙誣受枉者何限、然其心迹、卒明於後世者、賴有明公端人、斷以天下之公是非、而不惑於流俗一時之私意、大者、辨其誣於史策、小者、表阡墓銘、以示將來、是以士有就死九原而含笑者、以有人發揚于後也、

悰 T'SONG, gaudium : cogitare. | 潛 T'SIEN, vado transire.

---

(1) Pé kia est ille T'sai yong, de quo Manualis chelios historia, morti demum in illo turbationum tempore traditus. T'sao t'sao, ejus amicus, deflet mortuum,

Digitized by Google

terii tui specialem attentionem. In ejus discessu, accuravi præsentes ut significarem peregre sensa.

---

52. AD SIUN YUEN MING PRÆFECTUM, WEI OU IMPERATOR.

Pé kia habens dominandi sæculo dotes, periit nulla ipsius culpa. Modicus passim pro hoc percutio pectus : hujusmodi dotum pulchritudini etiam decuisset adusque decem generationes condonari; an ergo licebat efficere expertem posteritatis? Audivi haberi filiam apud Hunnos, perspicacia et intelligentia et habilitate et judicio, Pan et Ta kou generi secundam (1). Oportet nec deploratis mille aureis accersere illam.

---

53. AD SOU DOMINUM, FANG HIAO JOU.

Dominatio tua reputans T'sien ki magni academici virtutes (2), vult in gratiam redigere ordini relictas res ut publicentur : intimo sensu gaudeo delectorque admodum. Eho! cœli terræque magnitudo, solis lunæque claritas, nulla re innituntur in homine; et tamen illorum cursûs gradus lentior citatiorque, plenitudinisque defectionisque calculus, adhuc debet expectare *hominis* computationem, et tunc determinabitur : qui putant sanctos heroes sapientesque viros nihil expectare ab aliorum sermonibus, nonne etiam falluntur? Mille annorum spatio, heroes qui subierint simultates receperintque calumnias, sine fine : at illorum cordis vestigia tandem patescere apud posteriores generationes, innititur aliquo perspicaci viro honestoque homine, discernente juxta totius imperii jus verum falsumque, quin hallucinetur in proflui vulgi unius temporis privato sensu, et si majus quid, declarante hujus falsitatem in historicis actis, minora quæque, revelante ruralis sepulchri inscriptionibus, ut pateant postea futuris. Et propterea heroibus contingit accedere mortis novem fontes cum ore ridente, quod sit qui prodat efferatque in posterum.

---

adeoque illius filiam T'sai wen ki, quam 班婕妤 et 曹大姑 famosis mulieribus comparat, ab exilio redimendam mandat. De T'sai wen ki, Ternarum litterarum liber (pag. 103).

(2) 宋濂, prænomine 潛溪, calumnia impetitus, extra patriam finivit. Ejus calumniam diluere mandat epistola.

Digitized by Google

勸諭類○勸魏王勿戰齊　春秋　淳于髡

韓子盧者、天下之疾犬也、東郭逡者、海內之狡兔也、韓子盧逐東郭、環山者三、騰山者五、兔極於前、犬廢于后、犬兎俱罷、各死其處、田父見之、無勞勌之苦、今齊魏久相持、以頓其兵、敝其衆、臣恐强秦大楚承其后、有田父之功、

與關雲長　三國魏　武

玄德吾弟也、將軍事玄德、如事孤耳、本初剛愎自用、宜不相下、孤以天下猶一家也、歸語玄德、乘長風者半舟楫、白日往矣、瞻烏爰止、於誰之屋哉、

慰安類○與李君寵　明朝　陳文燭

區區兒時知有足下、足下味道之腴、摛文之藻、卽奉大對、贊王猷、眞如拾芥耳、歲月冉冉、使足下竟不一試、嘗以爲恨、昔之賢豪、一不得志、悲鳴長呼、以洩其氣、或鼓刀、或擊筑、或徉狂、或失明、或病脚、或喑

腴 Cheou, *proprie* 瘦, macer.
摛 T'che, Li, extendere.
筑 Tchou, *vulgo pro* 筑, pentachorda cythara cum bambusâ pulsanda.
喑 Yn, ex fletu amittere vocem: 喑, 喑噁, irasci.

Digitized by Google

54. HORTATUR WEI REGEM NE IMPUGNET T'SI, CHOEN YU K'OEN.

Han domini vertagus, totius imperii pernicissimus canis quidem; et *orientalis suburbii* lepus, marium ambitu vaferrimus lepus erat (1). Han domini vertagus insequens orientalem suburbanum, obivit montem ter, transilivit montem quinquies; et lepus finivit a fronte, et canis defecit a tergo; et canis lepusque simul cessarunt, unoquoque mortuo suo loco, et agricola vidit illos vacuus laboris defatigationisque molestia. Nunc T'si et Wei jamdiu invicem persistunt, indeque fatigant suos milites, corrumpuntque suos populos. Ego timeo ne fortis T'sin magnusque T'chou excipientes illorum ultima, habeant agricolae emolumentum.

---

55. AD KOAN YUN T'CHANG, WEI OU IMPERATOR.

Hiuen té, meus frater quidem : summus dux inserviens Hiuen té, quasi inserviret mihi scilicet. At Pen t'chou ferus pervicaxque a se arbitratur; decet non ei subjici (2). Modicus habeo totum imperium velut unam familiam jam : reversus dic Hiuen té, usis propitio vento dimidios cymbæ remos(3). Clarus sol abit jam : vide sis corvi eant sistere in cujusnam tecto (4)!

---

56. AD LI KIUN T'CHONG, T'CHEN WEN TCHOU.

Tantillus ego pueritiæ tempore scivi existere dominationem tuam, dominationemque tuam gustasse sapientiæ profunda et extendisse elegantiæ venustates, ut vel subire summum periculum (5) juvareque regia consilia, vere videretur decerpere sinapi : at annis mensibusque sensim labentibus, fieri ut dominatio tua nec etiam semel probaretur, usque adhuc habui dividiæ. Antiquitatis sapientes heroes, ut non obtinuerunt votum, queruli cecinerunt prolixeque conclamarunt, ad exhalandam suam intemperiem; et alii versantes cultrum, alii percutientes cytharam, alii fingentes amentiam, alii amisso visu, alii mutilati pedibus, alii irate inclamantes, alii turpiter

---

(1) 盧 cum 獾, et 逡 cum 巡 confunduntur.

(2) Dum Hiuen té ad Pen t'chou confugisset, T'sao t'sao hortatur ut secum potius fœdus ineatur.

(3) Viribus pollenti adhærens, minore labore majorem consequitur effectum.

(4) Recole Carminum II. 38. n. 3.

(5) 大 對, coram imperatore ad varia quæsita respondere.

Digitized by Google

啞、或腐刑、貧且病矣、幸托文辭、皆能自見、足下類是乎、然數年來、水蕩其廬、火焚其書、并發之孤憤者、泯滅其聞、足下重困矣、造化窮其人、而不能扼其言、則愈窮愈憤、俾足下將書洩之、世有憐才、必知其人、願足下勉旃、

與屠長卿　明朝　甘雨

吾儕落六尺于世網、一日之閒、景態萬狀、倏去倏來、即今取片時歡嬉浪咲傲、亡何而仙境、亡何而鬼域、此殆所謂踏雪尋梅、作苦中樂耳、今使長卿解組而歸、浩然反初、付理亂、置得失、若古陶謝者流、信意吐詞、意到則徜徉山水間、僕以爲三公之貴、亡大此榮、十洲之中、無如此樂、惠文何物、直敝帚視之耳、夫五柳之傳具存、蘭亭之迹、今猶存也、

腐 Fou, putrescere.
憤 Fen, indignatio ex congesto mœrore. 憤, indignatio non assequendi, quod scire desideratur.
扼 Ngo, tenere : pugillus : reprimere : capere : manus plena, 捼, 搤, 搦.
旃 Tchan. vexillum curvo hastili : littera finalis, particula expletiva.
踏 T'a, calcare.

---

(1) 太公 lanium agens, de strategia scripsit; 高漸離 pulsans cytharam, cantabat in Yen metropolis foro; 箕子 fingens amentiam, composuit 九疇; 左丘明 visu captus, descripsit 國語; 孫子 pedibus truncus disseruit strategica; 項羽 increpando, mille homines animavit; 司馬遷 castratione multatus, concinnavit historias.

Digitized by Google

puniti (1), pauperes atque adeo infirmi, feliciter freti eleganti elocutione, omnes potuerunt sese manifestare. Dominatio tua an assimiletur his? Utique aliquot ab annis, inundatio concussit ipsius casulam et incendium combussit ipsius libros, simulque emissæ *pupilli indignationes* (2) extinctæ perierunt inter illos, et dominatio tua iterato exaruit jam. At creator rerum extenuans aliquem hominem, non potest impedire ejus locutionem, adeoque quo magis obstructus, eo magis erumpet. Si dominatio tua usa scripturis exhalabit rem, sæculum aliquando amabit ingenium, certoque cognoscet talem hominem. Velim dominatio tua conetur id.

---

57. AD TOU T'CHANG K'ING, KAN YU.

Nobis immisso senipede isto in sæculi retia (3), unius diei spatio, vicium spectaculorumque mille formæ, confestim abeunt confestimque redeunt; ut vel si modo capiens brevis temporis lætitiam, gaudio effusus cachinnis efferar, haud diu jamque immortalium confiniis, haud diu jamque manium regione : id nempe quod dicitur calcando nivem quærere pruna (4), excitareque dolores inter gaudiolum. Nunc quod Tchang k'ing resoluto funiculo reversus, magnanimiter resumpserit pristina, resignatoque ordine turbationeve, dimissove successu lapsuve, juxta antiquorum Tao et Sié morem (5), ad ingenium effundat versus, et si libido accedat, tunc liber discurrat per montes et aquas, servulus opinor trium Summatum nobilitatem non excedere hujusmodi gloriam, decemque insularum medio non esse pares his delicias. Sericeus pileus, ecquid rei? exacte detritis scopis comparabis illum scilicet (6). Illæ *Quinque salicum* memoriæ omnes supersunt,

---

(2) 韓非 composuit 孤憤 : hic rei applicatio est. Vide 太史公自序.

(3) 六尺 seu 六尺軀, senipes corpus : sæculi retia, intelligit magistratus officium. Cum enim T'chang k'ing magistratu abscessisset, per hanc epistolam illum solatur.

(4) Per summam molestiam capere decerpendi pruna oblectamentum.

(5) 陶淵明 et 謝安石, e Tsin dynastia, animo a præfecturis alieno famosi.

(6) 惠文, antiqui pilei nomen, sericei auritique.

Digitized by Google

長卿試一誦之、

弔慰類○與楊應元　明朝　王世貞

吾與尊君肝膈相委、燕市赴義、爲老親傍徨、不得遊從地下、蘭若鬚眉、一再見夢、生氣凜然、行部郡城、欲取道過吊、世網洶洶、捉鼻忍息、慚愧人世、豈惟山陽聞笛之感、西州叩門之慟、二子宜勉思令德、砥礪誼行、而翁懣懣、含志長逝、待後人發之、嫂抱影煢獨、以日爲歲、棄而翁、就二子、勉旃自愛、薄奉廿金、可財什一、烹隻雞絮酒以酹、餘治嫂菜廩、吾不敢煩郡縣、不能多耳、

東徐子與　明朝　宗臣

自足下出關日、冲冲忡忡、不能一日釋足下、

肝 Kan, jecur.
膈 Ko, diaphragma.
洶 Hiong, rapidus fluxus.
砥 Tche, lapis molaris : planus.
礪 Li, molere, lapis molaris.
懣 Man, indignatio. 悶 Men, tristis.
酹 Lei, libatio.
麋 Kiun, hydropotes inermis.
冲 T'chong, agitatio : alta ascendere : parvulus, junior.
忡 P'ong, anxius.

---

(1) Tao yuen ming pro domo plantaverat quinque salices, sub quibus præfecturæ curis expers suum constituerat athenæum. Ejus memorias vocat quinque salicum memorias.

(2) Cum 荆軻 frustra tentans T'sin regem occidere, ab ipso contra morti traditus fuisset, 高漸離, amicum ulcisci volens, in Yen foro cantabat. Ait ergo: tuus pater ob calumniam acceptam mœrore extinctus, intimus meus erat amicus: deberem ergo ejus ulciscendæ morti meum objicere caput : at cum senes habeam parentes, id facere prohibeor.

Digitized by Google

et *Orchideæ absidis* vestigia nunc adhuc manent: T'chang k'ing tentet semel legere illa (1).

---

58. AD YANG YNG YUEN, WANG SE TCHENG.

Ego cum tuo genitore, præcordia et viscera mutuo tradideramus : Yen foro accersitur vindictæ (2), at pro senibus parentibus sollicitudine plenus, non possum discurrens sequi ad inferos. Orchideæ simili barba supercilioque, semel iterumque apparuit somnianti, viventisque formâ terribilis videbatur (3). Obiens jurisdictionis urbes et oppida, voluissem capta via advenire comploratum : at sæculi retibus passim assurgentibus (4), compressis naribus sustinens halitum, erubesco hominum vitam, qui tantum Chan yang audientis tibiam commotione, et Si tcheou pulsantis januam dolore(5)? Duo juvenes oportet nitamini cogitare egregias virtutes, et limatule expolire rectam actionem, cum genitor summa afflictione tenax propositi longe digressus, expectet posteritatis homines declaraturos rem. Fratria stringens umbram sola sola, putans dies tanquam annos, amisso vestro patre appropinquat duobus filiis : cogite illam sibi prospicere. Tenuiter offero viginti aureos : facite, detractâ decima parte (6), decocta una gallina et bombycinum vinum adhibeantur inferiis (7); reliquum, concinnandis fratriæ olusculis et cervinæ. Ego non audens gravare præfecturas districtusque (8), non possum plus.

---

59. SCRIBIT SIU TSE YU, TSONG T'CHEN.

Ex quo dominatio tua exivit claustris die (9), anxio animo tristis angebar, quin possem una die dimittere te; mente solus mirabar rem absque

---

(3) Amicum pulchra et augusta specie sibi per somnia apparuisse ait.

(4) Prorex tunc erat; timet aliorum invidiam.

(5) 向秀 sub Tcheou dynastia, ad tibiæ sonum cogitans 稽康 et 呂安 amicos, statim poema composuit. 羊曇 cum ad amici mortem accurrisset, hujusque feretrum modo grave illico leve reddidisset, tumuli januam præ dolore sæpe pulsabat.

(6) 財 cum 載 confunditur.

(7) Ad 陳蕃 præfecti mortem, pauper litteratus 徐穉 obtulit coctam gallinam, et vino imbutum gossypium.

(8) Dona superiorum magistratuum solent e publico ærario desumi.

(9) E metropolis claustris.

Digitized by Google

意獨怪之不置、足下廼奉尊公諱、痛哭歸越也、書來把讀、一泪盈裾矣、尊公何恙、何竟不起、太夫人得無過痛乎、是皆助足下悲也、第尊公八十餘老矣、又得章服、遊里中數朞、不愈焚麻松丘哉足下可無恨、足下杖而讀禮、上奉太夫人高年、以其餘掇采千古、卒成大業、是又報尊公地下、無已時也不腆之奠敢聞左右、唯足下强爲太夫人加餐、臨楮於邑

答弔慰○答曹操　三國　楊彪

彪白、雅顧隆篤、每蒙接納、私自顧慰、小兒頑鹵謬見采錄、不能期效以報所愛、相子之行莫若其父、恒慮小兒必致傾敗、足下恩恕延罪、迄今聞慰之日、心腸酷裂、凡人情誰能不爾深惟其失、用以自擇、所惠馬及雜物、自非親舊、孰能至斯、省覽衆賜、益以悲懼、

泪 LEI, lacryma.
裾 KIU, vestis lacinia, limbus.
掇 TOUO, prehendere.
腆 T'IEN, abundans, opulentus.
楮 TCHOU, broussonetia papyrifera, papyrus.
彪 PIEOU, PIAO, tigridis maculæ : parva tigris : ornatus : cognomen.
鹵 LOU, sal : terra salsa : magnus clypeus.

(1) 裾 est vestis extrema pars, sive anterior sive posterior.

(2) Si filii causa defunctum patrem insigniverit imperator, tunc imperiale diploma, flavo cannabino papyro inscriptum, ad defuncti tumulum comburitur. Porro viventem illum insignivit, ut potuerit insignibus decoratus per pagum aliquot annos prodeambulare.

Digitized by Google

intermissione : dominatio tua quum suscepto nobilis genitoris funere, dolens lacrymansque rediit Tché kiang. Epistola veniente assumpta lectaque, totam lacrymæ replerunt vestem (1). Nobilis genitor quo morbo, cur ita non surrexit? Nobilis matrona potestne haud excedere dolore? Hæc simul augent dominationis tuæ tristitiam scilicet. At nobilis genitor octogenarius et amplius senex jam, insuper obtinuerat decoratas vestes; spatiari per pagum aliquot annos, nonne melius quam cremare cannabem in pinis consito tumulo (2)? Dominatio tua potest abstinere dividia. — Dominatio tua baculo studebit ritibus (3), sursumque subserviet nobilis matronæ provectæ ætati : usus tempore reliquo colligas et decerpas millena antiqua, tandemque conficies magnum opus, sic etiam responsurus nobili genitori sub humo, nunquam finituro tempore. Haud pinguem oblationem ausim significare ad latus assistentibus : tantum dominatio tua enitatur pro nobili matrona addere obsonia. Incumbens papyro, gemitus emitto (4).

---

60. RESPONDET T'SAO T'SAO, YANG PIAO.

Piao declaratio (5). Insignis curæ largâ munificentiâ usque dignatus amice excipi, intime mecum reputans consolor. Parvus puer pervicax rudisque, errore admissus recipere censum, non potuit certo cum effectu retribuere talem amorem. Inspiciente filii rationem, nemine sicut ejus pater, usque cogitaveram parvum puerum certo adsciturum evertens excidium. Dominatio tua benefice pepercit latescenti peccato (6), et ad hodiernam auditi solatii diem, cor et viscera violenter discinduntur : cujuslibet hominis affectus qui posset non ita? At profunde considerans illius errorem, adhibeo ad memetipsius discretionem (7). Quod muneraris equos atque varias res, ipse nisi addictus amicus, qui posses eo devenire? Examinans et conspiciens omnia dona, magis inde affligor et timeo.

---

(3) Juxta Rituum memoriale, studendum humationis et sacrificii ritibus.

(4) 於邑, suspiria significat.

(5) Istius Yang piao filius, 修, acris erat ingenii : cum ergo quondam scivisset T'sao t'sao gallinæ alas cœnasse, inde proximam ejus fugam conjecit, aliosque monuit duces. T'sao t'sao, qui ejus perspicacitati jamdiu invidebat, re cognita, illum occidit, et dein epistolam et dona misit genitori.

(6) Pepercit mihi, ad quem usque filii peccatum dilatatur.

(7) Ad discernendum eligendumque quod omni careat peccato.

Digitized by Google

謝吳崑麓　　明朝　汪道昆

昆遘大故、哀守苫廬、跼蹐山中、雲霄萬里、不圖明公卹愍先靈、既損唁書、載遺賵幣、誄文一篇、讀之惻惋、山城士庶、傍觀環堵、靡不簌簌墮淚、乃昆徼藉榮施、增光梓舍、而一念感痛、卽碎首捐軀、無能報也、用是削牘、附使奏謝、

家庭類○敕太子　　漢朝　高帝

汝見蕭曹張陳諸公侯、吾同時人、倍年于汝者、皆拜、幷語于汝諸弟、

與子元珪　　後漢　杜秦姬

中人情性、可上下也、在其檢耳、若放而不檢、則入惡也、昔西門豹佩韋以自寬、宓子賤帶弦以自急、故能改身之恒、爲天下士、

麓, Lou, montium radix.
苫, Chan, stramine domum tegere.
跼, Kiu, inclinare.
蹐, Tsi, brevis passus.
唁, Yen, visitare aliquem ad ejus casum condolendum.
賵, Fong, pro mortuo aliquid offerre.
誄, Lei, elogium funebre.
惋, Wan, timentis gemitus.
簌, Sou, cribrum : 簌簌, cadentis rei sonitus.
宓, Mi, quies, silentium : sistere : secretus : nomen proprium. Fou, *vulgo pro* 虙, cognomen.

---

(1) Ad mortem patris, stramini incubatur et in casula degitur.

(2) Exaravi epistolam.

Digitized by Google

61. GRATIAS OU KOEN LOU, WANG TAO KOEN.

Koen nactus magnum negotium, gemens teneo stramen et casam (1): totus contractus montium medio, longeque dissitus decemmille stadia, nullus cogitabam illustrem dominum miseratione prosecutum defuncti animam, cum se gravasset consolatoria epistola, etiam missurum dona et serica. Funebris orationis textum, legens eum dolore contabui, et montis urbisque litteratis popularibusque oblique spectantibus circumque sepientibus, nullus quin sonitu cadentes demitteret lacrymas. Sic Koen, feliciter usus glorioso dono, auxi splendorem paternæ domui, utque considero commotionem doloremque, vel si frangam caput prodigamque vitam, nunquam potero retribuere. Propter hoc secui folium (2), submisique cursori significaturus gratias.

---

62. MANDAT HÆREDI FILIO, HAN DYNASTIÆ KAO IMPERATOR.

Tu videns Siao, T'sao, Tchang, T'chen principes (3), mecum paris ætatis homines, duplo majores quam tu (4), æque persalutabis; simulque nuntiato ad tuos omnes fratres.

---

63. AD FILIUM YUEN KOEI, MATER TOU T'SIN KI.

Ordinarii hominis naturale ingenium potest meliorescere vel pejorari sane; pendebit ab ipsius coercitione scilicet : si remittas quin coerceas, tunc immergetur malo jam. Olim Si men pao præcingebat alutam, ut sese remitteret; Fou tse tsien succingebat chordam, ut sese intenderet : adeoque potuerunt emendare personales habitudines, fierique totius imperii doctores (5).

---

(3) 蕭何 et 曹參 imperii ministros, 張良 et 陳平 stratagematum molitores.

(4) Juxta Rituum memoriale, 年長以倍以父事之.

(5) Si men, agnomine Pao, acrioris erat indolis; Confucii vero discipulus Fou tse tsien, remissioris : ideo rei conspectu ad se corrigendos excitabant. Mater his exemplis ad pertinacem indolem corrigendam filium hortatur.

Digitized by Google

誡子　三國　諸葛亮

夫君子之行、靜以修身、儉以養德、非澹泊無以明志、非寧靜無以致遠、夫學須靜也、才由學也、非學無以廣才、非靜無以成學、慆慢則不能研精、險躁則不能理性、年與時馳、意與歲去、遂成枯落、悲歎窮廬、將復何及、

送僕與子　兩晉　陶潛

汝旦夕之費、自給爲難、今遣此力、助汝薪水之勞、亦人子也、可善遇之、

與友類○與鄭叔度　明朝　方孝孺

拙益甚、家益落、有田數十畝、小民見其不足爲輕重、棄不爲佃、萊棘盈疇、家人報絕糧、輒笑曰、古人有三旬九食、缾無儲粟者、豈我獨耶、且天下之不得其願者、皆是也、吾縱自憂、其如衆人何、因相與大笑而止、

東友　明朝　王守仁

君子之學、務求在己而已、毀譽榮辱之來、非獨不以動其心、且資之以

---

c慆 T'AO, diu : lætari : negligere : dubitare : abscondere.

c研 JEN, molere, dissolvere : penitus investigare. 研', voti compos.

64. CONDOCEFACIT FILIUM, TCHOU KO LEANG.

Sapientis viri actio per secessum excolit se, et per abstinentiam fovet virtutem : sine pura abstinentia, non erit unde illustret mentem, et sine tranquillo secessu, non erit unde attingat profunda. Studium exigit secessum, et habilitas ex studio est : sine studio deerit quo prolatetur habilitas, et sine secessu deerit unde succedat studium. Pigritia deses jam non poterit scrutari subtilia, acritate præceps jam non poterit excolere naturam. Anni cum tempore fugiunt, mensque cum annis dilabitur : cito fies aridus declivis, et pœnitentia suspirare in paupere casa, futurum vero cujus remedii?

---

65. MITTIT FAMULUM PRO FILIO, TAO T'SIEN.

Te matutinos vespertinosque sumptus ipsimet sufficere est difficile : nunc mitto hunc operarium levare tibi cremiorum et aquæ laborem. Etiam hominis filius est, fac belle excipias eum.

---

66. AD TCHENG CHOU TOU, FANG HIAO JOU.

Ruditas magis crescit, et domus magis dilabitur. Habeo agrorum aliquot dena jugera; at operarius homo, videns illa haud digna quæ parvi magnive fiant, reliquit quin fecerit sata; herbæ et spinæ replent agrum, et domesticus homo nunciat deficere annonam. Statim ridens aio : antiquus quidam aliquando triginta diebus novies comedit (1); testa non plena milio, qui mihi soli? Immo toto imperio haud compotes sui voti, omnes ita : ego etiamsi meipsius satagerem, id quid tot hominibus faceret (2)? Exinde ambo simul effuse ridere, et finis.

---

67. AD AMICUM, WANG CHEOU JEN.

Sapientis viri studium attendit scrutationi in semetipso, jamque satis : obtrectationibus laudibusve honore contumeliave obvenientibus, non modo nullus exinde commovebit suum animum, sed potius utetur illis ad facien-

---

(1) 子思.

(2) Etiamsi mihi providerem, non possem tot miseros sublevare.

(菜 LAI, herbæ sylvestres : terra inculta : chenopodium?

(缾 P'ING, situlus ad hauriendam aquam : vinarium : vas, lagena.

Digitized by Google

爲切磋砥礪之地、故君子無入而不自得、正以其無入而非學也、若夫聞譽而喜、聞毀而戚、則將皇皇於外、惟日之不足矣、其何以爲君子、昔楚人有宿於其友之家者、其僕竊友人之屨以歸、楚人不知也、適使其僕市屨於肆、僕私其直、而以竊屨進、楚人不知也、他日友人來、遇見其屨在楚人之足、大駭曰、吾固疑之、果然竊吾屨、遂與之絕、逾年而事暴、友人踵楚人之門而悔謝曰、吾不能知子、而謬以疑子、吾之罪也、請爲友如初、今執事之見疑於人、其有其無、某皆不得而知、縱或有之、亦何傷於執事之自信乎、不俟逾年、吾見有踵於執事之門、而悔謝者矣、

褒揄類○與張別駕　明朝陸時中

邇者聞令愛矢節一事、令人毛聳、擊節不暇、大都婦人女子、脂韋者多、剛腸者少、既醮而孀、尚有不克令終者、而況于未識面之夫、僅爾許字者乎、或者謂此爲迂爲過、殊不知身雖未嫁、而業已許之、則其

踵 Tchong, talus : vestigia conjungere.

醮 Tsiao, sacrificium cum filius sive pileum accipit sive uxorem ducit: propinare sine propinationis redditione : explere : bonziorum præ

dum limandi expoliendique gradum. Propterea sapiens vir nuspiam ingredietur quin sit seipso satisfactus, quippe quod ipse nusquam ingreditur quo non addiscat. Quod si audita laude gauderet, audita obtrectatione vero tristaretur, tunc futurus totus præceps ad exteriora, vel dies neque sufficeret jam, is undenam fieret sapiens vir? Olim T'chou civis quidam pernoctavit apud sui amici familiam : ejus famulus suffuratus amici hominis calceos, eos domum reduxit, T'chou cive nihil sciente. Commodum misit suum famulum emere calceos in foro : famulus usurpavit eorum pretium, atque sumens surreptos calceos obtulit, T'chou cive nihil sciente. Alia die, amicus vir advenit, et occursu videns suos calceos in T'chou civis pedibus, vehementer miratus ait : ego quidem suspicabar rem, revera surripuit meos calceos, statimque ab illo dissociatus est. Transacto anno, res patuit : amicus adivit T'chou civis januam, et pœnitens se excusavit dicens : ego haud compos cognoscendi te, ex errore suspicatus fui te; mea culpa fuit : rogo sis amicus ut antea. Nunc tenens regiminis pateris suspiciones ab aliis : id sit id non sit, ego æque non possum scire : at licet forte existat id, tamen quid detrahet de mei magistratus sui conscientia? Quin expectem evolutum annum, ego videbo qui accedet ad mei magistratus januam, et pœnitens se excusabit.

---

68. AD TCHANG PIÉ KIA, LO CHÉ TCHONG.

Nuper accepi tuæ filiæ voventis castitatem factum (1), factumque ut homini pili arrigerentur, plaudendique crusmata deficeret otium. Passim fœminæ puellæque, ut uncta aluta molles, plures; fortis animi, paucæ : post nuptiale convivium viduæ, adhuc sunt quæ non possunt bene finire, quanto ergo minus pro nondum cognito facie viro, vix desponsatæ litteris illæ (2)? Aliqui dicunt id esse absonum esseque exaggeratum; prorsus non intelligentes, persona licet nondum nupserit, at jam fuisse promissam, indeque ejus

---

ara precationes. | 孀 CHOANG, vidua.

---

(1) Filia desponsata jam fuerat familiæ Yen 嚴, cum sponsus morte præreptus fuit : puella ut sponso fidem servaret, ad alias nuptias convolare noluit, quod summæ gentilibus admirationi fuit.

(2) Post matrimonium factæ viduæ, plures nequeunt a secundis nuptiis abstinere : a fortiori nequeunt quæ vix desponsatæ sponsum amittunt. Sponsalia fiunt quibusdam inscriptis litteris.

Digitized by Google

身乃夫之身矣、嚴之婦矣、以嚴婦而爲嚴守、奚復爲過、是誠中庸之道、匹夫匹婦之所駭、而仁人君子之所安焉者也、

答徐直卿　明朝王穉登

項斯標格過於詩、不如徐公子兩相當也、舟中讀足下諸篇、情詞妙思、觸目如琅玕珊瑚、雖無翼不脛、自致千里、何假不肖游揚哉、不肖老悖無狀、齟齬于時、若車生四角、出門有礙、況非百足、豈堪衆口耶、

問候類○與楊祠部　明朝王世貞

每一上牘人回、輒得兄教、念我良至、又時時動拂衣興、春卿署中、持酒盃、課花鳥耳、亦足薄兄宦情耶、

與顧汝和廷尉　明朝王穉登

重甫至、而知先生有起色也、喜溢顏面、往候榻下、見公神

齟 Tcha, dentes non recti. Tsiu, 齟齬, dentes non cohærentes, dicta inter se repugnantia.

齬 Yu, Ou, 齬 Yu, dentes non cohærentes.

礙 Ngai, obstaculum.

(1) Quidam 楊敬, cum cujusdam 項斯 versus celebrasset, ejus conspicuum habitum versibus præstare asseruit.

(2) Ex quadam de nummorum efficacitate dissertatione, 錢神論, deducta locutio; 無翼而飛, 不脛而走.

(3) E 賈島 celebris sub T'ang dynastia poetæ versibus deducta sententia,

Digitized by Google

corpus jam esse mariti corpus, et Yen familiæ nurum. Quod Yen nurus jam pro Yen se contineat, quomodo vero erit exaggeratum? Id vere immutabilis medii doctrina, vulgaris homo vulgarisque femina quod miratur, et pius homo sapiensque vir cui acquiescit.

---

69. RESPONDET SIU TCHE K'ING, WANG TCHE TENG.

Hiang-se exemplaris actio præstantior quam versus, haud sicut Siu nobilis dominuli duo mutuo exæquantur (1). In cymba legenti dominationis tuæ varias lucubrationes, naturalis locutio mirabilisque sententia perculit oculos veluti lapillus coralliumque. Licet careant alis careantque cruribus, sponte attingent mille stadia (2), qui per me degenerem sparsim celebrentur? Degener ego senex absurdus absque specie, non cohærens cum sæculo, assimilor currui prodeuntibus quatuor angulis, egresso janua habenti offendicula (3). Eo magis quod non sim centipeda (4), et qui sustineam multitudinis linguas?

---

70. AD YANG RITUUM PRÆSIDEM, WANG SE TCHENG.

Quotiescumque mitto epistolam, homine redeunte statim obtineo tua documenta : recordaris mei vere summe. Sed et continue promis excutiendi vestes desiderium (5) : T'choen k'ing in prætorio, sumuntur vini scyphi, et educantur flores avesque tantum (6) ; etiamne sufficit extenuare tuam magistrandi voluntatem?

---

71. AD KOU JOU HO JUDICEM CRIMINALEM, WANG TCHE TENG.

Tchong fou adveniente, jam scivi te, domine, habere reviviscentem colorem, et lætitia exundavit in vultum. Antehac obsalutans pernoctansque vi-

---

出門即有礙, 誰謂天地寬.

(4) 曹問 dixerat centipedam vel mortuum non dejici, quod eum sustinentes multi sint.

(5) Excutere vestes, significat se accingere ad discessum : absistere magistratu cogitabat scilicet.

(6) T'choen k'ing, præsidis erat nomen. Ejus tribunalis negotia haud magnas sibi vindicant curas.

Digitized by Google

索寞、則大怏怏、今幸甚無恙乎、夫病不自來、何不自去、何因而去、去來之際、病者自知、亦病者自治、軒岐和附、倉公越人、但能察脉論方、不能移情易性、性有智愚之隔、情有憂樂相懸、豈惟憂能傷人、乃樂亦有之、憂樂相攻、一氷一炭、促紀減筭、無踰於此、智者能防於未然、而愚者每嗟於無及、故未病却病、病乃不生、已病憂病、病乃相仍、區區善病累年、一生九死、折肱之言、不敢自祕、請因重甫告之左右、誠願門下無憂已病之憂、是却未病之病耳、天高地厚、豈不曠然、添室杞人、愚亦甚矣、幸門下自寬、無爲慽慽、

答淡汝成　　明朝　王世貞

遠辱書、及他詩數首、悉得讀之、甚荷勤拳、知在蕪湖、能搜剔奸隱、明於出納之防、且當椎刀冗沓、不廢雅歌、足見兄

蕪 Ou, sordidum. 廡, florescere, abundare.
搜 Cheou, inquirere, investigare.
剔 T'i, expungere : dissolvere ossa : ossa carnibus nudare.
冗 Jong, spargere : a rebus agrorum liber : otiosus : miscere : residuus : occupari : homo sine stabili habitaculo.

(1) 軒轅 seu 黃帝, ejusque minister 岐伯, et 和附 quem T'sin regulus ad Tsin regulum infirmum misit, et 倉公 seu 淳于意, et 扁鵲 agnomine

deram te spiritu dejectum fractumque, adeoque summam cepi afflictionem : nunc feliciter admodum vacasne morbo? At morbus non a se venit, aliquâ causâ venit; morbusque non ultro abit, aliquâ causâ abit : abeundique veniendique occasionem, infirmus ipse scit, et etiam infirmus ipse regit. Hien et K'i et Ho fou et Tchoang kong et Yué jen (1), unice possunt explorare pulsum et disserere remedium; non possunt transferre affectus et immutare naturas. Naturæ habent perspicacis rudisque discrepantiam, affectusque habent afflictionis lætitiæque mutuam diversitatem : num sola afflictio potest convulnerare hominem? At lætitia etiam facit hoc, et afflictione lætitiaque mutuo confligentibus, altera glacie, altera titione, breviandæ vitæ minuendæque ætati nihil potius quam ipsæ. Prudens vir poterit præcavere ab ante effectum, imprudentem vero usque pœnitebit cum deerit remedium : ideo ante morbum præcavendo morbum, morbus tunc non gignetur; post morbum mœrendo morbum, morbus tunc continuate remanebit. Pusillus ego peritus ægrotandi continuatis annis, una parte vivus novem moribundus, peritorum medicorum verba non audeo mihi reservare (2), velimque per Tchong fou docere ipsa tuos assistentes; vere desiderans dominationem tuam haud mœrere contracti morbi mœrorem, sic amolituram nondum confectos morbos. Cœlum altum, terraque solida, num non ampla sunt? T'si che mulier et Ki regni homo (3), rudes enimvero nimium : spero dominationem tuam sese dilataturam, nec fore mœrore constrictam.

---

72. RESPONDET LING JOU T'CHENG ÆRARIO, WANG SE TCHENG.

Peregre demissas litteras atque illas poeticas aliquot odas, omnes accepi et legi eas, admodum gratus impensæ benevolentiæ; scivique te in Ou hou potuisse investigare et præcidere malorum fraudes, et callere ad expensi receptique præcautiones : quin immo inter nummorum confusam coacervationem neque omittere elegantem poesim, sufficit ostendere tuum sublimem

---

越人, omnes medicinæ arte famosi.

(2) 折肱, frangere brachium : cujus ter fractum fuerit brachium, is peritus erit medicus, ait 左傳; ob doloris experientiam scilicet.

(3) Mulierem quamdam, T'si che nomine, ad columnam complorantem nactus senex, quæsivit rei causam; respondit se plorare quod Lou regulus senuerit, hæres autem filius junior esset : quid de his mulierem angi, reposuit senex. Ki regni homo die noctuque angebatur, cœlum mox collapsurum.

Digitized by Google

高致、弟遠風度、且一載半、幸得與道山處、每憶兄、便走見道山、既見道山、殊更憶兄也、時事所不敢言、其他寒暄無益之語、又懶下筆、只此、

東黃思軒　明朝　汪道昆

長安逖在天涯、即月一通名、歲一獻狀、非不佞所汲汲哉、矧公命五申、迄今不謝、罪滋甚矣、足下以天挺之才、握銓衡之任、海內翩翩、皆出公門桃李、伊周事業、非公孰與勖勦比隆哉、鄙人幸從舊好、惟致封人三祝而已、北面稽首、不任主臣、

懷仲類○答友人　後漢　孔融

春初飲醇挹清、嗣日邇誨、益盎然坐我春風、令人消無限鄙吝、何幸何幸、來教詳領、

與陳鶴洲　明朝　文徵明

某窮山老樵也、然於四方奇人逸士、切嘗傾心焉、有書自東

銓 T'SIUEN, ponderare, metiri.
翩 P'IEN, volando discurrere : 翩翩, alacres juvenes.
勖 K'OANG, celerrime, sollicite.
勦 JANG, celerrime : adjuvare.
醇 CHOEN, vinum generosum.
挹 I, transfundere : haurire.
盎 NGANG, pelvis : abundans.

(1) 椎刀 appellantur teruncii, quod antiquitus cuspidis cultellique formas induerent.

(2) Tao chan, ærarii præsidis filius.

Digitized by Google

captum (1). Ego distractus exemplari conspectu, adeo uno ab anno et semis, feliciter obtinui cum Tao chan commorari (2) : quotiescumque cogito te, statim eo videre Tao chan, cumque viderim Tao chan, multo magis recordor tui. Temporis res, quod non audeo loqui : et ceteris frigoris calorisque nihil utilibus dictis vero, pigresco apponere penicillum. Tantum hæc.

---

73. SCRIBIT HOANG SE HIEN, WANG TAO KOEN.

T'chang ngan distante ad cœli oram, jam mense semel transmittere nomen, et anno semel exhibere effigiem (3), nonne inhabili mihi quod satagendum foret? Quid quod tuæ litteræ quinquies repetitæ, et usque adhuc nullas gratias? peccatum crevit multum jam. Dominatione tua cum cœlitus elevatis dotibus tenente librandi æquandique officium, totius imperii elegantes juvenes omnes exeunt tuæ scholæ persicis prunisque (4) : et I yn et Tcheou Ducis regiminis administrationi, nisi tuo, cum cujus præsenti auxilio, æquipararetur prosperitas? Vilis ego fortunatus subsequendi antiquum amicum, nonnisi transmitto confinis præfecti tres precationes, jamque finis. Septentrioni obversus demitto caput, haud sustinens dominantem majestatem (5).

---

74. RESPONDET AMICO, K'ONG YONG.

Veris initio sorpto mero haustaque limpida (6), subsequentibus diebus proximavi documentis, magisque leni afflatu supponens me vernæ auræ, fecisti hominem dissolvere innumerabiles abjectas adhæsiones. Quanta fortuna, quanta fortuna! Advenientem instructionem percognitam excepi.

---

75. AD T'CHEN HO TCHEOU, WEN TCHENG MING.

Ego pauperis montis senex lignarius quidem; at ad quatuor regionum inclytos viros et delitescentes litteratos vehementer usque inflecto animum(7).

---

(3) Quoque mense nominis schedam ad te in metropoli salutandum; quoque anno totam mei status narrationem ad te mittere.

(4) 銓 librando metiendoque, 衡 ad æquilibrium reducere, de summo regiminis tribunali 吏部 dicitur. 桃李 de multitudine discipulorum dicitur.

(5) 主臣 significat majestatis timorem.

(6) Morali sensu intellige, recepisse sapientem scilicet, qui mero et limpida significatur.

(7) Summo ipsis studio adstringor.

Digitized by Google

來、迺知蕙蘭之佩、芙蓉之裳、近在吾州、風月堂邊、而不得面也、想切想切、

答李叔玄　明朝王穉登

扇頭高咏、清芬習習、如春柳濯煙、秋潭侵月、無復人間火食氣、相與歎咤、足下眞騂駒鳳子哉、濁醪微雨、將淹從者爲竟日之談、乃不肯停鸞而去、則僕徒有天際雲中想耳、令嫂借宅既定、當令女奴往候、得張郡博爲鄉人、幼于爲地主、古堂疎豁、可居停矣、前途見賢兄、請無勞內顧、

寄徐孺穀　明朝馮大受

家八叔自貴竹歸、屈指人物、輒先君家兄弟、用比陳氏二方、此正可朝夕把臂、庶幾少挹清芬、而一水悠悠、積久疎曠、中間雖得一望長公顏色、若兄

蕙 Hoei, odora orchis.
騂 Sing, equus russeus : russea victima. 騂騂, arcus solerter aptatus.
醪 Lao, vinum turbidum.
鸞 Loan, pulcherrimus et harmoniosus phœnix 青鳳 : crepitaculum ejus cantum referens, ad freni cornua apponi solitum.

---

(1) Odoras herbas solebant ad zonas suspendere antiqui : sapientem hominem hîc designant, cui inscribitur epistola.

(2) Versus in mei flabelli vertice inscripti hominem non amplius mortalem spirant.

(3) Fit allusio ad verba Confucii, Carminum odam, et amici patrem, qui insignis etiam fuerat litteratus.

(4) Cum præsto esset vinum, ait, et minuta caderet pluvia, voluissem detinere

Digitized by Google

Quædam epistola ab oriente venit, sicque scivi orchidea succinctum hibiscoque tunicatum (1) nuper esse ad meæ præfecturæ *Venti lunæque* templi latus, quin obtinuerim congredi jam : cogito impense, desidero ardenter.

---

76. RESPONDET LI CHOU HIUEN AMICO, WANG TCHE TENG.

Flabelli vertice sublimis hymnus, pura fragrantia leniter diffusus, quasi verna salix madefacta vapore, autumnalique lacusculo immersa luna, non amplius inter homines cocta vescentem spirat (2) : mecum congressi admirantes jactabant dominationem tuam vere *vitulum*, *equuleum* et *phœnicis pullum*, oh (3) ! Turbido vino et minuta pluvia, voluissem detinere dominationem tuam, ad tota die confabulandum (4) : at non voluisti sistere currum et abivisti, sicque servulus frustra habui cœlo interpositi nubibusque interjacentis desiderium (5). — Nobilis fratriæ locata domus cum constiterit, debebo jubere ancillam ire salutatum. Obtinuit Tchang kiun pouo in compaganum et Yeou yu in loci dominum (6) : antiqua aula elevata et aperta bene incolitur et habitatur : progressu viæ si videbis sapientem fratrem, roga ne anxius retrorsum respiciat (7).

---

77. MITTIT SIU JOU KOU JUVENI, FONG TA CHEOU.

Meus octavus patruus ex Koei tchou reversus, supputans digitis homines et homines (8), statim præposuit vestræ domus ambos fratres, indeque comparavit T'chen familiæ duobus Fang (9). Talibus vere deberem mane et vespere apprehendere brachium, ut peroptato quodammodo hauririem puram fragrantiam : at tractu aquæ longe excurrente, coacervavi diu rudem negligentiam, medioque intervallo licet obtinuerim semel videre majoris

---

sequacem; de more sequacem indicans, ad innuendum quem designare non audet.

(5) 天際眞人 et 雲中白鶴 dicitur de immortali in cœli regione et de grue inter nubes apparente, quos vides quin attingere possis.

(6) Yeou yu, cognomine 吳 : innuit optimum vicinum et optimum locatorem.

(7) Retrorsum, ad domum quam reliquit, quasi ægre ferret meliorem domum relinquere.

(8) Inflectens digitos ad singillatim cognitos heroes recensendos.

(9) Sub Han duo e T'chen familia fratres, 元方 et 季方, sapientia celebrati.

Digitized by Google

則徒托之夢想中耳、秋風在邇、扶搖計成、一日萬里、此自兄能事、雙鳳齊矯、二龍並馳、相公以壯齒涖之、非一時之嘉盛乎、弟疾走都門、當掃黃金臺前一片石、相候也、計把臂不遠矣、

久別類○復周離軒　　明朝　汪道昆

弟舊得邸報、知丈握斧晉臺、則斤斤自喜、謂得日奉霜威、晤領玄教也、顧承乏江干、以一襟帶水、盈盈咫尺、千里爲遙、坐以糠粃墉垢爲困、不得通殷勤於諸大君子之側、併於丈缺然聞問、此之爲罪、何可言既哉、遠承華札、言言增感、第厚貺稠疊、實增慚悚、謹對使叩首以謝、

東王敬美督學　　明朝　馮大受

僕之奉明教、賴先生陶鑄者久矣、雖竿牘再申、而良晤輒阻、暴棄之失、與疎畧之罪俱積也、間者伏謁海上、乃仙舟已朝

咫 Tche, mensura octo unciis longa.
糠 K'ang, aplnda, 穅.
粃 Pi, grani cortex, 秕.
墉 P'ong, pulvis vento excitatus.
垢 Keou, sordes.
鑄 Tchou, e metallo liquato conflare.
竿 Kan, hastile arundineum, pertica : cannæ culmus.

---

(1) Autumnali tempore fit litterarium examen, vosque eo contendentes rapi-

Digitized by Google

heri vultum, te fratrem vero vanam reliqui somnii cogitationem intra. At autumnalis ventus adest prope, rapidoque flatu cogitata perficiet, una die decemmille stadia (1) : id ultro est vestræ habilitatis res, par phœnicum simul avolabit, et bini dracones æque discurrent (2), et pater quandoquidem vigente ætate præsidebit rei, nonne erit totius sæculi inclyta prosperitas? Ego celer accurrens metropolis portam, debebo everrere auream aram (3) ante stratum lapidum, vos expectaturus : puto apprehendere brachium non longe jam.

---

78. RESPONDET TCHEOU LI HIEN PROREGI, WANG TAO KOEN.

Ego antehac assecutus cursorium folium, scivi dominum apprehendisse securim Nankinensi tribunali (4), adeoque secreto mihi gavisus, cogitabam posse quotidie subire rigidam auctoritatem, sermoneque haurire recondita documenta. At suffectus vacanti Amnis ripâ, cum circum cingens zona aquarum plena exundet admodum prope, mille stadiis fio remotus, et insidens ex quisquiliis pulvisculoque factam pressuram (5), non potui participare diligenti curæ ad omnium magnorum sapientum latus, simulque de te insufficienti modo audivi interrogavique : quod cujusmodi sit peccatum, qui possim dicendo exhaurire? Peregre receptis ornatis litteris, singula verba fecere gratiorem; at opima dona affatim coacervata, vere auxerunt pudorem commotionemque. Reverenter coram misso demisi caput pro gratiis.

---

79. SCRIBIT WANG KING MEI PRÆSIDI LITTERATURÆ, FONG TA CHEOU.

Servulus recepta clara institutione, innitor magistri informatione jamdiu quidem. Licet epistolæ folium bis exhibuerim, at ingenua confabulatio ocyus impedita : crudeliter mihi deficiendi culpa, cum leviter te tractandi peccato æque coaluit. Modo pronus visitaveram mare juxta, at immortalis cymba

---

dus ventus feliciter adducet.

(2) Vos facile consequemini palmam, fratres ambo, superstite adhuc genitore.

(3) 燕昭王 auream aram extruxerat : ad Yen vero pertinet Pekinum.

(4) Tsin dynastia etiam Nankini habuit regiam.

(5) Magistratum exercens ad Amnis ripam, sæcularibus negotiis totus distineor.

Digitized by Google

發、入侍長公先生杖几、僅一日亟請去、命舟子乘長風、排高浪、直候先生于吳閶、甫至、小奴旁午于道、問王先生舟安在、而先生復返棹矣、白雲在天、龍門不見、紫氣尙曖、眞人已行、何邂逅之艱若斯也、在先生固不以疏節責之、晚輩之遡流相從、誠悃徒積耳、

東萬二愚　明朝汪道昆

不佞日旅都中、從馬牛走、獲接丰神、荷蒙雅愛、然猶謂東來得過有道之廬、就而問政、就而問俗、乃車騎先發、有懷耿耿、遠眺芙蓉石耳之區、悚焉起敬、向擬遣人問候、乃塵鞅蝟積、重承翰貺、先施疏節甚矣、且聞足下賢聲洋洋、口碑在道、是遵何德、致此感悅之深也、余波洋溢、隣谷生春、鄙人且含哺鼓腹太和中、久矣、臨書感謝無任、

閶 T'CHANG, 閶闔, cœli porta.
曖 NGAI, obscurus, nebulosus.
眺 T'IAO, prospicere, intueri.
鞅 YANG, cingula, seu lorum jugalium ventrem cingens; quod humerum cingit, dicitur 鞦.
碑 PEI, tabula lapidea erecta, in rei memoriam inscripta.

(1) Baculus et mensa ad primogenitum pertinent, juxta Rituum memoriale: ait ergo, te jam profecto, visitavi tuum filium.

(2) Nankinum, olim Ou regni regio, habebat 閶闔門.

(3) 旁午, significat 紛紜.

(4) 喜, claustri præfectus, videns purpureum vaporem ex occidente venien-

Digitized by Google

jam mature solverat : ingressus adstiti primogeniti filii baculo et mensæ (1), vixque uno die, præcepsque petii abire, et jussi cymbæ nautam capto continuo vento perrumpere altos fluctus, recta salutaturus magistrum ad Nankini januam (2). Vix appulsi, parvi famuli frequentes dispersi in via (3) interrogare Wang domini cymba ubi esset; at dominus rursus retroegerat remos jam. Alba nubes in cœlo, et draconis porta non apparet : purpureus vapor adhuc densus, et immortalis Semo jam abiverat (4). Quomodo obvium habendi difficultas tanta! At penes te certe non de negligenti civilitate arguar : inferior ego contrario fluxu te secutus, sincerum studium frustra accumulavi.

---

80. SCRIBIT WAN EUL YU MAGISTRATUI, WANG TAO KOEN.

Ineptus ego olim peregrinus in metropoli post equos bovesque currens(5), obtinui excipere magnam attentionem, et obtinui dignari egregia voluntate: at adhuc cogitabam orientem petens obtenturum pertransire præditi sapientia domum, accessurumque ad interrogandam politiam, accessurumque ad interrogandos mores, cum currus equitesque prius solverant, habensque desiderium summe sollicitum, eminus prospexi *Hibisci petræ* (6) situm, et trepidantis instar adhibui reverentiam. Antehac cogitaveram mittere qui peteret salutem, at pulvisculi incommodis instar erinacei agglomeratis (7), insigniter dignatus epistolæ munere prius donari, neglexi civilitatem affatim jam. Sed insuper audivi dominationis tuæ præclaram famam ubique pervagari, et oris testimonium prostare in viis (8) : scilicet prosecutus quamnam virtutem, excitaveris tantam conciliatæ affectionis profunditatem? Reliquo fluctu late exundante (9), vicinæ valli exoritur ver; et vilis ego interim mordens cibum pulsansque ventrem, summa pace intersum jamdiu quidem : aggressus scribere, habeo gratias impos sustinendi.

---

tem, inde immortalem eo transiturum conjecit, et expectavit, cum revera vidit Lao tse insidentem bove e claustro exire.

(5) Quasi famulus.

(6) Loci nomen.

(7) Sæculi negotiis.

(8) Ora hominum veluti lapideum monumentum prædicant.

(9) 余 valet 餘.

Digitized by Google

贈別類○與呂竹嶼　明朝　唐順之

執事行有日矣、山人非仁人也、不能贈執事以言、山人貧也、不能贈執事以財、而繾綣之情、不能自已、聊具鹿靴一雙、奉將別意、靴者履也、易不云乎、素履之往、獨行願也、伏願執事、率其素履、獨行所願、不以夷險二其心、不以始終渝其節、

謝李伯章臨別宴贈　明朝　宗臣

返耕湖上、得時時從足下遊、明月攜巵、寒花捐佩、酒酣作賦、四壁琳瑯、風雨談笑、中夜攘臂、薜蘿搖颯、鷗鷺驚呼、此人生之極歡也、幽思方殷、離歌忽起、足下念我、召一二同志、爲別草堂、太夫人手調羹而食之、贈言二章、慷慨莽愴、如河梁語、卽千載一情也、

(繾) K'IEN, arcte colligati.
(綣) K'IUEN, 繾綣, arcte colligati: amicissimi.
(靴) HIUÉ, ocreæ.
(琳) LIN, lapis pretiosus: nomen hominis, nomen regni.
(瑯) LANG, *vulgo pro* 琅, 琅玕, corallii species: 琅琊, urbs et mons in Chan tong.
(薜) PI, ficus pumila 薜荔, *planta repens.*
(蘿) LOUO, planta repens: 女蘿, cuscuta.
(颯) SA, venti sonitus.
(鷗) NGEOU, larus.
(鷺) lou, herodias garzetta.
(莽) MANG, MOU, herbæ luxuriantes: homo agrestis.

Digitized by Google

81. AD LIN TCHOU SIU, T'ANG SUEN TCHE.

Dominationis tuæ profectus habet diem jam : montanus homo non sum virtutis vir, non possum donare dominationem tuam de verbo (1); montanus homo pauper sum, nec possum donare dominationem tuam de pecunia : et tamen summe devincta voluntas haud potest ultro desistere. Quodammodo præparavi cervinarum ocrearum unum par, offeroque ostensum valedicendi animum. Ocreæ calcando sunt : Mutator nonne ait illud, *ordinarii cursus progressione, unicam age voluntatem?* Pronus velim dominationem tuam sequi suum ordinarium cursum, unicumque agere quod desiderat, quin ob plana vel salebrosa duplicet suum cor, et quin ob initium finemve mutet suam regulam.

---

82. GRATIAS LI PÉ TCHANG SUB DISCESSUM CONVIVIO ET DONIS, TSONG T'CHEN.

Reversus agricolari lacum juxta (2), obtinui crebris vicibus sequens dominationem tuam spatiantem, ad claram lunam tenere poculum, et ad hiemalem florem solvere zonalia, et vino semiebrius facere versus, quatuor parietibus clare resonantibus; ad ventum pluviamque confabulari et ridere, et ad mediam noctem erigere brachia, ficu et cuscuta agitatione murmurantibus, laro et garzetta trepidatione clamantibus (3). Id humanæ vitæ summa lætitia quidem : at intima voluntas vix ardescebat, et separationis canticum illico exortum. Dominatio tua studiosa mei, advocatis uno alteroque unanimis consilii, fecit valedictum straminea aula (4), et major matrona manibus condivit jusculum ut comederemus hoc : et donasti expressas duas odas, magno animo profundens mœrorem, veluti Ho leang sermone; scilicet mille annis idem affectus fuit (5).

---

(1) Lao tse ait : 仁者贈人以言.

(2) Magistratus munere defunctus.

(3) Ad brachiorum inter vini æstum agitationem, excitatæ aves vocem edunt.

(4) Straminea aula, delitescentium litteratorum propria.

(5) Ho leang, locus quo Li ling amico Sou ou, ante mille annos, valedixit : ait ergo, eadem verba, quod idem mille post annos affectus.

Digitized by Google

恨別類○東劉克全　明朝胡纘宗

古人以會爲難、又以別爲難、大抵然也、豈獨古之人哉、聯床風雨、並馬丘山、雖在目前、而別已多時矣、會合何時、江東暮雲、渭北春樹、惓惓之私、蓋不減萬里李杜也、

東許性之　明朝宗臣

零霜握別、倏已殘春、歲序殷流、離心超忽、憶昨滄洲聚首、風雨停扈、謔語雄談、千古一快、紅塵忽接、青山頓遠、言念昔遊、茫然興嘆、祖筵大酌、情共杯深、載錫之言、金聲滿楮、孤舟遠情、彼此同之矣、春波正深、芙渠漸綠、足下鄉所擬述、可得遽聞乎、延結延結、

論文類○與楊提學　明朝王維楨

使至、辱及華翰、因悉節旄入關、秦士子望風忭蹈、若將丕變、更益歲年、其績效可覩已、秦中先輩名家、務敦本

抵 Ti, resistere : offendere ad, pervenire.
滄 T'sang, aquæ plurimæ.
謔 Hio, irridere.
茫 Mang, 滄茫, magnum pelagus.
渠 K'iu, magnus : canalis : 渠渠, amplum et profundum.
忭 Pien, hilaris.

---

(1) Hemistichium est, quo Tou fou ad Wei boream manens, suum amicum Li t'ai pé ad Amnis orientem morantem verno die desiderabat, 渭北春天樹, 江東日暮雲.

(2) Inito extemplo magistratu, a te longe separor.

(3) Ad meum discessum cœna et versibus summum ostendisti mihi amorem,

Digitized by Google

83. SCRIBIT LIEOU KO TSIUEN AMICO, HOU TSOAN TSONG.

Antiqui homines habebant congressum uti difficilem, rursumque habebant dissidium uti difficile : at plerique omnes ita, et qui tantum antiquitatis homines? Conjunxisse lectum ad ventum pluviamque, et sociasse equos in collibus montibusque, licet obversetur oculis coram, at separationi jam multum temporis est. Simul uniemur quo tempore? Amnis oriente vespertina nubes, et Wei borea verna arbor (1); summe adstrictus affectus scilicet non cedit myriade stadiorum disjunctis Li et Tou.

84. SCRIBIT HIU SING TCHE AMICO, TSONG T'CHEN.

Cadente pruina dexteras disjunximus, extemploque jam dissolvitur ver : anni ordo instanter dilabitur, et dissidii cogitatio urget inquieta. Cogito transactum Tsang tcheou mutuo congressum, ad ventum pluviamque cessatis poculis joculatoria verba heroicosque sermones, mille annorum singularem voluptatem : ruber pulvis extemplo suscipitur, viridansque mons illico dissidet (2); ut cogito antiquos conventus, magna copia æstuat suspirium. Viaticæ cœnæ magna cyathissatione, affectus cum poculis abundavit, tumque donatis versibus aurea verba implebant papyrum : solitariæ cymbæ sese separantis affectum, æque ambo participavimus illum (3). Vernus fluctus commodum profundior, nebumbiique flos paullatim virescit : dominatio tua hucusque quæ elucubravit, dabitne posse statim accipere? expecto ardenter, expecto impense.

85. AD YANG PRÆSIDEM LITTERATURÆ, WANG WEI TCHENG.

Misso adveniente, dignatus attingere ornatas litteras, exinde cognovi sigillum vexillumque ingredi claustra (4) : T'sin regionis scholares, prospecto exemplo, lætitia gestient, quasi mox magnopere immutandi; rursusque additis annis (5), tanti meriti effectus poterit apparere jam. T'sin regionis superiores viri nomine celebres, attendebant constabilire funda-

et ego tibi parem ostendi.

(4) Sigillum deferebant præfecti. Claustra hîc regni T'sin intelliguntur, cum de Se t'choan agatur provincia.

(5) Triennio exercetur munus.

Digitized by Google

實、已乃衍而爲詞、故各皆有就、近世學者、迂視前哲、顓趨捷徑、掇摭六經細碎之語、點綴湊泊、眩觀競進、此習且十年、不有中興君子振刷之、弗可改也、夫六經爲議道之祖、乃學者不求觀理而務勦詞、所謂截錦補裘、華而亡實者也、流而靡止、將害道蠹政、不直爲文之弊、而僕竊懼焉、違侍漸遠、式申思戀、併附夙慨如此、伏惟鑒教、春冬聞有榆塞之行、塞上氣候與內地殊、幸節愼爲國、不任惓惓、

論學類○與呂子約　宋朝　朱熹

孟子言學問之道、惟求放心、而程子亦言、心要在空子裡、今一向耽着文字、令此心全體、都奔在册子上、更不知有已、便是箇無知覺、不識痛癢之人、

寄李道夫　明朝　王守仁

學絶道喪、俗之陷溺、如人在大海波濤中、且須援之登岸、然後可授之衣、而與之食、若以衣食投之波濤中、是適重其溺、彼將不以爲德、

顓 Tchoang, totus esse in negotio.
摭 Tche, colligere, congregare.
湊 T'seou, congregare : fortuitus concursus : certatim ingredi.
泊 Po, ad portum appellere.
眩 Hiuen, confuse : caligare.
刷 Cha, scopula : verrere.
勦 T'chao, labor, molestia.

Digitized by Google

menti soliditatem, postea vero extendebant componebantque dictionem, et propterea singuli omnes habuerunt successum. Recentioris ætatis scholares, divagatos opinati superiores sapientes, satagunt currere breviorem semitam, excerptisque sex canonicorum minutim concisis textibus, aspergunt diffunduntque, hallucinaturi videntem certatimque ingressuri : istaque consuetudo immo decem ab annis; nisi aliquis medius exurgens sapiens erumpat everrere illam, non poterit emendari jam. Ii sex canonici, sunt disserendæ doctrinæ parentes; porro studentes non quærunt perspicere sensum, et incumbunt surripere phrases, quod dicitur *dissecto serico resartus rheno, ornatus sed sine soliditate est.* Profluens quin contineatur, futurum ut noceat doctrinæ arrodatque regimen, nec tantum erit litteraturæ vitium; quod servulus secreto timet. Distractus tui assistentia paullatim remotius, ideo exhibeo animi desiderium, simulque subjungo vetustam anxietatem hoc pacto, pronusque spero te visurum edocturumque. Decima luna, audio, habebis Yu chai montis iter (1) : montem supra, cœli temperatura ab interioribus regionibus differt; velim regulariter caveas, gratiâ imperii. Quam maxime adstrictus obligor.

---

86. AD LIU TSE YO, TCHOU HI.

Mentsius ait, studendi discendique artem omnino quærere amissum cor, et Tcheng doctor etiam ait, animum debere esse in vacuo. Nunc toto tempore immersus in scripturæ litteris, ut istius animi integra substantia tota aufugiat in codicum superficiem, jamque neque sciat existere se, scilicet fit quidam expers sensûs, neque discernens dolorem pruritumque homo.

---

87. MITTIT LI TAO FOU, WANG CHEOU JEN.

Scientiâ abrupta doctrinâque amissa, vulgus dilapsum immergitur, velut homo in magni pelagi fluctuum medio; interim oportebit extrahere illum supra ripam, et dein vero dare illi vestes et suppetere illi cibum : si sumens vestes cibumque, projeceris ea fluctus inter, sic recta prægravabis ejus immersionem, illeque habiturus non erit beneficio, sed contra habebit si-

---

蠹 Tou, tinea, Ptinus.

---

(1) 檢林塞.

Digitized by Google

而反以爲尤矣、故凡居今之時、且須隨機陶引、因事啟沃、寬心平氣以薰陶之、俟其感發興起、而後開之以其說、是故爲力易、而收效溥、不然、將有扞格不勝之患、而且爲君子愛人之累、

求文類○東張太嶽　　明朝　汪道昆

頃從劉某寓書、自此而問訊、詘矣、昔人謂三日不見、鄙吝復生、乃今既閱三時、宜其有蓬心矣、碑文久不至楚、日睊睊望之、意者天祿石渠之問、著作甚盛、未暇及此耶、茲發千里之使、徼惠於作者、復有兩端、今年襄國君三十春秋矣、六月八日值誕辰、國君面命不肖、欲得君著作、照臨几筵、不肖唯唯、竊計不肖於公爲石交、公於國君爲上客、其無難色可知也、顧誠得公一言、且爲方城漢水取重、豈直九竇生色、千乘流光而已哉、期促路遙、願公加之意耳、某吳公方出境、出獄詞一册、屬不肖梓之、且曰必得荆州太史公、首簡宣言、死且不朽、不肖又復唯唯、知公

薰 Hiun, herbæ odoræ. 熏, fumus assurgens, calefacere.
詘 K'iu, curvus : vox interclusa.
蓬 P'ong, conyza ambigua : sidus infaustum : cognomen.
睊 Kiuen, oblique aspicere.

(1) Locutio ex Tchoang tse.
(2) Imperialis zotheculæ nomina, quibus academici studiis vacabant.

Digitized by Google

multati. Ideo quicumque degunt præsenti ævo, interim debebunt juxta circumstantias excolere et ducere, secundum res aperire et irrorare, indulgentique cum animo et sedato spiritu fovere et excolere illum; donec illius commotio excitetur, tuncque vero erudire illum cum suis sermonibus : et hoc pacto usus virium facilis, receptus vero effectus amplus. Si non ita, habebitur obstaculi insuperabilis difficultas, et immo erit sapienti amandi alios impedimentum.

---

88. SCRIBIT TCHANG T'AI YO ACADEMICO, WANG TAO KOEN.

Olim per Licou illum missa epistola, ex hoc salutationes cessarunt. Antiqui homines dicebant : tribus diebus non præsente, abjecta studia iterum enascuntur; ergo nunc, quum transiverint tria tempora, oportet ipse habeam confusum cor (1). Lapidis inscriptio jamdiu non pervenit T'chou, et quotidie limis oculis expecto illam : puto, *Cœlestis faustitatis Lapideique canalis* cubiculo (2), lucubrationibus faciendis admodum abundantibus, nondum vacasse attingere illam, nonne? Nunc mitto mille stadiorum cursorem urgere beneficium a compositore, prætereaque sunt duo articuli. Hic annus Siang regni principis trigesimus annus est, et sextæ lunæ octava die occurrit natalitia dies : regni princeps coram mandavit degeneri mihi, ut obtinerem tuam compositionem, luce affusuram mensas; et degener ego annuens consensi, secreto reputans mihi cum te esse saxeam amicitiam, teque pro regni principe esse primarium hospitem, indeque nequaquam adducturum vultum, facile sciri jam. Sed revera obtinere tuum unum scriptum, immo erit Fang urbi et Han fluvio recipere honorem, qui tantum novenis hospitibus parere decorum, milleque curribus diffundere lucem, et nil amplius (3)? Tempus urget viaque longa, velim te addere rei attentionem. Quidam Ou dominus dum exiret confiniis, proferens judicialium sententiarum unum codicem, commisit degeneri mihi imprimere illum, prætereaque dixit omnino obtinendum King tcheou academici (4) capite libri publicum proœmium, mortuumque etiamdum non periturum; degenerque ego æque iterum annuens consensi, sciens te nunquam contrarium in

---

(3) Toti T'chou regioni, haud uni regionis principi erit splendori et ornamento. Fang et Han, T'chou regionis loca : noveni hospites et milleni currus, principis indicia.

(4) E King tcheou erat Tchang academicus.

Digitized by Google

莫逆於心、或無難色也、一札而乞言者三、其不知量甚矣、徒以狎恩之過、公或不以唐突而督過之、國君爲壽之辭、顧速屬意、北面引領、惟高明幸詧、

答求文○答王遵巖　　明朝　唐順之

僕居閒、偶想起宇宙間有一二事、人人見慣、而絕是可笑者、其屠沽細人、稍能得溫飽者、其死後、則必有一篇墓誌、其達官貴人、與中科第人、稍有名目在世間者、其死後、則必有一部詩文刻集、如生而飲食、死而棺椁之不可缺、然其往者滅矣、而在者常滿屋也、若皆存在世間、卽使大地爲架子、亦安頓不下矣、此輩文字、倘家藏而人蓄者、舉祖龍手段、作用一番、則南山煤炭、盡爲之減價矣、僕又何用更置一莖草於鄧林棼棼之間哉、兄之雄文、則千百年自有定價、吾文稍進、乃敢爲兄作序、今且不欲羔袖于狐裘也、

札, Tcha, charta epistolaris, diploma : mors immatura.

animo, forte nullum adducturum vultum. Unis litteris jam petens orationes tres, is haud novit mensuram egregie : sed ob consuetudinem beneficiorum nimiam, tu, puto, neque ob gravem molestiam impones culpam ipsi. Regni principis agentis natalitia præconium, velim quam primum appones curæ. Septentrioni obversus intendens collum, nonnisi sublimem intelligentiam spero examinaturam.

---

89. RESPONDET WANG TSUEN YEN, T'ANG SUEN TCHE.

Servulum manentem otio, fortuito cogitatio subiit, universi orbis medio esse unam alteramque rem, quæ cuique homini perspici solent, at longe sunt risibiles : illi lanii vinariique tenues homines, qui paullum possint habere calefactui saturitatique, ii post mortem vero omnino habebunt unum sepulchrale epitaphium; et illi promoti magistratui nobiles viri atque assecuti laureæ gradum homines, qui paullum habent nominis titulum in sæculi medio, ii post mortem vero omnino habebunt unam versuum prosarumque impressam collectionem : sicut viventibus quidem potus et esus, mortuis autem sandapila et conditorium haud potest deficere. Qui abierint extinguuntur, at quæ manent, usque implent domum, ut si omnia superessent in mundi medio, vel si magna tellus fieret loculamentum, etiam collocari non possent. Hujus generis scripta, si domi recondita homo collegerit, adhibensque Tsou long manus dexteritatem, aggrederetur actum una vice, tunc australis montis carbo prorsus ex hoc imminueretur pretio (1). Servulus adhuc cui bono rursus ponam unum culmen graminis in Teng ling tam luxuriantis medio (2)? Tuus fortis stylus, jam mille centumque annis ultro habebit certum pretium; meo stylo vix proficiente, adhuc ausim pro te facere procemium? nunc interim haud patiar agninam manuleam in vulpino rhenone (3).

突, T'ouo, irruere, irrumpere : de repente. Tse, labi.

---

(1) Tsou long, nomen T'sin che imperatoris, qui libros igni damnavit : ait ergo, tot haberi inutiles chartas, ut hinc immensa focula suppeterentur.

(2) Teng ling, plantis affluens.

(3) Expressio a Tsouo tchoan deducta, significat vilius non addi pretioso.

Digitized by Google

答馮開之　明朝沈懋學

雕虫末技、昔作階梯、今等之土苴耳、用獻宗工、幸爲點鉄、

忘隱類○與弟　晉朝羊祜

既定戎事、便當角巾東路、歸故里、爲容棺之墟、以白士而居重位、何能不以盛滿受責、二疏是吾師也、

與董後峯　明朝唐順之

塞上風塵、寒侵病骨、遠憶姊丈、坐享園池之樂何如、不久亦當圖解韁脫鎖之計、蓋樓築室、栽花種樹、布滿園中、雖不能舉東隣爭勝、亦與公各適其適、而時相過從也、

隱樂類○與謝吏部　晉朝王羲之

頃東遊還、修治桑果、今盛敷榮、率諸子、抱弱孫、遊觀其間、有一味之甘、割而分之、雖植德無殊邈、猶欲敎養子孫、以敦厚退讓、彷彿萬石之風、

邈, Mo, remotus : contemnere.

---

(1) Olim lucubrationem litterariam veluti scalas ad ingredienda munia adhibueram; nunc inutilem judico. 宗工 de litteraturæ præside dicitur : punctis notatum ferrum, in aurum convertit immortalium ars.

(2) Delitescentium litteratorum pileus.

(3) 白士, qui nec lauream adeptus jam fungitur magistratu.

(4) 疏廣 et 疏受, sub Han, ob senectutem statim proprio motu abdicarunt.

(5) Magistratus negotiis distentus, contabui.

Digitized by Google

90. RESPONDET FONG K'AI TCHE, CHEN MEOU HIO.

Sculpendi vermiculum infimam artem, olim effeceram scalarum gradus; nunc æquiparo illam terræ herbulæ jam. Proinde sisto primario artifici, sperans facturum notatum ferrum (1).

91. AD FRATREM, YANG YEOU.

Cum absolverim militaria gesta, statim debebo cornuto pileo (2), orientali itinere, reverti paternam domum, compositurus capiendi sadapilam tumulum. Ex arido litterato occupans grave munus (3), qui potero non ob turgidam plenitudinem suscipere vituperationem? Duo Chou sunt meum exemplar scilicet (4).

92. AD TONG HEOU FONG, T'ANG SUEN TCHE.

Confinia prope, ventus pulvisque frigide invasit infirmata ossa (5) : peregre cogitans sororis maritum tranquille frui horto et piscina, quod delicium proh quale!, haud diu etiam debebo cogitare solvendi habenas excutiendique seram molimen (6), ædificaturus contignationem excitaturus ædes, educandis floribus plantandisque arboribus late impleturus horti medium. Et licet non potero cum orientali vicino contendere primas (7), tamen cum te singuli sequemur proprium ingenium, et identidem vicissim transmeantes prosequemur.

93. AD SIÉ E MAGISTRATUUM TRIBUNALI, WANG HI TCHE.

Modo orientali excursione reversus, excolens concinnaveram moros et pomos, et nunc luxuriantem explicant splendorem. Ducens omnes filiolos, complectensque tenellos nepotulos, obambulo scrutator earum medio, et si sit alicujus saporis suavitas, dispertitam distribuo illis; licet instituturus virtutes haud ita longe, adhuc volens educare et erudire filios nepotesque ad solidam integritatem modestamque humilitatem, et propius imitari *Decemmille decimodiarum* mores (8).

---

(6) 名韁利鎖, dicitur de coarctantibus nominis lucrique curis.

(7) Cum tuo horto scilicet.

(8) Quidam cognomine 石, pater cum quatuor filiis, æque præfecti munus agentes cum bismille decimodiarum censu, æque summæ integritatis famam obtinuerunt : unde vulgo appellati 萬石君家.

Digitized by Google

寄元稹　唐　白居易

僕去年秋、始遊廬、到東西二林間、香鑪峯下、見雲水泉石勝絕、因置草堂、前有喬木十數株、修竹千竿、青蘿爲墻垣、白石爲橋道、流水周於舍下、飛泉落於簷間、紅榴白蓮、羅生池砌、每一獨往、動彌旬日、平生所好、盡置其中、不惟忘歸、可以終老、

論物類○與友人　晉　王羲之

石脾入水卽乾、出水便濕、獨活有風不動、無風獨搖、天下物理、豈可以意求、惟上聖廼能窮理、

與何偃　宋　王微

吾性知畫、蓋鴻鵠識夜之機、盤紆糺紛、咸紀心目、故山水之好、一往皆得彷彿、

答王僧虔　齊　蘭子良

子邑之紙、妍妙輝光、仲將之墨、一點如漆、伯英之筆、窮神盡意、妙

鑪 Lou, ignitabulum.
榴 Lieou, granata mala, 石榴.
砌 T'si, silice sternere, ædificare.
脾 P'i, stomachus, ventriculus.
紆 Yu, obvolvere : currus.
糺 *idem ac* 糾 Kieou, funiculus triplex : contorquere : coadunare : investigare : Kiao, mœrore constrictus.
妍 Yen, pulcher : perpendere.

Digitized by Google

94. MITTIT YUEN TCHEN, PÉ KIU I.

Servulus, præteriti anni autumno ineunte, obambulans Lou montem, adveni, *orientalem occidentalemque sylvam* inter, *thuricremi ignitabuli* projecturæ radices (1), et vidi nubes et aquas et fontes et rupes excellere summopere : proindeque extruxi stramineam aulam, coram habentem arrectas arbores decem et amplius, concinnæque bambusæ mille scapos; viridis cuscuta facit parietum septum, candidus lapis facit pontis viam, fluens rivulus circuit ad ædium radices, exiliens fons decidit in subgrundii medium, rubicundum granatum albumque nelumbium obvolvunt nascendo piscinam et crepidinem (2). Quoties solus accedo, plane explendi decem dies; ordinaria vita quod amo, quandoquidem consistit in eo, non tantum obliviscor domuitionem, bene possem finire senectutem.

---

95. AD AMICUM, WANG HI TCHE.

Lapideus stomachus ingressus aquam statim arescit, egressus aqua statim madefit; *solus vivens* cum vento non movetur, nullo vento solus agitatur (3). Totius universi rerum ratio qui possit per mentem indagari? Solus supremus sapiens utique potest comprehendere naturam.

---

96. AD HO YEN, WANG WEI.

Meum ingenium scire picturam, scilicet anseris cycnique discernentis vigilias dexteritas. Tortuosæ ambages mixtæque varietates, omnes inhærent imaginationis visu; ideoque montium aquarumque venustates, uno conjectu omnes possum imitari.

---

97. RESPONDET WANG SENG K'IEN, LAN TSE LEANG.

Tse i illius papyrus venuste elegans et splendore lucens; Tchong tsiang illius atramentum quovis puncto videtur vernix; Pé yng illius penicillus

---

(1) *Orientalis sylva* et *occidentalis sylva*, duarum pagodarum nomina. Lou mons, in Kiang si 南康 præfectura.

(2) Granatum obit piscinæ oram, nelumbium implet piscinæ aquas.

(3) 石脾 et 獨活, medicinæ nomina.

Digitized by Google

物遠矣邈不可追。

與朱叔和　　宋朝　黃庭堅

留意于學書、修身治經之餘、誠勝他習、然要須以古人爲師、筆法雖欲清勁必以質厚爲本、古人論書以沉着痛快爲善、唐之書家、稱徐季海書、怒猊觸石、渴驥奔泉、大意可知凡書之害、姿媚是其小疵、輕佻其大病、直須落筆一一端正、至於放筆、自然成行、草則雖草、而筆意端正、最忌裝綴、便不成書、

激勵類○與郭恂　　前漢　莊協

高皇帝刑白馬而盟、非軍功者不侯、公孫弘卒以儒術致位平津、身都將相、大丈夫取功名、寧有種乎、子何碣促作轅下駒也、

與張裔　　三國　諸葛亮

去婦不顧門、委韭不入園、以婦人之情、草萊之性猶有所耻、想忠壯者、意何所之、

勁 King, robustus, firmus.
猊 Ni, leo. 狻猊, fabulosus leo, qui tigres vorare dicitur.
佻 T'iao, solus incedens: ægre ferre: impatiens laboris: levis: furari: Yao, prolongare.

---

(1) P'ing tsin marchionatus.

prorsus mirabilis exhaurit ideam : stupendæ res longe sane, longe non comprehensibiles.

---

98. AD TCHOU CHOU HO, HOANG T'ING KIEN.

Applicare animum ad addiscendam scripturam, perfectionem sui et culturam canonicorum post, revera superat alias exercitationes : at necessario requiritur sumere antiquitatis homines ad imitandum. Scribendi modus licet exigatur nitidus nervosusque, omnino habenda simplicitas et ingenuitas tanquam fundamentum. Antiquitatis homines edisserentes scripturam, habebant presse solidam fortiterque rapidam pro præstantiore; et T'ang calligraphis appellantibus Siu ki hai scripturam, furentem leonem impetentem saxum, sitibundumque equum accurrentem fontem, generalis idea potest sciri. Quod scripturæ nocet, mollis venustas est ipsius parvus nævus, levisque mobilitas ipsius magnus defectus. Unice requiruntur jactus penicilli ad unum composite recti, et quod ad diffusionem penicilli, sua sponte conficientur lineæ. Expedita vero, licet expedita, tamen scribendi forma composite recta : summe detestabilis, correctionibus aspersa sicque non effecta scriptura.

---

99. AD KOUO SIUN, TCHOANG HIÉ.

Kao imperator occiso albo equo juravit, nisi militia benemeritos non assecuturos marchionatum : at Ducis nepos Hong denique per litteratorum viam attigit dignitatem P'ing tsin (1), et in se conjunxit strategum ministrumque. Magni animi viro, comparandis honoribus nominique, qui erit semen unquam? Tu quare demissus contractusque, facis temoni submissum mannum?

---

100. AD TCHANG I, TCHOU KO LEANG.

Repudiata mulier non retrospiciet domum, et rejectum allium non regredietur hortum. Cum mulieris sensus herbæque natura etiam habeat aliquem pudorem, dic, fidus præstansque aliquis volet quem locum adire (2)?

---

(2) Ille a T'sao t'sao rejectus fuerat : ideo Tchou ko leang tacite ad suam partem vocat.

Digitized by Google

東少少參　明朝張翰翔

做官當如將軍對敵、做人當如處女防身、將軍失機、則一敗塗地、處女失節、則萬死瓦裂、可不慎哉、

詰責類○賜燕王旦　漢朝昭帝

王骨肉至親、敵吾一體、廼與他姓異族、謀害社稷、親其所疎、疎其所親、如使古人有知、當何面目、復奉齋酹、見高祖之廟乎、

與顧益卿觀察　明朝王穉登

薊北亦在人間、安得遂無飛鴻乎、不然、豈復有一峰回鴈者在耶、柰何遽忘王生、足下非公孫子陽、僕故能信之、軍書雖旁午、豈無記室、如陳琳輩、占一函寄我乎、此其故、誠不可知、

僧家類○答參寥　宋朝蘇軾

淨慧琳老及諸僧、懇然默禱於佛、欲僕亟還中州、甚荷至意、

薊 Ki, carduus : antiquum regnum in Pé-tche-li.

(1) 敵 valet 當. Tan, Yen regis titulo insignitus, cum aliis rebellionem tentaverat.

(2) Vini species, avito Han delubro usurpata.

(3) Cum is rebellasset, et imperator ad eum conciliandum, 馬援 ducem misisset, is retulit responsum, Tse yang esse putei fundo ranunculam, quæ ad alta assurgere nequit.

Digitized by Google

101. SCRIBIT CHAO CHAO T'SAN, TCHANG HAN SIANG.

Gerens magistratum debet sicut dux exercitus resistere hosti; factus vir debet sicut nubilis virgo prospicere sibi. Dux exercitus amissa occasione, jam semel victus provolvetur humi; et nubilis puella amissa continentia, vel si millies moriatur, tegula fracta erit. Fasne haud cavere?

---

102. DAT YEN REGI TAN, TCHAO IMPERATOR.

Tu frater summe propinquus, habendus mecum ejusdem substantiæ, etiam cum aliis familiis diversisque consanguinitatibus moliris nocere regni penatibus (1)! proximas tibi qui distant, et distas ipsi qui proximant. Si majores habeant notitiam, cum qua fronte iterum offeres puram libationem (2), et videbis Kao avi delubrum?

---

103. AD KOU I K'ING INSPECTOREM, WANG TCHE TENG.

Ki borealia etiam insunt homines inter, qui possit statim abesse volans anser? Secus, qui adhuc haberetur illa projectura *redeuntis anseris* præsens? Quomodo ergo statim oblitus es Wang hominem? Tu non es Ducis nepos Tse yang (3), et ego propterea potui fidere tibi. Castrenses scripturæ licet variæ et frequentes, num deficis amanuensi e T'chen lin genere (4), dictaturus unam epistolam mittendam mihi? Hujusmodi rei rationem vere non possum assequi.

---

104. RESPONDET T'SAN LEAO BONZIO, SOU CHE.

Pure perspicacem Lin seniorem cum omnibus bonziis, impensa mente tacite supplicare ad Budham, ut ego prompte redirem mediam regionem, admodum gratus summæ voluntati (5). Mihi videor, imminutis negotiis

---

(4) Famosus amanuensis, cujus cum scriptum ad omnes in T'sao t'sao excitandos concinnatum, T'sao t'sao infirmus perlegisset, subita commotione in sudorem erumpente, statim a morbo convaluit.

(5) *Lin*, proprium bonzii nomen; *Pure perspicax*, nomen budhisticum. Sou che, tunc in confinem præfectum dejectus fuerat.

Digitized by Google

自揣省事以來、亦粗爲知道者、但道心數起、數爲世累所搖奪、恐是諸佛知其難化、故以萬里之行、相調伏耳、

答玄雨論禪　明朝　淩湛初

一心無心、萬法無法、本來面目、只是一空、究竟到眞際、雖空亦空耳、看破一空字、不愁不到波羅地、不愁不見牟尼矣、

道家類○訪陶弘景　梁朝　公卿

嘗竊觀仙書、輒嗟與忘倦、徒羨其文、莫測其理、尋七尺之體、既同稟太始、俱服五常、以何因緣、獨超青雲、而弊金石乎、先生領袖玄門、學究仙苑、必有以竭其川岸、請畧聞雅說、

與李庚陽　明朝　江淮

足下何日過黃白齋、探軒轅之玄秘乎、僕得曳履廣成臺、

'揣 T'CHOEI, perpendere : inferre, deducere. TOUO '探, perpendere : inferre : agitare.

'苑 YUEN, pulcher : septum animalium. 苑, YU, congregare : 苑結, mœstitia constringi.

---

(1) 波羅, Indica regio, unde *artocarpus* 波羅蜜 appellatus. 牟尼, proprie budhistica grana, etiam est Budhæ nomen.

(2) T'ao hong king, æque cum ipsis olim minister, valedicens sæculo, Rationis religioni ejusque arcanis immortalitatis artibus se dederat. Aiunt ergo :

Digitized by Google

usque adhuc, nonnihil evadere studiosus virtutis; at virtutis animus quoties exurgit, toties fit sæculi curæ quem concussum abripiunt : fortasse quod omnes Budhæ noverint illum difficile reformari, ideoque per decemmille stadiorum iter simul temperarunt inflexeruntque.

---

105. RESPONDET HIÜEN YÜ, LING TCHAN T'CHOU.

Toto animo vacuo animi, omnique arte vacua artis, naturalis forma tota fit unum vacuum : at tandem in vera meta, ipsum vacuum etiam vacuabitur. Si visus perrumpat unum *vacui* sensum, nec gravaberis non adiisse Indiæ regionem, nec gravaberis non vidisse Budham (1).

---

106. SALUTEM T'AO HONG KING SOLITARIO, LEANG DYNASTIÆ MINISTRI.

Olim secreto inspicientes immortalium libros, confestim suspiriis obortis et obliti lassitudinem, frustra amabamus eorum locutionem, nulli penetrabamus eorum sensum. At cogitamus, septempedale corpus, quandoquidem æque compositum primigenio elemento, æque informetur quinque universalibus, ob quamnam causalem fortunam solum transcendit aëreas nubes, ut corrumpat aurum lapidesque (2)? Domine, manu ductor arcanæ religionis, studioque scrutator immortalium collectionum, certo habes quo exhaurias earum fundum summumque : vellemus nonnihil audire egregias explicationes.

---

107. AD LI KENG YANG, KIANG HOAI.

Dominatio tua qua die pertransibit *Flavi albique* zothecam (3), scrutatura Hien yuen illius arcana secreta (4)? Servulus potero, pertractis vestigiis

---

unde fit ut humanum corpus induat immortalitatem, aurumque lapidesque potius quam ipsum corrumpantur?

(3) Cinnabarim 丹砂 in aurum, et hydrargyrum 汞 in argentum mutare dicuntur Rationis sectatores : ideo a *flavo* auro et *candido* argento appellata zotheca.

(4) Historiarum memoriale 史記 facit Hien yuen, seu Hoang ti, miri secreti inventorem, ex quo flavus draco barbam ei demisit, sibique inde attractum asportavit.

Digitized by Google

修不死藥、長留天地間也、

四六體○與宗子相　明朝　周汝礪

晨看旅鴈、心起江淮、昏望牽牛、情馳楊越、朝千悲而掩泣、夜萬緒而迴腸、遂使東平拱樹、長懷仰漢之悲、西路故墳、恒表鄉思之夢、

上尹制府乞病　清朝　袁枚

枚歷官有年、奉職無狀、蒙明公恩勤並至、薦擢交加、雖停年之資格難回、而知己之深恩未報、人雖草木、必不謝芳華于雨露之秋、水近樓臺、益當効涓滴於高深之世、不意本月三日、故里書來、慈親臥病、枚違養之餘、已深踧踖、得信之後、愈覺驚疑、伏念枚東浙之鄙人也、世守一經、家徒四壁、對此日琴堂之官燭、憶當年丙舍之書燈、授稚子之經、劃殘荻草、具先生

劃, Ho, radere : subula : cultro frangere : scindere.

荻, Ti, calami, juncus : nomen regionis.

(1) 廣成子 fuit Hoang ti ipsius magister.

(2) 牽牛 vel 牛郎, Altaïr et duæ aliæ stellæ in Aquila : 牛 cum 女 nocte conjungitur, anser autumno austrum petit, indeque australis patriæ excitant desiderium.

(3) Hanc epistolam australis Yang tcheou patriæ desiderium exprimentem, quidam 徐陵 e 陳 dynastia ad 楊情 primum misisse reperitur, tribus tantum mutatis litteris 仰 in 向, 故 in 孤 et 夢 in 望.

(4) Adducuntur duo exempla cogitantium patriam ex orientali planitia et occidentali via.

Digitized by Google

in Koang t'cheng turrim (1), componere immortalitatis pharmacum, semperque immorari cœli terræque spatiis.

---

108. AD TSONG TSE SIANG, TCHEOU JOU LI.

Mane videnti peregrinum anserem, mens oboritur fluminum Kiang et Hoai; vespere prospicienti trahentem bovem (2), affectus accurrit Yang et Yué regiones (3). Diluculo ad mille angores obvelatus lacrymor, nocte decemmille ideæ circumeunt interiora : statimque facio *orientalis planitiæ* palmarem arborem diu fovere suspiciendi Han mœrorem, et *occidentalis viæ* antiquum sepulchrum usque referre patriæ cogitationis somnium (4).

---

109. EXHIBET YN PROREGI EXCUSANS MORBUM, YUEN MEI.

Ego exercens magistratum aliquot annis, exhibeo officium absque decoro. Dignatus clarissimi domini beneficio et cura æque summis, seu suffragio et auxilio simul datis, licet interrumpendi muneris certæ regulæ difficile revocentur (5), tamen scio me grande beneficium nondum retribuisse. Homo licet rudis stupidusque, certo non recusat fragrantem florem in irrigantis roris tempore, et aqua proximans contignationi turrique magis debet devovere modicas stillas in altæ plenitudinis tempore (6). At ecce inopinato, hujus lunæ tertia die, paterna domo epistola advenit, benignam parentem cubare infirmam : ego distractum post ministerium (7) jam profunda anxietate hæsitabundus, acceptam post epistolam magis sentio agitantem perplexitatem. Pronus considerans me orientalis Tché abjectum civem, hæreditate accepisse unicum librum, domique nonnisi quatuor muros; coram hujus diei prætoria in aula præfectoriis facibus, recordor illis annis laterali in cubiculo studii lucernam, et tradendis juveni filiolo libris, resectione detritum canneum scapum (8), et suppetendæ seniori magistro alimoniæ, abs-

---

(5) Licet jus habeam magistratu desistendi.

(6) Ait se stulte recusare magistratum immeritoque non devovere sese sub tanto patrono.

(7) Initio mater illum secuta fuerat usque Nankinum, sed dein domum redierat.

(8) 琴堂 in Li pé versibus habetur. 陶宏景 quinquennis cannulâ calcem solo stratam inscribebat, papyro penicilloque defectus.

Digitized by Google

之饌、撤盡環簪、餘贈罷含、斷機尙在、未嘗不指隨心痛、目與雲飛、自蒙丹陛之恩、得奉板輿之樂、春暉寸草、養志八年、然而萱愛家鄉、種河陽而不茂、筍生冬日、覺梓里之尤甘、客秋之蓴菜香時、堂上之魚輈返矣、枚欲再行迎養、則衰年有恙、難涉關河、倘遠詢平安、則隅坐無人、誰調湯藥、在親闈喜少懼多之日、實人子難進易退之時、瞻望鄉關、何心簪笏、夫人情於日暮頹唐之際、顧子孫侍側、而能益精神、儒生于方寸瞀亂之餘、雖星夜辦公、而必多叢脞、在朝廷無枚數百輩、未必遽少人才、在老母撫枚三十年、原爲承歡今日、情雖殷于報國、志已決于辭官、第養之一言、固

環 Hoan, armillæ, monile : annulus, circulus : cingere.
萱 Hiuen, hemerocallis fulva.
蓴 Choen, limnanthemum peltatum.
輈 Ping, P'ien, currus levis.
關 Wei, laterales januæ.
瞀 Meou, obscura acies : turbatus : 瞀, Mo, oculus obscurus.
脞 T'souo, concisa caro : 叢脞, minutus, sine magno consilio.

(1) Tempus cogitat, quo paupera mater, rerum vel necessariarum jacturâ, ipsius educationi providit.

(2) Tempus educationis transiit, at cura, qua mea veluti Mentsii mater me prosecuta fuit, adhuc superest.

(3) Dum 曾子 Confucium secutus in T'chou regno versaretur, magnam sensit ad matris memoriam animi commotionem, et dein scivit eo ipso temporis matrem ad filii cogitationem digitum momordisse. Dum 仁傑 in montem 大行 ascenderet, conversus vidit solivagam albam nubem, dixitque astantibus matrem sub ea residere; unde diu oculis secutus, nonnisi illa evanescente abiit.

Digitized by Google

tractas penitus armillas cnasonesque (1) : reliqua amarities desiit morderi, at fractus radius adhuc superest (2); et haud dum non digitus secutus cor doluit, oculusque cum nube revolavit (3). Postquam acceperim miniati throni beneficium, potui offerre tabulati strati oblectamentum, vereque irradiata pollicaris herba subservii voluntati octo annos (4) : at hemerocallis amans patriæ regionis, plantata *Fluvii septentrione* minime viruit; bambusa nata hiemali die, sensit paternam domum magis dulcescere; et transacto autumno limnanthemi fragrantis tempore, genitricis ex otaria currus rediit jam (5). Ego si velim rursus ire exceptum ministraturus, tunc affecta ætas cum infirmitate difficile peragrabit claustra et fluvios; et si eminus perconter valetudinis statum, tunc angulari sedi deficiente homine, quis miscebit juscula et medicinas? Quo genitricis domo solatia deficiunt timoresque abundant dies, vere ejus filio difficile progrediendi facileque regrediendi tempus est : longe prospicienti patria claustra, quænam voluntas cnasonis tabellæque (6)? Et hominis natura in solis vespertini inclinantis humi tempore, respiciens filios nepotesque assistentes lateri, sic potest augere vitales spiritus: et litteratus vir in cordis præpropere turbati tempore, licet intempesta nocte digerat publica, tamen certe multis scatebit erroribus (7). Quoad regiam curiam, desint *Mei* centeni et centeni, haud certe continuo deficient homines habiles; quoad senem genitricem, fovit *Mei* triginta annos, proprie ut reciperet solatium hodierna die. Studium licet ardeat ad retribuendum gubernium, animus jam stat in valedicendo magistratui : at si ministrandi illud

---

(4) Miniatus thronus designat imperialem; tabulatum stratum designat planam sellam ad matrem gestandam; pollicaris herbula verno sole irradiata designat filium matris beneficiis imbutum : dictiones sunt e libris deductæ.

(5) Hemerocallis designat matrem; Ho yang alludit ad persicis prunisque consitum districtum. Incessebat hiems, cum 孟仁, agnomine 宗 nomine 恭武, audivit matrem bambusæ turionem avere; hortum adiit, ingemuit, et bambusa illico germinavit. 張翰, ad autumnalis venti flatum cogitans Sonkianensis limnanthemi jusculum labracisque minutal, statim domum rediit. Ex otaria erat mulierum currus.

(6) Cum ingravescens genitricis ætas nonnisi timori det ansam, filius nequit habere serviendi principi voluntatem : crinale, quod homines ipsi olim deferebant, et tabella designant magistratum, juxta 滕王閣序.

(7) Senior genitrix videns me, poterit recreari; et ego animo sic inquietus, vel si summa diligentia negotia geram, errare cogar.

Digitized by Google

與須所難緩、而終之一字、非人子所忍言、且高堂之年齒未符、或恐事違成例、大府之遣逢難再、未免官愛江南、茲當五內焚如、忽爾三秋疢作、思歸無路、得疾爲名、伏願明公、念枚烏鳥情深、允其養親之素志、憐枚犬馬力薄、准以乞病之文書、實緣依戀晨昏、退而求息、非敢膏肓泉石、借此鳴高、得蒙篆攝有人、卽當星馳就道、或老人見子、頓減沉痾、則故吏懷恩、還思努力、此日得歸膝下、皆仁人之曲體鯫生、他年重謁軍門、如嬰兒之再投慈母、

謝渤海相公元旦賜鹿豕鵝鴨等物及福字啟　清朝袁枚

天晴元日、羣歌燮理之功、春滿軍門、敢忘起居之禮、歲逢甲午、律應東風、出臥雪之蓬廬、作向陽之草木、手板投衆官以後、吏隱途分、荷衣拜畫戟之前、山林

疢 Chan, febris.
盲 Mong, pupilla orbus.
篆 Tchoan, campanæ zona: 篆字, antiqua scriptura, sigillis apta.

鯫 Tseou, 鯫取 T'sien, piscículi albi aquâ supernatantes = 鯫生 homo levis, ad profunda non descendens.
渤, Pou, pars maris orientalis.

(1) Ex una parte matris curam differre nequeo, ex alia nequeo illam in extremis dicere, ut abdicandi facultatem obtineam. Accedit quod matris ætas non ita sit provecta, ut abdicare liceat, et ego sub homine sim, quem non facile alias reperiam.

(2) 泉石膏肓, verba sunt, quibus K'i montis quidam eremicola, 唐高宗 imperatori significavit, solitudinis amorem jam ipsi intima præcordia penetrasse.

Digitized by Google

verbum, equidem uno momento quod difficile differetur, extremorum illud dictum non est illius filius quod feret pronuntiare; et insuper venerandæ genitricis ætate nondum respondente, timendum ne forte res adversetur definitis regulis, tuæque excellentiæ occursu difficile recidente, nequeo quin amem Kiang nan (1). Hinc debens viscera inter velut uri, ex improviso extremo autumno febrem contraxi, cogitantique domuitionem deficiente via, possum morbum facere titulum; pronusque velim clarissimus dominus, considerans meorum pii lycois affectuum profunditatem, suffragetur meo ministrandi parenti consueto animo, miseransque mearum canis equique virium tenuitatem, concedat de excusando morbo supplicem libellum. Vere, quod anxie solliciter mane et vespere, recedo et peto requiem; non quod ausim corde insaniens fontes et saxa, mutuatus hoc resonare altum (2). Consecutus sigillo suffici aliquem hominem, debebo statim accelerato cursu aggredi viam, si forte seniori videnti filium statim levetur profunda infirmitas, et tunc antiquus magistratus memor beneficii reversus cogitabit exerere vires. Hac die posse redire ad genua, totum erit humanum hominem flexilem conformari vulgari alumno; alio anno denuo revisam prætoriam januam, veluti tenellus puer iterum confugiens ad benignum parentem.

---

110. GRATIAS AGENS POU HAI MINISTRO, PRIMÂ ANNI DONANTI CERVINAM, SUILLAM, ANSERES, ANATES ET ALIA, CUM *FELICITATIS* LITTERA, EPISTOLA YUEN MEI.

Cœlo sudo prima die, omnes celebrant concordis temperamenti meritum, vereque implente militarem portam, ausus fuissem oblivisci salutandi ritum (3)? Anno occurrente trigesimo primo tuboque respondente orientali vento, egrediens accubantis nivi casulâ agensque obversam soli plantam, nominis libellum injeci omnium magistratuum postremus, fungentium defunctorumque via discrepante, nelumbiique vestem prostravi depictis insignibus coram, montium sylvarumque homo rudis (4). Dignatus excellentiæ

---

(3) Concors temperamentum specialiter ministro attribuitur. Militaris porta est ministri porta.

(4) Orientalis ventus est vernus ventus. Interroganti olim subpræfecto cur e domo non exiret, respondit quidam sapiens 袁安, magna cadente nive, omnes accubare jacentes. 手板, proprie idem ac quæ olim 笏 et dein 簿 dicebatur, tabella ad principis jussa inscribenda : hîc intelligitur nominis libellus 帖. Nelumbii vestis dicitur munere defunctorum vestis.

Digitized by Google

人野蒙相公溫言婉下異貺遙頒橐倒囷傾伞是華堂之饌色招香引都非邱里之珍視若嘉賓賜之鳴鹿憐其傲態伴以蒼鵝特豚饋食之牲可以薦諸祖考泛水呼名之鴨兼堪寫入詩歌隣里叩門爭看物來相府妻孥動色喧傳恩到貧家更有福字一箋爲老母今秋九十之慶枚伏思福也者求之在已而降之自天者也天子爲九重福主錫之以與相公相公爲一路福星分之以與士女雲藍紙好光生栢葉之華烟墨香濃秀奪梅花之色北堂懸而慈雲永護白髮對而笑口常開不特此也公之愛士人盡知之公之用心誰能及之倘南衙筐篚竟教使者頒來則空谷烟雲難作材官犒勞公慮擾山中之白鶴特交車後之蒼頭如取如攜宛然父子家人之意式飲式食剛在椒盤春酒之天如此曲體人

橐 T'OUO, sacculus, pera utrinque aperta.

囷 K'IUN, rotunda horreatica sporta; quadrata dicitur 倉.

箋 TSIEN, epistola, libellus : papyrum, scriptura.

宛 YUEN, convenienter, quemadmodum : subtilis rima. 宛, nomen regni.

椒 TSIAO, xanthoxylum, piper: montis cacumen : cognomen : nomen urbis regni 楚, sub 春秋.

---

(1) Anatis vox est 鴨.

(2) Imperialis palatii.

(3) *Nubis caerula*, chartæ nomen, qua littera 福 inscripta erat. E fuligine fit

Digitized by Google

tuæ blandis verbis comiter defluis, insolitisque donis peregre demissis, saccum inverti sportamque inclinavi, et dimidiæ erant nobilis aulæ escæ, colore allicientes fragrantiaque inescantes, omnes minime montani tecti dapes. — Considerans tanquam excellentem hospitem, dedisti homini rudentem cervum, amansque ipsius superbum habitum, sociasti cum cinereo ansere. Unicus porcellus offerendarum escarum pars, potest offerri coram avo et patre; vagabundaque aquis vocans sese anas (1), simul potest inscripta ingredi versus cantionesque. Vicini habitantes pulsant januam, certatim visuri res venientes e ministri ædibus, et uxor puerique gestiente vultu clamantes publicant beneficia attingentia pauperem domum. — Præterea est *Felicitatis* characteris unum folium, futurum vetulæ matris nunc ætate nonagenariæ augurium. Ego prostratus cogito felicitatis petitionem pendere a se, sed immissionem ejus a cœlo. Imperator est novem januarum (2) felicitatis dominus, datque eam ut communicet ministro; et minister est toto tractu felicitatis sidus, distribuitque eam ut communicet viris feminisque. *Nubis cærulæ* charta excellens, fulgore gignit cupressi folii splendorem, et fuliginei atramenti odor densus, pulchritudine surripit pruni floris colorem. Boreali aulæ appensâ, blanda mater usque protegitur, canoque crini obversâ, subridens os usque patet (3). — Nec tantum hoc : te amare litterarios homines, universi sciunt hoc; sed tuum attentissimum animum, quis posset assequi eum? Si australis prætorii corbes cistasque, etiamdum fecisses allegatum apportare mihi, tunc vacuæ specûs fumosus vapor difficile evasisset insigni allegato donarii lenimentum (4) : tu cavens turbare monticolam albam gruem, expresse dedisti currus sequaci famulo(5); quasi sumens quasi trahens (6), omnino simili patris in filium domesticive hominis voluntate, ut biberem ut comederem amussim in xanthoxyli disci vernique convivii die (7). Tam belle adhærere hominum affectui et in minimis

---

atramentum.

(4) Si per specialem hominem dona mihi misisses, tunc unde meæ paupertati strena ei danda suppetiisset? 右衛將軍在南 dicitur in 唐 strategia, et 材官 in 漢 libris.

(5) Sub Han, 奴 dicebantur 蒼頭 : tu ergo ne pauperi molestiam inferres, ipsi meo famulo apportanda dona dedisti.

(6) Summa facilitate.

(7) A xanthoxyli disco vocatur prima primæ lunæ dies, quod tunc piper offerri soleat.

Digitized by Google

情、纖微必到、自見平章軍國、雨露皆周、物有盡而意無窮、年漸衰而恩難報、所有銜結之忱、理合肅啟佈謝、

詳文類○欽奉上諭　朱國光寅先

卑職捧讀憲檄、仰見各上臺經營運籌、爲國爲民至意、下吏敢不凜遵、竭蹶趨事、第蒙檄開林縣係中縣、被災減半、應運米七百三十五石、奈林邑情形、民不堪命、今以運米重務、事在至緊、有不得不爲我憲臺瀆陳者、林邑三四年來、旱魃爲虐、麥既無收、穀又不登、富者少資蓋藏、貧者流離載道、死亡相繼、而丁田戶口、已減過半矣、今春得有草根樹皮、和以賑給米粒、延其殘喘、爭奈疫癘大行、病與死半、目今仰望麥秋、又成畫餅、是富者貧、而貧者盡、强者弱、而弱者亡、蕭蕭四壁、風雨凄其、待斃奄奄、塡街塞野、慘苦之極、爲全豫所未有、今若責以運送楚米、以言乎車輛、則山鄉素非所用、以言乎驢騾、兒女已從鬻賣、頭畜又已早盡矣、以言乎人夫、每

(1) Tua voluntas caret modo.

(2) 銜環 et 結草 sensum alias explicavimus.

(3) Ita properanter ut pes passim offendat.

(4) Secundi ordinis districtum, in Ho nan 彰德 præfectura.

(5) Commodare ad id operam, loco tributi.

Digitized by Google

omnino perfecte, per se ostendit æquo libramento temperari regnum, pluvia et rore æque perfectis. — Res habent limitem, at voluntas caret modo (1) : ætas paullatim deficit, indeque beneficium difficile retribuam; quem habeo grati animi sensum (2), rationi congruit ut reverenter aperiens, exhibeam gratias.

---

111. REVERENTER SUSCEPTI SUPREMI MANDATI RES.

Humilis magistratus apprehensis perlectisque auctoritatis encyclicis, suspiciens perspexi omnium superiorum potestatum moliendi cogitata transmittendique molimina pro gubernio et pro populo summum consilium : inferiores administri ausintne haud trepidanter obsequi, perpetuaque offensitatione accurrere executioni (3)? At receptæ encyclicæ recensent *Silvæ* districtum accenseri medioximis districtibus (4), passum calamitate levari medietate, debere transportare oryzæ septingentas triginta quinque decimodias (5). Verum *Silvæ* oppidi conditione, populus impos toterandi vitam : nunc quod transportandi oryzam gravi negotio res versetur in summis angustiis, est quod nequeo quin pro meo superiore præfecto molestus exponam. *Sylvæ* oppidum, tribus quatuorve abhinc annis, siccitatis dæmone fuit vexatum; tritici postquam nulla messis, fruges item non maturuere; ditiores nonnihil subniti obtectis reconditisque, pauperes vage dispersos implere vias, mortuos mortuis continenter succedere, ut homines agrorum familiarumque membra jam imminuerint plus dimidio sane. Isto vere, compotes habendi plantarum radices arborumque cortices, mixtos cum dono datis oryzæ granis, protraxerunt suum fractum anhelitum : at ecce pestifera lue late obeunte, infirmari atque perire dimidium : præsenti tempore enixe sperata tritici messis, item evasit pictum crustulum, unde divites jam pauperati et pauperes absumpti, fortes debilitati et debiles mortui; squalore obsitis quatuor parietibus, ventoque pluviaque algentibus jam, expectantes mortem extremo anhelitu obstruere compita et replere campos : miserabilis afflictionis summum, est totâ Yn quod nondum fuit (6). Nunc si imponatur ut transportantes deferant T'chou oryzam, si sermo de curribus, tunc montana regio ordinarie non iis utitur; si sermo de asinis mulisque, filii filiæque jam exinde venditi sunt, animalia vero jam ocyus eva-

---

(6) Ad antiquam Yn regionem pertinet Ho nan, sicut ad T'chou pertinet Hou pé.

Digitized by Google

之饌、撤盡環簪、餘贈罷含、斷機尙在、未嘗不指隨心痛、目與雲飛、自蒙丹陛之恩、得奉板輿之樂、春暉寸草、養志八年、然而萱愛家鄉、種河陽而不茂、筍生冬日、覺梓里之尤甘、客秋之蓴菜香時、堂上之魚軿返矣、枚欲再行迎養、則衰年有恙、難涉關河、倘遠詢平安、則隅坐無人、誰調湯藥、在親闈喜少懼多之日、實人子難進易退之時、瞻望鄉關、何心簪笏、夫人情於日暮頹唐之際、顧子孫侍側、而能益精神、儒生于方寸瞀亂之餘、雖星夜辦公、而必多叢脞、在朝廷無枚數百輩、未必遽少人才、在老母撫枚三十年、原爲承歡今日、情雖殷于報國、志已決于辭官、第養之一言、固

環 Hoan, armillæ, monile : annulus, circulus : cingere.
萱 Hiuen, hemerocallis fulva.
蓴 Choen, limnanthemum peltatum.
軿 Ping, P'ien, currus levis.
闈 Wei, laterales januæ.
瞀 Meou, obscura acies : turbatus : 瞀, Mo, oculus obscurus.
脞 T'souo, concisa caro : 叢脞, minutus, sine magno consilio.

(1) Tempus cogitat, quo paupera mater, rerum vel necessariarum jacturâ, ipsius educationi providit.

(2) Tempus educationis transiit, at cura, qua mea veluti Mentsii mater me prosecuta fuit, adhuc superest.

(3) Dum 曾子 Confucium secutus in T'chou regno versaretur, magnam sensit ad matris memoriam animi commotionem, et dein scivit eo ipso temporis matrem ad filii cogitationem digitum momordisse. Dum 仁傑 in montem 大行 ascenderet, conversus vidit solivagam albam nubem, dixitque astantibus matrem sub ea residere; unde diu oculis secutus, nonnisi illa evanescente abiit.

Digitized by Google

tractas penitus armillas cnasonesque (1) : reliqua amarities desiit morderi, at fractus radius adhuc superest (2); et haud dum non digitus secutus cor doluit, oculusque cum nube revolavit (3). Postquam acceperim miniati throni beneficium, potui offerre tabulati strati oblectamentum, vereque irradiata pollicaris herba subservii voluntati octo annos (4) : at hemerocallis amans patriæ regionis, plantata *Fluvii septentrione* minime viruit; bambusa nata hiemali die, sensit paternam domum magis dulcescere; et transacto autumno limnanthemi fragrantis tempore, genitricis ex otaria currus rediit jam (5). Ego si velim rursus ire exceptum ministraturus, tunc affecta ætas cum infirmitate difficile peragrabit claustra et fluvios; et si eminus perconter valetudinis statum, tunc angulari sedi deficiente homine, quis miscebit juscula et medicinas? Quo genitricis domo solatia deficiunt timoresque abundant dies, vere ejus filio difficile progrediendi facileque regrediendi tempus est : longe prospicienti patria claustra, quænam voluntas cnasonis tabellæque (6)? Et hominis natura in solis vespertini inclinantis humi tempore, respiciens filios nepotesque assistentes lateri, sic potest augere vitales spiritus: et litteratus vir in cordis præpropere turbati tempore, licet intempesta nocte digerat publica, tamen certe multis scatebit erroribus (7). Quoad regiam curiam, desint *Mei* centeni et centeni, haud certe continuo deficient homines habiles; quoad senem genitricem, fovit *Mei* triginta annos, proprie ut reciperet solatium hodierna die. Studium licet ardeat ad retribuendum gubernium, animus jam stat in valedicendo magistratui : at si ministrandi illud

---

(4) Miniatus thronus designat imperialem; tabulatum stratum designat planam sellam ad matrem gestandam; pollicaris herbula verno sole irradiata designat filium matris beneficiis imbutum : dictiones sunt e libris deductæ.

(5) Hemerocallis designat matrem; Ho yang alludit ad persicis prunisque consitum districtum. Incessebat hiems, cum 孟仁, agnomine 宗 nomine 恭武, audivit matrem bambusæ turionem avere; hortum adiit, ingemuit, et bambusa illico germinavit. 張翰, ad autumnalis venti flatum cogitans Sonkianensis limnanthemi jusculum labracisque minutal, statim domum rediit. Ex otaria erat mulierum currus.

(6) Cum ingravescens genitricis ætas nonnisi timori det ansam, filius nequit habere serviendi principi voluntatem : crinale, quod homines ipsi olim deferebant, et tabella designant magistratum, juxta 滕王閣序.

(7) Senior genitrix videns me, poterit recreari; et ego animo sic inquietus, vel si summa diligentia negotia geram, errare cogar.

Digitized by Google

與須所難緩而終之一字非人子所忍言且高堂之年齒未符或恐事違成例大府之遭逢難再未免官愛江南茲當五內焚如忽爾三秋痁作思歸無路得疾爲名伏願明公念枚烏鳥情深允其養親之素志憐枚犬馬力薄准以乞病之文書實緣依戀晨昏退而求息非敢膏肓泉石借此鳴高得蒙篆攝有人即當星馳就道或老人見子頓減沉痾則故吏懷恩還思努力此日得歸膝下皆仁人之曲體鯫生他年重謁軍門如嬰兒之再投慈母

謝渤海相公元旦賜鹿豕鵝鴨等物及福字啟　清朝袁枚

天晴元日羣歌燮理之功春滿軍門敢忘起居之禮歲逢甲午律應東風出臥雪之蓬廬作向陽之草木手板投衆官以後吏隱途分荷衣拜畫戟之前山林

痁 CHAN, febris.
盲 MONG, pupilla orbus.
篆 TCHOAN, campanæ zona: 篆字, antiqua scriptura, sigillis apta.

鯫 TSEOU, 鯫取 T'SIEN, pisciculi albi aquâ supernatantes: 鯫生 homo levis, ad profunda non descendens.
渤, POU, pars maris orientalis.

(1) Ex una parte matris curam differre nequeo, ex alia nequeo illam in extremis dicere, ut abdicandi facultatem obtineam. Accedit quod matris ætas non ita sit provecta, ut abdicare liceat, et ego sub homine sim, quem non facile alias reperiam.

(2) 泉石膏肓, verba sunt, quibus K'i montis quidam eremicola, 唐高宗 imperatori significavit, solitudinis amorem jam ipsi intima præcordia penetrasse.

Digitized by Google

verbum, equidem uno momento quod difficile differetur, extremorum illud dictum non est illius filius quod feret pronuntiare; et insuper venerandæ genitricis ætate nondum respondente, timendum ne forte res adversetur definitis regulis, tuæque excellentiæ occursu difficile recidente, nequeo quin amem Kiang nan (1). Hinc debens viscera inter velut uri, ex improviso extremo autumno febrem contraxi, cogitantique domuitionem deficiente via, possum morbum facere titulum; pronusque velim clarissimus dominus, considerans meorum pii lycois affectuum profunditatem, suffragetur meo ministrandi parenti consueto animo, miseransque mearum canis equique virium tenuitatem, concedat de excusando morbo supplicem libellum. Vere, quod anxie solliciter mane et vespere, recedo et peto requiem; non quod ausim corde insaniens fontes et saxa, mutuatus hoc resonare altum (2). Consecutus sigillo suffici aliquem hominem, debebo statim accelerato cursu aggredi viam, si forte seniori videnti filium statim levetur profunda infirmitas, et tunc antiquus magistratus memor beneficii reversus cogitabit exerere vires. Hac die posse redire ad genua, totum erit humanum hominem flexilem conformari vulgari alumno; alio anno denuo revisam prætoriam januam, veluti tenellus puer iterum confugiens ad benignum parentem.

---

110. GRATIAS AGENS POU HAI MINISTRO, PRIMÂ ANNI DONANTI CERVINAM, SUILLAM, ANSERES, ANATES ET ALIA, CUM *FELICITATIS* LITTERA, EPISTOLA YUEN MEI.

Cœlo sudo prima die, omnes celebrant concordis temperamenti meritum, vereque implente militarem portam, ausus fuissem oblivisci salutandi ritum (3)? Anno occurrente trigesimo primo tuboque respondente orientali vento, egrediens accubantis nivi casulâ agensque obversam soli plantam, nominis libellum injeci omnium magistratuum postremus, fungentium defunctorumque via discrepante, nelumbiique vestem prostravi depictis insignibus coram, montium sylvarumque homo rudis (4). Dignatus excellentiæ

---

(3) Concors temperamentum specialiter ministro attribuitur. Militaris porta est ministri porta.

(4) Orientalis ventus est vernus ventus. Interroganti olim subpræfecto cur e domo non exiret, respondit quidam sapiens 袁安, magna cadente nive, omnes accubare jacentes. 手板, proprie idem ac quæ olim 笏 et dein 簿 dicebatur, tabella ad principis jussa inscribenda : hic intelligitur nominis libellus 帖. Nelumbii vestis dicitur munere defunctorum vestis.

Digitized by Google

人野、蒙相公温言婉下、異貺遙頒、橐倒囷傾、半是華堂之饌、色招香引、都非邱里之珍、視若嘉賓、賜之鳴鹿、憐其傲態、伴以蒼鵝、特豚饋食之牲、可以薦諸祖考、泛水呼名之鴨、兼堪寫入詩歌、隣里叩門、爭看物來相府、妻孥動色、喧傳恩到貧家、更有福字一箋、爲老母今秋九十之慶、枚伏思福也者、求之在己、而降之自天者也、天子爲九重福主、錫之以與相公、相公爲一路福星、分之以與士女、雲藍紙好、光生栢葉之華、烟墨香濃、秀奪梅花之色、北堂懸而慈雲永護、白髮對而笑口常開、不特此也、公之愛士、人盡知之、公之用心、誰能及之、倘南衙筐篚、竟教使者頒來、則空谷烟雲、難作材官犒勞、公慮櫌山中之白鶴、特交車後之蒼頭、如取如攜、宛然父子家人之意、式飲式食、剛在椒盤春酒之天、如此曲體人

橐 T'ouo, sacculus, pera utrinque aperta.

囷 K'iun, rotunda horreatica sporta; quadrata dicitur 倉.

箋 Tsien, epistola, libellus : papyrum, scriptura.

宛 Yuen, convenienter, quemadmodum : subtilis rima. 宛, nomen regni.

椒 Tsiao, xanthoxylum, piper: montis cacumen : cognomen : nomen urbis regni 楚, sub 春秋.

(1) Anatis vox est 鴨.

(2) Imperialis palatii.

(3) *Nubis caerula*, chartæ nomen, qua littera 福 inscripta erat. E fuligine fit

Digitized by Google

tuæ blandis verbis comiter defluis, insolitisque donis peregre demissis, saccum inverti sportamque inclinavi, et dimidiæ erant nobilis aulæ escæ, colore allicientes fragrantiaque inescantes, omnes minime montani tecti dapes. — Considerans tanquam excellentem hospitem, dedisti homini rudentem cervum, amansque ipsius superbum habitum, sociasti cum cinereo ansere. Unicus porcellus offerendarum escarum pars, potest offerri coram avo et patre; vagabundaque aquis vocans sese anas (1), simul potest inscripta ingredi versus cantionesque. Vicini habitantes pulsant januam, certatim visuri res venientes e ministri ædibus, et uxor puerique gestiente vultu clamantes publicant beneficia attingentia pauperem domum. — Præterea est *Felicitatis* characteris unum folium, futurum vetulæ matris nunc ætate nonagenariæ augurium. Ego prostratus cogito felicitatis petitionem pendere a se, sed immissionem ejus a cœlo. Imperator est novem januarum (2) felicitatis dominus, datque eam ut communicet ministro; et minister est toto tractu felicitatis sidus, distribuitque eam ut communicet viris feminisque. *Nubis cærulæ* charta excellens, fulgore gignit cupressi folii splendorem, et fuliginei atramenti odor densus, pulchritudine surripit pruni floris colorem. Boreali aulæ appensâ, blanda mater usque protegitur, canoque crini obversâ, subridens os usque patet (3). — Nec tantum hoc : te amare litterarios homines, universi sciunt hoc; sed tuum attentissimum animum, quis posset assequi eum? Si australis prætorii corbes cistasque, etiamdum fecisses allegatum apportare mihi, tunc vacuæ specûs fumosus vapor difficile evasisset insigni allegato donarii lenimentum (4) : tu cavens turbare monticolam albam gruem, expresse dedisti currus sequaci famulo(5); quasi sumens quasi trahens (6), omnino simili patris in filium domesticive hominis voluntate, ut biberem ut comederem amussim in xanthoxyli disci vernique convivii die (7). Tam belle adhærere hominum affectui et in minimis

---

atramentum.

(4) Si per specialem hominem dona mihi misisses, tunc unde meæ paupertati strena ei danda suppetiisset? 右衛將軍在南 dicitur in 唐 strategia, et 材官 in 漢 libris.

(5) Sub Han, 奴 dicebantur 蒼頭 : tu ergo ne pauperi molestiam inferres, ipsi meo famulo apportanda dona dedisti.

(6) Summa facilitate.

(7) A xanthoxyli disco vocatur prima primæ lunæ dies, quod tunc piper offerri soleat.

Digitized by Google

情、纖微必到、自見平章軍國、雨露皆周、物有盡而意無窮、年漸衰而恩難報、所有銜結之忱、理合肅啟佈謝、

詳文類○欽奉上諭　朱國光寅先

卑職捧讀憲檄、仰見各上臺經營運籌、爲國爲民至意、下吏敢不凜遵、竭蹶趨事、第蒙檄開林縣係中縣、被災減半、應運米七百三十五石、奈林邑情形、民不堪命、今以運米重務、事在至緊、有不得不爲我憲臺瀆陳者、林邑三四年來、旱魃爲虐、麥既無收、穀又不登、富者少資蓋藏、貧者流離載道、死亡相繼、而丁田戶口、已減過半矣、今春得有草根樹皮、和以賑給米粒、延其殘喘、爭奈疫癘大行、病與死半、目今仰望麥秋、又成畫餅、是富者貧、而貧者盡、强者弱、而弱者亡、蕭蕭四壁、風雨凄其、待斃奄奄、塡街塞野、慘苦之極、爲全豫所未有、今若責以運送楚米、以言乎車輛、則山鄉素非所用、以言乎驢騾、兒女已從鬻賣、頭畜又已早盡矣、以言乎人夫、每

(1) Tua voluntas caret modo.

(2) 銜環 et 結草 sensum alias explicavimus.

(3) Ita properanter ut pes passim offendat.

(4) Secundi ordinis districtum, in Ho nan 彰德 præfectura.

(5) Commodare ad id operam, loco tributi.

Digitized by Google

omnino perfecte, per se ostendit æquo libramento temperari regnum, pluvia et rore æque perfectis. — Res habent limitem, at voluntas caret modo (1) : ætas paullatim deficit, indeque beneficium difficile retribuam; quem habeo grati animi sensum (2), rationi congruit ut reverenter aperiens, exhibeam gratias.

---

111. REVERENTER SUSCEPTI SUPREMI MANDATI RES.

Humilis magistratus apprehensis perlectisque auctoritatis encyclicis, suspiciens perspexi omnium superiorum potestatum moliendi cogitata transmittendique molimina pro gubernio et pro populo summum consilium : inferiores administri ausintne haud trepidanter obsequi, perpetuaque offensitatione accurrere executioni (3)? At receptæ encyclicæ recensent *Silvæ* districtum accenseri medioximis districtibus (4), passum calamitate levari medietate, debere transportare oryzæ septingentas triginta quinque decimodias (5). Verum *Silvæ* oppidi conditione, populus impos toterandi vitam : nunc quod transportandi oryzam gravi negotio res versetur in summis angustiis, est quod nequeo quin pro meo superiore præfecto molestus exponam. *Sylvæ* oppidum, tribus quatuorve abhinc annis, siccitatis dæmone fuit vexatum; tritici postquam nulla messis, fruges item non maturuere; ditiores nonnihil subniti obtectis reconditisque, pauperes vage dispersos implere vias, mortuos mortuis continenter succedere, ut homines agrorum familiarumque membra jam imminuerint plus dimidio sane. Isto vere, compotes habendi plantarum radices arborumque cortices, mixtos cum dono datis oryzæ granis, protraxerunt suum fractum anhelitum : at ecce pestifera lue late obeunte, infirmari atque perire dimidium : præsenti tempore enixe sperata tritici messis, item evasit pictum crustulum, unde divites jam pauperati et pauperes absumpti, fortes debilitati et debiles mortui; squalore obsitis quatuor parietibus, ventoque pluviaque algentibus jam, expectantes mortem extremo anhelitu obstruere compita et replere campos : miserabilis afflictionis summum, est totâ Yn quod nondum fuit (6). Nunc si imponatur ut transportantes deferant T'chou oryzam, si sermo de curribus, tunc montana regio ordinarie non iis utitur; si sermo de asinis mulisque, filii filiæque jam exinde venditi sunt, animalia vero jam ocyus eva-

---

(6) Ad antiquam Yn regionem pertinet Ho nan, sicut ad T'chou pertinet Hou pé.

Digitized by Google

米三斗、需夫一名、必二千五百餘名之夫、方足一運、此二千五百餘人、大約皆饑餓餘生、重病方痊之輩、使之遠赴千里、無論費固不支、卽力亦不能勝任、徒使枉塡溝壑、未必克濟運務、與言及此、卑職已不勝膽裂手戰、猥係不能奉職、致悞公務、自罹罪戾、夫復何辭、但卑職身在地方、目擊苦楚、隱匿不行上告、是干嚴例之不貰、合將林民困苦情形、備由具詳、伏乞憲臺俯念林民於八府一州之中、獨苦特甚、免其領運、則全活餘生、非淺鮮也、卑職未敢擅便、爲此云云、

檎獲大盜詳文　黃六鴻子正

看得王可習父子、亘古奇兇也、又有吳大郎、李培與等、四方烏合、以爲之黨、是虎而翼矣、潛居郯城五文溝、逼近邳州之境、將二十年、不惟利其僻遠、可以藏奸、抑且恣其荼毒、可以逃罪、故因之惡燄日熾、亦惟任意所爲、無復忌憚也、平日往來、多佩刀騎馬、持弓挾矢之人、夜聚曉散、出沒不常、附近皆知爲响馬之領袖、而側目不敢言、獨東

(1) Wang ko si filius, Yu hai pater appellabatur.

(2) 郯城 districtus, sub Chantonensi 沂州 præfectura: 邳州 sub Kiannanensi 徐州 præfectura.

(3) Ita dicuntur qui aperte latrocinium agunt, equum proinde conscendentes tintinnabulis resonantem.

Digitized by Google

nuerunt; si sermo de hominibus, singula oryzæ terna modia exigunt bajulum unum, et omnino bis mille quingenti et amplius bajuli, tunc sufficient uni transportationi. Isti bis mille et quingenti amplius homines, generatim omnes penuriæ famique superstites viventes, gravique morbo vix convalescentium genus : mittendo illos longe peragratum mille stadiis, ne dicam sumptus certe non suffecturos, vel vires etiam non valebunt ferre onus; frustra mittentur inique replere canales fossasque, quin certe possit confici transportationis negotium. Cum sermo devenerit huc, humili magistratui jam intolerabiliter animus scinditur manusque contremiscit. Utique quod non valeam gerere munus, adducor fraudare publicum negotium, et a se incurrenti peccati noxam, huic amplius quænam excusatio? Verum ignobili magistratui corpore versanti in loco, oculis offendenti miseriam, suppressam celare quin transmitterem superioris notitiæ, esset transgredi severam legem nequaquam condonandum. Jure allata *Sylvæ* populi miseriarum conditione, persequens causas singillatim expono, pronusque rogo superiorem auctoritatem, ut dignata cogitare *Sylvæ* populum, inter octo præfecturas unamque subpræfecturam, solum afflictari speciali gravitate, parcat illi suscipere transportationem; sicque integram vivere superstitem vitam, non erit modicum jam. Ignobilis magistratus haud ausus assumere arbitrium, propterea dicta dixi.

---

112. CAPTURÆ MAGNI LATRONIS DISTINCTA ENARRATIO.

Deprehendere potui Wang k'o si, patrem filiumque, tota antiquitate monstruosos tyrannos esse (1) : prætereaque quum Ou ta lang, Li p'ei hing aliique, e quatuor angulis ut corvi colligerentur ad faciendam ipsis societatem, scilicet tigrides immo alatas fuisse. Clam habitantes T'an t'cheng districtus *Quinque decempedarum canalem,* arcte prope P'ei tcheou districtus limites (2), circiter viginti ab annis, non modo adjuti illius segregata remotione potuerunt inde occultare scelera, verum etiam spargentes sua amara toxica potuerunt inde effugere noxam : proptereaque ex hoc iniquitatis flamma quotidie flagrantiore, utique nonnisi pro lubito quod agebant, nulla amplius timoris formidine jam. Ordinariis diebus euntes redeuntes, plerique accinti gladio, conscendentes equum, tenentes arcum, ferentes sagittas homines; noctu congregari diluculo separari, prodire et evanescere nulla stabilitate. Adjacentes vicini omnes sciebant esse tinnientium equorum (3) manuductores, at limis oculis non audebant hiscere.

Digitized by Google

振恃其强勇、欲與抗衡、又因比鄰莊宗魁、將地三頃五十餘畝、獻玉海父子、東振以其近已、有垂涎之意、故縱驢猪恣其蹂躪、可習率人携牛具往田、曾戳死其一猪、東振瞋目謾罵、發其陰私、謂王家父子、仗着响馬的勢子、降着俺甚麽、斯言也、不過一時衝口之談、豈料遂爲傷心之怨、殺機萌于此矣、于是玉海招集惡黨、吳大郎、李乾西、張四等、在家密謀、使張四往約蘇大、李胖子、一以莽撞見推、一以老練可恃、又使乾西卜日、定于六月初六日舉事、時方五月二十日、而部署整嚴若此、其處心積慮、不殺不休矣、至初六日午後、玉海可習、同李培與、吳大郎、蘇大等、並跨蹇驢、暗藏兇器、先後而行、皆取齊于澇溝東嶺、獨留培與看驢、餘隨玉海、至東振屋後麻地中、時將二鼓矣、玉海慮東振識認、持鎗把守後路、使乾西、張四、把守前門、可習用紅土塗面、與吳大郎等、越牆而入、東振方與其子、并徐小成、吳銀、露臥中庭、習舉手一鎗、刺中東振心口、猶驚問是誰、而陪子一刀、軟肋又一刀、東振雖勇如賁育、亦無所施其技矣、殆東振既死、可習等膽粗手滑、逢人便殺、雖長跪乞命、而婦人之外、無一得免、其立時殺死者

Solus Tong tchen, fretus sua robusta fortitudine, volebat ei contendere paritatem; dein quum continenter vicinus Tchoang tsong k'oei, sumens terræ ter centum quinquaginta plus jugera, obtulisset Yu hai patri filioque, Tong tchen, quod ea proximarent sibi, habuit motæ salivæ sensum, proptereaque immisit asinos porcosque lubito suo terere et proculcare. K'o-si cum hominibus ferentibus bucolica instrumenta petens agros, aliquando transfixum occidit illius unum porcum, et Tong tchen expansis oculis contemptim maledicens, prodidit ipsius occulta secreta dicens : Wang familiæ pater filiusque, freti tinnientium equorum potentia, opprimunt me ad quid? Hæc dicta quidem, nonnisi unius momenti erumpens ore sermo; et ecce tibi statim, ob vulnerati animi odium, occidendi occasio germinavit ex hoc. Unde Yu hai convocatos congregavit malos socios, Ou ta lang, Li k'ien si, Tchang-se aliosque, intraque domum secretim deliberato, misit Tchang-se convenire Sou ta et Li p'ang tse, alterum propter inconsideratos impetus nactum suffragia, alterum propter antiquam experientiam dignum fiducia : tum misit K'ien-si sortiri diem, statuitque in sextæ lunæ sexta die aggredi rem. Tunc erat quintæ lunæ vigesima dies, et omnibus dispositis concinnitate acritateque tanta, ille apposuit animum congessitque curas, nisi occiso non cessaturum. Incessente sexta die, meridiem post, Yu hai et K'o si, cum Li p'ei hing, Ou ta lang, Sou ta aliisque, simul conscendentes strigosos asinos, clamque recondentes lethalia instrumenta, anteriores posterioresve processerunt, omnesque condicto convenerunt ad Lao canalis orientale jugum; soloque relicto P'ei hing custodire asinos, ceteri sequentes Yu hai accesserunt Tong tchen domum pone, cannabiferum ad solum. Tunc prope secunda vigilia erat : Yu hai cogitans a Tong tchen cognitum iri, tenens lanceam suscepit custodiendam posticam viam, misitque K'ien-si et Tchang-se sumere custodiendam anticam januam; K'o si, e rubra ochra oblita facie, cum Ou ta lang aliisque transiluit murum et ingressus est. Tong tchen tunc, cum suis filiis atque Siu siao t'cheng et Ou yng, sub dio jacebat medio cavædio : Si, elevata manu, ictu lanceæ feriens attigit Tong tchen cordis ingressum, et adhuc commotione quærenti quis esset, jam collo ictus gladii, mollique lateri alius ictus gladii. Tong tchen licet fortis sicut Pen et Yu, tamen deficiebat quo exereret suam dexteritatem : cumque Tong tchen jam obiverit, K'o-si ceterisque animus grandior manusque agilior; offendentes aliquem statim occidebant, et licet recta genuflexus rogaret vitam, tamen, mulieres præter, nemo unus obtinuit veniam. Qui ipso momento occisi sunt, tres homines, scilicet Li tong tchen, ejusque

Digitized by Google

三人、曰李東振也、振之第一人、曰東振之第六子李[illegible]也、第七子李小[illegible]也、其中鎗殺刀知于莊四宅上、次日身死者非東振之子、受傷稍輕、得不死者二人、曰徐小成也、[illegible]也、其斫傷頭顱、去頂皮一片、黑夜倉忙、即以白棉單裹首、可習等認爲同夥、不行窮追、負傷奔至南鄰、生員李靖忠家、叩門求救、靖忠鳴鑼吶喊、賊始解散、得漏命鋒刃之下者一人、曰振之第三子李小一也、其相去一牛鳴地、賊猶押徐小成引路、并欲往殺、因靖鳴鑼、賊始舍去、得不死者二人、曰振之第二子李小九、第四子李小二也、此皆卑職、單騎親至東振死地、驗可習等往來之跡、問東振等被殺之形、屍親鄰佑之言、與可習先後口供、適相脗合、益可以見此事之非常慘變、而玉海父子、結黨殺人、必欲盡東振之種類而後已、其忍心害理、抑何至此極哉、至究其所得之贓、實無一物可指、蓋東振窶人、觀其所居土屋數椽、偪窄倒敝、原無厚藏、可恣剽刦、而玉海父子、乃志在報仇、不在劫財、如當日地方之初報、並無拿去財物、非虛語也、其持兵拒捕、鎗戮營兵、種種兇

追至屋外戮傷

quintus filius Li yuen, et septimus filius Li siao he. Qui persecutus ad domum extra, vulnere confossus in Tchoang-se territorio, postera die vita excessit, unum individuum, scilicet Tong tchen sextus filius Li siao loan. Qui feriti lancea petitique gladio, cogniti non esse Tong tchen ipsius filios, suscepto vulnere paullo leviore, potuerint non occumbere, duo individua, scilicet Siu siao t'cheng et Ou yng. Qui, impacta vulnere capitis calva, detractoque sincipitis pellis frusto, obscura nocte trepidanti properatione statim cum albi gossypii fascia obvolvit caput, et, K'o si aliisque putantibus esse ejusdem societatis nec adeo ad extremum persequentibus, trahens vulnus aufugerit ad australis vicini baccalaurei Li tsing tchong domum pulsataque janua rogaverit salutem, et Tsing tchong pulsante tympanum et edente clamores, latronibusque tunc fuga dispersis, obtinuerit expedire vitam acutis sub mucronibus, unum individuum, scilicet Tchen ipsius tertius filius Li siao i. Qui inde distantes unius bovini mugitus spatio, latronibus etiam coacto Siu siao t'cheng ducere viam, simul volentibus ire trucidatum, cumque Tsing pulsavit tympanum, latronibus tunc missos facientibus, potuerint non mori, duo homines, scilicet Tchen ipsius secundus filius Li siao kieou et quartus filius Li siao eul. Pro his omnibus, humilis magistratus unico jumento ipsemet adivi Tong tchen mortis locum, probare K'o si aliorumque ultro citroque vestigia, interrogare Tong tchen aliorumque interfectorum circumstantias; mortuique consanguineorum vicinorumque dicta, cum K'o si anterioribus posterioribusque oris confessionibus, examussim invicem cohærent: magisque fas est videre hujus rei minime ordinariam lamentabilem vicem, atque Yu hai patrem filiumque, conjunctis sociis occidentes homines, omnino voluisse exterminare Tong tchen seminis genus, et tunc vero cessare: eorum crudelis animus lædens rationem, at quomodo devenerit eo extremitatis! Quoad examinandam ipsi quam tulerint prædam, revera nec una res potest indicari. Sane Tong tchen pauper homo; videndo ipse quæ habitabat terreæ domus aliquot cubicula, arcta, angusta, inclinata, ruinosa, naturaliter nullus opimus thesaurus poterat determinare direptionem; Yu hai vero patris filiique, eorum mens erat in rependendo odio, non in diripiendis opibus; utque illa die pagarchus initio significavit, omnino nullas abstulisse opes, non est mendax dictum. Illos apprehensis armis restitisse captoribus, lanceisque ferivisse castrorum milites, omnigenas feritatis iniquitatisque circumstantias, superiore libello jam exposui clare,

Digitized by Google

悖情形、前詳業已敘明、不敢復贅、總之王可習者、梟過豺狼、惡同檮杌、又廣結匪人、父子肆虐、不獨弁髦官法、直敢草菅民命、俄頃之間、手刃三人、不煩刑訊、供吐如畫、按律寸磔、夫復何辭、其父王玉海、發蹤指示、屠戮滿門、實爲罪魁、造意者斬、律例炳然、但既伏天誅、無庸再議、李培與雖未傷人、然已同行、觀其欲辭玉海回家、你做這樣事、休連累我之語、已知其不可免矣、姑引謀殺人、不加功者律、擬流、已有餘辜、李小五係培與之子、殺人既不同謀、拒捕亦無兇械、羣然突出、被縛當場、審係無辜、釋之非縱、莊宗魁、即李瑗初告之莊四也、與東振逼鄰而遠交玉海、瑗等、不無飲恨、且懼玉海兇燄、不敢遽行指斥、故告宗魁爲首、意借宗魁、以供玉海、此屍親確實苦情、但細加研審、止有獻地根由、並無知情實據、姑引不應律重杖、吳大郎殺人獨狠、拒捕爭先、實爲惡黨之首、中箭身殞、得全首領、幸矣、其餘蘇大李胖子等五名、或住居隔省、或逃避遠方、已經移關給批、嚴行緝捕外、緣大獄不敢久稽、合先具招詳解、

(1) Pilei genus, qui nonnisi cum imponendi pileum fit ritus usui est, et dein ut inutilis abjicitur : adeoque abjiciendi significatione adhibetur.

Digitized by Google

nec audeo iterum repetere. — In summa, Wang k'o si iste, immanitate superat lupos, malitia exequat belluas, et insuper late colligatis facinorosis hominibus, pater filiusque relaxata tyrannide, non solum abjecerunt (1) præfectorias leges, verum ausi flocci habere civium vitam, unius momenti spatio manu feriverunt tres homines : quin gravarer quæstionis examine, confessio exprompta veluti pictura; juxta leges frustatim intercisio, hæc jam quomodo excusaretur? Et patri Wang yu hai, qui inchoans vestigia nutuque indicens cædi tradere totam domum, vere fuit peccati caput auctorque consilii, obtruncationis lex clara est : at cum subierit cœli punitionem (2), nihil attinet amplius deliberare. Li p'ei hing, licet nullum vulneraverit hominem, at cum simul iverit, considerando ejus sub valedicendum Yu hai, revertendumque domum, *tu fecisti hujusmodi rem, noli simul implicare me* illud dictum, jam intelligitur ipsi nec posse condonari : interim applicans molientis occidere hominem nullo superveniente effectu legem, judico exulantem adhuc habiturum superstitem noxam (3). Li siao ou est P'ei hing ipsius filius : occidendi alios cum non participaverit consilium, resistendoque captoribus etiam vacaverit diris instrumentis, conglobatim erumpens fuit ligatus involutusque negotio; judicans esse innocentem, solvi illum quin dimiserim. Tchoang tsong k'oei, scilicet Li yuen primæ accusationis Tchoang-se est : cum Tong tchen proxime vicinum et tamen procul coivisse Yu hai, Yuen aliique non nihil biberunt indignationis; et insuper timentes Yu hai diras flammas, non audebant statim denuntiare, adeoque accusarunt Tsong k'oei tanquam caput, animo mutuandi Tsong k'oei ad denuntiandum Yu hai. Hæ mortui consanguineorum vere existentes miserabiles circumstantiæ; at accurato apposito examine, tantum habetur offerendi terras primitivum factum, nullumque est scivisse rem certum testimonium : interim applicata *non debentis* lege, graviter vapulabit. Ou ta lang, occidendo alios unus ardentior, resistendoque captoribus contendens primas, certe erat iniqui cœtus caput; feritus sagitta vitam amisit, potuisse servare capitis collum fortunatus jam. Hos præter, Sou ta, Li p'ang tse aliique, quinque individua, vel manent conterminis provinciis, vel aufugerunt longinqua regione : jam transmisi notitiam tradidique sententiam severe exequendi capturam; et præter hoc, quod majorem causam non audeo diu procrastinare, decet prius exhibere confessionem distinctamque explanatio-

(2) Vita jam decesserit scilicet.

(3) Pœna minor quam crimen.

Digitized by Google

餘俟獲日、另結可也、

禁溺女典婦詳文　　嵇永福 邇遐

天地以好生爲德、婦道宜從一而終、嚴有溺女之俗、無論貧富皆然、夫虎毒且不食子、況于人乎、矧此呱呱而泣者、甫肇生機、旋罹死網、是可忍也、孰不可忍、至于貧兒乏食、則出典其婦、婦若生子、子屬彼而婦仍歸、此蓋以婦爲本、以子爲利也、甚至甲典之乙、乙復典之丙、一婦而輾轉數人、以夫家爲傳舍、及其碎璧歸趙、亦恬然不以爲恥、職目擊情眞、痛心疾首、請憲通行六屬、勒石嚴禁、如敢故犯、許里鄰首發、治以重罪、一以植天地之和、一以正人道之始、憲臺主持風教、故因條議而幷及之、

詳禁擅取舖行物件　　周亮公 櫟園

看得以官價買民物、致有賠累、民已不堪矣、從未有公然出之舖戶、不給以毫釐之價者、亦未有不給毫釐之價、而尙責其物之精

(1) 嚴州, Tchékianensis præfectura.

(2) Alluditur ad gemmam regno Tchao redditam, ut uxoris in veri mariti domum reditus significetur.

(3) Litteras, per capita de publicis rebus tractantes.

(4) Quotiescumque munus init novus magistratus, totam ei supellectilem præ-

Digitized by Google

nem : ceterorum expectabo capturæ diem, speciatimque concludere fas erit.

---

113. PROHIBENDI SUBMERGERE PUELLAS ET PIGNERARE UXOREM DISTINCTA PETITIO.

Cœlum et Tellus habent amorem vitæ pro virtute, et feminæ regula debet sequi unum sicque finire. Yen præfecturâ (1) est submergendi puellas mos, et sine discrimine pauperes divitesve omnes ita. At tigris crudelis etiam non devorat natos, quanto minus homo? Eo magis quod hujusmodi puerili vagitu plorantes, vix incipientes vitæ vices, statim incurrere mortis retia, id par ferendi, quid non poterit sustinere? — Quod ad pauperes deficiente cibo statim dantes pignori suam uxorem, femina si procreet filios, filii erunt alterius, dum femina rursus reddetur primo : quia habetur femina ut caput, et habentur filii tanquam usura. Eoque devenitur ut unus pigneret illam tali, et talis rursus pigneret illam alii, eademque mulier sic circum obiens aliquot viros, habeat viri domum tanquam diversorium; cumque illa fracta gemma redibit Tchao (2), æque contenta haud rem habeat verecundiæ. Ego oculis offendens rei veritatem, angor animo doleo capite, rogoque auctoritatem ut æque spargat sex subpræfecturis inscripto lapide severam prohibitionem, et si audeatur consulto transgredi, concedat incolis vicinis priores revelare, punirique de gravi peccato, tum ad instituendam cœli terræque concordiam, tum ad corrigendum hominum viæ exordium. Superior potestas auctoritate regit mores institutionemque, ideo secutus *capitum deliberationem* (3) simul attigi hoc.

---

114. PETITIO PROHIBENDI ARBITRARIO SUMERE OFFICINARUM MERCES.

Deprehendere potui, juxta prætorium pretium emi populi merces, ut habeatur supplendi molestia (4), populum jam imparem sustinendi esse. Hactenus nondum fuit quod publice extraheretur aliquid officinæ dominis, quin donarentur de tantulo tantillove pretio : itemque nondum fuit quod, nec dato tantulo tantillove pretio, tamen etiam exprobraretur ipsius rei con-

---

bere debent modico pretio designatæ ad id officinæ, quarum nomina in publicis prætorii litteris consignantur : quæ proinde sui jacturâ pretium supplere debebunt.

Digitized by Google

粗美惡、令之求死不得者、亦未有本非鋪戶、而必令其子若孫承當不替者、有之、自上杭始、自上杭之供應巡漳道始、自借供應巡漳道名色、以資其餘之無窮取索始、巡道之執事旗幟、桌幃座褥、上下鋪陳、既出之鋪戶矣、二十年之前、猶給以半價、十年之前、尚有三分之一、邇來但有供應、並無價值矣、所謂鋪戶者、蓋先年其祖若父、或經營於吳浙、或張肆於本鄉、或歇宿商賈、竟有蠅頭、或充當行戶、分其牙用、雖多賠累諸端、尚有分毫利息、勉力支持、已覺難勝、今兩廣路阻、商賈難行、且向之所謂鋪家者、半登鬼籙、半徙他鄉矣、士之子、尚不恒爲士、農之子、亦不恒爲農、而上杭之鋪戶、則如充閒、蓋有其祖若父既死、其子若孫、卽改而之他業、而鋪戶之名、終不可得而去也、幸而本戶死絕矣、又必累及其親枝、幸而逃之他邑矣、又必連及其姻戚、問有賢有司至、爲自了之計者、則曰、我但不取爾等一物耳、勢必不能通之上、及之下、爲調停之

(1) Chang hang, districtus sub Fou kien 汀州 præfectura. 漳州, Fou kien præfectura.

(2) In Sou tcheou et Tché kiang.

(3) *Muscæ caput*, parvum lucellum.

(4) Officinator ponit sortem; qui vero nullam habet quam ponat sortem, cu-

Digitized by Google

cinnitas ruditasve bonitas malitiave, adducereturque homo quærere mortem quin posset : itemque nondum fuit quod aliquis non esset officinæ dominus, et tamen exigeretur ut ipsius filius vel nepos ferret onus absque defectu. Existere hoc, a Chang hang incepit, a Chang hang subministrante necessaria lustranti Tchang Viario incepit (1), a mutuato subministrandi præbenda lustranti Tchang Viario titulo, ad fulciendum ceteras sine fine exactiones, incepit. Lustrantis Viarii insignia, vexilla, mensæ stragula, sedilium pulvinaria, superioris inferiorisque ordinis officinalia objecta, cum ablata fuissent officinæ dominis, viginti annos ante, adhuc dabatur dimidium pretium, et decem ante annos adhuc habebatur trium partium una : novissime porro, tantum existit subministratio præbendorum, quin ullus pretii valor existat. Qui dicuntur officinarum domini, scilicet antegressis annis, quorum avus aut pater vel quæstum instituerit in Ou et Tché (2), vel aperuerit forum in proprio pago, vel hospitio excipiens mercatores quæsierit aliquod lucellum (3), vel complens vices officinatoris participaverit ejus admorsum lucrum (4) : licet multa præbendorum molestia, omnibus articulis adhuc habebatur modicum lucellum; at exerendo vires suffulciendo sustentandoque, jam sentiebatur difficultas supportandi. Et nunc utriusque Koang via intercepta, mercatores difficile excurrunt : prætereaque antehac qui dicebantur officinarum domini, dimidia pars ingressi Manium catalogum, dimidia transmigrarunt aliam regionem jam; litteratorum filii etiam non semper sunt litterati, agricolarum filii item non semper sunt agricolæ, at Chang hang officinatores vero veluti exilio damnati, quia fuit ille avus aut pater jam mortui, horum filius aut nepos etiamsi mutaverint atque iniverint aliam artem, tamen officinatorum nomen usque non poterunt obtinere ut expungatur : fortunate quidem proprius dominus morte abruperit jam; rursus oportebit onus attingat ejus consanguinitatis ramos : fortunate etiam aufugientes abierint aliam urbem jam; rursus oportebit series attineat ejus cognationis affines. Aliquando erit sapiens præditus munere, qui supremum iniens in se terminandi consilium (5), statim dicet : ego vero non sumam vestrùm quicquam rei; at omnino non licebit extendere id superioribus, applicare id inferioribus : quive iniens temperate componendi modum, statim dicet : ego plura indicam

---

rat aliquando velut socius mercium distractionem, et sic lucri participat. Porro commercii lucrum a dente solet denominari, quod quasi dentibus arripi debeat, ne statim præteriens dilabatur.

(5) De se uno spondendi, suaque tantum facta curandi consilium.

Digitized by Google

衙者、則曰我多報數名、使之衆擎易舉耳、實則不能去其籍、絕其根、[illegible]有求情脫免、受賄更易者、亦必有一名頂替、而後有一名開除、其頂替之人、即出之開除者之口、所報者、非衙門中所共垂涎之人、即彼平素所最恨之人也、一名既入簿中、千年不能更易、今日取紬緞、明日取氈羢、非嫌其色不鮮明、則怒其物之粗惡、道路既阻、又往往取邑中所絕無者、以難之、求之鄉紳而不得、謀之他邑而不能、差役之權、從此尊矣、非曰代爾回官受責、必曰諒情代稟收用、取一物、即有一番之刁難、交一物、即有一番之使費、富者求貧、貧者求死、其來非一日矣、況舖戶之名既當、無論其家之貧富、而富有之名、已四溢矣、貪吏垂涎、奸胥側目、旁枝借出、意外誅求、皆此舖戶二字累之、此其苦、又不止于應當官物而已也、幸近日文武官僚、加意撫字、民少有起色、然相沿已久、若不申請禁革、爲累終自無窮、合無請乞憲臺、嚴批勒碑、永遠禁革、其歷來相傳舖戶、姓名册籍、但有存者、俱令該縣焚燬、其所屬各邑、大小官員、并道標中軍千把總之類、日用蔬菜

(1) Qui scilicet cupiditatem prætorianorum excitat.

(2) Viarius seu viarum Curator, 道臺, habet suos milites: provinciæ prætor

aliquot nomina, ut sic plures fulcientes facilius sustineant : reapsé tamen non potest expungi ille codex, abrumpive illa radix. Aliquando erunt, qui ducti benevolentia liberabunt, receptove pretio immutabunt; attamen oportet sit aliud nomen substituendum, et postea fiet unius nominis abrogatio : qui substituetur homo, scilicet prodibit ex abrogandi ore; et qui indicabitur, si non, prætorium intra, unde omnibus movetur saliva, homo (1), certe ille, tota vita quem maxime oderit, homo erit. Et hujus nomen semel introductum in codicem, mille annis non poterit immutari; et hodie exigetur sericum et rasile, et cras repetentur coactilia et lanea, et si non fastidient eorum colorem minus vividum lucidumque, jam indignabuntur ipsam materiam rudem et malam; viæque quandoquidem obstructæ, etiam passim exigent in urbe quod prorsus abest, ad difficultatem rei, et quæsita re apud nobiles nec tamen inventa, expetendique illam alia urbe deficiente possibilitate, satellitum auctoritas ex hoc nobilitatur jam; et si non dicant : pro te referens præfecto accipiam castigationem, certo dicent : sincera benevolentia pro te monebo accipietque usui. Repetentur quot res, scilicet erit tot vicibus astuta vexatio, et tradentur quot res, scilicet erunt tot vicibus impensi sumptus : et divites quærent depauperari, et pauperes quærent mortem, et sic hactenus, nec est una dies jam. Eo magis quod officinatoris nomine semel obligato, nullomodo consideratur ejus familia paupera an dives, et divitis opulentiæ fama jam circumquaque exundabit; et cupidis officialibus movebitur saliva, et iniqui administri obliquabunt oculos, et indirectis viis expiscabuntur foras præter opinionem cruciabiles exactiones. His omnibus *officinarum domini* duæ litteræ implicantur, et tale quid videtur etiam non solum ad debitas præfectis res terminari. — Feliciter proximis diebus civiles militaresque magistratus impenso animo mulcent foventque, et populus nonnihil habet resurgendi speciem : at vicissim continuata jam diu, nisi si proponatur postulatum prohibendi abrogandique, erunt incommoda usque ultro sine fine. Licet necne, rogo supplex superiorem auctoritatem, severa censura inscripta tabulæ, in perpetuum prohibeat abrogetque; et qui usque adhuc vicissim transmissi fuerint officinarum nominum catalogi codicesque, modo sint superstites, omnes faciat proprium præfectum comburere; et illi quibus præest, variarum urbium majores minoresve magistratus, simulque Viarii (2) stipatorum, Prætoris tribunorum, chiliarcharum centurionumque genus, quotidiani usus legumina, olera, salem, oryzam, pisces,

---

habet suorum militum tribunum, qui visitationum schedas curat introferre.

Digitized by Google

鹽米魚肉等樣、俱發紋銀平買、如官價、擅取一物者、卽報本道、按法解院究治、如此則民命少甦、逃亡復集矣、本道見各舖戶、哭聲動地、不禁激切言之、

寓引逃民事　王際有 書年

審得曹大孫、曹汝典、一係程統三之壻、一係程建極之壻也、統三建極、以抗差糧里長、挈眷潛逃、莫可踪蹟、有催糧之責者、不得不周親是問、夫狡兎之脫也、必營三窟、而謂壻家非其一窟、誰能信之、且今歲田地、二麥頗登、卽欲杳遞、未有不謀諸兒女、遂作神輸鬼運、暗度陳倉以去者、統三建極、應於大孫汝典名下、責以查訪、諭令速歸、如其不返、王章具在、斷不疎縱二人、使先去以爲民望也、

討蠹究贓事　王仕雲 望如

生員劉廷相、與欠餉之曾祖述、郎舅也、郎欠錢糧、追呼及舅、已屬不經、乃衙役羅勝等、旣因廷相、而及廷枋、又因廷枋、而及廷章、輾轉苛

(1) Virgatum argentum, ita dictum quod virgatis lamellis constat, optimum argentum est.

(2) Effatum ex Tsouo memoriis deductum.

Digitized by Google

carnes, aliaque hujusmodi, omnes erogantes virgatum argentum justo emant (1); et si quis prætorio pretio arbitrario exigat aliquam rem, statim admonito proprio Viario, juxta leges tradatur prætori examinandus plectendusque : ita vero populi vita nonnihil reviviscet, fugaque dispersi iterum congregabuntur. Fungens Viarius, videns tot officinatorum gemitus concutere terram, ineluctabili vi commotus profunde, dixi hæc.

---

115. LATIBULIS ATTRAHENTIUM FUGITIVOS CIVES NEGOTIUM.

Examine comperi T'sao ta suen et T'sao jou hing, alterum esse T'cheng t'ong san illius generum, alterum esse T'cheng kien ki istius generum. T'ong san et Kien ki, quod obstiterint exactori tributi et pagi capiti, adducentes uxorem clam aufugerunt, nullo probabili vestigiorum indicio. Habens urgendi tributum officium, non potui quin arcte propinquos ipsos examinarem. Ille callidus lepus aufugiens, certo molitur tres caveas (2), et quod generi familia non sit ejus una cavea, quis poterit credere hoc? Præterea hoc anno agrorum duplex messis bene maturuit : indeque volens noctu transmittere, nondum fuit quin deliberaret apud filios effectu exequendas invisibiles introductiones mirasque transportationes, occultasque transfretationes T'chen tsang (3), sicque abiret. T'ong san et Kien ki, oportet sub Ta suen et Jou hing nomine urgere ut conquirantur, et jubeantur quantocyus reverti. Quod si illi non revertantur, regiæ leges præsto sunt; omnino non relaxandi remittendive duo homines, ne prius profecti inde evadant populi exemplar.

---

116. PLECTENDI HIRUDINES SCRUTANDIQUE PRÆDAM NEGOTIUM.

Baccalaureus Lieou t'ing siang cum debitore tributi Tseng tsou chou maritus et frater scilicet (4). Marito-sororis debente tributum, ursisse et inclamasse ad fratrem, jam est non legitimum : atqui prætorii satellites Louo cheng aliique, cum ex T'ing siang attigerint T'ing fang, rursus ex T'ing fang attigerunt T'ing tchang, versantes reversantesque iniquas exactiones, et ex

---

(3) Tchou ko leang occulte transfretavit T'chen tsang, alio, ac tendebat, ficte ostendens se iturum. Ait ergo : quicumque vult ita se occultare, debet certe, antequam se proripiat, cum suis propinquis tempus locumque condicere, ad necessarias res modo procurandas modo exequendas.

(4) Maritus sororis hujusque frater, vocantur 郎舅.

Digitized by Google

求、因之爲利、則是一人欠粮、禍延九族、有是理乎、此廷相之控、所不能已也、但查所徵銀兩、俱代曾完納、正供收入紅簿、應候祖述到日、追給廷相、其羅勝等、朋奸肆虐、聲勢極雄、及訊千証伍榮等、衙役雖有多人、殺害亦有多戶、乃合所詐而總計之、共數不過三兩而已、名羶而利嗇、此輩亦何樂乎爲此、而爲衆惡之所歸也、羅勝王忠等、各應仗儆、賍追入官、餘屬株連免究、

牒文類○再聘教義學牒　　汪曾垣 元亮

爲再立義學、以廣教育事、照得本縣、爲鄙民子弟、樸魯無文、上年因立義學、已煩聘師訓讀、今查就學日衆、地窄人繁、精力恐難遍及、復訪貴學廩膳生員潘瑀、少年持重、文品共推、薄備聘儀、關書名帖一通、仍煩命役敦請、擇於次年正月某日、就青雲寺公所、設帳以待、使鄙城內外、各聽近便肄業、分一學爲兩學、益寡裒多、施教不虞紛雜、合二師爲一師、成人小子、溯源皆本門牆、後有增設、將益觀誘啟之盛焉、

(1) Ait ergo : baccalaureo oportet omnino satisfieri, cumque ejus argentum pro Tseng tsou chou solutum fuerit, is, cum redierit, debebit imprimis illi summam reddere.

Digitized by Google

hoc agentes quæstum; unde sic uno homine debente tributum, calamitas extenditur novem consanguineis : estne hoc rationabile? Hujusmodi T'ing siang accusatio, quod non debet transire, est : verum explorato, illud receptum argentum, totum pro Tseng solvenda debita præbitione intrasse in rubrum codicem, oportebit expectare Tsou chou adventus diem, et urgere solutionem baccalaureo T'ing siang (1). At ille Louo cheng aliique, sociata nequitia indulserunt vexationibus, fama et auctoritate admodum fortes : cumque interrogaverim oculares testes, Ou yong aliosque, prætorii satellites licet fuerint plures homines, affectæque damno etiam fuerint plures familiæ, attamen collecto quod extorserint atque summatim eo supputato, ejus numerus non excedit tres uncias et nil amplius. Nomen male olens et lucrum modicum! istorum genus quomodo vero delectatur in faciendis his, sicque fieri commune odium quo confluit? Louo cheng, Wang tchong aliique, singuli debebunt fustibus reprimi; acquisitum repeti et ingredi fiscum; reliqui, adnexi arbori rami, eximendi examini.

---

117. SECUNDO PETENS MAGISTERIUM PUBLICÆ SCHOLÆ LIBELLUS.

Pro aliam instituendi publicam scholam, sicque ampliandi institutionis disciplinam negotio. — Certior factus proprio districtu existentes Ling populi minores natu simplices rudesque carere cultu (2), superiore anno ideo institui publicam scholam, jamque gravavi invitare magistrum disciplinam docturum. Nunc edoctus accedentes scholam quotidie plures, locoque angusto hominibusque frequentibus, spiritus vires fortasse difficulter universos attingere; rursusque scrutatus nobilis instituti stipendiarium baccalaureum P'an yu, juvenilis ætatis et continentia gravem, litteris moribusque commune ferre suffragium, parce comparato invitatorii munusculi, conventionis libelli, nominisque schedæ quodam volumine, æque molesto ut jussu apposito studiose invites; selectoque in venientis anni prima luna tali die, eat *Cærulæ nubis* fanum publicis ædibus instituere cathedram, sicque expectet, ut Ling urbem intra et extra, singuli pro lubitu proxima commoditate recipiant disciplinam. Divisa una schola in duas scholas, augendo mancum detrahendoque excessum, traditione disciplinæ non timebitur confusio; conjunctisque duobus magistris in unum magistrum, facti viri parvique pueri, recolendo originem, omnes fundabuntur tuo instituto; et postea si accidet augeri institutio, magis apparebit ductus institutionisque amplitudo.

---

(2) Ling districtus, sub Hou nan 衡州 præfectura.

Digitized by Google

申文類○申復衣頂　　蔡蓮酉

查得劉某已經前道以行劣黜名而尚哀哀爲匍匐之控欲完其既碎之璧青鵠塌翅于長雲引頸思還其舊侶似非下吏所敢與知之但本縣面質多士百口咸符止以曹某開築小故暗入其名以圖准狀雖經辯明而垂棘竟受青蠅之穢其挾人挾妓影響無憑衆結一辭如果此生爲公論所棄掛齒頰而欲吐者則青青子衿人百其身奈何躬爲之質乎燕城飛霜梁獄上書士固有誤入網羅而伏首無所伸其舌者非仁憲揭覆盆而出之奏臺則此生雖摩勵待奮終將骨朽于農圃已耳本縣面驗其人似訥訥然其才詎軼于繩之外者特採士評爲之一鳴

稟帖類○上王撫臺論幾事　　蔡懋德

謹稟卑職謬辱按臺之委奔走三衢連接溫諭跪讀思維以黔淺書生一言老大人輒樂取若此則宇下才智瓌杰之士鼓舞

(1) Olim examen litterarium ad Viarum curatorem pertinebat : unde decretorium baccalaurei examen, etiamnum 道考 appellatur.

(2) E 垂棘 gemmæ famosæ : de viridi musca, recole Carminum II. 65.

(3) Alluditur ad Carminum I. odam 91.

(4) 鄒衍, fideliter serviens 燕惠 regi, per calumniam conjectus in carcerem, ad cœlum ingemuit, et quinta luna cecidit pruina. 劉陽, fideliter serviens

Digitized by Google

118. PROPOSITIO RESTITUENDI TOGAM GLOBULUMQUE.

Comperire potui Lieou quemdam jam fuisse a superiore Viario (1), ob morum defectum, abrogatum titulo, cum rursus gemebundus fecit plenam sollicitudine delationem, volens redintegrare suam jam fractam tesseram. Cineream gruem, dejecta ala ex protensa nube, erecto collo desiderare reddi suis antiquis sociis, videtur non esse humilis magistratus quod ausit interpositus curare. At fungens gubernator coram interrogavi multos litteratos, centumque ora omnia consonant, nonnisi ob T'sao cujusdam ineuntis ædificium modicam causam, temere inductum illius nomen, quod speraretur approbari litem; et licet jam distincte claruerit, attamen nitidam gemmam adhuc pati viridis muscæ labem (2) : illum adhæsisse aliis, adhæsisse mulierculis, umbræ echûsve abest vestigium, omniumque vadimonium idem affirmat. Si vere iste baccalaureus esset publicus sermo quem rejiceret, suspensusque dentibus genisque qui vellet evomi, tunc cærulo juvenes collari (3), homines centeni numero, qui unquam ipsimet fierent ejus sponsores? Yen urbe volavit pruina, Leang carcere ascendit libellus (4) : litteratis utique obtingit inique ingredi rete, et prono capite non habent quo extendant suam linguam. Nisi clemens auctoritas relevet obductam pelvim atque extrahat hominem supplici libello, tunc iste baccalaureus, licet exerat nisus interimque conetur, in finem erit ossa corrupturus in agricolæ campo, et nihil aliud. Fungens gubernator coram consideravi hunc hominem; videtur balbutientis instar : hujusmodi materies qui excederet modulum extra? Expresse collectis litteratorum testimoniis, pro illo semel clamavi.

---

119. DATUM WANG PROVINCIÆ PRÆTORI DE SUBTILIBUS INITIIS RERUM.

Studiose significo. Humilis magistratus, errore dignatus criminalis judiciis procuratione, citatim profectus Trium viarum præfecturam (5), continenter recepi foventes epistolas. Genuflexo perlectis, animo cogitavi, cum caligantis tenuisque alumni unum verbum, seniori celsitudini tuæ statim placuerit admittere tali modo, ergo tutelæ suppositi, ingenio perspicaces dotibusque præstantes litterati, excitati animantur cogitantque eniti quan-

---

Han dynastiæ 漢 imperatoris minori fratri 梁孝王, calumnia impetitus carceri mancipatus fuit, unde libellum ad suæ innocentiæ testimonium edidit.

(5) Scilicet 衛州 præfectura in Tché kiang.

Digitized by Google

思奮何如也、職不暇爲一己感知、而先爲東南半壁額慶矣、屢捧台命、正擬肅復、而檄召適至、卽辭按臺返省、叩首崇階、而布腹心、職更有芻蕘之愚、從來大人君子、立身持正、其心事與天日並皎、而幾事貫密、其意指則鬼神莫知、蓋事機易變、惟密乃成、職閱歷雖淺、而閱嘗侍教名公、嘿揣事幾之成否、往往不爽、卽如譁兵一事、勢在必處、自文武大小吏弁、以至紳士軍民之屬、無不環注而偵上之意指、況弁伍積習、尤以窺瞷爲精神、結左右爲線索、自標營將領哨卒、以至外區水陸關衞之屬、亦無不環注而偵上之意指、一言偶傳、羣耳如響、倘指意一爲若輩所窺、卽先着轉而後着矣、此不但有意傾伺者爲然、卽衆坐之中、無心逗露、而其閒與聞者、或淺夷好事、或身無干係、或意未領會、一不能守如瓶之口、便足悞事、故古人事局未定之先、好謀與沉思并運、其當幾一着、及所行之人、不但愼防屬垣、甚有故紆其迹、以晦之者、職初候平江、

(1) Manibus ad frontem deductis gratulatus sum illis sub tua tutela reperiri. 壁 denotat loci sub jurisdictione positi tractum : 半壁, designat dimidium euronoti tractum, qui Tché kiang provinciam complectitur.

(2) Vile cogitatum, fenisece lignariove dignum.

(3) Similitudo a latrunculorum lusu petitur : vertuntur latrunculi, subvertetur res scilicet.

Digitized by Google

tum jam! Ego carens otio pro uno me retribuendi benevolentiam, in antecessum apud euronoti dimidium tractum expressi gratulationes (1). Sæpius susceptis tuis litteris, ipsum cogitabam reverenter respondere, cum epistolaris accersitus ecce advenit : statim valedicto criminali judici, reverti metropolim adsternere caput sublimibus scalis, atque effundere intimum animum. At ego aliud habeo fenisecis lignariive cogitatum (2). Huc usque magni homines sapientes viri, constituendæ vitæ servandoque recto, suis animi rebus cum cœli sole æque claruere; at initiis rerum requirentibus secretum, eorum animi propositum, jam dæmones spiritusque neque sciebant. Etenim rerum initia facile immutantur, modoque secreta tunc perficiuntur : ego, licet experientia usuque admodum tenui, attamen identidem jam assistens docendus famosis præsulibus, tacite conjiciebam rerum initia perficerentur necne, passimque non erravi. Sit vel tumultuantium militum ipsum factum, necessaria conditione omnino puniendum : a civilibus militaribusque majoribus minoribusve officialibus et galeatis, usque ad cinctutos magnates castrensiumque popellique genus, nulli quin circum intenti rimentur superiorum animi tendentiam: eo magis militares ordines, contracto habitu magis habentes furtivam explorationem tanquam vitalitatem spiritus, colligatique sinixtrorsum dextrorsumque facientes filum funiculumque, a præsidiariorum castrensiumque ducibus vigilibusque, usque ad extimorum locorum maritimum terrestreque claustri præsidiique genus, etiam nulli quin circum intenti rimentur superioris animum; unoque verbo casu transmisso, omnes aures veluti resonabunt, et si animi tendentia semel fiat hujusmodi homines quam suspiciant, statim anterior petitio vertetur in posteriorem petitionem jam (3). Et in hoc non tantum dedita opera limis aspectantes sunt ita; sed omnium sessorum medio, præter animum foras elapsa, jam eos inter qui præsto audierint, seu levi animo ament turbas, seu sibi nulla timenda consequentia, seu mente nondum perceperint notionem, ut non poterunt custodire tanquam lagunculæ os, statim satis ad perdendum negotium. Quapropter antiqui homines, rerum successus antequam certus fuerit, amabant molimen cum secreta consideratione simul versare; iique cum initia primum moverentur, et quoad quos admovebant homines, non tantum sedulo cavebant adhærentes muro, quin etiam consulto detorquebant sua vestigia ut ipsum occultarent. — Ego initio expectans in Sou tcheou (4), dignatus ut remo-

(4) 宿 江, antiqua Sou tcheou denominatio : eo transiturum prætorem expectaverat, cum Tché kiang ad ineundum munus peteret.

Digitized by Google

蒙屏人垂問、且諭以一路不吐一言、直至浙江、見職而始問及、固已仰老大人之沉幾密筭、而今猶贅其詞者、如人子有所效于父母、惓惓無已之誠也、又職等始住、不敢輕通京貴一牘、而老大人身一方之重任、運經緯之壯猷、則朝堂血脉、不可不通、呼吸不可不應、嘗讀王文成集、其平濠勦賊、有疏聞、必有書上王晉溪、想疏所不能盡者、以書宛轉達之、而內外始無忤、以故文成之功、得力于晉溪居多、意或可采乎、役旋先具稟繳、附布區區、伏幸台慈亮詧、

復杭嚴道臺訓練兵士　蔡懋德

謹稟標營等官、欲責其人飲廉泉、所不敢必、第邇來兵情、動以弁領扣尅爲端、故今日弁領、似處不能貪刻之勢、況在省會、有老大人神明彈壓、恤兵愛民、赤誠洞達、雖有貪弁、不覺滌腸洗胃、去歲各區譁動、獨省營帖安、赴義急公者、老大人鼓舞撫輯、自有妙用、而諸弁仰承德意、調信覊縻、不可謂毫無力也、但時事多艱、徵募騷然、浙非無

濠 Hao, fluvius in Ngan hoei : antiquum 鳳陽 urbis nomen.

(1) 動不動, utcumque res se habeat, ducibus detrahitur stipendium.

Digitized by Google

tis aliis demitteres interrogationes, et etiam præciperes ut tota via nec proderem unum verbum, usquedum assecutus Tché kiang videres me et tunc interrogare posses, equidem jam speravi seniorem celsitudinem tuam occultaturam initia secreto consilio; et nunc iterum repeto ipsum sermonem, æmulans filiifamilias habentis aliquid exequendum pro parentibus, animoque agitantis sine intermissu, ingenuitatem scilicet. — Præterea nos ineuntes magistratum, non audemus leviter communicare metropolis magnatibus aliquam epistolam; at senior celsitudo tua, ferens unius regionis grave onus, movensque totius regiminis forte molimen, jam regiæ curiæ vitalibus venis non potest non communicare, reciprocantique respirationi non debet non respondere. Olim legi Wang wen t'cheng collecta : is pacificandæ Hao profligandisque latronibus, quoties informationes significabat, omnino toties epistolam dabat Wang tsin k'i; cogitans, libellus quod non poterat exhaurire, per epistolam bello flexu communicatum iri, atque intus forisque sic abfuturam oppositionem : propter quod Wen t'cheng ipsius meritum obtinuit effectum a Tsin k'i majore ex parte. Idea forte digna admissu, nonne? Cursore revertente, in antecessum parata significationis traditione, adjeci apertionem modici sensus, pronusque spero celsam benignitatem clare examinaturam.

---

120. RESPONSUM HANG ET YEN PRÆFECTURARUM VIARIO DE ERUDIENDIS EXERCENDISQUE MILITIBUS.

Reverenter significo. Præsidiorum castrorumque et hujusmodi præfectis, velis imponere talibus hominibus bibendum abstinentiæ fontem, quod non ausim spondere. At novissime, militaris res quoquomodo (1) habet galeatis ducibus stipendii deductionem tanquam potissimum, propterea que hodierna die galeati duces videntur versari in impossibilitatis cupiendi vexandique conditione. Eo magis quod in provinciæ metropoli adest celsitudinis tuæ præsens numen freno coercens, fovendique milites amandique populum sincerus animus clare patescit : licet essent cupidi galeati, sine sensu abluunt interiora mundantque præcordia. Elapso anno omnibus locis tumultus excitatus; unice metropolis castra pace quieta, accurrentia officio et incumbentia publicis : celsitudo tua excitandi animandique, mulcendi concordandique vere habet insignem artem, atque omnes galeati sursum excipientes egregiam mentem, admixta sinceritate freno continentur, nec dici possunt affatim expertes fortitudine jam. At temporum rebus scatentibus difficultate,

Digitized by Google

事之地、訓練兵士、誠今日一要務、實實訓練、則智勇才技之士、得以自見、是訓練卽識拔也、實實訓練、則衰弱恇怯之卒、自難麋餉、是訓練卽沙汰也、實實訓練、則卽以教演之具、較技藝之精疎爲殿最、一切薦牘、無所用之、是訓練卽甄別也、實實訓練、則將與卒相習、心與貌相習、手與器相習、隱然有家人聯絡之誼、是訓練卽安輯也、倘在今日、卽稍寬歲終之故事、明示獎其調馭之功、而乘青陽之新布、急講求訓練之實、自此以後、破格之賞、不測之罰並行、而且一惟其才力智勇是程、人知激奮、壁壘一新、于以鎭他區之反側、而備意外之不虞、似非迂闊之說也、若訓練之法、與知兵者商之、未敢置喙、適承手諭、附此冒陳、伏惟台慈宥鑒、

照會類○大法欽差上任

爲照會事、照得本大臣、新膺本國大皇帝簡命、派來中國、辦理本國事務、授以欽差全權大臣之柄、已於本月初七日到京、查各國通行之理、凡有欽差大臣、駐劄各國、到任之日、卽應將本國特授國書、親呈於該國國主、

(1) Ex arena aurum deducere.

convocatio subsidiariorum perturbate fit : Tché non est expers turbis regio; disciplinatum exercitium militum, vere hodiernæ diei imprimis necessarium est negotium. Si serio disciplina exerceantur, tunc prudentes, fortes, habiles, dexterique milites, poterunt inde sese ostentare; sicque disciplinatum exercitium jam cognoscendo et promovendo erit. Si serio disciplina exerceantur, tunc fracti, debiles, timidi, pusillanimesque pedites, per se difficile adstringentur stipendiis; sicque disciplinatum exercitium jam arenæ purgandæ erit (1). Si serio disciplina exerceantur, tunc jam per disciplinationis exercitiique instrumenta comparatâ dexteritatis artisque finitione aut ruditate, erunt ultimi et primi, omnibus commendatitiis epistolis non habentibus quo usui sint; sicque disciplinatum exercitium jam distincte discernendo erit. Si serio disciplina exerceantur, tunc duces cum militibus invicem consuescent, interiora cum exterioribus invicem consuescent, manus cum armis invicem consuescent, sensimque habebitur domesticorum arcte colligatorum necessitudo; sicque disciplinatum exercitium jam tranquillæ concordiæ erit. Et si in his diebus utique nonnihil indulgeas anni finis antiquo mori, aperte declarabis præmiare illorum concordis continentiæ meritum; at ad verni influxus novam diffusionem, festinandum disserere et quærere disciplinati exercitii fructum. Ex hoc in posterum, præter ordinem præmia et nulli opinatæ pœnæ simul usurpentur, et immo sint unice illorum habilitas, vis, prudentia et fortitudo, quæ examinentur; homines scient exerere conatus, castraque tota renovabuntur, et ex hoc compescentur aliorum locorum defectiones et obliquitates, atque præcavebuntur præter opinionem casus : videtur non esse absonus aberransque sermo. Quoad disciplinandi exercendique modum, cum callentibus strategiam deliberandus erit; non audeo apponere os. — Modo accepta exarata epistola, adjeci hanc temerariam expositionem, pronusque spero Celsam benignitatem indulgenter inspecturam.

---

121. GALLIÆ MINISTER INIT MUNUS.

Pro certificationis negotio. Notificare possum me, novissime recepta proprii imperatoris nominatione destinatum ad Sinarum regno tractanda proprii regni negotia, cum legati plenæ potestatis ministri auctoritate, jam in hujus mensis septima die pervenisse metropolim. Examinata omnium regnorum universali agendi ratione, quotiescumque aliquis imperialis legatus figit stationem aliquo regno, attingendi munus die, statim debet proprii regni speciatim datas regias litteras ipsemet exhibere illius regni

Digitized by Google

但因中國大皇帝、尚未及授政之年、本大臣是以不請朝覲、仍照前任柏大臣辦理、所有本國各等事件、自今爲始、統歸本大臣辦理、理合照會貴親王查照可也、須至照會者、

恭親王照覆

爲照會事、准貴大臣照會內、稱本大臣已於本月初七日到京、所有本國各等事件、自今爲始、統歸本大臣辦理等因前來、本爵查貴國前駐京大臣、與本衙門商辦各事、均能遵守條約、用敦睦誼、茲貴大臣簡任前來、所有應辦事宜、自必體兩國和好之心、悉臻妥協、與前駐京大臣無異、本爵及諸大臣、不勝忻慰、爲此照覆、須至照會者、

大英欽差授任

爲照會事、照得本大臣、前准我總理各國事務丞相歌、由法通線、咨稱駐劄中華大臣之缺、已選本大臣補授、具奏奉旨依議、欽此、欽遵咨行到本大臣、當經函致貴親王悉知在案、今准歌丞相明文、除飭知本大

(1) Conclusio hæc adhiberi solita, ne quid aliena manu addi possit, significat epistolam ad eum, cui destinatur, esse mittendam.

Digitized by Google

supremo rectori : at quia Sinarum imperator haud dum attigit recipiendi gubernacula ætatem, ego propterea non postulavi regiam admissionem, æque secutus superioris ministri Pé agendi rationem. Sed quæ habentur proprii gubernii cujusvis generis negotia, ex hac die facto initio, universim incumbent mihi tractanda : rationi congruit notificare nobili principi, ut assumere notitiam possit. Oportet adeat certiorandum (1).

---

122. SINICI PRINCIPIS RESPONSUM.

Pro certificationis negotio. Secundum (2) nobilis ministri in certificatione dicentis « *ego jam in hujus mensis septima die perveni metropolim ; quæ habentur proprii gubernii cujusvis generis negotia, ex hac die facto initio, universim incumbent mihi tractanda* » varios articulos mihi allatos, ego titulatus comperi, nobilis gubernii antehac immorantem metropoli ministrum cum nostro prætorio deliberantem tractantemque varia negotia, æquabiliter scivisse se conformare articulis fœderis, indeque ampliasse concordiæ necessitudinem. Nunc Excellentia tua designata muneri huc accedens, quæ habebit tractanda negotiis ultro certe adhærescet utriusque gubernii concordiæ sensibus, omniaque attingent solidam unionem, a superiore immorante metropolim ministro nihil diverse : ego titulatus atque omnes ministri insuperabili lætitia recreamur ; et propterea certificationi respondeo. Oportet deveniat ad certiorandum.

---

123. ANGLIÆ MINISTRO CONFERTUR MUNUS.

Pro certificationis negotio. Notifico quod ego minister, antea juxta nostri universim gerentis variorum regnorum negotia summi ministri Ko ex Galliæ telegraphico filo nuntium, dicentem, consistentis Sinis ministri partibus jam elegisse me supplendis, datoque libello recepisse decretum *juxta proposita, reveremini hoc*, reverenterque obsequendo litteras dare ad me, tunc jam epistola transmisi nobili principi cognoscendum prostante in mensa (3). Nunc ulterius juxta Ko ministri luculentum diploma, præter

---

(2) In hujusmodi actis, 准 inter æquales, uti 奉 cum superiore et 據 cum inferiore, solet adhiberi.

(3) 在案, significat rem in actis jam recensitam fuisse, et tum ad mittentem tum ad recipientem referri potest.

Digitized by Google

臣寔授駐劄中華便宜行事大臣外、並有謹致國書、係我大英大君主、親致大清大皇帝之言、指明本大臣、經准作爲駐華欽差、便宜行事大臣之職、特請貴國皇上、從此恩施優行、無不誠信等意、轉令本大臣敬謹循禮、親爲進呈各節、准此理合照會貴親王查照可也、須至照會者、

恭親王照覆

爲照覆事、同治十年九月十四日、准貴大臣照會內、稱前准我總理各國事務丞相歌、由法通線、咨稱駐劄中華大臣之缺、已選本大臣補授、咨行到本大臣、當經函致在案、今續准歌丞相明文、除飭知本大臣實授駐劄中華便宜行事大臣外、並有謹送國書等因前來、查前聞貴大臣實授駐華大臣之職、本爵歡慰無似、當經奉賀、茲奉准貴大臣照會前因、本爵溯查貴大臣久經駐華、公明洞達、於中外所行之禮、無不深悉原委、遇事和衷商辦、早爲中國所稔知、宜爲貴國所倚畀、茲果榮膺特簡、重任寅除、本爵獲與貴大臣長久共事、欣悅之情、有非楮墨所能罄也、至親遞國書一節、此時中國尚未舉

quam declarat mihi proprie traditum consistentis Sinis pro re agentis negotia ministerium, simul sunt reverenter missæ regiæ litteræ, scilicet nostræ magnæ Angliæ augustæ reginæ ipsiusmet data magnæ T'sin augusto imperatori verba, significantia clare me jam approbatum gerere in Sinis legati pro re agentis negotia ministri officium, speciatimque rogantia nobilis imperii imperatorem, ut ex hoc beneficiorum largitio ample profluueret, nihil sine veraci fide, et hujusmodi sensus; transmisso jussu mihi, ut reverenter juxta ritus ipsemet allatos offerrem varios articulos. Juxta hæc rationi congruit notificare nobili principi, ut assumere notitiam possit. Oportet afferatur certiorando.

---

124. SINICI PRINCIPIS RESPONSUM.

Pro certificationi responsi negotio. T'ong t'che decimo anno, nonæ lunæ decima quarta die, juxta nobilis ministri in certificatione dicentis «*antea juxta nostri universim gerentis variorum regnorum negotia summi ministri Ko ex Galliæ telegraphico filo nuncium, dicentem, consistentis Sinis ministri partibus jam elegisse me supplendis, litterasque dari ad me, tunc jam epistolam misi prostantem in mensa : nunc ulterius juxta Ko ministri luculentum diploma, præter quam declarat mihi proprie traditum consistentis Sinis pro re agentis negotia ministerium, simul sunt reverenter traditæ regiæ litteræ* «varios articulos mihi allatos, comperi, antea audito nobili ministro proprie traditum consistentis Sinis ministri munus, me principem, lætitia recreatum sine modo, tunc jam obtulisse gratulationes. Nunc receptis, juxta nobilis ministri certificationem, superioribus articulis, ego princeps recolo consideratione, nobilem ministrum diu jam immorantem Sinis, publicarum rerum clare intelligentem, quoad Sinæ Exterique quos agunt ritus, nullius non profunde callentem principale et accessorium, incidentes res comi animo deliberantem tractantemque, jampridem factum Sinarum imperium quem apprime nosceret, merito esse nobile gubernium cui crederet committenda : nunc reapse honorifice promerito specialiter eligi, gravique muneri proprie suffecto, mihi principi assecuto cum nobili ministro jamdiu communicare negotia, lætitiæ sensus habet nullum papyrum atramentumve quod possit exhaurire. Quoad personaliter tradendi regias litteras illum articulum, hoc tempore in Sinis haud dum cœpit fieri : at quæ habentur,

Digitized by Google

行、所有貴大臣實授駐劄中華便宜行事大臣緣由、本爵自當據情奏聞、以副貴國雅意也、爲此照會、須至照會者、

大德欽差署任

爲照會事、本大臣茲奉本國特派署理入華本國欽差大臣之任、今於四月初五日、由本國行抵京都、已接授欽差大臣印務、相應照會貴王大臣查照可也、須至照會者、

王大臣照覆

爲照會事、准貴署大臣照會、稱本大臣茲奉本國特派署理本國欽差大臣之任、今由本國行抵京都、現已接授大臣印務等因前來、本王大臣查前李大臣、自到中華、辦理一切交涉事件、均能和衷商酌、今貴署大臣接任辦事、自必益昭和睦、本王大臣不勝欣慰之至、相應照會貴署大臣查照可也、須至照會者、

大美參贊卸任

爲照會事、照得本大臣前准本國總理衙門行知、欽奉國君選派幹練之員、姓

Excellentiam tuam proprie constitui residentem in Sinis plena potestate ministrum adjuncta, ego princeps ultro debeo pro re offerre notitiæ, ut respondeam nobilis gubernii egregiæ voluntati. Propter hoc notifico. Oportet perveniat ad certiorandum.

---

125. BORUSSIÆ MINISTRI TEMPORARIUM MUNUS.

Pro certificationis negotio. Ego modo accepta proprii gubernii speciali destinatione temporario in Sinis proprii regni legati muneri, nunc in quartæ lunæ quinta die, ex proprio regno profectus perveni metropolim, jamque recepi traditionem legati sigilli negotiorumque. Me decet notificare nobili principi magnisque ministris, ut assumere notitiam possint. Oportet mittatur certiorandis.

---

126. PRINCIPIS MINISTRORUMQUE RESPONSUM.

Pro certificationis negotio. Juxta nobilis temporarii ministri certificationem dicentem « *ego modo accepta proprii gubernii speciali destinatione temporario proprii regni legati muneri, nunc ex proprio regno profectus perveni metropolim, præsensque jam accepi traditum legati sigillum et negotia*, et hujusmodi res » nobis allatam, nos princeps magnique ministri comperimus, superiorem Li ministrum, ex adventu Sinas tractantem omnia intervenientia negotia, æquabiliter scivisse concordi animo deliberare. Nunc nobilis temporarius minister succedens muneri, tractandis rebus ultro debebit magis ostendere concordiam, et nos princeps magnique ministri insuperabili lætitia recreamur ad summum. Nobis decet notificare nobili temporario ministro, ut assumere notitiam possit. Oportet detur certiorando.

---

127. AMERICÆ SUBLEGATUS RESIGNAT MUNUS.

Pro certificationis negotio. Notifico quod, mihi antea juxta proprii gubernii generalis administrationis prætorii transmissum nuncium, regia ex gubernii præsidis destinatione, rerum expertum magistratum, cognomine

Digitized by Google

艾、名忭敏、實授駐紮中華便宜行事全權大臣等因、今已到任、本大臣已卸署任事務、相應照會貴親王、以後往來文書、自當寫艾大臣官銜可也、須至照會者、

恭親王照覆

爲照會事、同治十三年九月二十日、准衞大臣照會內、稱本國現派艾大臣、實授本國駐紮中華便宜行事全權大臣、本大臣已卸署任事務等因前來、本爵查貴國歷任大臣、以及署事之衞大臣、自至中華、辦理一切事件、均屬公平、現在貴大臣接任全權大臣、所有交涉事件、自必益昭和睦、情誼倍敦、本爵與本衙門諸大臣、均極欣慰、爲此照會貴大臣查照可也、

提督照會知縣

爲恭錄照會事、光緒二年七月初十日、奉欽差大臣陝甘爵閣督部堂左照會、照得本爵閣大臣部堂、於光緒二年正月初五日、專差具奏關隴肅清、所有在事出力文武員弁兵勇、彙案保獎一摺、嗣於光緒二年三月初

(1) 爵, titulo feudali insignitus : 閣, membrum interioris conclavis, de quo

Ngai, nomine Pien ming, proprie constitui residentem in Sinis pro re gerentem negotia plena potestate ministrum, aliaque hujusmodi, nunc jam accessit munus, et ego jam resignavi temporarii muneris negotia. Mihi decet notificare nobili imperiali principi, in posterum ultro citroque civiles litteras, jure inscribendas fore Ngai ministri præfectorio titulo, sicque bene. Oportet transmitti certiorando.

---

128. IMPERIALIS PRINCIPIS RESPONSUM.

Pro certificationis negotio. T'ong t'che decimo tertio anno, nonæ lunæ vigesima die, juxta Wei summi magistratus in certificatione dicentis «*nostrum gubernium nunc designavit Ngai magnum virum, ut proprie constitueretur nostri gubernii residens in Sinis pro re gerens negotia plena potestate minister, egoque jam resignavi temporarii muneris negotia*» illos articulos mihi allatos, ego princeps comperi nobilis gubernii functis munere ministris usque ad temporariæ functionis Wei ministrum, ab accessu Sinarum tractantibus negotia, omnes res æqualiter fuisse justas et æquas; et in præsens nobili ministro, succedente muneri plena potestate legato, quæ erunt intervenientibus negotiis ultro certe magis ostensuro concordiam, benevolentiæque officia magis aucturo, ego princeps, atque hujus prætorii omnes ministri, æque summopere lætitia recreamur. Propter hoc certificationem do nobili ministro, ut assumere notitiam possit.

---

129. MILITARIS PRÆTOR DAT CERTIFICATIONEM URBIS GUBERNATORI.

Pro reverenter transcribendi certificationem negotio. Koang siu secundo anno, septimæ lunæ decima die, recepi imperialis legati, Chan Kan titulati ministri strategi, proregis Tsouo certificationem (1) : *Notifico quod ego titulatus minister Prorex, in Koang siu secundo anno, primæ lunæ quinta die, certo misso, obtuli referentem, Kan et Chan (2) concinna purgatione quot fuerint, in expeditione exerentes vires civiles militaresve magistratus et duces, militesque subsidiariique, conglobato judicio propositi præmio, unum fasciculum : postea in Koang siu secundo*

---

infra erit sermo. 都堂 prorex, uti 都院 provinciæ prætor dicitur : ille enim summi tribunalis præsidis, hic assessoris titulo decoratur.

(2) 嘉峪關 pertinet ad 甘肅, et 隴西 scilicet est 陝西.

Digitized by Google

八日、差弁齎回原摺、後開軍機大臣、奉旨另有旨欽此、旋即奉到光緒二年二月初四日、內閣奉上諭、左宗棠奏遵保關隴肅清、出力員弁、彙案開單請獎一摺、甘肅逆回倡亂、經左宗棠督師勦辦、次第蕩平、同治十二年秋間、肅州克復以後、關內一律肅清、在事各員弁、或効力行間、或防護軍道、其辦理善後事宜各員、亦均著有微勞、自應量予獎勵、所有單開之某某官銜某某某、賞給三代一品封典欽此、等因轉行到鎮、欽遵在案、除將該員獎扎徑給外、查某某某係隸貴治、相應恭錄照會、爲此照會貴縣、請煩查照、希即轉飭該員家屬知照施行、須至照會者、

知縣照會紳董

爲照會事、奉道憲批發、據會防分局、稟英提督交還萬福宮廟宇、並絲茶公所門房平屋十四間、絲由、奉批仰上海縣、即飭絲茶董事楊泰記等、收領管業、并移會防分局知照、稟抄發交單存、等因

(1) Hic prorex in sua certificatione affert ministrorum rescriptum, qui transmittunt imperiale responsum.

(2) Huc usque proregis certificatio, quæ imperiale decretum simul transmittit.

(3) Gubernator administratoribus transmittit Viarii certificationem, quæ gubernatori transmittit Cœtus significationem.

Digitized by Google

anno, tertiæ lunæ octavo die, missus miles tradens reddidit proprium fasciculum, pone adscripto, Summi consilii ministri receperunt decretum «speciatim erit decretum, reveremini hoc(1)». *Postmodum vero recepi, in Koang siu secundo anno, secundæ lunæ quarta die, ab interiore conclavi receptum imperatoris decretum :* «Tsouo tsong t'ang obtulit de more proponentem, Kan Chan concinna purgatione, exerentes vires magistratus galeatosque, collectaque sententia descripto elencho, rogantem præmium unum fasciculum. Kan sou rebelles mahumetani ineuntes seditionem, per Tsouo tsong t'ang, ductis copiis, profligandi castigandi, et ex ordine late sedandi : T'ong t'che duodecimo anno, autumnum inter, Sou tcheou postquam vi resumpta fuerit, Kan sou totus tractus compositus purgatusque. Participes rei omnes magistratus galeatique, sive exeruerint vires ordinum medio, sive præsidio custodiverint exercitus itinera, et qui composuerunt post pacificationem rerum ordinem varii magistratus, equidem similiter ostenderunt habere aliquod meritum, et jure debent pensari donarique premio. Qui habentur elencho inscripti, talis talisque gradus tales et tales, premio donantur tribus generationibus primi gradus tituli beneficio : reveremini hoc» *et hujusmodi alia*(2). Transmissione facta ad me prætorem, reverenter obsequens reposui mensâ, et præter ipsum horum officialium remuneratorium rescriptum recta dandum, comperto tales et tales esse subjectos nobili jurisdictioni, me decet reverenter exscribere certificationem. Propter hoc certiorem facio nobilem gubernatorem, rogans gravetur capere cognitionem, speransque statim transmissurum horum officialium familiæ adstrictis probe cognoscendam mandandamque executioni. Oportet perveniat ad certiorandum.

---

130. URBIS GUBERNATOR DAT CERTIFICATIONEM COMMUNIS ADMINISTRATORIBUS.

Pro certificationis negotio(3). Recepi Viarum curatoris censuram emissam: «*Juxta Societatis tutelæ prticularem cœtum, significantem*, Anglum vexilli ducem reddidisse *Omnium felicitatum stationis* pagodam, simulque a serico theaque communis stationis ædificium, destituta contignatione quatuordecim cubicula, factique adjuncta, *accepta definitione spero Chang hai gubernatorem statim jussurum Serici Theæque administratores rerum, Yang t'ai ki et alios, recipere et curare, simulque transmissurum Societatis tutelæ particulari cœtui cognoscendum, et significatione codicilloque emisso, elenchum servaturum* :» et hujusmodi alia submit-

Digitized by Google

到縣、奉此合行照會、爲此照會貴紳董遵照、迅將交還之絲茶公所房屋十四間、刻即收領管業、出具收管、送縣備查、須至照會者、

Digitized by Google

tenda gubernatori. Receptis his, decet dare certificationem; et propterea notifico nobilibus magnatibus administratoribus, ut juxta notitiam promptissime, ea reddita a serico theaque communis stationis quatuordecim cubicula statim recipiant et curent, editaque syngrapha receptionis curationisque, tradant gubernatori præsto examinandam. Oportet tradatur certiorandis.

Digitized by Google

Coronidis loco, tria admodum utilia exhibenda suscipio, officiosæ schedulæ schema, communis epistolæ formam, et utrique subservientem seu titulorum seu rerum nomenclationem. Egregie jam exercito studenti, sufficiet rem præ oculis ponere, quin expediat congestis explicationibus libri molem præter modum augere.

I. OFFICIOSÆ SCHEDULÆ SCHEMA.

Quam late hujus in Sinis vigeat usus, sive in exporrectæ plagulæ formam, sive ad plicatilis instar libelli adhibeatur, neminem, qui aliquam rerum sinensium consuetudinem habuerit, latet. Ea enim tanquam brevi epistolio, sive ad salutandum, sive ad invitandum, sive ad dona submittenda, sive ad aliquid commonendum, sive etiam ad funus indicandum passim utuntur Sinæ : unde merito in salutatoriam, invitatoriam, muneralem, monitoriam et funerariam distribuetur. De singulis præstat subjicere specimen.

EXEMPLA

SALUTATORIÆ, ut ad solemniora anni tempora mos est, nonnisi cognomine et agnomine salutantis conficiuntur.

INVITATORIÆ — *Ad veniendum* 卽午具　請.
Vel 拱候　蚤臨. *Vel* 恭候　速光. Littera vacua indicat aliam lineam ob reverentiam esse ineundam.

Ad convivandum 刻下一巵候　教. *Vel* 明申煮茗候　教. *Vel* 翌午春巵候　教. *Vel* 某日喜酌具請. *Vel* 明午買舟候　教. *Vel* 刻下奉屈郊外一　叙.
Vel 擇於某日潔樽候　光.
Vel 謹涓某日肅儐豆觴恭迎　台駕祗聆鈞誨伏惟寵臨無任翹仰之至.
Vel 翌午潔治蔬酌奉迓　車駕祗聆清誨仰祈賁臨曷勝榮感.

EXCUSATORIÆ 辱　寵招禮宜趨赴偶以俗冗所羈不克如命徒切神馳耑此佈辭尙容面謝.

Digitized by Google

MUNERALIS — *Dona ad aliquem mittentis* 謹具微儀幾星奉申　祝敬.

Aliqua tantum dona recipientis 謹登某物餘珍璧　謝.

In calce, duabus lineis, pro latoribus munusculum declaratur, 敬使兩元，擡力一千.

Omnia dona recipientis 某頓首拜　領　謝.

Omnia dona recusantis 某頓首拜　璧　謝.

Rursus dona recipientis 再領某物附　謝.

MONITORIÆ 逕啟者本署道現擬於初十日前詣尊處面圖良晤先此布訂順候　日喜.

FUNERARIÆ — *Ad nuntiandum obitum* 不孝某等罪孽深重不自殞滅禍延　顯考不幸於某月某日卒于正寢　訃.

In calce 孤子某泣血稽顙期服孫某齊服曾孫稽首同拜.

Ad nuntiandum funus 不肖男某等罪孽深重弗克盡孝以致　清故顯考某某享年某於某年某月某日染疾終於正寢議定於本年某月某日啟經某日開弔至某日扶柩安葬某處伏乞俯賜光顧存歿均感　謹此　訃　聞.

In calce 孤子某孫某曾孫某泣血稽顙再拜.

Avus defunctus dicitur 祖考, avia 祖妣, pater 顯考, mater 顯妣, uxor 先室, subnuba 側室, dignitate constitutus 顯考上台. Patre orbus dicitur 孤, matre orbus 哀, patre et matre orbus 孤哀. Pater dicitur mortuus in 正寢, mater in 內寢.

APPELLATIONES

Magnæ quædam appellationes, in nuptialibus præsertim invitationibus, adhiberi solent, quibus honorifica sedes, ut infra attexitur.

VIRORUM APPELLATIONES — *Majorum, æqualiumve* 大碩望，大德望，大鄉望，大時望，大有道，大碩德.

Digitized by Google

Affinium 大姻望, 大懿望.

Juniorum 大俊傑, 大時彥, 大英長, 大英傑, 大茂才.

Dignitatum patris 大封君, 大徵君, 大儲封. *Litteratorum patris* 待封君.

Baccalaurei 大三元, 大聯元, 大秋元, 大殿元, 大卽解, 大省元, 大子元, 大午元, 大卯元.

Collegialis 大京元, 大監元. *Offerendi* 大殿元, 大貢元. *Licentiati* 大春元, 大會狀. *Doctoris* 大翰撰, 大權用.

Magistri 大案元, 大文元, 大郎元. *Præfectorii magistri* 大中翰, 大內史.

Optimatum 大台輔, 大國柱. *Capturæ præpositi* 大佐理, 大椽史. *Ratiocinatoris* 大掌文, 大算傳.

Bonzii 大禪史, 大國師. *Flaminis* 大法師, 大眞人. *Medici* 大國手, 大盧醫. *Operarii* 大班師, 大工師.

MULIERUM APPELLATIONES 大懿德, 大淑德, 大閨範, 大閫範.

Celebrioris mulieris 大誥封, 大皇封, 大郡君, 大縣君.

HONORANDORUM SEDES 閣下, 台座, 鈞座; 行臺; 幕府, 麾下; 懿前, 尊前, 侍前, 座前, 侍右, 門下, 台下, 足下, 執事, 尊契, 文几, 知已, 帳前, 座下, 膝下, 懿座, 粧次.

FORMULÆ

DETERMINANDI TEMPUS 卽午, 卽刻, 卽申, 卽日, 卽暮, 刻下, 翌午, 翌申, 明午, 明辰, 來辰, 來日.

DESIGNANDI EPULUM 小酌, 喜酌, 薄蔬, 浣爵, 滌觴,

Digitized by Google

會酌, 煮茗, 治麪, 優觴. 敬潔杯茗, 薄具小酌, 寅備芹酌, 敬治清茗, 潔治菲酌, 潔備山蔬.

INVITANDI AD SE 奉扳台從, 近迓華裾, 敬迓高軒, 敢邀德星, 奉屈玉趾; *Litteratum* 恭迎文駕, 敬邀文輿, 敢邀文從, 奉扳文星, 敢邀文旆; *Mercatorem* 奉扳行旌, 奉迓文旆, 奉迓行旆, 敢勞行驄; *Mulierem* 恭迓香車, 奉迓闈駕, 奉迓鸞驂, 僭扳蓮步, 奉屈香輿.

INVITANDI AD COLLOQUIUM 過我一叙, 敬聆鴻教, 肅清德誨, 敬奉德教, 敢邀清叙, 俯臨清話, 枉顧知誨; *Litteratum* 肅清教益, 祗領大教, 飫領清誨, 恭奉清談, 恭聆雅教; *Mulierem* 祗領閨調, 飫聆懿訓, 快瞻令儀.

DESIDERANDI ADVENTUM 伏惟寵臨, 仰祈早賁, 伏冀光顧, 俯垂寵賁, 仰祈辱臨, 伏祈光降, 萬祈惠肯, 幸惟早顧, 千祈惠顧.

ADVENTUM HONORI HABENDI 勿却是幸, 勿外是荷, 勿却幸甚, 不勝感荷, 萬勿他拒, 俯臨是荷, 無任欣慰, 曷勝欣躍, 曷勝雀躍之至.

REVERENTER OFFERENDI 敬具, 寅具, 謹具, 敬備, 恭備, 聊奉, 敬陳.

INNUENDI DONA 菲儀, 菲物, 微儀, 薄儀; 代儀; 賀儀; 芹儀; 壽儀; 屏儀; 脩儀; 程儀; 弔分.

OSTENDENDI ANIMUM 奉申, in funere 引申; 用申, 少申, 聊申, 聊旌, 少效, 奉充, 聊充, 聊表.

INDICANDI OBSEQUIUM 祝敬; 賀敬; 節敬; 贐敬; 贄敬; 脩敬; 芹敬; 謝敬; 聘敬; 引敬. 納徵之敬, 納幣之敬; 微敬鄙意.

PEROPTANDI UT DONA RECIPIANTUR 伏冀笑納, 仰冀鑒

Digitized by Google

納，幸惟海納，萬望莞留，統希麾入，願祈叱收，幸乞照入.

HABENDI ID HONORI 勿却榮幸，勿拒幸感，弗鄙爲榮，不叱爲愛.

II. EXORNATIOR RERUM NOMENCLATIO.

Quum in donis mittendis vel communiores ipsæ res comptiore quodam nomine soleant exornari, specialem hujusmodi nomenclationem cum sua numerali nota præstat hic subjungere, resque ad varias classes pro majore opportunitate revocare.

1. SCRIPTORIA

寶籍幾部 libri.
新秘壹集 prosæ.
錦囊壹冊 versus.
玉版幾百 papyrus.
鸞箋壹束 papyrus florida.
六法壹幅 pictura.
牙籤壹卷 involuta scriptura.
玉籍壹函 album.
新書幾冊 præfectorum calendarium.
鉄書壹幅 scripturæ exemplar.
草聖壹幅 expeditæ scripturæ exemplar.
兎頴幾枝 penicilli.
龍劑幾笏 atramentum.
文池一副 atramentarium.

2. INSTRUMENTA

鐸桐一具 lyra.
朱弦一張 cythara.
玉振一枝 fistula (笙).
玉管一枝 tibia aperta (簫).
瓦榦一枝 tibia clausa (笛).
泗濱一圓 chalcophonos.
雷震一架 tympanum.
橘隱一副 latrunculi.
博六一副 tali.
菱花一圓 speculum.
金猊一枚 thuribulum.
吳鈎一鞘 ensis.
青犢一柄 gladius.
神臂一把 arcus.
鳴鏑十枝 sagitta.
條融一握 flabellum.
輕箑一柄 flabellum.
輕軺一輛 currus.

Digitized by Google

護輪一乘 currus.
肩輿一座 lectica.
擎雨一把 umbella.
罘罳一架 diathyrum (屏風).
搖月一捲 transenna.
靈壽一枝 baculus.
龍髯一柄 muscarium.
紉鋒一包 acus.
烏金幾簍 carbo.
雷令幾十 pyloclastrum.
煖足一枚 lecti foculus.
熹尾一握 forfices.
交鋒一柄 forfices.
界紙一方 chartis premendis lamina.
鑄金一枚 tripus.
息香二袋 thymiama.
艾納四包 thymiama.
玉容一匣 sapo.
彩骰二副 tessera.
骨牌一副 alea.
迎炬幾枚 candela.
紗籠一圍 chartacea laterna.
雁足一對 laternæ fulcrum.
彝器一圍 tripus.
玉種幾副 bacilli.
蜂燭一包 cereus.
甕碗一筒 scutella.
甕甌一副 lagena
衢尊一把 vinarium.
茶匙一副 theæ cochleare.
果盒一架 bellariorum pelvis.
皮箱一枚 capsa.
拜盒一枚 schedarum capsella.
文護一枚 libri involucrum.
圖章一方 sigillum.

3. VESTITUS

章甫一頂 pileus litterarius.
元服一頂 pileus.
毡巾一頂 pileus coactilis.
魚袋一圍 cingulum.
玉版一握 tabella (笏).
文龍一端 sericum floridum (錦).
粗紬一端 sericum spissum (紬).
粗緞一端 sericum rasile (緞).
齊紈一端 sericum tenue floridum (綾).
花文一端 tela rarior (羅).
輕綃一匹 sericum rarum (紗).
水紈一端 sericum tenue simplex (絹).
纖纊一束 sericum gossypium.
絲縧一條 sericum cingulum.
絲帶一副 serica zona.
遊仙一對 cervical.
碧蒲一床 storea.
蓬葉一鋪 matta arundinea (簟).
花茵一鋪 culcita.
坐褥一方 pulvillus.
綉幕一副 conopeum.
水文一圍 chartaceum conopeum.
色衣一領 toga.
鶴鶴一領 rheno.
帳掛一副 conopei unci.
花毯一陳 tapes textilis.
氊袒一陳 tapes coactilis.
雲羅一文 mantile.
粗巾二條 linteolum.
絞綃一幅 sudariolum.

Digitized by Google

領絹一方 collare.
錦囊一枚 sacculus.
鈔囊一枚 marsupium.
香囊一枚 myrothecium.
綾足一雙 tibialia coactilia.
足衣一方 tibialia æstiva.
綾襪一雙 serica tibialia.
膝圍一對 genu tegumentum.
革履一雙 ocreæ.
雲履一對 calcei.
女服一身 vestitus muliebris.
綵領幾方 muliebre collare.
膝衣一雙 muliebre genuale.
腥脂一匣 fucus labiorum.
英粉一匣 fucus genarum.
櫛髮一副 pecten largior.
却垢二張 pecten spissior.
抿刷一副 scopula.
梭布一匹 tela.
暑綿一匹 tela e pueraria.
錦袍一領 diplois.

4. CIBARIA

玉粒幾斗 oryza.
夏登一盒 triticum.
玉屑一筐 farina.
魯醲一樽 vinum.
龍團一封 thea.
雷莢一餅 theæ folia.
仙餌一圍 panis.
團香一盤 offula (包子).
月圓一盒 scriblita (月餅).
香餌幾圍 crustulum.
粉糕幾盒 placenta.
角黍幾盒 oryzæ massula (粽).
海霜一盤 sal.
米囊幾圍 saccharum.
脆醲一瓶 embamma.
魯酒一瓶 acetum.
通神一盤 gingiber.
豆乳一罐 fabacea puls.
廉伯一瓶 fabæ conditæ.
豆粉一盒 fabacea farina.
含飴一瓶 mel.
豚元一顆 porci caput.
豚肩一方 suilla.
豚肉一方 porci coxa.
猪蹄一屈 porci pedes.
烟豚一方 perna.
柔肋一方 ovilla.
羊元一顆 ovis caput.
犢背一方 bubula.
窓禽幾翼 gallina.
家雁二掌 anser.
家鳧幾翼 anas.
玉彈幾十 ovum.
魚鮓幾瓶 piscium ova.
針魚一筐 salanx (pisciculi albi).
米蝦一封 siccus palæmon.
海蜇一筐 oloturia (marini vermes).
胙肉一方 sacrifica caro.

5. FRUCTUS

雪花一筐 prunum Mume.
仙卿一筐 persicum.

Digitized by Google

玉花一筐 prunum.
金杏一筐 armeniacum.
玉蓮二筐 nymphææ fructus.
金橘一枚 citrus margarita (柑).
金橘一盒 citrus aurantium (橙).
霜朱一盤 citrus mandarinus (橘).
金丸一盤 citrus japonica (金柑).
魁栗一筐 castanea.
玉實一盒 pyrum.
竹胎一盤 bambusæ turiones.
閩笋一盤 Fou kien turiones.
荻笋一盤 cannæ turiones.
朱果一盤 diospyros.
軟柿一盤 diospyros recens.
柿霜一盤 diospyros sicca.
香實一盤 torreya nucifera.
蜜汁幾莖 saccharum officinarum.
金丸一盤 amygdalum.
核桃一盤 nuces.
龍棋一盤 canarium.
銀杏一盤 Ginkgo bilobæ fructus.
榅榴一盤 cydonium
水晶二圓 citrullus edulis.
聖笛一盤 myrica sapida.
馬乳一盤 uva.
紅巾一盤 granatum.
炎果一盤 eryobotria japonica.
米團幾圓 pyrum (雪梨).
水栗一盤 trapa bicornis.
野薺一盤 eloeocharis tuberosa.
赤心一盤 zizyphum.
輝棗一盒 zizyphum nigrum.
赤棗一盒 zizyphum rubrum.
魁圓一盒 nephelium.
魁枝一盒 nephelium litchi.
廿液一盤 nephelium litchi.
廣耳一盒 tremella auricula.
玉臂一盒 nymphææ radix.

6. PLANTÆ

絳雪數株 rubra prunus.
冰膚數株 persicus sine fructu.
翠實數株 bambusa.
花玉一種 pæonia mentan.
醉露一種 pœonia albiflora.
紅粧一種 cydonia japonica.
錦衣一種 rosa canina.
翠羽一種 narcissus tazetta.
玉蘭一種 jasminum.
淨友一種 nelumbium.
國香一種 orchidea.
天香一種 osmanthus.
銀架一種 alba nymphæa.
韻友一種 alba rosa (茶蘼).
秋香一種 pyrethrum chinense.
遊蜂一種 camellia japonica.

7. PRETIOSA

篆金幾星 aurum.
朱提幾星 argentum.
青蚨幾百 teruncius.
瑪瑙一匣 achates.
火齊一匣 unio.
鈞璜一匣 gemma.
金釵一副 cnaso longior.
金鐶一雙 armillæ.
寶簪一對 acus crinalis.

Digitized by Google

8. VOLUCRES

鸞友 二翼 pavo.
鸚鳥 二翼 psittacus.
仙禽 一對 grus.
鷙鳥 二翼 accipiter.
鳳笙 二翼 galbula.
來賓 二翼 anser albifrons.
珍禽 一對 aix galericulata.
柔奴 一對 columba.
錦衣 一隻 phasianus.
翠羽 二翼 alcedo.

9. QUADRUPEDIA

剛鬣 一圈 sus.
柔毛 一腔 ovis.
大牢 一亭 bos.
駿駘 一乘 equus.
黔驢 一頭 asinus.
小騾 一匹 mulus.
月精 一隻 lepus.
瑞獸 一隻 cervus.
韓盧 一隻 canis.
家豹 一隻 felis.

10. PISCES ET CRUSTATA

池鮮 二尾 piscis vivens.
鮮鱗 二尾 pisces.
金鱗 一尾 carpio vulgaris.
鮮鯽 一盒 carassius auratus.
鰣魚 一盒 alosa.
江豚 一紋 delphinus.
無耳 一隻 trionyx.
鮮鱣 數條 acipenser.
含酒 一盒 mactra.
小蚌 一盒 ostreæ.
郭索 一盒 cancer.
海爪 二尾 anguilla.

Digitized by Google

III. MULTIPLEX MAGISTRATUUM APPELLATIO.

Norunt omnes, quam late pateat præfectorum seu civilium seu militarium numerus, qui in novem gradus 正品, totidemque subjectos ordines 從品 distributi, variam expediunt totius imperii administrationem. Sed non omnes, qui præsertim recentioris sunt institutionis, speciali gaudent nominatione vel honorifica appellatione, quam litteraturæ studiosi cognoscere intersit. His ergo, quæ ad rem nostram faciunt, carptim selectis, ad quasdam classes opportunius revocabo.

I. INTIMA COMITIA

Duo hæc sunt, interior curia 內閣, et administrativi cardinis curia 軍機處 seu 軍機房, quæ licet nunc temporis totum administrationis clavum sibi assumpserit, speciali caret nomenclatione.

內閣 INTERIOR CURIA : 政府, 黃扉, 黃閣.

大學士 Supremi ministri (*quatuor*, 1 *gradus*) : speciatim nominantur 宰相, 中堂, 閣老, 相國; honorifice compellantur 大柱國, 大柱石, 大元輔, 大元宰.

協辦 Assessores (*duo*, 1 *ordinis*) : appellantur ut supra.

學士 Adjutores (*decem*, 2 *ordinis*) : 次相, 次輔, 貳公; honorifice compellantur 大柱國, 大柱石.

中書科 Diplomatum curia : 西掖, 右垣, 紫薇閣.

中書 Præses sigilli (7 *gradus*) : 秘書監, 內翰, 中翰; honorifice compellatur 大掌翰, 大內史.

II. SUMMA TRIBUNALIA

Sex sunt, quibus septimum nunc adjungitur, 總理衙門, negotia tractans ad fœdus cum exteris nationibus pertinentia.

六部 SEX TRIBUNALIA : 六曹, 六卿.

尚書 Præsides (*duo*, 1 *ordinis*) : speciatim nominantur 中臺, 都省, 都臺; honorifice compellantur 太常伯.

侍郎 Assistentes (2 *ordinis*) : 亞卿, 貳卿; 少常伯.

員外 Adjutores (5 *gradus*) : 星置, 星郎, 望郎.

主事 Curatores (6 *gradus*) : 主政, 主曹, 部屬, 星置.

吏部 MAGISTRATUUM TRIBUNAL : 天部, 文部, 銓曹, 東曹.

Digitized by Google

尚書 Præsides: 天官, 冢宰, 太宰; 大銓衡, 大司列.
侍郎 Assistentes: 少宰, 司列少常伯; 大銓衡, 大中銓.
主事 Curatores: 銓司, 鶴廳, 典封, 勳府; 大提衡, 大司績, 大司封, 大執爵, 大司勳, 大主爵.
戶部 VECTIGALIUM TRIBUNAL: 民部, 版部, 稼部, 地曹, 人曹.
尚書 Præsides: 地官, 地卿; 大司農, 大司徒, 大司元.
侍郎 Assistentes: 少司農, 少司徒, 司元少常伯, 倉部司農, 倉部司徒; 大司農, 大司徒, 大司儲, 大司度.
主事 Curatores: 地官大夫, 度支大夫, 大司度, 大司儲, 大司度.
禮部 RITUUM TRIBUNAL: 祠部, 容臺, 春曹, 南省.
尚書 Præsides: 春官, 春卿, 宗伯, 宗邦; 大秩宗, 大宗伯, 大典禮.
侍郎 Assistentes: 少宗伯, 司禮少常伯, 少司禮; 大秩宗, 大典禮.
主事 Curatores: 司禮大夫, 宗伯大夫.
兵部 MILITIÆ TRIBUNAL: 武部, 西曹, 樞省, 兵曹.
尚書 Præsides: 夏官, 夏卿; 大司馬, 大掌戎, 大司戎.
侍郎 Assistentes: 少司馬, 司戎少常伯; 大掌戎大司戎.
主事 Curatores: 夏官大夫, 司馬大夫, 司戎大夫, 南選曹.
刑部 POENARUM TRIBUNAL: 比部, 憲部, 秋曹, 西曹, 法曹, 墨曹, 西臺.
尚書 Præsides: 秋官, 秋卿; 大司寇, 大秉憲, 大秋臺.
侍郎 Assistentes: 少司寇, 司刑少常伯; 大秉憲大秋臺.
主事 Curatores: 計部, 勾司, 都官曹, 秋官大夫, 司寇大夫, 司刑大夫, 大秋憲.
工部 OPERUM TRIBUNAL: 起部, 起曹, 冬曹.
尚書 Præsides: 冬官, 冬卿, 司平太常伯; 大司

Digitized by Google

空, 大司平.

侍郎 Assistentes: 少司空, 司平少常伯; 大司空, 大司平.

主事 Curatores: 冬官大夫, 司空大夫, 司平大夫, 劇曹.

III. GENERALES CURIÆ

His præsens dynastia addidit 理藩院 *vassallorum administrationis collegium*, quo tartari et mongolici præsides de Mongolia, Kokonor, Tibet, Turkestan rebus agunt.

都察院 EXAMINANDÆ ADMINISTRATIONIS COLLEGIUM: 栢府, 栢台, 烏府, 烏台, 蘭台, 南司, 南台.

左都御史 Summi censores (1 *ordinis*): 憲臺, 臺主, 掌憲; 大都憲, 大司憲.

副都御史 Secundi (3 *gr.*): 御史丞, 端公; 大司憲.

六科 TRIBUNALIUM CENSURA: 鸞臺, 東臺, 鸞司, 諫院, 諫曹, 左掖, 仙掖, 紫垣, 天垣.

給事中 Præsides sigilli (7 *gradus*): 司諫, 夕郎, 大都諫, 大給諫.

通政司 REFERENDÆ ADMINISTRATIONIS FORUM: 銀臺司, 外臺.

通政使 Summus relator (3 *gradus*): 匭使; 大納言, 大献納.

左右參議 Assistentes (4 *gradus*): 匭使; 六參知.

大理寺 CAUSARUM CRIMINALIUM CURIA: 北寺, 雲司, 棘寺, 棘司, 棘暑.

正卿 Primarius minister (3 *gradus*): 廷尉, 廷平, 大棘; 大司允, 大司平.

少卿 Secundarii (4 *gradus*): 佐棘, 參平; 大司允, 大司平.

翰林院 IMPERIALIS ACADEMIÆ COLLEGIUM: 蘭臺, 麟臺, 芸臺, 鸞坡, 鰲禁, 玉堂, 秘閣, 木天.

掌院學士 Academiæ præfectus (2 *ordinis*): 內相; 大太史, 大詞翰.

侍講學士 Explanator imperialis (4 *ordinis*): appellatur ut supra.

鴻臚寺 PROCLAMATIONIS CURIA: 儀臺.

Digitized by Google

正卿 Primarius minister (4 *gradus*) : 同文卿, 大行令; 大典客, 大司賓.

少卿 Secundarius (5 *ordinis*) : 大行令; 大司儀, 大典客, 大司賓.

國子監 IMPERIALIS COLLEGII DIRECTORIUM : 太學, 虎闕, 成均, 澤官, 辟雍.

祭酒 Libator vini (4 *ordinis*) : 國師, 大司成, 大司氏; 大掌教.

司業 Director operis (6 *gradus*) : 少司成; 大掌教.

欽天監 ASTRONOMIÆ SPECULA : 太史局, 渾儀監, 太史監, 司天監, 鳳司.

監正 Directores (5 *gradus*) : 日官, 星官; 大司天, 大馮相, 大保章.

監副 Adjutores (6 *ordinis*) : appellantur ut supra.

順天府 METROPOLIS PRÆFECTURA : 京部.

府尹 Præfectus (3 *gradus*) : 京尹, 京兆, 長史, 內史 明府; 大畿牧, 大京兆, 大保釐, 大邦伯.

府丞 Adjutor (4 *gradus*) : 少京兆, 少府, 京少尹; 大貳牧, 大貳侯.

五城 METROPOLIS PRÆSIDIUM : 五城兵馬司.

指揮 Imperialis lustrator (6 *gradus*) : 兵馬都監; 大司城.

副指揮 Secundarius (7 *gradus*) : appellatur ut supra.

行人司 ALLEGATIONIS FORUM : 懷遠司.

司正 Primarius (7 *gradus*) : 上介, 鳧使, 天使, 皇華使; 大案節, 大輶軒.

司副 Secundarii (7 *ordinis*) : 次介, 輔介.

IV. PRIVATA MINISTERIA

Hæc, quibus 內務府 *interioris domus ministerium*, ut de eunuchis aliisque ageret, præsens addidit dynastia, imperialem familiam respiciunt.

宗人府 IMPERIALIS FAMILIÆ MINISTERIUM : 玉牒所.

Unus præses 宗令, duo vicarii 宗正, et duo assessores 宗人, ex ipsis familiæ principibus assumuntur. Adjutor est sinensis.

府丞 Ministerii adjutor (3 *gradus*) : 宗正; 大宗正, 大司宗, 大司族, 大司戚, 大司屬.

Digitized by Google

詹事府 IMPERATRICIS HÆREDISQUE MINISTERIUM : 端司, 宮詹.

詹事 Ministerii caput (3 *gradus*) : 宮正, 端尹; 大宮端, 大儲端, 大宮輔.

少詹事 Adjutor (4 *gradus*) : 少端, 端丞.

太常寺 IMPERIALIS SACRIFICII CURIA : 曲臺, 司禮寺, 禮院.

正卿 Primarius minister (3 *gradus*) : 奉常, 宗伯; 大禮宗, 大典禮.

少卿 Secundarii (4 *gradus*) : 奉常大夫, 少宗伯; 大禮宗, 大典禮.

光祿寺 IMPERIALIS ESUS CURIA : 司宰寺, 司膳事, 宣徽院.

正卿 Primarius minister (3 *ord.*) : 飽卿, 冷卿; 大鼎相.

少卿 Secundarii (5 *gradus*) : 奉膳大夫; 大司膳, 大和羹.

太僕寺 IMPERIALIS ITINERIS CURIA : 罔臺, 東輅院, 騏驥院.

正卿 Primarius minister (3 *ordinis*) : 罔卿; 大司僕, 大罔伯.

少卿 Secundarii (4 *gradus*) : appellantur ut supra.

太醫院 IMPERIALE MEDICUM COLLEGIUM : 太醫署, 太醫言, 聖濟院.

院使 Directores (5 *gradus*) : 太醫令, 國醫, 國手; 大良相.

院判 Adjutores (6 *gradus*) : appellantur ut supra.

鑾儀衛 IMPERIALIUM INSIGNIUM COMITATUS : 鑾司, 侍衛司.

鑾儀使 Imperiales stipatores (*duo*, 2 *gradus*) : 衛尉卿, 中尉, 左右衛, 金吾; 大威衛, 大儀衛, 大列衛, 大虎賁, 大旅賁.

上林苑監 IMPERIALIS HORTI DIRECTORIUM : 上林監.

監丞 Imperialis horti inspector (7 *gradus*) : 虞官; 大牧正, 大虞卿, 大司禦.

V. EXTIMA PRÆTORIA

Octodecim provinciæ, sub 8 proregum et 15 prætorum potestate, 1° con-

Digitized by Google

領絹一方 collare.
錦囊一枚 sacculus.
鈔囊一枚 marsupium.
香囊一枚 myrothecium.
綾足一雙 tibialia coactilia.
足衣一方 tibialia æstiva.
綾襪一雙 serica tibialia.
膝圍一對 genu tegumentum.
革履一雙 ocreæ.
雲履一對 calcei.
女服一身 vestitus muliebris.
綵領幾方 muliebre collare.
膝衣一雙 muliebre genuale.
腥脂一匣 fucus labiorum.
英粉一匣 fucus genarum.
櫛髮一副 pecten largior.
却垢二張 pecten spissior.
抿刷一副 scopula.
梭布一匹 tela.
暑綌一匹 tela e pueraria.
錦袍一領 diplois.

4. CIBARIA

玉粒幾斗 oryza.
夏登一盒 triticum.
玉屑一筐 farina.
魯釀一樽 vinum.
龍團一封 thea.
雷莢一餅 theæ folia.
仙餌一圍 panis.
團香一盤 offula (包子).
月圓一盒 scriblita (月餅).
香餌幾團 crustulum.
粉糕幾盒 placenta.
角黍幾盒 oryzæ massula (粽).
海霜一盤 sal.
米囊幾團 saccharum.
脆釀一瓶 embamma.
魯酒一瓶 acetum.
通神一盤 gingiber.
豆乳一罐 fabacea puls.
廉伯一瓶 fabæ conditæ.
豆粉一盒 fabacea farina.
含飴一瓶 mel.
豚元一顆 porci caput.
豚肩一方 suilla.
豚肉一方 porci coxa.
猪蹄一屈 porci pedes.
烟豚一方 perna.
柔肋一方 ovilla.
羊元一顆 ovis caput.
犢背一方 bubula.
窓禽幾翼 gallina.
家雁二掌 anser.
家鳧幾翼 anas.
玉彈幾十 ovum.
魚鮓幾瓶 piscium ova.
針魚一筐 salanx (pisciculi albi).
米蝦一封 siccus palæmon.
海蜇一筐 oloturia (marini vermes).
胙肉一方 sacrifica caro.

5. FRUCTUS

霜花一筐 prunum Mume.
仙桃一筐 persicum.

Digitized by Google

玉花一筐 prunum.
金杏一筐 armeniacum.
玉擎二筐 nymphææ fructus.
金囊一枚 citrus margarita (柑).
金囊一盒 citrus aurantium (橙).
霜朱一盤 citrus mandarinus (橘).
金丸一盤 citrus japonica (金柑).
魁栗一筐 castanea.
玉實一盒 pyrum.
竹胎一盤 bambusæ turiones.
閩笋一盤 Fou kien turiones.
荻笋一盤 cannæ turiones.
朱果一盤 diospyros.
軟柿一盤 diospyros recens.
柿霜一盤 diospyros sicca.
香實一盤 torreya nucifera.
蜜汁幾莖 saccharum officinarum.
金丸一盤 amygdalum.
核桃一盤 nuces.
龍根一盤 canarium.
銀杏一盤 Ginkgo bilobæ fructus.
巒榴一盤 cydonium
水晶二團 citrullus edulis.
聖笛一盤 myrica sapida.
馬乳一盤 uva.
紅巾一盤 granatum.
炎果一盤 eryobotria japonica.
米團幾圓 pyrum (雪梨).
水栗一盤 trapa bicornis.
野薺一盤 elœocharis tuberosa.
赤心一盤 zizyphum.
輝棗一盒 zizyphum nigrum.
赤棗一盒 zizyphum rubrum.
魁圓一盒 nephelium.
魁枝一盒 nephelium litchi.
廿液一盤 nephelium litchi.
廣耳一盒 tremella auricula.
玉臂一盒 nymphææ radix.

6. PLANTÆ

絳雪數株 rubra prunus.
冰膚數株 persicus sine fructu.
翠實數株 bambusa.
花玉一種 pæonia mentan.
醉露一種 pœonia albiflora.
紅粧一種 cydonia japonica.
錦衣一種 rosa canina.
翠羽一種 narcissus tazetta.
玉繽一種 jasminum.
淨友一種 nelumbium.
國香一種 orchidea.
天香一種 osmanthus.
銀架一種 alba nymphæa.
韻友一種 alba rosa (茶蘼).
秋香一種 pyrethrum chinense.
遊蜂一種 camellia japonica.

7. PRETIOSA

篆金幾星 aurum.
朱提幾星 argentum.
青蚨幾百 teruncius.
瑪瑙一匣 achates.
火齊一匣 unio.
釣璜一匣 gemma.
金釵一副 cnaso longior.
金鐶一雙 armillæ.
寶簪一對 acus crinalis.

Digitized by Google

8. VOLUCRES

鸞友 二翼 pavo.
慧鳥 二翼 psittacus.
仙禽 一對 grus.
鷙鳥 二翼 accipiter.
鳳笙 二翼 galbula.
來賓 二翼 anser albifrons.
珍禽 一對 aix galericulata.
柔奴 一對 columba.
錦衣 一隻 phasianus.
翠羽 二翼 alcedo.

9. QUADRUPEDIA

剛鬣 一圈 sus.
柔毛 一腔 ovis.
大牢 一亭 bos.
駑駘 一乘 equus.
黔驢 一頭 asinus.
小騾 一匹 mulus.
月精 一隻 lepus.
瑞獸 一隻 cervus.
韓盧 一隻 canis.
家豹 一隻 felis.

10. PISCES ET CRUSTATA

池鮮 二尾 piscis vivens.
鮮鱗 二尾 pisces.
金鱗 一尾 carpio vulgaris.
鮮鯽 一盒 carassius auratus.
鮰魚 一盒 alosa.
江豚 一紋 delphinus.
無耳 一隻 trionyx.
鮮鱣 數條 acipenser.
含酒 一盒 mactra.
小蚌 一盒 ostreæ.
郭索 一盒 cancer.
海爪 二尾 anguilla.

Digitized by Google

III. MULTIPLEX MAGISTRATUUM APPELLATIO.

Norunt omnes, quam late pateat præfectorum seu civilium seu militarium numerus, qui in novem gradus 正品, totidemque subjectos ordines 從品 distributi, variam expediunt totius imperii administrationem. Sed non omnes, qui præsertim recentioris sunt institutionis, speciali gaudent nominatione vel honorifica appellatione, quam litteraturæ studiosi cognoscere intersit. His ergo, quæ ad rem nostram faciunt, carptim selectis, ad quasdam classes opportunius revocabo.

I. INTIMA COMITIA

Duo hæc sunt, interior curia 內閣, et administrativi cardinis curia 軍機處 seu 軍機房, quæ licet nunc temporis totum administrationis clavum sibi assumpserit, speciali caret nomenclatione.

內閣 INTERIOR CURIA : 政府, 黃扉, 黃閣.

大學士 Supremi ministri (*quatuor*, 1 *gradus*) : speciatim nominantur 宰相, 中堂, 閣老, 相國; honorifice compellantur 大柱國, 大柱石, 大元輔, 大元宰.

協辦 Assessores (*duo*, 1 *ordinis*) : appellantur ut supra.

學士 Adjutores (*decem*, 2 *ordinis*) : 次相, 次輔, 貳公; honorifice compellantur 大柱國, 大柱石.

中書科 Diplomatum curia : 西掖, 右垣, 紫薇閣.

中書 Præses sigilli (7 *gradus*) : 秘書監, 內翰, 中翰; honorifice compellatur 大掌翰, 大內史.

II. SUMMA TRIBUNALIA

Sex sunt, quibus septimum nunc adjungitur, 總理衙門, negotia tractans ad fœdus cum exteris nationibus pertinentia.

六部 SEX TRIBUNALIA : 六曹, 六卿.

尚書 Præsides (*duo*, 1 *ordinis*) : speciatim nominantur 中臺, 都省, 都臺; honorifice compellantur 太常伯.

侍郎 Assistentes (2 *ordinis*) : 亞卿, 貳卿; 少常伯.

員外 Adjutores (5 *gradus*) : 星置, 星郎, 望郎.

主事 Curatores (6 *gradus*) : 主政, 主曹, 部屬, 星置.

吏部 MAGISTRATUUM TRIBUNAL : 天部, 文部, 銓曹, 東曹.

Digitized by Google

尚書 Præsides: 天官, 冢宰, 太宰; 大銓衡, 大司列.
侍郎 Assistentes: 少宰, 司列少常伯; 大銓衡, 大中銓.
主事 Curatores: 銓司, 鶴廳, 典封, 勳府; 大提衡, 大司績, 大司封, 大執爵, 大司勳, 大主爵.
戶部 VECTIGALIUM TRIBUNAL: 民部, 版部, 稼部, 地曹, 人曹.
尚書 Præsides: 地官, 地卿; 大司農, 大司徒, 大司元.
侍郎 Assistentes: 少司農, 少司徒, 司元少常伯, 倉部司農, 倉部司徒; 大司農, 大司徒, 大司儲, 大司度.
主事 Curatores: 地官大夫, 度支大夫, 大司度, 大司儲, 大司度.
禮部 RITUUM TRIBUNAL: 祠部, 容臺, 春曹, 南省.
尚書 Præsides: 春官, 春卿, 宗伯, 宗邦; 大秩宗, 大宗伯, 大典禮.
侍郎 Assistentes: 少宗伯, 司禮少常伯, 少司禮; 大秩宗, 大典禮.
主事 Curatores: 司禮大夫, 宗伯大夫.
兵部 MILITIÆ TRIBUNAL: 武部, 西曹, 樞省, 兵曹.
尚書 Præsides: 夏官, 夏卿; 大司馬, 大掌戎, 大司戎.
侍郎 Assistentes: 少司馬, 司戎少常伯; 大掌戎大司戎.
主事 Curatores: 夏官大夫, 司馬大夫, 司戎大夫, 南選曹.
刑部 POENARUM TRIBUNAL: 比部, 憲部, 秋曹, 西曹, 法曹, 墨曹, 西臺.
尚書 Præsides: 秋官, 秋卿; 大司寇, 大秉憲, 大秋臺.
侍郎 Assistentes: 少司寇, 司刑少常伯; 大秉憲大秋臺.
主事 Curatores: 計部, 勾司, 都官曹, 秋官大夫, 司寇大夫, 司刑大夫, 大秋憲.
工部 OPERUM TRIBUNAL: 起部, 起曹, 冬曹.
尚書 Præsides: 冬官, 冬卿, 司平太常伯; 大司

Digitized by Google

空, 大司平.

侍郎 Assistentes : 少司空, 司平少常伯; 大司空, 大司平.

主事 Curatores : 冬官大夫, 司空大夫, 司平大夫, 劇曹.

III. GENERALES CURIÆ

His præsens dynastia addidit 理藩院 *vassallorum administrationis collegium*, quo tartari et mongolici præsides de Mongolia, Kokonor, Tibet, Turkestan rebus agunt.

都察院 EXAMINANDÆ ADMINISTRATIONIS COLLEGIUM : 栢府, 栢台, 烏府, 烏台, 蘭台, 南司, 南台.

左都御史 Summi censores (1 *ordinis*) : 憲臺, 臺主, 掌憲; 大都憲, 大司憲.

副都御史 Secundi (3 *gr.*) : 御史丞, 端公; 大司憲.

六科 TRIBUNALIUM CENSURA : 鸞臺, 東臺, 鸞司, 諫院, 諫曹, 左掖, 仙掖, 紫垣, 天垣.

給事中 Præsides sigilli (7 *gradus*) : 司諫, 夕郎, 大都諫, 大給諫.

通政司 REFERENDÆ ADMINISTRATIONIS FORUM : 銀臺司, 外臺.

通政使 Summus relator (3 *gradus*) : 匭使; 大納言, 大献納.

左右參議 Assistentes (4 *gradus*) : 匭使; 六參知.

大理寺 CAUSARUM CRIMINALIUM CURIA : 北寺, 雲司, 棘寺, 棘司, 棘暑.

正卿 Primarius minister (3 *gradus*) : 廷尉, 廷平, 大棘; 大司允, 大司平.

少卿 Secundarii (4 *gradus*) : 佐棘, 參平; 大司允, 大司平.

翰林院 IMPERIALIS ACADEMIÆ COLLEGIUM : 蘭臺, 麟臺, 芸臺, 鸞坡, 鰲禁, 玉堂, 秘閣, 木天.

掌院學士 Academiæ præfectus (2 *ordinis*) : 內相; 大太史, 大詞翰.

侍講學士 Explanator imperialis (4 *ordinis*) : appellatur ut supra.

鴻臚寺 PROCLAMATIONIS CURIA : 儀臺.

Digitized by Google

正卿 Primarius minister (4 *gradus*) : 同文卿, 大行令; 大典客, 大司賓.

少卿 Secundarius (5 *ordinis*) : 大行令; 大司儀, 大典客, 大司賓.

國子監 Imperialis collegii directorium : 太學, 虎闕, 成均, 澤官, 辟雍.

祭酒 Libator vini (4 *ordinis*) : 國師, 大司成, 大司氏; 大掌教.

司業 Director operis (6 *gradus*) : 少司成; 大掌教.

欽天監 Astronomiæ specula : 太史局, 渾儀監, 太史監, 司天監, 鳳司.

監正 Directores (5 *gradus*) : 日官, 星官; 大司天, 大馮相, 大保章.

監副 Adjutores (6 *ordinis*) : appellantur ut supra.

順天府 Metropolis præfectura : 京部.

府尹 Præfectus (3 *gradus*) : 京尹, 京兆, 長史, 內史明府; 大畿牧, 大京兆, 大保釐, 大邦伯.

府丞 Adjutor (4 *gradus*) : 少京兆, 少府, 京少尹; 大貳牧, 大貳侯.

五城 Metropolis præsidium : 五城兵馬司.

指揮 Imperialis lustrator (6 *gradus*) : 兵馬都監; 大司城.

副指揮 Secundarius (7 *gradus*) : appellatur ut supra.

行人司 Allegationis forum : 懷遠司.

司正 Primarius (7 *gradus*) : 上介, 鳧使, 天使, 皇華使; 大案節, 大輶軒.

司副 Secundarii (7 *ordinis*) : 次介, 輔介.

IV. PRIVATA MINISTERIA

Hæc, quibus 內務府 *interioris domus ministerium*, ut de eunuchis aliisque ageret, præsens addidit dynastia, imperialem familiam respiciunt.

宗人府 Imperialis familiæ ministerium : 玉牒所.

Unus præses 宗令, duo vicarii 宗正, et duo assessores 宗人, ex ipsis familiæ principibus assumuntur. Adjutor est sinensis.

府丞 Ministerii adjutor (3 *gradus*) : 宗正; 大宗正, 大司宗, 大司族, 大司戚, 大司屬.

Digitized by Google

詹事府 IMPERATRICIS HÆREDISQUE MINISTERIUM : 端司, 宮詹.

詹事 Ministerii caput (3 *gradus*) : 宮正, 端尹; 大宮端, 大儲端, 大宮輔.

少詹事 Adjutor (4 *gradus*) : 少端, 端丞.

太常寺 IMPERIALIS SACRIFICII CURIA : 曲臺, 司禮寺, 禮院.

正卿 Primarius minister (3 *gradus*) : 奉常, 宗伯; 大禮宗, 大典禮.

少卿 Secundarii (4 *gradus*) : 奉常大夫, 少宗伯; 大禮宗, 大典禮.

光祿寺 IMPERIALIS ESUS CURIA : 司宰寺, 司膳事, 宣徽院.

正卿 Primarius minister (3 *ord.*) : 飽卿, 冷卿; 大鼎相.

少卿 Secundarii (5 *gradus*) : 奉膳大夫; 大司膳, 大和羹.

太僕寺 IMPERIALIS ITINERIS CURIA : 罔臺, 東輅院, 騏驥院.

正卿 Primarius minister (3 *ordinis*) : 罔卿; 大司僕, 大罔伯.

少卿 Secundarii (4 *gradus*) : appellantur ut supra.

太醫院 IMPERIALE MEDICUM COLLEGIUM : 太醫署, 太醫言, 聖濟院.

院使 Directores (5 *gradus*) : 太醫令, 國醫, 國手; 大良相.

院判 Adjutores (6 *gradus*) : appellantur ut supra.

鑾儀衛 IMPERIALIUM INSIGNIUM COMITATUS : 鑾司, 侍衛司.

鑾儀使 Imperiales stipatores (*duo*, 2 *gradus*) : 衛尉卿, 中尉, 左右衛, 金吾; 大威衛, 大儀衛, 大列衛, 大虎賁, 大旅賁.

上林苑監 IMPERIALIS HORTI DIRECTORIUM : 上林監.

監丞 Imperialis horti inspector (7 *gradus*) : 虞官; 大牧正, 大虞卿, 大司禦.

V. EXTIMA PRÆTORIA

Octodecim provinciæ, sub 8 proregum et 15 prætorum potestate, 1° con-

Digitized by Google

tinent 182 præfecturas; 2° independentes, 35 circuitus 直廳 (司馬, 5 *gradus*) et 68 subpræfecturas 直州 (5 *gradus*), seu minores præfecturas; 3° dependentes, 60 circuitus 散廳 (5 *gradus*) et 142 subpræfecturas 散州 (5 *ordinis*), seu majores districtus; et 4° tandem 1281 districtus. At circuitus gubernatores (5 *gradus*), recentioris sunt institutionis quam ut speciali possint gaudere nomenclatione. Ea item fere carent varii generis curatores 道台 (4 *gradus*), ut sunt 糧道 procurator annonæ (參政), 守道 custos præfecturarum (監司), 鹽道 inspector salis (鹺憲), 巡道 viarum curator (觀察), 河道 lustrator Fluvii (掌河).

部堂 PROREGIS TRIBUNAL : 制府, 督府.

總督 Prorex (2 *gradus*) : 制臺, 制軍, 制閫; 大總制, 大樞臺.

漕運 Prorex annonæ (2 *ordinis*) : 掌漕, 總漕; 大司漕, 大總制.

河督 Prorex Fluvii (2 *ordinis*) : 掌河, 總河; 大督河, 大總制.

部院 PRÆTORIS TRIBUNAL : 開府, 都府.

巡撫 Prætor provinciæ (2 *ordinis*) : 撫軍, 中丞; 大司憲, 大都憲, 大中丞.

布政司 ÆRARII TRIBUNAL : 藩鎮, 外鎮, 紫微省, 左司.

布政使 Præses ærarii (2 *ordinis*) : 藩司, 方伯; 大藩侯, 大藩憲, 大方岳, 大岳牧, 大方伯, 大旬宣.

參政 Adjutor (3 *ordinis*) : 大參, 參知, 監司; 大參憲.

參議 Consiliarius (4 *ordinis*) : 少參; 監司, 大參憲.

經歷 etc. Administri (6 *ordinis*) : 司幕; 大贊司, 大統署.

按察司 JUDICIS TRIBUNAL : 廉鎮, 外臺, 右司.

按察使 Judex criminalis (3 *gradus*) : 臬司, 觀察, 廉訪; 大總憲, 大廉憲, 大觀察.

副使 Adjutor (4 *gradus*) 憲副; 大中憲.

僉事 Curatores (5 *gradus*) : 僉憲; 大中憲.

司獄 Carceris præses (9 *ordinis*) : 士官; 大司禁.

提督學政 EXAMINATORIS TRIBUNAL : 督學使者.

學院 Examinator imperialis : 文宗, 宗師; 大文衡, 大文宗.

Digitized by Google

鹽運使司 SALIS TRIBUNAL : 鹺司.
運使 Exportationis præses (3 *ordinis*) : 都運; 大司賦, 大司鹺, 大鹺侯.
運副使 Adjutores (5 *ordinis*) : 鹺貳; 大佐賦.
府 PRÆFECTURA : 專城, 劇郡.
知府 Præfectus (4 *ordinis*) : 黃堂, 五馬大夫, 刺史, 太守; 大郡侯, 大郡伯.
同知 Coadjutor (5 *gradus*) : 郡丞, 郡副, 貳守, 司馬大夫; 大貳侯, 大贊治.
通判 Inspector (6 *gradus*) : 別駕, 別乘, 通守, 郡倅, 監郡; 大端佐, 大端寮, 大贊治.
經歷 etc. Administri (7 *gradus*) : 郡曹; 大郡幕, 大司錄, 大贊府.
州 SUBPRÆFECTURA : 緊州, 雄州, 斗州.
知州 Subpræfectus (5 *ordinis*) : 州刺史, 州太守, 明使君; 大州牧, 大邦伯.
州同 Coadjutor (6 *ordinis*) : 州貳守, 州司馬; 大參軍.
州判 Inspector (7 *ordinis*) : 州別駕, 貳幕, 州佐; 大僉判.
吏目 Excubitor (9 *ordinis*) : 錄事; 大功曹, 大州幕.
縣 DISTRICTUS : 琴堂; magnus 劇邑, 雄邑; parvus 斗城, 瘠邑; montanus 岩邑, 山城.
知縣 Gubernator (7 *gradus*) : 邑宰, 邑侯, 令尹, 明府; 大茂宰, 大邑侯.
縣丞 Adjutor (8 *gradus*) : 貳尹, 長史; 大贊侯.
主簿 Tributo præpositus (9 *gradus*) : 大二尹, 大少尹.
典史 Capturæ præpositus : 邑尉, 邑曹; 大少府, 大贊政.
儒學 SCHOLA : 頖宮, 黌序.
教授 Magister præfecturæ (7 *gradus*), 學正 Magister subpræfecturæ (8 *gradus*), 教諭 Magister circuitus vel districtus (8 *gradus*), 訓導 Secundarius magister (8 *ordinis*) : 廣文, 學博; 大外翰, 大傳經.
醫官 Præfectorius medicus (9 *ordinis*) : 醫宗; 大國醫, 大良相.
陰陽 Astrologiæ præfectus (9 *ordinis*) : 大掌術.

Digitized by Google

巡檢 Ruralis præfectus (9 *ordinis*) : 巡司; 大司巡.
驛使 Veredariorum præfectus : 亭長, 郵官; 大傳宰, 大驛宰, 大司郵.

VI. MILITARIA TENTORIA

Sunt gradus, quorum appellatio cum aliis confunditur : ita 副將 legati adjutor (協戎, 2 *ordinis*), 遊擊 tribuni adjutor (遊戎, 3 *ordinis*). Satis erit innuere sequentes.

將軍 STRATEGUS TARTARUS (1 *gradus*) : 鎮守; 大元戎, 大鎮國.
副都統 Strategi legatus (1 *gradus*) : 大統制, 大元戎.
提督 PRÆTOR MILITARIS (1 *ordinis*) : 軍門; 大總戎, 大元侯, 大總侯.
總兵 Legatus (2 *gradus*) : 統制; 大總制, 大總侯.
參將 Tribunus (3 *gradus*) : 大參戎, 大分麾.
都司 Magister oppidi (4 *gradus*) : 大都閫, 大統兵.
守備 Præfectus præsidii (5 *gradus*) : 守戎; 大守侯.
千總 Chiliarchus (6 *gradus*) : 千戎; 大長侯, 大戎伯.
把總 Centurio (7 *gradus*) : 把戎; 大百宰.

IV. COMMUNIS EPISTOLÆ FORMA.

Si diligenter subjectum inspicias exemplum, ipsum in viginti membra dissectum comperies, quorum hæc est summa : Mutuo dissidio, partum desiderium; omissa salutatione, exortus angor. In præsens, anni tempus, honoratus dominus, meritis plenus, cœlo favente, prosperitatibus affluens, consolationem parit. Sui inutilitas, patrocinio freta, incidens negotium, audet significare. Reverentiæ timor, responsi postulatio, valetudinis cura, obtutus gratia, conclusionis formula.

奉違光霽. 無任瞻仰. 有缺問候. 徒懷抑鬱. 邇來. 三陽泰長萬彙咸熙. 恭惟臺下. 月旦評高. 上佑協相. 台候動止多福. 極切欣慰. 生愧疎庸何足齒錄. 恃在夙愛. 適有某事.

Digitized by Google

僭於尊聽. 臨書曷勝悚惕. 仰祈俯賜回示. 伏冀順時珍重. 萬惟台炤. 不宣.

教姪某拜.

Usui abstractus limpidæ serenitatis, haud tolerabiliter suspiciens desidero, cumque omiserim dicere salutem, solus fovi opprimentem angorem. Modo cum, verno principio admodum aucto totius universitatis omnia splendent, reverenter cogitans celsitudinem tuam, menstrua periodo notatam egregie, supernis gratiis conjunctim adjuvantibus, magnæ vitæ actione quieteve affluere prosperitatibus, summe vehementi lætitia recreor. Ego erubescens rudem plebeitatem qui merear memorari scripto? Fretus subesse antiqua benevolentia, forte habens quoddam negotium, insinuo in nobilem auditum. Aggrediens scribere præter modum pavore trepidus, suspiciens rogo demittas donum rescriptæ indicationis : pronusque sperans servientem tempori pretiosam curaturum, omnino desidero celsitudinis contuitum, nihilque addo. *Institutus nepotulus* Talis *salutat.*

Nunc singulis membris varie efferendis, varias elocutiones a Sinis adhiberi solitas, hic ad exemplum subjicere præstat.

1° Mutuum dissidium — *A socio* 別纔信宿, 旬日違教, 累日阻見, 涉月不面, 拜違一日如隔三秋, 不奉清譚轉盼旬朔, 不瞻眉宇忽經越月. 久違顏範, 久睽丰度, 曠違久矣, 數載睽違, 別久問疎歲月屢移, 久不聞問經夏涉秋, 一別光儀幾換星霜, 揖別丰神五度飛螢矣.

A superiore 拜違矩誨, 闊別高蹤, 疎逖教言, 不領佳教雖僅數日, 奉別尊顏忽已盈旬, 離別芳範倏經蓂換. 久不聆誨, 久未拜訓, 疎奉誨言, 睽越至教, 違教左右歲歷幾新, 不侍尊誨幾經伏臘, 不奉藥言幾更蓂莢.

A magistro 奉違提誨, 乍失模範, 疎奉指南, 適疎北面, 阻拜函丈倏忽逾時, 不親講席倏見星周, 纔離絳帳倏忽數月. 久未執經, 遠離夏楚, 負笈久疎, 拜違文席幾易裘葛, 門

Digitized by Google

牆久別數月屢更，程門之雪久未能立，春風之中久未獲坐.

A magistratu 奉違憲度，疎逖犬華，暌違德範，不侍台光，暌間台表忽已數月，拜違儀型又復旬日，違別旌縈蓂莢已換. 失瞻斗極，猥遠天河，久闊星標，逖違陽煦，自別光儀久懷景仰，奉別台光幾越氷暑，拜逖君顏屈指三載.

2° PARTUM DESIDERIUM — *Socii* 時時注念，心旌搖搖，鄙吝復萌，神魂飛越，精神肝膽靡不相嚮，懷想故人曷勝戀切，常誦春樹暮雲之句，每動落月屋梁之想.

Superioris 心馳左右，志切傾葵，思念懸切，馳情孔亟，夢寐在懷銘刻在念，仰德之劇與日俱深，望德馳情如何可言，仰慕高風神情渴注.

Magistri 感深大造，受誨如昨，常懷指點，夢寐莫忘，成我之恩與生我等，在三之節終身之戴，山斗之仰徒抱寸懷，立雪之情未嘗少置.

Magistratus 彌切瞻依，時增葵注，執鞭常念，志切朝東，翹瞻星嶽曷勝依依，引領台光何啻饑渴，景慕旌旄何日不厘，傾心仰斗無刻敢忘.

3° OMISSA SALUTATIO — *Socii* 久未通候，鱗鴻莫寄，竟效稽懶，音問缺然，未暇修楷少通積愫，未覓鱗鴻少由通訊，不獲寄尺箋以通悃，不遑致一字於記室.

Præpositi 間候久疎，未及莊尺，罪坐缺候，未獲肅緘，滿腔積悃末繇傾倒，一寸丹心莫能

Digitized by Google

抒寫，疎節之罪罄竹莫書，自愧缺典獲罪多矣.

4° PARTUS ANGOR — *A socio* 徒增惆悵，孤懷如結，寸衷延結，悵矣心飛，何以解吾鬱結也，直令人悵恨而已，徒令人心口相愕，腸一日而九迴矣.

A præposito 歉衷嶽積，抑鬱無聊，歉積崗巒，鬱積五峰，直鬱鬱結心血耳，朝暮間常覺悄悅，觖望之思卒無由解，私心所痛者此耳.

5° IN PRÆSENS 邇來，比來，辰下，即景，值此，屆茲，維時，維今.

6° ANNI TEMPUS — 1ª *luna* 孟春，首春，歲律更新，三陽開序，鳳歷春回鴻鈞氣轉；(veris initio) 玉律回春，金竹飛葭，綵仗頒春，素雲協瑞；(prima die) 璿杓建朔，寶歷書元，陽和纔動，幡勝更新；(decima quinta nocte) 銀燈散綵，寶炬騰輝，燈火皆春，樓臺不夜.

2ª *luna* 仲春，芳春，春氣方殷，風光如繡，惠風布煖花雨弄晴；(12 die) 樸蝶佳辰，賞花令節，春序正中農邵東郊；(5° veris 戊 die) 時當五戊，節屆新農，社雨開晴棠花繡野.

3ª *luna* 季春，暮春，春色婉晚，春事瑚珊，鶯花告老燕麥鬬新；(3 die) 修禊芳辰，重三令旦，曲水和風，芳林麗景；(105 die post solstitium) 百五令辰，粥餳佳節，杏酪浮香藍杯泛酒；(106 die post solstitium) 陽火令辰，杏春酒膩，花柳弄晴榆烟護煖.

4ª *luna* 孟夏，初夏，首夏清和，麥秋清暑，節屆朱明林驚綠暗；(æstatis initio) 火德初炎，葭菡轉夏，火帝促裝青皇歸旆；(8 die) 秋坡盛會，

Digitized by Google

首夏初弦，槐午風清雲堂啟夏.

5ª *luna* 仲夏，盛夏，炎暑方中，九夏平分，薰風長養化日舒長；(5 die) 浴蘭令節，懸艾令辰，金包角黍玉切香蒲；(solstitio) 陰萌紀候，蒼龍騰火，日方北至風自南來.

6ª *luna* 季夏，晚夏，林鐘紀月，庚金入候，火雲不雨暑氣如焚；(3º 庚 post solstitium) 河飲令辰，伏啟新節，鶉火臨纏庚金在候.

7ª *luna* 孟秋，新秋，清商入律，龍火西收，金風蕩暑銀漢澄秋；(autumni initio) 新秋入律，玉宇開秋，素昊司秋炎官解夏；(7 die) 星會佳期，穿綵巧文，星河波澹銀漢澄清；(15 die) 中元令節，秋孟云中，孟蘭紀候風露生凉.

8ª *luna* 仲秋，桂秋，素景適中，三秋恰半，梧葉風高桂枝月滿；(5º autumni 戊) 秋報佳辰，枌榆結社，雞豚燕秋黍稷祈祀；(æquinoctio) 秋色平分，凉日歸婁，燕去凉生鶗鴂芳歇；(15 die) 玉律司中，蟾光正滿，風清肅物月皎騰空.

9ª *luna* 季秋，凉秋，黃花晚節，授衣紀月，荷雕雨蓋菊傲霜枝；(9 die) 重九令辰，登高令節，萸囊紫玉菊泛黃金.

10ª *luna* 孟冬，嚴冬，時維陽月，景屬小春，霜華戒曉梅信傳春；(hiemis initio) 元律迎冬，冬令方新，元英啟候青女司冬.

11ª *luna* 仲冬，深冬，冬回仲律，一陽來復，新陽肇序寒日烘晴；(solstitio) 青雲令節，履長佳節，雲物效瑞日線添長.

12ª *luna* 季冬，殘冬，歲序告闌，星度將回，二陽送臘萬象迎春；(8 die) 嘉平令旦，八蜡佳辰，柳舒待臘梅破衝寒；(30 die) 椒頌令辰，迎年

Digitized by Google

佳節，椒花入頌爆竹迎祥.

7° HONORIFICA NOMINATIO—*Socii* 足下，我丈，契丈，仁兄.

Superioris 老翁，老丈，座前，尊前.

Magistri 老師，恩師，函丈.

Magistratus 台臺，台座，臺下，閣下，門下.

8° MERITORUM LAUS — *Litterati* 胸羅萬象筆掃千軍，皇家柱石明堂瑚璉，英資挺特夙學淵源，秀鍾山嶽志聳雲雷.

Solitarii 養浩霞林德望日新，樂處超然遊心恬澹，養高里閈得趣林泉，碩德雅望鄉邦推重，月旦評香士林冠冕.

Superioris 天介壽齡人推耆德，望隆梓里壽筭椿靈，齒德俱尊才名並重，器宇恢宏襟懷闊大.

Magistratus 龍門儁品鳳閣僊才，象緯儲英山川毓秀，南國鳳麟中朝鼎鼐，周彝商鼎王佐帝師，玉燭時調金甌永固.

Ducis 鎖鑰北門，干城萬里，望隆方叔，聲茂韓公，聲振華夷，威搖山岳，希蹤韓白，邁跡孫吳.

Mercatoris 富比陶朱財誇猗頓，腰纏十萬跨鶴揚州，江湖散人烟霞逸士.

Medici 秘傳金匱，功滿杏林，飲上池水，授龍宮方，術妙軒岐，名誇盧扁.

9° COELI FAVOR — *Litterato* 文光高照福曜拱臨，朱衣暗點定博高魁，吞五色鳥，授五色筆，天相斯文時增吉兆.

Solitario 德與時新福從上佑，祥光獻彩瑞氣盈門，積善之家必有餘慶，將興之兆必有禎祥.

Digitized by Google

Superiori 年高德邵天佑人瞻，天人孚眷諸神翊佑，福自天來喜從人願.

Magistratui 世德發祥地靈獻瑞，喜動龍顏眷隆黼扆，簡注常隆寵錫未艾，鶴筭日升鴻禧天錫.

Mercatori 神衛行軒天錫純嘏，運光宇宙神佑江湖，旅途清泰客舍光輝，財招萬里慶集盈門.

10° PROSPERITATIS AFFLUENTIA 動定休暢，興起戩穀，多祉洊嘉，百順駢臻，鈞候興起千福萬祿，尊候動靜永膺百福，文候起居頻增福慶，台候動止多獲清嘉.

11° PARTA CONSOLATIO 大慰鄙懷，少慰下懷，忻慰無量，甚慰所望，不勝雀躍，無任欣慰.

12° SUI INUTILITAS — *Socio* 僕愧株守，生愧菲才，不佞識埒醯雞，不佞囊空羞澀，僕愧樗櫟散材，碌碌然百不逮人，生慚管中窺豹，奚足齒於高明，不佞家徒壁立，何足爲知己道，不佞局促如轅下駒，烏足掛人齒頰.

Superiori 生僅子陽蛙見，惟長者進而教之，生止黃口兒也，祇見鄙於尊執，不肖瑣陋趑趄，自分人世間一鬚眉婦人耳，不才甕裏天，竊爲老翁恥笑.

Magistratui 牛馬走，草茅賤質何幸依日月之光也，僕以么麽末品何足齒於尊臺，生本鉛槧庸儒徒貽笑名公耳，蓬蒿末學曷足當名公一盼，卑職備員末屬翹首崇臺，某等日依台光乃備員而已毋足爲高明者齒及.

13° PATROCINII FIDUCIA — *Socii* 忝辱通家，叨承夙愛，恃在鮑知，辱結芝蘭之契，幸叨莫逆之交，夙

Digitized by Google

有總角之好.

Præpositi 辱不忘舊交遊, 叨不忘貧賤交, 幸蒙不棄庸劣與不肖有忘年交, 叨辱不鄙寒微與不才有青雲交, 不佞雖分隔雲泥然恃有雞壇之盟.

14° INCIDENS NEGOTIUM 茲者某事云云, 適者某事云云, 曩者某事云云.

15° AUDAX SIGNIFICATIO—*Æquali* 莊尺奉瀆, 託鯉達情, 恭參短語奉啟, 虔修尺素奉懇, 冒昧干瀆淸聽, 不揣妄爲懇求.

Nobiliori 冒觸威嚴, 塵瀆鈞聽, 不避斧鉞輒自申懇, 敢冒斧鉞上瀆嚴聽, 僭有稟懇冒瀆尊嚴, 肅裁淸楮奉候高軒.

16° REVERENTIÆ TIMOR 臨楮不勝眷戀, 臨書曷勝懇惻, 臨書無任瞻仰, 臨書不勝悚慄, 薰牘無任兢惕, 臨書悵然不勝神馳, 臨書依依神馳左右, 臨楮惓惓無任虔禱, 臨書心往曷勝依依.

17° RESPONSI POSTULATIO 望賜回示, 拱候鈞示, 希惠我好音, 幸無玉爾音, 雙鯉尺素公也無靳, 竚候回示幸勿鄙夷.

18° VALETUDINIS CURA—*Socio* 伏惟順時珍攝, 仰惟隨時保護, 伏冀以道自重, 仰祈寢餱自玉, 仰惟珍攝以副鄙意.

Superiori 伏惟爲道自玉, 伏冀隨候自珍, 伏祈若時愛護, 伏冀順時自愛, 仰冀順時以膺福祉.

Magistratui 伏冀爲國愛身以慰鄙望, 伏惟若時珍燮以膺大用, 仰惟順時加愛以副民望, 伏冀加飡自愛以膺帝眷.

Digitized by Google

Funeranti 伏惟節哀襄事以慰先靈，伏惟節哀順變以襄大事，伏惟抑情從禮以盡繼述，伏惟勉加饘粥以全孝道.

19° Obtutus gratia 萬惟清炤，統冀心月，仰希崇鑒，統祈亮察，伏惟鑒念曷任光榮，仰希霽照幸賜天涵，仰冀尊嚴俯垂炤矚，仰仗尊慈俯垂炤鑒.

20° Conclusionis formula 不宣，不備，不一，不悉，不旣，不贅，不盡，不縷，不絮，不罄，不喋，不再，不又.

Adjecta alterius salutatio 某翁處未及附啟乞代申鄙意爲感，某翁邇以冗廹不及作書雷此致意，某丈未及另啟希叱名致意，某兄未遑另柬通候借重鼎言轉致.

RESPONSI COMMUNIS FORMA

侍生某頓首拜　某翁大人　鈞座.

方切思仰. 忽辱琅函. 恭惟臺下. 碩德雅望推重鄉閭. 天錫鴻休. 道候起居清嘉. 甚慰所望. 愧不才譾陋無足爲長者道. 入事云云. 茲緣人便敬修尺素少申問候之忱. 維時. 天氣暄冷不常. 更冀若時自玉. 不贅.

Assistens alumnus Talis *prono capite salutat* Talis *domini magni viri compositam sedem.*

Dum acri cogitatione suspicerem, improvise dignatus gemmea epistola, venerabundus cogitavi celsitudinem tuam, magna virtute egregioque spectaculo efferri honorandam patriæ vicinitati; cœloque donante magnam prosperitatem, integræ vitæ actio quiesve pure sospes, admodum recreavit meum desiderium. Erubescentem mei inhabilis ignobili ruditate nihil attinet ad superiorem meum memorare. — *Ingreditur negotium etc. etc.* — Nunc ob hominis occasionem reverenter concinnavi pedale folium, paullum exhibiturus dicendi salutem studium. Hoc temporis, cœli temperatura te-

Digitized by Google

pida frigidioreve absque constantia, magis velim obsequens tempori teipsum accures : nec plura.

1° RECEPTA EPISTOLA — *Socii* 方深懷想忽拜瓊音，正深懷德忽墜佳音，馳情方切忽辱寶箋，景慕閒忽蒙翰教，長箋至荷存念之深.

Superioris 方切瞻仰忽頒雲翰，想慕方殷拜辱琅函，慕閒忽枉誨函盥讀恍如對面，思深忽拜華箋捧讀神情俱爽.

Magistratus 正切斗瞻忽辱雲章下逮，景仰方殷忽承寶箋飛墜，仰望惟殷忽辱琅玕之貺，巖瞻正切忽蒙珠玉寵頒.

2° REDDITUM RESPONSUM 伻旋附犭魚封少申微忱，使便敬此奉候與居兼申謝意，今因人便少裁寸楮聊申問安之敬，某行使敬附菲儀代候併附問起居.

3° CURANDA VALETUDO — *Vere* 即時春寒猶劇伏惟順時自玉以膺福祉不宣；*Æstate* 辰下隆暑蒸人仰冀以道自玉用膺天寵不既；*Autumno* 時下秋高氣清伏希順序珍護不悉；*Hieme* 比辰方冬寒重伏冀順令調適不贅.

Digitized by Google

故　　典

ALLUSIONES LITTERARIÆ.

Una ex præcipuis sinica scripta intelligendi difficultatibus, ex allusionibus litterariis, seu ex more *allegandi antiqua* oritur, qui passim apud elegantiores scriptores invaluit. Ese porro allusiones, aliæ *classicæ* aliæ *historicæ* aliæ *mythologicæ* sunt, prout vel celebris alicujus scriptoris auctoritate, vel historica re, vel mythologico aliquo commento innituntur. Plures ergo ineptam ducunt originem : at quicquid de origine sit, plurimum refert litteraturæ studiosum earum sensum cognovisse. Quapropter, cum immensum prope pelagus impossibile sit peragrare, communiores saltem hic juvat adscribere, easque respondentibus phrasibus concinnatas ad aliquot capita quodammodo revocare, prout ferme in *Juniorum scientia*, juxta 幼學求源 utique castigata, ipsimet indigenæ addiscere solent. Capitum en ordinem :

1. 天文 Cœli res.
2. 地輿 Terræ orbis.
3. 時序 Temporis ordo.
4. 統系 Imperiorum series.
5. 朝廷 Regia curia.
6. 相猷 Ministri consiliarii.
7. 將略 Strategi molitores.
8. 科第 Litterarii gradus.
9. 文階 Civiles dignitates.
10. 武秩 Militares ordines.
11. 明官 Celebres præfecti.
12. 列女 Famosæ mulieres.
13. 父子 Parentes et filii.
14. 叔姪 Patrui et nepotes.
15. 兄弟 Fratres.
16. 夫婦 Conjuges.
17. 師生 Magistri et alumni.
18. 朋友 Socii et amici.
19. 婚姻 Cognati.
20. 外戚 Affines.
21. 人館 Hominum usus.
22. 人行 Hominum actio.
23. 人事 Hominum res.
24. 年齒 Ætas.
25. 制作 Inventiones.
26. 文史 Litteræ.
27. 藝術 Artes.
28. 貧富 Opes.
29. 訟獄 Judicialia.
30. 凶喪 Funerea.
31. 釋道 Sectæ.
32. 鬼神 Spiritus.
33. 身體 Corpus.
34. 宮室 Domus.
35. 器用 Utensilia.
36. 衣飾 Vestitus.
37 飲食 Victus.
38. 珍寶 Pretiosa.
39. 花木 Vegetalia.
40. 鳥獸 Animalia.

Digitized by Google

1. CÆLI RES

混沌初開，乾坤始奠 : *Confuso chao primum diviso, cœlum et terra cœperunt firmari;* puriore scilicet æthere, ut ait 愼子, sursum ad cœlum constituendum avolante 輕淸浮而爲天, crassiore autem in terram coalescente 重濁凝而爲地.

衆陽之宗，太陰之象 : *Purioris principii centrum, sequioris principii imago.* Illud solem, hæc lunam significat.

蝃蝀，天地淫氣 : *Cælestis arcus, cœli terræque intemperans æstus.* Iridem, *ti tong*, veluti intempestivum cœli terræque concubitum explicat Tchou hi in Carminum commentariis.

蟾蜍，皓魄精華 : *Tripes bufo, argentei disci purior flosculus.* Quidam, nomine 羿, immortalitatis pharmacum ab immortali obtinuerat; ejus uxor 嫦娥 surripuit, lunamque ascendit tripes bufo *Chan tchou* facta (王充論衡) : unde luna 姮娥 sive 嫦娥, vel etiam 素娥 *alba Ngo* appellatur.

石燕飛 : *Lapidea hirundo volans*, designat ventum excitari. Ut enim in 湘州記 dicitur, 零陵 mons lapideam habet hirundinem, quæ flante vento volat.

商羊舞 : *Mercans ovis saliens*, designat magnum imbrem imminere. Narratur enim in 家語 sic Confucius appellasse quamdam unipedem avem ante T'si regni templum visam tripudiare, eamque dixisse imbris indicium, ut dein probavit eventus; olim siquidem quidam puer inflexo pede canebat : 天將大雨，商羊起舞.

羊角 : *Arietis cornu*, designat venti vorticem, ex 莊子.

雷鞭 : *Tonitrui scutica*, designat ex T'ang dynastiæ poesi 唐詩, fulgetrum, quod ex 思玄賦 dicitur etiam 列缺.

甘霖，豐澤 : *Dulcis pluvia* et *fertilis imber*, designant opportunam pluviam.

玄穹，彼蒼 : *Cærulus fornix* et *illud cærulum*, designant cœlum. Orientalis plaga dicitur 蒼天, borealis dicitur 玄天.

雪飛六出 : *Nix volans senis petalis*, portendit fertilem annum.

日上三竿 : *Sol altus tres perticas*, designat seram horam.

箕風畢雨 : *Sagittarius ventum, Hyades pluviam*, homines alii aliud amant.

風虎雲龍 : *Ventus tigridem, nubes draconem*, sapientem principem sapiens minister naturaliter sequitur.

Digitized by Google

蜀犬吠日 : *Chou canes allatrantes soli*, designant homines tenuis judicii. Cum enim eo regionis sol raro appareat, fit ut ei tanquam insolito spectaculo canes allatrent (柳文).

吳牛喘月 : *Ou bubali anhelantes ad lunam*, designant homines exaggerati timoris. Cum enim Ou regni seu Kiangnanenses bubali multum sub fervido sole fatigentur, ad lunæ aspectum, putantes esse solem, statim anhelare dicuntur (風俗通).

杞人憂天 : *K'i homo angens cœlum*, designat temere anxios; ut ille K'i regni civis, qui usque timebat ne cœlum super se prorueret, ait 列子, indeque somnum amisit.

夸父逐日 : *K'oa senior persequens solem*, designat hominem ultra vires aliquid prosequentem; ille persequens solis umbram, ex siti periit, ait ipsemet 列子.

望若雲霓 : *Desiderare quasi nubes et iridem*, seu pluviam siccitatis tempore, denotat magnum desiderium.

恩如雨露 : *Beneficium simile pluviæ et rori*, seu penitus penetrans, denotat profundum beneficium.

戴月披星 : *Obtectus luna amictus stellis*, dicitur qui summe negotiosus ante diluculum exit et post noctem redit.

櫛風沐雨 : *Pexus vento ablutus pluvia*, dicitur a 莊子 qui laboriosi itineris subit incommoda.

雲出無心 : *Nubes prodeuntes nullo animo*, ex 陶詞, dicitur de homine per incogitantiam agente.

陽春有脚 : *Influxus vernus instructus pedibus*, appellatus a populo fuit T'ang dynastiæ 宋璟, qui beneficia quaquaversum uti vernus influxus insinuabat.

献曝之忱 : *Offerendi insolationem affectus*, designat devoto animo donantem. Fuit enim, juxta 列子, sub Song dynastia rudis agricola, qui verni solis calore fotus, dixit uxori se velle principi tam ignotum beneficium suis humeris deferre.

回天之力 : *Reducendi cœlum potestas*, innuit magnam vel regium animum immutandi vim. Id enim celeberrimus T'ang dynastiæ minister 魏徵 de 張玄素 dixit, qui potuit 太宗 imperatorem a 洛陽 palatio restaurando deterrere (唐書).

再造 : *Secunda creatio*, exprimit vivificum beneficium (郭子儀贊).

二天 : *Duplum cœlum*, exprimit summam protectionem. Ita enim

Digitized by Google

ad 蘇章, e posterioris Han dynastia, 冀州 visitatorem, amicum suum convivio exceptum, dixit 清河 præfectus peculatus reus, ut in 通鑑 habetur, 人皆有一天, 我獨有二天 : at ille rem a re probe discernens, postridie reum judicavit.

參商 : *Rigel et Lucifer*, ortu nunquam coeuntes stellæ, designant amicos invicem distractos.

牛女 : *Bubulcus et Textrix*, conjuges semel in anno convenientes : 牽牛 seu 河鼓, α, β, γ in Aquila; 織女 seu 天孫, α ε ζ in Lyra; duæ constellationes ad viæ lacteæ orientem et occidentem. Fingit sinica mithologia, cœli dominum Textricis diligentiam miseratum, eam Bubulco conjugari permisisse; at cum dein ab opere vacantem vidisset, iratum illam ad orientem remisisse, una septimæ lunæ septima nocte, lacteâ trajectâ, cum conjuge conventuram.

晨星 : *Diluculi stellæ*, ob raritatem solitarios sapientes, juxta celebrem T'ang dynastiæ poetam 劉禹錫, designant.

雷同 : *Tonitrui consonantia*, verba invicem simillima, veluti tonitrui sonitum, denotat (論語讖).

盡若氷山 : *Evanescere sicut glaciei mons*, fluxa dicitur auctoritas, ut in 唐史 de 玄宗 regi gratioso 楊國忠 dixit 張彖.

懸如天壤 : *Distare velut cœlum et terra*, res toto cœlo mutuo discrepantes dicuntur.

畏如夏日 : *Terribilis ut æstivus sol*, appellabatur Tsin regni minister 趙盾 *Tchao toen*, qui strenua libertate Ling regulum admonebat.

愛如冬日 : *Amabilis ut hiemalis sol*, dicebatur Tsin regni minister 趙衰 *Tchao t'soei*, pater præcedentis.

齊婦含寃 : *T'si nurus suscipiens calumniam*, quod socrus, cui pie serviebat, ut liberam secundas nuptias ineundi relinqueret, se strangulaverat, capite damnata fuit; indeque triennio abfuit pluvia, donec piaculum fuerit peractum (漢書).

鄒衍下獄 : *Tcheou yen mancipatus carceri*, licet fideliter 燕惠 regi subserviret, ploravit ad cœlum, et statim sexta, vel rectius, juxta archetypos codices, quinta luna cecidit pruina (白帖).

光天化日 : *Luminosum cœlum et transformans sol*, designat, juxta 書經 et 後漢書, florentissimam ætatem.

景星慶雲 : *Fausta stella et felix nubes*, designat, juxta 史記, tranquillum ævum. 景星, dicta etiam 德星, sub Yao rege apparuit : 慶 seu 卿雲, quinarii coloris, apparuit sub Choen rege; tricolor dici-

Digitized by Google

tur 裔 *yué*.

上天雨金 : *Supernum cœlum pluit auro*, tres dies, sub Yu imperatore (竹書).

赤虹化玉 : *Rubicunda iris evasit gemma*, flava, tripedalis, litteris inscripta, cum Confucius cœlum monuit se Ver et Autumnum jam absolvisse (搜神記).

雨暘時若 : *Pluvia sudumque usque obsecundans*, haberi debet, juxta 洪範, ut faustum omen.

天地泰交 *cœlum terraque harmonice conjugata*, designant, juxta 易經, florentissimum sæculum.

2. TERRÆ ORBIS

金臺 dicitur Pekinum, a turri quam 燕昭 rex ad imperii litteratos invitandos ædificavit : dicitur etiam ab antiquo nomine 幽燕 : sub T'sin, 上谷漁陽地 : sub Han, 廣陽 et 燕國 : sub Tsin et T'ang, 范陽 : sub Song, 燕山 : sub Ming, 北平 mox 順天 : nunc vero 盛京.

金陵 dicitur Nankinum, quod terram regum fecundam, inhumato auro, 楚威 rex nominavit : sub T'sin, 秣陵 : sub Han, pertinebat ad 丹陽 : sub Ou, facta metropolis, 建業 : sub Tsin, 建康 : sub T'chen, 蔣州 : sub T'ang, 江甯 et 白下 et 昇州 : sub Yuen, 集慶 : sub Ming, 應天.

武林 dicitur Tché kiang, ab Hang tcheou 虎林 monte, 虎 in 武 ob T'ang dynastia supprimendum nomen immutato : dicitur etiam 越國 : sub Song, 臨安.

豫章 dicitur Kiang si ab Han dynastia; sub T'sin enim pertinebat ad 九江 : sub quinque dynastiis, 吳皐.

七閩 dicitur Fou kien, quod 叔熊 ad 濮蠻 confugientis nepotes, terram in septem tribus diviserint.

三楚 dicitur Hou koang, occidentale, orientale et australe : dictum etiam fuit 鄂渚, et sub Han 江夏.

東魯西魯 dicuntur Chan tong et Chan si.

東粵西粵 dicuntur Koang tong et Koang si, quæ antiquitus 百粵 regio erat.

中州 dicitur Ho nan, quod centrum sit, 中原 : sub T'sin, 三川 : sub Han, 洛陽 : sub T'ang, 東都 : sub Song, 西京.

Digitized by Google

秦境 dicitur Chan si : sub T'sin, 關中 : sub Han, 長安.

蜀國 dicitur Se t'choan : sub T'sin, 蜀郡 : sub Han, 益州 : sub Tsin, 成都 : sub T'ang, 西川.

滇池 dicitur Yun nan : antiquum 滇國 dictum dein 雲南 fuit, quod sub Han 武 rege coloria nubes visa ad austrum fuerit.

黔地 dicitur Koei tcheou : sub T'sin, 黔中.

五嶽 : orientale dicitur etiam 岱宗 et 宗長; australe 衡嶽; boreale, 玄嶽; medium, 崧山 et 嵩高; occiduum flore celebratur.

五湖 : 鄱陽 in 饒州, dicitur etiam 彭蠡; 青草 in 湘陰, dicitur etiam 巴丘; 洞庭 in 巴陵, dicitur etiam 雲夢; 丹陽 in 鎮江 seu 潤州; 太湖 seu Yu tributionis 震澤, in 蘇州, dicitur etiam 笠澤.

十洲, immortalium domicilium, 環洲, 玄洲, 長洲, 元洲, 流洲, 炎洲, 生洲, 祖洲, 鳳麟洲, 聚窟洲.

五島, geniorum habitatio, ad 渤海 orientem ut 列子 ait, 岱輿, 員嶠, 方壺 seu 方丈, 瀛洲, 蓬萊. Super 蓬萊 rupem in orientalis maris medio est aurea turris et gemmea contignatio, quam immortales incolunt, et circum ad ter mille stadia sunt tenues aquæ 弱水 appellatæ.

京師 : *Magna et frequens*, regiam metropolim designat.

梓里 : *Catalpæ pagus*, patrium solum designat ex libro Carminum, unde et 桑梓 etiam dicitur.

跋涉 : *Herbosa et aquosa peragrare*, designat itineris difficultates.

康莊 : *Quinque et sex ramorum compitum*, designat patulam amplamque viam.

海涵 : *Maris capacitas*, designat vastam protectionem.

河潤 : *Fluvii irrigatio*, designat longe excurrens beneficium.

黑子彈丸 : *Nigra glans* et *missilis globulus*, designant parvum oppidulum, ut sub Song dynastia 趙普 ad 太宗 descripsit.

咽喉右臂 : *Gutturis fauces dexterumque brachium*, designat nobis necessarium hostique periculosum locum.

金城湯池 : *Ænea mœnia bullientesque fossæ*, designant inexpugnabilem inaccessibilemque urbem.

河山帶礪 : *Fluvius monsque zona et cos*, significant juxta Han dynastiæ conferendi feudum formulam, feudum tunc defecturum, cum croceus fluvius fiet zona, et orientale jugum fiet cos.

滄海桑田 : *Vastum pelagus* et *mororum campus*, exprimit

Digitized by Google

ætatum vices. Super mare enim quidam senex dixisse fingitur, se quotiescumque mare in agrum et ager in mare convertitur, canneum deponere frustum, jamque frusta implevisse domum.

河清海晏 : *Fluvius limpidus* et *mare tranquillum*, sancti viri portendit ætatem. Croceus enim fluvius, juxta 拾遺記, mille annis semel fit limpidus.

江湖散人 : *Amnium lacuumque liber homo*, ut se appellavit 陸龜蒙 e T'ang dynastia, cum doctoris laurea frustratus per montes aquasque spatiabatur, curis expeditum designat.

湖海之士 : *Lacuum mariumque heros*, ut sub Han, 許汜 cum 劉備 colloquens appellavit 陳元龍, intrepidum denotat virum.

問舍求田 : *Interrogans de domibus quærensque de agris*, est angustæ mentis homo.

經天緯地 : *Metiens cœlum delineansque terram*, est miri ingenii vir.

平地風波 : *Plano solo turbinis tempestas*, denotat ortas sine fundamento turbas.

中流砥柱 : *Medio fluento Ti tchou mons*, denotat hominem inter fluctus inconcussum.

一木不支大厦 : *Uno ligno non sustineri magnam domum*, ut ait 文中子, indicat unius virium imbecillitatem.

丸泥可封函關 : *Globulo luteo posse obstrui Han claustra*, ad quod 王元 animabat Han Koang ou imperatoris competitorem 隗囂, ut habetur in 東觀漢記, indicat herois viribus confidentiam.

失之東隅收之桑榆 : *Amissa re auroræ situ, recuperare illam cadentibus umbris*, cum nempe cadentis solis umbra mori ulmique cacumen attingit, verba sunt 漢光武 imperatoris ducem 馮異 animantis, significantque rem antea pessumdari et postea refici.

爲山九仞功虧一簣 : *Faciendo montem novies octipedem, operi deficere unam sportulam*, significat juxta 書經, opus sub terminum hærere.

以蠡測海 : *Cum cucurbitino-cochleari commetiri mare*, ut ait 荀子, angustam hominis intelligentiam denotat.

精衞銜石 : *Versicolor avis apportans lapillos*, frustraneum laborem denotat. Ut enim refert 山海經, Chen nong filia in orientale mare delapsa, conversa fuit in phasianæ similem avem *tsing wei*, indeque continue ab occidentali monte ore defert lapillos, ut orientale mare obstrueret.

Digitized by Google

不毛之地 : *Glabra herbis terra*, sterilem significat.

膏腴之田 : *Pinguedine opimus ager*, fertilem significat.

獲石田 : *Assequi calculosum agrum*, ut Ou Vicecomiti impetere T'si regnum volenti dixit 子胥, inutile lucrum designat.

登道岸 : *Conscendere doctrinæ ripam*, ut in libro Carminum dicitur, scientiæ designat perfectionem.

辨淄澠之滋味 : *Distinguere Tche et Cheng aquarum saporem*, ut 易牙 distinguebat, eruditum denotat palatum.

分涇渭之清濁 : *Discernere King et Wei limpidum turbidumque*, cum tercenta stadia confluant aquæ quin confundantur, debet ad moralia etiam applicari.

泌水樂饑 : *Fontanam ad aquam hilariter esuriens*, ex Carminum libro significat solitarium sapientem.

東山高臥 : *Orientali in monte elate quiescens*, a sæculo significat abstractum, veluti sub Tsin illum celebrem 孝武 imperatoris ministrum 謝安石, qui, ut 唐詩 canit, 攜妓入東山.

黃河清，越石見 : *Croceus fluvius limpidus, Yué petra apparens*, portendunt ille sanctum virum, hæc abstinacem præfectum : prope mare enim 越王石 nebulâ usque suffunditur, ad abstinacis vero præfecti adventum revelatur.

阡陌開，伊洛竭 : *Agrariæ viæ aperiuntur, I et Lo exsiccantur*, illud inhumanum ministrum, hoc iniquum principem ostendit. Ut enim 史記 refert, 衞鞅, ministrum T'sin 孝 Ducis gerens et 商君 creatus, ad augendum populi tributum, rectas transversasque vias tessellatis agris 井田 substituit : memorat vero 國語, ad crudelis 桀 flagitia, I et Lo fluvios exaruisse.

縮地之方 : *Contrahendi spatium ars*, penes 費長房 fuit, qui a 壺公 scuticam accepit, mille stadia contrahere valentem (神仙傳).

鞭石之法 : *Flagellandi lapidem modus*, patuit 秦始 imperatori, cum volens ædificare lapideum pontem ad mare transigendum, vidit eoa regione cœlestem hominem lapides in mare impellentem, eosque tardiores flagello verberantem, ita ut sanguis erumperet (三秦畧).

擊壤而嬉 : *Percutiendo solum beari*, refert primi ævi felicitatem : cum enim Yao imperator spatiaretur, vidit qui percutiendo solum suam caneret beatitatem.

讓畔而耕 : *Cedendo marginem arare*, refert Wen regis tempora, cum 虞 et 芮 principes illius populum viderunt agrorum margines

Digitized by Google

mutuo cedentem.

九年水患，七年旱災 : *Novem annorum diluvium* et *septem annorum siccitas.* 荀子 ait : 禹十年水，湯七年旱.

路不拾遺，海不揚波 : *Viantes non arripere amissa, mare non attollere fluctus,* indicant egregium regimen sanctumque imperatorem. De Confucio enim Lou regnum administrante, in 家語 dicitur, 路不拾遺，市不二價 : et T'cheng regem obsalutans 越裳氏 ait : 天無烈風淫雨，海不揚波者，三年矣 (韓詩外傳).

3. TEMPORIS ORDO

履端，首祚 : *Cursus initium, initialis prosperitas,* dicitur prima anni dies (晉書 et 王羲之月儀書).

人日，靈辰 : *Hominis dies, rationalium lux,* dicitur septima anni dies (魏書 et 唐詩).

椒花頌 : *Xanthoxyli floris gratulatio,* formula, qua cujusdam 劉臻 uxor, 陳 oriunda, prima anni die xanthoxyli florem offerens longævitatem precata est regi (晉史).

屠蘇酒 : *Mortiferi thymi vinum,* potio ad luem abigendam. Quidam, quem portentosum sub T'ang T'ai tsong toistam 孫思邈 aliqui putant, stramineam casulam, 屠蘇 dictam, incolens, ultima anni die medicinæ cujusdam sacculum compaganis dabat puteo immittendum, ut sequenti die inde biberent et a lue servarentur (歲時記).

火樹銀花合 : *Igneæ arboris argentei flores clauduntur,* ad designandam decimæ quintæ diei, quæ 燈節 vel 元宵 appellatur, luminationem (唐詩).

星橋鐵鎖開 : *Stellati pontis ferrea sera aperitur,* quando nocturnæ custodiæ præfectus, 金吾 appellatus, ea nocte cum præcedenti atque subsequenti, metropolis compita sinit obire (西都記).

首春，客歲 : *Iniens ver* et *hospes annus,* significant ineuntem annum et præteritum annum.

中和，上巳 : *Secundæ lunæ prima* et *tertiæ tertia dies.* Hæc, quod balnei purifici fit usus, dicitur etiam 祓禊.

清明，社日 : *Suda claritas,* et *Telluris dies.* Illa, 106ᵉ post hiemale solstitium, dicitur etiam 催燕 : ista, 春社 vel 秋社, est prima 戊 dies quæ in cyclo post æquinoctium obveniat, vel juxta alios quinta 戊 dies quæ in cyclo post veris autumnive initium obtingat.

Digitized by Google

寒食，初伏 : *Centesima quinta post hiemale solstitium* et *post æstivum tertia* 庚 *dies*. Illa, quod cocti cibi interdicuntur, dicitur etiam 禁烟節 : ista, sequioris influxus *prima occultatio* est; *secunda* 中伏, est quarta post solstitium 庚 dies; *ultima* 末伏, est ab inito autumno prima 庚 dies, seu prima cycli dies quæ per 庚 litteram incipit : unde 三伏 vel 三庚 orta est nominatio.

麥秋，蒲節 : *Quarta luna* cum triticum maturescit, et *quintæ lunæ quinta dies*, 端午 etiam dicta, cum typhâ purgatum vinum bibitur ad virus avertendum.

天貺，天中 : *Sextæ lunæ sexta dies*, qua sub Song 眞宗 cœlestis liber descendit, et *quintæ quinta* seu 端午.

競渡端陽 : *Contenditur trajectio quintæ quintâ*, in memoriam 屈原 ministri, quem ea die submersum populus piscari contendit (歲時記).

登高重九 : *Conscenditur altum nonæ nonâ*, ad declinandum infortunium, sicut 桓景, qui a famosi 壺公 magi discipulo 費長房 præmonitus, cum familia ea die montem ascendit, et vespere domum repetens, gallinas canesque mortuos invenit (續齊諧記).

治聾酒 : *Curans surditatem vinum*, est illud quod bibitur verno autumnalive *Telluris die* (賈氏談錄).

乞巧針 : *Quærendæ fortunæ acus*, septem adhibentur septima septimæ lunæ die, et illæ fortunam nanciscuntur, quæ colorio filo ad lunæ lumen trajiciuntur (歲時記).

神遊于月府 : *Spiritu vagans in lunæ palatio;* scilicet 唐明 seu 玄宗 imperator, dum octavæ lunæ plenilunio spatiaretur, illico vidit palatium, et 素娥 cum aliis candida veste indutis sub osmantho choreas agitantem (異聞錄).

落帽于龍山 : *Amittens pileum super draconis montem;* scilicet 孟嘉 nomine 萬年, dum esset 桓温 ducis legatus, et nona nonæ lunæ die ad draconis montem spatiaretur, vento abreptum amisit pileum quin adverterit, moxque irridenti scripturæ egregium apposuit currente calamo responsum (晉史).

十二月爲臘，春正月爲正 : *Duodecima luna dicitur a sacrificio* (1), *prima luna dicitur a regimine*. 臘, a 獵, venationem

---

(1) En nominum pro determinatis lunarum diebus tabulam : primæ lunæ, seu 正月, 端月, 素月, 元月, 正陽月, 三陽月, 春王, 1ª dies dicitur 元

Digitized by Google

exprimit in extremo anni sacrificio, 蜡祭 dicto, offerrendam; unde Han dixit hoc sacrificium 臘: ad evitandum vero 秦始 imperatoris nomen, olim pro 政 factum 正.

一陰生, 一陽生: *Primæ umbræ ortus, primi luminis ortus*, designant diem post solstitium paullatim decrescentem crescentemve.

葭灰飛: *Phragmitidis cinis avolans*, nuntiat hiemale solstitium. Ex speciali quadam bambusa, 金門竹, facti tubi, utraque extremitate phragmitidis cinere oppleta, super ligneam mensam collocantur in cubiculo penitus obstructo, æstusque sic expectatur qui cinerem explodat.

梧葉落: *Sterculiæ folium cadens*, nuntiat autumni adventum (淮南子).

朔死魄, 旁死魄: *Novilunium, moriens opacitas; subsequens moriens opacitas;* prima et secunda lunæ dies: 朔, quasi 蘇 *re-*

且 vel 端日, 7ª dies dicitur 人日 vel 靈辰, 15ª dies dicitur 上元 vel 元宵. Secundæ lunæ, seu 花月, 大壯月, 仲陽月, 杏月, 1ª dies dicitur 中和 vel 天正, 2ª dies dicitur 踏青 vel 挑菜, 12ª dies dicitur 花朝 vel 真元. Tertiæ lunæ, seu 桐月, 央月, 桃月, 蚕月, 8ª dies dicitur 上巳, pridie *sudæ claritatis* dicitur 寒食. Quartæ lunæ, seu 梅月, 乾月, 麥秋, 1ª dies dicitur 清和, 8ª dicitur 浴佛. Quintæ lunæ, seu 蒲月, 垢月, 蠻蒸月, 榴月, 滿月, 端月, 5ª dies dicitur 端午 vel 天中, 13ª dicitur 竹醉 vel 龍生. Sextæ lunæ, seu 暑月, 遯月, 精陽月, 荷月, 6ª dies dicitur 天貺 vel 清暑, 24ª dies dicitur 觀蓮. Septimæ lunæ, seu 瓜月, 否月, 蘭秋, 桐月, 巧月, 7ª dies dicitur 巧日 vel 七夕, 15ª dies dicitur 中元 vel 大慶. Octavæ lunæ, seu 桂月, 觀月, 仲商月, 5ª dies dicitur 千秋, 15ª dies dicitur 中秋 vel 月夕. Nonæ lunæ, seu 菊月, 剝月, 季商月, 菊秋, 4ª dies dicitur 重明, 9ª dies dicitur 重陽 vel 重九. Decimæ lunæ, seu 閉月, 坤月, 正陰月, 陽春月, 小陽月, 1ª dies dicitur 歲臘, 15ª dies dicitur 下元. Undecimæ lunæ, seu 葭月, 復月, 龍潛月, 仲冬月, 6ª dies dicitur 天應, solstitii dies dicitur 亞歲. Duodecimæ lunæ, seu 臘月, 臨月, 嘉平月, 清祀月, 8ª dies dicitur 蠟日, 12ª dies dicitur 百福, 24ª dies dicitur 交年, 30ª dies dicitur 除日 vel 除夕.

Immo, cum cycli litteræ ad lunas designandas etiam usurpentur, duodecim vero cycli rami aliud pro lunis nomen suscipiant, atque ab undecima luna cursum incipiant, hinc 1ª luna dicitur etiam 陬月, 2ª 如月, 3ª 病月, 4ª 余月, 5ª 皐月, 6ª 且月, 7ª 相月, 8ª 壯月, 9ª 玄月, 10ª 陽月, 11ª 辜月, 12ª 涂月.

Digitized by Google

nascens, 晦 *silens*, 弦 *cava*, 望 *plena* luna dicitur.

哉生明，始生魄 : *Incipiens nasci claritas, incipiens nasci opacitas,* tertia et decima sexta lunæ dies : illa etiam 朏 dicitur; ista etiam 既望, ut decima quarta 幾望 appellatur.

翌日，詰朝 : *Sequenti die, crastina die.* Illud in libro Annalium scribitur 翼日; hoc habetur ex 左傳.

吉時，穀旦 : *Fausta dies, fausta lux*, idem significant ex libro Carminum.

片晌，日曛 : *Breve tempus, crepusculum vespertinum.* Hic *hiang* generatim pro tempore sumitur, *hiun* pro 暮 a 列子 usurpatur.

疇昔，昧爽 : *Præteritum tempus, crepusculum matutinum;* 爽 seu 明 claritatem, 昧 seu 黎 ipsam obscuram significant.

三澣 : Lunæ *tres decades*, 上 中 下, ita dictæ, quod antiqua lege ter in mense aulicis feriari dabatur, ut balneo uterentur.

三餘 : Temporis *tria reliqua*, studio complenda, ut 董遇 aiebat (魏略), reliquum diei, anni, tempestatis, seu nox, hiems, nubilum.

朝三暮四 : *Mane ter et vespere quater*, significat astute ludificare rudes. Quidam enim simios alens, ut 莊子 narrat, ad graves minuendas expensas proposuit illis se fruges daturum mane ter et vespere quater: simiis rem irascentibus, proposuit dare mane quater et vespere ter; quæ tunc lætæ acquieverunt.

日就月將 : *Diebus progredi mensibusque proficere,* significat profectum in scientia, juxta Carminum librum.

焚膏繼晷 : *Combustione olei continuare diem*, significat die noctuque incumbere operi, juxta 韓文.

俾晝作夜 : *Facere diem evadere noctem*, significat labori destinatum diem quieti adhibere, juxta Carminum librum.

虛延歲月 : *Frustra protrahere annos et menses*, innuit ruborem inutilis vitæ.

少叙寒暄 : *Tantisper colloqui frigus et calorem*, innuit vagam consalutantium confabulationem.

人情冷暖 : *Hominum ingenia frigida vel fervida,* significat universalem hominum conditionem, diversumque inter homines tractandi conversandique modum.

世態炎凉 : *Sæculi facies ardens vel gelida,* significat generalem mundi statum, diversamque hominum conversationem.

衰周無寒歲 : *Dilabente Tcheou nullus friguit annus,* regi-

Digitized by Google

men indicat remissum.

暴秦無燠年 : *Sæviente T'sin nullus ferbuit annus*, regimen indicat rigidum.

泰平 : *Ursa plana*, significat anni prosperitatem. 泰 seu 泰階 sunt tres stellæ 三台 in pedibus Ursæ majoris, quæ regem, ministros, populumque designant.

玉燭 : *Gemmea lux*, significat temporum harmoniam, prout in 爾雅 habetur.

醉人爲瑞 : *Ebrius homo evasit boni-præsagii*, cum post gravem sub 唐德宗 annonam, in metropoli visus est.

野莩堪憐 : *Campis fame-mortui digni miseratione*, cum sub 梁惠王 rerum penuria sæviit.

豐年玉，荒年穀 : *Fertilis anni gemma* et *sterilis anni frumentum*, vulgo cognominabantur 王稚恭 et 庾元康 ob singulare ingenium (世說), et nunc ingenio præstantes designant.

薪如桂，食如玉 : *Cremia quasi osmanthus* et *cibi quasi gemmæ*, ut 蘇秦 ait in 史記, annonæ indicant caritatem.

春祈秋報 : *Vere precatio autumno eucharistia*, ordinaria est agricultorum regula.

夜寐夙興 : *Serius cubare maturius surgere*, diligentis præfecti mos est (詩經).

韶華不再 : *Flaccidus flos non renovatur*, in studio temporis jactura cavenda.

日月其除 : *Dies mensesque adeo auferuntur*, absque mora urgendum opus (詩經).

4. IMPERIORUM SERIES

天地初分 : *Cœlum terraque primum divisa* fingitur a mythico 盤古 ex chaos 太荒 prodeunte, quin ullus ejus originem noverit, dicto etiam 混沌氏.

干支始建 : *Trunci ramique cœpti institui* finguntur a 天皇 : illi 十母 isti 十二子 etiam dicuntur.

定三辰分晝夜 : *Stabilitis tribus luminaribus dividens diem noctemque* fingitur 地皇.

掌九區奠山川 : *Rector novem regionum firmans montes fluviosque*, scilicet 人皇, ut fingitur.

Digitized by Google

構木爲巢 : *Extructis lignis faciens nidos,* fuit 有巢, qui sic docuit populum e luteis cavernis prodire.

鑽木取火 : *Terebrando lignum eliciens ignem,* fuit 燧人, qui instituit etiam funiculorum nodos et meridianas nundinas.

畫八卦作六書 : *Delineans octo trigrammata et instituens sex scripturas,* fuit 伏羲, cognomine 風, ob splendorem virtutum, 太昊, ob victimarum alituram, 庖犧 etiam dictus; regnavit in Honanensi 宛邱 metropoli 115 annos. Sex scripturæ, scilicet 象形, 假借, 指事, 會意, 轉注, 諧聲.

樹五穀嘗百草 : *Plantans quinque fruges et experiens centum herbas,* 神農 scilicet, apud 姜 aquas enutritus, unde cognomine 姜, ab ignis virtute regnans, unde 炎帝 etiam dictus : regnavit in Chantonensi 曲阜 140 annis, 烈山氏 etiam vocatus.

黃帝少昊繼 : *Hoang ti et Chao hao continuarunt.* Hoang ti, a terræ virtute sic dictus, cognominatus 公孫 vel etiam 姬, quia ad 姬 aquas enutritus, agnomine 軒轅, nomine 有熊, principis 少典 filius; regnavit in 彭城 centum annos. Chao hao ejus filius, cognomine 巳, agnomine 摯, nomine 金天, regnavit in 曲阜 84 annos.

顓頊帝嚳承 : *Tchoan hiu et Ti k'ou successerunt.* Tchoan hiu, avo Hoang ti, patre 昌意, cognomine 姬, a primitivo principatu 高陽氏, et a novo calendario 曆宗 etiam cognominatus, regnavit in 帝邱 18 annos. Ti k'ou, avo Chao hao, cognomine 姬, agnomine 夋, a primordio 辛 principatu 高辛氏 cognominatus, regnavit in Honanensi 亳 75 annis.

稱元建國, 放勳重華 : *Memorato principio exordientes imperium, Late benemeritus et Iterato splendens,* scilicet Yao et Choen, quorum primus annus cœpit numerari. Yao, cognomine 伊祁, prænomine 陶唐氏, regnavit in Chansi 平陽 72 annis : Choen, cognomine 姚, prænomine 有虞氏, regnavit in Chansi 蒲阪 61 annis.

禹家天下, 湯拯生民 : *Yu hæreditarium faciens imperium* et *T'ang salvans imperii populum,* scilicet Hia et Chang reges. Yu, cognomine 姒, regnavit in Chansi districtu 安邑 27 annis : T'cheng t'ang, cognomine 子, regnavit in 亳 13 annis, expulso tyranno in 南巢.

暴君, 聖主 : *Tyranni principes* et *sancti domini,* 桀 et 紂 tyranni, 文 et 武 reges.

五霸, 七雄 : *Quinque archontes* et *septem potentes,* complectuntur *Veris Autumnique et bellantium regnorum* ætatem, donec ab-

Digitized by Google

sorpti fuerint a T'sin augusto, qui regnavit in 咸陽 12 annis.

赤帝子誅白帝子 : *Rubri domini filius occidit albi domini filium.* 劉, agnomine 邦, nomine 季, e 沛 oriundus, cum noctu magnum colubrum offendisset in via, educto ense occidit : tum sequaces eo loci invenerunt vetulam plorantem, quod ejus filium 白帝子 in anguem conversum rubri domini filius occiderit, statimque vetula evanuit. Lieou, mox 沛公 factus, evertit T'sin, evasitque Han dynastiæ 高祖, metropoli in 關中 erecta.

假皇帝逼眞皇帝 : *Adulterinus imperator invadit verum imperatorem,* 王莽 scilicet, adulterinus appellatus, dum puero imperatoris nomen, sibi vero potestatem attribuerat.

白水眞人 : *Albi fluvii divinus vir,* vocatur 光武帝 agnomine 秀, nomine 文叔, occidentalis Han in 洛陽 fundator, quod natus fuerit in 南陽白水鄉.

中山帝胄 : *Medii montis imperialis progenies,* vocatur 昭烈帝, e 中山 regni 靖 rege oriundus, qui posteriorem Han in occidentali 蜀 fundavit. Eodem tempore, 曹操 in 魏, et 孫權 in 吳 regnabant.

典午竊當塗 : *Tien ou surripuit Wei augurium,* et Tsin dynastia incepit. 當塗, regni Wei faustum oraculum scilicet : 典午, familia 司馬 scilicet. Hæc, pater 懿 cum duobus filiis 師 et 昭, magistratum exercebat in 魏 : mox 昭 creatus 晉王, ejusque filius 炎 ab Han abstulit sceptrum.

金牛承石馬 : *Kin nieou excepit lapideos equos,* et orientalis Tsin successit. Lapidei equi referunt septem e 司馬 familia, qui ab 懿 ad 愍, occidentalem Tsin concluserunt : sub Wei regni enim 明 imperatore, pretiosus quidam lapis equos effigiatos exhibuit cum sacrifico bove. 愍 autem imperatorem quum 劉石 evertisset, hunc punivit 睿 a 恭 principis subnuba et quodam administro 牛金 natus, qui orientali Tsin initium dedit.

五姓擾晉 : *Quinque cognomina conturbant Tsin;* scilicet anterioris 趙 familia 劉, posterioris Tchao familia 石, regni 燕 familia 慕容, anterioris 秦 familia 符, et posterioris T'sin familia 姚.

六朝終陳 : *Sex dynastiæ desinunt in T'chen,* 吳 cognomine 孫, 晉 cognomine 司馬, 宋 cognomine 劉, 齊 cognomine 蕭, 梁 cognomine 蕭, et 陳 cognomine 陳, quæ 江 Amnis sinistram occupabant. At dum posteriores quatuor australe tenebant imperium, boreale occupabatur ab occidentali et orientali 魏; quorum orientale cessit dein

Digitized by Google

boreali 齊, et occidentale cessit boreali 周, donec omnia univerit decima secunda dynastia 隋.

弑父篡位 : *Occiso patre usurpat thronum*, Soei dynastiæ infamis imperator 煬帝.

劫父稱兵 : *Coacto patre conflat militem*, T'ang dynastiæ fundator 李淵, qui frustra patrem ad arma incitaverat.

牝后,艷妃 : *Fœminæ principes venustaque subnuba*, quæ medium T'ang imperium conturbarunt, 武后, quam post patris mortem bonziam factam adamavit 高宗, et 韋后, quæ 中宗 veneno abstulit, et 貴妃 seu 楊太眞, gratiosi 國忠 soror, quam 玄宗 adamavit.

宦官,方鎮 : *Regii eunuchi regionalesque prætores*, extremam T'ang administrationem conturbarunt : inter illos eminebant 王守澄, 仇士良, 田令孜, 楊復恭, 劉季述, 韓全誨; hi, 節度使 dicti, prope tanquam recentiores proreges, potenti milite pollebant, uti 李克用, 李茂貞, 朱全忠.

五季十三君 : *Quinque dynastiarum tredecim imperatores*, subsecuti sunt T'ang dynastiam. Leang princeps 朱全忠, initio 朱温 appellatus; Tsin princeps 李存勗, 克用 defuncti filius; Tsin princeps 石敬塘, jam 明宗 imperatoris gener; 劉智遠, alio nomine 暠; 郭威, initio 雀兒 appellatus; hi fundarunt posteriores 梁, 唐, 晉, 漢, 周, quinque dynastias.

羣雄數十主 : *Varii potentes plus decem domini*, per ea tempora imperium discerpebant : 岐 princeps 李茂貞, 南唐 princeps 李昪, 蜀 princeps 王建, 後蜀 princeps 孟知祥, 閩 princeps 王審知, 殷 princeps 王延政, 吳越 princeps 錢鏐, 燕 princeps 劉守光, 楚 princeps 馬殷, 南平 princeps 高季興, 南漢 princeps 劉隱, 北漢 princeps 劉崇, varias imperii partes occupabant.

遼之兄,夏之父 : *Leao tartari frater, et Hia tartari pater*, borealis Song dynastiæ imperator scilicet, quando 眞宗 cum Leao imperatore pacem iniit, et 仁宗 cum tartaro Hia : tunc enim 兄弟 et 父子 denominationes statutæ sunt.

金之姪,元之俘 : *Kin tartari nepos, et Yuen mongolici captivus*, australis Song dynastiæ imperator scilicet, quando 孝宗 cum Kin imperatore pacem iniit eum tanquam patruum admittens, et 恭帝 ab invadente mongolico abductus fuit.

太祖實開南國 : *Primus fundator solide inivit australem*

Digitized by Google

metropolim, 朱 agnomine 元璋, nomine 國瑞, Ming dynastiam Nankini fundavit.

燕王定鼎北平 : *Yen princeps stabilivit tripodem boreali planitie,* 成祖 scilicet, quartus conditoris filius, 永樂 regni nomine appellatus, Pekinum metropolim transfert.

思宗殉國 : *Se tsong commoritur imperio,* ultimus dynastiæ imperator ei commoritur laqueo se suspendens.

世祖膺圖 : *Che tsou suscipit mappam,* imperii delineationem scilicet, et fundat regnantem dynastiam.

5. REGIA CURIA

龍飛，虎拜 : *Draco volat, tigris prosternitur,* cum rex conscendit solium, ministri obsalutant imperatorem. Primum exhibetur in 易經; alterum in 詩經, cum 召穆 Dux, agnomine 虎, imperatorem adoravit.

綸音，懿旨 : *Contexti soni, inclyta voluntas,* dicuntur verba et jussa imperatoris : illa quia, ut in 禮記 habetur, tanquam tenue filum exorta, mox a ministris in magnum floccum contexuntur ; hæc quia sancta censentur.

椒房 : *Xanthoxyli conclave,* significat reginæ domicilium (西都賦), quod parietes eo inducerentur ad mephitim avertendam, vel, ut alii volunt, ad numerosam progeniem portendendam.

楓宸 : *Liquidambræ diæta,* significat regis habitationem, quod sub Han frequens liquidambar pro ea plantaretur.

天子元首 : *Cœli filius primum caput,* dicitur in libro Annalium.

臣鄰股肱 : *Ministri assistentes crura et brachia,* dicuntur in eodem Annalium libro.

麟趾，龍種 : *Unicornis vestigia, draconis semen,* dicitur regia prosapia, primum in 詩經, alterum in 唐詩.

邦貞，國貳 : *Principatus fulcrum, regni secundus,* dicitur regni hæres : 萬邦以貞, ait 禮記, et 國之儲貳, ait 晉書.

青宮 : *Cyaneum palatium,* significat, æque ac 東宮, hæredis principis habitationem : quia ut in 神異經 refertur, in 東明 monte palatium, e cyaneo lapide muris extructum, argentea inscriptione dicebatur *Cœli Terræque primogeniti palatium.*

Digitized by Google

玉璽 : *Gemmeum sigillum,* significat imperatoris sigillum, ex quo T'sin che hoang illud sua cælesti destinatione inscriptum voluit. Han dynastiæ fundator dein istud invenit sigillum, et per generationes transmissum appellatur 傳國璽.

天潢 : *Cælestis galaxias,* designat late diffusam regiam prosapiam.

玉牒 : *Gemmeus codex,* designat regiæ genealogiæ librum, adeoque imperialis familiæ Ministerium, seu 宗人府, dicitur 玉牒所.

前星耀采 : *Anterior stella radians fulgorem,* hæredi principi mille ominatur annos. Constellatio 心 complectitur cor et duas alias Scorpionis stellas : media refert imperatoris sedem, anterior principis hæredis, posterior secundarii filii sedem.

嵩嶽效靈 : *Song mons exequens mirum,* imperatori decemmille annos precatur. Han 武 imperator, attingens ejus montis medium, audivit decemmille annos ter inclamari.

華封祝 : *Hoa præfecti votum,* Yao imperatori ad Hoa montem venanti magnam felicitatem, longam ætatem, multam prolem exoptavit.

樂府歌 : *Musicæ præsidis hymnus,* Han 明 imperatorem dum princeps hæres esset, quatuor strophis celebravit, quarum prima 日重光, secunda 月重輪, tertia 星重輝, quarta 海重潤 inscribebatur.

太上逍遙 : *Senior princeps otium oblectans,* celebratur regis pater; sic enim, ut in 唐書 habetur, se appellavit 高祖.

女中堯舜 : *Inter mulieres Yao et Choen,* celebratur regina mater; sic enim 宣仁太后 audivit se appellari (宋鑑).

神器,大寶 : *Divinum sceptrum, pretiosior gemma,* significant imperatoris dignitatem, ut aiunt 文中子 et 易經.

淑妃,貴嬪 : *Inclita subnuba, nobilis matrona,* designant gynecæo addictas, in quo gradus instituisse dicitur 晉武 imperator.

公主 : *Reguli arbitratu,* dicitur imperatoris filia, quod non imperator, sed ejusdem cognominis reguli, ejus nuptias componere solerent.

駙馬 : *Secundariis equis,* dicitur imperatoris gener, quod secundo veheretur curru.

縣主,鄉君 : *Districtus domina, pagi hera,* dicitur imperatoris filia ejusque neptis, quod illa districtus, hæc pagi feudo insigniri soleret (漢制).

儀賓,郡馬 : *Dotatus hospes, præfectorius adjutor,* dicitur imperatoris gener, cum T'ang dynastiæ 中宗 imperator suo genero 楊愼

Digitized by Google

libellum contulerit, ad ejus domus augendum splendorem.

6. REGII MINISTRI

燧人四佐 : *Soei jen quatuor adjutores,* 明由, 必育, 成博, 隕邱.

黃帝六相 : *Hoang ti sex ministri,* 風后 cœlo, 太常 terræ, 倉龍 orienti, 祝融 austro, 大鴻 occidenti, 后土 septentrioni operantes.

五臣佐舜 : *Quinque ministri adjuvantes Choen,* 禹, 稷, 契, 皐陶, 伯益.

十亂興周 : *Decem ordinatores promoventes Tcheou,* 周公, 召公, 太公, 畢公, 榮公, 太顛, 閎夭, 散宜生, 南宮适, et regina 邑姜.

聘伊尹于莘野 : *Invitatus I yn e Sin campo,* quo arabat, tertia vice paruit et adjuvit 成湯.

求傅說于巖阿 : *Quæsitus Fou yué in Yen colle,* adjuvit Chang dynastiæ regem 武丁.

周公召公夾輔王朝 : *Tcheou Dux et Chao Dux utrinque adjuvabant regiam aulam,* alter orienti, alter occidenti præpositus.

吉甫方叔竝爲元老 : *Ki fou et Fang chou æque fuerunt primi seniores;* 尹吉甫 adjuvit 宣 regem contra 玁狁, et 方叔 adjuvit contra 蠻荆, ut habet liber Carminum.

管晏建霸顯之勳 : *Koan et Yen extulerunt archontum gloriæ facinus;* 管仲 agnomine 夷吾, T'si 桓 regulum fecit esse archontem : 晏子 agnomine 嬰, fecit T'si 景 regulum splendere.

僑肸推邦家之選 : *K'iao et Hi promoverunt regii gubernii delectum;* in 鄭 regno 公孫僑, nomine 子產, benevolentia insignis : in 晉 regno 羊舌肸, nomine 叔向, rectitudine celeber.

蕭曹開炎漢之先 : *Siao et T'sao aperuerunt igneæ Han præludia,* 蕭何, creatus 酇侯, et 曹參 posthumo nomine 懿, creatus 平陽侯.

房杜啟盛唐之業 : *Fang et Tou iniverunt florentis T'ang gubernium,* 房元齡 nomine 喬孫, posthumo 文昭, et 杜如晦 nomine 克明.

武侯梁公旋乾轉坤 : *Ou Marchio et Leang Dux volvebant cœlum vertebantque terram,* 諸葛亮 nomine 孔明, et 狄

Digitized by Google

傑仁 nomine 懷英.

汾陽西平補天浴日 : *Fen yang et Si p'ing reges restaurabant cœlum purgabantque solem,* 郭子儀 posthumo nomine 忠武, et 李晟 nomine 良器, ambo e dynastia T'ang, regio Fen yang et Si p'ing titulo insigniti.

姚宋輔政于開元 : *Yao et Song adjuverunt regimen in Inchoato exordio,* 姚崇 nomine 元之, et 宋璟 nomine 廣平, sub T'ang dynastiæ 玄宗, anno regni 開元.

趙張匡君于紹典 : *Tchao et Tchang direxerunt principem sub Continuato splendore,* 趙鼎 nomine 元鎮, et 張浚 nomine 德遠, sub T'ang dynastiæ 高宗, anno regni 紹典.

文儉張燕公杜魏侯 : *Expolitus et Parcus, Tchang Yen Dux et Tou Wei Marchio,* 張說 nomine 道濟, et 杜暹, sub T'ang dynastiæ 玄宗 imperatore.

忠雅寇忠愍王文正 : *Fidelis et Rectus, K'eou tchong ming et Wang wen tcheng,* 寇準 nomine 平仲, posthumo Tchong ming, et 王旦 nomine 子明, posthumo Wen tcheng, sub Song dynastiæ 眞宗 imperatore.

申屠嘉與王商 : *Chen tou kia sociatur Wang chang;* ille parcus rectusque Han dynastiæ minister, 故安 marchio creatus : alter nomine 子威, verus Han minister ab exteris appellatus.

謝安石與王導 : *Sié ngan che unitur Wan tao,* uterque sub Tsin dynastia, 謝安, nomine 安石, et 王導 nomine 茂弘.

石慶數馬 : *Che k'ing numerat equos,* cum interrogatus ab Han 景 imperatore quot essent sub curru equi, per summam animi diligentiam senos scutica numeravit : dein minister factus fuit.

丙吉問牛 : *Ping ki quærit de bobus,* cum ab Han 宣 imperatore minister factus, si quos boves anhelantes inveniret, statim rei causam quærebat, æquabilis temperaturæ sollicitus.

公孫弘佐漢 : *Kong suen hong adjuvat Han;* is nomine 季, porcarius, quadraginta natus annos studuit Veri et Autumno, et adjuvit 武 imperatorem, 平津 Marchio creatus.

李衛公典唐 : *Li wei kong promovet T'ang;* 李靖 nomine 藥師, moliminum arte adjuvit 太宗, creatusque 衛公, effigiem habuit depictam in 凌烟閣.

一清一寧 : *Unum purum et una tranquilla;* ad cœlum pertinet unum quia purum, ad terram pertinet unum quia tranquilla, dixit con-

Digitized by Google

ciso sermone 晉武 imperatori unum in tentandis sortibus assecuto, minister 王戎 nomine 濬沖.

十漸十思 : *Decem succrescentia et decem cogitanda,* duorum libellorum argumentum, quos præter ducentos amplius alios imperatori 唐太宗 obtulit famosus ejus corrector 魏徵, nomine 玄成, posthumo vero 文貞.

桑維翰安用三寸毛錐 : *Sang wei han ecquid indiget quadrantali pilorum cuspide?* Posterioris Tsin dynastiæ Sang wei han, nomine 國僑, deformi specie et statura pusillus, haud penicillo usus, vi consilii turbationes sedavit.

趙韓王只須半部論語 : *Tchao han wang tantum indiget dimidio libro Sententiarum.* Song dynastiæ 趙普, nomine 則平, posthumo 忠獻, Han regis titulo insignitus, dixit 太宗 imperatori, se dimidio libro patrem adjuvisse, dimidio ipsum adjuturum.

李沆持衡 : *Li hang regens clavum,* primus habitus est inter Song dynastiæ ministros, 眞貴人 a 太宗 imperatore appellatus : nomine 太初, posthumo vero 文靖.

司馬秉軸 : *Se ma tenens gubernaculum,* tanti nominis erat, ut Tartarus non auderet quidquam negotii facessere : 司馬光, nomine 君實, posthumo 文正, a Song 哲宗 imperatore 温公 titulo insignitus.

父子登庸 : *Pater filiusque ascendentes munus,* 伊尹 et 伊陟, alter 成湯, alter 太戊 minister; 巫咸 et 巫賢, alter 太戊, alter 祖乙 minister; 韋賢 et 韋玄成, alter 漢宣帝, alter 漢元帝 minister; 李吉甫 et 李德裕, alter 唐順宗, alter 文宗 et 武宗 minister.

兄弟濟美 : *Frater fraterque explentes egregia,* 王祥 et 王覽, e dynastia Tsin, quorum primus nomine 休徵, recepit a quodam 呂虔, ensem summas dignitates portendentem, ipsumque moriens reliquit fratri nomine 玄通 : 卞粹 et 卞純, quorum primus, 玄仁 nomine, sub 晉惠帝, inter sex fratres æque ministros, et 六龍 vulgo appellatos, eminebat : 崔陵 et 崔仲文 ex boreali 齊, eadem die ministri renuntiati, et 兩鳳 vulgo nuncupati : 曾布 et 曾肇, e dynastia Song, quorum primus nomine 子宣 sub 哲宗 magistratum iniit, et cum fratre, nomine 子開, posthumo vero 文昭 appellato, simul academiam illustravit.

三世爲相 : *Tres generationes gerentes ministrum,* 張嘉貞 e T'ang dynastia cum filio 延賞 et nepote 弘靖; 呂公著 e Song

Digitized by Google

dynastia, cum patre 夷簡 et avo 蒙正.

四世爲相 : *Quatuor generationes gerentes ministrum,* 楊震 e 弘農, et 袁安 e 汝南, uterque sub Han : primus cum filio 秉, nepote 賜, pronepote 彪; alter cum filio 京, nepotibus 彭 et 湯, pronepotibus 逢 et 隗.

三朝元宰 : *Trium imperantium primus minister,* 姚元崇, passim 姚崇 appellatus, nomine 元之, posthumo 文獻, 梁 regni Dux creatus, qui adjuvit T'ang dynastiam sub 武后 et 睿宗 et 玄宗.

四朝元宰 : *Quatuor imperatorum primi ministri,* 裴度 e T'ang dynastia, nomine 中立, communis ingenii sed constantis animi vir, Tsin Dux creatus; 馮道 e quinque dynastiis, nomine 可道, sui scriptor in libro 長樂老叙.

一十二, 二十四, 少也 : *Duodecim et viginti quatuor annorum, juvenes quidem,* 甘羅 e T'sin, et 鄧禹 e Han.

八十二, 九十一, 晚乎 : *Octoginta duos et nonaginta unum nati, tardi proh!* 張柬之 e T'ang, et 文彥博 e Song.

7. BELLI DUCES

起翦頗牧秦趙之干城 : *K'i, Tsien, P'ouo, Mou, regnorum T'sin et Tchao scutum et propugnaculum,* seu 白起 et 王翦 e T'sin, sub 昭襄 et 始皇; 廉頗 et 李牧 e Tchao, sub 惠文 et 幽王.

衞霍英彭炎劉之上將 : *Wei, Ho, Yng, P'ong, ignei Lieou superiores duces,* seu 衞青, et 霍去病, sub Han 武帝; 英布 alias 黥布, et 彭越, sub Han 高祖.

黃鉞白旄 : *Aurata securi alboque vexillo,* 太公望 consilio ducebat exercitum, magnaque merita in Cheou expellendo comparavit.

葛巾羽扇 : *Panneo pileo plumeoque flabello,* 諸葛孔明 excepit magni exercitus impetum : consilio opus est.

渡江八十萬 : *Trajiciens flumine octoginta myriades,* 曹操 a 周瑜 Ou regni ministro profligatus fuit : numerus nil facit.

連營七百里 : *Continuans tentoria septingentis stadiis,* 劉備 a 陸遜 Ou regni duce in fugam conversus fuit.

燒牛尾 : *Inflammatis bobum caudis,* 田單 profligavit Yen regnum, et recuperavit septuaginta amplius urbes, quas regno T'si ademerat magnus Dux 樂毅.

Digitized by Google

竊虎符 : *Surrepto tigrino sigillo,* 魏無忌 cognomento 信陵君, occidit Tsin regni ducem, ipseque ei suffectus, sororis regnum a T'sin regni obsidione liberavit, et decem annos in Tchao regno permansit.

信陵歸魏 : *Sin ling revertens Wei,* hinc T'sin copias avertit : ad ejus enim reditus nuntium, T'sin regulus militem educere destitit.

樂毅去燕 : *Yo i relinquens Yen,* secum regni fortunam abduxit : cum enim amissa principis gratia, vitæ timens in regnum Tchao aufugisset, statim Yen regnum acquisitas urbes amisit.

雅歌投壺 : *Decoris canticis jaculans urceolum,* Han dux 祭遵, in ipsis castris genio indulgebat, 儒將 ideo cognominatus.

輕裘緩帶 : *Levi rhenone laxaque zona,* sine thorace vixque paucis stipatus, Tsin dux 羊祜, nomine 叔子, a dynastiæ fundatore 鉅平 Marchio creatus, animositate nulli secundus.

韓信囊沙 : *Han sin obvolvens arenam,* decem mille amplius saccis obstruxit noctu 濰 aquas, et sic insigni stratagemate T'chou regni ducem 龍且 succidit.

鄧艾踰崖 : *Teng ngai transiliens juga,* et fune milites demittens, in 蜀 metropolim improviso irrupit.

孫臏減竈 : *Suen pin imminuens focos,* a milite per viam peragi solitos, decepit 魏 regni ducem 龐涓 olim sub 鬼谷子 condiscipulum, magnamque T'si regno victoriam comparavit.

馬援聚米 : *Ma yuen congerens grana,* ad montes vallesque repræsentandas, graphice inimicam stationem 光武 imperatori exhibuit, qui illum creavit 新息 marchionem : ejus nomen 文淵.

飛將軍 : *Volans copiarum dux,* cognominabatur 李廣, septuaginta amplius pugnis celeber, improviso imminere hosti solitus.

眞天威 : *Vera cœli potentia,* appellatus fuit a 孟獲 australis regionis capite callidus 孔明, qui illum septies captum, septies remisit 七擒七縱, usquedum animo subjectus fuerit.

怖兒啼 : *Deterrens puerorum ploratum,* dictus fuit 郝玭, quem 原州 tuentem, hostis equitatus nec appropinquare audebat : ejus nomen tantum incutiebat terrorem, ut matres eo uterentur ad puerorum ploratum comprimendum.

愈夫瘧 : *Sanans hominum febrim,* 桓石虔 nomine 鎮惡, ita formidolosus ut terrore hostes subjiceret : febri correpti, quam dæmonis vexationem vulgus arbitratur, illius effigiem ad lectum suspendentes illico sanari dicebantur.

Digitized by Google

濟河焚舟 : *Trajecto fluvio combussit naves,* T'sin dux 孟明, jurans exercitum non reversurum, quin de Tsin regno a tribus jam annis impugnato vindicta sumeretur.

臥薪嘗膽 : *Incubans cremiis gustabat fel,* Yué rex 句踐 post acceptam cladem ad suos remissus, populum militemque impense fovens ad Ou regni injuriam ulciscendam.

鳴琴擁篲 : *Sonare lyra et complecti scopas,* stratagema fuit, quo 孔明 hostem improviso irrumpentem delusit : impar enim resistendo, aperuit portas, pro portis senes scopis tranquille verrentes constituit, ipseque lyram placide pulsans, simulatam insidiarum suspicionem injecit.

唱籌量沙 : *Inclamare axiculos et metiri arenam,* stratagema fuit, quo australis Song 檀道濟 persuasit 魏 militi quem impetebat, sibi annonam abundare : noctu enim jussit ad quemlibet arenæ saccum elata voce tessellarum numerum inclamare.

收五十餘國 : *Acquirens quinquaginta amplius regna,* in occidentali regione, cum triginta et octo hominibus tantum et sine ullo annonæ impendio, Han dynastiæ 班超, nomine 仲升, is fuit, 定遠 marchio inde creatus; qui, 班固 frater, pauperem olim matrem scripturæ opificio alens, penicillo extemplo abjecto, ad longinqua facinora aspiraverat.

下四十餘州 : *Subjiciens quadraginta amplius regiones,* in Kiang nan, cum ducentis millibus militum, nec uno tamen homine occiso, Song dynastiæ 曹彬, nomine 國華, is fuit, 魯 Dux creatus, et nomine posthumo 武惠 appellatus; beneficus et modestus ad exemplum, Song dynastiæ ducum facile princeps, eique instituendæ egregius adjutor.

8. LITTERARII GRADUS

入泮曰采芹 : *Consequi baccalaureatum dicitur carpere apium,* ut habetur in 詩經.

登科曰釋褐 : *Assequi licentiam dicitur solvere amplam-vestem,* vulgarem vestem scilicet, ad induendam cæruleam diploidem 藍袍, quod fieri cœptum est sub Song dynastiæ 太宗 imperatore.

賓興 : *Hospitum incitamentum,* per itineris viaticum scilicet, significat magni examinis annum, ex 周禮.

賢書 : *Sapientum codex,* significat licentiæ codicem, et dicitur etiam 貢籍; item ex 周禮.

榮膺鶚薦 : *Gloriose mereri haliæeti suffragium,* dicitur qui

Digitized by Google

superiorum examinum consequitur laudem : cum enim posterioris Han 禰衡 magnum in tenera ætate præseferret ingenium, eum curiæ proposuit 孔融, dicens centenos accipitros non valere unum haliæetum.

鑾戰棘闈 : *Pertinacis certaminis spinosum septum*, dicitur litterariæ concertationis claustrum, quod spinis cingebatur (通典) : *Ngao* vero strenuum prælium plenamque significat aliorum occisionem.

青錢中選 : *Æreus teruncius dignus selectu* inter cupreos omnes, dicebatur vulgo T'ang dynastiæ 張鷟 elucubratio.

席帽離身 : *Natta et pileus separari a persona* dicuntur, cum candidatus lauream consequitur : sub T'ang enim et in Song initio candidatus exiens secum ea deferre solebat.

鹿鳴宴 : *Cervi rudentis convivium*, fit litterariam licentiam consecutis (詩經).

鷹揚宴 : *Falconis assurgentis convivium*, fit militarem licentiam consecutis (詩經).

望朱衣之點頭 : *Sperare purpura vestitum annuentem capite*, significat lucubrationem sortiri selectum : cum enim Ngeou yang sieou candidatorum lucubrationes examinaret, vidit pone purpuratum ad optimam quamque capite annuentem.

取青紫如拾芥 : *Consequi purpuram quasi seligere sinapim*, significat classicorum artem callere : cum hac enim tam facile obtineretur superioris toparchæ toga, aiebat Han dynastiæ 夏侯勝, quam facile est e terra carpere sinapim.

紅綾賜餅 : *Rubrâ vittâ donatum crustulum*, significat adeptam doctoris lauream : dum enim rubra vitta crustulum comederet T'ang 僖宗 imperator, audivit 28 doctorum convivio lætantium strepitum, statimque totidem illis submisit crustula.

柳汁染衣 : *Salicis succo tincta vestis*, significat adeptam licentiati togam : cum enim 李固 sub vetusta salice pertransiret, audivit digitorum crepitum, vocemque dicentem : ego salicis spiritus sum; succo tingam tuam vestem, et tu licentiam obtinebis.

出頭地 : *Efferens capitis orbem*, dicitur de mire super alios excellente, uti de 蘇軾 dixit 歐陽修, cum legit illius 春秋對義.

破天荒 : *Perrumpens cœli chaos*, dicitur de primo emergente, uti ex 荆州 primus obtinuit doctoris primatum 劉蛻.

占鰲頭 : *Complectens balenæ caput*, dicitur academiæ primus, ex 蘇東坡詩.

Digitized by Google

魁虎榜 : *Eminens tigridum catalogum,* dicitur doctorum primus, quia cum 韓愈 simul celebrioris nominis plures lauream adepti sunt, adeoque ille concursus appellatus fuit 龍虎榜.

賜宴瓊林 : *Donari convivium baccarum sylva,* cœpit a Song 太宗 imperatore, qui eo horto convivium instituit doctoribus a seipso examinatis.

探花杏苑 : *Attrectari flores armeniacorum horto,* cœpit a T'ang dynastia (撫言), unde eo loci institutum academiæ candidatis convivium dicitur 探花宴.

座主，衣鉢相傳 : *Sedium præses, vestem scutellamque alteri transmittens.* Simul laureatorum præses, dicitur *sedium præses* : vestis scutellæque transmissio est budhistica locutio, significatque magistri in discipulum transfusionem.

同年，姑蘇大會 : *Simul laureatorum, in Sou tcheou magnus conventus.* Qui simul obtinent licentiam, dicuntur *ejusdem anni* : sub Song dynastia magnus horum conventus in Sou tcheou turri multis poematibus dedit locum, quibus procœmiatus est 范石湖.

龍門點額 : *Draconis portæ inclinare frontem,* significat licentiam non assequi. Ut enim in 三秦記 narratur, acipenseres tertia luna ad eam portam ascendunt, et qui transire valent, in dracones transformantur, qui vero secus, inclinata fronte revertuntur.

鴈塔題名 : *Anseris turri inscribere nomen,* significat doctoris lauream consequi : cum enim hanc adeptus sub T'ang dynastia quidam 韋肇, in ea turri ad *Benigni doni* pagodam suum nomen inscripsisset, communis dein mos idem faciendi invaluit.

傳臚 : *Transmittere proclamationem,* dicitur academicorum nomina proclamare : postquam enim minister coram regio abaco nomina revelaverit, primus præco 閤門 seu 鴻臚卿 ea excipit et laterones proclamant, quod 傳臚 vel 遞殿雷 dicitur.

徹棘 : *Aperire spinas,* significat licentiæ doctoratusve palmas proclamare : sub quinque enim dynastiis, 和凝 examinator, ad tumultum vitandum, spinis locum præcinxit, eumque patefacta porta solus introivit, egregiosque ejus ætatis litteratos proclamavit.

攀仙桂，步青雲 : *Inflectere immortalem osmanthum, calcare cærulas nubes,* æque significat obtinere palmam. Primum enim 馮道 poeta dixit de quinque 竇禹鈞 filiis, nempe 儀, 儼, 侃, 俨, 僖, qui quinque dynastiarum tempore, unus post alium lauream obtinuerunt,

Digitized by Google

unde 五子登科 invaluit expressio : alterum habetur in 謝靈運詩.

紅勒帛，孫山外 : *Rubræ lituræ pannus, Suen chan extra*, æque significat amisisse palmam. Cum enim 劉幾 palmam in experimentis obtinere solitus, ineptum aliquando dictum serico panno inscripserit, Ngeou yang sieou hominem subodoratus, illud rubra litura castigavit (筆談). Suen chan vero ultimum elenchi locum adeptus, iis qui examine deciderant, ipsos *Suen chan extra* esse nuntiavit (文酒清話).

入彀英雄 : *Ingredientes sinum inclytos heroes*, lætabatur T'ang dynastiæ 太宗 imperator, novorum doctorum videns agmen.

滿城桃李 : *Implentia urbem persica et pruna* seu magnam clientium frequentiam, gratulabatur summo T'ang dynastiæ ministro 狄仁傑 a celebri poeta 劉禹錫 facta oda.

賺了英雄 : *Frustratum fuisse inclytum ingenium*, dicitur ad solandum eum qui examine exciderit.

傍誰門戶 : *Adhærebo cujusnam familiæ domui*, dicitur ad miserandum litteratum spe dejectum.

9. CIVILES DIGNITATES

出震向離 : *Oriens oriente obversusque lumini*, dicitur rex, juxta quod habetur in Libro Mutationum.

扶天捧日 : *Fulciens cœlum sustinensque solem*, dicitur minister, quia 韓琦 et 程昱 pueritiæ tempore id somniarunt, ut est in 倦游錄 et in 魏史.

公孤比三台 : *Summates assessoresque comparantur tribus sublimitatibus*, seu tribus binariis ursæ stellis, 上中下台 appellatis (天文志).

郎官應列宿 : *Secundarii præsides respondent ordinatis constellationibus*, seu quindecim stellis ita appellatis (天文志).

宰相居鼎鉉 : *Primi ministri tenent tripodis vectem*, quia adjuvant tripodis elationem.

選曹掌銓衡 : *Electores præfectorum regunt trutinæ æquilibrium*, scilicet ministrorum tribunal metitur homines et res.

天官地官春官夏官秋官冬官 : *Sex summa tribunalia*, seu 吏部戶部禮部兵部刑部工部.

冢宰司徒宗伯司馬司寇司空 : *Sex tribunalium præsides*, alii 大 primarii seu 尚書, alii 少 accessorii seu 侍郎.

Digitized by Google

栢府，烏臺 : *Cupressi palatium, corvi turris,* significant censorem 都憲 seu 御史, quod hujus palatium sub Han cupressis obumbrari soleret, ubi corvi colliguntur.

鳳池，薇省 : *Phœnicis stagnum, lagerstræmiæ prætorium,* significant academiam 詞林 : primum dixit 荀勗 cum ad summi tribunalis præfecturam promotus fuit; alterum inductum est a T'ang dynastia.

皇華 : *Splendidus flos,* dicitur ad legatum laudandum, quia de eo agit illa oda in libro Carminum.

司成 : *Curans confectionem,* dicitur senior præfectus, qui in convivio solebat vinum libare terræ 祭酒.

柱後，惠文 : *Columnæ affixus, beneficus scriptor,* dicitur censorum caput 科 censorve quisvis 道, quod curvari nequeat, uti ferrea columna; unde cum rubra toga et ferreo pileo 鐵冠 aut 法冠 aut 惠文冠 res dicitur castigare.

中丞，開府 : *Medii adjutores, inchoatores præfecti,* dicuntur prorex et provinciæ prætor, alias 御史大夫, 御史丞 et 御史中丞, 侍書 et 侍御史, 司憲 et 臺長 appellati.

方伯，藩侯 : *Regionis comes* et *sepiens marchio,* dicitur ærarii præses 布政.

臬司，廉憲 : *Legum curator* et *probitatis præfectus,* dicitur criminalis judex 按察.

文衡 : *Litteraturæ libra,* est examinator imperialis 學政, qui et 文宗 dicitur.

鹺憲 : *Salis director,* 鹽法, etiam 鹺司 appellatus.

郡侯，刺史 : *Præfecturæ marchio, corrector magistratus,* dicitur præfectus, jam 太守, nunc 知府 nuncupatus.

別駕，治中 : *Seorsim vectus, administrationi adjunctus,* dicitur præfecti adjutor, 半刺 etiam nominatus.

州牧 : *Subpræfecturæ curator,* dicitur secundi ordinis præfectus.

邑長 : *Districtus caput,* dicitur urbis gubernator.

貳尹 : *Secundus rector,* dicitur gubernatoris adjutor 縣丞, qui et 長史 appellatur.

少府 : *Secundarius gubernator,* dicitur alter adjutor capiendis reis speciatim præfectus 典史, qui et 縣尉 nuncupatur.

鄉紳 : *Regionales cinctuti,* dicuntur præfectorii 仕宦.

田畯 : *Agrarius præses,* dicitur agricultorum excitator (詩經).

鈞座台臺 : *Æquitatis sedes, celsitudinis conspectus,* appella-

Digitized by Google

tiones sunt nobilis magistratus (唐詩).

憲轅，虎幄 : *Prætoria janua, tigrinum conopeum*, item alloquentis nobilem magistratum formulæ (周禮 et 左傳).

筮仕，下車 : *Sortiri magistratum, descendere curru*, est inire præfecturam, et inire munus (左傳 et 李白).

及瓜，解組 : *Attingere cucumes, solvere funiculum*, est explere munus, et redire ad privata (左傳 et 漢書).

秩官九品 : *Fungentium magistratuum novem ordines*, in primarios et secundarios distincti.

命婦七階 : *Titulatarum mulierum septem gradus*, 1us et 2us, 夫人; 3us, 淑人; 4us, 恭人; 5us, 宜人; 6us, 安人; 7us, 孺人.

金花誥 : *Aureis floribus diploma*, titulo mulieres decorat : septem enim auratilis papyri plagulis, auro contexta theca obvolutis, olim hujusmodi diploma dabatur.

紫泥封 : *Purpurea argilla signaculum*, imperialia diplomata signat; ea enim ex purpurea 武都 montis argilla signari solent (漢舊儀).

金甌覆名 : *Aurea patera obducere nomen*, est eligere ministrum regni; cum enim sic 崔琳盧 nomen obduxisset T'ang dynastiæ 玄宗 imperator, illud principi hæredi divinandum dedit.

美珠箝口 : *Pulchris unionibus obserare os*, est censorem silentio adducere; cum enim Song dynastiæ 眞宗 timeret ne 王旦 censor ipsum carperet, convivio excepit et unionibus donavit.

金馬，玉堂 : *Metallicus equus, gemmea aula*, designant academiæ locum : Han dynastiæ enim 武 imperator, magnum nactus equum, metallicam ejus formam ad academiæ aulam erexit; Song vero dynastiæ 太宗 imperator, academiæ præsidi 蘇易簡, quatuor a se delineatas albas litteras dedit 玉堂之署.

朱轓，皂蓋 : *Miniata pinna, nigrum umbraculum*, designant præfecti currum : sub Han enim, a bismille decimodiarum censu præfectus, miniatas habebat duas currus pinnas; a mille vero vel sexcentarum decimodiarum censu præfectus, sinixtram tantum pinnam miniatam habebat (白帖).

八座，紫閣名公 : *Octo sedibus, purpurei conclavis ministri*, dicuntur summorum tribunalium præsides : hi enim dicuntur in 漢制 *octo sedes*, et his Song dynastiæ 劉放 factus minister excitavit 紫薇閣 in occidua diæta.

Digitized by Google

五馬，黃堂太守 : *Quinis equis, flavi prætorii præfectus,* dicitur præfecturæ præpositus : sub Han enim, regio ministro ad externam præfecturam misso addebatur unus equus; 吳郡 vero præfecti cum aula sæpius incendium pateretur, flavo succo (雌黃) oblita fuit, indeque flavi prætorii nomen invaluit.

代天巡狩 : *Pro imperatore perlustrans custodita,* dicitur censor 直指, ut olim 暴勝之 sub Han dynastia depictam securim tenens regionem obibat.

指日高陞 : *Instar solis alte ascendens,* celebratur magistratus rapide promovendus.

藩垣，屏翰 : *Seps et murus, munimen et fulcrum,* designat ærarii præsidem, Carminum regulos referentem.

墨綬，銅章 : *Niger funiculus cupreumque sigillum,* designat urbis gubernatorem, antiquis baronibus respondentem. Funiculus enim zonarios lapillos connectens, ministro purpureus, censori cæruleus, magno præfecto viridis, majori gubernatori niger, minori gubernatori flavus erat : sigillum vero argenteum, si census bis mille decimodias superabat; cupreum, si sexcentas decimodias attingebat.

閹宦 : *Evirati præfecti,* dicuntur eunuchi gynecæi custodes.

縉紳 : *Infigentes zonâ,* dicuntur aulici præfecti, qui manualem tabellam zona infigunt 搢 seu 縉.

10. MILITARES ORDINES

蒐苗獮狩 : *Verna, æstiva, autumnalis et hiemalis venatio,* ad bello proludendum exercebatur (周禮).

虎貔熊羆 : *Tigris, leopardus, helarctus et ursus,* strenuos milites repræsentant (書經).

開府，元戎 : *Primum tribunal, caput militum,* militaris prætoris 都督, et primi ducis 總兵 seu 總戎 appellationes.

參戎，都閫 : *Legatus legionum, urbis præsidium,* appellantur ducis legatus 參將, et urbis custos 都司.

遊戎，鎮撫 : *Circumducens legionem, præsidii rector,* tribuni 遊擊, et ducis 守備 appellationes.

千侯，百宰 : *Chiliadis princeps, centuriæ præfectus,* chiliarchi 千總, et centurionis 把總 appellationes.

轅門 : *E temonibus porta,* designat incedentium legionum tentori-

Digitized by Google

um, cujus portam temones e regione positi constituunt.

露布 : *Publica divulgatio,* dicitur militarium gestorum relatio, quæ sigillo consignari non solet.

對壘 : *Opponere valla,* designat imminentem conflictum.

行成 : *Agere conclusionem,* significat concludere pacem.

凱旋，追北 : *Ovans recessus, disjecta fuga,* significant victoris epicinia, et profligati cædem.

敵愾，勤王 : *Æmulari iram, benemereri regi,* est pro principe effundere iram, pro regno pati adversa.

投鞭斷流 : *Projectis scuticis abrumpere fluxum,* est jactabundum Tsin principis dictum, ad significandum se milite ita potentem esse, ut infinitorum equitum scuticæ in flumen projectæ, hujus impetum coercere valerent (晉書).

處囊脫穎 : *Inclusa sacco perrumpens subula,* designat fortem virum suas dotes proponentem. Cum enim 毛遂 vellet Tchao reguli fratrem 趙勝 seu 平原君 ad T'chou regnum comitari, isque respondisset strenuum litteratum esse veluti subulæ cuspidem, quæ in sacco posita statim sese revelat, de illo vero a tribus annis nihil audivisse; respondit se, voti compos in sacco si poneretur, non cuspidem modo sed ipsum manubrium revelaturum. Ivit, solusque a T'chou rege obtinuit, ut Tchao regnum a T'sin regis incursu liberaret.

受辱於胯下 : *Accipiens contumeliam sub crurum intervallo,* est incomparabilis strategus 韓信, quem paupertate pressum sic olim juvenem aliquis interpellavit : si mori vales, me feri; si non, sub cruribus transito. Ille statim sub cruribus transiens adstantium risum excitavit; atque dein summus strategus creatus, insultantem hominem dignitate auxit.

進履於圯橋 : *Inferens crepidam super I pontem,* est 韓 civis, 張良 nomine 子房; hic juvenis invenit super pontem senem 黃石公, qui crepidam projectam jussit illum afferre, tumque pedi sibi inducere : obsequiosum juvenem senex dixit institutionis capacem, libroque dein donavit, quo summus Han 高 imperatoris consiliarius ille evasit.

以二卵捐勇將 : *Propter duo ova abjicere fortem ducem,* esset imitari 衞 regulum, qui propositum a 子思 ducem 苟變 nolebat recipere, quod olim a vicino abstulisset duo ova.

以寸朽棄良材 : *Propter unciam corruptam projicere bonam materiem,* refert eum, qui ob aliquem defectum totum hominem rejicit.

Digitized by Google

多多益善 : *Multo plures multo melius*, respondit Han Kao imperatori strategus 韓信, interrogatus quot posset ducere homines.

錄錄無奇 : *Admodum vulgares sine dotibus*, 毛遂 vocavit novemdecim 平原君 sequaces, qui T'chou regem ad petitioni annuendum inflectere non potuerant.

腹中數萬甲兵 : *In visceribus aliquot myriades militarium voluminum*, dictus fuit habere 范仲淹 nomine 希文 e Song dynastia, ad cujus nomen tremebant hostes.

江東八千子弟 : *Amni orientales octo mille minores natu*, secuti fuerant 項羽 ad Amnis occidentem, et simul profligati fuerunt : quapropter Hiang yu, licet ad Amnis orientem redire dein invitaretur, pudore affectus se potius jugulavit.

孫武吳起方略 : *Suen ou et Ou k'i molimina*, in tredecim eorum de strategia scriptis continentur. Suen ou, e regno T'si, invitatus olim a regulo ad regias subnubas exercendas, acceptissimas duas imperio refragantes statim obtruncavit; dein Ou regem 闔閭 adjuvit. Ou k'i e regno 衞, Lou regulum initio adjuvit, utque ei diffidentiam adimeret, uxorem e regno T'si oriundam occidit : ceterum ea erga milites facilitate, ut communi cibo, vestitu et labore contentus, eorum etiam vulnera sugeret.

司馬尉繚機權 : *Præfecti belli et Wei leao artificia*, in quatuor unius et viginti quatuor alterius de re militari capitibus exhibentur. 穰苴 e regno T'si, a 景 regulo exercitui præfectus, ob militaria merita *Magnus præfectus belli* renunciatus. Wei leao, e regno T'sin, a nonnullis famosi 魏 civis 鬼谷子 discipulus dicitur, in 夷 monte primitus delitescens.

尙父六韜 : *Chang fou sex recondita*, seu T'ai Ducis sexaginta de re militari capitula in sex sectiones collecta, 12 a Wen rege, 5 ab Ou rege, 13 a dracone, 12 a tigride, 8 a pardo, 10 a cane nuncupata.

石公三略 : *Che kong tria molimina*, superius medium et inferius, seu a T'ai Duce compositum volumen, et a 黃石公 portentoso sene juveni 張良 traditum.

獨立大樹下 : *Solus stans magna sub arbore*, dum ceteri duces sua merita referrent, 馮異 scilicet, nomine 公孫, magnus modestusque 光武 imperatoris strategus, ideo a militibus 大樹將軍 appellatus.

勞軍細柳營 : *Animans legiones Si lieou castris*, Han 文 imperator miratus est militum disciplinam, strategumque 周亞夫, ce-

Digitized by Google

lebris ministri 周勃 filium, verum ducem appellavit.

牧豕奴 : *Pascens porcos*, est 衛青, nomine 仲卿, posthumo 烈, proprio cognomine 鄭, primitus cum fratre simul mancipium, dein Han 武 imperatoris strategus, et 長平 marchio creatus.

屠狗輩 : *Occisor canum*, est 樊噲, qui ea primum arte alens vitam, dein Han Kao tsou secutus, meruit 舞陽 marchio creari.

11. CELEBRES PRÆFECTI

甘棠樹 : *Dulcis sorbi arbor*, innuit ex Carminum libro Chao Comitis beneficum in australi regione regimen.

墮淚碑 : *Eliciens lacrymas lapis*, designat sepulchrum, amatissimi sub Tsin 羊祜 prætoris memoriæ (278), in 襄陽 super 峴 monte positum, ad cujus aspectum populus lacrymas demittere solebat.

魚頭 : *Piscis caput*, designat Song dynastiæ præfectum 魯宗道, nomine 貫之, qui cognominis vertice habebat 魚 litteram, et recta rigiditate piscis spinam referebat.

伴食 : *Socius comesturæ*, designatur T'ang dynastiæ 盧懷慎, qui ingenio non attingens alterum ministrum 姚崇, nihil regiminis in se assumere audebat, adeoque 伴食宰相 appellabatur.

黑王相公 : *Niger rex dominus*, appellatus a tartaro fuit Song dynastiæ 王德用, dum munere exoneratus imperatorem inter aulicos salutaret : tartarus eum mox promotum iri conjecit, et imperator, re audita, illum ministrum creavit.

鐵面御史 : *Ferrea facie censor*, appellatus fuit intrepidus Song dynastiæ censor 趙抃, nomine 閱道, posthumo 清獻.

蒲鞭示辱 : *Junceo flagello infligens pudorem*, sub Han dynastia 劉寬 scilicet, nomine 文饒, dum 南陽 præfectum ageret, sontes sic leniter puniens.

官署懸魚 : *Præfectorio prætorio suspendens piscem*, sub Han dynastia 羊續 scilicet, nomine 興祖, in 廬江 præfectus : hic oblatum ab administro piscem contignationi suspendit, ut secundo offerens, visa re, summo fuerit pudore affectus.

鳴鳳朝陽 : *Canens phœnix ad regiæ austrum*, dictus fuit censor 李善感, cum silente post 褚遂良 mortem in T'ang regia monitione, primum ausus est regem commonere.

豺狼當道 : *Lupus obstruit viam*, dixit Han dynastiæ censor

Digitized by Google

張綱, cum Lo yang perveniens, accepit magnum ducem 梁冀 cum fratre inique se gerere, statimque aulam repetens imperatorem monuit.

挽不留 : *Retractus neque detinetur*, 吳郡 præfectus, 鄧攸, nomine 伯道, sub dynastia Tsin, qui tanta sobrietate urbem rexerat, ut, cum ob infirmitatem abire vellet, populus abeuntis cymbam fune retineret : sed vi paullo cessante, ille noctu statim solvit.

推不去 : *Propulsus neque abit*, avidus præfectus 謝令, quem præcedenti populus in cantico e re composito comparavit.

民歌五袴 : *Populus cecinit quinque femoralia*, cum 蜀郡 præfectus, 廉范, sub Han dynastia, noctu operandi interdictum relaxavit : populus enim ditior factus, se olim subucula carentem, jam quinque femoralia habere cecinit.

麥秀兩歧 : *Triticum spicasse duabus spicis*, cecinit 漁陽 populus, cum ejus sub Han præfectus 張堪 agriculturam mirifice promovit.

桑下有雉馴 : *Sub morum obvenit phasiana cicur*, dum posterioris Han 中牟 gubernator, 魯恭, nomine 仲康, acridiorum injuriæ solus ereptus, cum vicinæ urbis administro et puero quodam ibi considebat : cum enim administer puerum ad phasianam capiendam incitaret, isque ob pullationem abnueret, ille tria gubernatoris mira 三異 celebravit; acridiorum immunitatem, avium docilitatem, puerorum humanitatem.

兒童迎竹馬 : *Pueri occurrerunt bambusis equitantes*, antiquo 漁陽 præfecto, 郭伋 nomine 細侯, sub Han dynastia, cum is, alio translatus, gratissimæ urbis confinia pertransiit.

一路福星 : *Totius viæ faustum sidus*, dictus fuit quidam a Song ministro Se ma koang missus, cognomine 鮮于, agnomine 侁, nomine 子駿.

萬家生佛 : *Omnium familiarum vivus Budha*, dicebatur 司馬光, ob insignem in omnes beneficentiam.

鸞鳳不棲枳棘 : *Cæruleus phœnix non insidet citri spinis*, de posterioris Han cive 仇香, nomine 季智, etiam 覽 appellato, dixit ejus urbis gubernator, cum ille vix pagarchus matrem quamdam suum filium accusantem ad humaniora sensa revocavit : sicque juvenem ad scholam misit.

河陽遍種桃花 : *Ho yang late consita persici floribus*, celebrat Tsin dynastiæ 潘岳 nomine 安仁, qui dum esset illius urbis gu-

Digitized by Google

bernator, persicis et prunis floridum reddidit districtum, — 縣花.

反風滅火 : *Converso vento extinxit incendium*, Nankini sub Han gubernator, 劉昆, prostrato coram igne capite.

賣劍買牛 : *Vendito ense emere bovem* ad agriculturam, jussit 渤海 præfecturæ populum novus præfectus 龔遂 nomine 少卿, statura pusillus et septuagenarius, illuc ab Han 宣 imperatore ad latrones comprimendos missus : annoque vix evoluto, tota regio latronibus purgata fuit.

12. FAMOSÆ MULIERES

秉乾體之剛,配坤德之順 : *Tenens masculi principii fortitudinem, æmulans feminei principii obsequentiam*, vir et femina scilicet, juxta 易經.

女中堯舜,女中丈夫 : *Inter mulieres Yao et Choen, inter mulieres virago*, sapiens imperatrix et fortis mulier scilicet.

閨秀,淑媛 : *Conclavis flos, frugi femina*, sapiens mulier scilicet.

楚娃,宋豔 : *T'chou venustas, Song formositas*, pulchra mulier scilicet, quæ in T'chou et Song adjacentibus regionibus iis litteris designari solebat.

婦主中饋 : *Mulier curans medias ædes*, seu penum et vestiarium, innuit sapiens adjutorium (顏氏家訓).

妻念藁砧 : *Uxor cogitans agrarium pistillum*, innuit fidelem conjugem; nam 藁砧, proprie tundendis herbis lapis, designat longinquum maritum, ex antiquarum cantionum repertorio 古樂府, ubi habetur 藁砧今何在,山上復有山.

三從 : *Tres obsequentiæ*, patri, marito, eoque defuncto, filio.

四德 : *Quatuor mores*, muliebris virtus, cultus, loquela, opus.

尤物 : *Mirus habitus*, dicitur in Tsouo memoriis mollis mulieris formositas; potens subvertere hominem, ait suo filio 叔向 mater.

傾城 : *Evertens urbem*, dicitur in 李延年 acceptissimi Han 武 imperatori musici cantico, mulier venusta, quæ primo obtutu urbem, secundo regnum evertit.

母儀訓世 : *Materno decoro instruentes sæculum*, 周姜 et 太任 et 太姒, seu 太王 et 王季 et 文王 regum conjuges.

女寵喪邦 : *Muliebri gratia perdentes regnum*, 妹喜 et 妲己 et 褒姒, seu 桀 et 紂 et 幽 regum pellices.

Digitized by Google

蘭質蕙心 : *Cymbidii substantia orchideæque cor*, dicitur formosa mulier in 鮑昭賦.

柏操霜節 : *Cupresssi propositum pruinæque honestas*, designat viduam, quæ in Carminum 柏舟 oda secundas renuit nuptias, similis arbori quam non urit pruina.

朶朶蓮花 : *Singuli singuli nymphææ flores*, referunt 潘妃 passus, quam sub T'si dynastia 東昏侯 solum aureis stratum nymphæis incedere faciebat.

纖纖楊柳 : *Subtili filo salix*, innuit 小蠻 laterum gracilitatem : hæc erat secunda 白居易 celebris sub T'ang poetæ subnuba : prima vocabatur 樊素 et cantu excellebat.

髮光可鑑 : *Capillorum fulgor valet speculum*, de 有仍 oriundæ filia dictum, nuncupata exinde 玄妻 (左傳).

秀色可飡 : *Venustas formæ instar cœnæ*, sic aspiciendo 吳絳仙 satiari se dixit 隋煬 imperatoris mater (南步烟花錄).

氣馥如蘭 : *Halitus fragrabat velut orchidea*, Han 武 imperatoris subnubæ 麗娟, ita ut odoram efficeret nebulam.

淚紅如血 : *Lacrymæ rubuerunt instar sanguinis*, cum 楊太眞 reliquit parentes ad T'ang 玄宗 gynecæum ingrediendum.

柳絮詩 : *Saligni erioxyli versus*, scilicet 未若柳絮因風起, patefacit 道韞 ingenium, quæ ad Tsin dynastiæ 謝安 interrogationem, decidentem nivem salicis erioxylo comparavit.

留仙裙 : *Retinentis Genii castula*, memorat celebrem Han imperatricis 趙飛燕 saltationem, quæ vel super manus palmam saltus edere poterat : hæc dum flante vento saltaret, temulentumque 成 imperatorem sub Genii nomine ad renovandos mores excitaret, retenta illico fuit, et castula scissa est.

上書救父 : *Oblato libello salvavit patrem*, junior ex quinque 淳于意, sub Han granariis præfecti, filiabus nomine 緹縈, quæ audiens patrem supplicio obnoxium conqueri se non habuisse nisi inutiles filias, se ancillam obtulit Han 文 imperatori, ut patri veniam mereretur.

冒刃衞姑 : *Lacessito gladio protexit socrum*, 鄭義宗 uxor, 盧 oriunda, quæ, omnibus ad latronum adventum fugientibus, sola vetulæ socrus defensioni substitit, sicque a latronibus veniam meruit.

截髮留賓 : *Præciso capillo retinuit hospitem* 范逵, pauperis 陶侃 mater 湛 oriunda, sub dynastia Tsin, sumptibus sic suffectura; quod hospes resciens ait : nisi talis mater, non peperisset talem filium.

Digitized by Google

具饌供客 : *Paratis dapibus obsonavit hospiti*, summo duci 周浚, sub Tsin dynastia pauperis 李 familiæ puella, nomine 絡秀, quæ sic meruit a duce in subnubam adscisci, 顗 et 暠 et 謨 ei parere, et exinde pauperem suam familiam relevare.

投身於穢 : *Projecit se in sordes*, 韓重成 filia, nomine 玖英, ut latronum injuriam eluderet.

殞軀於崖 : *Præcipitavit se e monte* 陳仲 uxor, 張叔明 soror, ne latronum vim offenderet.

引斧斷臂 : *Adducta securi præcidit brachium*, quod caupo tetigerat, 王凝 vectigaliarii uxor, 李 oriunda, sub quinque dynastiis, dum viri defuncti exuvias cum parvo filiolo patriam asportaret.

引刀割鼻 : *Adducto gladio præcidit nasum*, sub tribus regnis, 曹文叔 vidua uxor, cum illam parentes ad secundas nuptias incitarent.

續成漢史 : *Continuans perfecit Han historias*, prærepti 班固 inclyta soror, 曹大家(姑) exinde appellata.

謄寫賜書 : *Exscribens exaravit donatos libros*, 蔡邕 filia, 琰, nomine 文姬, quæ interroganti 曹操 respondit olim patri donata a rege fuisse quatuor mille volumina, sed se memoria tantum retinere quadringentos amplius libros, statimque absque mendo exaravit.

突圍求救 : *Perrumpens obsidionem quæsivit auxilium*, ad patrem 荀崧, Tsin dynastiæ strategum, liberandum, ejus filia, nomine 灌, tredecim annos nata, paucis stipata militibus.

代父從軍 : *Pro patre operata militiæ*, 木蘭 viriles vestes induta, ita ut duodecim post annos expeditione absoluta, socii nondum agnoverint filiam eam esse.

練裳竹笥 : *Rudi limo, arundinea cista*, xylino stragulo, ligneo calceo, quinque 戴良 sub Han civis filiæ paupertatem ostendunt.

荆釵布裙 : *Rubeo cnasone xylinaque castula*, 孟光 nomine 德耀, deformis et paupera sed magnæ virtutis mulier, cum viro 梁鴻 nomine 伯鸞, sub Han dynastia, in 覇陵 monte delituit.

禿艷妃髮 : *Decalvans pulchrarum subnubarum capillos*, designat zelotypam 柳 oriundam. Hujus marito 任瓌, T'ang 太宗 imperator duas subnubas dederat : illa volebat has decalvare, potius mortem quam zelotypiam pati parata : unde imperator duas subnubas alio collocavit.

怒洛神賦 : *Succensuit fluvialis nymphæ descriptioni*, a 曹植 factæ, Tsin regni 劉伯玉 uxor, 段 oriunda, quæ, cum maritum illam laudantem audivisset, sibique nympham præferri gravaretur, nocte se

Digitized by Google

submersit; unde locus ille, dein 妒婦津 appellatus fuit.

私贈異香 : *Clam donavit miro thymiamate* sui patris administrum 韓壽 e Tsin dynastia, institutionis præfecti 賈充 filia, 賈午 nominata, quæ illi proinde nupta fuit.

夜奔邸舍 : *Noctu aufugiens pervenit diversorium*, quo 司馬相如 morabatur, 卓文君, divitis 王孫 filia, et cum eo 成都 contendit.

東施效瞵 : *Orientalis Se imitata caperantem*, excitat fastidium. In Tché kiang 諸暨 districtu, fuit occidua *Se* et orientalis *Se* familia. *Si se* pulcherrima specie mulierem, ex dolore frontem caperantem vidit deformis compagana, ait 莊子, et voluit imitari, haud intelligens cur illa frontem caperans ita ei placuerit.

無鹽刻畫 : *Ou yen fucatus color*, innuit turpem fucatam; erat enim 鍾離春, e T'si regni Ou yen urbe, deformis mulier. Cum vero 居顗 ab adolescentia famosum aliquis famoso 樂廣 compararet, noli, alter ait, fucatam Ou yen mulierem famosæ Si se comparare (世說).

許婦乏容 : *Hiu uxor deficiens specie*, respondit insultanti marito 許允, sibi nonnisi speciem deesse, illi vero speciem plusquam virtutem amanti deesse cordati viri actionem (世說) : exinde maritus illam usque honoravit.

蕭郎遠逝 : *Siao lang extra vagabunda*, innuit amantem excurrendi mulierem (唐詩).

13. PARENTES ET FILII

鼻祖, 耳孫 : *Primus avus, remotus nepos*, alter sic dictus, quod nasus putetur primus in corpore formari, alter quod vix auribus audiatur; abnepotis enim filius dicitur 來孫, hujus filius 昆孫, hujus filius 仍孫, hujus filius 雲孫, hujus filius 耳孫.

王父, 嚴君 : *Augustus pater, gravis ductor*, scilicet avus (爾雅), et paterfamilias (易經).

肯構肯堂 : *Volens tectum volens fundamenta* construere, significat ex 書經 patrem filiumque succedaneos, ut illud 作述 in Immutabili medio.

是橋是梓 : *Alter pinus alter catalpa*, significat patrem filiumque sapientem. Ut enim habet 說苑, quum Tcheou Ducis filius 伯禽, cum 康叔 ter visitans patrem, ter fustibus acceptus fuisset, remque apud

Digitized by Google

商子 conquereretur, is ostendit australis montis pinus et catalpas, illas altas et arrectas repræsentare patris jura, has humiles et inclinatas referre filii officium. Unde pater filiusque denominari solent 賢橋梓.

幹蠱, 螟蛉 : *Erigens collapsa, mororum eruca*, significat filium patris errata rasarcientem, ex Mutationum libro, et parentem adoptivos alentem filios, ex Carminum oda.

燕翼, 象賢 : *Tranquillans fovendos, referens sapientem*, significat relinquere nepotibus consilia, ex libro Carminum, et sapientem filium, ex libro Annalium.

椿萱竝茂 : *Cedrela et hemerocallis simul florentes*, significant parentes bene valere : nam Tchoang tse loquitur de cedrela antiquitus octo mille annorum; adeoque, a paternæ longævitatis desiderio, 椿庭, patrem repræsentat : Carmen vero de 諼 seu 萱 loquitur; adeoque, ab ægritudinum oblivionis desiderio, 萱堂, matrem significat.

蘭玉聯芳 : *Orchis et gemmea arbor unientes fragrantiam*, significant filiorum nepotumque splendorem : hunc enim sub earum arborum (芝蘭 et 玉樹) ad scalas nascentium figurâ olim expressit 謝安石 fratris filius, 玄 appellatus. De gemmea arbore coloriis venis distincta loquitur 山海經.

不癡不聾 : *Non insipiens neque surdus*, nequit esse socer seu 阿家翁, dixit T'ang 代宗 imperator suo ministro 郭子儀, qui filium suum 曖 custodiæ mancipaverat, quod cum uxore sua 昇平 imperatoris filia rixatus, injuriosa verba protulerat.

得親順親 : *Gratiosus parentibus conciliansque parentes*, meretur filii nomen, juxta Mentsium.

李密陳情 : *A Li mi exhibitum studium*, accurandi senem aviam scilicet, impetrata ad id a Tsin 武 imperatore munere desistendi venia.

侯霸垂訓 : *A Heou pa relictum documentum*, ut sui filii avum appellarent 家公 (顔氏家訓).

如孫仲謀 : *Similans Suen tchong meou*, seu 孫權, patre 堅之, talis exoptandus filius, exclamavit T'sao t'sao, cum ordinata illius agmina conspexit.

如李亞子 : *Similans Li ya tse*, seu 李存勗, patre 克用, dein posterioris 唐 dynastiæ fundatorem, talis exoptandus filius, exclamavit 朱温, cum ille Leang dynastiam impetivit.

菽水承歡 : *Phaseolis et aqua offerens gaudia*, signicat ex 禮記 pium filium pauperius parentes alentem.

Digitized by Google

義方立教 : *Æquitate et decoro peragens educationem*, significat vere amantem filios patrem, ut in Tsouo memoriis 石碏 commonuit 衛莊 regulum perdite suum 州吁 amantem.

紹我箕裘 : *Docens me fiscellam et rhenonem*, significat ex 禮記 aptam filii institutionem, sicut arcuarius incipit docere filium arcuare fiscellam, et conflator incipit docere filium conflare rhenonem.

纘戎祖考 : *Continuans tuum avum patremque*, significat ex 詩經 haud degenerem filii educationem.

具慶下,重慶下 : *Plena sub faustitate, dupla sub faustitate*, significat ambos parentes simul vivere, parentes cum avo et avia simul vivere.

嚴侍下,慈侍下 : *Paternum ad latus, maternum ad latus*, significat solum patrem superesse, solam matrem superesse : neutrum superesse, dicitur 永感下.

麟趾呈祥 : *Unicornis pedes exhibentes omen*, gratulantur humanissimam sobolem, ex Carminum oda.

鳳毛濟美 : *Phœnicis pennæ complentes splendorem*, laudant inclytum inclyti patris filium : nam de ingeniosi 謝鳳 filio, 超宗, dixit imperator 殊有鳳毛.

分甘自娛 : *Dispertitis cupediis sese oblectans*, 王羲之 scilicet, qui filios ducens nepotemque complectens, illis cupedias distribuebat.

問安惟頷 : *Afferentibus salutem solummodo annuens*, 郭子儀 scilicet, qui frequentes nepotes discernendi impos, eorum salutationem nonnisi nutu capitis excipiebat.

名以鎮惡 : *Nominatus a domito veneficio*, fuit e 王 familia puer, qui natus quintæ lunæ quinta seu infausta die, domesticorum excitaverat odium, cum avus 王孟 illum extraordinarium fore renuncians, 王鎮惡 appellatum, communi amori conciliavit.

舉不避親 : *Suffragio non exclusit consanguineum* 祁奚 scilicet, qui Tsin regulo interroganti sibi successorem non dubitavit proponere proprium filium 午, ob egregias hujus dotes.

和丸教子 : *Compositis pilulis educans filium* 柳仲郢, sub T'ang dynastia, mater 韓 oriunda, quæ ursini fellis pilulas noctu filio mandendas dabat ad diligentiam acuendam.

戲彩娛親 : *Ludicro ornatu oblectans parentes*, septuagenarius 老萊子 e Tcheou, ut quidam ferunt, dynastia, pueri fingens personam, ad illorum grandævitatem dissimulandam.

Digitized by Google

捧檄而喜 : *Tenens rescriptum gavisus*, significat ob superstitem matrem lætatum honoribus : e posteriore enim Han 毛義, gubernator creatus magnam ostendit lætitiam, matreque mortua a magistratu destitit.

被笞而泣 : *Exceptus verbere plorans*, 韓伯俞 sub Han dynastia, qui tunc tantum ploravit, cum sensit matrem jam non habere vires ad infligendum dolorem.

倚門倚閭 : *Adhærens domus januæ adhærens vici januæ*, 王孫賈 servientis T'si regni 湣 regi mater, quæ filium vespere venturum ad domus januam, vespere exeuntem vero ad vici januam expectabat.

陟岵陟屺 : *Ascendens frondosum ascendens aridum montem*, significat ex Carminum oda filium peregrinum genitores cogitantem.

家督主器 : *Familiæ primogenitus curat vasa*, sacrificii scilicet, cui præest, vasa.

門子克家 : *Hæres filius sustinet domum*, scilicet legitimus primi rami filius, qui ex 周禮 dicitur 門子.

充閭 : *Implens rus*, dicitur magnæ spei filius; quia sub Tsin, 賈逵 imposuit filio agnomen 充 et nomen 公閭, quod speraret illum, ad honores promotum, rus fore gratulatoribus impleturum.

跨竈 : *Transgrediens focum*, dicitur filius superans patrem, ex 吳琮 gratulatorio carmine.

寧馨, 英物 : *Tranquilla fragrantia, eximium ens*, æque significant egregium filium : primum de specioso 王衍美 dixit 山濤 sub Tsin 武 imperatore magistratus; alterum de anniculo 桓温 dixit 温嶠, postquam illius structuram vocemque consideraverit.

國器, 掌珠 : *Regni vas, palmæ unio*, æque significant optimum filium : primum de T'ang 太宗 imperatoris ministro 房玄齡, dixit 高孝基 sub Soei finem; alterum cecinit Tou fou poeta.

螽斯揖揖 : *Locustæ conjunctim collectæ*, referunt ex Carminum oda frequentissimam progeniem.

瓜瓞綿綿 : *Cucurbitæ juniores continenter productæ*, referunt item ex Carminum oda continuatam prosapiam.

14. PATRUI

世父, 諸父 : *Major patruus, omnes patrui*, ille sic dictus quod avi hæreditatem continuet, hi sic appellati in Carmine.

猶子, 從子 : *Alter filius, subsequens filium*, dicitur omnis e fra-

Digitized by Google

tre nepos, ille ex Rituum memoriali, iste ab Han dynastia, quod patruus subsequatur patrem.

諱言叔癡 : *Cessavit dicere patruum stultum* 王濟 e dynastia Tsin, qui audiens illum, 王湛 appellatum, librum Mutationum clare explicantem, exclamavit : a triginta annis domi doctorem habemus, quin ullus agnoverit.

雅推叔美 : *Egregie exaltavit patrui dotes* 謝道韞, celebris 王羲之 filio, 王凝之 appellato nupta, quæ inter omnes novæ domus patruos unum laudavit 阿大中郎.

烏衣郎 : *Nigræ vestis dominuli*, significant 王 et 謝 duarum familiarum juniores : sub Tsin enim dynastia eæ duæ familiæ incolebant Nankini angiportum, 烏衣 appellatum (南史).

千里駒 : *Mille stadiorum equulus*, vocabatur 苻朗 a patruo 堅 T'sin regni domino.

竹林杯酒 : *Arundineto bibentes vinum*, dicuntur septem sub Tsin dynastia sapientes, 竹林七賢 vulgo dicti, 阮籍 nomine 嗣宗, cum ejus fratris filio 阮咸 n. 仲容, 向秀 n. 子期, 嵇康 n. 叔夜, 劉伶 n. 伯倫, 山濤 n. 巨源, 王戎 n. 濬仲 (晉書).

玉樹芝蘭 : *Gemmea arbor et fragrans orchis*, exprimunt familiæ splendorem, ut olim parvus 玄, patruo suo 謝安 repræsentavit.

存姪棄子 : *Servans nepotem abjicit filium*, e Tsin dynastia 鄧攸 nomine 伯道 : cum enim utrumque gestans turbationem effugeret, et alterutrum abjicere deberet, fratris mature defuncti misertus, ejus filium 綏 potius servavit.

事叔如父 : *Serviens patruo sicut patri*, 柳仲郢 nomine 諭蒙, patre 公綽, patruo 公權; is factus magistratus, ad patrui adventum exscendebat ex equo, et reverenter tabellam manu tenens stabat.

以姪主身之後 : *Dedit nepoti curanda vitæ subsecutura* 孔帖盧邁, qui bis uxore ducta caruit prole, et subnubas inducere suadentibus respondit, nepotes satis esse ad exequias curandas.

以子代姪而生 : *Dedit filium pro nepote sicque servavit*, 張範, qui latronibus filium reddentibus respondit se miserari tenellam nepotis ætatem : unde latrones generositatem mirati, utrumque reddiderunt.

謝密成佳器 : *Sié mi evadet electum vas*, dixit ejus patruus 混, cum vidit illum modestum consideratumque puerum, ut habetur in 宋書 de 謝宏微, agnomine 密, memoria.

劉孺號明珠 : *Lieou jou cognominabatur fulgida gemma* a

Digitized by Google

patruo suo 瑱, cum septennis jam litterarias lucubrationes exarare, et quatuordecim annos natus ad mortem patris incredibilem mœrorem ostendere potuerit (梁書).

献泛湖圖 : *Offerens pervagantis lacus imaginem*, 世珍, patruum suum 陳恭公 ad absistendum magistratu induxit : cum enim huic natalitio die ceteri consanguinei præcalvi senis imaginem obtulerint, solus e fratre nepos obtulit ministri 范蠡, relicto Yué rege 勾踐, per lacus spatiantis imaginem.

稱招隱寺 : *Celebrans advocantem delitescentes pagodam*, 李約, patruum suum 錡 ut magistratu abiret hortabatur : cum enim patruus illâ visâ tanta laude indignam dixisset, alter nonnisi ob solitudinem se laudasse respondit (因話錄).

陸家盛饌 : *Lou familiæ opiparum epulum* ad iram excitat 陸納 nomine 祖言 : cum enim ob hominis integritatem sæpe ad eum celeber 謝安 diverteret et frugaliter tractaretur, fratris filius 俶 clam splendidas epulas hospiti præparavit; unde a patruo contumelias et fustes accepit (晉書).

楊氏銅盤 : *Yang familiæ cupreum præfericulum* prædicat 楊愔 nomine 遵彥 : cum enim pyra e cavædii arbore cadentia pueri certatim arriperent, solus ipse immotus a patruo 暐 visus fuit; qui ei specialem ædiculam proinde extruxit, et cuprea pelvi escas submittebat (北齊書).

安石土山之費 : *Ngan che in Tou chan prodigus* : contignatione enim ibi exstructa, 謝安石 sæpissime eo pueros nepotesque ad spatiandum adducebat, exquisitisque escis recreabat (晉書).

仲容南阮之貧 : *Tchong yong australis Yuen pauper* : 阮咸, nomine 仲容, cum patruo 籍 ad viæ austrum paupertate conquiescebat, musicæ vinoque indulgens, dum consanguinei ad viæ boream habitantes divitiis affluebant (晉書).

可爲都督 : *Par gerendo provinciæ prætorem* dictus fuit a 王渾, patruo suo, puer 浚 nomine 彭祖, qui eo tempore a parentibus minus æstimabatur : verbum dein probavit eventus (舊註晉書).

必破吾門 : *Certo profligaturus nostram domum*, nisi nobilis evadas, puero 宗慤 nomine 元幹 respondit patruus 炳 nomine 少文, cum audivit illum dicentem 願乘長風破萬里浪 (南史).

愚者歸蔥肆 : *Rudis repetat olitorium forum*. Cum 呂僧珍 electus fuit præfectus, ejus fratris filius 宏, qui cæpis vendendis vic-

Digitized by Google

tum quæritabat, petiit sibi aliquam minorem præfecturam : at patruus ad cæpas remisit (梁書).

賢者反金刀 : *Sapiens reddet aureum gladium.* 慕容 cognomine, duo erant fratres 納 et 德; quorum secundus, relicto domi aureo gladio, australem expeditionem iniit : interim utriusque filii domi occiduntur, majoris 納 avia et uxore servatis, quæ aufugiens peperit 超 nomine 祖明; huic decenni avia moriens aureum gladium commisit, patruo rebus restitutis reddendum (晉書).

15. FRATRES

同氣 : *Ejusdem succi,* dicuntur fratres, similitudine ab arbore sumpta, 同氣連枝.

一本 : *Ejusdem radicis,* dicuntur item fratres, uti Mentsius habet.

玉昆金友 : *Gemmei fratres aurei socii,* dicuntur sapientes fratres : ut enim 南宋 habent historiæ, sic laudabantur 王琳 duo filii, 銓 et 錫.

伯壎仲篪 : *Major fistulam minor tibiam,* significat ex Carmine fratrum concordiam.

花蕚相輝 : *Florum calices simul micantes,* significant fratrum conjunctionem : T'ang enim 玄宗 imperatoris fratres tanta concordia vivebant, ut ædificata contignatione, eaque a florum calicibus simul micantibus appellata, ibidem cum regia familia passim se recrearent.

棣華競秀 : *Pruni flores æmulantes luxuriem,* ex Carminum oda (II. 4.), significant fratres simul florentes.

鶺鴒在原 : *Motacilla in planitie,* ex eadem oda, significat fratres in adversitate sese adjuvantes.

鴈行折翼 : *Anserum ordinis rupta ala,* significat fratres separari; nam fratrum ætas anserum ordini a Rituum memoriali comparatur.

難弟難兄 : *Difficile minorem difficile majorem* fratrem agebant, sub Han dynastia 陳太邱 duo filii, 紀, nomine 元方, et 諶, nomine 季方, cum patre, 三君 appellati. Cum enim illorum pueri 羣 et 忠, inter se quis meliorem patrem haberet concertarent, et causa ad avum delata esset, 太邱 respondit : major difficile majorem, minor difficile minorem agebat.

大宋小宋 : *Major Song et minor Song,* duo fratres simul academiæ principes creati : major, agnomine 郊 a Song 仁宗 in 庠 mutato,

Digitized by Google

nomine 公序, posthumo 元憲, fuit dein regius minister; minor, agnomine 祁, nomine 子京, posthumo 景文, fuit tribunalis præses.

潁川八龍 : *Yng t'choan octo dracones*, insignes octo fratres sub posteriore Han dynastia, 荀 cognomine, Yng t'choan præfecti, et dein 朗陵 reguli ministri, nomine 淑, omnes filii : scilicet 儉, nomine 伯慈; et 緄, nomine 仲慈; et 靖, nomine 叔慈; et 燾, nomine 慈先; et 正, nomine 孟慈; et 爽, nomine 慈明; et 修, nomine 敬慈; et 穀, nomine 幼慈. Unde Yng t'choan effatum aiebat : 荀氏八龍, 慈明無雙 : is sexagenarius obiit anno 190.

河東三鳳 : *Ho tong tres phœnices*, scilicet sub T'ang dynastia, 薛元敬 cum patruo 收 et fratre 德音 : 收 nomine 伯褒, scilicet 長雝; 德音, scilicet 鸞鶱; 元敬 ætate minor, scilicet 鵷鶵.

賈門三虎 : *Kia familiæ tres tigrides*, scilicet sub posteriore Han, 賈彪, nomine 偉節, cum fratre majore atque minore : medius eminebat, atque dein regiminis suavitate, a populo 賈父 appellatus.

馬氏五常 : *Ma familiæ quinque t'chang*, sub Han, 馬良, nomine 季常, supercilio albicante, ejusque fratres, magni nominis præfecti; unde aiebat effatum : 馬氏五常, 白眉最良.

八元, 八愷 : *Octo sinceri, octo affabiles*, omnes sapientes fratres a Choen imperatore magistratu donati : primi e 高辛 familia, scilicet 伯奮, 仲堪, 叔獻, 季仲, 伯虎, 仲熊, 叔豹, 季貍; secundi e 高陽 familia, scilicet 蒼舒, 隤敳, 檮戭, 大臨, 尨降, 庭堅, 仲容, 叔達.

雙璧, 雙珠 : *Binæ gemmæ, bini uniones* appellati sunt bini fratres : gemmas, ob famæ præstantiam, appellavit Lo yang gubernator 賈禎, majorem fratrem 陸暐 et minorem 恭之; uniones, ob speciei præstantiam, appellavit vulgus 孟昶 cum minore fratre 顗.

征東破斧 : *Expeditione orientali fracta securis*, Tcheou Ducis fratres castigantis oda, Carminum I. 157.

遇賊爭先 : *Nactus latrones contendens primas* 趙孝, qui cum fraterculum 禮 a latronibus occidendum ad esum videret, se utpote pinguiorem illi petiit substitui : latrones utrumque remiserunt.

煮荳燃萁 : *Coquendis phaseolis comburere caules*, carpit noxium fratrem. Cum enim 曹丕 seu 魏文 imperator volens minorem suum fratrem 植 occidere, et ad septem passus versus conficere mandasset, is ita cecinit : 煮荳燃荳萁, 荳在釜中泣, 本是同根生, 相煎何太急. Imperator statim resipuit.

Digitized by Google

斗粟尺布 : *Modius frugum pes telæ*, arguit dissidentes fratres. Cum enim Han 文 imperator fratrem suum, 淮南 regem, 厲, in 蜀 transtulisset, isque per viam ex inedia mortuus esset, populus doluit fratres non posse mutuo conjungi, dum et telæ palmus assui, et granorum modius tundi etiam possit.

變起鬩牆 : *Vicibus exortæ riæ domesticæ*, non impediunt quominus fratres externas injurias conjuncti propellant, ait liber Carminum.

天生羽翼 : *Cœlitus productas alarum pennas*, seu quinque suos fratres, se habere malle dixit T'ang 玄宗 imperator, cum ad eos 魏文 imperatoris commentum scripserit, dicentis se a duobus immortalibus accepisse versicolorem pilulam, quæ quatuor quinqueve dies hausta corpori addit alas.

姜家製被 : *Kiang familia consuit lodicem*, ut sub posteriore Han 姜肱, nomine 伯淮, cum duobus fraterculis 仲海 et 季江, unica cooperti lodice unique innixi cervicali, neque cubantes separarentur.

宋帝灼艾 : *Song rex adurit artemisiam*, 太祖 scilicet, ut amatissimi fraterculi 匡義 sic cauteriati participaret dolorem.

庭前樹悴 : *Pro aula arbor arescit*, cum de herciscunda familia 田, tres fratres, 眞 et 慶 et 廣, deliberarent : quod illi dolentes, a proposito deflexerunt, statimque Cercis refloruit.

首陽薇甘 : *Cheou yang blechnum dulcescit* duobus 伯夷 et 叔齊 fratribus, cum regnum medio fratri cesserint.

稱以桐木 : *Appellati a pawloniæ arbore* 韓子華 agnomine 絳, cum suo fratre, ambo ministri, quorum domui pawlonia prostabat.

譽以龍文 : *Celebratus ut veloæ pegasus* fuit 楊愔, cujus adhuc pueri miratus perspicaciam patruelis frater 昱, ait : si equulus ita, decem post annos jam ultra mille stadia quærendus erit. Est autem 龍文, generosi equi nomen.

百犬同牢 : *Centum canes communi caula*, simul comedebant, unoquè absente comedere supersedebant, in 陳競 familia, 安德 oriunda, sub Song dynastia, quæ octodecim generationes simul complectebatur, adeoque 義門 titulo a 太宗 nobilitata.

九族均賚 : *Novem consanguinitates communi beneficio* gaudere voluit 范仲淹, posthumo nomine 文正, qui mille agri jugera pauperibus consanguineis sublevandis assignavit (義田記).

象山三聽 : *Siang chan ternum audi*. Sub Song dynastia, 陸 siang chan familia in 金谿 commorans, pluribus generationibus simul

Digitized by Google

constabat : major natu agebat superiorem, et quotidie juniores ad gentilitiam aulam ducebat, qua ter pulsato tympano ter alter canebat 聽, et omnes ad laborem hortabatur, tumque ter alter canebat 聽, et omnes ad sobrietatem hortabatur.

公藝百忍 : *Kong i centenum suffer*. Sub T'ang dynastia, 張 kong i familia novem generationibus simul constabat : 高宗 imperatori fraternitatem tantam mirato, Kong i centies inscriptam 忍 litteram misit.

16. CONJUGES

爲室,爲家 : *Faciens familiam, faciens domum*, significat illud uxorem, hoc maritum.

受室,納寵 : *Accipere familiam, accipere gratiosam*, significat illud ducere uxorem, hoc emere subnubam.

內子,細君 : *Interior domina, delicata domina*, appellatur a viro uxor, ut ait 禮記 et 東方朔.

丈夫,良人 : *Fortis vir, bonus vir*, appellatur ab uxore vir, quo innititur, ut ait 詩經 et 詩註.

結髮,續絃 : *Colligare capillos, renovare fides*, significat illud primas, alterum secundas nuptias.

再醮,鰥居 : *Secundum sacrificium, vidua mansio*, significat illud viduæ secundas nuptias, hoc vidui statum.

諧伉儷 : *Concors conjugium*, dicitur ad gratulandum nuptias (左傳).

如夫人 : *Similis uxori*, dicitur inducta subnuba (左傳).

好合如鼓瑟琴 : *Concors unio assimilatur pulsanti lyram*, conjuges concordes scilicet (詩經).

反目琴瑟不叶 : *Torvis oculis lyra non consonat*, conjuges discordes scilicet (易經).

牝雞司晨 : *Gallina regens auroram*, significat fœminam regere negotia, quod turbationem affert, ut ait liber Annalium.

河東獅吼 : *Fluvii ad orientem leæna rugiens*, significat virum uxoris timentem. Cum enim Sou tong p'ouo, in 黃岡 manens, cum 陳季常 spatiaretur, et hic uxorem pervicacem haberet, Lieou oriundam, eum ille versibus carpsit.

蒸藜出妻 : *Cocto chenopodio ejiciens uxorem*, Tseng tse scilicet : cum enim olusculum matri male coxisset uxor, ob matris observantiam, uxorem ejecit.

Digitized by Google

殺妻求將 : *Occisa uxore quærens præturam*, 吳起 scilicet: cum enim Lou regulus vellet illum ducem creare, sed ab ejus uxore timeret, quod hæc e regno T'si esset oriunda, uxorem ille occidit.

張敞畫眉 : *Tchang t'chang depingit supercilia.* Sub Han 宣 imperatore, 京兆 præfectus Tchang t'chang, accusatus fuit apud imperatorem quod uxoris supercilia depinxerit : imperator petiit rei veritatem, et ille inter conjuges id mirum non esse affirmavit.

董氏封髮 : *Tong oriunda obsignat capillos.* Sub T'ang, 賈直言 exilio mulctatus, uxori potestatem fecit alteri nubendi : illa capillos vitta obligavit his inscripta litteris 非君手不解 : post 20 annos vir reversus vittam resolvit.

相待如賓 : *Invicem tractari sicut hospites.* Tsin Wen reguli missus, pertransiens 冀 regionem, vidit 冀缺 agros exherbantem ejusque uxorem cibaria afferentem magna reverentia mutuo excipi : unde hominem proposuit regulo, qui magistratu donavit.

自食其力 : *Sibi victitare suo labore.* Ex 於陵 vir 陳仲子 cum uxore sua situlo hortum rigabant.

糟糠不棄 : *Rudis gluma non abjicitur.* Han Koang ou imperator suam sororem 湖陽 recens viduam, proposuit operum præfecto 宋弘, nomine 仲子, dicens ex nobilitate et opulentia posse mutari amicum uxoremque; cui ille : 貧賤之交不可忘，糟糠之妻不下堂.

眉案相莊 : *Obtuentes mensam invicem venerabantur*, sub Han, 梁鴻 nomine 伯鸞, ejusque uxor 孟光 nomine 德耀. Hæc vultu deformi et nigro, sed magno robore magnaque virtute prædita, nubere recusaverat ad imitandum Leang pé loan; qui re audita illam duxit, simulque virtutem exercuit, donec simul in 霸陵 monte delituerint.

樂昌破鏡 : *Yo* (aliis Lo) *t'chang fractum speculum*, indicat religatam fidem. Sub T'chen enim dynastia, 徐德言 duxerat regiam filiam Yo t'chang, et dynastia pereunte speculum cum ea divisit : dein illam obtinuit 楊素; tunc primus vir fidem uxori in mentem revocavit, quæ tanto dolore correpta fuit, ut illi reddita fuerit.

蘇蕙廻文 : *Sou hoei versatilis scriptura*, indicat uxoris affectum. Sub Tsin enim dynastia, præfecto 竇滔 exulante, ejus uxor Sou hoei, nomine 若蘭, scribendi perita, acu pinxit octingentas plus litteras quoeumque ex latere sensum conficientes dolore plenum, et viro misit.

炊白之夢 : *Coquendi in mortario somnium*, indicat uxoris jacturam : cum enim mercator 張瞻 domum reversurus, se in mortario

Digitized by Google

coquentem somniasset, idque a divino 王 cognominato petiisset, hic e somnio deduxit absentiam aheni 釜, quod 婦 sonat, adeoque uxoris mortem.

鼓盆之歌 : *Pulsantis pelvim canticum,* indicat defunctæ uxoris dolorem : cum enim 莊子 sic viduatum amicus 惠子 visitaret, illum sic pulsantem invenit.

提甕出汲 : *Sublato situlo egressa haurire,* 鮑宣 uxor, 桓少君 scilicet, sub Han dynastia; quæ cum multam supellectilem attulisset, sponsumque rei minus contentum vidisset, dimissis statim ancillis, domus ministerium ipsa suscepit.

同志耕鋤 : *Unanimi proposito arans et exherbans,* sub Tsin dynastia, 陶潛 ejusque uxor, agrariis fructibus oblectati.

家貧求去覆水難收 : *Domo paupere petenti abire, projecta aqua difficile resumitur.* Sub Han, 朱買臣 ita pauper ut uxor petierit abire : postea præfectus factus, uxori reverti petenti respondit se concessurum, cum projectam aquam ipsa resumere posset.

貧夜私奔絲桐有意 : *Concubia nocte secreto fugientibus, lyra habuit sensum.* Sub Han, 司馬相如 diversorio morabatur, juxta quod divitis 卓王 neptis, 文君 appellata, lyræ amantissima et recens vidua habitabat. Ille noctu *phœnicis phœnicem quærentis* cantionem fidibus commisit, statimque ambo ad metropolim aufugerunt.

17. MAGISTRI

振鐸 : *Agitanti tintinnabulum* assimilatur ex Dissertis sententiis qui institutionem aliis confert.

叩鐘 : *Pulsanti campanam* assimilatur ex Rituum memoriali institutionem petens; illa enim gravius leviusve juxta pulsum resonat.

舌耕 : *Lingua arans,* dicebatur 賈逵, nomine 景伯, cognominatus 通儒 (anno 30 ad 101), tam bene libros callens, ut a mille amplius stadiis discipuli accurrerent, frugibusque granaria implerent.

心服 : *Corde subjecti,* dicebantur Confucii discipuli, magistro ex animo adhærentes.

宣聖杏壇 : *Præconis sancti sub armeniaco cathedra,* Confucii scilicet, termille discipulos, quorum septuaginta sapientiores, edocentis.

馬君絳帳 : *Ma domini rubrum tentorium.* Sub Han, 馬融 nomine 季長, patria 茂陵, magni nominis magister, mille amplius discipulos usque docens, magno extenso tentorio, ante mares pone puellas collocabat. Inter discipulos fuit celeber 鄭玄 nomine 康成.

Digitized by Google

西賓,函丈: *Occiduus hospes, capiens decempedam,* scilicet magister, et magistri mensa (柳宗元詩 et 禮記).

家塾,束修: *Vestibuli aula, fasciculus carnis,* scilicet schola, et magistri stipendium (禮記 et 論語).

門牆桃李: *Domus septo persica et pruna,* significant discipulorum frequentiam : cum enim sub T'ang 武后, minister 狄仁傑 nomine 懷英, posthumo 文惠, plures gubernio proponeret sapientes, aliquis ei gratulatus est persica et pruna fore omnia in ejus schola.

苜蓿闌干: *Medicago sativa oblongis caulibus,* indicat mancum magistri stipendium. Sub T'ang enim dynastia 薛令之, dum esset Communis magister, versus ad parietem appinxit, unum illud olusculum in magistri patina præsentantes.

氷生于水而寒于水: *Glacies oritur ab aqua, at frigidior quam aqua* (荀子) : discipulus superat magistrum.

青出於藍而勝於藍: *Indicum gignitur a polygono, at pressius quam polygonum :* discipulus superat magistrum.

宮牆外望: *Gymnasii muros extra suspicere,* significat, ex Luen yu, disciplinis vix initiari.

衣鉢眞傳: *Vestis soutellæque vera transmissio,* significat, ex Budhismo, disciplinæ secreta haurire.

關西孔子: *Claustri occidentalis Confucius,* appellatus fuit sub Han, 楊震, nomine 柏起, patria 華陰, canonicorum librorum apprime intelligens, anno 124 defunctus.

當世儒宗: *Præsentis sæculi litteratorum caput,* appellatus fuit sub Tsin dynastia, 賀循, nomine 彥先, patria 山陰, tantæ scientiæ, ut omne regiæ dubium ei solvendum proponeretur.

負笈爲千里遊: *Portans capsam ad mille stadia peragrabat,* cum librorum capsa asellum propellens magistrum sequebatur scilicet, 李固, sub Han præfecti institutionis 郃 filius.

候門立三尺雪: *Expectando in schola eriguntur tres pedes nivis :* cum enim 程頤, patria 伊川, antonomasia 伊川 magister appellatus, sedens dormitaret, duo alumni, 游酢 nomine 定夫 et 楊時 nomine 中立, ad latus stantes, abire non ausi, expectarunt.

坐春風中: *Sedere vernæ auræ medio,* laudat magistri institutionem : sic enim 朱光庭 suam apud magistrum in 汝州 per mensem mansionem expressit; magister, 程灝 frater præcedentis, antonomasia 明道先生, sub Song 神宗 imperatore.

Digitized by Google

沾時雨化 : *Imbui opportunæ pluviæ influxu*, laudat bonæ institutionis effectum.

史居左,經居右 : *Historiæ maneant sinistrorsum, canonici maneant dextrorsum*, ut indefessa versetis manu, sic suos 張橫渠 discipulos docebat (舊注).

道已南,易已東 : *Doctrina transit austrum, Mutator abit orientem*. Celeber 楊時 nomine 中立, posthumo 文肅, ita bene sui magistri 程灝 hauserat doctrinam, ut, eo domum revertente, is dixerit 吾道南矣(宋史) : idem de 丁寬 dixit ejus magister 田何, qui Mutatoris sensum eum docuerat (漢書).

賜宴月池上 : *Donavit convivium ad lunæ piscinam*, antiquo suo magistro 張嗣宗 novus imperator 太宗, ut in 唐書 habetur, eumque de discipulo interrogavit; tum ille : Confucius ter mille habuit, quin ullus Baronis dignitatem obtinuerit : ego in uno illum excessi.

誦書帷帳中 : *Legebat libros in explicato tentorio* 張奐, cum rebelles in conspectu prætorium tabernaculum flammis dederunt : milites terrefacti fugam dum moliebantur, ad magistri tranquille libros docentis aspectum conquieverunt (後漢書).

忠臣錄,孝子錄 : *Fidelium subditorum memoriam* et *piorum filiorum memoriam* collegit 曾鞏 transnominatus 南豐先生, ad discipulos edocendos (舊注).

經義齋,治事齋 : *Canonicorum sensus odeum* et *administrandæ rei zotheculam* instituit 安定先生, cognomine 胡, agnomine 瑗, nomine 翼之 e Song dynastia, ad innumeros discipulos tum librorum sententiam, tum modum regendi populum militemque probe edocendos, ut habet 朱子 in 善行 capitulo.

應生獨舉官銜 : *Yng discipulus singulariter memorans præfectorium gradum*, petiit sequi 鄭元 magistri disciplinam; jam enim 應劭 fuerat 泰山 præfectus : at hujusmodi mentione summopere discipulum dedecente, pudore statim affectus fuit (後漢書).

李固不矜父爵 : *Li kou minime jactans dignitatem*, erat enim sub Han dynastia præfecti institutionis 司徒 filius, mutato nomine, decem amplius annos magistrum sequens, inter alios pueros promiscue se immiscebat (後漢書).

18. AMICI

益友,嘉賓 : *Utiles amici, egregii hospites*, dicuntur ex Luen yu

Digitized by Google

sese excitantes ad bonum, et ex Che king ultro citroque convenientes.

父執，同袍: *Patris unanimis, particeps diploidis*, significat ex Li ki antiquum familiæ necessarium, et ex Che king totius vitæ socium.

莫逆，忘形: *Nullo opositi, obliti corporis*, dicuntur ex 莊子 actione concordes, et ex 李詩 arcte adhærentes.

心期，面友: *Corde intenti, facie amici*, dicuntur ex 文選 animo devoti, et ex 楊子 corde distracti.

耐久，忘年: *Durabiles diu, obliti ætatis*, dicuntur in finem nihil immutati, et seniores junioribus conjuncti.

分袂，盍簪: *Distrahere manicas, coire congressum*, significat invicem distrahi (謝詩), et mutuo convenire (易經).

金蘭最摯: *Aurum et orchis summe fortes*, significat ex Mutatore cordis tenacitatem, quæ abrumpi nequit, et verborum suavitatem, quæ cordi sapit: hinc 金蘭友 admodum concordes amici dicuntur.

麗澤相滋: *Uniti lacus mutuo accrescentes*, significat ex Mutatore unanimi consilio conjunctos.

刎頸之交: *Capitis ad obtruncationem amicitia*, intercessit inter 廉范, nomine 叔度, patria 杜陵, sub Han dynastia, et 慶鴻, patria 洛陽.

總角之好: *Collecto a tutulo necessitudo*, intercessit inter 孫策, et 周瑜 nomine 公瑾; sic enim ille aiebat: 公瑾與孤，有總角之好，骨肉之分.

膠漆之堅雷陳誼合: *Glutinis vernicisque tenacitate Lei et T'chen consuetudine uniti*, 雷義 nomine 仲公, patria 鄱陽, et 陳重 nomine 景公, patria 宜春, ambo sub posteriore Han baccalaurei et dein tribunalium assessores.

雞黍有約張范情通: *Gallinæ miliique est condictum, Tchang et Fan affectu communicantibus*: sub Han scilicet, 范式, nomine 巨卿, patria 金鄉; et 張劭, nomine 元伯, patria 汝陽, simul e regia schola domum revertentes, condicto pacti sunt se duos post annos conventuros: condicta die Tchang, monita matre, præparaverat jam gallinam et milium, cum amicus advenit.

貢禹彈冠: *Kong yu excutiens pileum*, expectat promotionem, vix ac scit suum amicum 王吉 in 益州 præfectum promotum fuisse: et revera mox censor electus fuit. Wang ki, nomine 子陽, patria 漢陰; Kong yu, nomine 少翁, patria 瑯琊.

左儒死諫: *Tsouo jou moriturus admonet* Tcheou dynastiæ 宣

Digitized by Google

regem, qui volebat illius amicum 杜伯 occidere : sed re novies frustra tentata, amico demum commortuus est.

襲芝蘭之香 : *Allini suavis orchideæ fragrantia*, boni socii effectum significat (家語).

染鮑魚之臭 : *Imbui salsi piscis fœtore*, mali socii effectum significat (家語).

融氷炭 : *Dissolvere glaciem-titionem*, abigere scilicet quidquid simul constare non potest, significat perfecte unanimem amicitiam (韓詩).

致參商 : *Adducere Rigel-Luciferum*, stellas ortu nunquam coeuntes, significat adducere amicitiæ separationem.

落月屋梁 : *Illapsa luna domus trabi*, menti revocat amici vultum, ex Tou fou cogitantis amicum carmine.

暮雲春樹 : *Vespertina nubes vernaque arbor*, cordi afferunt amici desiderium, ex Tou fou cogitantis amicum carmine.

折梅逢使，寄江南一枝春 : *Fracta pruno offendens missum, misit Kiannanense unius rami ver*, Song dynastiæ poeta 陸凱 ad amicum suum 范曄.

攀柳贈行，唱陽關三疊曲 : *Inflexa salice donavit abeunti, cantans Yankoanensem ternæ repetitionis cantionem* seu cujus tres versus repetuntur, T'ang dynastiæ poeta 王維, discedenti amico.

班荆，傾蓋 : *Distrahere cæspitem, acclinare umbracula*, significat amicorum per viam obviorum confabulationem. Ut enim habet 左傳, in Tsin regnum fugienti 伍舉 occurrit in Tcheng regno amicus 聲子, et distracto cæspite super herbam assidentes contulere sermonem : ut vero habet 家語, Confucius in 郯 regnum iens obvium habuit 程子, et acclinatis curruum umbraculis, tota die confabulati sunt.

操箒，掃門 : *Apprehendere scopas, everrere januam*, significat officiosum hospiti occursum. Primum habetur in 莊子, alterum in 曹參傳.

入幕之賓 : *Ingrediens conopeum hospes*, significat admodum familiarem amicum, qui frequenti ex consuetudine non dubitet internum cubiculum ingredi (晉書).

不速之客 : *Non advocatus hospes*, significat absque invitatione a se venientem amicum (易經).

設醴不常 : *Apponendi mulsi non constans*, significat hospitis incuriosum. Cum enim T'chou regni toparcha 穆生, temetum non ferret, 元 rex illi mulsum apponere solebat : id primum continuavit hujus

Digitized by Google

nepos 戊 rex, sed dein omisit, et tunc alter abiit (漢書).

投轄無厭 : *Adimendi cnodacis non fastidiens*, significat hospitum studiosum : ut enim illos abire impediret, sub Han dynastia 陳遵, nomine 孟公, cnodacem e curru extrahere et in puteum demittere solebat.

中郎倒屣 : *Tchong lang invertens calceum*, sub Han 蔡邕 cognomento 中郎 scilicet, qui dum hospites domum implerent, audiens 王粲 egregium litteratum, famosi 王暢 nepotem, advenire, inverso præ trepidatione calceo, illi occurrit.

大聖握髮 : *Magnus sapiens colligens crinem*, Tcheou Dux scilicet, qui crinis loturam ter intermisit ad excipiendos adventantes.

下榻爲懽 : *Demittens lectulum ad solatium*, sub Han præfectus 陳蕃, qui magnifaciens eximiam 徐穉, nomine 孺子, patria 南昌, virtutem, ei suspensum lectulum præparavit, quem advenienti demittebat.

縞紵相贈 : *Cingulum et vestem vicissim donantes*, 季札 e regno Ou, 延陵季子 dictus, et 子產 e regno Tcheng : cum enim hunc ille vidisset, tanquam antiquum amicum albo cingulo donavit, et ab eo vicissim cannabinam vestem accepit.

絕絃傷友 : *Fractis fidibus ploravit amicum*, 伯牙, qui lyram pulsans, an montes an aquas cogitaret, ab amico 鍾子期 discernebatur : unde hoc mortuo, lyram fregit.

割席拒朋 : *Divisa storea repudiavit amicum*, 管寧, qui dum cum socio 華歆 libris studeret, videns hunc ad transeuntem currum aspiciendum temere excurrisse, rem indignatus, stoream in duas partes divisit, et amicitiam dissolvit.

分金多與 : *Dividens aurum plus participabat* pauper 管仲, quæstum cum amico 鮑叔 dum faceret.

遇故贈袍 : *Obvio noto donavit diploidem* 須賈, regni 魏 ad regnum T'sin missus legatus : is olim accusaverat 范雎, quod bene a T'si rege exceptus fuerit : unde Fan tsiu, mutato in 張祿 nomine, fugiit in T'sin, ibique minister factus, pannosus legato se ostendit, qui antiquo concivi diploidem donavit. Tunc minister se revelavit, et ob datam diploidem antiquam culpam condonavit.

盡東南之美 : *Exhaurire orientis austrique egregia*, ex 王勃 in T'eng regis contignationem procemio, significat impensum domini hospitisque studium.

期偲切之誠 : *Expectare sollicitam impensamque sinceritatem*, ex Luen yu significat amicitiæ scopum.

Digitized by Google

19. COGNATI

艮緣夙締 : *Bellum consortium mature conjungitur*, cœlitus nempe in antecessum destinatur.

佳偶天成 : *Egregium connubium cœlitus perficitur*, quod cœlum nempe destinavit, cœlum perficit.

蹇修執柯 : *K'ien sieou tenens manubrium*, significat conjugii conciliatorem : K'ien sieou, ex **楚辭**, antiquitatis peritus paranymphus; tenens manubrium ex **詩經** designat conciliatorem, qui et **作伐** dicitur.

冰人掌判 : *Glaciei vir regens partes*, significat conjugalium partium conciliatorem. Sub Tsin enim dynastia, **令狐策** somniavit se supra glaciem homini infra glaciem colloquentem, quod divinus de futuro conciliatore interpretatus fuit; et revera ille mox præfecti filio egit conciliatorem. **掌判** est ex **周禮**.

六禮之周 : *Sex rituum complementum*, complectitur, juxta Eul ya, 1. **納采** seu **納採**, *propositionem selectis*, sponsalium pactionem, nunc **定親** appellatam; 2. **問名** *petitionem nominis*, quæ nunc locum non habet; 3. **納吉**, *offerre fausta*, dare schedulam, cui puella suis *octo litteris*, respondebit, quod nunc **送帖** dicitur; 4. **納徵**, *submittere invitationem*, seu nuptialia dona, quod nunc **行盤** appellatur; 5. **請期** *petere diem*, nuptiarum scilicet, nunc **報日** dici solitum; 6. **親迎** *personalem occursum*, qui nunc etiam locum habet, cum sponsus ipsemet ad sponsam deducendam accedebat.

二姓之好 : *Duorum cognominum vinculum* in matrimonio, debet, juxta Confucii Lou regulo responsum, habere locum a 16 ad 30 viri annum, et a 14 ad 20 puellæ annum.

于歸，有室 : *Iens domum, habens familiam*, significat ex Carminum libro puellam nubentem, et ex Mentsio puerum ducentem uxorem.

廟見，歸寧 : *Delubro invisens, domi salutans*, significat ex Ritibus novam sponsam salutantem mariti avos, et ex Carmine parentes obsalutantem.

叶敬仲之鳳占 : *Quadrare King tchong phœnicis augurio*, significat nobilitare familiam. Cum enim T'chen reguli filius, King tchong, ivisset T'si regnum, **懿** familiæ toparcha consulens sortes an ei filia nuptui danda, hinc retulit phœnici phœnicem sociandum, et post quinque generationes splendorem emissum iri : de facto T'chen familia T'si thronum occupavit.

Digitized by Google

畢子平之素願 : *Explere Tse p'ing vitæ votum,* significat collocare filios. Sub Han enim 向長, nomine 子平, secessui unice intendens, cum filios filiasque collocaverit, nihil amplius de familia curavit.

星期 : *Stellarum dies,* significat ex Carmine præfixum nuptiarum diem.

月老 : *Lunæ senex,* significat conciliatorem. Nam sub T'ang 韋固 iter faciens invenit senem, peræ assidentem rubris funiculis plenæ, et ad lunam volventem connubiorum codicem.

委禽納幣 : *Submittere volucrem et offerre dona,* significat nuptiarum arrhas : submittere volucrem, ut Tsouo memoriæ habent, est dare anserem, quod nunc 奠鴈 dicitur.

合巹交盃 : *Jungere cucurbitam et transmutare scyphos,* est nuptialis convivii ritus : lagenariâ enim in duas partes seu 巹 divisâ, sponsi singuli sumunt partem et dein conjungunt, tum scyphum invicem transmutant.

侍巾櫛,執箕帚 : *Assistens munditiei cultuique, apprehendens fiscellam scopasque,* dicitur ex humili modestia puella nuptura.

嫻姆訓,習閨儀 : *Exercens magistræ documenta, addiscens conclavis ritus,* dicitur sapiens sponsa.

綠影垂窗 : *Viridis umbra illapsa fenestræ,* refert pauperis domus puellam, ex T'ang dynastiæ poeta 白樂天.

紅樓夾道 : *Miniatæ contignationes distinentes viam,* innuunt divitis familiæ feminam, ex 白樂天 carmine.

桃之華 : *Persici flores,* innuunt ex Carmine nuptiarum tempus advenisse.

標有梅 : *Decidentia illa pruna,* innuunt ex Carmine nuptiarum tempus dilapsum esse.

御溝流葉 : *Imperiali aquæductu defluens folium,* fit mirabilis conciliator. Sub T'ang, 羊祐 casu vidit ex imperiali aquæductu defluens rubrum folium, versibus inscriptum, a subnuba 韓翠蘋 missum, cui per simile folium respondit. Mox subnubas remisit imperator, et ii duo conjugium inierunt, quin scirent de frondibus mutuo transmissis.

繡幙牽絲 : *Plumatili tentorio trahens filum,* fit fortunatus gener. Sub T'ang, 張嘉貞 minister, habens quinque filias, volensque sibi egregia forma 郭元振 in generum eligere, quinque fila tentorio affixit, quæ pone filiæ manu tenerent, ut hic cujus traheret filum sponsam duceret : duxit tertiam specie præstantem.

Digitized by Google

金屋貯嬌 : *Aurea domo reconditurus Kiao*, exprimit plenum votum. Cum enim Han Ou imperatori adhuc puero, soror major suam filiam 阿嬌 proposuisset, ille, si voti compos fieret, aurea domo se sponsam inclusurum spopondit.

赤繩繫足 : *Rubro funiculo vinciens pedes*, exprimit conjugium indissolubile. Cum enim ad lunam assidens senex interrogaretur cui usui rubra funicula essent, ad conjugum pedes colligandos, respondit.

朱陳結好 : *Tchou et T'chen connectunt vincula*. In 徐州, 古豐 districtu, quidam pagus vocabatur 朱陳, quod totus duabus his familiis constaret, mutuo se vinculo conjugantibus (白樂天詩).

秦晉聯姻 : *T'sin et Tsin conjungunt affinitatem*. T'sin et Tsin regnorum reguli mutuo affines (左傳).

藍田種玉 : *Tinctorio agro conseruntur gemmæ*. 楊雍伯, cum tres annos viantibus potum ministrasset, fuit qui potu recreatus ei lapillos dedit, ut agro insereret, gemmas et sponsam mox obtenturus. Ager polygono tinctorio olim consitus, gemmas vere dedit, et tunc e 徐 familia nobilem sponsam obtinuit, expleta albas gemmas solvendi conditione.

孔雀射屏 : *Pavones sagittantur in diathyro*. 竇毅, nomine 大武, depictis binis in diathyro pavonibus, nonnisi eorum oculum ferienti, suam filiam daturum spoponderat : 唐高祖 solus utrique oculum ferivit.

禮先親迎 : *Ritus præfert personalem occursum*, ad cohonestandum hominum connubium.

詩始好逑 : *Carmen incipit bello connubio*, ad significandum reformationis fontem.

20. AFFINES

尹姞 : *Yn et Ki*, nobiles sub Tcheou dynastia familiæ, unde celebres feminæ affinitatem cohonestarunt.

潘楊 : *P'an et Yang*, egregii sub Tsin dynastia affines; 潘岳 duxerat 楊經 amitam.

冰清玉潤 : *Glaciei puritas et gemmæ lævitas*, appellati fuere socer et gener, 樂廣 et 衛玠, sub Tsin dynastia, ob utriusque eodem tempore celebritatem.

泰水泰山 : *T'ai aqua et T'ai mons*, dicuntur socrus et socer : cum enim T'ai mons habeat 丈人 dictam prominentiam, hinc socer 丈人, vel 岳丈, vel 泰山, et socrus 泰水, et uxoris patrui 列岳 vulgo appellantur.

Digitized by Google

嬌客 : *Elegans hospes*, dicitur novus gener, ex Sou tong p'ouo ad fratris generum 王子立 quodam carmine.

館甥 : *Hospitatus gener*, dicitur ex Mentsio gener in filiæ familiam adscitus.

坦腹東牀 : *Nudans ventrem orientali lecto*, designat insignem generum. Cum enim sub Tsin, 郗鑒 misisset in familiam 王, qui inter juniores generum ipsi eligeret, omnesque suas jactarent dotes, unus in orientali lecto jacens nudato ventre crustulum comedebat : hic electus fuit, celeber 王羲之 scilicet. Hinc gener 令坦 appellatur.

乘龍華閥 : *Conscendere draconem ornatis ædibus*, designat insignem obtinuisse generum : dracones enim conscendisse dicebantur sub Han duæ 桓叔元 filiæ, quæ 黃憲 et 李膺 nuptæ fuerant.

半子之禮 : *Alterius filii ritus*, significat generi selectum : gener enim, quasi alter filius, dicitur 半子 a 劉禹錫.

百兩之將 : *Centum curruum comitatus*, significat ex 詩經 nobilem sponsam deducere.

女子號門楣 : *Feminea proles appellata familiæ stemma*, cum T'ang dynastiæ 玄宗 imperator, electa 楊太眞 in nobilem subnubam, ob ejus causam fratres sororesque simul nobilitavit.

外甥稱宅相 : *Sororis filius respondens domus prognostico*, pupillus pauperque 魏舒, sub Tsin dynastia, qui, quum avunculo 甯 cognominato domum extruenti divinus bonum omen nuntiasset, se istum hominem futurum spopondit : et dein revera præfectus institutionis fuit.

瓜葛之親 : *Cucurbitæ puerariæque propago*, significat longe porrectam affinitatem, ex posterioris Han 謝承 dicto.

葭莩之末 : *Canneæ pelliculæ quisquilias*, se vocat ex humilitate alicui affinitate conjunctus, ut dixit Han ex progenie, 中山 regis titulo insignitus, 靖 nomine.

外家之寶 : *Lateralis stirpis gemmula*, designat amitæ filium; sic enim suspirans 元行沖 vocavit ingeniosum 韋景駿, sub T'ang dynastia.

渭陽之情 : *Wei septentrionis officium*, significat ex Carmine avunculum honorare; T'sin enim hæres princeps comitatus est Tsin reguli filium, avunculum suum, usque ad Wei septentrionem.

大喬, 小喬 : *Major Kiao et minor Kiao*, duæ egregiæ formæ sorores, quas trium regnorum tempore duxerunt 孫策 et 周瑜.

連襟, 連袂 : *Conjuncta lacinia, conjuncta manica*, vocantur

Digitized by Google

duarum sororum mariti, alias 僚婿 dicti sive 亞婿.

蒹葭倚玉 : *Eleusine et phragmitis innititur gemmea-arbore*, dixit 毛曾 ad 夏侯湛, trium regnorum tempore; seu debilis innititur nobili affini.

蔦蘿附松 : *Loranthus et cuscuta adhæret pino*, ait liber Carminum; seu affinis affini nititur.

21. HOMINUM USUS

首重明新，先嫻應對 : *Potissimum æstimandum, illustrare et renovare; primum addiscendum, respondere et excipere.* Illud viri, hoc pueri proprium est.

修容合度，出言有章 : *Compositio vultus quadret normæ, prolatio verborum habet regulam*, (禮記 et 詩經).

智圓，行方 : *Judicium tornatum, actio quadrata*, (孫思邈).

膽大，心小 : *Animositas magna, cura minuta*, (孫思邈).

執事，足下 : *Gerens rerum, pedibus suppositus*, idem valent ac *dominatio tua*. Primum ita dicitur, quod exigente urbanitate ne persona directe appelletur, ejus administer ipsius loco nominatur : secundum vero, quod delitescente 介子推 in 綿上 monte, et igne monti admoto, ipse complectens arborem mortuus est; tunc Tsin regni 文 regulus ex ea arbore sibi fecit scalponeas, et suum deplorans ministrum, sæpe illud ingemiscebat 悲乎足下(事文類聚).

不佞，鯫生 : *Minime habilis, tenuis homullus*, idem valent ac *ego* : primum ex 樂毅書, alterum ex 漢書.

原宥，主臣 : *Naturalis indulgentia, dominationi submissio*, significant peccati veniam, et pœnæ timorem. Valet enim 主臣 idem ac 惶恐(陳平世家) : unde dicitur 莫不主臣.

翰撰，春元 : *Academicus scriptor, vernus princeps*, est augurium quod fit doctori, ut mox evadat academicus, et licentiato, ut proximo vere primus doctorum eligatur.

貤封，碩望 : *Donatus titulo, insignis spei*, honoris sunt tituli. Titulatus enim dicitur 大貤封; habens filium qui possit ei titulum comparare, dicitur 大儲封; ab officio segregatus, dicitur 大碩望 vel 大待徵.

錦旋，稛載 : *Sericatus rediens, manipulatim recondens*, significat munere auctum repatriantem (通鑑), et negotiatorem lucra cumulantem (管子).

Digitized by Google

大掾史 : *Magnus ministerii adjutor*, dicitur honoris causa secundarius magistratus (漢制).

大柱石 : *Magna columnæ basis*, dicitur insignis magistratus (漢史).

雲程發軔 : *Sublimi cursui solvere currum*, dicitur ad gratulandum baccalaureo (馮衍傳).

元服始加 : *Capitis tegumentum primum imponitur*, dicitur ad gratulandum de pilei impositione (家語).

獻芹, 返璧 : *Offerre apium, reddere gemmas*, significat offerre munera (呂氏春秋), vel recusare munera (左傳).

厚貺, 菲儀 : *Opimum donum, tenue munusculum*, dicitur ad significandum receptum vel datum munus.

贐儀, 贄敬 : *Valedicendi munus, visitationis officium*, dicitur viam inituro oblatum donum, et prima visitatione afferendum munus.

祝敬, 奠儀 : *Gratulandi officium, pollucti munus*, dicitur de gratulante longævitatem, et de complorante funus.

洗塵, 祖道 : *Purgare pulverem, piare viam*, significat epulari peregrino, et epulari abeunti. Cum enim 黃帝 filius 纍祖 amaret spatiari atque hinc in itinere mortuus esset, factus dein fuit vialis genius, atque ad iter faciendum ei sacrificari et simul epulari consuevit.

旌使, 優觴 : *Munerari missum, cohonestare poculum*, significat strenam famulo dare, et convivio comediam addere.

辱承華翰 : *Dignatus recipere ornatam epistolam*, respondet receptæ epistolæ.

多蒙寄聲 : *Nimium dignatus missa salutatione*, gratias agit de missa salutatione.

賜玉音 : *Largiaris gemmeum responsum*, dicit qui petit missæ epistolæ responsum (詩經).

承金諾 : *Recepi aureum nutum*, dicit qui gratias agit de promissa re (史記).

投刺, 開緘 : *Immittere schedulam, resignare epistolam* : antiquitus enim deficiente papyro nomen incidebatur bambusa vel ligno, ideo nunc 柬, olim 刺 dicebatur : 緘 autem habetur in 李詩.

瞻韓, 慕藺 : *Suspicere Han, studere Lin*, est suspicere sapientem litteratum, ut olim 李白 desiderabat invisere 韓荆州; et studere sapienti ministro, ut olim 司馬長卿 amavit 藺相如, cujus ipsum nomen mutuatus fuit.

Digitized by Google

半面之識 : *Dimidiæ faciei cognitio*, significat nondum arctam consuetudinem. Olim sub Han, 應奉 convenerat 袁賀, cujus domo erat carrucarius, qui, dimidia facie extra fores porrecta, Fong colloquentem respexit. Aliquot post annos Fong offendit in via carrucarium, et recognoscens illum appellavit.

邂逅之緣 : *Fortuiti occursus fortuna*, dicitur ex libro Carminum.

登龍門 : *Ascendere Dragonis januam*, dicebantur litterati, qui sub posteriore Han possent a magni nominis ministro 李膺 excipi.

瞻山斗 : *Suspicere Montem et Ursam*, dicebantur qui, Han yu post mortem, ejus litteraturæ studebant, ob hominis celsitudinem scilicet, T'ai monti 泰山 et boreali Ursæ 北斗 comparandam.

一日三秋 : *Una dies tres autumni* videtur, ob desiderii intentionem, ex libro Carminum.

渴塵萬斛 : *Anhelantis pulvis mille metretas*, significat ingens desiderium, quod sub T'ang dynastia sensit 盧仝, cum immortalem hominem invisens, invenire non potuit.

鄙吝復萌 : *Ignobiles passiones iterum pullulant*, dixerunt inter se 陳蕃 et 周舉, cum aliquot dies non videris 黃憲 : tanta celebritate sub posteriore Han is efferebatur, nomine 叔度.

飄蓬靡定 : *Volatica conyza nullibi stabilis*, refert ex Tou fou versibus vaga eundi redeundique vestigia.

見於羹見於牆 : *Videbat in jusculo videbat in muro*, defunctum Yao imperatorem superstes Choen imperator, cum comederet vel sederet (李固傳).

趨亦趨步亦步 : *Currente item currebat, ambulante item ambulabat*, ita 顏淵 sequebatur Confucium.

承顏接辭 : *Excipere vultum et accipere verba*, dicitur qui diu desideratum obtinet præsentem, ut sub Han 雋不疑 videns 暴勝之.

耳提面命 : *Auris vellicationem præsensque mandatum* nancisci ex Carmine dicitur, qui colloquium sapientis obtinet.

吹噓 : *Flatu sufflari* vult, qui promoveri sperat; sic Tou fou cantabat : 願借吹噓送上天.

包荒 : *Complecti miserum* rogatur, qui protectionem impertiri rogatur, ex 易經.

幸爲先容 : *Faveas esse præcursor receptor*, seu sis mihi suffragio introductor 薦剡, apud magnates (鄧陽傳).

Digitized by Google

懇賜郢斲: *Rogo admoveas Yng securim,* seu mea scripta corrigas 筆削. Ut enim narrat Tchoang tse, cum quidam Yng urbis civis super nasum tectorii lenticulam haberet, artifex magna vi securim vibrans illam expunxit, quin nasum convulneraret.

借重鼎言: *Mutuor graviorem tripodibus sermonem,* significat invito oratorem ad res deliberandas. Cum enim 毛遂 ad T'chou accessisset, fecit ut Tchao regnum ipsis novem tripodibus prævaleret; unde vulgus aiebat 片言重於九鼎(平原君傳).

乞移玉趾: *Rogo moveas pretiosa vestigia,* significat rogo ipsemet advenias. Consule 左傳, cum, T'si Hiao regulo invadente Lou regnum, Lou regulus misit 展喜 illius exercitum remunerari.

多蒙推轂: *Admodum recepi impelli cnodacem,* seu gratias ago, quod me ad progrediendum promovisti, velut impellens rotam ad gyrandum (馮唐傳).

望爲領袖: *Rogo sis ducens manicam,* seu committo me tibi, ut me ducas (晉史).

月旦評: *Mensis initio censura,* significat hominis progressum. Nam sub posteriore Han, 許邵 cum patruele 靖, magni nominis viri, initio cujusque mensis compaganorum hominum actionem notis castigabant.

金石語: *Aureum gemmeumque verbum,* significat appositum documentum: ut enim 荀子 ait: 贈人以言,重于金石珠玉.

逢人說項: *Occurrenti cuique celebrare Hiang,* innuit continuam laudandi mentem. Poeta enim 楊烱 ad 項斯 scripsit, ejus versibus atque virtute commotum se non posse a laudibus temperare.

名下無虛: *In fama nihil falsum,* exclamavit tertia die 閻立本: is 荆州 contenderat, aspecturus 鍾繇 famosam scripturam; prima vice dixit: 虛得名耳; crastina die iterum aspexit, aitque: 近代佳乎; perendie vero, ita adamavit ut decem dies affixus ei contemplandæ permanserit.

22. HOMINUM ACTIO

朋姦,孤注: *Socians scelera, coadunans aleam,* dicitur qui coit societatem ad malum patrandum, et qui fortunam decoquit aleâ, aleam in unum monticulum veluti jaciens.

塞責,苛求: *Opplere munus, vexabiliter exigere,* significat defunctorie obire partes, exacte facta scrutari.

Digitized by Google

方命,執拗 : *Violans mandata, tenax arbitrii.* Petiit 神宗 imperator a 司馬光, quomodo esset 安石; respondit : pravum illum exaggerate aliqui dicunt, sed vere suo arbitrio agere amat.

稔惡,貫盈 : *Assuetus malo, series expleta,* significat mali habitum, expletamque criminum mensuram; unde Annalium liber : 商罪貫盈.

覬覦,睥睨 : *Attente explorare, limis aspicere,* æque significant iniquo animo rimari.

倥偬,旁午 : *Exhauste presseque, recta transverseque,* æque significant multis rebus implicatum confuseque negotiosum : sic cum sub T'ang octennis 劉晏, vianti imperatori gratulationem obtulerit laudemque tulerit insignem, omnes magnates illum pressim invisere 邀請旁午.

吹毛求疵 : *Exsufflatis pilis quærere nævos,* significat aucupari defectus : sic Han Ou imperator volens reprimere regulos, præcepit ut, flatu distractis pilis, obtecti nævi studiose lustrarentur.

落穽下石 : *Illapso fossæ injicere lapides,* significat angustiis jam presso negotia facessere (韓文).

如溪壑 : *Assimilatur torrentis fossæ,* quæ difficile oppletur, ille cujus passiones difficile satiantur : sic enim de filio 伯魚 conjecit mater, ob informem hominis speciem (國語).

如漏卮 : *Assimilatur pertuso poculo,* ille qui opes facile distrahit (鹽鐵論).

頓開茅塞 : *Subito aperuisti stramine obrutum,* ait qui gratias agit de illustrante mentem documento (孟子).

深蒙藥石 : *Penitus recepi medicinalem lapidem,* ait qui gratias agit de corrigente actionem norma : sic medicinâ donans suum ministrum 高季轉 sub T'ang dynastia, ei dixit 太宗 imperator : 卿進藥石之言,故以藥石報之.

清修,芳躅 : *Purus cultus, fragrantia vestigia,* designant æque inclyta gesta.

確論,美談 : *Vera explanatio, optimus sermo,* æque designant egregia dicta.

忍默 : *Sustinere silentium,* erat 山谷 documentum, cujus scholæ illud affigebatur : 百戰百勝不如一忍,萬言萬當不如一默.

霽威 : *Serenare vultum,* visus est T'ang 太宗 imperator, cum ejus iram fidelis minister 魏徵, nomine 玄成, immoto ore suscepit.

Digitized by Google

黃河之清 : *Crocei fluvii limpiditati*, comparabatur Song 仁宗 ministri 包拯, nomine 希仁, risus, qui nunquam risu alios excipiebat.

青眼之顧 : *Cæsii oculi obtutum*, a 晉 dynastiæ erudito 阮籍 non obtinebant ritus studiosi litterati; cum enim ipse vinum et libertatem amaret, illos albo oculo respiciebat.

生平可對人言 : *Totam vitam posse coram aliis enarrare*, de se jactabat Se ma koang.

運用存乎一心 : *Strategicus usus pendet ab una mente*, a stratagemate scilicet, dixit Song Kao tsong imperatoris dux 岳飛, nomine 鵬舉 posthumo 武穆, suadenti concinnius instruere acies duci 宗澤.

不修邊幅 : *Haud concinnans marginem panni*, significat hominem inconcinnum incuriosumque. 馬援, ab imperatore missus ad inspiciendum 公孫述 qui 蜀 occupaverat, illum laudavit haud esse inconcinnum.

不立崖岸 : *Haud erectus in altam ripam*, significat facilis hominem indolis, ut de T'ang dynastiæ 鄭羣 dictum fuit.

蕞爾,么麽 : *Modicus, tantillus;* sic (班彪王命論) dicitur : 么麽不及數子而欲妄干天位乎.

鹵莽,滅裂 : *Rudis, crassus;* sic (左傳) dicitur : 爲政勿鹵莽治民勿滅裂.

誤處緣不學 : *Errata ex defectu studii* esse, dicebatur de Han 高祖, qui ea ex naturali perspicacia corrigebat (唐仲友鑑戒).

習慣成自然 : *Consuetudo efficitur naturalis habitus* (語云).

躐等,足恭 : *Nimis præproperus, nimis officiosus* (禮記 et 論語).

鄉原,巨擘 : *Pagi ingenuus, manus pollex*, significant falsum sapientem (孟子), et aliis præstantiorem (孟子).

孟浪由輕薄 : *Præceps effusio ex indiligenti lenitate* (莊子).

暇豫乃精詳 : *Sedate prævidens est limate accuratus* (韓文).

流芳百世 : *Transfundere fragrantiam centum generationibus*, dicitur de agente bonum.

遺臭萬年 : *Transmittere fœtorem mille annis*, dicitur de agente malum.

冶容誨淫 : *Fucatus vultus edocet lasciviam*, allicit ad lasciviam scilicet (易經).

慢藏誨盜 : *Negligere thesaurum edocet latrocinium*, non abs-

Digitized by Google

condere thesaurum provocat ad latrocinium scilicet (易經).

管中窺豹 : *Per calamum inspicere pardum*, angustum designat visum 特見一斑.

坐井觀天 : *E puteo suspicere cœlum*, angustum designat judicium (韓文).

英雄無用武之地 : *Heros deficit exercendi strenuitatem loco*, cum nulla obvenit occasio, dixit 孔明 ad Ou regem.

君子展濟世之才 : *Sapiens explicat succurrendi sæculo habilitatem*, sese prodit scilicet, cum publicus viget ordo (論語).

捷足先得 : *Pernix pedibus prior capit* (史記), innuit prompti ingenii successum.

大器晚成 : *Vastus capacitate serius perficitur* (老子), dicitur ad solandum hærentem litteratum.

徒讀父書 : *Frustra discens paterna scripta*, dicitur qui nescit scita accommodare eventibus, ut de 趙括 dixit 藺相如 (史記).

徒執己見 : *Perperam tenax sui judicii*, dicitur in 書經 qui sibi vult esse sapiens 自作聰明.

膚見, 俚言 : *Superficiale judicium, vulgaris sermo*; 皮膚之見 (文中子序), 鄙俚之言 (陸澄傳).

先幾, 時務 : *Prima indicia, tempestiva negotia*, haud fallunt perspicacem (易經), haud heroem (通鑑).

愚者豈無一得 : *Insipiens qui nec unum attingat?* Sapiens inter mille fallit unum, insipiens inter mille attingit unum.

武人不識一丁 : *Militaris nec noscit unam litteram* : unde 張弘靖, dum quiesceret imperium, hortabatur aliquas addiscere litteras.

勿謂秦無人 : *Ne dicas T'sin destitutum viris*, significat hostem non negligendum (左傳).

恐麟垣有耳 : *Fortasse applicata muro adest auris*, significat attendendum verbis (詩經).

助桀爲虐 : *Juvare Kié ad tyrannidem*, significat dare suppetias malo.

得隴望蜀 : *Obtenta Long desiderare Chou*, significat inexplebili satietate lucrum desiderare (晉志) : Long et Chou, Se t'choan regiones.

器滿必傾 : *Vas plenum certe effunditur*, justum medium tenendum (宋語).

物極則反 : *Res extremæ tunc retrocedunt*, extrema mala defervescunt (宋語).

Digitized by Google

好弄，詼諧 : *Amans ludendi, facete dicta :* sic 夷吾 junior non amabat ludere (左傳), et 東方朔 amabat facetias (漢書).

鍼砭，鴆毒 : *Acus lapideus, noctuinum toxicum,* alter ad pungendum morbum, alterum ad occidendos homines : fit enim hoc ex maceratis noxiæ avis pennis.

市中有虎 : *In foro est tigris,* si multi dicunt, certe credes, 龐共 dicebat 魏 regni regi (韓子).

聚蚊成雷 : *Multiplicatis culicibus fit tonitru,* seu multiplicatis iniquis fit turbatio, dixit 中山靖 rex, cum ingressus aulam audivit musicam (漢書).

蔞蒌成錦 : *E modico ornatu conficere textile,* significat ex Carmine exaggerare aliorum defectus.

含沙射影 : *Cum oris arena impetere umbram,* significat ex Carmine clam nocere aliis.

笑裏藏刀 : *Sub risu abscondere gladium,* dicebatur 李義府, ut 唐書 habent, ideo appellatus 李貓.

腹中有劍 : *In viscere habere ensem,* ore autem mel, dicebatur execrandus 玄宗 imperatoris minister 李林甫.

拔去一釘 : *Avellere unum clavum,* significat de medio tollere unam difficultatem : sub Song dynastia, hoc adagium alludebat ad malum ministrum 丁謂.

又生一秦 : *Alterum oriri T'sin,* significat rursus creari hostem (陳平世家).

淑慝在懲誡 : *Bonum malumque pendet a reprehendendo et coercendo :* 小懲而大誡, ait 易經.

清濁賴激揚 : *Puri sordidique pendent ab eliminando et extollendo :* 王珪 in hoc peritus erat, 激濁揚清 (通鑑).

23. HOMINUM RES

解頤，莞爾 : *Solvere os, leniter arridere,* significant magnum risum (匡衡傳), levem risum (論語).

匍匐，低徊 : *Manibus reptare, gressu hæsitare,* significant trepide properantem, animique incertum.

撫掌絕倒 : *Plaudens manibus extasi rapiebatur,* 王澄 nomine 平子, ad 衞玠 sermonem, ut Tsin effata aiebant.

掩口胡盧 : *Obducto ore edidit risum* advena, qui Yen regni petram a Song homine uti pretiosissimam reconditam vidit (說苑).

Digitized by Google

向隅，哄堂 : *Obversus angulo, acclamantes aulæ,* significant solum tristem, plures ridentes. T'ang enim censor habebat tres aulas, quibus convivantes silentium servabant : at si quid ridiculum improviso accideret, omnes cachinnis aulas replebant.

虛左，同寅 : *Vacua sinixtra, sociata reverentia,* primum significat relinquere nobiliorem sedem ad expectandum hospitem; nam 魏 reguli filius 信陵君 currum ducens eam sedem non occupabat, ut obvium 侯生 excipere posset : alterum significat ex Annalium libro collegas magistratus.

爽約，食言 : *Fallere fidem, fallere promissum,* dictiones ex Tsouo tchoan desumptæ.

寒盟，反汗 : *Frigidum fœdus, retroactus sudor,* significant violare pactum : fœdus enim frigescere nequit (左傳), estque sicut sudor, qui emissus retroferri nequit (劉向封事).

銘心，鏤骨 : *Insculpere corde, incidere ossibus,* significat alte impressam beneficii memoriam (李義山云).

結草，銜環 : *Adnectere cæspites, afferre armillam,* significant referre gratias. E regno enim Tsin 魏顆, secutus clementius patris 武子 mandatum, subnubam remiserat, cum mox adversus T'sin certans fortem 杜回 cepit, conspicatus senem cæspites innectentem, ut hostis equus sterneretur; noctuque audivit dicentem, se esse remissæ subnubæ patrem, qui sic beneficium rependerat (左傳). E 宏農 vero, quidam 楊寶, benefica admodum indole, adhuc novennis vidit in 華陰 monte chrysomitrim a bubone impeti : liberavit, domum reduxit, in capsa enutrivit; mox avis mane abibat vespere redibat, usquedum aliquot post annos, loco avis, puer flava veste indutus gemmeam armillam benefactori attulerit, et magnos honores promiserit. Revera illius filius 震, nepos 秉, pronepos 彪, celebres etiam evaserunt Summates.

解衣包烈火 : *Explicata veste complecti ardentem ignem,* uti eruditus minister 崔浩, nomine 伯淵 (an. 430) dicebat 魏 regi 嗣, est sibi provocare damnum; quod dicitur etiam 張網捕虎.

漏網就深淵 : *Laxum rete applicare profundæ voragini,* est fortunate evadere malum, ut piscis laxum rete (漢刑法志).

柄鑿，冰炭 : *Manubrium et scalpellum, glacies et titio,* significant mutuam discrepantiam; ut rotundum manubrium cum quadrato foramine (宋玉九辨), et glacies cum igne (白樂天歌).

齟齬，趦趄 : *Dentes incongruentes, gressus obstructus,* significant

Digitized by Google

mutuam discrepantiam (宋玉九辨), et progrediendi impedimentum 足將進而趦趄 (韓文).

落落，區區 : *Dispersum, tantillum,* primum dicitur quod conjungi et perfici nequit 落落難合, ut imperator dixit duci 耿弇; alterum, quod seipsum respicit 區區之意, (嵇康書).

告竣，合醵 : *Imponere finem, symbolâ convivantes,* significat absolvere negotium (國語), collecta pecunia facere convivium (禮記).

玉成，瓦解 : *Gemmam perfici, tegulam dissolvi,* significat belle adjuvare opus (書經), opus rescindi (徐樂傳).

軒輊，頡頏 : *Elate et demisse, sursum et deorsum,* significant ex libro Carminum negotii inæqualitatem.

作俑，效尤 : *Inducere statuas, imitari erratum,* significat aggredi malum, prosequi malum.

拮据，鞅掌 : *Labore fatigatus, labore incultus,* significat ex libro Carminum non parcere labori, fatigari ad squalorem usque.

明珠投暗 : *Lucida gemma injecta tenebris,* significat admodum suppressas hominis dotes (鄒陽書).

入室操戈 : *E domo capta hasta,* significat uti alicujus re in ipsius damnum, uti 何休, qui 公羊 memorias præ aliis amabat, de celebri Han litterato 鄭玄 nomine 康成 dixit : is enim illius opus ad ipsum refutandum usurpaverat (鄭玄傳).

問道於盲 : *Scitari viam a cæco,* significat petere doctrinam a rudi (韓文).

衒玉求售 : *Jactare gemmam ad vendendum,* significat suas dotes venditare.

智士見同 : *Prudentium hominum judicium convenit,* dixit suspirans Lieou pei, cum vidit T'sao t'sao, contempto consilio, cædem retulisse.

仁言利溥 : *Humanorum dictorum emolumentum magnum;* sic ad unum 晏子 verbum, T'si regulus abrogavit supplicia.

班門弄斧 : *Pan schola tractare securim,* significat rudem præsumptionem. Pan est cognomen celebris e regno Lou artificis seu Kong chou tse, de quo Mentsius.

岑樓齊末 : *Altæ contignationi æquare extremum,* significat ex Mentsio celsitudinis ignorantiam.

滋蔓難圖 : *Dilatatum serpere difficili conjectura,* significat ex Tsouo tchoan rei præter opinionem extensionem.

Digitized by Google

情形叵測 : *Externa species impossibilis conjectu*, significat ex Tsouo tchoan recondere infestum animum.

道旁作舍 : *Viam juxta excitare domum*, significat multis deliberationibus rem non perfici, ut Han 宣 imperator dixit historico 班固, litteratos convocare volenti.

一國三公 : *Uno regno tres reguli*, significat ex Tsouo tchoan divisam auctoritatem, rerumque turbationem.

三生有幸 : *Tertia metempsycosi habere fortunam*, significat sortiri miram affinitatem (古詩).

一事無成 : *Una re neque succedere*, significat malum rerum successum (語云).

雙斧伐孤樹 : *Duplici securi excidere solitariam arborem*, vino et luxuria scilicet, dehortatus est Yuen dynastiæ 武宗 imperatorem ejus minister.

寸膠理黃河 : *Modico alumine purgare croceum fluvium*, indicat vires non sufficere (抱朴子).

兼聽則明,偏信則暗 : *Utrinque audiens tunc perspicies, uni fidens tunc hallucinaberis*, T'ang 太宗 imperatori aiebat minister 魏徵.

衆怒難犯,專欲難成 : *Multitudinis furor difficile lacessitur, unius arbitrium difficile succedit*, dicebat Tcheng regni toparchæ 子孔 alter toparcha 子產.

心煩,技癢 : *Animus inquietus, habilitas pruriens*, designat desiderium ea quæ callentur exercendi (潘岳賦).

槁木,死灰 : *Siccum lignum, extinctum cinerem* refert, juxta Tchoang tse, ille qui nihil amat.

座上有南客 : *Super sedem est australis hospes*, admodum oportet verbis cavere (山谷詩).

往來無白丁 : *Euntium venientiumque nemo nudo vertice*, amici omnes globulo insigniti (陋室銘).

漸入佳境 : *Paullatim attingit bonum punctum*, 顧愷之, saccharum sinense solitus ab extremo ad radicem manducare.

旁若無人 : *Juxta quasi nemo esset*, futurus minister (an. 372) 王猛 invisit 桓温, simul pediculos mactans, simul regimen disserens.

奇貨可居 : *Mira merce fas potiri*, dixit 呂不韋, cum vidit T'sin reguli filium præcellere dotibus, eique gravidam subnubam obtulit, quæ peperit futurum 秦始皇.

Digitized by Google

覆車可戒 : *Eversus currus facit cavere*, ne posterior currus item subvertatur (賈誼策).

告假', 貪緣 : *Petere commeatum, aucupari dignitatem*, est petere veniam intermittendi officium, data pecunia committere aliquid.

左袒, 摸稜 : *Sinixtrorsum nudari, fricare spondam.* Primum significat stare ab aliquo : cum enim sub Han familia 呂 rebellasset, 周勃 dedit edictum, ut qui a 劉 starent, sinixtrum, qui a 呂, dextrum humerum nudarent; exercitus totus sinixtrorsum se nudavit. Secundum significat duo extrema simul fricare, quo sub T'ang 蘇味道 minister significabat modum concordiam conciliandi.

發蒙, 振落 : *Excutere pulverem, quassare cadiva* folia, significat exturbandi inimicum facilitatem, ut dixit rebellans 淮南王, de omnibus Han regiæ ministris, uno excepto integerrimo 汲黯.

破釜, 沉舟 : *Frangere cacabos, immergere naves*, significat omnino vincendi propositum. Ut enim miles omnino T'sin exercitum vinceret, 項羽 trium dierum commeatum ei reliquit.

曲突徙薪無恩澤 : *Postico camino amovere cremia non habetur beneficio*, scilicet eorum, qui præcavere damnum curant, non consideratur beneficium.

焦頭爛額爲上客 : *Suburentes caput deterentes frontem censentur summi adjutores.* 徐福 monuerat Han 宣 imperatorem, ut a 霍 familia caveret : ille non audivit, moxque debuit rebellem familiam delere. Tunc quidam proposuit imperatori exemplum de hospite, qui monuerat dominum a camino removere incendii causam; is non audivit, moxque incendio excitato, incendii extinctores remuneravit. Imperator tunc remuneravit 徐福.

梁上君子 : *Super trabem dominus*, dicitur fur. Sub Han 陳寶, vidit noctu furem super trabem delitentem : tunc advocavit pueros, eosque docuit ne pravos habitus contraherent, sicut ille super trabem dominus; is statim veniam petiit, binisque sericis voluminibus donatus abiit.

化外頑民 : *Institutionem extra procax populus*, significat ex Annalium libro obstinatos pervicaces.

竹頭, 木屑 : *Bambusæ frustula, ligni scobs*, etiam usui sunt. Ea diligenter servaverat 陶侃, mirantibus aliis : mox decidua nive madefactum cavædium scobe siccavit, et e bambusæ segminibus clavos cymbæ reparandæ confecit.

牛溲, 馬勃 : *Bovina urina, equinum stercus*, etiam possunt

Digitized by Google

esse medicinæ materia, adeoque pharmacopolæ haud rejiciendæ (韓文).

五經掃地 : *Quinque libris everrere solum*, significat suam dedecorare dignitatem, ut evenit cum T'ang dynastiæ 中宗 imperator dedit convivium summis magistratibus, et litteratus 祝欽明 scurram indecore gessit.

一木撐天 : *Uno ligno fulciri cælum*, quum sub Tsin dynastia 王敦 rebellionem moliens somniasset, ei dixit 吳猛 rem non bene cessuram, siquidem hasta fulciens cælum litteram 未 refert (列仙傳).

題鳳,書午 : *Inscribere phœnicem, inscribere meridiem*, significat obtectam irrisionem. 呂安 enim cum non invenisset domi 嵇康, noluit ad ejus fratrem majorem 喜 ingredi, inscripta ad januam phœnicis littera, seu 凡鳥 (世說) : 李安義 vero cum a divite non reciperetur, ejus januæ inscripsit meridiei litteram, seu 牛 bovem caput non exerentem (遯齋閒覽).

破麥,剖梨 : *Aperire triticum, findere pyrum*, somniati sunt, mulier quæ amiserat maritum, et pater qui amiserat filium. Aperto tritico, habetur cortex 麸, qui 夫 sonat, ait divinus; fisso pyro, patebit semen 子 : ergo maritus et filius invenientur.

片言九鼎 : *Dimidium verbum novem tripodes valuit*, cum 毛遂 allocutus fuit T'chou regni regem.

一諾千金 : *Unus nutus mille aureos*, dicebat de 季布 commune T'chou regni adagium (史記).

志士盡忠 : *Cordatus vir devotus fidelitati*, sub Song 岳飛, qui accusatus a 秦檜, judicanti 何鑄 ostendit dorso penitus impressas 盡忠報國 quatuor litteras, sicque innocens declaratus fuit.

大儒清白 : *Magnus litteratus purus integritate*, sub Han 楊震, qui suadentibus instituere patrimonium, respondit integritatis famam esse a se relinquendum patrimonium.

尾大不掉 : *Cauda magna non vibrat*, significat fortem subditum sub debili capite (語云).

太阿倒持 : *Magnus ensis inversus tenetur*, significat auctoritatem ab alio exerceri : 太阿, ensis nomen (梅福傳).

代庖 : *Vices coqui* gerere dicitur, qui aliena peragit negotia, ex Tchoang tse, qui dicit precatorem in sacrificiis non se ingerere in coqui officium.

借箸 : *Mutuatus bacilla*, quibus Han imperator tunc comedens utebatur, 張良 ei per figuram ostendit consilium, ab oratore 酈食其

Digitized by Google

propositum, sex regna restaurandi, haud esse probabile.

明若觀火 : *Clare velut inspicere ignem,* significat ex libro Annalium exploratam rem habere.

勢若摧枯 : *Violenter velut frangere siccum,* significat commode vincere hostem (唐功臣贊).

24. ÆTAS

生申初度 : *Procreandi Chen prima dies,* dicitur ad gratulandum natalem diem (詩經 et 離騷).

遐筭修齡 : *Longe supputanda provecta ætas,* dicitur ad precandam longævitatem.

湯餅之會 : *Jurulentæ offæ conventus,* significat tertiam a nativitate diem quæ 洗三 dicitur (劉禹錫詩).

晬盤之期 : *Annui præfericuli tempus,* significat annuam a nativitate diem, quæ 試周 dicitur. Cum 曹彬 ab anno natus esset, parentes crepundia pelvi obtulerunt : ille sinixtra arma, dextera quadras, moxque sigillum apprehendit; postea revera minister fuit (宋鑑).

懸弧令旦 : *Suspendendi arcum fausta dies,* significat masculi nativitatem (禮記).

設帨良辰 : *Proponendi mantile pulchra dies,* significat feminæ nativitatem (禮記).

崧嶽降神 : *Alta juga demisisse subtiliora,* gratulatur aliis masculi partum.

緩急非益 : *Quavis necessitate carentes utilitate* filias conquestus est se peperisse 淳于意, sub Han granariis præfectus.

夢熊，弄璋 : *Somniari ursos, tractare gemmam,* pariendi masculum prognosticum (詩經).

夢虺，弄瓦 : *Somniari serpentes, tractare tegulam,* pariendi feminam omen (詩經).

履巨跡 : *Insistens magnis vestigiis,* dicitur 姜嫄 concepisse famosum 后稷, tertiæ dynastiæ protoparentem.

吞鳦卵 : *Deglutiens hirundinis ovum,* dicitur 簡狄 concepisse famosum 契, secundæ dynastiæ protoparentem.

芳蘭叶吉夢 : *Fragrans orchidea respondet fausto somnio :* Tcheng 文 reguli subnuba cum somniasset orchideam sibi cœlitus dari, peperit 穆公, appellavitque 蘭 (左傳).

英物試啼聲 : *Eximium ens probatur plorandi voce :* hinc

Digitized by Google

enim 温橋, eximium fore declaravit anniculum puerum 桓温.

麟吐玉書 : *Unicornis evomuisse gemmeum librum* dicitur, qua nocte Confucius ortus est (拾遺記).

燕投懷內 : *Hirundo ingredi in sinum* gemmea visa est, cum mater concepit 張說, sapientem sub T'ang ministrum.

道號猶龍 : *Doctrina dictus similis draconi* a Confucio fuit Lao tse, octogenarius cano capite sub pruno ortus.

門名堯母 : *Diæta dicta a Yao matre* fuit Han 昭 imperatoris diæta, qui sicut Yao post quatuordecim menses ortus est : unde principis diæta 堯母門 appellata est.

老蚌生珠 : *Senior concha gignens unionem*, significat provecta ætate generare filium : cum enim 魏 regni 韋元將 et 仲將 magna fama coruscarent, 孔融, nomine 文舉, labentis Han consiliarius, ad eorum patrem scripsit : 不意雙珠近出老蚌.

龍頭有屬 : *Draconis caput alicui adnexum*, significat academiæ principatum albo capiti obvenientem ; sub Song enim 梁灝 octoginta duos annos natus princeps electus, gratiarum carmine ait : 怎奈龍頭屬老成.

南極星輝 : *Australis poli sidus clarere*, dicitur ad gratulandum maris longævitatem : nam illic est 老人星 (天文志).

中天婺彩 : *Medii cœli stellam nitere*, dicitur ad gratulandum feminæ longævitatem : 婺女 est stella Aquarii.

松筠節操 : *Pini bambusæque tenax integritas*, exhibet ad ventum pruinamque perdurantem (唐詩).

桑榆暮景 : *Mori ulmique vespertina umbra*, refert proximum vitæ occasum (白樂天詩).

矍鑠 *Vigorosus vir*, dicitur de alio : sic Han imperator miratus fuit 馬援 sexaginta duos annos natum, 矍鑠哉是翁也.

老朽 : *Senex putridus*, dicitur de se, jam putrido ligno comparando.

黃髮兒齒 : *Flavus crinis puerique dentes*, senectutis indicium (詩經).

潦倒龍鍾 : *Rivulus jacens bambusaque nutans*, senectutis imago (杜牧 et 韓愈 versus) : 龍鍾 est bambusæ nomen.

日月其邁 : *Dies mensesque jam provecti*, significat se annis jam gravem.

青春幾何 : *Florentia verna quot jam*, interrogat aliorum ætatem, si juvenes sint.

Digitized by Google

行年五十當知四十九年之非 : *Agens annum quinquagesimum debet scire quadraginta novem annorum errata :* ita K'iu pé yu (論語).

在世百歲那有三萬六千之樂 : *Degens sæculo centum annos qui habet triginta sex mille lætitias?* (藝文云).

上中下壽 : *Summa, media, infima longævitas* dicitur, prout centum, vel octoginta, vel sexaginta annos continet.

耋耄期頤 : *Senex, decrepitus, ætate confectus* dicitur homo, prout septuaginta, vel octoginta nonagintave, vel centum annos habet.

就傅而舞勺舞象 : *Accedens magistrum, exercebit civicam, exercebit bellicam*, decem, tredecim, quindecim annorum puer (禮記).

杖鄉而杖國杖朝 : *Baculus in pago, in metropoli, in regia*, sexagenario, septuagenario, octogenario (禮記).

25. INVENTIONES (1)

上古政尙結繩 : *Summa antiquitas regimine usurpabat nodatos funiculos*, minores pro minoribus, majores pro majoribus rebus.

---

(1) Si consulas 格致餘原 et 事物原會 aliosque hujusmodi libros, reperies 伏羲 invenisse etiam sphæram astronomicam, scutum et hastam : 神農 etiam mœnium fossam, theam et oleum, lectum et stragulum, stoream et cervical : eodemque fere tempore, 夙沙 salem, et 白阜 mappam geographicam : 黃帝 acum nauticam, vexilla, conopeum, domum, oryzæ cocturam : idemque sub tempus, 寧封 figuli fornacem, 赤將 artem materiariam, 揮 arcum, 夷牟 sagittam, 岐伯 musica instrumenta, 共鼓 navem, 邑夷 currum, 左徹 inferias, 嫘祖 sericum, 雍父 moletrinam, 巫彭 medicinas : 顓頊 invenisse remum transversum et campanam : 帝嚳 remum directum et gubernaculum : 堯 tapete, et eodem tempore 尹壽 speculum : 舜 vernicem, eodemque tempore 妹嬉 picturam : 禹 velum navisque malum, eodemque tempore 儀狄 vinum, et 奚仲 rhedam : 昆吾 (anno 1818 a. C.) calcem et tegulas : 湯 cereum, et 伊尹 coctam medicinam : 武王 flabellum, et 周公 parietem : 仲由, ut in 聖門志 legitur, lapidem atramentarium : 班 cujusdam uxorem (anno 380 a. C.) invenisse umbellam : 始皇 lecticam : 韓信 (anno 206 a. C.) milvum chartaceum : 淮南王安 (anno 173 a. C.) fabaceam pultem : 漢武帝 sellam : et post Christum, 田眞 (anno 146) atramentum, 諸葛亮, panem, 孫權 turrim, 梁武帝 farinæ gluten.

Digitized by Google

蒼頡制爲文字 : *T'sang hié inveniens composuit scripturæ litteras*, a variegatarum avium ferarumque aspectu : erat Hoang ti cancellarius.

河馬負圖 : *Fluvialis equus portans mappam*, octo trigrammata veteri Fou hi præsentavit.

洛龜呈瑞 : *Aquatilis emys exhibens prognostica*, novem articulos magno Yu demonstravit.

挈壺司刻漏 : *K'ié hou curabat temporis clepsydram*, inter Tcheou magistratus numeratus. K'ié hou, *tenens clepsydram*, officii est titulus.

大撓造甲子 : *Ta nao invenit temporis cyclum* sub Hoang ti.

隸首作筭數 : *Li cheou invenit arithmeticam numerorum* sub Hoang ti : Tcheou Dux vero regulas ad novem capita redegit.

伶倫制律呂 : *Ling luen repperit tubos musicos* sub Hoang ti, tentans 崑崙 montis 蟹谷 bambusas.

軒轅創甲冑舟車 : *Hien yuen invenit loricam, galeam, cymbam, currum.*

黃帝立權衡度量 : *Hoang ti instituit pondera et mensuras.*

章亥紀步數 : *Tchang et Hai adnotarunt passuum numerum*, a Yu missi : 大章 ab orientali ad occidentalem terminum numeravit 223500 stadia, 竪亥 ab australi ad borealem polum 202500 stadia.

伯鯀築城郭 : *Dux Koen fabricavit mœnia et suburbia*, illa ad principis, hæc ad populi defensionem.

太昊造網罟 : *T'ai hao condidit retia et aviaria*, instituitque piscationem venationemque.

少昊作弧矢 : *Chao hao invenit arcus et sagittas.*

炎帝製耒耜與陶冶 : *Yen ti finxit stivam et vomer, instituitque figlinam et fusuram.*

羲皇造琴瑟作杵臼 : *Fou hi condidit lyram et cytharam, instituitque pistillum et mortarium.*

有熊備冠裳 : *Yeou hiong comparavit pileos et vestes.*

元妃與蠶桑 : *Yuen fei instituit bombyces et moros.*

神農嘗百草 : *Chen nong tentavit centum plantas.*

后稷藝五穀 : *Heou tsi plantavit quinque fruges.*

夏王鑄鼎 : *Hia rex fudit tripodes*, magnus 禹 scilicet, ad repræsentandas novem provincias.

Digitized by Google

漢帝建寺 : *Han imperator ædificavit fana*, 明 imperator scilicet, ad Fou religionem invehendam.

姬周翃指南車 : *Tcheou Dux creavit indicem austri currum*, cujus nautica pyxis 羅盤 est complementum.

炎漢肇渾天儀 : *Ignea Han excitavit motus cœlestis spheram*, antiqua enim sub T'sin destructa fuerat.

秦始皇築萬里長城 : *T'sin che hoang ædificavit decem mille stadiis porrecta mœnia.*

魏文帝敘九品官秩 : *Wei wen ti ordinavit novem graduum præfectorios ordines.*

蕭相國造千秋律令 : *Siao minister regni composuit mille annorum legales ordinationes.* Cum enim Han Kao tsou pœnales leges ad tres contraxisset, eæque coercendis criminibus minime sufficerent, Siao ho octo universim constituit.

叔孫通定百職朝儀 : *Chou suen t'ong stabilivit centum officialium aulicas normas.* Cum enim aulici Han magistratus e castris educti, ritus erga imperatorem minime servarent, is ritus instituit, et rituum præfectus creatus fuit.

大篆小篆異名 : *Major minorque scriptura antiqua differt nomine*, illa a Tcheou Siuen regis cancellario 籀, ista a T'sin regis ministro 李斯 inventa. Scripturæ *quadratæ* auctor dicitur 程邈 sub Che hoang ti, *expeditæ* auctor 史游 sub Han 元 imperatore, *usualis* auctor 劉德昇 sub Han 靈 imperatore, *rectæ* auctor 王次仲 sub 蜀漢 dynastia.

圍棋象棋殊用 : *Scruporum lusus et latrunculorum lusus differunt usu*, ille a Yu vel Choen inventus ad filios educandos; iste bellantium regnorum tempore vel a Tcheou 武 imperatore ad conflictus repræsentandos institutus.

詩賦選才 : *Versibus descriptionibusque seligere peritiores*, incepit T'ang 玄宗 imperator. Paullo ante, anno 691, 武后 instituerat accademici gradum, sicut anno 606 Soei 煬 imperator doctoratum, et anno ante Christum 133, Han 武 imperator licentiæ gradum instituerat.

文章取士 : *Litterariis amplificationibus seligere litteratos*, incepit Song 神宗 imperator.

馮道印經書 : *Fong tao impressit litterarios libros.*

温公編通鑑 : *Wen kong compegit universalem historiam*, scilicet Se ma koang.

Digitized by Google

鴈塔載於佛經 : *Anseris turris memoratur in Fou libris.* Ibi enim narratur Fou quondam vidisse anserem volantem, dumque capere vellet ad comedendum, anserem ipsum humi procubuisse : unde Fou non audens comedere, sepelivit ad turris pedem, quam T'ang 韋肇, factus academicus, anseris turrim nominavit.

梨園著於唐史 : *Pyrorum hortus exhibetur in T'ang historiis.* Ibi enim narratur T'ang 明 imperatorem, musices summopere amantem, in eo horto consuevisse tercentum amplius pueros edocere, ideo 梨園子弟 appellatos.

恬筆, 倫紙 : *T'ien penicillum, Luen papyrum* invenit, 蒙恬 sub T'sin che hoang, 蔡倫 sub Han 桓 imperatore : qui penicilli nucleum ex cervi, ambitum vero ex ovis pilis, et papyrum ex detritis retibus pannisve composuisse dicuntur.

和弓, 垂矢 : *Ho arcum, Choei sagittam* fabrefecit, ille peritus antiquitatis artifex, iste Choen imperatoris operum præfectus.

26. LITTERÆ

才儲八斗 : *Ingenium complectens octo modios*, significat insignem litteratum. Aiebat enim 謝靈運, in imperio decem esse ingenii modios, quorum se unum, octo vero jam 曹植 nomine 子建 abstulisse, unum inter ceteros distribui (魏志).

學富五車 : *Scientia locuples quinque curribus*, significat multorum librorum intelligentiam (莊子).

三墳五典 : *Tres cumuli et quinque regulæ*, trium Augustorum et quinque Dominatorum libri.

七緯九經 : *Septem explanationes et novem canones*, dicuntur a tramæ analogia : hi sunt quinque canonici cum 論 et 孟 et 孝經 et 周禮 ; explanationes sunt quinque canonicis et 孝 et 樂 appositæ.

麒麟絶筆 : *Ad unicornem abrupta scriptura*, designat Confucii chronica.

虎豹名篇 : *A tigre et pardo appellata capita*, designant a T'ai Duce sex recondita et tria molimina.

縹緗, 黃卷 : *Galbina tegmina, flava volumina*, designant generatim libros. Nam quatuor T'ang dynastiæ bibliothecis, voluminum tegmina erant e melino serico 緗, operum vero involucra e galbino serico 縹 : antiquitus autem librorum charta flavo succo liniebatur ad tineas arcendas.

Digitized by Google

鴈帛，魚書 : *Anseris vitta, piscis scriptum,* æque significant epistolam. Nam cum Han imperator in regio horto sagitta anserem confecisset, hujus pedi vitta alligabatur, quæ captivi Sou ou apud Hunnos angustias litteris admonebat (蘇武賦) : habetur autem in 古詩, advenam attulisse binos cyprinos, et in his epistolam fuisse inventam.

錦心繡口 : *Aurea mens plumatile os*; designat famosi 李白 elucubrationes, sententia et dictione inclytas.

鐵畫銀鈎 : *Ferrei ductus argentei unci,* designant famosi 王羲之 scripturam.

雕蟲 : *Sculpere vermiculos,* designant tenuem habilitatem, ut de se dixit 楊子.

倚馬 : *Conscenso equo*, designat componendi pernicitatem : 袁宏 enim super equo septem folia brevi momento conscripsit.

別來三日 : *Separatus a tribus diebus*, litteratus jam debet alio oculo respici, utpote qui magnos jam progressus fecerit, respondit eruditus dux 呂蒙 amico 魯肅, qui illum profecisse mirabatur (三國志).

面壁九年 : *Conversus parieti novem annos*, in 少林 fano, tunc primus sinensis budhismi patriarcha 達磨 intellexit summam doctrinam, et factus est budha (傳燈錄).

五鳳 : *A quinque phœnicibus* laudatur mira dexteritas : nam 韓泊 coram majore fratre 浦 se jactans, sibi attribuit præstantem ædificandi quinque phœnicum contignationem dexteritatem. Fratres ambo litteratura celebres (談苑).

七步 : *A septem passibus* celebratur prompta dexteritas : nam 曹植, nomine 子建, tertius famosi 曹操 filius, poterat ad septem passus componere versus (魏志).

壓倒元白 : *Abjicere humi Yuen et Pé,* dicitur qui versibus excellit : quum enim sub T'ang dynastia 楊汝士 cum 元稹 et 白居易 versibus pangendis concertaret, ipse ultimus absolvit, sed communes t laudes; unde domi ebrius reversus, se illos profligasse prædicavit.

媲美班楊 : *Æquare dotibus Pan et Yang*, seu 班固 nomine 孟堅, et 楊雄 nomine 子雲, dicitur qui acri ingenio præstat.

智囊 : *Prudentiæ saccus*, dicebatur 晁錯, sub Han censor toparcha.

詩窖 : *Carminum fodina*, dicebatur 王仁裕 poesi celeber (後史補).

推李杜 : *Extolluntur Li et Tou*, seu 李白 et 杜甫, egregiâ carminum laude.

Digitized by Google

仰鍾王 : *Suspiciuntur Tchong et Wang*, seu 鍾繇 et 王羲之, insigni calligraphiæ arte.

陽春白雪 : *Virescentis veris alba nix*, præstantis cantionis titulus, significat præstantia ingenia vulgus excedere. Ut enim narrat 宋玉, vix ac illam cantor in T'chou via fuerit aggressus, nonnisi decem homines illi adfuerunt.

萬選青錢 : *Millies seligitur æneus teruncius*, significat quovis examine ferre palmam, ut æneus teruncius usque præstat.

驚神泣鬼 : *Commovens spiritus ciensque dæmones*, dicitur poesis eloquentiaque vis (杜詩).

遏雲繞梁 : *Sistens nubes cingensque trabem*, dicitur suavis cantus. Cum enim 薛譚 cantum a 秦青 didicisset, seque jam absolutum putasset, is cecinit flebile carmen, ad quod arbores concuti et nubes consistere visæ sunt : unde ille nunquam jam discedere voluit. 韓娥 ad T'si ivit, cantu sibi victum quæsitura : post discessum echo trabi superfuit tres dies.

涉獵不精 : *Transcurrendi properantia sine limatione*, veluti qui tranatat aquas et persequitur feras, innuit multa legendi nihilque scrutandi defectum; is, dicebat sub Han dynastia 賈山, nequit evadere verus litteratus.

咿唔不輟 : *Studendi murmur nunquam cessans*, innuit studentium ardorem.

潤筆之資 : *Irrigandi penicillum sumptus* dat, qui media pecunia sibi petit elucubrationem (隋書鄭譯傳).

稽古之力 : *Scrutandi antiquitatem vires* accipit, qui pecuniam per litteraturam recipit (後漢書).

曳白 : *Pertractus albus*, dicitur examinis codex, vacuus ab ignaro candidato relictus. Sic 苗晉卿 elegerat 張奭, summi magistratus 倚之 filium, in primum punctum : reclamantibus ceteris, imperator jussit electum renovare periculum, qui codici nec unam litteram inscribere potuit (唐史).

殺青 : *Constrictus viridis*, dicitur arundineus pugillaris ad ignem exsuccatus, ut facilius inscribatur : qui etiam 汗簡 dicitur (後漢書).

機杼成一家 : *Præli radius formet particularem apothecam*, dicebat litteratura præstans 祖瑩, significans litterarias lucubrationes cuique requiri proprias, haud servili imitatione concinnandas (北史).

辭意從百鍊 : *Dictio et sententia sequatur multam limatio-*

Digitized by Google

nem, uti sub T'ang 皮日休 peragere solebat, centies vocabula, millies phrases limans.

襪線之才 : *Tibialium fili instar eruditio,* valde est curta; ut de 蜀 regni rituum tribunalis præside 韓昭 dicebat 李台暇.

記問之學 : *Adnotantis interrogata scientia,* non sufficit ad efficiendum magistratum, ait 禮記.

裁詩費推敲 : *Assuens versum impendit impulsiones et percussiones,* sub T'ang 賈島 scilicet, qui quærens litteram ad conficiendum versum, sui impos januam impellebat percutiebatque, donec a 韓愈 acceperit litteram 敲 ad rem commodum facere.

曠學在作輟 : *Vacuam scientiam constituit aggredi et intermittere,* modo studere, modo cessare.

月露,風雲 : *Lunaris ros, ventosa nubes,* referunt levem volaticamque elucubrationem, ut 隋 dynastiæ 李諤 monuit imperatorem.

蘭臺,石室 : *Orchideæ tribunal, lapidea ædes,* æque recondunt libellos codicesque. Nam (漢官儀) secretiores libri servantur in censoris tribunali, dicto 蘭臺 vel 麟臺 vel 芸臺 : et apud Se ma t'sien legitur 石室金匱之書.

焚書坑儒 : *Comburens libros sepeliens litteratos,* scilicet 祖龍 seu T'sin che imperator, qui ministro Li se instigante delevit libros, et repugnantes 咸陽 litteratos, 460 et amplius, fossa sepelivit.

開科取士 : *Instituens examen eligendis litteratis,* T'ang 太宗 imperator, qui lucubrationes in honore habuit 右文.

依樣葫蘆 : *Ad exemplar lagenariam vulgarem* expingere, irridebat sese 陶穀 sub dynastia Song academicus, qui servili imitatione vetera scripta imitabatur.

潦草塞責 : *Perfunctorie explens rimas,* non quærit limatum stylum.

異端,左道 : *Alienum principium, obliqua doctrina,* a recto aberrat (論語 et 王商傳).

肄業,藏修 : *Exercens opus, recondite excolens,* impense studio operatur (左傳 et 樂記).

飛翰操觚 : *Agitando penicillum tenere pugillarem,* significat exarare elucubrationem (藝文 et 文選) : id dicitur etiam 染翰.

執經問難 : *Tenendo librum petere difficultates,* significat sequi magistri disciplinam (後漢書).

乞如椽筆 : *Petere similem scandulæ penicillum,* significat

Digitized by Google

petere ab aliquo scripturam. Sub Tsin enim 王珣 nomine 元琳, cum somniasset ab aliquo magnum veluti scandulam penicillum accepisse, mox regias scripturas debuit expedire (晉書).

是大方家 : *Esse magnæ regulæ homo* laudatur summus litteratus (莊子).

洛陽紙貴 : *Lo yang papyrus carior*, dicitur ad elucubrationem laudandam. Cum enim sub Tsin 左思 composuisset 三都賦, omnes exscribere voluerunt, ita ut papyrus cariore pretio venderetur.

明鏡不疲 : *Lucida specula non lassantur*, 袁羊 dixit ad 車轍, significans se interrogare et respondere non lassari.

鄴架 : *Yé plutei*, significant magnam bibliothecam; nam T'ang 肅宗 minister 李泌, creatus 鄴 Marchio, multa recondiderat volumina.

書淫 : *Librorum libido*, appellatur discendi percupidus, sicut a 崔慰祖 appellatus fuit 劉峻, qui, paupere domo, ut audiret aliquem habere libros, statim mutuari adibat (南史).

識之無 : *Noscens duas litteras*, 白樂天 agnomine 居易, qui septem menses natus jam noscebat 之 et 無 duas litteras.

高軒過 : *Sublimis currus transitus*, est elucubrationis titulus, quam 李長吉 agnomine 賀, septennis ex tempore exaravit, cum 韓愈 et 皇甫湜, ad eum probandi causa diverterant (唐書).

開卷有益 : *Volvere volumina habet utilitatem*, non laborem, respondit Song 太宗 imperator quotidie tria volumina perlegens, cum 宋琪 nimium ejus laborem reprehendit : imperator jusserat ordinare 太平御覽 mille volumina, et volebat intra annum perlegere omnia.

不學無術 : *Sine studio nulla ars*, de Han 昭 imperatoris ministro 霍光 dictum fuit (漢書).

校書芸閣, 丙夜燃藜 : *Examinanti libros rutato conclavi, prima nocte accenditur chenopodium;* Han historico 劉向 in bibliotheca libros legenti apparuit senex baculo innixus, qui baculi verticem insufflans accendit, ad lucem legenti præferendam, eique astronomicum geographicumque codicem dedit (拾遺記).

執卷茅簷, 隆冬映雪 : *Tenens volumen stramineo subgrundio, summo hieme reflectebat nivem*, 孫康, sic olei defectum supplens.

筆生花 : *Penicillum parere flores* somniavit 李白, et ex hoc sententia et elocutione summopere profecit.

口吐鳳 : *Ore emittere phœnicem* album somniavit 揚雄, et

Digitized by Google

exinde descriptionum excelluit arte.

人物志 : *Hominum familiarum memoriale*, dictus fuit sub T'ang 李守素 a 虞世南, ob plenam familiarum cognitionem.

行秘書 : *Ambulans familiæ liber*, dictus fuit 虞世南 a T'ang 太宗 imperatore, ob magnam ejus eruditionem.

泰山北斗 : *T'ai monti et boreali Ursæ*, comparatur sursum suspicienda Han yu litteratura.

艮玉精金 : *Naturalem gemmam purumque aurum*, ampla institutione expolivisse dicitur 程伊川, egregium magistrum secutus.

咳唾隨風生珠玉 : *Emissum sputum sequens ventum pariet pretiosas gemmas*, de eleganti litteratura cecinit suis versibus Li pé.

賦詩擲地作金聲 : *Descriptiones versusque projecti humi dabunt auri sonum*, dixit 范榮期, cum vidit 天台賦 a 孫綽 sub Tsin elucubratam descriptionem.

茹古涵今 : *Continens antiqua et nova*, dicitur mire doctus.

咀英嚼華 : *Mandens baccas et flores*, dicitur floride eloquens.

抄書至數十篋 : *Transcribens libros ad numerum decem capsarum*, 沈麟士 e T'si, plusquam octogenarius, cum incendium libros combusserit.

徙居載三十車 : *Mutando habitationem onerans triginta currus* librorum, Tsin 惠 regis minister 張華, vasta eruditione præditus.

聚書必典 : *Colligendis libris oportet studere*, ut Song dynastiæ 丁顗, qui suum patrimonium in id impendens, octo mille volumina collegit.

鬻書不孝 : *Vendere libros deficit pietate*, ut T'ang dynastiæ 杜暹 inscripsit decemmille voluminibus quæ collegerat.

27. ARTES

國手擅岐黃 : *Regnorum curator versat K'i et Hoang*, seu 岐伯 et 黃帝 : is illum miserat tentare varias herbas ad medicinam præstandam (帝王世紀). Medicus dicitur 國手, quod medicus a T'sin regulo missus ad curandum Tsin regulum dixerit, supremum medicum curare regna (國語).

堪輿精青烏 : *Soli inspector callet cærulum et nigrum*, seu libros a 黃帝 sub hoc titulo compositos : 地師 soli inspector, dicitur 堪輿 a cœlo et terra (楊子); dicitur etiam 青烏家.

盧醫, 扁鵲 : *Lou i* et *Pien t'sio*, antiquitatis divini medici (列子 et 史記).

Digitized by Google

王墨, 鄭虔 : *Wang mé* et *Tcheng k'ien*, antiquitatis celebres pictores (類說 et 唐書).

青囊秘術 : *Cærulei sacci secreta artificia* obtinuit sub Tsin eruditus scriptor 郭璞 nomine 景純, qui magistrum 郭公 peritum haruspicem secutus, ab eo accepit novem volumina e cæruleo sacco educta, per quæ astrologicas et haruspicinas artes didicit : ea a discipulo surrepta ignis combussit (晉書).

龍府仙方 : *Draconis palatii immortalia remedia* invenit sub T'ang 孫思邈 immortalium sectator : is liberaverat cæruleum dracunculum, tumque dein invenit tredecim volumina miras artes continentia.

君平, 詹尹 : *Kiun p'in* et *Tchan yn*, famosi haruspices, scilicet sub Han 嚴君平, et quem 屈原 adivit 鄭詹尹.

唐舉, 子卿 : *T'ang kiu* et *Tse k'ing*, famosi physiognomones, ille bellantium regnorum, is Veris Autumnique tempore.

風角 : *Venti angulus*, dicitur hariolus, quod ex quatuor angulis venti spiramen consideret ad conjiciendum.

丹青 : *Minium et cærulum*, dicitur pictor, quod ii e præcipuis coloribus sint.

大風鑑 : *Magnus habitus inspector*, dicitur physiognomon.

大工師 : *Magnus operum magister*, dicitur faber.

王良, 造父 : *Wang leang* et *Tchao fou*, celebres aurigæ, ille apud 趙簡子, is apud 周穆王.

東方, 淳于 : *Tong fang* et *Choen yu*, verbo potentes; 東方朔 nomine 曼倩 Han 武 regi acceptus, et 淳于髡 T'si reguli gener.

世之鬼谷 : *Sæculi Koei kou*, laudatur haruspex. Bellantium regnorum tempore, 王詡 peritus haruspex, delituit in Koei kou, indeque 鬼谷先生 appellatus, fuit 蘇秦 et 張儀 et 孫臏 et 龐涓 aliorumque magister.

鬼之董狐 : *Dæmonum Tong hou*, laudatur monstrorum scriptor; sic enim 劉恢 appellavit 干寶 nomine 令升, qui 20 volumina de spirituum rebus conscripsit sub titulo 搜神記 : fuit autem Tong hou, Tsin regni historiographus (晉書).

喝雉呼盧 : *Clamans ternionem conclamans quinionem*, dicitur tesserarum lusor. Tesseræ seu tali, a Lao tse invecti, quinque usurpabantur, superne nigri inferne albi : si jactus erat quinio niger, dicebatur 盧 et valebat sexdecim; si ternio niger, dicebatur 雉 et valebat quatuordecim; si duplio niger, dicebatur 犢 et valebat decem; si quinio albus, dicebatur

Digitized by Google

塞 et valebat octo; quaternio erat potissimus.

穿楊貫虱 : *Transfigens populum, trajiciens pediculum,* periti sagittatores : 養由基 ad centum passus transverberabat populi folium (戰國策); 紀昌 recta transfodit pediculi cor (列子).

樗蒱之戲 : *Tesseras jaciendi lusus,* qui dicitur etiam 雙陸, licet aliis diversus uterque videatur, quod ille quinque, ut diximus, talos adhibeat, hic vero sex scrupos, adeoque 雙陸棋 dictus.

橘中之樂 : *Citro intersistendi gaudium* innuit latrunculorum lusum. Quidam enim in aurantiorum horto duo habebat valde grandia : ut aperuit, singula habebant duos senes latrunculis ludentes et gaudia miscentes.

餽儡解圍 : *Ligneola citeria solvit obsidionem,* qua 單于, nomine 冒頓, stringebat 高祖 in 白登 : cum enim illius uxorem 閼 oriundam valde zelotypam scivisset famosus 陳平 minister, ligneam figuram fecit super mœnia agitari. Qua visa mulier, timens ne maritus ludiam exciperet, obsidionem solvi curavit.

牛馬運米 : *Boves equique transportant oryzam,* lignei boves equique elaterio moventes, 木牛流馬, ex artificio ingeniosi 諸葛亮, qui, exercitu 祁 montem pertranseunte, commeatu sic non defecit.

點龍睛 : *Appingere draconibus oculos,* quos binos super fani parietem affabre depinxerat, 張僧繇 nolebat, ne statim avolarent. Aliquis rem irridens, oculos uni appinxit, statimque tonuit, fulguravit, perruptoque muro draco evanuit (名畫記).

削木鳶 : *Præcidere ligneum milvum* tanta scivit arte 公輸, ut statim altum avolaverit (淮南子).

28. OPES

貫朽粟陳 : *Ligaturas corrumpi frugesque marcescere,* indicat magnarum opum cupiditatem, ut sub Han Ou imperatoris initium in metropoli evenisse narratur (漢書).

紫標黃榜 : *Purpureum pittacium flavumque indicium,* indicant magni thesauri notas. Nam 蕭宏 pecuniæ avidus ad quævis decies centena millia flavum signum, ad quævis vero centies centena millia purpureum signum apposuerat, et sic viginti plus cellulas obsignavit (梁史).

錢愚 : *Pecunia obstructus,* argenti percupidum significant : ad irridendum 蕭宏, olim 蕭綜 fecit 錢愚論.

地癖 : *Agrorum famelicus,* dictus fuit sub T'ang 李澄, augen-

Digitized by Google

dis agris præter modum incumbens.

守錢虜 : *Servandi nummos mancipium*, dixit 馬援 eum qui colligit, quin dispergere ferat (後漢書).

落魄子 : *Squalenti forma vir*, dicitur fortuna destitutus, ut 酈食其, qui studii amans paupertate premebatur (漢書).

無立錐 : *Nec quo infigatur subula*, habet paupera agris domus (漢書).

連阡陌 : *Continenter recti transversique*, dicuntur divitis familiæ agri (食貨志).

室如懸磬 : *Ædes videntur suspensa chalcophonos*, granaria non habent nisi trabes (左傳).

家無儋石 : *Domestica nec attingunt centumpondium decimodiamve*, domus est exhausta (劉毅傳).

在陳, 錢癖 : *Degens T'chen, pecuniæ famelicus*, significat annona deficientem, ut Confucius in T'chen, et argenti avarum (晉書).

殷實, 數奇 : *Opime plenus, numerus impar*, significat opibus opulentum, angustiis pressum (高適詩).

決水以活鮒魚 : *Derivare aquam ad vivificandum carassium*, significat angustato ferre suppetias. Ait enim 莊子, se invenisse media via carassium situlum aquæ petentem, cumque ipse vellet amnis derivare aquam, illum respondisse modicum aquæ sufficere, sed non tardandum.

登山而呼庚癸 : *Conscenso monte inclamare fruges et aquam*, significat (左傳) rogare annonam; 庚 enim occidentem seu autumnum frugesque, 癸 vero boream seu hiemem aquamque refert : porro antiqui, deficiente cibo, solebant conscenso monte frugum aquarumque spiritum inclamare ad auxilium implorandum.

家徒壁立 : *Domi solum parietes stantes*, indicant famosi 司馬相如, cum 卓文君 accessit, paupertatem (相如傳).

屋廖爲炊 : *Pessulum ligneum ad coquinandum*, inclyti memorat 百里奚 paupertatem : ei enim abeunti ut gallinam coqueret, se pessulum ligneum cremiorum loco adhibuisse memoravit uxoris canticum (應劭風俗通).

鵠面菜色 : *Cycni facies olerisque color*, æque significant esurientis populi speciem (梁史 et 禮記).

易子析骸 : *Alternare filios et findere ossa*, ad comedendum et coquinandum, significat obsessorum angustias, ut de Song metropoli a T'chou obsessa narrat 左傳.

Digitized by Google

夷齊餓死留君臣之義 : *I et T'si fame perierunt servandæ principis subditique veritati :* de 伯夷 et 叔齊 memoriam habet 史記.

陶倚貲財敵王公之富 : *T'ao et I opes æmulabantur regum principumque divitias.* 范蠡 nomine 少伯, cum adjuvisset Yué delere Ou, mutato nomine adivit T'si regnum, indeque aufugiens ne minister crearetur, ivit in T'ao, indeque se appellavit 陶朱公, opesque innumeras congessit. Quod audiens pauper Lou regni litteratus 倚頓, illum adivit artem ditescendi quæsiturus, consiliumque secutus pecora alendi, mox et ipse ditissimus factus est (史記).

殺妓侑酒 : *Occidendo puellas hortabatur bibere* crudelis 石崇, qui puellas ministrando convivis vino solebat adhibere, et quoties convivæ non exsiccabant poculum, ministrantem puellam occidebat.

食費萬錢 : *Prandio insumebat myriadem terunciorum,* 何曾 nomine 穎考, et adhuc querebatur non habere quo bacilla apponeret (晉書).

二月賣絲五月糶穀 : *Secunda luna vendere sericum et quinta luna vendere fruges,* est veluti sibi præcidere carnis frustulum ad vulnus resarciendum (憫農詩).

三年餘一九年餘三 : *Tribus annis reliquo uno, novem annis reliquis tribus,* seu reliqua trium annorum annona, non est timenda jam penuria (禮王制).

腸習藜莧 : *Venter assuetus chenopodio et spinaciæ,* venter pauperis (韓愈詩).

口厭珍饈 : *Os fastidiens exquisitas escas,* os divitis : dicitur etiam 口厭膏粱.

蠟代薪,粭澳釜 : *Ceram substituens cremiis, saccharo ungens cacabum,* magnam ostendunt prodigentiam. Ut enim 晉書 habetur, 石崇 cum 王愷 sic opibus certabat; is saccharo, ille cera usus : is purpureo serico stravit quadraginta stadia, ille aureo textili stravit quinquaginta stadia.

甑生塵,釜生魚 : *Olla producens pulverem, caldario vivens piscis,* exhibent sobrium epulum : illud populus dicebat de 范丹 nomine 史雲, qui erat 萊蕪 gubernator (後漢書).

捉襟肘見,納履踵決 : *Contrahendo laciniam cubitus apparet, inducendo calceum talus discernitur,* de 曾子 habitante 衞 id scripsit 莊子, magnas significans vestium angustias.

Digitized by Google

數米而炊，秤薪而爨：*Numerare grana ad coquendum, ponderare cremia ad coquinandum,* ut faciebat 韋莊, sordidam innuit parsimoniam (朝野集).

29. JUDICIALIA

桁楊雨潤：*Compedes numellamque beneficio leniri* amat benignus rex. 桁楊 de crurum collique nexu dicitur (莊子).

肺石風清：*Aridæ petræ afflatum purum* gaudet verax testis : juxta 周禮, testis tres dies super eam petram stare cogebatur, et postea verax credebatur ipsius testimonium.

囹圄爲福堂：*Carceris custodiam esse felicitatis aulam* dicebat sub Song 蒼梧 rex, quod afflictio dat intellectum (魏書). Sub Tcheou, carcer dicebatur 囹圄.

畫地可立獄：*Circumscriptum spatium posse fieri carcerem,* significat custodiam non esse duram, et tamen cordatos viros ab ea declinare (漢書).

雀角相爭：*Passerum cornua mutuo concertantia,* denotant, ex Carminum libro, intentam litem.

覆盆得雪：*Inversa scutella poterit patefieri,* cum calumnia ad tribunal accusatur : adagium enim est, solem lunamque neque posse illuminare inversæ scutellæ fundum.

獄門畫狴犴：*Carceris januâ pinguntur feroces canes,* ut custodiant (丹鉛錄).

聽訟在棘木：*Judicatio litium fit ad zizyphos,* quibus externa area conserebatur (禮王制).

鄉亭有岸，朝廷有獄：*Rus habet custodiam, regia hebet carcerem* (韓詩).

死不可生，刑不可贖：*Mortuus non potest reviviscere, punitus non potest redimi,* adeoque judici cavendum, dicebat 緹縈 pro patre regem exorans.

鈞臺，羑里：*Hia carcer, Chang carcer :* de illo loquitur 蔡邕; iste, quo Wen rex detentus fuit, a loci nomine dictus.

桎梏，縲絏：*Compedes et manicæ, vincula et funes :* 縲 niger funis, 絏 longus funis, carcerum instrumenta.

鷸蚌相持：*Alcyon et ostrea mutuo apprehensi,* denotant tenaces rixantes. Juxta apologum enim, quem 蘇代, seu 蘇秦 frater, ad Yen regni regem dixit (戰國策), quum alcyon rostrasset in ostream,

Digitized by Google

hæc rostrum apprehendit, sicque ambo tenaces persistebant, cum piscator utrumque cepit : unde proverbium 鷸蚌相持漁翁得利.

池魚被害 : *Fossæ piscis affectus damno,* significat malum effectum ad innocentem derivari. Cum enim Song urbis mœnia incendio conflagrarent, mœnium fossa incendio extinguendo exhausta fuit, sicque pisces mortui sunt; vel juxta alios, quidam 池仲魚 prope mœnia habitans, incendio combustus fuit (廣韻).

下車泣罪 : *Exscendens curru plorabat peccatum,* magnus Yu, cum sontem aliquem offenderet, sibi imputans populum alium ac sub Yao et Choen jam esse.

入甕承招 : *Ingressus testam confitetur accusationem,* ipse supplicii inventor. 周興 et 來俊臣 simul sub T'ang 武后 severitati operabantur, cum primus crimine insimulatus, clam alteri judicandus traditus fuit : tunc is questus reos difficile confitentes haberi, petiit modum confessionem eliciendi. Testa reus includatur, respondit Tcheou hing, et ignis testæ admoveatur : ingredere ergo testam, subjunxit alter.

健訟,株連 : *Fortiter litigare, surculose connectere,* significat amare lites (易經), et in litibus unum ex alio implicare (唐書).

釋紛,嫁禍 : *Explicare implexa, maritare adversitatem,* significat resolvere litem (戰國策), et judicium in alium rejicere (史記).

城旦,充軍 : *Mœnium matutinum, exilii pœna,* significant illud relegationem (史記), ita dictam, quod mane surgunt proscripti ad mœnia restauranda; ista longinquum exilium seu 流戍 (宋史).

三尺,三木 : *Tres cubiti, tres machinæ,* significant illi pœnales leges (史記), ita dictas, quod arundineis pugillaribus inscribebantur; istæ numellam, compedes, manicas (漢書).

古之五刑 : *Antiquitatis quinque supplicia,* notare faciem, denasare, amputare pedes, castrare, morte plectere (書經).

今之律例 : *Præsentiarum pœnales leges,* virga, fustis, exilium temporarium, exilium perpetuum, pœna capitis (隋書).

削木爲吏 : *Præcisum lignum exercere magistratum,* ostendit antiquitatis simplicitatem, cum sufficiebat lignum reo mittere, ut is statim ad tribunal judicandus accederet (漢書).

縱囚歸省 : *Remissos reos reverti salutatum,* ostendit T'ang 太宗 regimen, cum omnes rei domum remissi, juxta condictum subsequente autumno reversi sunt (唐書).

花落庭閒,草生獄靜 : *Floribus deciduis atrium vacat,*

Digitized by Google

herbis natis carcer silet, cum sub 何易 præfecto, omnes causæ silerent, et carcer vacuus maneret (舊注).

吏立冰上，人行鏡中 : *Magistratus stat super glaciem, homo graditur inter specula*, populus de 盧奐 canebat, ob puram integramque hujus præfecti judicationem (舊注).

30. FUNEREA

玉體違和 : *Pretiosam valetudinem amisisse æquilibrium*, dicitur de alterius infirmitate (魏書).

適沾賤恙 : *Modo contraxisse modicam infirmitatem*, dicitur de propria infirmitate : 恙 significat angorem, et venenatum vermiculum cor hominis rodentem (楚辭九辯).

病在膏肓 : *Morbus in præcordiis*, significat insanabilem : sic enim Tsin 景 reguli morbum declaravit a T'sin regulo missus peritus medicus (左傳).

喜其勿藥 : *Feliciter non medicandus*, significat morbo exemptum (易經).

采薪之憂 : *Colligendi cremia angor*, significat morbo decumbentem (孟子).

河魚之患 : *Fluvialis piscis malum*, seu diu inter aquas immorari, significat inde procreatum ventris morbum (左傳).

瘧不病君子 : *Febrim non affligere sapientem*, putat vulgus, illam parvo dæmoni attribuens (世說).

卜所以決疑 : *Haruspicium esse ad solvenda dubia*, adeoque inutile in indubiis, dixit 張公謹, emydem projiciens, cum 太宗 imperator consuluit de fratribus occidendis (唐書).

謝安夢雞 : *Sié ngan somniatus gallum*, intellexit ægroto sibi finem adesse : cum enim tunc annus esset in 酉, 酉 autem hora galli diceretur, intellexit album gallum in itinere post 16 stadia ante 16 annos visum, finem vitæ nuntiasse; et revera mortuus est (晉書).

楚王吞蛭 : *T'chou rex deglutiens hirudinem*, quam inter oluscula invenerat, ne coquo mortem adscisceret, fluxu sanguinis inde liberatus fuit; T'chou 惠王, is scilicet (賈誼新書).

屬纊，易簀 : *Inducere gossypium, mutare stoream*, æque significant hominem mox moriturum : novum enim gossypium admodum agitabile ori admovetur ad flatum experiendum (禮記); Tseng tse vero ut mutavit stoream statim decessit (檀弓).

Digitized by Google

鬼錄，物故：*Manium census, rerum transitus*, æque significant hominem mortuum esse. 魏文 imperator ad 吳質 epistola scribit：觀其姓名，已登鬼錄矣. Dicitur autem rem transivisse, rebus pro homine, qui eis utebatur, usurpatis, vel hominem sicut res omnes transivisse.

丁憂，丁艱：*Gerere angorem, gerere ærumnam*, significat parentum mortem (北史).

守制，讀禮：*Servare regulam, legere ritus*, significat esse in luctu (禮記).

尸，柩：*Cadaver, funus*, dicitur defunctum in lecto, defunctum in sandapila (禮記).

訃，唁：*Nuntiare mortem, condolere funus* (禮記 et 詩經).

寢苫枕塊：*Incubare stramine et inniti glebæ*, significant lugere mortem parentum, adeoque commode quiescere non posse (禮記).

節哀順變：*Moderari luctum seque accommodare circumstantiis*, est a ritibus pio filio impositus modus (禮記).

崩，薨，卒：*Ex alto ruens, ruinæ echo, finis;* sic dicitur imperatoris, reguli, toparchæ mors (禮記).

死，夭，殤：*Mors, immatura, præcox;* 夭 ante trigesimum, 殤 ante vigesimum annum (儀禮).

孤子，哀子：*Patre orbus, matre orbus :* utroque orbus dicitur 孤哀子.

失怙，失恃：*Destitutum fulcro, destitutum auxilio*, se dicit qui patrem amiserit, qui matrem amiserit (詩經).

泣血，稽顙：*Lacrymari sanguinem, prosternere frontem*, magni luctus tempus; primum intra 100 dies, secundum post eos (禮記).

大祥，小祥：*Majus auspicium, minus auspicium*, subsequens luctus tempus; post 13 menses, intercalari non computato, fit minus, post 25 menses præter intercalarem, fit majus (儀禮).

斬衰，齊衰：*Limbus dissutus, limbus assutus*, vestis triennalis luctus pro patre, pro matre (儀禮).

大功，小功：*Rudius opus, tenuior textura*, vestis pro novem mensium, pro quinque mensium luctu (儀禮).

緦麻，禫服：*Tertiaria tela, finalis vestis*, vestis trimestris luctus, et ea quæ ad sacrificium 禫 post 27 menses assumebatur (家禮).

明器，哀杖：*Manium utensilia, doloris baculus*, dicuntur instrumenta quibus mortuus usus fuerat, et baculus quo filius dolore conster-

Digitized by Google

natus sustentari præ imbecillitate debet; is arundineus in morte patris, ex pawlonia in morte matris (禮記).

嫡孫杖期 : *Germanus nepos baculo per annum* utitur ad mortem avi (家禮).

嫡孫承重 : *Germanus nepos succedit oneri*, ad mortem avi, si pater jam defunctus fuerit, et triennalem luctum suscipit (家禮).

賻, 賵 : *Subsidium, retributio*, dicitur illud opibus juvare funeris expensas, hoc equis et curribus cohonestare pompam (公羊傳).

襚, 琀 : *Prosequi defunctum, implere os*, est dare vestes defuncto induendas, ejusque ori immittere gemmam (公羊傳).

執紼 : *Tenere feretri funem*, significat comitari funus (禮記).

駕輀 : *Vehere currum funebrem*, significat humeris tollere sandapilam (晉書).

牛眠地 : *Bovis dormientis situs*, significat aptum sepulturæ locum : cum enim 陶侃 vellet inhumare patrem, improviso amisit bovem, quærentique senex occurrit dicens, bovem prope jugum quiescere, illumque esse auspicatissimum locum (晉書).

馬鬣封 : *Equina juba tumulus*, dicitur terreus agger, quod jubam referat (禮記).

翁仲 : *Sepulchrales statuæ*, sunt lapidei homines 石人, ante tumulum erigi soliti (唐詩).

銘旌 : *Inscriptum vexillum*, dicitur flammei coloris pannus 丹旐, quo defuncti dignitas, patria, nomen inscribitur (杜牧詩).

挽歌 : *Reducendi canticum*, incepit a 田橫, qui se T'si regem constituerat : cum enim Han exorta fuerit, imperator illum advocavit, qui prope Lo yang appulsus se occidit, et sequaces illius caput reducentes, canticum doloris expresserunt (史記).

墓誌 : *Sepulchri inscriptio*, incepit, putant aliqui, ab historiographo 傅奕 sub T'ang Kao tsou, qui sibi epitaphium composuit (唐書).

壽藏 : *Longævitatis conditorium*, est vivo sibi factus tumulus, ut sub T'ang 姚勗 sibi fecisse dicitur.

佳城 : *Pulchra mœnia* dicuntur factum sepulchrum : quia cum sub Han 夏侯 agnomine 嬰 titulo 滕 Ducis feretrum pervenisset ad orientalem metropolis januam, equi hinnientes et scalpturientes procedere noluerunt; tunc effossa terra inventum est lapideum conditorium, quo inscribebatur, *pulchra mœnia* fore T'eng Ducis sedem.

瘞玉 : *Sepelire gemmeam-arborem* 埋玉樹, ut in sepeliendo

Digitized by Google

sub Tsin 庾亮 dixit 何充, significat terræ mandare.

束芻 : *Colligare feni-fasciculum*, significat ad inferias defuncti stipem offerre 弔奠. Cum enim 郭林宗 matri parentaret, 徐孺子 comploraturus adivit domum, et relicto feni fasciculo abiit : mirantibus omnibus, ille ait : is certe 南州 summus sapiens 徐孺子 qui hoc fecit; nonne Carmen ait 生芻一束其人如玉? Ego revera id non merebar.

窀穸, 夜臺 : *Profunda nox, nocturna ara*, sepulchrum indicant, adeoque inhumationem feretri monent, 告窆; unde 左傳 ait : 惟是春秋窀穸之事.

礿禘烝嘗 : *Vernum, æstivum, hiemale, autumnale*, quatuor temporum sunt sacrificia (禮記) : quorum duo priora Tcheou Dux mutavit in 祠 et 嘗.

口澤如存 : *Oris mador quasi restat*, adeoque non audet pius filius defunctæ matris poculum usurpare (禮記).

手澤未泯 : *Manus unctio nondum evanuit*, adeoque non audet pius filius defuncti patris libros legere (禮記).

悲親泣血 : *Dolens patrem lacrymatus sanguinem*, seu tres annos mutas lacrymas effudit, 子羔 agnomine 柴, Confucii discipulus (禮記).

哭子喪明 : *Plorans filium orbatus lumine*, ut a Tseng tse fuerit reprehensus, 子夏 agnomine 商, Confucii discipulus (家語).

門人廢詩 : *Discipuli expunxerunt odam* 蓼莪 ex libro Carminum, quod sub Han 王褒 nomine 偉元, patre 儀 belli præfecto ab imperatore occiso, quotiescumque eam odam legerit, tota die a fletu temperare non posset (晉書).

里人輟社 : *Conterranei supersederunt compitalibus*, seu festo post vernum æquinoctium fieri solito, quod 王脩 nomine 叔治, ea die septennis matrem amiserat, adeoque ipsa recurrente præter modum consternaretur (魏志).

樹靜而風不息 : *Arbor quieta at ventus non cessat*, filius vellem servire matri, et en mater non superest, dixit plorans Confucio 皐魚, postquam e magistratu rediens matrem defunctam invenit, statimque sibi necem intulit (韓詩外傳). 皐魚 in 家語 dicitur 邱吾子.

椎牛不若雞豚 : *Percussus bos non valet gallum porcellumque*, inferiarum bos gallum porcellumque viventi matri sustentandæ adhibitos, dicebat 曾子 amissam dolens matrem (韓詩外傳).

當知木本水源 : *Oportet scire arboris radicem aquarum*

Digitized by Google

que fontem, parentum scilicet beneficium (左傳).

更宜慎終追遠 : *Magis oportet curare extrema recolereque remotos,* exequiis et sacrificiis scilicet (論語).

31. SECTÆ

如來 seu 釋迦 seu 牟尼, sub Tcheou dynastia, in 莊 regis nono anno quarta luna octavo die natus, reliquit domum, intellexit sapientiam et dictus est 佛, budhismi parens (隋書).

老君, cognomine 李, agnomine 耳, nomine 伯陽, posthumo 聃, Rationis sectæ conditor.

鷲嶺, 祇園 : *Tsieou ling, Tche yuen,* æque denotant Fou regnum, quo quinque eximiæ sedes numerantur : 給孤園, 靈鷲山, 彌猴江, 庵羅樹, 竹林園.

交梨, 火棗 : *Conjuncta pyra, igneæ zizyphi,* sunt immortalium cibi.

沙門稱釋始於晉 : *Quietis schola vocari Budhismus cœpit a Tsin* bonzio, 道安 appellato (世說); 沙門 enim, juxta 漢記, ea dynastia *quiescere* significabat, adeoque ad passionum quietem exprimendam traductum fuit.

中國有佛肇於漢 : *Medium regnum habere Budham cœpit ab Han* 明 imperatore, qui misit in 天竺 regnum, alias 身毒 dictum, quærere 浮圖 seu 佛 religionem (後漢書).

彭祖八百遐齡 : *P'ong senior octingentis provectus annis,* cognomine 籛, agnomine 鏗, Yao imperatoris administer, P'ong urbe dotatus, indeque 彭祖 vel 老彭 appellatus.

旌陽一家昇舉 : *Tsing yang tota familia sursum sublata;* 許遜 nomine 敬之 e 南昌, sub Tsin, Tsing yang gubernator, cum perfectionem excoluerit et 136 annos vixisset, cum 24 domesticis simul sursum sublatus fuisse dicitur.

波羅 : *Illo littore :* Budhistæ sæpe dicunt 波羅蜜, quod significat *ascendere illud littus,* seu sensum intellectumque adipisci.

紫府 : *Purpurea domus,* significat immortalium palatium : in 長洲 enim dicitur esse *Venti* mons, continuo fragore concussus, ibique purpurea domus, aureis lectis gemmeisque mensulis, qua immortales plures spatiantur.

上方, 梵刹 : *Superior locus, Budhisticum vexillum,* æque significant Budhisticum fanum, in quo solet vexillum erigi, ut ab omnibus co-

Digitized by Google

gnoscatur; est autem 刹 vexilli scapus.

紺宇,珠宮 : *Purpurea area, gemmeum palatium*, æque significant immortalium sedes (歐詩 et 李詩) : dicuntur etiam 眞宇 et 蘂珠.

伊蒲饌 : *Prope morandi epulum*, est esuriale budhismi epulum. 史記 habet 以助伊蒲塞桑門之饌 : porro 桑門 est idem ac 沙門, et 伊蒲塞 seu 優婆塞 sinice significat 近住, quatenus per abstinentiam licebit cum bonziis morari.

青精飯 : *Viridis roboris esca*, est pulticula e subtilissimis foliis, senectuti a vultu averruncandæ par, cujus artem obtinuit Rationis flamen 鄧伯元; unde 杜詩 habet : 豈無青精飯使我顏色好.

香積厨 : *Fragrantiæ cumulatæ coquina*, dicitur esurialis bonziorum coquina : cum enim 維摩, immortalium alumnus, misisset in 衆香國 salutare Budham et quærere epuli reliquum, 香積如來 implevit oryza scutellam et dedit ei (維摩經).

玉麟脯 : *Gemmei unicornis perna*, est immortalium cibus : magus 王遠, nomine 方平, cum sorore 麻姑 eam comedisse dicuntur in 蔡經 familia, aureis patinis inter gemmeos scyphos (神仙傳).

履葦渡江 : *Calceata phragmiti trajiciens amnem*, 達摩 Budhæ mystes, tempore quo 梁 dynastiæ 武 imperator regnabat.

咒蓮生鉢 : *Evocatam nymphæam producens scutellâ*, 佛圖澄 e 天竺 oriundus, alter Budhæ mystes, qui quarto 永嘉 anno, venit in Lo yang, et impleta aquæ scutella, adusto thure, recitatisque formulis, illico cæruleam nymphæam florenti colore conspicuam exhibuit (晉書).

噀酒滅火 : *Proflans vinum extinxit ignem*, posterioris Han 欒巴, immortalium alumnus, qui vino apud imperatorem donatus non bibit, sed ore per fenestram explosit : mirantibus administris, se incendium extinxisse dixit, et revera postmodum advenit nuncius ipso mane incendium exortum, et pluvia vini nidorem habente extinctum fuisse (神仙傳).

吐飯成蜂 : *Exspuens oryzam produxit apes*, 葛仙翁, alter immortalium alumnus, qui a conviva rogatus exhibere prodigium, statim oryzæ bucceam explosit, totaque aula apibus innocuis repleta est, donec aperto ore, omnes illud ingressæ rursus in oryzam conversæ fuerint (蜂賦).

吳猛揮扇 : *Ou mong demittens flabellum*, agitati amnis aquas aperuit in viam, et sic pertransiit, 豫章 repetiturus (千寶搜神記).

麻姑撒米 : *Ma kou spargens grana*, solum cinnabari, et juxta alios

Digitized by Google

gemmis, cooperuit, in 蔡經 domo, cujus fratria recens partum ediderat (神仙傳).

導引，胎息 : *Regendo excitare, visceribus respirare,* seu regere spiritus vitales, excitare sanguinis motum, et externam respirationem reprimere, sunt Rationis cultorum sese conservandi artes (華佗傳 et 抱朴子).

飛錫，坐禪 : *Volans virga, sedens meditatio,* innuunt viantem vel subsistentem bonzium : si enim viat, stanneus baculus veluti per spatia discurrit, et si stat, ille suspenditur 掛錫, vel ipse sedet ad contemplandum (高僧傳).

和南，稽首 : *Jungere manus, demittere caput,* significat illud bonzii, istud flaminis salutationem : nam (翻譯名義) conjuctis palmis facere reverentiam dicitur 和南.

圓寂，荼毗 : *Plene liber, igne cinefactus,* dicitur mortuus bonzius, bonzius combustus : nam (翻譯名義) mortuo in Indiis nono patriarcha, cum odoris oleis combustum fuit venerabile corpus 屠維眞體; illud 屠維 idest 荼毗, significat 燒化.

仙遊，尸解 : *Immortalis spatians, cadavere solutus,* dicitur mortuus Rationis flamen (集仙錄) : dicitur etiam 羽化; ut enim in 蘇文 habetur, 羽化而登仙.

巫覡，僧尼 : *Maga et magus, bonzius et bonzia.* In 周禮 magus dicitur simul 巫 : in 大藏一覽 bonzius dicitur etiam 優婆塞, bonzia dicitur etiam 優婆夷.

羽客，黃冠 : *Pennatus hospes, flavo petaso,* æque dicitur Rationis flamen : nam 山海經 loquitur de immortalium pennatorum regno 羽人之國 : sub 隋 autem 李播, abdicato magistratu factus flamen, appellabatur 黃冠子.

上人，比邱 : *Superior vir, rogans homo,* dicitur æque budhismi sectator : quia (圓覺要覽) virtute et sapientia supereminet alios, et (釋氏要覽) a Budha rogat spiritus pabulum, a patronis vero corporis alimentum; 比邱 enim valet 乞士.

檀越，檀那 : *Beneficio transferentes, benefici patroni,* æque dicuntur a bonziis qui eleemosynis illos sustentant. Nam budhistico sermone 檀波羅蜜 significat 布施; largitionibus autem fit ad Budham ascensus (楞嚴經注) : item 陀那鉢底 significat 施主; sub T'ang vero ex errore mutatum 陀 in 檀 (善覺要覽).

燒丹，煉汞 : *Comburere cinnabarim, purgare hydrargyrum,*

Digitized by Google

sunt magicæ flaminum artes ad immortalitatem comparandam : cinnabaris enim diuturno igne in hydrargyrum convertitur, et hoc rursus in cinnabarim, sicque alterna vice communicare immortalitatem dicitur (抱朴子).

空桑子 : *Vacuæ mori filium*, se ex modestia dicit bonzius, alludens ad fabulam, quæ 伊尹 ex moro natum comminiscitur, innuensque se patre et matre carere.

步虛聲 : *Insistentes vacuo voces*, imitantur flamines cum recitant preces : dum enim 曹植 monte spatiaretur, improviso audivit per spatia recitantium preces immortalium voces (異苑).

菩薩，龍象 : *Late auxilians, draco elephas*, dicitur Budha, quia omnibus beneficus, et viribus cœlo terraque præstans (釋典).

赤髭，碧眼 : *Rubro mystace, cæruleo oculo*, dicuntur duo budhismi patriarchæ; ille 佛陀耶 (舊注), iste 達摩 (高僧傳).

曰世，曰劫，曰塵 : *Sæculum, ævum, pulvis*, dicitur a Litteratis, a Budhistis, a Toistis, quodlibet mundi studium (廣異記).

致一，三昧，眞一 : *Summe unum, tres abyssi, vere unum*, dicitur a Litteratis (易繫辭), a Budhistis (金剛經), a Toistis (抱朴子), summa meta.

隻履西歸 : *Uno calceo occidentem petens*, apparuit tertio post mortem anno, vigesimus octavus budhismi patriarcha 達摩, ad Sinas anno 526 appulsus : tunc 宋雲, re visa, monuit imperatorem, qui aperto sepulchro, nonnisi unum calceum invenit (傳燈錄).

雙鳧下降 : *Binis anatibus infra descendens*, 王喬, districtus 葉 gubernator, ineunte et media luna, Han 明 imperatorem invisebat; factum is miratus clam misit, qui rem inspiceret; et ecce tibi duæ anates ex austro advolantes, quæ reti captæ bina esse sandalia inventæ sunt.

凝神辟穀 : *Concreto spiritu abstinere frugibus*, seu spiritu non distracto corpus haud cibis gravare, ut 史記 dicit 張良 fecisse, est immortalium alumni qua utuntur, vitalitatem regendi (服氣) corpusque purificandi (鍊形) ars.

不生不滅 : *Nec vivere nec mori*, ut 維摩經 ait, est bonziorum ab omni vinculo cor liberandi studium.

巖石點頭，天花飛墜 : *Montium lapides annuere capite, cœli flores avolantes cadere*, est miræ doctrinæ effectus. Cum enim Leang dynastiæ bonzius 竺道生, 虎丘 habitans, a nemine agnosceretur, lapides congregavit ad audiendam doctrinam, lapidesque visi sunt annuere capite (廣輿記) : itemque alias dum concionaretur, flores e cœlo de-

Digitized by Google

fluxerunt (高僧傳); quod et sub 梁武 imperatore evenit, adeoque 雨花臺 inditum nomen.

龍虎降伏，雞犬上昇 : *Dracones tigresque submitti subjicique, gallinas canesque sursum ascendere*, est miri pharmaci effectus. Cum enim 張虛靜 cinnabaris fusionem confecisset, dracones submitti tigresque subjici visi sunt (列仙傳) : sub Han vero 淮南 rex, congregatis undique magis, habuit mirum pharmacum, cujus reliquias gallinæ canesque lamberunt, et cum rege simul supernas ascenderunt regiones.

藏世界於一粟 : *Recondere mundi ambitum in uno grano*, ut 偈 ait, ostendit magnas budhismi vires.

貯乾坤於一壺 : *Continere cœlum terramque in uno vinario*, ostendit magicas senis artes. Dum enim 費長房 e 汝南 civis, foro præesset, vidit e contignatione pharmacopolam senem, qui distractis mercibus in appensum urceolum nemine vidente ingrediebatur; miratus adivit, bis adoravit, cum sene, 壺公 ideo appellato, urceolum ingressus, audivit cœlum terramque ibi contineri, vidit gemmeam aulam omnigenis escis instructam, beneque epotus exivit (列仙傳).

32. SPIRITUS

無鬼論 : *Negans Spiritus dissertatio*, ortum habuit a Tsin dynastiæ 阮瞻 nomine 千里; unde quondam habuit hospitem, qui ejus temeritatem increpavit, addensque se esse Spiritum, confestim in horrendam figuram conversus evanuit (晉書).

搜神記 : *Scrutans Spiritus memoria*, viginti constans voluminibus, composita fuit a Tsin dynastiæ 干寶 nomine 令升 (晉書).

地下修文 : *In inferis concinnantes scripturas*, 顏淵 et 子夏; sic fratrem monuit 蘇韶, cum a morte revocatus fuerit (晉書).

閻浮王者 : *Inferorum reges*, 閻羅王 etiam dicti, scilicet 韓擒虎 nomine 子通, et 寇萊公 agnomine 準, regii ministri (1) : illum adhuc viventem ignotus quidam proclamavit (隋史); hunc jam mortuum bonzius quidam vidisse dicitur (翰苑名談).

---

(1) Gentiles plures habent hujusmodi, quos reverentur, semideos : eorum calendarium paucis excipe.

1ae *Lunæ*, die 1° familiæ adorant cœlum, terram, numenque divitiarum : — die 5° vespere 接財神 recipitur numen divitiarum, eique sacrificatur : — die 9° 玉皇誕 nativitas numinis Toistarum : — die 15° 燈節 festum laterna-

Digitized by Google

路鬼揶揄: *Viæ dæmon manus fricans* irrisit 羅友 nomine 宅仁, quod aliis magistratum obtinentibus, ipse pauper nil obtineret: rem is narravit 桓温 domino, qui licet fictam rem irrideret, nonnihil tamen timens, donavit illum 襄陽 præfectura (世說).

---

rum in honorem rerum principii 太乙, ab Han 武 imperatore invectum: — die 23° 接灶 excipitur numen foci.

2de *Lunæ*, die 2° 土地 localium penatum nativitas: — die 3° 文昌 nativitas numinis litteratorum: — die 15° 老君 Lao tse nativitas: — die 19° 觀音 nativitas Deæ matronarum.

3de *Lunæ*, pridie sudæ claritatis 清明, est 寒食節 seu 禁烟節, cum dapes pridie coctæ comeduntur: — die ipso 清明, fit 出會 qua 城隍 civitatis numen, ad commune cœmeterium lustrandum defertur, ubi oryza cocta mortuis jam oblivioni traditis offertur.

4de *Lunæ*, die 1° 蕭公 nativitas numinis navigantium: — die 8° 佛 Budhæ nativitas: — die 14° 呂純陽 nativitas numinis medicorum, sexti ex octo geniis, quorum en nomina: 1. 鍾離權, 2. 張果老, 3. 韓湘子, 4. 李鐵拐, 5. 曹國舅, 6. 呂洞賓, 7. 藍采和, 8. 何仙姑.

5de *Lunæ*, die 5° cymba in draconis formam comparata, flumen lustratur ad acciendum spiritum præfecti 屈原, qui ea die se in flumen 汨羅 projecit: — die 18° 張天師 nativitas regis Toistarum.

6de *Lunæ*, die 23° 關帝 nativitas numinis belli: — die 24° 雷祖 nativitas numinis tonitrui.

7de *Lunæ*, die 30° 地藏王 nativitas numinis infernalis, cui ea die familiæ humi thymiata adolent 點地香.

8de *Lunæ*, die 3° 灶君 focarii laris nativitas: — die 15° comburuntur in cœli honorem odoramenta, idque vocatur 點天香.

9de *Lunæ*, die 9° 登高節 ascensus in altum ad effugiendas, ut olim 桓景, impendentes domui calamitates.

10de *Lunæ*, die 1°, qui etiam 十月朝 dicitur, ciborum ad sepulchra majorum oblatio, angoris indicium ob pruinam, quæ tumulum jam invadit.

11de *Lunæ*, die 4° 孔子 Confucii nativitas: — die 17° 阿彌陀佛 viventis Budhæ nativitas.

12de *Lunæ*, die 20° 魯班 nativitas patroni fabrorum: — die 24° 灶君上天 foci numinis ascensio; vespere 送灶 deducitur numen, ejus imagines comburendo. — Ultimo die anni 諸神下降 omnium numinum descensus, quibus a tota familia fit sacrificium, deprecatio et gratiarum actio.

Digitized by Google

吉神呵護 : *Fausti Spiritus afflantes protegunt* hominem corde purum (韓愈序).

青女 : *Pruinæ spiritus* (淮南子), significat cærulorum puellam, et præest pruinæ et nivi.

望舒 : *Lunæ auriga* (淮南子), qui dicitur etiam 纖阿. Unde 離騷 ait : 前望舒使先驅兮.

律令 : *Tonitrûs sequax* (資暇錄), velox prope tonitrum dæmon, illum cursu exæquans; unde dicitur 急急如律令.

阿香 : *Tonitrûs vectrix* (搜神記); sub Tsin quidam cognomine 居, sub vesperum invitatus domum dicitur a sedecenni puella ad pernoctandum; et ecce nocte puella sub 阿香 nomine appellata fuit ad impellendum tonitrûs cisium. Revera pluit et tonuit, et mane casæ loco novus tumulus apparuit.

屏翳 : *Ventorum magister* (洛神賦); dicit enim 屏翳收風.

滕六 : *Nivis spiritus* (幽怪錄) : cum enim sub T'ang 蕭志忠, qui erat 晉州 præfectus, vellet exire venatum, et senior cervus id timeret, rogati sunt 滕六 demittere nivem, et 巽二 solvere ventos, ad venationem impediendam.

豐隆, 謝仙 : *Fulguris spiritus*. De illo, qui 靈霆 etiam scribitur, sic 離騷 habet : 吾令豐隆乘雲兮. De altero narrat 國史, olim 玉仙 fanum in 岳州 fuisse cælesti igne combustum, una relicta columna tribus inscripta litteris 謝仙火.

飛廉, 少女 : *Ventorum spiritus* : unde 離騷 ait : 後飛廉使奔屬. Et 管公明 loquitur de 少女, et 後漢書 de 箕伯.

馮夷, 陽侯 : *Fluviorum spiritus, fluctuum spiritus*, ambo fluctibus olim enecti homines : ille etiam 冰夷 dictus habetur in 後漢書; hic in 戰國策 memoratur, 輕陽侯之波. Item 左傳 de 元冥 loquitur.

祝融, 回祿 : *Ignis spiritus*, ut ait 左傳 : ille, jam 顓頊 nepos, erat sub 高辛 ignis præfectus.

海若, 尾閭 : *Maris spiritus, rami spiritus*. De illo sic 楚辭 habet : 令海若舞馮夷. De hoc e mari exeunte fluvio, dicto etiam 歸墟, sic 莊子 ait : 海若曰, 天下之水莫大於海, 萬川歸之而不盈, 尾閭洩之而不虛.

天吳, 旱魃 : *Inundationis genius, siccitatis spiritus* : ille tigrino corpore, humana facie, octo manibus et pedibus et caudis instructus (山海經); is nanus, crasso corpore, oculis in sincipite positis, celer tanquam ventus (神異經).

Digitized by Google

魍魎, 魍魎 : *Montani satyri, fluviales najades,* infesti dæmones : 左傳 habet 螭魅罔兩.

神荼, 鬱壘 : *Bonus custos, bonus tutor,* ambo innumeris dæmonibus per 度朔 montem vagantibus præpositi, illosque a malo coercentes : unde domuum custodiæ præficiuntur (東京賦).

爆竹 : *Explodens bambusa* in fugam vertit infestum dæmonem : in occidentali monte est dæmon decem plus pedes altus, dictus 山魈, ad cujus aspectum homines statim infirmantur, sed qui ad pyroclausti explosionem aufugit territus (神異經).

桃符 : *Persici tessera* protegit familias; est enim e persico tabella, qua bini custodes pinguntur, et ad januas suspenditur : fit e persico, quia illi sub persico immani prostare finguntur (風俗通).

夏郊有神 : *Hia sacrificio adjunctus spiritus,* ostendit debitum cultum vertere adversa in prospera. Cum enim Tsin regulus infirmus somniasset flavam testudinem in cubiculum intrasse, remque 子產 interrogatus fuisset, is respondit imperatoris Yu patrem, Koen, in eam testudinem conversum fuisse, eique tres dynastias solitas fuisse sacrificare, adeoque rem nunc ab archonte esse renovandam. Regulus fecit sacrificium, et statim convaluit (左傳).

黎邱奇鬼 : *Li colliculi mirus dæmon,* ostendit inter turbationem facile suscipi hallucinationis damna. Olim enim virum e foro ebrium revertentem, sub ejus filii specie excepit in via demunculus, atque vacillantem sustinens præpropero gradu mirum defatigavit in modum : crapula exhalata, filium vir objurgavit, eoque rem pernegante, gladio præcinctus forum repetivit, demunculum si occurreret occisurus; cum ecce revertenti, verus filius patri timens, occurrit, et ab eo transfossus fuit (呂氏春秋).

青帝, 句芒 : *Viridis dominator et veris spiritus* præsunt veri : ille est 大皞, seu Fou hi, ad cujus numen spectat regio orientalis, dies 甲乙, elementum 木, color 青 (月令).

赤帝, 祝融 : *Rubicundus dominator et ignis spiritus* præsunt æstati : ille est 炎帝, seu Chen nong, ad cujus numen spectat regio australis, dies 丙丁, elementum 火, color 赤 (月令).

白帝, 蓐收 : *Albus dominator et autumni spiritus* præsunt autumno : ille est 少皞, ad cujus numen refertur regio occidentalis, dies 庚辛, elementum 金, color 白 (月令).

黑帝, 玄冥 : *Niger dominator et hiemis spiritus* præsunt hiemi : ille est 顓頊, ad cujus numen refertur regio borealis, dies 壬癸,

Digitized by Google

elementum 水, color 黑 (月令).

黃帝, 后土 : *Flavus dominator et terræ spiritus* præsunt quatuor temporibus : ille est 黃帝, ad cujus numen refertur regio centralis, dies 戊巳, elementum 土, color 黃 (月令).

33. CORPUS

眉分八采 : *Supercilium distinctum octo coloribus*, dicitur habuisse Yao (淮南子).

目有重瞳 : *Oculos cum duplici pupilla*, dicitur habuisse Choen (淮南子), et etiam 項羽 (項羽紀).

耳三漏 : *Auris triplici foramine*, attribuitur Hia dynastiæ regi Yu (淮南子).

臂四肘 : *Brachium quatuor cubitorum*, attribuitur imperatori T'cheng t'ang (宋書).

龍顏虎眉 : *Draconis oculo tigridis supercilio*, dicitur fuisse Wen rex (史記); at 宋書 habet 虎肩, tigridis humero.

斗胸隆準 : *Prominente pectore aquilino naso*, erat Han dynastiæ Kao tsou (史記).

胸四乳 : *Pectus quatuor mammis*, attribuitur Wen regi (淮南子).

頂若圩 : *Sinciput veluti concavum*, habebat Confucius (史記).

反握 : *Inversa capiebat* manu Tcheou Dux, qui manus habuisse dicitur admodum flexibiles 兩手如綿 (舊注).

駢脅 : *Unitis costis*, erat Tsin 文 regulus (左傳).

守身爲大 : *Conservare corpus erat potissimum* pio Tseng tse, qui parentum beneficium nihilo lædere audebat (論語).

唾面自乾 : *Consputa facies a se exsiccetur*, dixit 婁師德, nomine 宗仁, suum fraterculum patientiam docens : cum enim is petierit an abstergere præstaret, id, respondit ille, alterius iram magis accendet (唐史).

金可鑠, 骨可銷 : *Metallo par liquando ossibusque par solvendis*, est calumnia et obtrectatio (西漢文).

敲其膚, 吸其髓 : *Percutiens ipsam pellem sugensque ipsam medullam*, est tyrannicum regimen vexansque exactio. 後漢書 dicit 斲髓, et 韓愈 habet 剝膚椎髓.

掣肘 : *Continere cubitum*, est moleste actionem impedire : in 家語, volens Lou regulum belle admonere, 宓子賤 præfectum agens,

Digitized by Google

petiit duos reguli scribas, quos scribentes cubito urgebat, cumque scriptura recta non esset, reprehendebat; quod illi regulum monuerunt.

厚顏 : *Durum os,* significat ruboris expertem (書經).

談心，鼓舌 : *Aperire cor, agitare linguam,* est loqui intima et agere susurronem; 莊子 ait : 搖脣鼓舌，擅生是非.

息肩，强項 : *Levare humeros, arrigere cervicem,* est deponere onus (左傳), et nolle submitti (漢史).

怒髮冲冠 : *Irato capillus impetiit pileum,* cum 藺相如 animadvertit T'sin regem non habere voluntatem reddendi quindecim urbes, quas pro peregrina gemma Tchao regi promiserat. Et in 戰國策 legitur : 士皆瞋目，髮盡上衝冠.

炙手可熱 : *Admota manus poterit calere,* aiebat vulgus, dum sub T'ang dynastia aliqui cum ministro 催鉉 nomine 台碩, de regimine deliberarent; sic innuens ministri auctoritatem magno ardere æstu (唐書).

民肥君瘦 : *Populus pinguis princeps gracilis,* ostendit T'ang 元宗 imperatoris virtutem; cum enim is speculum consulens ægre suam gracilitatem ferret, indeque administri eum ad ministrum 韓休 abrogandum incitarent, at si ego gracilis, respondit rex, populus pinguescit (朱子綱目).

口蜜腹刀 : *Ore mel ventre gladius,* minister 李林甫, qui principis gratia fretus, mellitis verbis alliciebat, clam vero in foveam inducebat (朱子綱目).

一身是膽 : *Toto corpore ex felle,* seu totus quantus audacia erat 趙雲, nomine 子龍, qui paucis cum equitibus, myriades hostium propulit (三國志).

生而有髭 : *Nascens jam habebat mystacem,* adeoque 髭王 appellatus, Tcheou 靈 rex (皇覽).

注醯囚鼻 : *Infundebat acetum reorum naribus,* ad inhumanitatem explendam, judex 來俊臣 (唐史).

加足帝腹 : *Intulit pedem imperatoris ventri,* cum ipso dum dormiret, intimus Han 光武 imperatoris amicus 嚴子陵; maneque facto, astronomus monuit peregrinam stellam imperatoris sidus oppressisse (通鑑).

久不屈茲膝 : *Jamdiu non flexi istud genu,* et ecce nunc pro tuo domino flecto, dixit ad famosi sub T'ang ducis 郭子儀 missum, superbus et pervicax 田承嗣, quanti illum faceret sic ostendens (唐書).

Digitized by Google

不爲米折腰 : *Haud pro frugibus inflectam latera*, dixit 陶淵明, cum 彭澤 gubernatorem agens, vidit omnes administros reverenter invisere advenientem præfecti legatum, statimque munere desistens domum petivit (宋書).

指如春筍 : *Digiti similes vernis turionibus*, scilicet exiles et oblongi; 蘇軾 ait : 春笋纖長.

眼似秋波 : *Oculi similes autumnalibus undis*, scilicet limpidi et cæsii; 蘇軾 ait : 肯回秋波.

肩聳玉樓 : *Humeri prominentis gemmea contignatio* (道經) : unde 蘇軾 in *nivis* oda, 凍合玉樓.

目澄銀海 : *Oculi limpidi argenteum mare* (道經) : unde 蘇軾 in *nivis* oda, 光搖銀海.

淚垂玉筯 : *Lacryma demittit gemmeas virgulas* (白居易) 白淚雙垂如筯.

額表珠庭 : *Vertex exhibet gemmeum culmen* (唐書).

爲人拂鬚 : *Pro alio extergere barbam*, molliorem indicat assentationem : id in 丁謂 summo jam magistratu reprehendit 寇準 Song dynastiæ minister, cujus ille cliens barbam jusculo infectam diligenter abstergebat (宋史).

截腸決戰 : *Præcisis intestinis definire certamen*, fortis 彭樂 ostendit animum : is cum 周文 imperatore certans, confossus effusisque intestinis, ea inducere conatus est; remque absolvere non valens, ea præcidit, certamenque renovavit (北史).

剜肉醫瘡 : *Eruto frustulo medicari vulnus*, seu avellere hinc carnis frustulum ad supplendum illic defectum, est præsenti tantum succurrere malo (憫農詩).

傷胸捫足 : *Vulneratus pectore palpavit pedem*, Han fundator a 項羽 sagitta impetitus, ut ne timorem suis injiceret (漢史).

躡足附耳 : *Terens pedem proximansque auri*, minister 張良 suasit Han imperatori acquiescere 韓信 ducis petitioni : is, sedato T'si, miserat qui peteret regis titulum; imperator irâ exarserat; minister timebat ducis potentiam (史記).

洗髓伐毛 : *Abluere medullam et excidere pilos* ad quosvis ter mille annos se solere, jamque ter id peregisse, dixit ad 東方朔 occurrens quidam flavo supercilio senex, abstinendi frugibus et externam respirationem reprimendi artibus intentus (太平廣記).

黑面大王 : *Nigra facie magnum regem* vitare oportet, sese

Digitized by Google

hortabantur tartari 契丹, postquam insignem cladem, amisso etiam summo duce et ministro 皮室, a 沈繼倫 retulerint : is nigra erat facie (宋史).

鐵肝御史 : *Ferreo felle regium censorem* laudat Sou tong p'ouo, 烏府先生鐵作肝.

土木形骸 : *Cœnum habebat corpus*, octo fere pedibus altum præstantique habitu, ita ut nullo exornaret cultu, 嵇康 nomine 叔夜 e dynastia Tsin (韻府).

心腸鐵石 : *Visceribus ferreis lapideisque* ministrum laudabam 宋璟 agnomine 廣平, ait sub T'ang 皮日休, nullusque cogitassem tam delicatis sensibus parem, quales in 梅花賦 ipsemet exhibere deprehenditur (桃花賦序).

得挹芝眉 : *Posse percipere Tche supercilia*, significat obtinere congressum. Sub T'ang enim 元德秀 nomine 紫芝, tam eleganti, nullo licet cultu, erat specie, ut 房琯 diceret, ad illius aspectum omne famæ lucrique studium evanescere (唐書).

敢扳玉趾 : *Ausim attrahere gemmea vestigia*, dicitur ad invitandum, locutione deducta ex 左傳, cum 展喜 muneravit T'si Hiao reguli militem.

龍章鳳姿 : *Draconis ornatus phœnicisque elegantia*, dicitur de sapiente naturali splendore ornato, ut de 嵇康 dici solebat (晉書).

鑿頭鼠目 : *Hydropotis caput murisque oculus*, dicitur de rustico homine, ut 李揆 per contemptum dixit de 元載, cui 苗晉卿 sæpe suffragabatur (唐書).

畏首畏尾 : *Trepidare capite trepidare cauda*, significat nimis timere, cum præter caput et caudam vix supersit quod non trepidet (左傳).

刻骨銘心 : *Incidere ossibus insculpere corde*, significat indelebilem beneficii memoriam (李白).

侏儒 : *Statura pusillus* (左傳).

魁梧 : *Forma præstans* (史記). Antiqua commentaria dicunt 梧 valere 悟, præstantia *percellens*.

不颺 : *Non conspicuus*, significat forma turpem (左傳).

冠玉 : *Pilei gemma*, significat venustam speciem (史記), quæ tota externa est. Alii legunt 冠, *obtectus* gemmis.

重聽 : *Gravi auditu*, dicitur surdus (漢書).

蹣跚 : *Obliquo pede*, dicitur claudicans. 史記 habet 槃散 vel 槃跚 vel 槃跚, exhibetque claudicandi modum.

Digitized by Google

柳腰 : *Saligna latera*, significant subtilia latera (白居易).

雞肋 : *Gallinaceæ costæ*, significant parvum corpus (世說).

期期, 艾艾 : *Balbutiens, blæsus*, valet 口吃 vel 口訥. Sic (漢史) 周昌 recusavit edicere hæredis principis dejectionem, dicens : 臣期期不奉詔. Et (魏志) Tsin Wen rex irrisit 鄧艾 dicens: 卿云艾艾.

喋喋, 便便 : *Garrulus, verbosus*. Sic (漢書) 喋喋利口, et (論語) 便便言.

小心翼翼 : *Attento animo vigilare* (詩經).

讒口囂囂 : *Blateranti ore strepere* (詩經).

狗竇大開 : *Caninum foramen late patet*, dicitur ad irridendum edentulum (幼童傳).

首鼠僨事 : *Nutatio murina evertit negotia*, ancipitem significat animum, qui ut muris caput prorsum rursum reciprocat motus. Sic 田蚡 succensens Han ministro 韓安國, ait : 何爲首鼠兩端 (史記).

胸中冰炭 : *In pectore glacies et carbo*, significat hominis res perturbari. Adagium ait : 不作風波于世上, 自無冰炭到胸中.

皮裏陽秋 : *Sub cute Ver et Autumnus*, significat exterius nihil dicere, in corde vero egregie alios probare vel improbare; sic de 褚裒 nomine 季野 dixit 桓彝 : 季野有皮裏春秋. (晉書 ait 陽, quia 春 erat supprimendum).

唇亡齒寒 : *Labiis amissis dentes frigescunt*, significat intus forisque mutuo auxilio innitendum esse, ut 宮之奇 dixit 虞 regulo, cum Tsin regulus ab eo viam mutuari volebat ad impetendum regnum 虢 (左傳).

足上首下 : *Pedes supra caput infra*, significat ordinis perturbationem (漢書).

吐氣揚眉 : *Ducere spiritum et explicare supercilium*, significat compotem voti hominem, ut habet 李白 in epistola ad 韓荆州.

推心置腹 : *Trahere cor et collocare visceribus* alicujus, significat sincero animo cum eo tractare. Sic (後漢書) 蕭王推赤心置人腹中.

方寸已亂 : *Quadratus pollex jam turbatus*, animum indicat agitatum : 靈臺亂 idem significat, cum 靈臺 ex 莊子 æque cor significet. 徐庶, cum ejus mater a T'sao t'sao capta fuerit, reliquit Lieou pei dicens 方寸亂矣 (三國志).

Digitized by Google

玉山將頹 : *Gemmeus mons mox ruiturus*, dicitur præstans vir vino madidus : de 嵇康 id dixit insignis 山濤 (世說).

童蒙乳臭 : *Puer ignarus lac olens*, significat rerum inscium adolescentem. Cum 魏 rex ducem 柏直 opponeret duci 韓信, Han imperator exclamavit : 是口尙乳臭，不能當韓信 (史記).

折臂折肱 : *Fractus lacertus fractum brachium*, facit peritum medicum; ter fractum brachium, ait 左傳, novies fractus lacertus, ait 楚辭 : sic enim medicus, mutatis remediis, experientiam acquirit.

肉眼 : *Carneus oculus* non cognoscit sapientes : sic se excusavit quidam apud 鄭光業, quem in diversorio aquam sibi afferre et theam præparare jusserat, cum duos post dies illum academiæ principem vidit electum (摭言).

青睛 : *Cæsia pupilla*, perspicacis ingenii habetur indicium : sic de 徐陵 vulgus existimabat (南史).

黑甜，息偃 : *Tenebrarum dulcedo, quieti sterni*, significat illa somnum (東坡詩), hoc significat cubare (詩經).

脅肩，諂笑 : *Attollere scapulas, assentatorius risus* (孟子), servilem profert vultum habitumque 奴顏婢膝 (抱朴子).

義士丹心期於報國 : *Herois sincerus animus intendit in retribuendum regno.* Cor dicitur 丹府, spiritus dicitur 丹元.

婦人長舌實爲厲階 : *Mulierculæ longa lingua vere est malorum scala* (詩經).

如願，腆顏 : *Ad votum, pudendum os*, de re dicitur animo conformi (初學記), de re pudorem afferente (文選) : hoc dicitur etiam 汗顏 (韓愈).

饒舌，可口 *Garrula lingua, probabile ori*, de homine linguoso (傳燈錄), de re esculenta 可於口 (莊子).

澤及枯骨 : *Beneficium attingens arida ossa*, ut cum Wen rex ea sepelienda curavit, humanitatem cordis ostendit (通鑑).

包藏禍心 : *Sinu recondens noxium animum*, ab iniquo consilio deterretur in 左傳.

賢君剪鬚 : *Sapiens princeps præcidens barbam*, T'ang 太宗; ut ægroto benemerito ministro 李勣, barbæ cinerem ex medici præscripto compararet (唐書).

忠臣斷舌 : *Fideli subdito abscindens linguam*, 常山 præfecto 顏杲卿, rebellis 安祿山, quem ille maledictis ob fœdam in T'ang 玄宗 imperatorem proditionem onerabat (唐書).

Digitized by Google

置之度外 : *Ponere aliquem legem extra*, significat cum pervicacibus rem non habere : ita 光武 imperator ad duces dixit de competitoribus 隗囂 et 公孫述 (漢史).

已入掌中 : *Jam sunt in manu*, significat hostium conditionem probe sibi notam esse, ut dixit 劉裕 in oppugnanda australi 燕 (朱子綱目) : 已在目中, significat illam sibi bene repræsentari, ut dixit rex, quando 馬援 cum granis loca repræsentavit.

口有雌黃 : *Ore habet materiam flavam*, dicebat vulgus de 王衍 nomine 夷甫, qui peritus Hoang ti et Lao tse doctrinas explicandi, cum nonnihil in dicendo erraret, statim apposite reformabat : nam antiquitus flava papyro scribebatur, et menda, quæ forte irreperent, flava materia obducebantur (世說).

眼分青白 : *Oculum distinguebat cæsium albumve*, 阮籍 nomine 嗣宗 severæ gravitatis osor : is albo oculo excepit 嵇喜 ad complorandum venientem, et cæsio illius fratrem 康 cum vino et lyra accedentem (晉書).

擲果盈車 : *Projicere fructus pleno curru*, solebant viæ vetulæ, cum 潘岳 nomine 安仁, speciosissima forma curru per vias vehebatur (語林).

投石滿載 : *Impingere saxa plena sarcina*, solebant viæ pueri, cum 張載 nomine 孟揚, fœdissimo vultu curru per vias vehebatur (語林).

燃眉之急 : *Conflagrantis supercilii discrimen*, seu summe proximum periculum, præsens implorat auxilium (舊注三國志).

噬臍何及 : *Mordere umbilicum an possibile*, significat pœnitendi nullum remedium (左傳).

肥瘠漠不相關 : *Pinguis gracilisve frigide non me tangit*, significat de altero non curare, ut 秦 homines non tangebantur de 越 hominum factis (韓文).

頭皮這回斷送 : *Capitis cervicem hac vice præcidendam offers*, dixit abeunti 楊璞 e Song dynastia, ejus uxor, cum ille ab imperatore advocatus regiam petiit, belle maritum ad sobrietatem et prudentiam exhortata.

尸位, 素餐 : *Simulacrum magistratus, gratis comedens*, æque, juxta 書經 et 詩經, significant munere suo non fungentem.

行屍, 走肉 : *Ambulans cadaver, incedens caro*, æque, juxta 拾遺記, significant hominem summe debilem.

Digitized by Google

34. DOMUS

竹苞松茂 : *Bambusa conferta pinoque florente*, significat apte fabricatam domum (詩經).

鳥革翬飛 : *Volucri penna phasianeoque volatu*, significat pulchre fabricatam domum (詩經).

紫宸 : *Purpurea diæta*, est primaria regis diæta, sub Tcheou 路寢, sub Han 前殿 appellata (職官分紀).

青瑣 : *Cærulea clausura*, est interdicta porta, cærulo notata (漢制).

黃閣 : *Croceum conclave*, est regiorum ministrorum auditorium (宋書).

丹墀 : *Rubrum stratum*, super scalas, ante aulam, rubro pavimento, quo magistratus libellos imperatori offerunt, dictum item 赤墀 (漢典職).

木天署 : *Ligneo fornice prætorium*, academicorum prætorium (六典).

紫薇閣 : *Lagerstræmiæ conclave*, diplomatum curia (宋史).

柏臺, 烏府 : *Cupressus sedes, corvi septum*, regii censoris tribunal (漢書).

花縣, 琴堂 : *Floridus districtus, lyræ prætorium*, 潘岳 districtus, qui persicis illum insevit, et 宓子賤 prætorium, qui 單父 gubernator, lyræ concentu districtum composuit (呂氏春秋).

朱門, 潭府 : *Miniata porta, penitæ ædes*, dicuntur nobilium domus, quod minio ornentur (漢書) et profundæ ut lacunæ sint (韓愈).

白屋, 衡門 : *Stramineum tectum, transversa porta*, innuunt delitescentium habitationem, quæ imperata arundinacea 白茅 tegitur (樂府), et transversum lignum pro porta habet (詩經).

門闌藹瑞 : *Portæ et cancellis affluunt auguria*, significat fortunatam visitationem (後漢書).

蓬蓽生輝 : *Conyzæ et stramini exoritur splendor*, seu e conyza foribus et e stramine portæ 蓽門蓬戶, ut habet 禮記, significat nobilem visitationem.

可以摘星 : *Par ad tangendas stellas*, dicitur hyperbolice excelsa contignatio (宋楊大年詩).

僅堪容膝 : *Vix par continendis genibus*, dicitur angusta domuncula (陶詞).

庭外只可栽花 : *Œci atrium tantum par plantandis floribus*, innuit humile ministri 寇萊公 agnomine 準, nomine 平仲,

Digitized by Google

palatium, contignationibus turribusque expers (名臣言行錄).

廳前僅容旋馬 : *Aulæ atrium vix capax vertendi equum,* innuit angustum ministri 李沆, posthumo nomine 文靖, palatium (宋史).

經始，落成 : *Delineari incepta, sacrificio perfecta,* dicitur inchoata (詩經), absoluta domus (左傳) : sacrificium tunc fieri solitum dicitur 落.

燕賀，蝸居 : *Hirundinis gratulatio, cochleæ habitatio,* dicitur hinc ad gratulandum alteri de confecta domo 大厦成而燕雀相賀(淮南子), inde ad significandam suam propriam domum (魏志).

閭閻，閥閱 : *Pagi portæ, nobilium portæ,* significant populares casas (後漢書), nobiles domus (史記).

魏闕，芸牖 : *Excelsæ portæ, rutatæ fenestræ,* significant aulam regiam (莊子), et bibliothecam, qua ruta contra teredinem adhibetur; unde usurpatæ passim 芸臺 et 芸閣 dictiones (典略).

郵亭，逆旅 : *Veredariorum statio, advenarum diversorium,* tabellarios moratur (漢書), occurrit peregrinis (左傳).

成均，辟雍 : *Gymnasium, palestra,* sunt regiæ scholæ nomina : illud (欒城制) erat quinque imperatorum schola, hæc (詩經) scribitur etiam 辟雝.

黌宮，庠序 : *Schola, ludus,* sunt ruralis scholæ nomina : de hoc loquitur 禮記, illa scribitur etiam 橫舍 (漢鮑德傳).

何樓，龍斷 : *Ho contignatio, fori suggestus,* innuunt falsas merces, et lucri usurpatorem. Nam Song dynastiæ initio, in metropoli erat cujusdam Ho familiæ contignatio, sub qua falsæ merces vendebantur. De suggestu Mentsius.

四香閣 : *Quatuor odoramentorum contignatio,* a regiæ subnubæ fratre 楊國忠 ædificata fuit, duobus odoris lignis pro materie adhibitis, et moscho atque thure in arenario commixtis (天寶遺事).

五鳳樓 : *Quinque phœnicum contabulatio,* cui ædificandæ 韓洎 parem suum penicillum jactabat (談苑), valde elegantem significat.

徙宅忘妻 : *Transferendo habitationem oblivisci uxoris,* summe obliviosum denotat, remque quam quæ maxime mirabatur Ngai regulus apud Confucium; cui is, est majus, inquit, Kié et Tcheou oblitos fuisse suipsius (家語).

開門揖盜 : *Aperta janua salutare furem,* est sibi non cavere: his verbis, 孫權 sui fratris 策 mortem præter modum complorantem,

Digitized by Google

張昭 ad militi invigilandum et ab hoste cavendum excitavit (吳志).

革門圭竇 : *Straminea janua arcuatumque foramen*, seu foramen in arcuatæ tesseræ formam januæ locum tenens, pauperem litteratum exprimit (左傳).

甕牖繩樞 : *Tegularia fenestella et funarius cardo* ad portam vertendam, pauperem hominem designat (漢書).

北門鎖鑰 : *Borealis portæ seram clavemque*, seu tutam defensionem, se dixit dejectus minister 寇準, ut explicaret boreali misso, cur in regia non adhiberetur (國老閑談).

萬里長城 : *Decemmille stadiis exporrecta mœnia* se dixit 檀道濟, cum, ægrotante 劉裕, ab hærede principe captus, pileum in terram dejiciens, ea corruptum iri pronuntiavit (五代史).

35. UTENSILIA

管城子，中書君 : *Canneæ urbis baro, præses sigilli dominus*, per prosopopæam dicitur penicillus, titulo et dignitate a T'sin imperatore donatus, ut habet 韓愈 in sua de penicillo memoria 毛穎傳.

石虛中，即墨侯 : *Lapis cavo medio, adhærens atramento marchio*, seu cognomine 石 agnomine 虛中, 即墨 in T'si regno regionis marchio, dicitur per prosopopæam lapis scriptorius (文嵩傳).

松使者 : *Pini missus*, dicitur atramentum; quia (唐錄) dum 元宗 imperator super mensam atramentum 龍香劑 dictum haberet, vidit quadam die muscam ipso inambulantem, dicentemque se atramenti spiritum, atramentumque pini missum esse.

楮先生 : *Broussonetia dominus*, dicitur papyrum (韓文); dicitur etiam 楮知白, et 好時侯, et 楮國 Dux, et 白州 præfectus (文嵩傳).

銀光，玉版 : *Argenteus nitor, gemmea lamella*, sunt papyri nomina : T'si 高 imperator fabricavit 銀光紙, deditque 王僧虔 (丹陽記); ex 浣花溪 aquâ fit papyrus lucida lævisque ut gemma; ad 剡溪 plures sunt stolones, ex quibus fit papyrus, dicta proinde etiam 剡藤. Unde 東坡 carmen ait : 剡藤開玉版.

九子，隃糜 : *Novem filiorum, excedentis pultis*, sunt atramenti nomina : 古有九子之墨 (文房四譜); 給隃糜墨大小二枚 (詩學). Unde 東坡 carmen ait : 隃糜給上方.

金管，銀管，斑管 : *Auratili calamo, argentato calamo, guttato calamo*, triplicis ordinis penicilli : eos triplici fulcro distinctos, 湘

Digitized by Google

東王 ad heroicos actus, ad puras virtutes, ad elegantes actiones adnotandas adhibebat (世說).

活眼，淚眼，死眼 : *Vivo oculo, lacrymoso oculo, extincto oculo*, triplicis generis atramentarium : primum, flava albaque orbita et nigra pupilla, est pretiosius; secundum, subsurdis coloribus, paullo sequius; tertium, orbita et pupilla alba, præcellit oculis orbo (硯譜).

筆硯同事 : *Penicillus et atramentarium simul operantes*, significant amicos mutuo innixos, ut pueritiæ tempore, Han 宣 imperator cum 張彭祖, et Tsin 武 imperator cum 劉弘 fuerunt (初學記).

衣鉢眞傳 : *Vestis scutellaque vere transmissæ*, significant intimam doctrinæ transfusionem, ut cum quintus budhismi patriarcha transmisit sexto, seu 盧行, quod is budhæ calleret artes (傳燈錄).

磨穿鐵硯 : *Fricando perforare ferreum atramentarium*, significat impensam studio operam, qualem 桑維翰 olim dedit, qui hortantibus studio ob ingenii defectum valedicere, valedicam, respondit, cum ferreum hoc atramentarium perforatum fuerit : tunc revera lauream doctoris obtinuit (五代史).

安用毛錐 : *Cui usui penicilli cuspis?* dicit qui, relicto civili, militare aggreditur curriculum, ut olim 宏肇 dixit (五代史).

干將，莫邪 *Ensis masculus, ensis femina*, sunt duo ensis nomina. Cum enim Ou regni vir 干將 cum sua uxore 莫邪, ensis fusionem conficere non possent, injectis in ignem capillis et unguibus, fusio statim confecta fuit (吳越春秋). Scribitur etiam 鏌鋣 vel 鏌鋣.

仁風，便面 : *Benefica aura, munimen faciei*, sunt duo flabelli nomina. Cum enim 謝安, tunc 揚州 præfectus, donasset flabellum præfecto 袁宏 nomine 彥伯, is exclamavit : 卽當奉揚仁風，慰彼黎庶 (晉書). Dicitur vero 便面 in 漢書, et dicitur etiam 屏面.

舴艋，艨艟 : *Parva navis, magna navis*, (隋書 et 南史).

鑿落，參差 : *Argenteum poculum, gemmea syrinx* (美白石詩); syrinx 簫.

金根車 : *Aurea basi currus*, est reginæ currus (輿服志).

菱花鏡 : *Trapæ floris speculum*, est muliebre speculum, 菱花鏡一奩 (趙后外傳).

刻舟求劍 : *Incisa navi quærens ensem*, significat inscitum. In 呂氏春秋 narratur, T'chou hominem, amisso ex navi ense, incidisse locum navis, ad illum postmodum quærendum.

Digitized by Google

膠柱鼓瑟 : *Conglutinato canteriolo pulsans cytharam*, significat ex 淮南子 hominem uni affixum, sicque harmonicos rerum successus impedientem.

斗筲，棟梁 : *Modius et corbis, culmen et trabs*, significant parvæ capacitatis hominem (論語), magni usus virum (杜詩).

鉛刀，强弓 : *Plumbeus culter, fortis arcus*, ille incidere nequit, is dicitur 六石弓, qualem super equum adhibebat 羊侃.

杖以鳩形 : *Baculus usurpatur turturis effigie*, quia hæc gutture non obstruitur : septuagenario igitur hujusmodi baculus datur, ex desiderio ne obstruatur (漢書).

鑰同魚目 : *Clavis refert piscis oculos*, quia hi semper vigilant. Unde 東坡 carmen ait : 魚鑰未收清夜永.

兜鍪，匜羅 *Cassis, poculum* (韓詩 et 李詩). Galea antiquitus ex corio 胄; a T'sin et Han, 鎧 et 鍪 nomina inducta sunt.

匕首，氍毹 *Sica, tapes* : illa, capite in cochlearis formam, in pisce etiam a 專諸 recondi potuit (史記); hic (古樂府), dicitur etiam 氍氀.

鼠鬚筆，風字硯 *Murina barba penicillus* et *venti charactere atramentarium*, celebri calligrapho 王羲之 usui erant : illum accepisse dicitur a 白雲 magistro suo, hoc e rubicundo lapide pedem plus amplum erat (世說 et 硯譜).

鸕鷀杓，鸚鵡杯 : *Phalacrocoracis poculum, psittaci scyphus*, erant famosi Li pé crateres, et nunc generatim pro denominandis scyphis usurpantur (李詩).

綠綺，焦桐 : *Viride sericum, subusta pawlonia*, lyræ sunt nomina. Cum enim Ou cives comburerent pawloniam, 蔡邕 petiit sibi ad lyram conficiendam, cumque subustum frustum esset, hinc 焦尾琴 factum nomen (蔡邕傳); et 唐詩 habet 已托焦桐傳密意. *Viride sericum* autem erat 卓文君 lyræ nomen.

烏號，繁弱 : *Corvus clamans, flexile cornu*, æque sunt arcus nomina. Arcus enim ex maclura fiunt, ad quam convolant corvi; rami facile tunc ponderi cedunt, illisque avolantibus subito subsiliunt, excitantque corvorum clamorem (風俗通). De T'chou rege dictum (孔叢子) 張繁弱之弓, et aliter etiam (上林賦) scribitur, 彎蕃弱 : est vero magnus arcus.

龍涎，鷄舌 : *Draconis saliva, galli lingua*, sunt duæ miri thymiamatis species : illa est lucida et potissima, hæc dicitur etiam 丁子

Digitized by Google

香 (香譜).

鷁首, 鴨頭 : *Ardeæ caput, anatis cervix,* sunt navium nomina. 益州 præfectus construxit magnam cymbam, et ardeæ caput ad proram depinxit (晉史) : de 鴨頭船 facta olim mentio in 吳志.

壽光客 : *Perennis lucis hospes,* dicitur limpidum speculum (白帖) : vocatur etiam 壽光侯, et etiam 金炯.

長明公 : *Prolixi luminis dominus,* dicitur diu non extincta budhistici fani lampas, 長明燈 ideo appellata, cujus flamma ex diuturnitate facta cærulea jam calorem non emittebat (隋唐嘉話).

寶鴨 : *Pretiosa anas,* significat thuribulum (孫魴夜坐詩) 坐久烟銷寶鴨香.

燭奴 : *Candelæ mancipium,* significat candelabrum, ex eo quod T'ang 明 imperatoris frater major 申王 haberet in palatio sculptos pueros candelam tenentes (天寶遺事).

桔槔 : *Currus hydraulicus,* ita appellatus a quodam 鄧析, qui pertransiens vidit quinque 衞 homines, hydria haurientes aquam ad agros irrigandos, et illis efficacius instrumentum proponere voluit (說苑). Alii putant *Kié kao* esse putei machinam seu cylindrum 水杆, currum vero seu 水車 dici 翻車.

襏襫 : *Foliacea vestis,* seu agricolarum impluvia : 首戴茅蒲, 身服襏襫 (管子).

夜可擊, 晝可炊 : *Nocte ad pulsandum, die ad coquendum,* est militaris olla 刁斗 dicta, nunc 鑼鍋 (史記).

雲漢熱, 北風寒 : *Nubium iris calefaciens, septentrionis ventus glacians,* graphicas designat picturas : sub Han enim 桓 imperatore, quidam 劉褒 ita graphice iridem et boream expingebat, ut ad illius conspectum calescere, ad istius vero frigescere se sentirent spectatores (韻府).

猛着祖鞭 : *Acriter urgere Tsou scuticam,* est incitare alios ad conatus edendos : nam 劉琨 nomine 越石, acres edebat conatus, timens ne amicus 祖逖 prior urgeret scuticam (晉書).

幸開湯網 : *Faveas explicare T'ang rete,* est petere peccati veniam : T'cheng t'ang, cum vidisset rete quaquaversum explicatum, retraxit ex tribus partibus, ut eæ tantum feræ inciderent rete, quæ periculosam partem sequerentur (通鑑).

拔幟立幟 : *Avulso vexillo erigere vexillum,* fuit 韓信 in 趙 regem pugnantis stratagema : electis enim bis mille equitibus, jussit pre-

Digitized by Google

henso rubro vexillo fugere, cumque hostis vallum relinqueret ad insequendum, avulsis inde albis vexillis erigere rubra. Sic hostis vallum ingressurus, putavit jam ab Han milite occupatum, factaque confusio et cædes magna (通鑑).

得弓失弓 : *Reperire arcum amisso arcu*, cum æque T'chou homini id esset obventurum, T'chou rex noluit ut amissus arcus quæreretur : at Confucius voluisset potius dici, hominem amississe, hominem inventurum (家語).

佩弦自勉 : *Præcinctus chorda sibi urgendo*, 董安于 suæ naturæ laxitatem ex intentæ chordæ exemplo corrigere volebat (韓非子觀行).

佩韋自寬 : *Præcinctus aluta sibi relaxando*, 西門豹 suæ naturæ contentionem ex mollis alutæ exemplo corrigere volebat (韓非).

墮甑不顧 : *Prolapsam testam neque respexit*, 孟敏 nomine 叔達, patria 鉅鹿; causamque interrogatus, respondit, fracta jam testa, inutile fore respicere (後漢書).

守符而亡 : *Custodito pacto inde periit*, T'chou 昭 regis subnuba, quam rex spatiaturus, in 漸臺 reliquerat, eoque pacto, ut sine tessera advocanti non acquiesceret : Amnis turgent aquæ, rex mittit revocatum, tesseræ oblitus; illa non acquievit, moxque turri proruente submersa fuit (列女傳).

温嶠燃犀 : *Wen k'iao comburens rhinocerotis* cornu, introspexit in 牛渚磯 profundis aquis quæ celabantur monstra; sed noctu somniavit hominem alloquentem, et intra hebdomadam mortuus est (晉史).

秦皇縣鏡 : *T'sin rex appendens speculum* quadratum, introspiciebat cuilibet, qui malum consilium animo foveret, fel turgescere et cor agitari (西京雜記).

車載, 斗量 : *Currus onerare, modio metiri*, significat magnam rei copiam. 孫權 miserat 趙咨 ad 魏文 regem, qui interrogavit tam excellentes homines Ou regnum quot haberet : excellentes, respondit, habere octoginta vel nonaginta, ut se ordinarios habere ad currus onerandos modioque metiendos (吳志).

南金, 東箭 : *Australe aurum, orientales sagittæ*, scilicet 荆揚 aurum, et 會稽 sagittæ, summo pretio habentur (晉書).

傳檄而定 : *Publicata tabula statim tranquillare*, significat hostem facile debellari : 項羽 habet muliebrem humanitatem, dicebat 韓信 suo domino; si potes oppositam tenere viam, regio poterit facile tran-

Digitized by Google

quillari (史記).

迎刃而解 : *Offensa acie statim findi,* significat rem facile peragi, sicut fracta ad aliquot genicula bambusa jam facile finditur (晉書).

36. VESTITUS

元服, 身章 : *Capitis vestis, corporis ornamentum,* dicitur pileus (儀禮), et vestis (撮要).

布衣, 青衿 : *Xylina vestis, cæruleum collare,* significat hominem globulo destitutum (史記), et juvenem baccalaureum (詩經).

簪纓, 黼黻 : *Cnason et offendix, limbatus limus,* nobilium optimatum decus (李詩).

逢掖, 章甫 : *Large manicata, niger pileus,* pauperis litterati ornamentum (禮記).

初冠三加 : *Primum pileato tres impositiones,* nigrâ telâ pilei, pellicei cudonis, passerini pilei (禮記).

命服九錫 : *Insignibus indutorum novem dona,* benemeritis regulis ab imperatore collata; 1. 車馬, 2. 衣服, 3. 樂則, 4. 朱戶, 5. 納陛, 6. 虎賁, 7. 弓矢, 8. 斧鉞, 9. 秬鬯.

葛屨履霜 : *Textilis calceus calcans pruinam,* irridet sordidam avaritiam (詩經).

綠衣黃裏 : *Viridis vestis flavo subsuta,* irridet præposteros ordines (詩經).

綺紈, 藍縷 : *Floridum sericum, cærulus pannus,* significat illud elegantes vestes (文選), hic vilem vestitum (左傳).

襁褓, 弁髦 : *Pueriles fasciæ, pileatus capillus,* adhibentur ad infantem tergori applicandum (漢書), ad pueri ornamentum (左傳).

以冠苴履 : *Cum pileo supplere calceo,* significat confundere nobile et ignobile (漢書).

衣繡夜行 : *Indutis acupictis noctu incedere,* significat nobilitate divitiisque obtentis, non repetere patriam, ad se ostendendum (項籍傳).

狐裘三十年 : *Vulpinus rheno triginta annis,* parsimoniam prædicat sapientis 晏子 (檀弓).

錦障五十里 : *Holosericum tegmen quinquaginta stadiis,* prodigentiam ostendit divitis 石崇. Is nomine 季倫 voluit sic superare æmulum 王君夫, qui cæruleo serico quadraginta stadia straverat (世說).

Digitized by Google

珠履三千 : *Gemmatis calceis ter mille* administri versabantur apud T'chou regni 春申君, qui illos Tchao regni misso pulchros suos ornatus jactanti ostendit (史記).

金釵十二 : *Aureo cnasone duodecim* subnubarum lineæ, alebantur in regii T'ang dynastiæ ministri 牛僧孺 domo (白居易詩).

千金之裘非一狐之腋 : *Mille aureorum rheno non fit unius vulpis axillis,* sub quibus alba est pellis, significat aurea sæcula haud unius hominis sapientia effici (史記).

羅綺之輩非養蠶之人 : *Delicate sericatus homo non est alens bombyces genus* (蠶婦吟), significat cuique habitum esse suum.

重裀叠褥 : *Duplices pulvini cumulataque stragula,* nobilem testantur hominem (宋史 et 晉歌).

裋褐不完 : *Breve lanetum haud integrum,* pauperis est (貨殖傳) : 裋褐, arcta famulorum vestis, dicitur etiam 豎褐.

布被十年 : *Xylinum tegumentum decem annis,* usûs significat parsimoniam. Nam famosus minister 公孫宏 hujusmodi tegumento utebatur, carnisque duplex ferculum non adhibebat (史記); de suo fratre 凝 vero scribit 文中子, carnibus eum non vesci, et xylinum tegumentum 20 annis non mutasse.

鶉衣百結 : *Coturnicum vestis centum nodis,* vestem significat detritam. Nam 子夏, resarciendi vestes impos, scissuras nodis colligabat, quos 荀子 appensis coturnicibus comparat 衣若縣鶉 : rursus 董威輦, invento in Lo yang detrito serico, statim illud in vestem colligavit, dictam ideo 百結衣 (事類賦).

京洛化緇衣 : *Metropoli Lo evadunt nigræ vestes,* cum e tela confectæ nigrescant, ob magnam pulveris copiam in Lo yang a vento excitari solitam (晉陸機詩).

山門留玉帶 : *Fani januâ permansit gemmeum cingulum,* quando 蘇東坡 in Aurei montis fano, facta cum bonzio 佛印 sponsione, nequivit statim propositum dictum explicare : tunc cingulum ad januam appensum fuit.

鷫鸘裘, 白鶴氅 : *Cærulei halcyonis rheno, albæ gruis plumatum,* significant vestes ab eruditis flaminibus usurpatas : 司馬相如 tradito rhenone emit vinum (漢史), et 王恭 indutus plumato apparuit uti genius (世說).

忍辱鎧, 無垢衣 : *Patiens injuriæ cassis, expers sordis ves-*

Digitized by Google

tis, significant budhisticam cappam 袈裟, quæ dicitur etiam 消垢衣 et 離塵服.

三河領袖 : *Tripartiti fluminis ductor*, seu ceteris supereminens, dictus a 崔浩 fuit 裴駿 nomine 龍駒, magna fama celebratus (魏書). 三河 scilicet 河南 et 河東 et 河內.

南州冠冕 : *Australis regionis caput*, seu præeminens, dictus a 司馬徽 nomine 德操 fuit 龐統 nomine 士元, qui junior simplex et rudis videbatur, usquedum ab illo prædicatus, paulatim cœperit inclarere (蜀志).

制衣裳 : *Instituere togam limumque*, juxta novem emblemata, Choen voluit, ad insigniendos virtute præditos (書經).

藏敝袴 : *Recondere detritum subligaculum*, jussit 韓昭侯; mirantibusque administris (通鑑), respondit regem nec unum subrisum donare gratis, a fortiori se subligaculum non daturum sine merito.

衣不重帛 : *Vestibus non duplo sericis*, ferculisque non binis carneis, Tsin 文 regulus brevi correxit regni luxum, ita ut telâ cives induti granis vescerentur (尹文子).

服經三浣 : *Vestem jam ter ablutam*, ostendit administris 文宗 imperator (唐史), parcimoniæ summe studiosus.

衣履不敝，不肯更爲 : *Vestes calceosque nisi detritos, nunquam voluisse permutare*, de Yao imperatore celebrant sinici scriptores (通鑑).

衣不經新，何由得故 : *Vestes nisi immutentur novis, undenam evadent veteres?* dixit uxor viro 桓沖 nolenti induere novas vestes : vir subrisit et acquievit (世說).

兄弟同大被 : *Fratres participantes magnam lodicem*, simul usque dormientes, 姜肱 cum duobus fraterculis 仲海 et 季江 (後漢書).

夫妻泣牛衣 : *Conjuges illacrymantes bovinæ vesti*, 王章 in 長安 studiis vacans, tanta paupertate pressus, ut infirmus pro lodice, matta bobus protegendis destinata cum uxore inter lacrymas operiretur : dein muneribus inclaruit (漢書).

緩帶輕裘 : *Laxato cingulo leviique rhenone*, 羊祜 nomine 叔子, magna fiducia in castris versabatur; lorica exutus et vix plus denis militibus stipatus (晉書).

葛巾野服 : *Textili pileo rusticisque vestibus*, 陶潛 nomine 淵明, libera beataque vita fruebatur (宋書) : is vinum ipso pileo percolabat.

Digitized by Google

37. VICTUS

甘臙，腥膿 : *Dulce fragile, nidorosum putre,* significant dulces sed noxias escas (枚乘七發).

羹藜，哈糗 : *Jurulentum chenopodium, ingestum siccum,* significant pauperes escas (王褒賢臣頌).

珍羞，玉食 : *Pretiosæ dapes, gemmeæ escæ,* significant regios cibos : de illis (李詩), de his (書經).

雲液，香醪 : *Cælestis succus, odorus liquor,* vini sunt nomina : de illo (東坡詩), de altero (韓子蒼詩).

龍團，雀舌 : *Draconis glomer, passeris lingua,* theæ sunt nomina (東坡詩) : ille in crustula densatur (郡志), ista a teneritate appellatur (茶譜).

青州從事 : *T'sing tcheou agens magistratus,* significat optimæ notæ vinum; quia quidam apud 桓温 tributo præpositus, peritus vinorum cognitor, ita appellavit (世說).

平原督郵 : *P'ing yuen præses stationis,* significat infimæ notæ vinum, quod gutture hæret; ita ab eodem homine appellatum (世說).

醴酒不設 : *Dulce vinum non apponi,* significat convivali officio frigescere : nam mulsum toparchæ 穆生 offerri solitum, T'chou rex 戊 jam non apposuit (漢書).

脫粟相留 : *Decorticatis granis alium excipere,* significat modice tractare : sic 晏子, dum esset T'si regni minister, oryzam cortice non gluma exutam comedebat (國語).

竹葉青，眞珠紅 : *Bambusæ folium viride, veri unionis rubor,* significant exquisitum vinum, juxta 杜甫 et 李賀 carmina.

鴨頭綠，鵝兒黃 : *Anatini capitis viride, anserini pulli flavum,* significant odorum temetum, juxta 李白 et 杜甫 carmina. 東坡 canit : 小舟浮鴨綠，大杓瀉鵝黃.

日給三升 : *Quotidie suppeditabantur tres cotilæ,* juxta muneris gradum, insigni vini amatori 王績 e T'ang dynastia, nomine 無功, qui se transnominavit 東皐子; interrogatus quid amaret, bonum vinum, respondit : tunc aucta mensura, vulgoque 斗酒學士 appellatus fuit.

風生七椀 : *Aura oritur ad septimam pateram,* canebat insignis theæ amator 盧仝 e T'ang dynastia, qui se transnominavit 玉川子 : 1ª humectat fauces, 2ª abigit tristitiam solitariæ, 3ª arida viscera tentat,

Digitized by Google

4ª elicit sudorem, 5ª levat ossa, 6ª spiritum ad immortales sublevat, 7ª ad axillas generat puram ad volatum auram (盧仝茶歌).

先春，瑞草 : *Præcedens ver, prospera planta,* appellatur thea juxta 盧仝 et 杜牧 carmina.

白粲，長腰 : *Alba fruges, longo lumbo,* vocatur oryza in 東坡 versibus.

驚雷莢，紫茸香 : *Deterrens tonitrua planta, purpurei germinis fragrantia,* dicitur theæ duplex species; prima pro hospite, secunda pro Budha : pro se est 萱草帶 (類語).

釣詩鈎，掃愁帚 : *Inuncans versus uncinum, everrens curas scopula,* vocatur vinum a 東坡.

太羹元酒 : *Germanum jusculum et primitivum vinum,* est simplex jusculum sine condimentis, et aqua, quæ initio in sacrificiis supplebat vinum (禮記).

塵飯塗羹 : *Pulverea offa et luteum jusculum,* nequeunt explere famem (韓非子).

杜康造酒 : *Tou k'ang fabricavit vinum* (魏武帝歌) : is nomine 仲宇 dicitur sub Hoang ti vixisse.

淮南爲腐 : *Hoai nan fecit fabaceam pultem,* scilicet Hoai nan regis titulo et 廣陵 feudo insignitus 劉安, Han fundatoris nepos, acer alchymiæ studiosus, 淮南子 vulgo appellatus (本草集解).

水梭花 : *Aquatilis radii florem,* dici a bonziis piscem, qui in aquis textorium radium imitatur, asserit Sou tong p'ouo (志林).

鑽籬菜 : *Perforans sepem ferculum,* dicitur gallina (志林).

羔酒呼烏 : *Agno vino clamosisque sonis,* se recreat in fine anni agricola, scribebat 楊惲 ad 孫會宗 (漢書) : incalente enim vino pulsabit textam, suspiciensque cœlum clamabit *ou ou.*

含哺鼓腹 : *Mandens cibum pulsansque ventrem,* senex, quem Yao in via offendit, aurei sæculi prosperitatem ostendit (通鑑).

徒餔啜 : *Tantum comedens et bibens,* significat inutilem comedonem (孟子).

嗟來食 : *Heus veni comedere,* formula est urbanitati contraria : unde, fame in T'si sæviente, cum 黔敖 sic famelicum in via invitasset, ille obliquis oculis aspiciens recusavit, et fame mox periit (檀弓).

饕餮之徒 : *Gulosæ ingluviei homo,* est insatiabilis helluo : sic 三苗 vulgo appellabatur, (左傳).

欲炙之色 : *Appetendi assum species,* salivam ad escarum visum

Digitized by Google

moveri ostendit : sic dum 顧榮 cum collegis epularetur, quidam assum afferens appetere sese ostendit; ille animadvertit et dedit : mox difficultatibus pressus liberatus a quopiam fuit, scilicet ab eo qui assum receperat (晉史).

飽德 : *Satiasti virtute*, dicitur illi qui convivio donavit (詩經).

解酲 : *Solvere crapulam*, est excitare ab ebrietate; ab hac se dixit 劉伶 quinque congiis excitari, qui ab uxore ad vino temperandum cohortatus, coram Spiritibus jusjurandum se præstiturum finxit, obtentoque ad sacrificandum vino iterum se inebriavit (世說).

半菽不飽 : *Dimidius phaseolus non saturat*, significat victus comparandi difficultatem, ut in 漢書 habetur.

每飯不忘 : *Quavis refectione non oblivisci*, significat gratissimam memoriam : sic 文 imperator de 鉅鹿 regione non obliviscebatur, qua Tchao regni sapiens dux 李齊 pugnaverat (史記).

擾兵廚 : *Gravasse militum culinam*, dicitur ad gratias pro convivio agendas, 奉擾兵廚 : sub Tsin enim dynastia 元籍, cum audisset peditum militum armario recondi ducentas vini metretas 斛, eorum præfectum fieri petiit (世說).

設魯酒 : *Apponere Lou vinum*, dicitur ad significandum malum vinum se præparasse, 讒設魯酒 : cum enim T'chou congregasset regulos, Tchao et Lou reguli obtulerunt vinum; Lou vinum erat malum, promus ira exarsit, monuitque regem, qui ex errore putans esse Tchao peccatum, hujus metropolim obsedit (莊子).

白飯青芻 : *Alba oryza et viride fenum*, significat equarium equumque opipare tractari (杜詩).

炊金饌玉 : *Coctum aurum conditæque gemmæ*, significat hospitem splendide tractari (駱賓王).

抹月批風 : *Fricare lunam et percutere ventum*, id tantum potest pauper ad hospitem exhilarandum (東坡詩).

敲冰煮茗 : *Frangere glaciem et coquere theam*, est invitare hospitem hiemali tempore (六帖).

宰肉甚均 : *Secuisse carnes admodum æqualiter*, laudatus fuerat Han fundatoris sequax et minister 陳平; is tunc suspirans ait : si ego imperium haberem regendum, etiam ita regerem (通鑑).

轑羹示盡 : *Fodicans jusculum indicavit exhaustum*, Han 高祖 adhuc junioris vidua major fratria, apud quam ille sæpe cum amicis divertebat : frequentiam hæc fastidiens, cochleari ollæ fundum trivit ad sonum edendum, exhausti jusculi indicium (轑羹釜, 戛羹釜); quo

Digitized by Google

audito, hospites abierunt. Kao tsou dein creavit illius filium 龔頡侯 (漢紀).

爲吏部而盜酒 : *Addictus magistratuum tribunali etiam furans vinum,* 畢卓, dedecoris notam assistentis muneri inussit : is enim quotiescumque vicinæ familiæ vinum conficerent, noctu furtim bibebat, ut ebrius prope cupam jacens inveniretur (晉書).

愛士卒而投醪 : *Gratificaturus militi projiciens temeti* corbem in fluvium, ut sic omnes tam modicæ ejus quantitati bibentes aquam quodammodo participarent, egregius dux, militis animum mire sibi conciliavit (黃石公記) : idem præstitit Yué regni rex, ut militem ad delendum Ou præpararet (呂氏春秋).

懲羹吹齏 : *Indignatus jusculum sufflare salgama,* significat a præcedentibus captus cavere subsequentibus, sicut qui fervente jusculo adustus sufflat etiam frigidis escis (唐傳).

酒囊飯袋 : *Vini saccus oryzæque pera,* dicitur a studio alienus escis tantum intentus : sic vulgus appellabat 馬 quemdam cognominatum, prodigentiæ et luxui deditum, sanctorum vero doctrinæ incuriosum (荆湖近事).

漱石枕流 : *Ablui lapillis et recumbere fluento,* dicitur de delitescente litterato : cum enim 孫子荆 juventutis tempore delitescere cogitans, ad 王武子 de necessitate os abluendi ad fluentum et super lapide recumbendi dissereret, ex errore phrasim invertit, erroremque carpenti respondit, os abluendum lapillis ad poliendos dentes, et recumbendum fluento ad abluendam aurem (世說).

藉糟枕麴 : *Jacere flocibus et recumbere fermento,* dicitur de homine vino sepulto (劉伶酒德頌).

酒池肉林 : *Vini piscinam et carnium sylvam,* a tyrannis 桀 et 紂 instructam fuisse, dicebat in suis 六韜 T'ai Dux, 積糟爲阜, 以酒爲池, 脯肉爲山林.

斷齏畫粥 : *Rumpens oluscula et definiens pulticulam,* Song dynastiæ 范仲淹 nomine 希文 scilicet; qui antequam litterarias palmas tulisset, tanta paupertate premebatur, ut facta ex una oryzæ cotyla pulticula, post noctem jam coagulatam in quatuor partes cultro divideret, unam singulis mane et vespere refectionibus partem : tum fracta salsa oluscula mandebat (舊注).

38. PRETIOSA

精英洩爲寶 : *Subtiliores humores stillantur in gemmas;*

Digitized by Google

石韞玉而山輝(文選).

瑞氣結爲珍: *Puriores vapores concrescunt in uniones;* 水懷珠而川媚(文選).

玉庇嘉穀,珠禦火災: *Gemmæ protegunt bonas fruges, unionesque impediunt incendii calamitatem*, ait 國語, quatenus gemmæ adhibentur sacrificiis, et uniones purioribus lymphis componuntur.

魚目混珠,碔砆亂玉: *Piscis oculus confundit unionem, venosusque lapillus confundit gemmam;* balenæ oculus dicitur carbunculo similis (廣州記), et ruber albis venis lapillus dicitur similis gemmæ (戰國策).

金生麗水,銀出朱提: *Aurum gignitur Li aquis, argentum producitur Tchou che districtu:* Li fluvius in 荆南 regione (韓非子), Tchou che sub 捷爲 præfectura (漢書).

夏有瑤臺,殷有瓊室: *Hia habebat gemmeam turrim, Yn habebat marmoreas ædes,* 夏桀 et 殷紂 scilicet (張衡東京賦).

孔方,家兄: *Foramine quadrato, domesticus frater*, æque sunt teruncii nomina. Nam sub Tsin dynastia 魯褒, dolens sæculi vilem cupiditatem, composuit 錢神論, ibique de teruncio ait: 親之如兄, 字曰孔方.

青蚨,鵝眼: *Cæruleus dytiscus, anseris oculus*, æque sunt teruncii nomina. 青蚨 est veluti magna cicada, eo instinctu, ut mater abductum filium usque sequatur: unde utriusque sanguine inunctis teruncii, ii e foro reverti finguntur, atque 還錢 exinde 青蚨 appellantur (搜神記). Cum privati teruncii excudi cœperunt, mille vix tres pollices extendebantur, appellatique sunt 鵝眼錢(宋畧).

明月夜光之珠: *Claræ lunæ et nocturni fulgoris bacca*, æque carbunculum significat; illam e mari prodire ait 南越志, istam e T'sin regno oriri ait 魏畧.

璠瑜琬琰之玉: *Venosi achates et sceptri topaziaci gemmæ*, sunt valde prætiosæ; illam in regno Lou potissimam valde mirabatur Confucius (逸論語), istas distinguit 書經.

燕石爲玉什襲而藏: *Yen lapidem ducens gemmam, sibi collegit atque recondidit*, quidam Song regni rudis; quidam Tcheou hospes vidit et risit: at alter adhuc servavit diligentius (後漢書).

璞玉爲石兩刖其足: *Rudi gemma existimata lapide, bini præciderunt hominis pedem*, bini T'chou reges, T'chou civis 卞

Digitized by Google

和 pedes, qui rudi gemma oblata regem illusisse existimatus fuit; tandem sub tertio rege lapide fracto, pulchra gemma prodiit (韓非子).

珠光照十二乘 : *Gemma splendore illuminans duodecim quadrigas*, pertinebat ad 魏惠 regem, et habebat diametrum unius pollicis (史記).

璧價重十五城 : *Gemma pretio valens quindecim urbes*, fuit illa, quam 和 familia dedit 趙惠 regi, et ad quam obtinendam 秦昭 rex obtulit quindecim urbes (史記).

泣淚成珠 : *Emissæ lacrymæ fiunt gemmæ*, cum *sirenius homo* plorare fingitur : is, 鮫人, in aquis velut sirenes vivens, olim apud quemdam hospitatus, in discessu petiit vas, quod lacrymis in gemmas conversis replevit, et sic gratias domino egit (博物志).

削玉爲楮 : *Corrasam gemmam fieri papyri folium*, post tres annos, apud Song homines fingebatur (列子).

賢乃國寶，儒爲席珍 : *Sapiens est regni thesaurus, litteratus est mensæ gemma* (禮記).

束帛加璧，懷瑾握瑜 : *Colligens serica addensque gemmas, recondens gemmas tenensque baccas*, significant honorifice invitantem litteratos, ut Han 武 imperator invitavit octogenarium 申公 (史記), et vera doctrina plenum litteratum, ut piscator vocavit Kiué yuen (楚辭).

雍伯種玉 : *Yong pé plantans gemmas*, seu lapillos in gemmas convertendos, in agro olim polygono tinctorio consito, sic obtinuit egregiam uxorem (酈道元水經注).

太公釣璜 : *T'ai Dux prædatus gemmam*, seu semicircularem tesseram, qua cælatum visebatur 姬受命，呂佐之, obvium habuit Wen regem ad 磻溪 aquas (尙書中侯).

剖腹藏珠 : *Aperto ventre condidit gemmam*, occidentalis regionis 賈胡, gemmam sic plusquam vitam amans, dixit 太宗 imperator ad ministros; si luxus licentiæque amore corruet imperium, num non æque nos ridendi (唐史)?

纏頭用錦 : *Circumligare caput e serico* solebant antiqui in choreis; unde (杜甫卽事詩) habetur : 笑時花近眼，舞罷錦纏頭.

合浦還珠 : *Ho p'ou redire uniones*, fecit 孟嘗 nomine 伯周 præfecti integritas : dum enim eo loco uniones gignerentur, quos populus cum oryza immutabat, factum ut, avaritia sordescentibus præfectis, uniones alio abirent; sed novo præfecto lucri amorem abigente, uniones iterum ad-

Digitized by Google

venerunt (後漢書).

秦庭完璧 : *T'sin regiam reddere gemmam* fecit 藺相如, cum vidit Tchao regem non habere standi promissis voluntatem (史記).

釵作燕飛 : *Cnasonem fieri hirundinem avolantem*, fuit Han regiæ portentum : cum enim 武 imperator excitasset *Advocandi immortales* contignationem, gemmeus cnaso ibi fuit inventus; sub 昭 imperatore aulicus quidam ei inhians, aperuit capsulam, et en alba hirundo in cœlum avolavit (漢史).

錢成蝶舞 : *Nummos evasisse papiliones tripudiantes*, fuit T'ang ærarii prodigium : sub 穆宗 imperatore enim, hiantibus regiæ floribus, papilionum agmen super eos convolavit; imperator jussit capere, et en capti sunt aurei ærarii nummi (唐史).

多錢神通 : *Auctis nummis Spiritus intersunt*, et si tractabo causam, erit calamitas, inquit 張延賞 e T'ang dynastia : is causam jamdiu quiescentem urgere volens, invenit super abaco schedulam, quæ promittebat ad supersedendum triginta mille teruncios : iratus, magis urgebat, cum schedula promisit quinquaginta millia : rursus iratus instabat, cum schedula promisit centum millia : tunc Spiritus certe rei participes censuit, et ab urgendo cessavit (張固幽閒鼓吹).

營財鬼笑 : *Molienti lucra dæmon irridet.* Dum 劉伯龍 ex decem unum lucrari moliretur, dæmon ad latus plaudens manibus altos edebat cachinnos; tum ille : paupertas fatum est, statimque desiit (南史).

拋磚引玉 : *Projecto laterculo reducere gemmam*, significat ex parvo referre magnum (談徵).

買櫝還珠 : *Empto armariolo reddere gemmas*, significat non cognoscere rei pretium, et ob vile amittere pretiosum : cum enim T'chou homo vendens gemmas, armariolum effecisset gemmis aspersum, Tcheng homo emit armariolum et reddidit gemmas (韓非子).

玉石俱焚 : *Gemmas lapidesque simul comburi*, significat bonos malosque eodem involvere damno (書經).

錙銖必算 : *Sicilicum scrupulumque omnino supputare*, significat sordidam usuram nunquam explebilem (顏氏家訓).

人嫌銅臭 : *Vulgus stomachatur nummorum fœtorem*, respondit prudens 鈞 suo patri 崔烈, qui quingentis nummorum myriadibus ab orientalis Han 桓 imperatore emerat institutionis præfecturam, filiumque de vulgi sermone interrogabat (後漢書).

嫂畏多金 : *Fratria reveretur copiam auri*, adeoque ad primum

Digitized by Google

tis, significant budhisticam cappam 袈裟, quæ dicitur etiam 消垢衣 et 離塵服.

三河領袖 : *Tripartiti fluminis ductor*, seu ceteris supereminens, dictus a 崔浩 fuit 裴駿 nomine 龍駒, magna fama celebratus (魏書). 三河 scilicet 河南 et 河東 et 河內.

南州冠冕 : *Australis regionis caput*, seu præeminens, dictus a 司馬徽 nomine 德操 fuit 龐統 nomine 士元, qui junior simplex et rudis videbatur, usquedum ab illo prædicatus, paulatim cœperit inclarere (蜀志).

制衣裳 : *Instituere togam limumque*, juxta novem emblemata, Choen voluit, ad insigniendos virtute præditos (書經).

藏敝袴 : *Recondere detritum subligaculum*, jussit 韓昭侯; mirantibusque administris (通鑑), respondit regem nec unum subrisum donare gratis, a fortiori se subligaculum non daturum sine merito.

衣不重帛 : *Vestibus non duplo sericis*, ferculisque non binis carneis, Tsin 文 regulus brevi correxit regni luxum, ita ut telâ cives induti granis vescerentur (尹文子).

服經三浣 : *Vestem jam ter ablutam*, ostendit administris 文宗 imperator (唐史), parcimoniæ summe studiosus.

衣履不敝，不肯更爲 : *Vestes calceosque nisi detritos, nunquam voluisse permutare*, de Yao imperatore celebrant sinici scriptores (通鑑).

衣不經新，何由得故 : *Vestes nisi immutentur novis, undenam evadent veteres?* dixit uxor viro 桓沖 nolenti induere novas vestes : vir subrisit et acquievit (世說).

兄弟同大被 : *Fratres participantes magnam lodicem*, simul usque dormientes, 姜肱 cum duobus fraterculis 仲海 et 季江 (後漢書).

夫妻泣牛衣 : *Conjuges illacrymantes bovinæ vesti*, 王章 in 長安 studiis vacans, tanta paupertate pressus, ut infirmus pro lodice, matta bobus protegendis destinata cum uxore inter lacrymas operiretur : dein muneribus inclaruit (漢書).

緩帶輕裘 : *Laxato cingulo levique rhenone*, 羊祜 nomine 叔子, magna fiducia in castris versabatur; lorica exutus et vix plus denis militibus stipatus (晉書).

葛巾野服 : *Textili pileo rusticisque vestibus*, 陶潛 nomine 淵明, libera beataque vita fruebatur (宋書) : is vinum ipso pileo percolabat.

Digitized by Google

37. VICTUS

甘膩，腥膿 : *Dulce fragile, nidorosum putre,* significant dulces sed noxias escas (枚乘七發).

羹藜，哈糗 : *Jurulentum chenopodium, ingestum siccum,* significant pauperes escas (王褒賢臣頌).

珍羞，玉食 : *Pretiosæ dapes, gemmeæ escæ,* significant regios cibos : de illis (李詩), de his (書經).

雲液，香醪 : *Cælestis succus, odorus liquor,* vini sunt nomina : de illo (東坡詩), de altero (韓子蒼詩).

龍團，雀舌 : *Draconis glomer, passeris lingua,* theæ sunt nomina (東坡詩) : ille in crustula densatur (郡志), ista a teneritate appellatur (茶譜).

青州從事 : *T'sing tcheou agens magistratus,* significat optimæ notæ vinum; quia quidam apud 桓温 tributo præpositus, peritus vinorum cognitor, ita appellavit (世說).

平原督郵 : *P'ing yuen præses stationis,* significat infimæ notæ vinum, quod gutture hæret; ita ab eodem homine appellatum (世說).

醴酒不設 : *Dulce vinum non apponi,* significat convivali officio frigescere : nam mulsum toparchæ 穆生 offerri solitum, T'chou rex 戊 jam non apposuit (漢書).

脫粟相留 : *Decorticatis granis alium excipere,* significat modice tractare : sic 晏子, dum esset T'si regni minister, oryzam cortice non gluma exutam comedebat (國語).

竹葉青，眞珠紅 : *Bambusæ folium viride, veri unionis rubor,* significant exquisitum vinum, juxta 杜甫 et 李賀 carmina.

鴨頭綠，鵝兒黃 : *Anatini capitis viride, anserini pulli flavum,* significant odorum temetum, juxta 李白 et 杜甫 carmina. 東坡 canit : 小舟浮鴨綠，大杓瀉鵝黃.

日給三升 : *Quotidie suppeditabantur tres cotilæ,* juxta muneris gradum, insigni vini amatori 王績 e T'ang dynastia, nomine 無功, qui se transnominavit 東皐子; interrogatus quid amaret, bonum vinum, respondit : tunc aucta mensura, vulgoque 斗酒學士 appellatus fuit.

風生七椀 : *Aura oritur ad septimam pateram,* canebat insignis theæ amator 盧仝 e T'ang dynastia, qui se transnominavit 玉川子 : 1ª humectat fauces, 2ª abigit tristitiam solitariæ, 3ª arida viscera tentat,

Digitized by Google

4ª elicit sudorem, 5ª levat ossa, 6ª spiritum ad immortales sublevat, 7ª ad axillas generat puram ad volatum auram (盧仝茶歌).

先春，瑞草 : *Præcedens ver, prospera planta,* appellatur thea juxta 盧仝 et 杜牧 carmina.

白粲，長腰 : *Alba fruges, longo lumbo,* vocatur oryza in 東坡 versibus.

驚雷莢，紫茸香 : *Deterrens tonitrua planta, purpurei germinis fragrantia,* dicitur theæ duplex species; prima pro hospite, secunda pro Budha : pro se est 萱草帶 (類語).

釣詩鈎，掃愁帚 : *Inuncans versus uncinum, everrens curas scopula,* vocatur vinum a 東坡.

太羹元酒 : *Germanum jusculum et primitivum vinum,* est simplex jusculum sine condimentis, et aqua, quæ initio in sacrificiis supplebat vinum (禮記).

塵飯塗羹 : *Pulverea offa et luteum jusculum,* nequeunt explere famem (韓非子).

杜康造酒 : *Tou k'ang fabricavit vinum* (魏武帝歌) : is nomine 仲寧 dicitur sub Hoang ti vixisse.

淮南爲腐 : *Hoai nan fecit fabaceam pultem,* scilicet Hoai nan regis titulo et 廣陵 feudo insignitus 劉安, Han fundatoris nepos, acer alchymiæ studiosus, 淮南子 vulgo appellatus (本草集解).

水梭花 : *Aquatilis radii florem,* dici a bonziis piscem, qui in aquis textorium radium imitatur, asserit Sou tong p'ouo (志林).

鑽籬菜 : *Perforans sepem ferculum,* dicitur gallina (志林).

羔酒呼烏 : *Agno vino clamosisque sonis,* se recreat in fine anni agricola, scribebat 楊惲 ad 孫會宗 (漢書) : incalente enim vino pulsabit textam, suspiciensque cœlum clamabit *ou ou.*

含哺鼓腹 : *Mandens cibum pulsansque ventrem,* senex, quem Yao in via offendit, aurei sæculi prosperitatem ostendit (通鑑).

徒餔啜 : *Tantum comedens et bibens,* significat inutilem comedonem (孟子).

嗟來食 : *Heus veni comedere,* formula est urbanitati contraria : unde, fame in T'si sæviente, cum 黔敖 sic famelicum in via invitasset, ille obliquis oculis aspiciens recusavit, et fame mox periit (檀弓).

饕餮之徒 : *Gulosæ ingluviei homo,* est insatiabilis helluo : sic 三苗 vulgo appellabatur, (左傳).

欲炙之色 : *Appetendi assum species,* salivam ad escarum visum

Digitized by Google

moveri ostendit : sic dum 顧榮 cum collegis epularetur, quidam assum afferens appetere sese ostendit; ille animadvertit et dedit : mox difficultatibus pressus liberatus a quopiam fuit, scilicet ab eo qui assum receperat (晉史).

飽德 : *Satiasti virtute*, dicitur illi qui convivio donavit (詩經).

解酲 : *Solvere crapulam*, est excitare ab ebrietate; ab hac se dixit 劉伶 quinque congiis excitari, qui ab uxore ad vino temperandum cohortatus, coram Spiritibus jusjurandum se præstiturum finxit, obtentoque ad sacrificandum vino iterum se inebriavit (世說).

半菽不飽 : *Dimidius phaseolus non saturat*, significat victus comparandi difficultatem, ut in 漢書 habetur.

每飯不忘 : *Quavis refectione non oblivisci*, significat gratissimam memoriam : sic 文 imperator de 鉅鹿 regione non obliviscebatur, qua Tchao regni sapiens dux 李齊 pugnaverat (史記).

擾兵廚 : *Gravasse militum culinam*, dicitur ad gratias pro convivio agendas, 奉擾兵廚 : sub Tsin enim dynastia 元籍, cum audisset peditum militum armario recondi ducentas vini metretas 斛, eorum præfectum fieri petiit (世說).

設魯酒 : *Apponere Lou vinum*, dicitur ad significandum malum vinum se præparasse, 讒設魯酒 : cum enim T'chou congregasset regulos, Tchao et Lou reguli obtulerunt vinum; Lou vinum erat malum, promus ira exarsit, monuitque regem, qui ex errore putans esse Tchao peccatum, hujus metropolim obsedit (莊子).

白飯青芻 : *Alba oryza et viride fenum*, significat equarium equumque opipare tractari (杜詩).

炊金饌玉 : *Coctum aurum conditæque gemmæ*, significat hospitem splendide tractari (駱賓王).

抹月批風 : *Fricare lunam et percutere ventum*, id tantum potest pauper ad hospitem exhilarandum (東坡詩).

敲冰煮茗 : *Frangere glaciem et coquere theam*, est invitare hospitem hiemali tempore (六帖).

宰肉甚均 : *Secuisse carnes admodum æqualiter*, laudatus fuerat Han fundatoris sequax et minister 陳平; is tunc suspirans ait : si ego imperium haberem regendum, etiam ita regerem (通鑑).

轑羹示盡 : *Fodicans jusculum indicavit exhaustum*, Han 高祖 adhuc junioris vidua major fratria, apud quam ille sæpe cum amicis divertebat : frequentiam hæc fastidiens, cochleari ollæ fundum trivit ad sonum edendum, exhausti jusculi indicium (轑羹釜, 戛羹釜); quo

Digitized by Google

audito, hospites abierunt. Kao tsou dein creavit illius filium 夔頡侯 (漢紀).

爲吏部而盜酒 : *Addictus magistratuum tribunali etiam furans vinum,* 畢卓, dedecoris notam assistentis muneri inussit : is enim quotiescumque vicinæ familiæ vinum conficerent, noctu furtim bibebat, ut ebrius prope cupam jacens inveniretur (晉書).

愛士卒而投醪 : *Gratificaturus militi projiciens temeti* corbem in fluvium, ut sic omnes tam modicæ ejus quantitati bibentes aquam quodammodo participarent, egregius dux, militis animum mire sibi conciliavit (黃石公記) : idem præstitit Yué regni rex, ut militem ad delendum Ou præpararet (呂氏春秋).

懲羹吹齏 : *Indignatus jusculum sufflare salgama,* significat a præcedentibus captus cavere subsequentibus, sicut qui fervente jusculo adustus sufflat etiam frigidis escis (唐傳).

酒囊飯袋 : *Vini saccus oryzæque pera,* dicitur a studio alienus escis tantum intentus : sic vulgus appellabat 馬 quemdam cognominatum, prodigentiæ et luxui deditum, sanctorum vero doctrinæ incuriosum (荆湖近事).

漱石枕流 : *Ablui lapillis et recumbere fluento,* dicitur de delitescente litterato : cum enim 孫子荆 juventutis tempore delitescere cogitans, ad 王武子 de necessitate os abluendi ad fluentum et super lapide recumbendi dissereret, ex errore phrasim invertit, erroremque carpenti respondit, os abluendum lapillis ad poliendos dentes, et recumbendum fluento ad abluendam aurem (世說).

藉糟枕麴 : *Jacere flocibus et recumbere fermento,* dicitur de homine vino sepulto (劉伶酒德頌).

酒池肉林 : *Vini piscinam et carnium sylvam,* a tyrannis 桀 et 紂 instructam fuisse, dicebat in suis 六韜 T'ai Dux, 積糟爲阜, 以酒爲池, 脯肉爲山林.

斷齏畫粥 : *Rumpens oluscula et definiens pulticulam,* Song dynastiæ 范仲淹 nomine 希文 scilicet; qui antequam litterarias palmas tulisset, tanta paupertate premebatur, ut facta ex una oryzæ cotyla pulticula, post noctem jam coagulatam in quatuor partes cultro divideret, unam singulis mane et vespere refectionibus partem : tum fracta salsa oluscula mandebat (舊注).

38. PRETIOSA

精英洩爲寶 : *Subtiliores humores stillantur in gemmas;*

Digitized by Google

石韞玉而山輝(文選).

瑞氣結爲珍: *Puriores vapores concrescunt in uniones;* 水懷珠而川媚(文選).

玉庇嘉穀,珠禦火災: *Gemmæ protegunt bonas fruges, unionesque impediunt incendii calamitatem*, ait 國語, quatenus gemmæ adhibentur sacrificiis, et uniones purioribus lymphis componuntur.

魚目混珠,碔砆亂玉: *Piscis oculus confundit unionem, venosusque lapillus confundit gemmam;* balenæ oculus dicitur carbunculo similis (廣州記), et ruber albis venis lapillus dicitur similis gemmæ (戰國策).

金生麗水,銀出朱提: *Aurum gignitur Li aquis, argentum producitur Tchou che districtu:* Li fluvius in 荆南 regione (韓非子), Tchou che sub 捷爲 præfectura (漢書).

夏有瑤臺,殷有瓊室: *Hia habebat gemmeam turrim, Yn habebat marmoreas ædes,* 夏桀 et 殷紂 scilicet (張衡東京賦).

孔方,家兄: *Foramine quadrato, domesticus frater,* æque sunt teruncii nomina. Nam sub Tsin dynastia 魯褒, dolens sæculi vilem cupiditatem, composuit 錢神論, ibique de teruncio ait: 親之如兄, 字曰孔方.

青蚨,鵝眼: *Cæruleus dytiscus, anseris oculus,* æque sunt teruncii nomina. 青蚨 est veluti magna cicada, eo instinctu, ut mater abductum filium usque sequatur: unde utriusque sanguine inunctis teruncii, ii e foro reverti finguntur, atque 還錢 exinde 青蚨 appellantur (搜神記). Cum privati teruncii excudi cœperunt, mille vix tres pollices extendebantur, appellatique sunt 鵝眼錢(宋畧).

明月夜光之珠: *Claræ lunæ et nocturni fulgoris bacca,* æque carbunculum significat; illam e mari prodire ait 南越志, istam e T'sin regno oriri ait 魏畧.

璠璵琬琰之玉: *Venosi achates et sceptri topaziaci gemmæ,* sunt valde prætiosæ; illam in regno Lou potissimam valde mirabatur Confucius (逸論語), istas distinguit 書經.

燕石爲玉什襲而藏: *Yen lapidem ducens gemmam, sibi collegit atque recondidit,* quidam Song regni rudis; quidam Tcheou hospes vidit et risit: at alter adhuc servavit diligentius (後漢書).

璞玉爲石兩刖其足: *Rudi gemma existimata lapide, bini præciderunt hominis pedem,* bini T'chou reges, T'chou civis 卞

Digitized by Google

和 pedes, qui rudi gemma oblata regem illusisse existimatus fuit; tandem sub tertio rege lapide fracto, pulchra gemma prodiit (韓非子).

珠光照十二乘 : *Gemma splendore illuminans duodecim quadrigas*, pertinebat ad 魏惠 regem, et habebat diametrum unius pollicis (史記).

璧價重十五城 : *Gemma pretio valens quindecim urbes*, fuit illa, quam 和 familia dedit 趙惠 regi, et ad quam obtinendam 秦昭 rex obtulit quindecim urbes (史記).

泣淚成珠 : *Emissæ lacrymæ fiunt gemmæ*, cum *sirenius homo* plorare fingitur : is, 鮫人, in aquis velut sirenes vivens, olim apud quemdam hospitatus, in discessu petiit vas, quod lacrymis in gemmas conversis replevit, et sic gratias domino egit (博物志).

削玉爲楮 : *Corrasam gemmam fieri papyri folium*, post tres annos, apud Song homines fingebatur (列子).

賢乃國寶，儒爲席珍 : *Sapiens est regni thesaurus, litteratus est mensæ gemma* (禮記).

束帛加璧，懷瑾握瑜 : *Colligens serica addensque gemmas, recondens gemmas tenensque baccas*, significant honorifice invitantem litteratos, ut Han 武 imperator invitavit octogenarium 申公 (史記), et vera doctrina plenum litteratum, ut piscator vocavit Kiué yuen (楚辭).

雍伯種玉 : *Yong pé plantans gemmas*, seu lapillos in gemmas convertendos, in agro olim polygono tinctorio consito, sic obtinuit egregiam uxorem (酈道元水經注).

太公釣璜 : *T'ai Dux prædatus gemmam*, seu semicircularem tesseram, qua cælatum visebatur 姬受命，呂佐之, obvium habuit Wen regem ad 磻溪 aquas (尙書中侯).

剖腹藏珠 : *Aperto ventre condidit gemmam*, occidentalis regionis 賈胡, gemmam sic plusquam vitam amans, dixit 太宗 imperator ad ministros; si luxus licentiæque amore corruet imperium, num non æque nos ridendi (唐史)?

纏頭用錦 : *Circumligare caput e serico* solebant antiqui in choreis; unde (杜甫卽事詩) habetur : 笑時花近眼，舞罷錦纏頭.

合浦還珠 : *Ho p'ou redire uniones*, fecit 孟嘗 nomine 伯周 præfecti integritas : dum enim eo loco uniones gignerentur, quos populus cum oryza immutabat, factum ut, avaritia sordescentibus præfectis, uniones alio abirent; sed novo præfecto lucri amorem abigente, uniones iterum ad-

Digitized by Google

venerunt (後漢書).

秦庭完璧 : *T'sin regiam reddere gemmam* fecit 藺相如, cum vidit Tchao regem non habere standi promissis voluntatem (史記).

釵作燕飛 : *Cnasonem fieri hirundinem avolantem*, fuit Han regiæ portentum : cum enim 武 imperator excitasset *Advocandi immortales* contignationem, gemmeus cnaso ibi fuit inventus; sub 昭 imperatore aulicus quidam ei inhians, aperuit capsulam, et en alba hirundo in cœlum avolavit (漢史).

錢成蝶舞 : *Nummos evasisse papiliones tripudiantes*, fuit T'ang ærarii prodigium : sub 穆宗 imperatore enim, hiantibus regiæ floribus, papilionum agmen super eos convolavit; imperator jussit capere, et en capti sunt aurei ærarii nummi (唐史).

多錢神通 : *Auctis nummis Spiritus intersunt*, et si tractabo causam, erit calamitas, inquit 張延賞 e T'ang dynastia : is causam jamdiu quiescentem urgere volens, invenit super abaco schedulam, quæ promittebat ad supersedendum triginta mille teruncios : iratus, magis urgebat, cum schedula promisit quinquaginta millia : rursus iratus instabat, cum schedula promisit centum millia : tunc Spiritus certe rei participes censuit, et ab urgendo cessavit (張固幽閒鼓吹).

營財鬼笑 : *Molienti lucra dæmon irridet*. Dum 劉伯龍 ex decem unum lucrari moliretur, dæmon ad latus plaudens manibus altos edebat cachinnos; tum ille : paupertas fatum est, statimque desiit (南史).

拋磚引玉 : *Projecto laterculo reducere gemmam*, significat ex parvo referre magnum (談徵).

買櫝還珠 : *Empto armariolo reddere gemmas*, significat non cognoscere rei pretium, et ob vile amittere pretiosum : cum enim T'chou homo vendens gemmas, armariolum effecisset gemmis aspersum, Tcheng homo emit armariolum et reddidit gemmas (韓非子).

玉石俱焚 : *Gemmas lapidesque simul comburi*, significat bonos malosque eodem involvere damno (書經).

錙銖必算 : *Sicilicum scrupulumque omnino supputare*, significat sordidam usuram nunquam explebilem (顏氏家訓).

人嫌銅臭 : *Vulgus stomachatur nummorum fœtorem*, respondit prudens 鈞 suo patri 崔烈, qui quingentis nummorum myriadibus ab orientalis Han 桓 imperatore emerat institutionis præfecturam, filiumque de vulgi sermone interrogabat (後漢書).

嫂畏多金 : *Fratria reveretur copiam auri*, adeoque ad primum

Digitized by Google

蘇秦 ingressum nec coquinare voluerat, ad secundum vero reptabunda in conspectum accessit (史記).

雨錢助葬 : *Pluit nummis juvandæ sepulturæ* patris, cum pius 熊袞 lacrymabundus ad cœlum clamavit : sic enim obtinuit centum mille teruncios (錢賦).

雨金濟貧 : *Pluit auro sublevando pauperi*, 翁仲儒 scilicet, sub Han 渭川 immoranti : pluit autem in ejus domo decem auri massulis, ita ut cum regulis jam opulentiâ concertaret (述異記).

養廉却金 : *Fovens integritatem recusavit aurum*, 楊震 sub Han dynastia; quem ad 東萊 præfecturam euntem, 王密 in 昌邑 gubernatorem olim ab ipso promotus, invisit et decem auri libris donare contendit, quod nox esset et nemo sciret. Qui neminem scire dicis? tum ille; cœlum scit, spiritus sciunt, tu scis, et ego scio.

懲貪賜絹 : *Castigandæ cupiditati donavit serici* plura volumina, T'ang 太宗 imperator, cuidam cognomine 長孫 nomine 順德 magistratui, qui sericum munusculum ab aliquo acceperat, ut sic verecundaretur (舊唐書).

牀頭金盡壯士無顏 : *Lecti capite auro deficiente, honesto litterato excidit vultus* (張籍詩).

囊內錢空阮郎羞澀 : *Peræ sinu nummis vacuo, Yuen dominus rubore suffunditur* (杜詩) : quidam 阮孚 in pera unum teruncium habens per 會稽 obambulabat, veritus ne, interroganti ait, vacua pera verecundaretur.

39. VEGETALIA

如茨如梁 : *Ut tectum ut pons*, significat abundantem altamque messem (詩經).

惟夭惟喬 : *Sunt adultæ suntque altæ*, significat plantarum luxuriem (書經).

花之君子 : *Florum sapiens*, dicitur nelumbium speciosum a Song dynastiæ 周茂叔 (愛蓮說).

花中神仙 : *Florum immortalis*, dicitur cydonia japonica et pyrus spectabilis 海棠 (花本錄).

國色天香 : *Regni formositas cœlique fragrantia*, dicitur pœonia meutan (李正封詩).

冰肌玉骨 : *Nivea caro gemmeumque ossiculum*, dicitur pruni Mume bacca (蘇軾梅花詞).

Digitized by Google

王者之香 : *Regnantium fragrantiam*, vocavit orchideam Confucius, ut in 琴操 habetur, cum ex Wei rediens Lou solitariam vidit orchideam, et ad neglectos sapientes suspirans exclamavit : 夫蘭當爲王者香，今之獨茂，與衆草爲伍.

隱逸之趣 : *Delitescentium propositum*, attribuitur pyrethro chinensi, ideo 隱逸之士 dicto, quod ad florum calcem se contineat.

六君子 : *Senipes sapiens*, dicitur bambusa juxta Carminum odam 洪奧; unde 東坡 carmen ait : 惟有長身六君子.

五大夫 : *Quinarius toparcha*, dicitur pinus, eo quod T'sin 始 imperator super T'ai monte a furente imbre perculsus sub pinum confugerit, indeque illam eo titulo insigniverit (史記).

萱草忘憂 : *Hemerocallis fulva obliterans angores*, dicitur 忘憂草; dicitur etiam 宜男花 (博物志).

屈軼指佞 : Opprimens excedentes *indicabat adulatores*, sub Hoang ti tempore, cujus atrio hæc mira herba 屈軼 exorta fingitur, dicta etiam 指佞草 (博物志).

篔簹 : *Ingens bambusa*, sesquipedali circumductione, aliquot decempedas alta, prope aquas nascens (異物志).

木犀 : *Olea fragrans*, sic dicta quod rhinocerotis imitetur lineas, scribitur etiam 木樨 (白居易).

玉版 : *Gemmea lamella*, dicitur bambusæ turio (東坡).

蹲鴟 : *Subsidens noctua*, dicitur colocasia esculenta 芋 (食貨志).

明日黃花 : *Posteræ diei chrysanthemum* dicitur, quia tardius floret (東坡詞).

歲寒松柏 : *Brumalis pinus cupressusque* dicitur, quia hiemi resistit (論語).

樗櫟無用 : *Ailanthus et quercus nihil valent* (莊子), inutile sunt lignum.

梗楠勝任 : *Erythrina et rhododendron supportant onus*, (淮南子), egregium sunt lignum.

瓜田李下 : *Cucumerum agro prunoque subter*, evitanda suspicio, adeoque calceus non inducendus, pileus non componendus, ne suffurandi in suspicionem venias (文選).

秋菊春桃 : *Autumni pyrethrum verisque persicus*, tardius et præcox tempus habent (古詩).

南先北後庾嶺梅舒 : *Ad austrum præcox ad boream tar-*

Digitized by Google

dior, Yu jugis prunus evolvitur, ita ut ob temperaturæ diversitatem australium ramorum decidentibus floribus, in borealibus ramis flores aperiantur (詩註).

朔生望落堯階蓂莢: *Novilunio generans plenilunio cadiva, Yao scalis herba alescebat :* scilicet ad Yao scalas herba prodiisse fingitur, 蓂莢 vel 歷莢 appellata, quæ a novilunio ad plenilunium quotidie unum folium gignebat, a plenilunio vero ad novilunium quotidie unum amittebat; et si luna minor esset, tunc folium passum adhærebat quin caderet : ex quo Yao lunas supputasse dicitur (宋書).

蕙芻背陰向陽 : Odorum gramen *aversum boreæ obversum austro,* designat bonzium; quia occidentalis hæc herba non avertitur a sole, est semper virens, est mollis, est odora, est diffusilis, illiusque virtutes sic repræsentat (翻譯名義).

木槿朝開暮落 : *Hibisci flos mane hians vespere decidens,* designat fluxam rerum venustatem (說文).

芒刺在背 : *Aristæ aculeus in dorso,* exprimit inquietam trepidationem; hanc sensit Han 宣 imperator recens evectus, prope magnum ducem 霍光 (漢書).

薰蕕異器 : *Odorum fœtidumque discrepant vase,* ut sapiens ab insipiente necessario differt, Yao a Kié, dicebat 顏回 (家語).

桃李下自成蹊 : *Persicis prunisque subter ultro fit semita,* licet nequeant loqui, ait proverbium : quia ultro homines ad se alliciunt (李廣傳).

苦李爲人所棄 : *Misera prunus est homines quam abjiciunt,* adeoque septennis 王戎 cum aliis pueris prodeambulans, non mirabatur quod prunus secus viam stans a ceteris pueris discerperetur (世說).

枯楊生稊 : *Aridam populum producere surculum,* significat senem connubio ducere juniorem puellam (易經).

拔茅連茹 : *Extrahere gramen conjunctum radici,* significat gubernium attrahere sibi sapientes continenter multos (易經).

蒲柳未秋先槁 : *Typha et salix præ autumno ante arescunt,* dixit 顧悅之, qui licet 簡文 imperatori ætate suppar, jam canuerat, dum pini cupressique materia passa pruinam adhuc floret (世說).

薑桂愈老益辛 : *Gingiber cinnamomumque quo vetustiora eo mordaciora,* dixit 晏敦復 ad 秦檜 missum, significans se non cessurum : 秦檜 fuit Song Kao tsong minister (宋史).

勢如竹破 : *Conditio similis bambusæ fissioni,* significat rem

Digitized by Google

facile peragi, ut facile finditur bambusa (晉書).

地若瓜分 : *Terras instar cucumeris partiri*, significat imperium inter regulos distrahere (戰國策).

苻堅疑草木 : *Fou kien pavescit plantas arboresque* : cum enim T'sin militem ad impugnandum Tsin anno 383 eduxisset, et a 謝玄 debellatus fuisset, dein ad arborum vento agitatarum sonitum, hostes imminere timebat (晉書).

索靖歎銅駝 : *Souo tsing dolet æneum camelum*, Lo yang palatii januæ prostantem, inter cæspites mox provolutum iri, sciens Tsin regnum brevi periturum (晉書).

王家三槐 : *Wang domus tres sophoræ*, quas scilicet 王祐 suis manibus in cavædio plantavit, in certum signum fore e suis posteris Summatem proditurum (宋史).

竇氏五桂 : *Teou familiæ quinque osmanthos*, seu quinque odoros ramos, 馮道 celebravit eruditi 竇禹鈞 quinque filios, 儀 et 儼 et 侃 et 偁 et 僖, qui lauream continenter obtinuerunt (宋史).

鉏麑觸槐 : *T'chou ni impingens sophoram*, cerebrum sibi fregit : is a Tsin 靈 regulo missus fuerat ut transfoderet 趙宣子, qui improbum regulum jugiter commonebat, cum illum vidit summo mane jam paratum ad aulam petendam, et in sella dormitantem : tunc fidelem ministrum occidere non ausus, nec reguli mandatum violare volens, ipse sibi necem intulit (左傳).

越王嘗蓼 : *Yué rex gustans polygonum* amarumque fel, quod ideo ad sedem appensum habebat, se paravit ad vindictam de Ou regno sumendam, usque illud sibi ingeminans ne oblivisceretur acceptum in Koei ki opprobrium (國語).

畫荻教子 : *Delineante cannula docebat filium*, famosi 歐陽修 mater, præ paupertate calcem solo stratam inscribens (宋史).

負荆請罪 : *Portans baculum petiit pœnam* a 藺相如 ministro, Tchao regni dux 廉頗, qui ægre ferens illius dignitatem præ sua majorem, injuriam illi irrogare quæsiverat, cum scivit illum de industria occursum vitare, ne ex eorum simultate T'sin regnum Tchao regno nocendi sumeret ansam (史記).

餘桃啖君 : *Reliquum persicum gustandum dedit principi*, exeso jam dimidio, 衛 regulo gratiosus 彌子瑕; qui cum deinde in principem peccasset, is dixisse fertur : vere homo dimidio persico principem cibans (韓子)!

Digitized by Google

徙木立信: *Transportato palo conciliavit sibi fidem*, T'sin 孝 reguli minister 商鞅, seu 公孫鞅 e 衛 regno, dein 商君 creatus, qui timens ne populus novo cuidam edicto non obediret, erexit altam triginta pedes arborem in fori australi porta, promittens decem aureos illi, qui ad borealem transferret: populus miratus non tetigit arborem; promisit quinquaginta, et tunc quidam unus transtulit, et revera accepit aurum, et populus ministro fidem habuit (史記).

賣李鑽核: *Vendens pruna perforabat nucleos*, 王安豐, timens ne alii sibi plantarent tam exquisita pruna (晉史).

剪桐封弟: *Præcisa fronde insignivit fratrem* 叔虞 marchionatu 成 rex, quod licet joco fecerit, regi non jocandum monuit Tcheou Dux (通鑑).

二桃殺三士: *Bina persica occiderunt tres fortes.* Ut in 晏子春秋 habetur, 公孫接 et 田開疆 et 古冶子, robore famosi, inserviebant T'si 景 regulo, cum reverentiæ erga 晏子 defuerunt: is rogavit regulum ut bina persica donaret ab habente meritum comedenda; tunc quisque sua merita jactans mortem sibi intulit.

蓮花似六郎: *Nelumbii flos similat sextum dominum*, seu 張昌宗, apud 武 reginam oris elegantia gratiosum, dixit hujus assentator 楊再思; qui sic affectata translatione correxit vulgi sermonem, 昌宗 nelumbii flori assimilantem (唐書).

啖蔗漸入佳境: *Gustans saccharum paullatim attingebat sapidum punctum.* Prout in 晉書 habetur, 顧愷之 nomine 長康, solebat inversum comedere saccharum sinense, ut paullatim dulcior fieret gustus.

蒸梨便失本眞: *Coctum pyrum jam amittit proprium saporem.* Quædam 哀 familia habebat egregia pyra, quæ in ore prope liquefiebant: rudes, qui cocta comederent, delicatum saporem amittere dicebantur (世說).

煮豆燃萁: *Coquendis phaseolis comburere caules*, significat fratrem nocere fratri. Nam Wei 文 imperatoris ex eadem matre frater 植, nomine 子建, posthumo 思文, creatus 鄄城 marchio et 東阿 rex, passimque 陳思王 etiam appellatus, jussus ad septem passus componere versus vel capitis pœnam subire, statim cecinit phaseoli querelas, quem natus ex eadem radice caulis noxiâ flammâ in caldario decoquere festinat.

砍竹遮筍: *Abscindendis bambusis obtegere turiones*, ne ii simul abscindantur, significat abjicere vetera et amare nova.

Digitized by Google

致江南之柑 : *Adducere Kiannani citros,* commodum eo tempore maturas, Han 武 imperator rogavit Rationis flaminem 董元素; qui statim jussit afferre corbem, moxque afflante vento, plenam citris exhibuit (漢史).

伐月中之桂 : *Præcidere lunæ osmanthum* damnatus ob culpam fuit quidam cognomine 吳 agnomine 剛, jam immortalium cultor : osmanthum quingentas decempedas altum, vix recisum statim coalescere fingit sinensis mithologia (酉陽雜俎).

堯夫助麥 : *Yao fou subministrans triticum,* succurrit amico 石曼卿, qui exequias peragere non poterat. Ille, celebris 范仲淹 filius, missus fuerat ad colligendas quingentas tritici decimodias in orientali 吳 : reversus, interrogatus a patre fuit num amicum aliquem offenderit, cumque rem enarraverit, quidni, ait pater, triticum dedisti? dedi, respondit filius (朱子).

野人獻芹 : *Rusticus homo offerens apium,* reveretur principem (嵇康書).

冒雨剪韭 : *Subiens pluviam cædit allium,* e posteriore Han 郭林宗, ad bene tractandum amicum qui nocte advenerat; unde 杜詩 ait : 冒雨剪春韭.

踏雪尋梅 : *Calcans nivem quærit pruna* 孟浩然, celeber poeta, solitus ad ventum et pluviam super asellum poeticum alere œstrum; unde 蘇軾 ait : 雪中騎驢孟浩然, 皺眉吟詩肩聳山.

不畏祥桑 : *Non timebis ominosam morum* in regia natam, dixit I tche minister exterrefacto Chang dynastiæ 太戊 imperatori, si virtuti studes : ille statim regimen restauravit, tertiaque die morus exaruit (通鑑).

再生枯竹 : *Iterum vivificavit aridam bambusam* 寇萊公, cum in 雷州 relegatus a cœlo petiit, ut si innocens erga regiam esset, terræ infixa bambusa statim revivisceret : effectus innocentem comprobavit (名臣傳).

蟠桃三千年 : *Convoluta persicus ter mille annorum,* quæ post ter mille annos frondes postque totidem annos fructus edebat, ab occidentali immortalium regina 王母 colebatur, adeoque ad longævam matrem referendam adhibetur (漢武故事).

大椿八千歲 : *Magna cedrela octo mille annorum,* quæ octo mille annos vernabat totidemque annos autumnabat, summæ antiquitatis erat, adeoque ad repræsentandum patrem adhibetur (列子).

Digitized by Google

40. ANIMALIA

鱗蟲之長 : *Squamatorum animalium caput*, dicitur draco (說文).

山獸之君 : *Montanarum ferarum princeps*, dicitur tigris (格物論),

四靈 : *Quatuor ingeniosi*, dicuntur unicornis, phœnix, emys, draco (禮記).

三物 : *Tria animalia*, dicuntur canis, porcus, gallina (詩經).

驊騮, 騄駬 seu 華騮, 綠耳 : *Floridus badius, viridis auris*, egregiorum equorum nomina : siquidem cum 赤驥 et 盜驪 et 白義 et 踰輪 et 山子 et 渠黃, erant 穆 imperatoris octo bucephali (穆天子傳).

太牢, 大武 : *Major victima, lato vestigio*, dicitur bos (禮記), ut minor victima 少牢 dicitur ovis.

柔毛, 髯鬚主簿 : *Molli pilo, barbatus exactor*, dicitur ovis, juxta 曲禮 et 古今注.

剛鬣, 長喙參軍 : *Dura seta, longirostris tribunus*, dicitur porcus, juxta 禮記 et 古今注.

舒雁, 家鳧 : *Domesticus albifrons, domestica boschas*, dicuntur anser et anas (爾雅).

德禽, 陽鳥 : *Virtutum ales, solis avis*, significant gallum et sylvestrem anserem. Gallus enim 雞 habet cristam, habet calcaria, videns adversarium certare audet, videns cibum appellat alios, et vigilias servat : habet ergo civilis pilei decorum, militaris ordinis arma, audaciam, benevolentiam, fidelitatem. Anser vero 鴈 sequitur solem, nona luna ad meridiem et prima ad boream contendens, uti sol post æstivum solstitium ad meridiem, post hiemalem vero ad boream gradatim tendere videtur (韓詩外傳).

家貍, 烏圓 : *Domestica viverra, nigro capite*, dicitur felis (陶宏景本草). Alii dicunt 家豹.

韓獹, 楚獚 : *Han canis, T'chou canis*, designant egregios canes, sicut niger ille quem Han familia sub sex regnis habebat (博物志).

好仁之獸 : *Amantes humanitatem feræ*, unicornis et alba tigris (詩經).

害苗之蟲 : *Nocentes germinibus vermes*, cecidomya, locusta, rauca, teredo (詩經).

Digitized by Google

無腸公子 : *Destitutus intestinis dominus*, significat cancrum, dictum etiam 橫行介士 (抱朴子).

綠衣使者 : *Viridi veste orator*, significat psittacum (寶遺事).

狐假虎威 : *Vulpes mutuata tigridis terrificationem*, significat mutuari auctoritatem ad nocendum aliis : cum enim vulpes a tigride capta fuisset, suasit ut præcursore uteretur ad fuganda animalia; hæc ex timore tigridis revera fugiebant, at tigris putabat esse ob vulpem. Hoc apologo usus est 江乙, ad ostendendum boreales non timere ducem 昭奚恤, sed ejus milites (史記).

養虎遺患 : *Alita tigride adsciscere mala*, significat causam malorum non præcidere; ut dixit 張良 Han regi, ni T'chou militem percuteret (漢書).

猶豫 : *Simius et elephas* quidam, duo hæsitantia animalia, quæ ideo hominem perplexum designant (說文).

狼狽 : *Lupus et innixus*, cum is sine illo procedere nequeat, significant eversam hominis conditionem (酉陽雜俎).

鹿死誰手 : *Cervus moriatur cujus manu* nescitur, ad ostendendum victi victorisve conditionem non esse certam (通鑑).

燕入他家 : *Hirundo ingressa aliam domum*, repræsentat regimen mutans dominum : sic (唐詩) 舊時王謝堂前燕，飛入尋常百姓家.

雁到南方，先爲主，後爲賓 : *Anser attingens australem plagam, prior erit dominus, posterior erit hospes* (禮記).

雉名陳寶，雄則王，雌則霸 : *Phasiani nomine T'chen pao, masculus quidem rex, femina vero archon*, monuit quidam T'sin 穆 regulum; qui statim venationem instituit, et cepit feminam in lapidem illico mutatam. Tunc erexit T'chen pao fanum, moxque archon evasit (列異傳).

刻鵠類鶩 : *Sculptus cycnus similans anatem*, significat imitationem rei haud perfectam (漢史).

畫虎類犬 : *Picta tigris similans canem*, significat tentare sublimiora, quæ contra in rudiora cedant : sic 馬援 hortabatur fratris filios ut susciperent imitandum 龍伯高 magistratum, non 杜季良 belli præfectum, quia hic imitatu difficilior (後漢書).

狗尾續貂 : *Canis cauda annexa zibelinæ*, significat bonum malumque non invicem quadrare : sic vulgus dicebat de curia usurpatoris 趙王倫, qui abjectos quoque insigniverat (晉書).

Digitized by Google

巴蛇吞象 : *Pa serpens voravit elephantem*, et tanta difficultate digestionem absolvit, ut vix tertio post anno ossa ejecerit (山海經) : significat velle agitare molimina, et tamen parem non esse.

前門拒虎後門進狼 : *Antica porta abacta tigride, postica porta ingreditur lupus*, significat uno malo abeunte alterum oboriri (鑑鑑)

不入虎穴焉得虎子 : *Haud ingressus tigridis foveam qui capies tigridis catulos?* significat res omnino absolvendas (吳志).

羣蟻附羶 : *Agmen formicarum adhærens caprinæ*, significat sæculi homines adhærentes fœtido lucro (盧坦書).

老牛舐犢 : *Senior bos lambens vitulum*, significat se amare filium, ut 楊彪 dixit duci 曹操, qui ejus filium 修 occiderat (漢史).

畫蛇添足 : *Pingendo serpentem addere pedes*, significat addere non addendum. Cum T'chou dux 昭陽, egregie profligato 魏, aggredi vellet T'si, hinc missus 陳軫 ei dixit : T'chou olim facto sacrificio dederat suis vini pateram, qui inter se statuerunt ut is biberet qui prior serpentem in terra effingeret : quidam eam jam manu tenebat, cum pedes serpenti addere voluerit; alter tunc, qui secundus absolverat, pateram ei eripuit dicens serpentem pedes non habere (史記).

羝羊觸藩 : *Trimulus aries impactus sepi*, significat progrediendi regrediendique difficultatem 羝羊觸藩，不能退不能遂, ait Mutationum liber.

杯中蛇影 : *Intra scyphum serpentis umbra*, significat imaginarios timores. Cum enim 汲 urbis gubernator invitasset suum tributi exactorem 杜宣 ad bibendum vinum, anguiformi arcu parieti appenso in scyphum umbram projiciente, is credidit deglutivisse anguem, et statim ægrotavit. Tunc gubernator iterum invitavit, remque explicavit, statimque morbus evanuit (風俗通). Similis res habetur in 晉史.

失馬塞翁 : *Amittens equum confinium senex*, prospera et adversa confundit : hujus equus improviso ad barbaros abiverat, alii condolere, is dicere, fortasse faustum; moxque equus cum barbaro bucephalo venit. Tunc alii gratulari, is dicere, fortasse improsperum; moxque filius equitans crus sibi fregit. Tunc alii complorare, is dicere, fortasse faustum; moxque omnibus junioribus ad arma evocatis cum immensa omnium cæde, claudicans puer apud patres relictus fuit (淮南子).

龍駒 : *Draconis equulus*, ingeniosus puer 陸雲 nomine 士龍, sub Tsin initio, a tribunalium præside 閔鴻 vocabatur (晉書).

Digitized by Google

鳳雛 : *Phœnicis pullus*, celeber posterioris Han 龐士元 appellatus fuit a belli præfecto 德操 agnomine 徽 (蜀志).

王猛捫虱 : *Wang mong captans pediculos* disserebat imperii conditionem, cum delitescens in 華陰 monte, ampla lanea veste indutus invisit 桓温 (晉書).

甯戚飯牛 : *Ning t'si cibans bovem*, dum T'si 桓 regulus pertransiret, cantici verbis illum perculit, et in ministrum assumptus fuit : is e regno 衛 advenerat ad aditum sibi aperiendum (三齊畧記).

越王式怒蛙 : *Yué rex se inclinavit ad irascentem ranam :* sequacibus mirantibus, ait quod illa non timeret mori; sic suos ad contemnendam mortem inducens, contra Ou regnum pugnaturos (韓非子).

丙吉問牛喘 : *Ping ki interrogavit de bove anhelante :* sequacibus mirantibus ministrum interrogasse hoc, nil vero de rixante civium turba, respondit rixas pertinere ad præfectos, temperaturæ vero æquilibrium ad ministros; ideo se voluisse scire an bos ob longum iter, an vero ob præcoces calores anhelaret (漢書).

以數人制千虎 : *Cum aliquot hominibus comprimere mille tigres*, significat rei difficultatem : id exposuit 常安 populi epistola ad 呂公著 ministrum missa; minister ea accepta siluit (宋史).

馳韓盧搏蹇兎 : *Laxato Han cane apprehendere claudum leporem*, significat facilitatem vincendi hostes; ut 范雎 dixit ad T'sin 昭 regem, suadens comprimere regulos (史記).

鞭長不及馬腹 : *Scutica longa non attingit equi ventrem*, significat rem non agendam, licet non desit potestas : sic 伯宗 dissuasit Tsin regulum adjuvare Song regnum a T'chou impugnatum, dicens cœlum dare Song regnum regi T'chou (左傳).

割雞焉用牛刀 : *Secandæ gallinæ quid uti bovis cultro*, significat parvis rebus non adhibenda magna media (論語).

梟食母 : *Bubo comedens matrem*, dicitur etiam 鴞 et 流離 (漢書).

獍食父 : *Tigris comedens patrem*, similat lyncem (漢書).

鶺鴒喻弟昆 : *Motacilla repræsentat fratres* (詩經).

鳳凰比夫婦 : *Phœnix refert conjuges :* mas dicitur 鳳, femina 凰.

腰纏騎鶴 : *Lumbis circumligatis conscendere gruem*, significat tria simul desiderare : cum enim hospites simul sua desideria proferrent, et unus Yang tcheou præfecturam, alter divitias, tertius fieri immortalis

Digitized by Google

optaret, quartus præoptavit ad lumbos præcinctis centum mille ligaturis, conscensa grue ascendere Yang tcheou (殷芸小說).

瞎馬臨池 : *Cæco equo imminere fossæ*, significat proponere periculosum casum, qui presse aliquem attingat. Dum enim 桓元 et 殷仲堪 et 顒愷之 periculosos casus vicissim proponerent (險語), quidam sub lusco 殷仲堪 tribunus, proposuit cæcum hominem, conscenso cæco equo, nocte media, imminentem profundæ fossæ (世說).

黔驢之技止此 : *K'ienani asini potentia desinit hic*, dixit tigris, cum mirata ejus magnitudinem, perculsaque ejus voce, tandem iratum et calcitrantem vidit; statimque illum discerpsit (柳文) : K'ien seu Koei tcheou provincia carebat asinis; quidam eo invexerat.

鼯鼠之技易窮 : *Pteromys volans dotes facile exhaurit* : quinque habet, adeoque 五技鼠 appellatur; at volans nequit attingere tectum, adrepens nequit percurrere arborem, natans nequit trajicere vallem, fodiens nequit celare corpus, gradiens nequit prævertere hominem (荀子).

鯨吞, 狗盜 : *Balæna deglutiens, canis furans* dicitur de magno regno absorbente parvum (左傳), et de parvo fure (莊子).

蝟務, 蠅頭 : *Erinacei negotia, muscæ caput*, dicitur de turbis multis (漢書), et de parvo lucro (班固).

狐疑, 雀躍 : *Vulpis suspicio, passeris tripudium*, dicitur de homine suspicioso (離騷), et de homine gestiente (莊子).

人彘, 帝羓 : *Homo truncus, rex exsiccatus*, dicitur corpus mutilum, ut ineunte Han 呂 regina miseram 戚 subnubam effecit, ei manus et pedes et oculos et aures adimens (史記); dicitur cadaver sale conditum, ut 契丹 tribus suo regi 德光 in via defuncto effecit, cadaver intestinis evacuans et sale implens, sicque ad septentrionem asportans (五代史).

隨珠彈雀 : *Nobili carbunculo jaculari aviculam*, significat, juxta 莊子, magna jactura aucupari lucellum. Carbunculus autem dicitur 隨侯珠, quod ejus regionis regulus cum serpentem medicasset, is ore carbunculum dein illi attulerit.

投鼠忌器 : *Percutiens murem timeo vasi*, adeoque prope vas murem non percutio, dicebat 賈誼 : multo minus nobilem ministrum proximum imperatori (漢書).

愛物及烏 : *Amor hominis attingit corvum*, significat ob unum parcere alteri. Porro illud 物 aliqui in 人, alii in 屋 convertere volunt, ut sensus sit parcere corvo ne lædatur tectum, vel ob hominis gratiam nec

Digitized by Google

ipsum corvum super ejus tectum attingere (歐陽詢).

輕雞愛雉 : *Contempta gallina amare phasianum*, significat deserere unum ad prosequendum alterum, ut querebatur 庾翼, qui cum 王羲之 pari scripturæ fama fruitus, jam deseri videbatur (南史).

教猱升木 : *Docere macacum ascendere arbores*, significat malos ad malum impellere, adulatores ad adulandum allicere (詩經).

得魚忘筌 : *Obtento pisce oblivisci nassæ*, significat beneficium non rependere (莊子).

城狐社鼠 : *Mœnium vulpis aræque mus*, quod nemo audebit mœniis aræve nocere ad illos capiendos, eos referunt, qui circumstantiis freti nocent aliis (韓詩外傳).

陶犬瓦雞 : *Figlinus canis creteusque gallus*, nocturnæ custodiæ matutinoque gallicinio inutiles, significant homines, qui incassum conservantur (金樓子).

螳臂當車 : *Mantis brachium opponi currui*, significat vires non suppetere resistendo (莊子).

蜉蝣在世 : *Ephemera degens mundo*, significat brevem hominis vitam (詩經) : ephemera dicitur etiam 渠略.

越雞伏鵠卵 : *Parva gallina incubans cycni ovis*, refert parvum volentem moderari magno (莊子) : Yué regni gallina parva, Lou regni gallina magna.

鷽鳩笑大鵬 : *Parvus palumbus irridens magnæ aquilæ*, quod tam longe excurrat, refert ignobilem qui contemnat nobilem (莊子).

跖犬吠堯 : *Tche canis allatrat Yao*, non quod hunc vilifaciat, sed quia non est ejus dominus : ita se excusavit 蒯通, quod incitaverit 韓信, quem unice cognoscebat, ad rebellandum contra 高祖 (漢史).

鵲巢鳩占 : *Picæ nidum acridotheres usurpat*, alieno opere ex arrogantia fruens (詩經).

緣木求魚 : *Conscensa arbore quærere pisces*, significat rem obtentu difficilem (孟子).

按圖索驥 : *Juxta effigiem quærens equum*, a naturali forma aberrat : sic T'si 景 regulus, qui pulchrum equum pingi fecerat ut hujusmodi quæreretur, nec post annum invenire potuit (漢書).

虎之負嵎 : *Tigris subiens angulum*, significat improbum fausta occasione potitum (孟子).

魚之失水 : *Piscis defectus aquis*, significat refugio destitutum miserum (莊子).

Digitized by Google

九尾狐 : *Novem caudarum vulpes*, vulgo vocabatur 陳彭年, subdolus et assentator Song 眞宗 imperatoris administer (商輅續綱目).

獨眼龍 : *Unius oculi draco*, vulgo appellabatur fortis 李克用 e T'ang dynastia, qui luscus erat (五代史).

指鹿爲馬 : *Significans cervum esse equum*, minister 趙高 cœpit terrorem incutere : cum enim is oblatum T'sin 二世 imperatori cervum dixisset equum, et imperator irridens a magnatibus scitatus fuisset, ex his aliqui tacuerunt, alii dixerunt esse equum, alii dixerunt esse cervum; hos postremos minister plectere curavit (史記).

叱石成羊 : *Inclamans lapidibus fecit oves*, 黃初平, dum puer pasceret oves, a flamine quodam abductus, et in 金華 monte novem annis detentus, donec a majore fratre inventus et de ovibus interrogatus, ex albis lapidibus eas excitavit (神仙傳).

勇擒兩虎 : *Fortis cepit duas tigrides*, 卞莊子. Hunc volentem ferire tigridem retinuit famulus, dicens : modo duæ tigrides ceperunt bovem; in devorando tam exquisitas carnes, certe rixabuntur, et e duabus debilior enecabitur, fortiore vulnerata; tunc vulneratam tu confices, et duas habebis. Ita tu facias, dixit 陳軫 ad T'sin 惠 regem, ambigentem an 韓 et 魏 mutuo pugnantes adjuvaret (史記).

射貫雙鵰 : *Sagittans transfodit duos haliætos* uno ictu, 高駢 sub T'ang dynastia cancellarius, ideo 雙鵰侍郎 appellatus (唐書).

鶊鶉巢林 : *Orthotomus nidificans in sylva*, non occupat nisi unum ramum (莊子).

鼴鼠飲河 : *Scaptochirus bibens ad flumen*, non sumit ultra expletum ventrem : ita respondit 許由, cum Yao volebat illi cedere imperium (莊子).

孤鵷腐鼠 : *Solitarius pullus putridusque mus*, designant quod facile abjicitur, ut orientalis Han 章 imperator abjicere volebat 竇憲 nomine 伯度, imperatricis a fratre nepotem (後漢書).

起鳳騰蛟 : *Insurgens phœnix et insiliens draco*, designant quem homines suspiciunt, ut de 孟 academico dixit 王勃 (滕王閣序).

魚遊釜中 : *Piscis vagans in cacabo*, momentanea fruitur vita : sic 廣陵 præfecto 張綱, nomine 文紀, de se dixit rebellis 張嬰 (後漢書).

燕巢幕上 : *Hirundo nidificans super tentorium*, periculosa manet sede : sic ad 孫林甫 dixit 吳季札 (左傳).

Digitized by Google

遼東之豕 : *Leao orientalis sus*, designat temere sua merita mirantem, ut sub Han 朱浮 exprobravit 漁陽 præfectum 彭寵, nomine 伯通, qui eum impugnaverat : cum enim Leao tong sus peperisset albo capite porcellum, mirata volebat offerre regi, cum ad Fluvii orientem vidit porcorum agmen totum album; tunc pudibunda rediit (後漢書).

井底之蛙 : *Putei fundo rana*, angustum videt spatium, ut sub Han 馬援 dixit de 公孫述 nomine 子陽 (後漢書).

鶴立雞羣 : *Grus eminens gallinarum gregi*, designat hominem inter alios superexcellentem, ut de 嵇紹 nomine 延祖 inter alios stante dictum fuit (晉書).

雉求牡匹 : *Phasiana quærens quadrupedem conjugem*, significat haud congruum connubium (詩經).

天上石麟 : *Supra cœlum lapideus unicornis*, ut de puero 徐陵 nomine 孝穆, dixit bonzius 寶誌 ejus caput tangens, significat puerum alios supereminentem (陳書).

人中騏驥 : *Inter homines mirus equus*, mille stadiorum capax, ut de 徐勉 nomine 修仁 studiis incumbente dicebatur, significat sapientem alios prævertentem (南史).

怡堂燕雀 : *Concordis aulæ hirundines passeresque*, simul tripudiant, quin sciant proximam incendii adversitatem (吳志).

甕裏醯雞 : *Testam intra aceti insecta*, quæ nil vident, significant angusti captus hominem, ut de se dixit Confucius, postquam Lao tse convenerit (莊子).

馬牛襟裾 : *Equi bovesque vestiti*, significant homines jus ritumque non intelligentes; vestis pars anterior dicitur 襟, posterior dicitur 裾 (韓愈).

沐猴冠帶 : *Macacus pileatus cinctusque*, qui non diu sic persistit, significat hominem sine magnanima constantia; 沐猴 dicitur macacus a T'chou incolis (史記).

羊質虎皮 : *Ovino corpore tigrina pellis*, significat speciem sine re (揚子).

守株待兎 : *Custodire palum expectando lepori*, significat adhibere inepta media; sicut Song arator, qui videns leporem impingi in palum et mori, relicto aratro pali custos factus est : et sic ageret qui nunc vellet cum primitivo regum regimine regere præsentem populum (韓非子).

鮒魚待西江水 : *Carassius expectans occidui Amnis aquam*, significat hominem ad incitas redactum, qui auxilium diutius expectare ne-

Digitized by Google

quit (莊子).

蛟龍非池中物 : *Draco non est piscinæ animal*, dicitur de homine magnæ actionis capace, ut de Lieou pei dixit Tcheou yu (吳志).

執牛耳 : *Tenens bovis aurem*, significat fœderis caput, cujus erat rem illam præstare (左傳).

附驥尾 : *Adhærens equi caudæ*, veluti musca, sic longe procurrens, dicitur qui alio innititur ad progrediendum (後漢書).

鴻鴈哀鳴 : *Sylvestres anseres gemitum edentes*, repræsentant populum loco destitutum (詩經).

狡兎三窟 : *Callidi leporis tres caveæ*, significant cupidi hominis astuta molimina : olim 馮煖 pro 孟嘗 tres caveas voluit astute præparare (戰國策).

風馬牛 : *Equientes equi bovesve*, qui tamen compari copulari nequeant, ostendunt loca invicem dissita, hominesque inter se nullo modo communicare (左傳).

常山蛇 : *T'chang montis serpens*, cujus caput et cauda invicem respondent, exhibet optimum strategiæ modum : si enim caput percutis, cauda statim accedit; si caudam, caput; si medium, caput et cauda simul applicantur (孫子).

百足蟲死不僵 : *Centum pedum insectum, mortuum neque prolabitur*, dicitur de eo qui multis fulcris sustinetur (北史).

千歲龜死留骨 : *Mille annorum emys, mortua superest chelonio*, quia haruspicii efficientiam non amittit (莊子).

寧爲雞口，毋爲牛後 : *Potius esse galli os quam esse bovis clunes*, heros exoptat, ut dixit 蘇秦 ad 韓 regem (史記).

豈甘雌伏，定要雄飛 : *Num placet femina incubans? certe præoptandus mas volans*, dixit 趙溫 nomine 子柔, abjectoque magistratu abiit (後漢書).

跼促如轅下駒 : *Inclinatum impeditumque velut sub jugo mannulum*, intimum cancellarium 鄭當時, improbavit Han 武 imperator (史記).

委靡如牛馬走 : *Dejectum depressumque velut bobum equorumque ductorem*, ex humilitate sese appellavit 司馬遷 in epistola ad 少卿.

Digitized by Google

字　　虛

ORATIONIS PARTICULÆ

Quod nervi mollesque ossium commissuræ ad motum usumque membrorum in corpore faciunt, id in oratione ad colliganda connectendaque inter se membra sermonis particulas præstare, merito advertit Tursellinus : plane ut ex scito solertique earum usu, ipsi eloquentiæ succus, sanguis, color et quasi robur accedere dicendus sit. At si id de ceteris linguis verum est, de sinensi vero uti certum imprimis est habendum : ut enim scite adnotat 唐彪, si peccat in litterariis amplificationibus, si languet elocutio, id ex accentuum particularumque defectu repetendum est; remque in seipso expertum fuisse narrat, cum phrasibus concinnandis longe intentus, orationem nunquam potuerit probabilem reddere atque expeditam, donec accentibus particulisque recte fuerit usus. Hinc mirum est, quanto cum studio particulis attendant litterariæ amplificationis magistri, eo ut ab earum usu alumni processum omnino dijudicent : atque ideo de re adeo necessaria præstat hîc, concisis licet verbis, omnia tradere quæ peritiores quique magistri tradere solent. Ut autem copiæ perspicuitas accedat, tres erunt paragraphi, prout infra jacent, distributi.

I. MULTIPLEX PARTICULARUM GENUS

1. 起語 Particulæ initiales
2. 接語 Particulæ connexivæ
3. 逆接 Contrarie connexivæ
4. 轉語 Particulæ adversativæ
5. 襯語 Particulæ expletivæ
6. 歎語 Particulæ exclamantes
7. 歇語 Particulæ finales
8. 疑語 Particulæ dubitativæ
9. 束語 Particulæ collectivæ
10. 詩語 Particulæ poeticæ

Digitized by Google

II. DIVERSA PARTICULARUM ACCEPTIO

1. Particulæ 夫 其 者 所
2. Particulæ 蓋 然 惟 顧
3. Particulæ 或 如 若 苟
4. Particulæ 於 乎 諸 之
5. Particulæ 以 自 由 猶
6. Particulæ 且 又 亦 更
7. Particulæ 與 耳 焉 哉
8. Particulæ 而 乃 則 卽
9. Particulæ 方 及 曾 將
10. Particulæ 幾 竟 云 當

III. VARIUS PARTICULARUM CONTEXTUS

1. 推開
2. 轉關
3. 轉正
4. 反掉
5. 順轉
6. 順拖
7. 逆接
8. 承上文
9. 從上開發
10. 接上接下
11. 申說一層
12. 進一層
13. 進一層反
14. 較深一層
15. 着實一層
16. 逼入一層
17. 逼緊一層
18. 放寬一層
19. 轉開一層
20. 刻一層
21. 就淺一層
22. 撇去一層
23. 拍轉一層
24. 宕開一筆
25. 未定語
26. 推原說
27. 可以語氣
28. 解悟語氣
29. 相信口氣
30. 追想口氣
31. 想不到口氣
32. 反煞語氣
33. 決斷語氣
34. 約略語氣
35. 虛擬語氣
36. 總結語氣

Digitized by Google

I. MULTIPLEX PARTICULARUM GENUS

Sinæ, aliter ac nos, sermonis particulas distribuunt : eos sequi magis est fini hujus operis accommodatum; cum his igitur sequentia genera prosequemur.

1. 起語 PARTICULÆ INITIALES

Ita dictæ quod orationem vel periodum inchoant.

夫, vel uti pronomen indicat rem de qua modo agebatur, vel uti articulus abrupte usurpatur : v. g. 夫顓臾 ista Tchoan yu; 夫滕壤地褊小 T'eng territorium angustum.

蓋, generatim indicat rem, *scilicet* : v. g. 蓋有不知而作之者 scilicet sunt qui quin sciant agunt; 蓋有之矣 forte extitit id.

且, paullatim transeuntis ulteriusque progredientis est : v. g. 且天生聖人爲天下也 porro cœlum creat sanctos pro imperio; 生事且彌漫 vitæ vices porro effuse diffluunt.

今, transitioni inservit : v. g. 今王發政施仁 nunc rex incipiens regimen proferat humanitatem; 今王鼓樂於此 nunc rex pulset musicam hîc loci.

且夫, progredientis simul et indicantis est : v. g. 且夫枉尺而直尋者 porro illud, curvatio pedalis et erectio octipes; 且夫天地之間物各有主 præterea hujus cœli terræque medio, res singulæ habent dominum.

原夫, rei originem indicat : v. g. 原夫賢愚之身同盡 radicitus sapientis insipientisque vita æque finitur.

蓋夫, generatim nomen substantivum effert : v. g. 蓋夫秋之爲狀也 scilicet istius autumni species.

今夫, in transitionibus rem indicat : v. g. 今夫天 nunc istud cœlum; 今夫顓臾 nunc ista Tchoan yu.

今有, rem presse sub oculis ponit, *nunc vero ecce hîc* : v. g. 今有璞玉於此 nunc sit rudis gemma hîc loci; 今有場師 nunc sit horti magister.

嘗考, aliquid jam investigatum proponit : v. g. 嘗考離之象爲籩 olim investigavi Li imaginem esse tryonices.

嘗聞, aliquid jam auditum proponit : v. g. 嘗聞百乘之家不畜聚斂之臣 olim audivi centum quadrigarum familias non alere aggravantes tributum ministros.

Digitized by Google

蓋聞, aliquid generatim auditum proponit : v. g. 蓋聞王者莫高於周文 equidem audivi regnantium neminem sublimiorem quam Tcheou wen regem; 蓋聞君子不貴黨援 scilicet audivi sapientes viros non pensitari multitudinis coitione.

嘗觀, aliquid jam visum proponit : v. g. 嘗觀舜之有五臣也 jam vidi Choen habuisse quinque ministros.

嘗謂, aliquid passim dictum proponit : v. g. 嘗謂閱世生人閱人成世 passim dicitur exacta generatione nasci homines, et transactis hominibus compleri generationem; 嘗謂天性之親以恩爲重 hactenus dicitur naturalis necessitudo habere beneficium pro graviore.

嘗思, aliquid passim cogitatum proponit : v. g. 嘗思人子之身不免於父母之心者 jam cogito filii personam haud excludi a parentum animo; 嘗思學業淺深之故固友生所共喻者也 jam cogito scientiæ levioris profundiorisve rem, certe amici quod simul sciunt, esse.

2. 接語 PARTICULÆ CONNEXIVÆ

Ita dictæ quod connectunt orationis periodos, vel periodi membra : connectunt autem vel directe vel ab opposito, seu vel sine vel cum interrogatione; hic jam de directe connexivis 順接, quæ per se non admittunt in fine nisi finales affirmantes 也, 矣, 焉, 耳, adeoque interrogantes 乎, 哉, 耶, 歟, haud temere adhibendæ. At illativæ et causales, 此, 茲, 是, 斯, 則, 乃, 故, 蓋, utrasque admittunt.

此, rem modo dictam indicat : v. g. 此率獸而食人也 id adducere feras ad devorandos homines est; 此物奚宜至哉 istud rei qui debet eo usque?

茲, idem, sed paullo mollius : v. g. 茲得衛君定論於夫子矣 hic obtinui Wei principis certam disputationem a Confucio.

是, idem, sed paullo præcisius : v. g. 是人之所欲也 id homines quod volunt, est.

斯, idem, sed paullo levius : v. g. 斯天下之民至焉 ita imperii populi accedent; 斯無邪慝矣 ita evanescet perversitas et hypocrisis.

此以, rem modo dictam indicat atque aliquid inde deducit; 茲以 idem valet : v. g. 此以沒世不忘也 propter hoc lapsi sæculo non obliterabantur; 此以知存乎人者雖疎遠而可驗其誠 ex hoc scitur, pertinentia ad hominem ipsi extranei remotique etiam possunt probare an vera.

此則, indicat et pressius continuat, vel discretiva est, *vero* : v. g. 此則臣心之罪也 hoc vero meum est peccatum; 此則岳陽樓之大

Digitized by Google

觀也 iste scilicet Yo yang contignationis generalis aspectus.

此亦, indicat et remissius affirmat : v. g. 此亦妄人也已矣 ille quidem insanus est homo; 此亦私淑之志則然 id quidem privatim se excolendi consilium nonnisi est.

此爲, indicat et præcise affirmat : v. g. 此爲大人而已矣 hujusmodi habetur magnus vir et nil amplius.

此惟, indicat et affirmat : v. g. 此惟救死而恐不贍 ita, tantum ut declinet mortem, adhuc timet ne non satis habeat.

此非, indicat et negat : v. g. 此非君子之言 hic non est sapientum sermo; 此非吾君也 is non est noster princeps.

此謂, indicat et explicat : v. g. 此謂知本 hoc dicitur scire principale; 此謂唯仁人爲能愛人 hoc est quod dicitur, tantum perfectus vir potis est amare alios, potis odisse alios.

此其, indicat rem et hominem : v. g. 此其所以爲子房歟 id nonne ille ex quo fuerit Tse fang?

此所謂, indicat rem allatam ad confirmanda præcedentia : v. g. 此所謂率土地而食人肉 id est quod dicitur adducere terram ad comedendum hominum carnes; 此所謂藉寇兵而齎盜糧者也 en quod dicitur commodare hosti militem et subministrare latroni commeatum.

此之謂, vehementius indicat et explicat : v. g. 此之謂不知類也 id ipsum dicitur non cognoscere rerum speciem; 此之謂失其本心 id ipsum dicitur amisisse suum nativum cor.

斯亦, levius indicat et remissius affirmat : v. g. 斯亦不足畏也已 tunc quidem non sunt digni quos verearis.

斯可, indicat ad proponendam quæstionem : v. g. 斯可受禦與 an tunc licebit recipere prædam?

斯可以, indicat ad respondendum directe quæstioni : v. g. 斯可以從政矣 ita poteris agere regimen jam.

斯不亦, indicat et interrogando respondet : v. g. 斯不亦威而不猛乎 sic nonne etiam gravis sed minime truculentus?

斯謂之, indicat et dubitanter interrogat : v. g. 斯謂之仁矣乎 continuo dicetur corde perfectus jam?

是猶, indicat et similitudinem affert : v. g. 是猶惡溼而居下也 nempe sicut odissent madorem et tamen incolerent ima.

是乃, indicat et explanat : v. g. 是乃仁術也 illa fuit humanitatis industria.

是誠, indicat et vehementer affirmat : v. g. 是誠不能也 hoc ve-

Digitized by Google

re est non posse; 是誠在我 id vere penes me est.

是皆, indicat et simul præcedentia complectitur: v. g. 是皆已甚 et hi ambo jam nimii fuerunt; 是皆穿窬之類也 quæ omnia suffurandi sunt genus.

是其, indicat rem et hominem: v. g. 是其日夜之所息 id ipsum dies noxque cui incrementum dant.

是故, concludit assignans causam: v. g. 是故言悖而出者亦悖而入 quapropter, verba quæ injuria quidem proferuntur, etiam injuria vero recipientur; 是故可者可之 quapropter probanda, probat ea.

是知, ex antecedentibus aliquid indicat perceptum: v. g. 是知君逸於上臣勞於下 unde scitur principem vacare in alto, ministrosque laborare in imo; 是知一國之政萬人之命懸於宰相 unde scitur totius regni regimen, multorumque hominum vitam pendere a gubernii ministris.

是以, causalis est: v. g. 是以後世無傳焉 ideo ad posteriorem ætatem non transmissa; 是以君子不爲也 quapropter sapiens non exercet.

是則, indicat pressiusque continuat: v. g. 是則同 in hoc igitur convenerunt; 是則可憂也 id quidem poterit dolere.

是亦, remissius affirmat: v. g. 是亦爲政 hoc etiam est gerere gubernium; 是亦不屑去已 quod nempe non æstimabat-purum abire.

則, designat sequelam, sive rationis, *ergo;* sive facti, *tunc;* sive temporis, *statim:* v. g. 無已則有一焉 si non satis, tunc restat unum; 則民莫敢不敬 tunc populi nemo audebit non revereri; 則諸父昆弟不怨 tunc omnes patres fratresque non indignabuntur.

則以, ex præcedenti inchoat subsequens: v. g. 則以學文 tunc utetur ad studia liberalia; 則以民且未嘗身受其賜 scilicet quod populus immo nullus dum personaliter recepit eorum beneficium.

則其, indicat præcedentis effectum: v. g. 則其生物不測 proindeque illorum productio rerum est incomprehensibilis; 則其小者不能奪也 tunc minora illa non poterunt abripere.

則將, consequenter proponit quæstionem: v. g. 則將焉用彼相矣 tunc futurus cuinam usui ille cæci ductor? 則將紾之乎 nunquid vero sis illud detorturus?

則是, consequenter præcisius indicat: v. g. 則是可爲也 tunc id poterit fieri; 則是干澤也 profecto est quod quærebat beneficium.

則誠, consequenter affirmat: v. g. 則誠賢君也 tunc vere sapi-

Digitized by Google

ens princeps; 則誠有所不能 tunc vere est quod non possit fieri.

則以爲, consequenter mentem exponit : v. g. 則以爲厲己也 tunc habebit pro divexante se.

則亦將, consequenter refellit : v. g. 則亦將戕賊人以爲仁義與 an ergo etiam torquebis lædesque hominem ad agendam humanitatem justitiamque?

則亦, consequenter remissius affirmat : v. g. 則亦已矣 tunc quidem abdicet; 則亦無有乎 et vero etiam nullus sit extiturus!

則爲, consequenter præcise affirmat : v. g. 則爲賤場師焉 jam censebitur rudis horti præses; 則爲容悅者也 statim agunt assentatores et gratiosos.

則必, ex præcedenti asserit subsequens : v. g. 則必使工師求大木 tunc profecto juberes operum magistrum quærere magna ligna; 則必反予 tunc certo revocabit me.

則有, ex præcedenti devenit ad subsequens : v. g. 則有饋其兄生鵝者 et en fuit qui dono offerret suo fratri vivum anserem.

則凡, consequenter extendit : v.g. 則凡天下之物 unde omnia universitatis entia; 則凡可以得生者 tunc quicquid erit ad obtinendam vitam.

則足, consequenter declarat effectum : v. g. 則足以殺其軀而已矣 quod satis erat ad perdendam suam vitam, et nil amplius.

則猶, consequenter etiam affirmat : v. g. 則猶可及止也 tunc adhuc poteris pervenire ad cessandum; 則猶相忘於盛氣之難親耳 tunc utique alii obliviscentur quod tumida elatione difficile conveniaris.

蓋, causalis est, *nam* : v. g. 蓋不敢不飽也 quia non audebat non satiari.

蓋以, causalis et illativa est : v. g. 蓋以此聚斂者皆小人也 eo quod isti aggravantes tributum, omnes vulgares homines sunt.

蓋曰, causalis et explanans est : v. g. 蓋曰天之所以爲天也 quasi diceret, cœlum ideo esse cœlum.

蓋謂, originem dicti exponit; et etiam in initio adhiberi potest : v. g. 彼蓋謂一術未足以盡其變 is enim ait, unum modum non sufficere ad exhaurienda sua artificia.

以爲, causam rei profert : v. g. 以爲賢乎 num quod existimet illum sapientem? 以爲同姓之親可以相繼而無變 arbitrata ejusdem cognominis cognatos posse invicem continuari absque mutatione.

以謂, originem cogitati exponit : v. g. 以謂某能取信於公者 cum putet me posse habere fidem apud te.

Digitized by Google

故, causalis est: v. g. 故君子和而不流 ideo sapiens facilis et non labilis; 故大德必得其位 ideo magna virtus debuit obtinere illam dignitatem.

故夫, causalis et indicans est: v. g. 故夫未施功而先程效者 ideo isti nondum collato opere jam in antecessum præoccupantes effectum.

所以, causalis est, vel id, per quod aliquid est, indicat: v. g. 所以行之者三 et ea, queis exercentur, tria sunt; 所以別野人也 ex quo distinctio erit a rusticis hominibus.

所謂, concludit et explanat, vel repetit causam et incipit sermonem: v. g. 所謂誠其意者 quod dicitur dirigere suas voluntates; 所謂西伯善養老者 quod dicebant, occidentalem Comitem bene fovere senes.

所爲, concludit præcise, vel repetit causam: v. g. 子所爲睠念疇昔凄然欲絕也 Confucius ob id affectu recolens transacta, mœrore constringebatur prope moriturus; 所爲聚廬而居者凡幾 ob id convenientes domo ad immorandum universim quot?

將謂, uti futurum cogitat: v. g. 將謂大國多侈 si velis dicere magna regna plerumque prodigere; 將謂雌雉必於山梁 si velis dicere phasianam determinari ad montanum pontem.

將以, uti futurum exponit: v. g. 將以鬱鐘 volumus eo linire campanam; 將以復進也 usurus ut iterum apponeret.

將爲, uti futurum affirmat: v. g. 將爲君子焉 futuri ibi sunt sapientes; 將爲野人焉 futuri etiam sunt rurales homines.

由是, ex antecedente deducit; itemque 由此, 由茲, 由斯, 自是, 自茲, 從此, 從茲: v. g. 由是以樂堯舜之道 ut exinde delecter Yao et Choen doctrina; 由是觀之 ex hoc perspicitur.

迨, extenditur ad aliquid: v. g. 迨天之未陰雨 usquedum cœlum non nubilaverit plueritque; 迨干戈起 cum scuta et arma surrexerunt.

迨至, 迨夫, 迨及, 施及, pertingit ad alterum, et idem valet: v. g. 施及孝文王 progressum ad Hiao Wen regem.

及至, extendens pertingit: v. g. 及至始皇 at cum pervenit Che hoang.

至於, ex uno attingit ad aliud: v. g. 至於用力之久 quod ad adhibendi vires diuturnitatem; 至於治國家 quod vero ad gubernandam socialem familiam.

及其, attingit ad aliquem: v. g. 及其知之一也 cum attigeris illam earum scientiam idem erit; 及其使人也器之 at quoad ejus uti aliis, metitur capacitatem eorum.

Digitized by Google

甚至, summum dicit terminum : v. g. 甚至宿將'雍容竟忘櫛沐 adeo ut antiquus dux commode mollis etiam oblivisceretur dura subire.

若是, conditionalis est, vel similitudinem exhibet : v. g. 若是則弟子之惑滋甚 si hoc, tunc discipuli dubium crescit valde; 若是其大乎 tam ille magnus?

如此, conditionalis est ad sequelam adducendam : v. g. 如此然後可以爲民父母 si ita, tunc demum poteris haberi populi parens; 如此則無敵於天下 si ita, jam nullus erit adversarius in imperio.

若此, conditionalis est ad augendam difficultatem : v. g. 若此者何如也 hujusmodi vero quomodo?

於此, designat statum in loco, sed modo nonnihil indeterminato et abstracto, sicque differt a 在此 : v. g. 於此有人焉 in hoc loco sit vir; 於此而欲使諫之中仍寓不諫之意 in hoc velis facere ut inter admonendum item complectaris non admonendi modum.

於斯, eumdem sensum habet : v. g. 於斯爲盛 in hoc fuit florentior; 於斯當關河之會 hic loci habetur teloniorum fluviorumque coitio.

於是, refertur non ad locum, sed ad tempus, *ex hoc, proinde* : v. g. 於是始興發補不足 et ex hoc incepit effundere largitiones suppleturas quod non sufficiebat; 於是殺羿 et ex hoc occidit I.

爰, innuit sequelam, *proinde* : v. g. 爰方啟行 et tunc incepit inire viam; 爰整其旅 indeque ordinat suas cohortes.

聿, item innuit sequelam : v. g. 聿來胥宇 statim venit invisere sedem; 歲聿其莫 annus sub suum occasum.

何則, abrumpens sermonem cum vi petit rationem : v. g. 何則非有平生之素 quare? non quod fuerit ordinariæ vitæ consuetudo; 何則士爲知己者用女爲悅己者容 quare? heros a cognoscente illum adhibetur, mulier pro amante illam fucatur.

何也, prono sermone, minore cum vi petit rationem : v. g. 君子之難仕何也 et sapiens ægre munus obit, quomodo? 一者何也 una hæc, quænam?

何者, directo sermone petit rationem : v. g. 何者己欲居守而使人主自將 quare ipse velit manere custodiæ, et facere ut hominum dominus ipse ducat?

何哉, contrarium affirmantis et admirantis est : v. g. 何哉君所謂踰者 quomodo? princeps quod vocat supergredi; 何哉罔所謂達者 quis porro est, quem tu vocas illustrem?

何以, petit quo medio : v. g. 何以報德 cum quo retribues bene-

Digitized by Google

ficia? 何以伐爲 qui ut invadatur fiet?

何爲, petit rationem cur: v. g. 何爲其然也 qua ratione hoc ita erit? 何爲不祀 quare non sacrificas?

何謂, petit quid aliquo nomine veniat: v. g. 何謂五美 quænam dicuntur quinque egregia; 何謂尙志 quid significat elevare mentem?

何如, petit quo modo: v. g. 何如斯可爲服矣 qnomodo faciet ut possint pro ipso indui lugubria? 何如斯可以嚣嚣矣 quid vero ut possim esse contentus?

似乎, exponit quod videtur: v. g. 似乎投其所逆 videretur quod objiceret ipsi quæ repugnant; 似乎强其所苦 videtur quod inferret ipsi quæ molestant.

儼, 儼乎, refert similitudinem, *tanquam, tanquam si*: v. g. 儼列乎雄藩 videtur adscribendum inter fortia præsidia; 儼乎其若思 videtur quod ipse prope cogitaverit.

恍若, repræsentat similitudinem: v. g. 芝顏一別恍若三秋 nobili conspectui vix abstrahi, videtur esse triennium.

宛, item assimilat: v. g. 之子宛浮家 iste vir videtur navigatoris genus; 宛致深情於投轄 veluti ostendit summam benevolentiam in abstrahendo cnodace; 心談宛轉通 cordis loquela videtur vicissim communicari.

宛若, 宛如, item refert similitudinem: v. g. 宛如覿面 quasi videam præsentem; 宛然如覩光儀 juxta ac si viderem nobilem vultum.

— 似, exprimit similitudinem, *quasi, tanquam, sicut*, et sæpe ironiam continet, *quasi, quasi vero*: v. g. 一似指固不必屈也 omnino videtur digitos certe non necesse complicari; 一似不能安其窮者 omnino videtur non posse satisfieri sua paupertate.

— 若, item similitudinem innuit: v. g. 一若股肱可託心膂可寄也 plane veluti adjutoribus ministris potes fidere, veraci amico potes credere; 一若稍緩焉而無及 plane quasi paullo cunctatus jam nequeas attingere.

乃, innuit sequelam et explanat: v. g. 乃所願則學孔子也 attamen quod exopto, est vero imitari Confucium; 乃若所憂則有之 sane quoad id de quo sollicitus sit, id quidem existit.

誠以, certo affirmat: v. g. 誠以仁者無不愛之人耳 vere quia humanus neminem non amans homo sit; 誠以虛死不如立節 vere quod inutilis mors non valet instituere meritum.

亦以, consequenter expromit verum sensum: v. g. 亦以新子之國 etiam inde novum efficies tuum regnum; 亦以素習於富國强兵

Digitized by Google

之備 etiam quod passim exercitatus in ditandi regni fortisque militis arte.

3. 逆接 CONTRARIE CONNEXIVÆ

Negationem in interrogatione continent : naturaliter igitur exposcunt finales interrogantes.

豈, negationem vel exprobrationem vel convictionem urget : v. g. 豈予所欲哉 qui ego quod velim? 豈無仁義之心哉 nunquid vacat humanitatis et æquitatis sensu? 豈愛身不若桐梓哉 num est quod amor sui non adæquat pawloniam et catalpam?

豈以, vehementer per interrogationem negat : v. g. 豈以仁爲不美也 nunquid existiment pietatem et justitiam non esse laudabiles? 豈以其重若彼其輕若此哉 num putas eos magnifacturos assimilari primis, eos parvifacturos assimilari secundis?

豈其, negat et indicat : v. g. 豈其然乎 at nunquid ille ita vero? 豈其忿世嫉邪者耶 num foret indignans sæculum osorque pravitatis aliquis?

豈非, negando affirmat : v. g. 豈非計久長有子孫相繼爲王也哉 et num non quod reputat diuturnitate temporis habituram filios nepotesque mutua successione regnaturos? 豈非然哉 et num non ita?

庸非, idem est : v. g. 庸非貳乎 qui non esset dividere animum?

豈得, negat facultatem : v. g. 豈得不見 Confucius qui poterat invisere? 豈得暴彼民哉 et quomodo potuisset opprimere illum populum?

豈若, negat similitudinem : v. g. 豈若匹夫匹婦之爲諒也 qui ergo instar vulgi hominis vulgique mulieris præstans fidelitatem? 豈若從辟世之人哉 nonne satius sequeris fugientes sæculum philosophos?

豈有, negat existentiam : v. g. 豈有他哉 quid porro fuit aliud? 笑豈有說乎 ridendi nunquid extat ratio?

奚有, idem valet : v. g. 奚有於是 qui consistit in hoc?

焉有, idem valet : v. g. 焉有君子而可以貨取乎 quomodo esset ut sapiens adhuc possit per pecuniam capi? 夫焉有所倚 et is qui habet quo innitatur?

豈能, negat potentiam : v. g. 豈能獨樂哉 quomodo poterat solus gaudere? 豈能與之料天地之高哉 qui poterit cum illa metiri cœli a terra altitudinem?

豈必, negat necessitatem : v. g. 豈必待陳平哉 quid necesse expectare T'chen P'ing jam? 豈必信宿以爲歎 quid necesse binoctio

Digitized by Google

aut nocte uti ad lætandum?

豈足, negat sufficientiam : v. g. 豈足福哉 qui suppetet prosperitas? 豈足以言得士 qui dignus ut dicatur conciliasse litteratos?

豈惟, negat exclusionem : v. g. 豈惟民哉 qui tantum homines dicam? 豈惟不忘 et qui tantum non obliviscuntur?

豈徒, idem valet : v. g. 豈徒順之 non modo fovent ipsum; 豈徒見之已哉 nunquid tantum videt eum, et nil aliud?

豈不, negando affirmat, et 豈無 idem valet : v. g. 豈不綽綽然有餘裕哉 nonne cum plena et superabundanti libertate? 豈不大哉 qui non esset major?

豈可, negat licere, et 豈容 idem fere est : v. g. 豈可勝言哉 qui dabitur expedire verbis? 豈容竟無 qui sinam omnino deesse?

奚可, eamdem vim habet ac præcedens : v. g. 奚可以與我友 qui possis mecum amicitiam coire? 奚可哉 qui unquam licet?

焉可, eamdem habet vim : v. g. 焉可誣也 quomodo potest illudere?

詎, idem ac 豈, sed paullo mollior, magisque videtur flexibilis; unde cum 可 et 必 et 不 et 非 et 能 et 惟, idem valet ac littera 豈 : v. g. 詎惟是婦饋夫耕 qui tantum sic uxore ministrante viroque agricolante? 詎復營財於一奠 qui vero meditetur ditescere ab uno pollucto? 詎非厚幸乎哉 qui non est opima fortuna? 詎能以泳以游 qui poterit inde subnatare indeve enatare? 詎能效三旬而困守 qui possis imitari triginta dies obsidioni renitentes?

寧, media inter 安 et 豈, admodum mollis et flexibilis est; at nunc supprimenda est littera, adeoque in elucubrationibus litterariis vitatur : v. g. 寧知白首之心 qui cogitaveris cani capitis ideam? 寧獨如此而已 qui tantum ita, et nil amplius? 寧知天子貴尙憶武侯廬 quis cogitasset cælestis filii majestatem adhuc recordaturam strenui marchionis tugurium?

寧必, accedit ad 豈必, sed deliberandi sensum quodammodo continet; itemque cum 有 et 得 et 非 et 不 et 謂, accedit ad litteram 豈 : v. g. 寧有背君親捐妻子而反爲利者乎 qui unquam terga verterim principi et parenti, abjecerim uxorem filiosque, et contra habuerim lucro?

曾, indicat tempus præteritum, adeoque sæpe cum interrogatione aliquid negat fuisse : v. g. 曾日月之幾何 jam temporis quantum est? Significat etiam 仍 : v. g. 曾由與求之問 est vero de Yeou atque K'ieou percontatio!

Digitized by Google

曾是, idem negat et indicat : v. g. 曾是以爲孝乎 an vero hoc reputabitur pietas filialis? 曾是瑣瑣者亦得厠其間乎 estne quod minuti minuti etiam poterunt inseri illorum medio?

曾謂, negat dicendum : v. g. 曾謂泰山不如林放乎 ergone dicetur T'ai montem nec æquare Lin fang?

幾見, significat *ecquando vidisti* : v. g. 幾見士有不遇者哉 ecquando vidisti heroem quin gratiam invenerit?

安, cum 何 facile confunditur : v. g. 而今安在哉 et nunc ubinam est?

安得, tum optantis, tum coercentis est : v. g. 安得如浚井之自能出險 qui unquam veluti purgans puteum ipse poterit egredi periculo? 安得不云爾乎 qui posses non dicere ista?

何, per interrogationem negat, vel admirative interrogat : v. g. 何器也 quodnam vas? 何取於水也 quid deducebat ab aqua?

曷, idem ac 何 : v. g. 今我曷敢多誥 nunc ego qui ausim plura monere? 曷虐朕民 quare opprimis meum populum?

奚, idem ac 何, nisi quod paullo mollior est : v. g. 奚取於三家之堂 quomodo usurpatur in trium familiarum templo? 奚暇治禮義哉 quomodo otium habebit excolendi civilitatem et justitiam?

焉, media inter 何 et 豈, dubitat quin definiat : v. g. 焉知 quomodo scis?

孰 et 疇, idem sunt ac 誰 : v. g. 孰爲夫子 quis est tuus magister? 孰吉孰凶 quid faustum, quidve infaustum? 疇是登門客 quis ille ascendens portam hospes?

何其, indicat et admirationem urget : v. g. 何其多能也 quam ille multa callet! 何其聲之似我君也 quomodo ejus vox refert nostrum principem!

奚其, idem est : v. g. 奚其爲爲政 quomodo illud unum censebitur gerere gubernium?

何必, negat necessitatem : v. g. 何必改作 qui necesse de novo ædificare? 何必公山氏之之也 quid necesse Kong chan familiam adire?

奚必, idem est : v. g. 奚必以心爲形役 qui necesse facere voluntatem esse corporis servam?

何不, interrogat negationem : v. g. 何不使彼爲可幾及 quidni efficies ut illis tuis sit quodammodo pervia? 何不隨其流而揚其波 quare non sequens fluxum attollis ejus fluctum?

焉不, 奚不, 胡不, idem valent, et 盍 valet 何不 : v. g. 盍各言爾志 quidni singuli dicatis vestrum animum? 子盍爲我言之 tu quidni pro me significes hoc?

Digitized by Google

何敢, negat audere, et焉敢 idem valet : v. g. 何敢與君友也 qui audeam cum principe amicitiam coire? 賜也何敢望回 ego Se, qui ausim suspicere Hoei?

何可, negat licere, et 安可, 烏可, 惡可, 曷可, 胡可, idem valent : v. g. 何可廢也 qui potestis omittere?

何意, negat cogitatum vel cogitandum fuisse : v. g. 何意所施者有可見所報者不足憑也 et qui cogites, largitionem utique posse videri, retributionem non posse probari? Item 安知, 奚知, 烏知, 惡知, 焉知 idem fere sunt.

何能, negat potentiam : v. g. 何能勝齊 qui poterit vincere T'si?

奚能, idem est; itemque 焉能, 安能, 烏能, 惡能, 曷能, 胡能 : v. g. 焉能懸而不食 qui potero suspendi et non manducare? 焉能使予不遇哉 quomodo poterat efficere, ut ego non captarem? 又安能以皓皓之白而蒙世之塵蠖乎 enimvero qui feram ut tam candida albitudo obducatur sæculi turbido pulvere? 君安能以有其民哉 princeps qui poterit sic tenere suum populum?

何足, negat sufficientiam : v. g. 何足以臧 qui sufficiet ut bonus sis? 何足算也 quid digni ut numerentur?

焉足, idem est; itemque 奚足, 安足, 烏足 : v. g. 然而流俗之見奚足囿乎 at vulgaris hominis judicio qui possim comprehendi? 烏足道哉 qui meretur mentionem?

焉得, coercentis est, vel æque negat facultatem : v. g. 焉得儉 qui haberetur parcus? 焉得人人而濟之 qui posset singulos homines sic trajicere illos?

惡得, idem est; itemque 烏得, 奚得, 曷得 : v. g. 惡得有其一以慢其二哉 quomodo fiet, ut habens eorum unum, inde contemnat eorum duo? 惡得賢 qui dicetur sapiens?

孰得, significat *quis potest*, quis potest tantum agere; et 疇得 et 誰得, idem valent : v. g. 諸侯又孰得而禁之乎 reguli vero qui valent ad impediendum id?

孰能, *quis valet*, quis valet eo pervenire : v. g. 孰能爲之大 quis poterit haberi magnus? 孰能禦之 quis poterit impedire eas?

誰能 et 疇能, idem sunt : v. g. 誰能出不由戶 quis potest exire nisi per ostium? 誰能執熱 quis potest capere calentia?

孰謂, *quis dicet* : v. g. 孰謂鄹人之子知禮乎 quis dicet Tcheou civis filium cognoscere ritus? 孰謂微生高直 quis dicet hominem Wei cheng kao esse rectum?

Digitized by Google

誰謂, idem est : v. g. 誰謂爾無羊 quis dicet tibi deesse oves? 誰謂河廣 quis dicet fluvium latum?

豈謂, fere idem, *numquid dicetur* : v. g. 豈謂是與 qui sensus ita? 豈謂一鈎金與一輿羽之謂哉 nunquid intelligitur unius fibulæ aureæ collatæ unius plaustri plumis significatione?

孰意, quis cogitasset : v. g. 而孰意太王當日猶不得免于侵也 et tamen, quis cogitavisset, T'ai regem eo die adhuc non potuisse eximi ab invasione? 孰意有犯而不校者 quis cogitasset fore offensum, qui non altercaretur?

孰知, 誰意, 豈意, idem sunt : v. g. 豈意得全首領 qui cogitassem posse servare caput et collum?

孰不, affirmat omnes : v. g. 孰不可忍也 quid jam non poterit audere? 孰不知禮 quis non noscit ritus?

疇不, 誰不, 孰非, 誰非 æque affirmant de omnibus : v. g. 孰非父子兄弟之儔乎 quis non patris filiive fratrisque e genere?

得不, 得無, 得毋, valent 安得不 : v. g. 言之得無訒乎 locutione poteritne hand esse impeditus?

無乃, dubitantis et conjicientis est : v. g. 無乃爲佞乎 id nonne est adulari? 無乃爾是過與 nonne tu id errasti? 無乃不可乎 nonne est indecens?

毋乃, idem valet : v. g. 毋乃使之監適使之畔耶 nonne fuit, mittendo illum invigilare, commodum mittere illum rebellatum?

不亦, affirmat probe ita esse, *nonne quidem* : v. g. 不亦樂乎 nonne quidem lætaberis? 不亦善乎 nonne quidem pulchrum erit?

不幾, affirmat prope attingi terminum : v. g. 不幾乎一言而興邦乎 nonne prope est ut uno verbo jam erigatur regnum? 不幾以敵貽子耶 nonne prope ut hostis assequeretur vos?

此豈 indicat et urget : v. g. 此豈山之性也哉 at hæc nunquid est montis natura? 此豈近於人情哉 id num congruit cum hominis natura?

茲豈 et 是豈, idem valent : v. g. 是豈水之性也哉 id autem nunquid aquæ natura? 是豈無所審而集也哉 illa num quin ullatenus exploret colligit pennas?

是奚, indicat et negat, *id qui* : v. g. 是奚足哉 id num sufficit?

是何, idem est : v. g. 是何異於刺人而殺之 id quomodo diversum ac pungere hominem, et interficere illum? 是何濡滯也 quare sic cunctari et hærere?

Digitized by Google

是焉得, indicat et coercet : v. g. 是焉得謂大丈夫乎 is qui posset dici magnus vir?

則何以, addita illatione petit modum : v. g. 則何以異於教玉人雕琢玉哉 tunc in quo unquam abludis a docente lapidarium scalpere et elaborare gemmam?

則何爲, addita illatione quærit causam : v. g. 則何爲不行 et tunc cur non facis?

則豈徒, addita illatione urget : v. g. 則豈徒齊民安 et tunc qui solus T'si populus quiescet?

4. 轉語 PARTICULÆ ADVERSATIVÆ

Ita dictæ quod oppositionem significant, idque vel directe, vel contrarie, vel sensum augendo.

然, adversatur, orationemque vertit in contrarium, *sed*, *at* : v. g. 然終於此而已矣 verumtamen consistit in hoc et nil amplius.

然而, adversatur, rotundiusque vertit orationem, *at tamen* : v. g. 然而軻也 et tamen ego K'o; 然而成敗異變 ita, et tamen successus cladesque aliter invertuntur.

然則, consequenter continuat orationem, *si ita tunc* : v. g. 然則王之所大欲可知已 si ita, tunc regis illud magnum desiderium potest sciri jam; 然則師愈與 si ita, tunc Che præcellit, nonne?

然後, consequenter antecedentibus subnectit subsequentia, *ita*, *et postea vero* : v. g. 然後爲學 et tunc demum censeris didicisse; 然後快於心與 nunquid sic vero lætaris in corde?

或, vel disjunctiva *aut aut*, vel conditionalis *si forte*, vel dubitativa *forte*, vel indefinitum pronomen est : v. g. 或去或不去 quidam recesserunt, alii non recesserunt; 或生而知之 sive nascendo jam scias illas.

或謂, indefinite loquitur, adeoque aliquando servit occupationi : v. g. 或謂寡人勿取 aliqui dicunt exiguo viro ne capiam; 或謂世治則禮教易興 aliqui dicunt orbe composito tunc ritum et institutionem facile vigere.

或曰, eamdem habet vim : v. g. 或曰管仲儉乎 num dicetur Koan tchong parcus? 或曰放焉 aliqui dixerunt relegasse.

或者, abstracte conjicit, abstractius quam 意者 : v. g. 或者不可乎 nonne forte minus decet? 或者誇耀之餘慨然持贈 forte is jactaverit postquam se atque illustraverit, magnanime afferet auxilio.

Digitized by Google

或且, conjicit et auget, *forte etiam, aliquis etiam, immo forte :* v. g. 或且勉之曰 aliquis etiam animans illum dicet; 或又且從而阻之曰 aliquis vero potius exinde impediens illum dicet.

倘, conditionalis est : v. g. 倘能轉禍爲福 si possitis vertere calamitatem in felicitatem; 倘急難'有用 si urgenti difficultate sim usui.

設, conditionalis est : v. g. 設須也而當此問 quod si Siu ipse subiisset eam quæstionem; 設未得其當' si nondum attigerit rei congruum.

果, aliquando etiam conditionalis est, sed includit effectus sperati ideam: v. g. 客果有能也 hospes certe habet habilitatem. 果其 ad hominem, 果能 ad rem refertur : v. g. 果能此道矣 revera tenens hanc regulam.

苟, conditionalis est, at includit quoddam animi votum, *si vere, si vere ut spero :* v. g. 苟志於仁矣 vere intentus in probitatem; 苟子之不欲 si tu non sis cupidus.

使, conditionalis est, sed pressior : v. g. 使天而雨珠 fac cœlum pluerit unionibus; 使尙多財 si tu abundabis divitiis.

倘使, 假使, 設使, 藉使, item conditionales sunt, *si, suppono quod :* v. g. 倘使在陳長餓 si in T'chen diu esuriisset; 假使儲子而不知有季子之見 si Tchou tse adhuc nesciverit fuisse Ki tse visitationem.

借令, 設令, 假令, 藉令, item conditionales sunt; 設以, 使其, 使或, 苟或, æque conditionales. 向使 conditionalis addens tempus præteritum; 浸假 sæpe conditionaliter usurpatur, sed proprie exhibet paullatim mutandæ vicis sensum : v. g. 向使四君却客而不納 olim si quatuor principes ablegassent advenas quin admitterent; 浸假而遇之時日矣 suppone quod procrastinet rem aliquo tempore.

但, excludit, vel continuat orationem, quando dictis diversa dicenda supersunt : v. g. 但當退小人之僞朋 nonnisi debebit abigere vulgarium hominum falsam societatem; 但遇合無期 sed gratiam nanciscendi deficiente tempore.

特, eamdem habet vim : v. g. 特不意叩門而來者之竟爲子也 tantum non cogitassem pulsata janua advenientem item esse te; 特恐特爲其財 tantum timeo ne innitatur tanquam suo patrimonio.

第, eamdem vim habet : v. g. 第平日自居不召之臣 sed ordinariis diebus se constituens non advocandum præfectum; 第前此已有繼見之詞 at antehac jam facto postmodum revisendi verbo.

惟, eamdem vim habet : v. g. 惟我在 nonnisi penes me; 惟於理有未窮 nonnisi quia de ratione aliquid nondum intellexit.

唯 vel 維, idem est : v. g. 唯天爲大 nonnisi cœlum est magnum;

Digitized by Google

唯恐有聞 id solum timebat ne nova haberetur auditio.

獨, excludit alia, vel aliud assumit ad amplificandum : v. g. 獨孤臣孽子 solum abacti ministri nothique filii; 獨恨其不早耳 tantum indignor rem non ocyus fuisse.

獨是, aliud assumit ad amplificandum : v. g. 獨是聖賢之行事初不越乎人情 tantum quod sancti sapientesque agentes aliquid, haud unquam transgrediuntur ultra hominum naturam; 獨是恥惡衣則必求不惡者而衣之 tantum quod erubescens malas vestes, exinde certe quæret non malas, ut induat eas.

惟是, eamdem vim habet : v. g. 惟是解組歸田 at vero soluto funiculo rediit ad agros; 惟是黽勉同心庶幾不我遐棄 unice stat eniti concordiam animi, ut peroptato ne me longe dimittat.

但以, continuat orationem : v. g. 但以不傷一鏃而輒獲捷效焉 tantum, quin amitteret unam sagittam, statim obtinuit promptam victoriam.

第以 eamdem habet vim : v. g. 第以髫齡而任傳宣之職 tantum quia tenera ætate sustineret transmittendi verba officium; 第以總角而司奔走之命 tantum quia tenera ætate curaret eundi redeundique munus.

祇, excludit : v. g. 祇攪我心 tantummodo perturbare meum animum; 亦祇以異 sed solum pensat excellentiam.

僅, excludit, *vix, tantum :* v g. 僅得免其死耳 tunc solum potest vitare mortem; 僅以身免 tantum persona effugiit.

雖, adversatur : v. g. 雖違衆 licet contradicam multitudini; 雖千萬人 etiamsi chiliadem vel myriadem hominum.

雖曰, adversatur : v. g. 雖曰未學 licet dicatur nondum studuisse sapientiæ; 雖曰不要君 quamvis dicat se non coegisse principem.

雖有, adversatur : v. g. 雖有善者 licet extent boni; 雖有周親 licet habeat summe propinquos.

雖然, subito abrumpens sermonem adversatur : v. g. 雖然未聞道也 verumtamen, nondum edoctus est veram normam; 雖然今日之事君事也 verumtamen, hodiernum negotium, regium est negotium.

乃, explanat continuans orationem, sed cum oppositione, *autem, vero, ego autem;* mollius adversatur quam 然 : v. g. 乃所願則學孔子也 attamen quod exopto, est vero imitari Confucium; 乃今知之 nunc vero intelligo id.

乃若, adversatur et attingit : v. g. 乃若所憂則有之 sane quo-

Digitized by Google

ad id de quo sollicitus sit, id quidem existit; 乃若北闢向曙東方未明 en ergo boreali ostio expectante auroram, eoaque plaga nondum dilucescente.

顧, pergentis et adversantis est, *sed enim, porro autem, quod si, age nunc*, 顧或, 顧今, 顧其; simul complectitur 但 et 乃 propriam vim : v. g. 顧誰爲我言之哉 sed quis pro me dicet hoc? 而顧自棄耶 et tamen memet abjiciam? 顧猶以可使疑乎哉 et tamen adhuc quod possit adhiberi dubitabis? Sed significat etiam 但 : v. g. 顧上先下後耳 tantum superior præponendus, inferior postponendus. Significat et 乃, *contra vero* : v. g. 首顧居下 caput vero manet infra; 今顧可得耶 nunc vero potestne fieri?

猥, idem valet ac 乃 et 顧 : v. g. 猥云德化不當用兵 et etiam dices virtutis effectum non indigere usu militum? 臣等猥以空疎備員講讀 nos vero ex inani ruditate implentes officium explanandi legendique.

及, ab uno extenditur ad alterum, sed cum oppositione, *cum vero, quando vero* : v. g. 及陷於罪 cum vero inciderit in delicta; 及是時 arrepto illo tempore.

而, copulat cum quadam oppositione : v. g. 而好犯上者 et tamen ament se opponere superioribus; 而恥惡衣惡食者 et tamen erubescens vilem vestitum et rudem cibum. In medio vero aliquando opponit, aliquando ex æquo proponit : v. g. 貧而無怨難 pauperem esse quin indigneris, difficilius; 讜而信 sit sedulus et verax; 非予覺之而誰也 nisi ego excitem eum, quis vero?

而況, copulans auget : v. g. 而況可召與 quanto minus potuisset advocare? 而況於親炙之者乎 at quanto magis ii, qui præsentes afflabantur apud illos?

況, auget : v. g. 況居天下之廣居者乎 quanto ergo magis ille, qui insidet totius imperii amplissimum habitaculum? 況無君子乎 quanto magis cum non existunt sapientes?

況乎, auget et urget, *eo magis quod, quanto minus, quanto magis quod* : v. g. 況乎以不賢人之招招賢人乎 quanto ergo minus si cum insipientis hominis tessera arcessat sapientem virum? 況乎爾本多情 eo magis quod tu naturaliter multus affectu.

矧, auget : v. g. 矧可射思 nedum poterit parvipendi; 矧敢多又 nedum audendum plura ingeminare.

況夫, indicat vel comparat, et auget : v. g. 況夫物之成敗有數

Digitized by Google

eo magis quod rerum conservatio corruptiove habet certum tempus.

彼夫, magis indicat : v. g. 彼夫稱詩說,禮之彬彬者 ipsi illi celebrantes carmina et amantes ritus ornati viri; 彼夫既有旨酒矣又有嘉肴 ipsi illi cum habuerint exquisitum vinum, rursus habuere egregias escas.

如, conditionalis est, quæ aliquando sermonis progressum sequitur : v. g. 如不可求 at quando non penes me est conquirere; 如欲平治天下 si enim vellet tranquillare et ordinare imperium.

如以, conditionalis et causalis : v. g. 如以辭而已矣 quod si adhæreas phrasi et nil amplius.

如其, conditionalis aliquid definiens : v. g. 如其自視欿然 si is seipsum aspiciat indifferenter; 如其善而莫之違也 si illa bona sint et nemo iis contradicat.

如有, conditionalis præcisior : v. g. 如有復我者 quod si sit qui revocet me; 如有不嗜殺人者 si esset non appetens occidere homines.

有如, quamdam conditionem similitudinemque continet, *quodammodo, velut si* : v. g. 有如魯平公將出也 veluti cum Lou P'ing regulus nolebat exire; 有如常棣之詩言兄弟爾 ad instar *Japonicæ pruni* odæ eloquentis fratres.

若, conditionalis vel comparativa : v. g. 若藥不瞑眩 si medicina non perturbat; 若時雨降 velut si opportuna pluvia caderet.

若夫, leviter vertitur ad attingendum aliud : v. g. 若夫成功則天也 quoad ejus perficientem opus, is vero cœlum; 若夫豪傑之士 quoad vero insignes præcellentesque viros.

抑, adversativa est, quæ vel auget, *sed et,* vel opponit, *contra vero* : v. g. 抑而强與 an vero de tua fortitudine? 抑爲之不厭 si e contra quod ea agendo non fastidiam.

抑亦, adversativa cum quadam deliberatione : v. g. 抑亦可以爲次矣 attamen etiam poterit haberi ut secundus; 抑亦先覺者 at cæteroquin prior persentit.

抑何, adversativa cum quadam instantia : v. g. 抑又何也 sed cur?

夫, particula augens, auget gradum : v. g. 夫環而攻之 quod etiam cinxerint et impugnaverint ea.

夫謂, indicat et resumit : v. g. 夫謂非其有而取之者盜也 vocare eos, qui quod non est ipsorum dominium capiunt, latrones.

夫何, indicat et quærit : v. g. 夫何遠之有 ecquid distantia negotii foret? 夫何使我至於此極也 at ecquid fecit nos pervenire ad

Digitized by Google

hoc extremum?

夫豈, indicat et urget: v. g. 夫豈不義而曾子言之 id nunquid non æquum, et Tseng tse dixerit illud? 夫豈似習井之可以無傷 illud qui simile sicco puteo, quo fas sit eximi vulnere?

夫然後, indicat et subjungit effectum: v. g. 夫然後行 ita, et tunc demum cursus liber erit.

且, auget: v. g. 且王者之不作 insuper ut imperantium nullus exsurgeret; 且子言過矣 imo tuum dictum aberrat.

且以, auget quid determinatum: v. g. 且以文王之德 enimvero adhibendo Wen regis virtutem; 且以感於心者動於貌 immo quod commotus in animo, mutatur in vultu.

且謂, auget et instat: v. g. 且謂長者義乎 porro dicesne in grandævitate esse æquitatem?

今也, opponit præsens præterito, *nunc autem, in præsens vero:* v. g. 今也純 nunc vero sericus pileus; 今也不然 nunc vero non ita.

今既, opponit præsens velut jam factum: v. g. 今既數月矣 nunc jam aliquot sunt menses.

今將, opponit præsens velut mox faciendum: v. g. 今將行王政 nunc vult aggredi regum gubernium.

今而後, opponit præsens velut futuro conjungendum, *jam nunc in posterum:* unde sæpe intellectum aliquid subito significat: v. g. 今而後知君之犬馬畜伋 nunc demum novi principem ut canem aut equum alere me Ki; 今而後予可告無罪於先公 declarare jam nunc ego possum innocentiam coram defunctis majoribus.

必也, adversatur ad aliquid asseverandum, vel asseverat rationis exigentiam: v. g. 必也使無訟乎 at nonne illud potius, facere ut absint lites? 必也親喪乎 at nonne certo in parentum funere?

必以, asseverat usum vel rationabilitatem: v. g. 必以告新令尹 profecto illam edocebat novum ministrum; 必以規矩 profecto utitur circino et norma.

必有, asseverat existentiam: v. g. 必有我師焉 certo erit meus magister; 必有近憂 profecto habet prope mœrorem.

不有, negat esse: v. g. 不有祝鮀之佞 non habes precatoris T'ouo facundiam; 不有博奕者乎 at num non habent talos et scrupos?

不然, negative respondet, vel est negans conditionalis, *sin, secus:* v. g. 不然獲罪於天無所禱也 non ita; committens peccatum in cœlum, non habet quem deprecetur; 不然擅齊之强得一士也 si

Digitized by Google

non ita, arbiter T'si regni roboris assecutus unum litteratum.

不知, negat scire, adeoque pungit modo dicta : v. g. 不知所以裁之 at normam nesciunt ad quam id exigant.

不識, negat cognitionem, adeoque vel dubium ad interrogandum exhibet, vel indirecte rem affirmat : v. g. 不識有諸 nescio an res extiterit.

不如, quod potius est affirmat, vel similitudinem negat : v. g. 不如丘之好學也 at non sicut me K'ieou, amatorem sapientiæ; 不如鄉人之善者好之 illud melius, si popularium boni ament illum.

不得, negat facultatem : v. g. 不得盡其辭 non obtinent exequi sua commenta; 不得與之言 nec potuit cum illo loqui; 不得已也 non potest omittere.

不能, negat potestatem : v. g. 不能專對 nequis a te solo dare responsiones; 不能正其身 nequeunt reformare suam personam.

不敢, idem fere valet : v. g. 不敢不勉 non audere non conari; 不敢不告也 non audebam quin monerem.

不曰, *si non dicis, nonne dicis?* v. g. 不曰如之何 qui non dicat, quomodo hoc? 不曰堅乎 sed nonne dicitur, durum?

不以, negat uti : v. g. 不以其道得之 at nisi per propriam viam obtineas ea; 不以兵車 quin adhiberet milites et currus.

不爲, negat esse aut æstimari : v. g. 不爲不多矣 haud æstimandum non multum; 不爲小矣 non est exigua.

不足, negat par esse : v. g. 不足以當大事 non est dignum quod censeatur summa res; 不足與有爲也 haud par quicum tentaretur facinus.

未足, negat par esse, sed levius atque remissius; est enim inter ita et non ita : v. g. 未足與議也 nondum est dignus quicum illam edisseram.

未聞, absolute negat : v. g. 未聞以千里畏人者也 nondum audivi quemdam cum mille stadiis timuisse alios; 未聞以割烹也 nondum audivi usum fuisse dissecandi coquendique arte.

未見, absolute negat : v. g. 未見其止也 nondum vidi illum sistere; 未見蹈仁而死者也 nondum vidi qui insisteret virtuti et periret.

未能, negat : v. g. 未能事人 nondum vales servire hominibus; 未能或之先也 nondum potuerit aliquis illum antestare.

未有 absolute negat : v. g. 未有小人而仁者也 nondum invenitur vulgaris homo, qui perfectus sit; 未有能生者也 nunquam

Digitized by Google

erit quæ possit germinare.

未嘗, significat *nondum*, *nunquam* : v. g. 未嘗飽也 haud unquam saturabatur; 未嘗與之言行事也 nunquam cum ipso locutus est de legationis negotio.

未知, negat : v. g. 未知生 nondum scis vivere; 未知其孰賢 nescio earum quænam excellentior.

未可, negat : v. g. 未可與立 quin detur capacitas persistendi; 未可以言與 nondumne potuisti admonere?

未若, æque ac 不若, quod melius est affirmat, at paullo mollius remissiusque : v. g. 未若貧而樂 sed nondum sicut qui sit pauper et lætus; 未若復吾賦不幸之甚也 haud quantum reddendi me vectigalem infortunium grave est.

亦可, affirmat : v. g. 亦可宗也 et sic poterit diu inniti; 亦可畏也 at etiam debent timeri.

亦不可, negat : v. g. 亦不可行也 equidem non est agendum; 亦不可得矣 item non poteris obtinere.

亦可以, affirmat effectum : v. g. 亦可以爲成人矣 etiam poterit censeri perfectus vir; 亦可以即戎矣 etiam poterunt præsto esse militiæ.

更有, addit : v. g. 更有嚶鳴求友之樂 magis habet consono cantu quærendi amicum voluptatem; 更有殷然其欲赴者 magis habet studiosam voluntatem progrediendi.

尤有, 猶有, idem fere valent : v. g. 猶有君人之度也 adhuc habere regentis homines formam fuit; 猶有剛强不能忍之氣 adhuc habuisse acriter pervicacem neque compotem sufferendi spiritum.

仍有, addit, sed rei potius continuationem : v. g. 而仍有得暇之日 sed præterea simul manendi otio diebus; 我意中仍有爾 mea in mente adhuc habeo te.

無如, negat remedium et agendi possibilitatem, valetque 無奈 : v. g. 無如相逼而來 et en absque remedio aliunde pressus veniensque.

否則, negans conditionalis cum illatione, *si secus, tunc* : 否則家無子弟之過者亦足算也 sin vero, in domo expertes filii fratrisque erratis, etiam digni numerantur; 否則直以請成之事商之耆老也 sin vero, rectius de petendæ pacis negotio consultare cum senioribus.

意者, conjicientis est : v. g. 意者輕煖不足於體歟故致焉思逞歟 sic ratiocinatus : leves calefacientesque pelles num non suppetunt pro corpore, ut barbarus ideo versipellis cogitet insolescere?

Digitized by Google

意必, conjicit et definit : v. g. 意必有駭俗之奇 opinor certo habere commovendi vulgus mira; 意必有瞻望樂郊 opinor certo haberi suspicientes jucunda loca.

奈, remedium et possibilitatem refert, *quid facias? sed quid :* v. g. 奈何絕秦歡 atqui tunc amitteretur T'sin favor.

不啻, 弗啻, aliquando significat *non tantum*, alias vero significat *non aliter :* v. g. 不啻若自其口出 is non solum quasi ex ipsius ore procederet; 不啻確有可憑 non secus ac vere esset fundamentum; 不啻爲釣遊之地 haud tantum est piscationis deambulationisque terra.

何啻, idem fere est, *qui tantum :* v. g. 吾何啻千萬人矣 ego non tantum mille et decem mille homines.

又何, addendum esse negat : v. g. 又何加焉 quid præterea addendum? 又何卜爲 adhuc quid haruspicio opus?

乃何以, admirantis et urgentis est : v. g. 乃何以言及閔子之孝 at qui fit ut mentione attingente Ming doctoris pietatem.

非然者, negans conditionalis : v. g. 非然者宗廟百官及門猶難得見 secus, avitam aulam variosque præfectos, ipsi discipuli etiam difficile possent aspicere; 非然者文章禮樂吾黨豈曰無人 si non ita, litteraturam ritus et musicam inter nos qui dicas deficere homine?

不但此也, pergentis est, *non tantum hoc.*

誠如是也, item pergentis est, *si vere ita est.*

不寧惟是, æque pergentis est, *non tantum hujusmodi.*

5. 襯語 PARTICULÆ EXPLETIVÆ

Ita dictæ, quod in phrasibus aut initio aut medio inseruntur ad ipsas complendas; antiqui eas vocabant 助語, particulas auxiliares.

之, articulus; nota genitivi, adjectivi, passivi; generale pronomen : v. g. 大學之道 magnæ scientiæ ratio; 故民之從之也輕 ideo populus sequetur illum facile; 學而時習之 studere sapientiæ et jugiter exercere hoc. 旃 valet 之, v. g. 上慎旃哉, magis attendat id oh!

以, nota regiminis indirecti vel directi, significat finis objectum, medii usum, usus congruentiam, termini connexionem : v. g. 以告子貢 id monuit Tse kong; 一則以喜 tunc quidem ut læteris; 以不教民戰 cum non instituto populo pugnare; 以時 juxta tempus; 自今以後 jam nunc in posterum.

以爲, *habere pro :* v. g. 仁以爲己任 cordis perfectionem sus-

Digitized by Google

ceperunt in proprium onus; 民以爲大 populus existimat magnum.

以其, *sumere suum :* v. g. 以其子妻之 sumens suam filiam, tradidit illi nuptui; 管仲以其君霸 Koan tchong fecit suum principem archontem.

以及, *usque ad :* v. g. 以及其親 et usque ad suos parentes.

是以, *propter hoc,* 所以 *propter quod,* 將以 *volet uti,* 何以 *undenam,* a connexivis non discrepant : v. g. 君是以不果來也 princeps propterea non reapse venit; 天之所以爲天也 cœlum ideo est cœlum; 三代之所以直道而行也 tres fundatores quicum juxta æquum jus egerunt; 天將以夫子爲木鐸 cœlum mox utetur magistro ut sit ligneâ linguâ tintinnabulum; 予將以斯道覺斯民也 ego volo ope hujus doctrinæ aperire sensum huic populo; 吾何以識其不才而舍之 ego unde sciam qui carent peritia, ut omittam illos? 子何以其志爲哉 tu quare sumis ejus intentionem in supputationem?

可以, *fas est :* v. g. 吾今則可以見矣 ego nunc jam possum videre; 人皆可以爲堯舜 homines omnes possunt evadere Yao et Choen.

足以, *sufficit ad :* v. g. 足以有敬也 sufficiat ad habendum honores; 吾力足以舉百鈞 meæ vires sufficiunt ad elevandum centum tricesses.

必以, *certo habere :* v. g. 吾必以仲子爲巨擘焉 inter T'si regni litteratos, ego facile censeo Tchong tse esse majorem digitum.

不以, *non uti :* v. g. 不以言舉人 nec per verba elevat hominem; 域民不以封疆之界 vallatur populus non per aggerationum confiniumque terminos.

皆以, *omnes uti, existimare :* v. g. 壹是皆以修身爲本 ad unum omnes habent perficere se tanquam principale; 百姓皆以王爲愛也 populus totus regem existimavit sordide affectum.

於, præpositio, *in;* nota passivi, *a;* nota regiminis, *ad;* innuit objectum, *quoad;* servit comparativis, *præ :* v. g. 吾之於人也 ego quoad alios; 於心終不忘 e corde haud unquam excidunt.

于, idem ac 於 : v. g. 定于一 stabilietur per unitatem; 于湯有光 præ T'ang habeo splendorem.

所, relativum pronomen, initio vel medio phrasis adhibetur; facit substantivum, et tunc quasi 之 vel auxiliaris haberi potest : v. g. 所損益可知也 quod dempsit vel addidit, potest sciri; 昔者所進 heri quos admisisti.

攸, idem ac 所 : v. g. 髦士攸宜 insignes viros quod decet; 彝倫

Digitized by Google

攸敘 legum et officiorum ordinatio.

其, pronomen, indicat personas vel res vel sapientiam; exprimit aliquando animi votum, 吾其 *ego velim;* legitur 其' *ki*, et est particula auxiliaris: v.g. 彼其之子 ille quidem dominus; 其行己也恭 is sua agens est humilis; 食而不知其味 comedens nescit esus saporem; 及其至也 pervenire ad ejus apicem.

乎, in medio phrasis, æque ac 於, est præpositio, facit passiva, servit comparativis, jungitur regimini, sed paullo est agilior; fulcit insuper 於 et 惡: v. g. 吾無隱乎爾 ego nil celavi vos; 浴乎沂 ablui in amne I.

諸, in medio phrasis, æque ac 於 est præpositio, *in*, vel nota passivi, *a*: v. g. 本諸身 fundatur in seipso; 有諸內 existit in interno.

不, absolute negat, *non*: v. g. 犯而不校 offensus neque controversaretur; 不謀其政 ne moliaris illius administrationem.

未, negat usque adhuc, *nondum*: v. g. 未入於室也 nondum introivit in penetralia; 臣未之聞也 subditus tuus nondum ea audivit.

非, *non est, nisi*: v. g. 何事非君 cui serviam quin sit princeps? 此非君子之道 hæc non est sapientis agendi ratio.

猶, significat primo *sicut, similis;* secundo *adhuc, etiam;* tertio potentialis et optativa est, ut Carminum I. 110: v. g. 猶水勝火 sicut aqua vincit ignem; 猶可說也 adhuc potest explicari; 猶來無死 ut possit advenire quin moriatur!

自, *ex; cum; ultro*: v. g. 奚自 undenam? 自西自東自南自北 ab occidente ab oriente ab austro a septentrione; 自正學不明 ex quo vera doctrina non clarescit; 自非然者 at res non ita; 翛然自得矣 sublimi more ultro contentus ero.

由, *ex; per; sequi; veluti*: v. g. 由門而進 ex janua ultro progredi; 難自由矣 difficile sui juris erit; 由百世之後 a centum generationibus usque adhuc; 由反手也 perinde esset ac vertere manum. Littera 繇 idem est ac 由.

尤, *magis; admodum*: v. g. 此又君子之尤難者也 id ipsis sapientibus hominibus multo difficillimum est; 擇其言尤雅者 eligam eorum dicta quæ magis recta sunt.

暨, copulativa est, *et*: v. g. 讓於殳斨暨伯與 cessit pro Chou, T'siang atque Pé yu; 太保暨芮伯咸進相揖 summus Tutor atque Joei Comes ambo ingressi mutuo consalutarunt.

甚, *nimis, valde*: v. g. 甚矣吾衰也 admodum sane ego contabui; 心爲甚 cor etiam magis.

Digitized by Google

殊, *valde; aliter* : v. g. 殊難自遣也 omnino difficile se remittit; 此殊汲汲也 is summopere trepidus; 殊未及 omnino defuit tempus; 殊不然 prorsus non ita; 無甚懸殊 haud ita longe absimilis; 不殊於平旦也 non differt a primo diluculo.

亦, *et, etiam, insuper; quidem, utique* : v. g. 亦悖而入 etiam injuria vero recipientur; 亦長吾之長 itemque colo meorum grandævitatem.

又, *iterum; præterea; adhuc, etiam; vero, autem* : v. g. 攘攘又無益矣 totus operosus adhuc nihil proficio; 而又害之 sed etiam nocent ipsi; 今又棄寡人而歸 nunc iterum relinquis me ut revertaris.

更, *iterum; magis* : v. g. 而更窮困 et tamen magis jactura premebat; 此更皇皇也 hic magis inquietus et sollicitus est.

厥, idem ac 其 : v. g. 播厥百穀 seminant suas varias fruges; 厥民析 hic populus dividitur.

既, *quoniam, cum, jam, postquam* : v. g. 既庶矣 cum multi sint; 經界既正 delineatio limitum ubi recta sit.

必, *omnino, certe* : v. g. 必聞其政 profecto cognitionem capit ejus gubernii; 則吾必在汶上矣 tunc ego certe ero Wen fluvium supra.

莫, *ne; nullus;* præ 勿 et 無 paullo mollior magisque flexilis : v. g. 莫不尊親 nullus non venerabitur amabitque; 天下莫能載也 cœlum infra nullus potest continere.

勿, prohibentis est, *ne* : v. g. 過則勿憚改 si erras, tunc ne formides emendari; 勿欺也 ne decipias.

殆, *prope, fere; circiter* : v. g. 殆未識夫子之心哉 forte nondum cognoscit magistri animum; 此殆今所謂能也 id fere est quod nunc dicitur posse. Facile sibi adsciscit 有, 不, 非 : v. g. 殆有甚焉 atqui adhuc magis; 殆有難忘於歸者也 forte is difficile obliviscetur de repatriando; 殆不可復 sed forte non licebit iterum; 殆非也 non omnino ita.

洵, *vere, revera* : v. g. 洵美且都 vere pulchra atque multa; 洵有情兮 enimvero habet ardorem.

聊, *nonnihil, quodammodo* : v. g. 聊樂我員 satis juvat me quidem; 聊與子同歸兮 etiam cum sapiente eamdem domum irent.

叵, *non potest* : v. g. 叵耐 non potest supportari; 叵信 indignus fide; 懷叵測之情 recondit impossibiles conjectu affectiones.

姑, *interim* : v. g. 姑舍女所學而從我 interim relinquite quod vos didicistis et obsequimini mihi; 子謂之姑徐徐云爾 tu diceres illi : porro sensim, pedetentim.

Digitized by Google

凡, *quicumque :* v. g. 凡事豫則立 quæcumque res, præfultæ tunc stabunt; 凡有血氣者 quicumque habent sanguinem spiritumque.

皆, *omnis; æque :* v. g. 皆不及門也 omnes non frequentant scholam jam; 物皆然 res omnes ita.

俱, *omnis; simul :* v. g. 雖與之俱學 quamvis is cum illo simul addiscat.

仍, *adhuc, sicut prius; juxta; iterum; nempe :* v. g. 仍舊貫 si inhæreatis pristinæ rei; 仍即喭之偏 æque est ruditatis aberratio.

偏, obstinatam oppositionem innuit, *et tamen, his non obstantibus, tu vero contra :* v. g. 偏忽見有君子 contra extemplo videt adesse sapientem virum; 偏能達于道途之口 nihilominus poterat attingere ad viantium ora.

相, mutuam relationem designat, *invicem :* v. g. 道並行而不相悖 cursus simul aguntur quinmutuo perturbentur; 出入相友 euntes et redeuntes invicem sociabuntur.

即, *accedere juxta; nunc; scilicet; statim; vel si :* v. g. 即此時安得不中折也 sed ipso hoc tempore qui possim quin medius diffringar? 亦可以即戎矣 etiam poterunt præsto esse militiæ; 即凡天下之物 scilicet omnia universitatis entia.

就, 就令, 就使, eamdem habent vim, *etiam si, vel si :* v. g. 就死得處所 quamvis mortui, invenerunt immorandi locum.

方, *dum, modo, dum incipit; tunc vero :* v. g. 血氣方剛 corporis robore modo convalescente. Facile sibi 其 adjungit : v. g. 方其未築也 cum ea nondum constructa erat; 方其破荆州下江陵 cum is perrumperet King tcheou subigeretque Kiang ling.

將, indicat mox futurum; innuit voluntatem agendi; est vage conjicientis : v. g. 將遊大人以成名乎 an vero sim frequentaturus magnos viros ad comparandam famam? 吾將仕矣 ego mox geram magistratum.

遽, *illico; trepidanter :* v. g. 若有未敢遽信者焉 videtur utique non statim credere; 讖夏庭之遽衰 noscitur e Hia cavædio repentina ruina.

忽, *illico, improviso; negligenter :* v. g. 忽焉在後 en repente extat a tergo; 忽奔騰而砰湃 subitoque debacchari atque strepere.

倏, *illico; brevi :* v. g. 聚首未幾倏分兩地 congressi vix, illico distrahimur duabus oris; 知心暌隔倏經三載 amici distrahimur brevi abhinc tribus annis.

當, *consentanee; in eo temporis :* v. g. 還當於所見察之 equidem

Digitized by Google

conducet in aliquem videndo examinare illum; 當其始 in ipso initio; 已當暮齒 jam in inclinata ætate.

毋, prohibentis est : v. g. 毋自欺也 nolle sibi illudere; 毋吾以也 nolite me sic considerare.

弗, idem ac 不 : v. g. 有弗學 vel non studebit; 弗如也 non vales illum.

應, conjicit convenientiam : v. g. 古人應亦許之 antiqui homines debent etiam approbare illum; 自應問我兩人 jure debebis interrogare nos duos homines.

宜, *congruenter, merito; concorditer* : v. g. 不亦宜乎 nonne quidem conveniens erat; 宜若何而圖之 debebit quo pacto cogitari?

與, *cum, simul* : v. g. 惟我與爾 duntaxat ego et tu; 與子偕臧 cum puella simul contenti fuimus.

偶, *fortuito* : v. g. 可偶一爲之爾 potuit obiter semel fieri id; 子偶見夫翔集者而忽有觸也 Confucius casu vidit volucrem subsidere, atque improviso sensit commotionem.

庶, sperantis est : v. g. 庶竭駑鈍 ut exhauriam caballi hebetudinem; 庶見素冠兮 quam vellem videre album pileolum!

適, *fortuito; amussim, commodum; congruenter* : v. g. 適足增羞 potius valeret ad augendum pudorem; 適以買禍也 scilicet inserviunt emendæ calamitati.

6. 歎語 PARTICULÆ EXCLAMANTES

Ita dictæ, quod interjectionem aliquam continent.

吁, exclamantis, *oh!* v. g. 吁重民歎者所以重民瘼 proh! magnifaciens populi censum, propterea magnifacit populi morbos; 吁假年學易垂暮無成 eheu! commodatis annis studere Mutatori, inclinatus vesperi non perficiam.

嗟, exclamantis, *ah!* v. g. 嗟我友邦冢君 oh! mei amicorum regnorum magni principes; 嗟我士聽無譁 heus! mei milites, audite sine strepitu.

噫, exclamantis, *proh!* v. g. 噫斗筲之人 heu! modioli quasillive hominem; 噫天喪予 heu! cœlum me extinxit.

嗚呼, dolentis et exclamantis, *ah!* v. g. 嗚呼惟天生民有欲 oh! nonnisi cœlum procreavit populum cum passionibus; 嗚呼猷告爾多方士 oh! agite, moneo vos multarum gentium præfectos.

Digitized by Google

嗟夫, affectu exclamantis, *oi!* v. g. 嗟夫使六國各愛其人則足以拒秦 miserandum! si sex regna singula amassent suos cives, tunc satis ad repellendum T'sin; 嗟夫予嘗求古仁人之心或異二者之爲何哉 sed oh! ego jam deprehendi antiquorum humanorum hominum animum forte discrepare bifariorum horum actis : cur vero?

嗟乎, longe suspirantis, *hei!* v. g. 嗟乎子卿 heu, heu! Tse k'ing; 嗟乎貧窮則父母不子 mirum proh! pauperem, jam parentes nec filium cognoscunt.

嗟嗟, iterato suspirantis exclamatisve est, *heu, heu!* v. g. 嗟嗟四鄰諸侯豈無望叟慕叟而舉國以待叟者乎 oh oh! quatuor confinium reguli, qui minime sperent seniorem, ament seniorem, atque toto cum regno expectent seniorem? 嗟嗟烈祖 io, io, insignis avus!

噫嘻, ægre ferentis, *vah!* v. g. 噫嘻悲哉此秋聲也 heu heu dolendum! is autumni sibilus scilicet; 嗚呼噫嘻我知之矣 oh oh ah ah! ego teneo rem.

悲夫, miserantis, *dolendum!* v. g. 後之視今亦猶今之視昔悲夫 futuri videbunt præsentes, etiam sicut præsentes considerant præteritos : dolendum! 名堙滅而不稱悲夫 nominis suppressi absque ulla laude; commiserandi sane!

7. 歇語 PARTICULÆ FINALES

Pausam inducunt vel phrasi suspensæ et incidenti, vel phrasi absolutæ et completæ; idque vel positive vel interrogative : hic de positivis.

也, plane terminat periodum; adjungitur explicationibus, adeoque incidentes phrases in 者 desinentes excipere solet; apponitur in responsis : plane terminat incisa, et sæpe amat repeti, aliquando uno vocabulo excipitur : terminat vocabula, et nominibus propriis adjungitur : v. g. 其爲人也 is talis homo est; 無異也 一也 non differt, idem est; 亦也惑 T'che dubio teneor; 未之有也 nondum ii extiterunt; 仁者人也 pietas ipsemet homo est.

矣, præcise terminat, definite affirmat, nude asserit, adeoque 則 et 斯 facile sequitur : fit incisi pausa ad rem ulterius explicandam : v. g. 可謂仁矣 poterit dici perfectus; 先生之志則大矣 magistri scopus quidem est inclytus; 其於處貧也則幾矣 is ad acquiescendum paupertati, utique accedet jam.

焉, agilior finalis, consonas voces facile sequitur, particulam 如 ultro excipit, æqualia incisa belle terminat : v. g. 有民人焉 habet populum

Digitized by Google

et homines; 善爲我辭焉 belle pro me recuses.

耳, diminuendi habet vim, *solummodo* : v. g. 堯舜與人同耳 Yao et Choen cum aliis similes sunt; 弗爲耳 non agit, potius.

爾, diminuendi habet vim : v. g. 是之取爾 en quem hauriebat sensum; 便便言惟謹爾 explicate loquebatur quamquam cum reverentia.

而, in specialibus locutionibus adhibetur : v. g. 已而已而 desiste tandem, oh, desiste; 室是遠而 domus at longe distat.

已, addit cessandi et sufficiendi sensum, *satis, jam* : v. g. 是亦不屑去已 quod nempe non æstimabat purum abire; 噫可怪已 heu! mirabile est.

夫, est veluti soni productio, et sola affirmat, sociata exclamat : v. g. 善夫 recte; 夫微之顯誠之不可揜如此夫 en subtilitas manifestatur, et veritas non potest occultari usque adeo!

其, carminum finalis est : v. g. 子曰何其 tu mutis ad quid? 夜如何其 nox quota est jam?

兮, canticorum pausa est : v. g. 終不可諠兮 in finem non poterit obliterari; 鳳兮鳳兮 o phœnix, phœnix!

且, carminum finalis est : v. g. 其樂只且 oh! is lætus vere; 狂童之狂也且 inconsideratorum pusionum tu imprudentissimus.

只, carminum finalis est : v. g. 毋也天只不諒人只 mater mihi cœlum est, at non credit mihi; 樂只君子 amabilis quidem sapiens.

云, *inquam*, in fine eamdem vim exhibet : v. g. 其上蓋有許由冢云 ejusque clivo revera extat Hiu yeou sepulchrum; 予低徊留之不能去云 ego animo præoccupatus detinebar illic, nec poteram discedere.

者, phrasim incidentem terminat, litteras explicandas sequitur, resumptam phrasim comitatur, adjectivum vel participium efficit : v. g. 吾未見力不足者 ego nunquam vidi ejus vires non sufficere; 何哉爾所謂達者 quis porro est quem vocas illustrem? 頃者 modo; 日者 olim.

者也, plane participium vel nomen terminat : v. g. 欲速成者也 sed volens quamprimum formatus evadere; 未有義而後其君者也 nondum fuit justus, qui tamen posthaberet suum principem.

者矣, pressius participium terminat : v. g. 然後可以盡天下之大觀而無憾者矣 et postea vero poterunt concludi imperii magna spectacula, quin ullus indigner.

者耳, diminutive participium terminat : v. g. 此則勢之無可如

Digitized by Google

何者耳 id scilicet necessitas ineluctabilis est.

者焉, agilius notam nominis participiive terminat : v. g. 必有忠信如丘者焉 certe habet fidelem et sincerum sicut me K'ieou; 有可連類而及者焉 unde possim conjungendo species attingere.

也者, terminat propositionem incidentem, quæ dictum aliquod resumit; ita frequentius : v. g. 孝弟也者 illa observantia in parentes et fratres; 安見方六七十如五六十而非邦也者 ecquando vidisti latum vel sexaginta septuagintave aut quinquaginta sexagintave stadia, quin esset regnum?

也已, pausæ addit cessandi vim: v. g. 可謂仁之方也已 id dicendum philosophiæ tessera; 斯害也已 id est detrimentosum.

也矣, pausam præcisiorem efficit : v. g. 則亦余之甚幸也矣 tunc jam mihi summa fortuna erit.

也夫, pausæ addit interjectionem : v. g. 莫我知也夫 nemo me novit, heu! 是余之罪也夫 hoc, meum peccatumne?

矣夫, pausæ addit vim et interjectionem : v. g. 命矣夫 fatum est! 吾已矣夫 ego perii oh! 有矣夫 accidit.

云者, sustentat phrasim incidentem, quæ ad sermonem referatur : v. g. 老子之所言道德云者 Lao tse quam dicit rationis virtus.

云耳, diminuendi habet vim; 耳 et 爾 eleganter subsequuntur 云 vel 焉 : v. g. 不過如此云耳 tantum ita.

已矣, cessationem dicit præcisiorem, *ita et nil aliud* : v. g. 是則章子已矣 is scilicet Tchang tse totus est; 始可與言詩已矣 et tunc potero simul disserere versus.

已耳, *id restat tantum* : v. g. 有待斃於井中已耳 habet expectandam mortem in putei medio, et nil aliud; 則相與彼之已耳 jam una simul indicamus illum, et nil aliud.

焉耳, 焉爾, diminuendi æque habent vim : v. g. 蓋其始焉耳 scilicet ejus initium; 非爲六國也爲趙焉耳 non pro sex regnis, sed tantum pro Tchao; 惟所擇之焉爾 tantum quod elegit.

焉者, sustentat phrases incidentes cum gratiâ : v. g. 上焉者 priorum illa; 猶有惑焉者 adhuc est quod dubito.

焉而已, molliter significat terminum sententiæ : tres finales simul adhibitæ phrasim magnifice trahunt, et præstat ut una alterave littera præcedantur. Illud 而已 excludit aliud : v. g. 食粟而已 consumo fruges et nil amplius.

焉耳矣, magnifice significat sententiæ terminum; illud 耳矣 inter

Digitized by Google

modestiam animi aliquam remissionem innuit: v. g. 盡心焉耳矣 exhaurio animum prorsus.

焉者矣, sustentat finale participium: v. g. 下必有甚焉者矣 inferiores haud dubie habentes magis erunt.

而已矣, adversative excludit aliud: v. g. 孝弟而已矣 nonnisi pietas et obsequium et nil aliud; 求其放心而已矣 quærere illud amissum cor et nihil amplius.

8. 疑語 FINALES DUBITATIVÆ

seu quæ interrogative efferuntur, unde 逆歇 dici solent.

乎, interrogantis ad petendum vel refutandum est, tum exclamantis et admirantis; et in dubiis etiam repetitur: v. g. 不亦君子乎 nonne etiam sapientis est? 深乎深乎 profunda proh! 學詩乎學禮乎 studesne Odis? studesne Ritibus?

諸, interrogat in fine vel dubitat, sed tunc præsertim cum res liquet, et de industria quæritur: v. g. 人其舍諸 alii an ipsi missos facient? 山川其舍諸 montani fluvialesque spiritus an illi rejicient?

歟 vel 與, eadem ac 乎, sed et firmior est, et dubium veluti suspensum exhibet, ita ut interrogando exclamare videatur: geminata vero dubium proponit: v. g. 君子人與 is sapiens vir? 可不慎歟 licebitne minus attendere? 其爲人之本與 annon ipsa est exercendæ pietatis fundamentum? 求之與抑與之與 quæsitumne hoc an vero datum?

耶, continet improbandi, exclamandi, admirandi sensum, et dilemmati, exhortationi, excusationi, dubitationi inservit: v. g. 此何時也而可以如此耶 hoc quodnam tempus est, ut liceat ita? 是耶非耶 existit vel non existit?

哉, continet admirandi, suspirandi, exclamandi, laudandi, expleti voti sensum, et supponitur etiam nomini: v. g. 禹曰俞哉 Yu ait: sane! 君子哉若人 quam sapiens iste vir!

者乎, addit pausam interrogationi: v. g. 君子者乎 an vere virtutis est vir?

者歟 seu 者與, addit pausam interrogativæ exclamationi: v. g. 夫子聖者與 magister nonne sanctus? 益者與 proficiet ergo?

者耶, addit pausam refutatoriæ interrogationi: v. g. 豈所謂見義不爲無勇者耶 an non fuerit quod dicitur, videns officium et non agens, caret fortitudine?

Digitized by Google

者哉, addit pausam exclamationi : v. g. 子何尊梓匠輪輿而輕爲仁義者哉 tu quare magnifacis arcularium rhedariumque, et parvipendis studiosum humanitatis et justitiæ? 有不爲之傷心者哉 estne qui de eo doleat?

也乎, producit interrogationem : v. g. 是尙爲能充其類也乎 hujusmodi adhuc censetur posse adimplere sui propositi genus? 其能遺之也乎 nunc ille potest relinquere eum?

也歟 seu 也與, protrahit suspensionem : v. g. 求也可使從政也與 K'ieou poteritne interesse gubernio? 舜其大孝也與 Choen ille quam valde in parentes pius!

也耶, protrahit instantiam : v. g. 汝其知也耶其不知也耶 tu ipse sentisne, an ipse non sentis jam? 而我何堪也耶 et ego qui tolerem?

也哉, producit exclamationem : v. g. 且君之欲見之也何爲也哉 imo princeps cupit videre illum, qua de causa? 吾豈匏瓜也哉 ego qui sim ventrosa cucurbita!

已乎, interrogative negat cessationem : v. g. 其容已乎 ipse poterone abstinere?

已耶, suspense negat cessationem : v. g. 則仕焉可已耶 sic magistratus qui possit cessari?

已哉, interjective negat cessationem : v. g. 豈僅祿位與名已哉 qui tantum census, dignitas, cum fama, et nil aliud?

乎哉, interrogando exclamans vel vere dubitat, vel ficte dubitat : v. g. 賜也賢乎哉 Se jam sapiens ergo! 君子多乎哉 num sapiens multas habebit?

焉哉, exclamando cum vi interrogat : v. g. 而亦何必不有人焉哉 sed etiam qui indubitato nullus erit homo?

云乎, de dictis interrogat : v. g. 豈曰友之云乎 num dicebant amicitiam sociandam cum illo?

矣乎, sermonem præcidit quin sententia absolvatur : v. g. 斯謂之仁矣乎 continuo dicetur corde perfectus jam? 夫子聖矣乎 magister nonne sanctus jam?

矣哉, sermonem præcidit interjective : v. g. 雲亦靈怪矣哉 nubes etiam mirum quid, oh! 亦盛矣哉 age, splendidum sane!

否耶, valet *necne* : v. g. 吾不知孟孫遷者亦曾以無違語子否耶 ego haud scio Mong suen nuperrime an etiam illud *nihil transgredi* dixerit tibi necne.

Digitized by Google

否乎, valet *necne* : v. g. 宜乎否乎 decetne an non?

否歟 seu 否與, item valet *necne* : v. g. 其不易吾言與否與 is non mutat mea verba, an vero secus?

焉否耶, abrupta per 焉 particulam phrasi, subjungit interrogationem *an secus* : v. g. 其能無慮焉否耶 is poterit carere sollicitudine, an secus?

焉者乎, rotundius producit interrogationem : v. g. 而謂猶有與'焉者乎 et dices adhuc habuisse curæ?

焉爾乎, molliter producit interrogationem : v. g. '女得人焉爾乎 tu esne nactus hominem?

而已乎, adversative includit aliud : v. g. 如斯而已乎 itane, et nil amplius?

乃爾乎, adversative indicat et quærit, æque ac 乃爾, *cur ita, itane vero?* v. g. 何不仁乃爾 quare inhumanus ita? 但何亟亟乃爾 at quare præpropere adeo?

也歟哉, protrahit interrogativam exclamationem : v. g. 其決也歟哉其滯也 ille certusne animi? ille hæsitabundus potius.

也乎哉, idem valet : v. g. 吾遁也乎哉吾生也 egone fugiam? ego salvus sum! 吾傷也乎哉吾生也 egone vulnerer? ego salvus sum!

9. 束語 PARTICULÆ COLLECTIVÆ

Ita dictæ, quod sermonem colligunt, vel sensum collectivum exhibentes sermonem quodammodo concludunt.

總之, simul complectitur, et generatim concludit, *ad summam* : v. g. 總之不離古文者近是 generatim, quod non abscedit ab antiquo Annalium scripto est verisimile.

要之, simul resumit quod summa et caput rei est : v. g. 要之仕於楚則安於楚 in summa, si magistratus in T'chou, tunc conquiescet in T'chou.

是則, antecedentia resumit ad inferendum, *quæ cum ita sint, illud sequitur* : 是 et 則 aliquando eamdem vim habent; eamdem plane habet 然則 : v. g. 是則章甫縫掖永作波中之客 ita vero rite pileatus ampleque togatus perenne fieret fluctibus immorans peregrinus.

大抵, generatim assumit : v. g. 大抵民之念生更切於念死 plerique cives cogitant vivos majore studio quam cogitant mortuos.

大約, generatim colligit : v. g. 大約以君子見君子 plerum-

Digitized by Google

que cum sapiens vir videt sapientem virum.

大凡, generatim supputat : v. g. 大凡物不得其平則鳴 quæcumque res, haud compotes suæ æquabilitatis, statim clamant; 大凡君子與君子以同道爲朋 plerique omnes sapientes cum sapientibus, quia communis sapientiæ, faciunt societatem.

從來, colligit præteritum ad comprobandum præsens : v. g. 從來志士不忍徇物而墜教不外平情 ab initio usque adhuc, cordatus vir haud durus est ad devovendam vitam aliis, et sancta doctrina non est extra æquilibrem affectum; 從來惟希賢者乃能賢耳 ab initio usque adhuc tantum imitatores sapientum tandem possunt esse sapientes.

甚矣, concludit sententiose : v. g. 甚矣人之好怪也 vehementer quidem homines amant monstruosa! 甚矣吾衰也 admodum sane ego contabui.

甚哉, concludit cum admiratione, et ponitur ut præcedens in capite phrasis : v. g. 甚哉敏於事者之難也 proh quam diligentia in rebus difficilis est!

意謂, conjicit et resumit alterius sententiam : v. g. 意謂吾自承先君之遺緒 mente cogitat : ego ex quo recepi defuncti principis transmissam hæreditatem; 意謂疆場之間危地也 sententia significat : confinis campi spatium periculosa terra est.

若曰, conjicit et resumit alterius dicta; 若謂 idem est : v. g. 若曰人莫不憚於所苦而抑知無苦之非甘耶 quasi diceret : hominum nemo quin abhorreat ab illa amaritie; sed vero scitne nihil amarum quin dulcescat? 若曰以吾與爾之莫逆於心也 quasi diceret : cum ego atque tu nulli opponamur in corde.

吾今而知, præteritum traducit ad præsentem perceptionem, *jam nunc intelligo*. Item simile aliud : v. g. 於今迺睹子之志矣 in præsens quippe video tui animum.

既而, devenit ad posteriora, antea quidem sic, *jam nunc* ita et ita : v. g. 既而曰 postmodum vero subjunxit; 既而幡然改曰 dein vero commotus immutavit dicens.

已而, idem valet : v. g. 已而鮑叔事齊公子小白 postmodum, Pao chou inserviit T'si principis filio Siao pé; 已而夕陽在山 postea vero occiduo sole subeunte montem.

奈之何, plerumque miratur rem præter jus et opinionem evenisse, sicque adversative concludit disputata, *at quid facias* : v. g. 奈之何民不窮且盜也 ita quomodo populus non depauperabitur atque adeo latro-

Digitized by Google

cinabitur? 奈之何既畏而復挑其怒也 at quid? cum timeret, e contra lacessivit illius iram.

胡爲乎, per interrogationem conclusionem urget, *qua de causa :* v. g. 此秋聲也胡爲乎來哉 is autumni sibilus scilicet; quare porro venit jam? 胡爲乎泥中 qui sic in cœni medio?

夫亦曰, concludit restringens dicta : *ideo etiam dixi :* v. g. 夫亦曰在人焉耳 utique dico, in homine scilicet est.

今也, a præterito devenit ad præsens; 今則 et 今而 et 今乃 eamdem vim habent : v. g. 今則南北一家 nunc vero austro boreaque unita familia; 今則鄰於齊者吾矣 nunc vero propior ad T'si, ego sane; 今而議去也 nunc vero deliberatur itio; 今而君心之未悅耶 nunc vero principis animus num nondum contentus? 今乃棄黔首以資敵國 nunc vero amandas nigricoma capita ad suppetias ferendas inimicis regnis; 今乃得玩之几席之上 nunc vero possum ludere illud supra mensulam et stoream.

故曰, concludit ab antiqua sententia, *ideo dicitur :* v. g. 故曰配天 ideo dicitur æquiparari cœlo; 故曰知與之爲取政之寶也 ideo dicitur : scire quod dare sit accipere, gubernii thesaurus est.

無他, restringit dicta ad unum : v. g. 無他疏之也 nonnisi quia alienus sum illi; 無他戚之也 idque ideo quod consanguineus sum illi.

此其, concludit dicta : v. g. 此其大略也 et hoc rei est summarium.

是故, causam reducit ad effectus : v. g. 是故居上不驕爲下不倍 talisque cum sit, tenens alta non superbit, factus inferior non contradicit.

固, *certe :* v. g. 固難爲淺見寡聞道也 certe difficile erit manco judicio et pauca scienti internoscere; 固知一死生爲虛誣 certoque scio identitatem mortis et vitæ esse falsum dictum.

竟, *tandem, tandem etiam, utique tandem :* v. g. 竟不屑從容少坐乎 ut etiam non digneris sponte et pacate tantisper sedere? 夫夫子而竟如是其甚矣乎 ipse Confucius etiam ita ille extremus! 欲殺則竟殺矣 volo occidere, tunc utique occidam.

正, *vere :* v. g. 正以欲爲仁者之人多也 vere quod volentes fieri perfecti viri multi sunt; 正有令人低徊不能已者 vere est qui facit hominem perplexe inquietum, neque compotem cohibendi.

直, *recta, vere :* v. g. 直不啻以赤子瞻依之意 vere haud aliter ac infantis filioli suspicientis confidentisque animo; 直不必校耳

Digitized by Google

vere non necesse controversari; 直將仰敦龐於黃農虞夏 sed vere velim suspicere sublimes mores apud Hoang ti, Chen nong, Choen et Hia; 不妨直達於孟子之前 nil obstat recta significare Mentsii conspectu.

遂, *consequenter, statim:* v. g. 遂有南陽 statim potiaris Nan yang; 遂許先帝以驅馳 statim promisi antecessori imperatori quod cursum currerem.

10. 詩語 PARTICULÆ POETICÆ

Ita dictæ, quod in litteraria prosa vel non adhibentur, vel non eodem modo adhibentur.

纔, *tunc; nuper:* v. g. 秋水纔添四五尺 autumnalis aqua modo aucta quatuor quinqueve pedes; 剛逢出岫纔 commodum offendit egressam specu modo.

教, *monere, jubere, facere ut:* v. g. 莫教枝上啼 ne facias super ramum fritinnire; 僧教開竹戶 bonzius jussit aperire arundineam januam; 天教看盡浙西山 cœlum fecit videre omnes ad Tché occidentem montes.

頻, *sæpe, identidem:* v. g. 遲日看花頻 tardis diebus videre flores sæpe; 頻來燕語定新巢 sæpe accedit hirundinis vox fixuræ novum nidum.

麼, *num?* v. g. 拾得從他要贖麼 fortuito obtentum, ab illo volesne redimere?

些, *paullulum:* v. g. 酒病而今較減些 vini morbus nunc vero levior paullo.

休, *noli:* v. g. 休怪 ne mireris; 休說 ne dicas; 休去 ne abeas; 聲休辨九龍 voce ne distinguas novem dracones; 旅況休輕說 peregrini vices noli leviter narrare.

可, interrogantem phrasim solet inchoare, ut 可有, 可是, 可曾, 可能 et hujusmodi: v. g. 朝來可自由 mane hoc estne sui juris?

者, *iste:* v. g. 者回 ista vice. Item 這: v. g. 這番紅袖照 ista vice rubicunda manica illuminatur.

也, *etiam:* v. g. 淡粧濃抹也相宜 languidus fucus pressumque pigmentum æque illi conveniunt; 童孫未解供耕織, 也傍桑陰學種瓜 pueri nepotuli nondum scientes juvare arationem texturamque, etiam ad mori umbram addiscunt plantare cucumes. Item 王孫歸也未 regis nepos rediit an nondum?

否, *num?* v. g. 煩公問健否 molesto te ut petas valeat necne; 東

Digitized by Google

風待得花開否 orientalis aura expectarene poterit florum apertionem?

不, *num?* v. g. 汝意憶儂不 tua mens recordaturne mei? 爲問江山記客不 facio quæstionem, flumina montesque recordanturne hospitis?

未, *an nondum :* v. g. 寒梅著花未 hiemalis prunus induit flores, an nondum? 小鬟問我詩成未 puella barbara petiit a me, carmen confectum necne?

甚, *quid :* v. g. 甚事 quid rei? Itemque 怎 : v. g. 怎奈龍頭屬老成 qui factum ut draconis caput adnecteretur seni viro? 怎能千里照 quomodo potest mille stadia illuminare?

奈, in fine valet 如 : v. g. 楚梅猶不奈 T'chou prunus adhuc non tanti.

那, in fine significat modum, initio autem valet *quomodo :* v. g. 但覺寒無那 at sentio frigus sine modo; 那便十分明 quomodo statim omni parte lucet? 那知舊遺逸不在五湖中 qui sciverim amicum seorsim delitescentem non esse quinque lacuum medio? 那如朝罷日 qui sicut auditorii finiti die?

倏, *extemplo :* v. g. 此夢何閃倏 istud somnium quam fluxit rapidum!

卻, *ille : revera :* v. g. 砍卻月中桂 præcidere illum lunæ osmanthum; 濕卻無窮不得歸 madidus revera sine fine, non possum redire.

恰, *commodum, juste, examussim :* v. g. 別夢恰交加 dissidii somnium jam ipsum congeritur magis; 野航恰受兩三人 rustica cymba commodum receperat duos tresve homines.

會, æque ac 將, mox aliquid aggrediendum designat : v. g. 若非尋玉山頭見, 會向瑤臺月下逢 si non omnium gemmarum montis vertice invenies, futurum ut ad gemmeam turrim sub luna reperias.

底, valet 何, et 底事 idem est ac 何事, *qua gratia, quid causæ :* v. g. 底事來驚夢裏閒 ad quid venis turbare inter somnia quietem?

Digitized by Google

II. DIVERSA PARTICULARUM ACCEPTIO

Ut pronum jam fuit advertere, plures particulæ haud unam certamque habent acceptionem, sed hic ita, alias aliter usurpantur. Operæ igitur pretium est diversas hujusmodi acceptiones sub uno veluti conspectu repræsentare, tum ne ulla menti confusio oggeratur, tum præcipue ut memoria juvetur.

夫, vel in principio, vel in medio, vel in fine phrasis collocatur, et diversas suscipit significationes. In principio enim vel uti pronomen, rem de qua modo agebatur indicat, vel uti articulus usurpatur. Eamdem servat significationem cum in medio, quod rarius evenit, reperitur. In fine vero exclamantis habet usum, præsertim si alia cum particula sociata sit; si sola, saltem cum emphasi affirmat. Tandem in principio aliquando augentis habet vim.

其, tres inducit formas, ‹其 k'i, ‹其 ki, 其' ki. Sub prima, est imprimis pronomen, personam, rem, vel sapientiam indicans, gaudetque nomini postponi ad augendam sententiæ vim; et significat etiam proprium talem qualis decet: dein exprimit aliquando animi votum: tertio est etiam littera expletiva. Sub secunda est littera finalis, ut sæpe in Carmine occurrit, 何其. Sub tertia est auxiliaris, 彼其.

者 jungitur verbis, et denotat participium: jungitur nominibus, et denotat articulum: jungitur litteræ, et denotat eam explicari, vel post factam mentionem resumi: jungitur membro, et facit phrasim incidentem. Passim vero gaudet finalem 也 sibi respondentem habere.

所, non modo est nomen, significans *locum*, sed et est pronomen relativum initio vel medio phrasis collocandum, et nunquam ut verbi activi subjectum, sed ut ipsius regimen adhibendum: adeoque inter verbi subjectum et verbum ipsum, aut certe ante verbum poni debet. Aliquando vero facit substantivum, et tunc velut littera auxiliaris aut 之 vices tenens haberi debet. 攸 est idem ac 所, sed rarioris usus.

蓋, quatenus particula, vel est initialis, et significat *scilicet, circiter:* vel est causalis, et significat *nam, quia.*

然, habet tres usus: 1. significat *ita,* adeoque etiam approbat: 2. est nota adverbii, sive simplex afficiat vocabulum, sive geminum, sive integram phrasim: 3. est adversativa, *at, sed.*

惟, quatenus particula, aliquando exceptans est, *solummodo;* aliquando copulativa, *indeque, et, cum;* aliquando transiens et adversativa, *at, por-*

Digitized by Google

ro; aliquando explanans, *scilicet, quia, est;* aliquando imperans, *fac;* aliquando est articulus, *hic, ille.*

顧, præter verbi usum, pergentis et adversantis est, *sed enim, porro autem, quod si, age nunc :* significat *tantum :* significat *contra vero.*

或, vel disjunctiva, *aut aut;* vel conditionalis, *si forte;* vel dubitativa, *forte;* vel indefinitum pronomen, *aliquis.*

如, valet *si :* valet *sicut :* valet *quod attinet ad :* cum negatione indicat quod melius est : notat adverbia : cum 何 etiam interpolata conjungitur, 如之何 *si ita quomodo,* 如禮何 *quoad ritus quomodo.*

若, si non est verbum, valet *si :* valet *sicut :* valet *quod attinet ad :* cum negatione indicat quod melius est : significat *hic, iste, aliquis.*

苟, est conditionalis, at includit quoddam animi votum, *si vere, si vere ut spero :* significat *tamen :* significat *tantum,* 非苟 non tantum.

於 vel 于, est 1. præpositio, et significat *in;* 2. fit nota passivi, et significat *a;* 3. innuit objectum, et significat *quoad;* 4. servit comparativis, et significat *præ;* 5. additur regimini, estque hujus simplex nota; 6. ‹於 sonat 嗚, et exclamantis est : 于 in Carmine sæpe innuit actum præsentem vel valet 往 *ire,* tum aliquando innuit sequelam, *tunc, proinde, ex hoc.*

乎, est 1. præpositio, et significat *in;* 2. fit nota passivi, et significat *a;* 3. servit comparativis, et significat *præ;* 4. additur regimini, postque verba sæpe valet *quod;* 5. significat *tanquam,* ut 行乎 agere tanquam; 6. adhibetur pro 者, ut 堅乎 solidus, 白乎 candidus; 7. sequitur 於 vel ‹惡 ad fulciendum, ut 於是乎 ex hoc, ‹惡乎成 quomodo perficiet? 8. exclamantis et admirantis est, ut 惜乎 dolendum! 洋洋乎 immensum! 9. interrogat, et in dubiis repetitur, ut 宜乎否乎 decet an non? 10. conjungitur particulis 庶 et 幾.

諸, multitudinem significans, quatenus particula, in medio phrasis est præpositio *in,* vel nota passivi *a :* in fine phrasis, interrogantis vel dubitantis est : aliquando, sed rarius, vocem fulcit 其諸 : aliquando valet 之, 有諸乎.

之, præter quam quod sit verbum significans *ire,* aliquando sequitur nominativum et est articulus, sive nominativus sit simplex 人之, sive compositus 天命之, sive participium 學者之, sive participium cum regimine 爲政者之, sive etiam pronomen 此之. Aliquando est nota genitivi, adjectivi, passivi. Aliquando est pronomen, quod vel ad expressum antecedens, vel ad sapientiam remque generatim refertur. — Cum est nota genitivi, supprimitur inter duo substantiva, 天命; exprimitur cum genitivum

Digitized by Google

subsequuntur duo nomina, 天之明命; juxta usum supprimitur vel exprimitur, cum duo nomina illam præcedunt subsequunturque, 天地之主宰. Item cum est nota genitivi, sæpe repetitur, 天下之人之心. Cum est pronomen, sæpe præcedit verbum cujus est regimen, præsertim post 未 et 莫. — Licet rarius, pro 於 etiam usurpatur, ut 之其所親愛: alias est mera auxiliaris, ut in quibusdam nominibus 庾公之斯.

以, præter quam quod verbum sit, ipsi quandoque regimini postpositum 不吾以 *non me utitur*, uti nota regiminis adhiberi solet, quod aliquando præcedit aliquando subsequitur : præcedit, sive post verbum sive ante verbum; subsequitur, sive ipsius regimen continenter exprimatur, sive regiminis locum præcedens sermo teneat. Universim autem significat hæc particula 1. finis objectum, *ad, ut, propter;* 2. medii usum, *cum, per;* 3. usus congruentiam, *juxta, secundum;* 4. termini connexionem, *usque ad, eo ut.* Passim jungitur cum 所, 何, 可, 無, et 爲 cum qua, sive continua sive interpolata sint, significat pluries *existimare, sumere in, habere pro.* Tandem, præter ordinarias acceptiones, aliquando significat *agere,* aliquando pro 已, alias pro 與 usurpatur.

自, præter pronominis significationem, quatenus particula, significat 1. *ex;* 2. *cum, quando;* 3. *ultro, naturaliter.*

由, præter originis motivique significationem, quatenus particula, significat 1. *ex;* 2. *per;* 3. *secundum, sequi;* 4. usurpatur pro 猶, *veluti, adhuc.*

猶, quatenus particula, 1. significat *sicut, similis :* 2. significat *adhuc, etiam :* 3. est potentialis et optativa, ut in carmine 猶來無死.

且, est particula quæ aliquem progressum aut transitum exprimit. Progressum : est enim 1. veluti particula copulativa, *et, et etiam,* sed quæ innuit sequelam, *adeoque,* vel aliquid addit, *et præterea :* 2. auget omnino sensum, *immo, adhuc;* unde illa 而且, 猶且, 尙且, 抑且, 亦且, quæ passim occurrunt : 3. vix aliquid auget, et cum 方 sociata, significat *jam,* ut 余且老方買田 ego jam senex tunc emi agellum. Transitum : est scilicet 1. aliud incipientis, *at, ceterum :* 2. velut prætereuntis, *interim :* 3. rem aggredientis, *porro.*

又, repetit, *iterum, etiam;* addit, *præterea, adhuc;* adversatur, *vero, autem :* 又未, 又不, 又無 nondum adhuc, 而又 at vero, 他又 ille vero, 又何 cur vero.

亦, copulat, *et;* addit, *etiam;* concedit, *quidem;* affirmat, *utique;* post adversativam significat *tamen :* 不亦, 抑亦, 然亦, 亦何, 亦有,

Digitized by Google

亦必, 亦且, 亦將, 亦聊.

更, non modo est verbum vel nomen, sed quatenus particula significat 1. *rursus, præterea :* 2. significat *magis.*

與, secundo tono, non modo est verbum significans *dare, sinere, cooperari, amice congredi, stare ab aliquo, expectare, uti,* sed et est particula copulativa, *et, cum, simul, præ, sicut.* Primo autem tono, nonnisi particula est dubitandi, quæ aliquando etiam ingeminatur, vel est particula exclamandi; ita ut sola plerumque interroget, sociata interrogando exclamet, geminata vero dubium proponat.

耳 et 爾, quatenus particulæ, ultro concludunt phrases in brevem accentum desinentes, et diminutivum quemdam sensum continent, quasi *solummodo* significarent. Eleganter subsequuntur 云 vel 焉. Secunda vero efficit insuper adverbia, 卓 爾, 率 爾 : significat aliquando *sic,* 不 爾 si non ita, 倘 復 爾 耳 si rursus ita, 自 爾 爲 佳 節 naturaliter ita fiunt egregium exemplar.

焉, est 1. finalis, quæ amat appingi ejusdem terminationis vocibus, et subsequi 如 particulam; 2. belle intercidit æqualia incisa; 3. facit adverbia; 4. sustentat vocabulum, uti 上 焉 者, 謬 焉 甚 矣; 5. significat *quomodo,* et tunc præcedit.

哉, vel cum admiratione exclamantis est, et tunc aut phrasim concludit aut adjectivum sequitur : vel cum exclamatione interrogantis est. Sequitur interrogativas particulas, et sæpe cum alia finali particula conjungitur.

而, est conjunctio, quæ copulat cum quadam oppositione, *et tamen, autem,* vel cum quadam illatione, *et sic.* Omnino significat *tamen,* cum consequitur adversativam *quamvis.* Specialem habet vim ad quid miratu dignum exhibendum, 人 而 不 如 鳥 homo et tamen haud potior alite. Est aliquando auxiliaris, 已 而. Adhibetur alias pro 爾, *tu.*

乃, non modo significat *tu, talis, ille,* sed quatenus particula, est 1. adversativa, aliquanto levior quam 然, *autem;* 2. innuit sequelam, *et tunc, et hinc;* 3. explanat, *scilicet.*

則, non modo significat *exemplar, regulam,* sed quatenus particula, designat 1. sequelam, sive rationis, *ergo;* sive facti, *tunc;* sive temporis, *statim.* Est 2. discretiva, *vero :* unde 一 則 bis repetitum, *unum quidem, alterum vero,* respondet nostro *tum, tum.* Nonnunquam 3. aliquid concedit, ut aliud negetur, *quidem, bonum quidem,* at...

卽, non modo significat propinquam accessionem, sed quatenus particula, significat *nunc; scilicet; statim; vel si.*

Digitized by Google

方, indicat rem modo incipientem, adeoque significat *dum, modo :* significat etiam consequentem effectum, *tunc, tunc vero.*

及, significat *et :* significat *pervenire ad, se extendere ad;* adeoque sæpe significat *cum*, etiam cum oppositione, *cum vero;* alias indicat possibilitatem.

曾, indicat 1. tempus præteritum, *jam :* 2. cum interrogatione negat aliquid fuisse : 3. valet 仍, *nonnisi vero.*

將, præter plures verbi significationes, quatenus particula, 1. indicat rem mox futuram : 2. innuit voluntatem aliquid agendi : 3. significat vagam aliquam conjectionem.

幾, plano accentu, non modo est nomen, sed et est particula, *fere, parum abest, sperare est;* ita 幾乎 et 庶幾 : 不幾 nonne quasi, 不幾以 nonne parum abfuit quin? Secundo accentu, est adverbium quantitatis, 幾何, 無幾.

竟, non modo significat terminum, sed quatenus particula, significat 1. *tandem :* 2. *omnino :* 3. *etiam, adhuc :* 究竟 *investigando radicitus,* 何竟 *ut quid adhuc,* 豈容竟無 *qui patiar omnino deesse.*

云, non modo est *dicere*, sed quatenus particula, solet initio poni cum aliqua interrogationis nota, *at, dic,* 云誰之思 at de quo cogitas? 云胡不樂 dic, quomodo non gaudeam? Ponitur aliquando in medio, ad fulciendum 言, ut 老子之所言道德云者去仁與義言之也. Ponitur alias in fine, vel sola, *dixi;* vel cum 耳, 爾, 乎.

當, præter multas, quas uti verbum habet significationes, ostendit sæpe quod per se res ipsa poscit, *necessario, merito, jure.* Alias occursum rei innuit, *in, per.* Passim concursum temporis designat, *in eo temporis.*

His omnibus sequentes, rarioris licet usus, hic addere juvat : 言, est particula exprimens aliquam voluntatem, 言告 *monebodum :* 式, non modo significat *uti,* sed etiam *se conformare,* 式禮; adeoque vim officium inculcandi habet : 伊, quasi *sed :* 斯, expletiva, tum unius vocabuli, tum unius phrasis : 逝, particula expletiva : 欤, 聿, 遹, 曰, particula explanans et connexiva : 有, vaga quadam acceptione *ille,* 有北, 有昊 : 旃 valet 之 : 載 valet 此, 載加 ea additio.

Digitized by Google

III. VARIUS PARTICULARUM CONTEXTUS

Sunt particulæ, quarum sensu probe intellecto, jam quomodo in oratione collocentur, facile erit conjicere : at non desunt, quæ certis legibus invicem sibi respondent, ut mutuo quodam vinculo orationis texturæ subserviant. Hujusmodi veluti contextum præstat hic quodammodo repræsentare, eo magis quod rhetoricæ amplificationis commissuris, formulisque in ea usitatissimis, mirifice proludat : ut si non omnes, at præcipuas certe earum exhibeat, quas opulentiore apparatu litterariæ amplificationes insequente explicabunt anno.

推開 : cum adversativa particula 雖 vel 縱 vel 夫 aperit phrasim, *quamvis*, tunc 然 vel 而 vel 亦 illam excipit, *tamen*, et particula finalis tandem claudit. Ita 雖 爲 *etiamsi sint...* 亦 宜 *tamen...* 也 : 雖 非 *quamvis non fueris...* 究 爲 *certe fuisti...* 也 : 雖 不 *licet non...* 然 亦 *tamen...* 也 : 雖 有 *etsi...* 而 亦 *tamen...* 矣 : 雖 非 *non quidem...* 確 可 *sed certe...* 也 : 縱 或 *quanquam...* 而 究 *tamen...* 也. Et ita passim.

轉關 : cum adversativa particula orationem claudit, usurpatur 然 而 *veruntamen...* 也.

轉正 : cum adversativa particula orationem ad rectum sensum convertit, usurpatur 乃 *vero*, 而 不 知 *at nescis quod.*

反棹 : conditionales 設 令, 設 也, 倘 使, 或 者, aliæque hujusmodi, cum aperiunt phrasim, tunc alias illativæ, alias adversativæ eam claudunt. Ita 若 *si...* 固 *certe...* 矣 : 或 非 *si non...* 然 必 *at certe...* 矣 : 顧 或 *quod si...* 然 亦 *tamen...* 也 : 果 爾 *si vere ita...* 則 : 果 其 *si vere...* 則 : 如 其 *si* : 如 有... 者 *si sit qui* : 苟 無, 苟 爲, 苟 能, 苟 不, 苟 以, 夫 苟 *si quis...* 則 : 浸 假, 假 令, 令, 藉 令, 藉 非, 脫 不 *supposito quod...* 矣 vel nihil : 使 必 以 *quod si profecto...* 則 : 使 必 謂 *quod si profecto dicas...* 則.

順轉 : ad directe adversandum, usurpatur 然 則 vel 然 亦 : usurpatur etiam 顧, vel 不 知, vel 豈 知, idque excipitur per 亦 vel 即.

順拖 : ad directe inferendum, usurpatur 則, vel 惟, vel 將, vel 斯 : item 則 必... 矣, vel 則 嘗... 矣, vel 則 方, vel 則 方 其 : item 遂 覺... 矣.

逆接 : ad contrarie connectendum, usurpatur 豈 其 in 乎 vel 與 desinens : item 豈 無, 豈 不, 豈 猶, 豈 得, 豈 謂, 豈 必, 豈 非, 豈 有, 豈 復, 豈 徒 *qui solum*, 豈 容 *qui concedam*, in 也, 與, 乎, 耶 desinens, vel absque finali. Item 詎 惟 是 *quomodo solum est;* 詎 非, 庸

Digitized by Google

非, *quomodo non est...* 乎. Item 不有... 者乎; 不且... 哉 vel 耶; 不亦... 乎; 不幾 *nonne quasi...* in 耶 vel 與 vel 乎 vel 哉 desinens; 不幾以 *nonne parum abfuit quin...* Item 無乃爲 *id nonne est...* 乎; 無乃爾 *nonne tu qui...* 與; 無乃不 *nonne est minus...* 乎. Item 何足, 何以, 何莫, 何者, 何往 *ubinam*, 何在 *ubinam...* 乎 vel sine; 何竟 *ut quid jam;* 何僅 *quomodo tantum...* in 乎 vel 耶 vel 與 desinens; 何其... 也; 何必... 也哉; 何妨 *quid impedit, quid mali...* 也; 何容... sine 哉 vel 與 vel 耳 vel 矣; 何至以 *quomodo eo deventum ut...* 乎 vel nil; 何遽及此乎, 何遂至此乎 *quomodo statim eo devenit?* 何敢以 *quomodo eo ausum ut...* 乎 vel nil; 夫何使 *qui fit ut...* 也; 亦何嘗 *etiam qualis jam...* 哉; 亦何嘗不 *ecquandonam non...*; 何則不信 *in quo non fidelis?* 何有於我哉 *quid hoc ad me?* 何如斯可謂 *quid faciendum ut possit dici...* 矣; 何修而可以 *quid faciam ut possim...* 也. Item 安見, 奚見, 烏見, 惡見, 安知, 安克, 安有, 安可, 安得, 安得而... 乎 vel 與 vel 耶: 惡乎宜乎 *qui decet?* 果惡乎在 *enimvero ubinam est?* 惡在其爲 *ubi gentium talis fuit...* 也: 奚而不知也 *quomodo id ignorasset?* 奚翅 *quomodo solum;* 我奚御哉 *ego num auriga sim?* 胡不... cum 云爾 vel absque; 胡莫... 也. Item 曾是 *num jam est...* 乎, 曾有 *nunquid fuit...* 乎, 曾見 *ecquando vidisti...* 乎.

承上文: ad continuandam orationem, usurpantur sequentia: 夫, 夫然而, 夫是以, 惟然而, 惟其, 若然, 若是乎, 有是夫 *si ita habetur*, 於以知 *ex quo scitur*, 於是爲 *ex quo fit*, 於是乎 *ex hoc*, 於是乎不 *quin imo non.* In fine potest adhiberi 也, vel 焉, vel 矣, vel nulla finalis.

從上開發: ad aperiendam ex antecedentibus amplificationem, usurpatur 是惟 *hæc nonnisi quod, scilicet quod.*

按上接下: ad attingenda ex antecedentibus subsequentia, usurpatur 因而思 *unde illud cogito*, 因念 *unde cogito.*

申說一層: ad declarandam deductionem, usurpatur 由是則 *ex hoc illud sequitur*, 由此而 *ex hoc sequitur.*

進一層: ad augendum sensum, adhibetur 況, 而況, 且, 且如, 且夫, 矧, et in fine usurpatur 也 vel 哉 vel 乎 vel 耶: item 矧敢, 矧惟, 矧又, 矧以, 矧曰 *plus dico.* Sic v. g. 幾不 *fere non me, vix me...* 矧云 *nedum...* 乎: 其況能 *quanto minus potest...* 乎: 猶或非之而況 *adhuc forte redarguerunt hoc, quanto magis...* 乎: 雖 *quamvis...* 猶 *adhuc...* 況 *quanto magis...* 乎: 即 *vel si...* 且有 *immo*

Digitized by Google

erit... 況... 乎 : *ita*... 且猶 *etiam*... 而況 *quanto magis*... 乎 : *ita*... 然且 *adhuc*... 況於 *quanto magis*... 乎 : *vocatus*, 猶 *adhuc non venit*, 況 *quanto magis non vocatus* 焉, *non veniet* 矣 : *si figuli pauci*, 且不可以爲國 *adhuc non poterit administrari regnum*, 況無君子 *quanto minus deficientibus sapientibus* 乎 : 天且弗違 *cœlum ipsum non est contrarium*, 而況於人乎 *quanto minus homines*, 況於鬼神乎 *quantoque minus spiritus?*

進一層反 : ad augendum sensum conditionalem, sic digeritur phrasis : 使第 *supposito quod tantum*... 不過 *nonnisi*... 況 *a fortiori* : 即使 *quod si*... 猶 *adhuc*... 況 *a fortiori* ; 即使 *quod si*... 已 *jam*... 況 *a fortiori* : 即或 *quod si*... 亦 *etiam*... 況 *a fortiori*.

較深一層 : ad comparate augendum sensum, adhibentur益, 愈, 彌, quæ repetita valent *quo magis, eo magis* : sic 用之而彌明 *quo magis uteris clarescit*, 宿之而彌壯 *quo magis cohibes virescit*, 去聖益遠而益薄 *quo longius abscedis a sanctis, eo levior evadis*.

着實一層 : ad presse augendum sensum, sic digeritur phrasis : 不惟 vel 不但 *non tantum*... 抑且 *verum etiam* : 不特 *non modo*... 亦且 *sed etiam* : 不唯... 之爲 *non solum hujus ergo*... 亦聊以 *sed etiam nonnihil ut*... 也 : 微特 *non solum*... 即 *sed* : 非徒無益 *non modo nullum emolumentum*... 而又 *sed adhuc* : 非惟小君爲然也 *non solum princeps femina fuit sic* : 非爲 *non quod*... 實因 *sed quia*... 耳 : 非因... 實爲... 耳 : 非以... 惟以... 耳 : 非使 *non tam ut*... 究使 *quam ut*... 耳 : 非惟爲... 尤爲... 耳 : 不惟... 更宜... 也.

逼入一層 : ad penitius investigandum, usurpatur 究之.

逼緊一層 : ad comparatione præferendum, in primo membro ponitur 與其 *præ*, et in secundo 孰若, vel 何如, vel 不如, vel 豈若, vel 寧, vel aliud hujusmodi, *melius est*. Item 與我... 吾豈若... 哉. Item, *cum solus maneam*, 轉不若周行者 *contra minus ac circumquaque excurrens, cognosco locum*. Item 吉孰大焉 *beatus quam maxime*, 吉莫大也 *fortuna quam maxima*, 孰甚焉 *quam qui maxime*.

放寬一層 : ad amplificandam orationem, usurpantur 大抵, vel 大凡, vel 雖.

轉開一層 : ad adversative aperiendum, usurpatur 獨是 *tantum*, 獨無所 *an solus non habet quod*... 乎.

刻一層 : ad præcidendum, usurpatur 萬一.

Digitized by Google

就淺一層: ad minuendum, usurpatur 萬不至 *omnino non adeo...* 第使 *tantum ut.* Item 慎勿謂 *cave ne dicas.* Item 秖謂, 秖知, 秖覺 *solummodo...* quæ interrogativis particulis non adjunges.

撇去一層: ad excludendum, usurpatur 姑勿論 *interim non dicam...* 第於 *tantum:* 無論 *non dicam...* 即 *sed:* 且勿謂... 但.

拍轉一層: ad reducendum sermonem, usurpatur 而幸也 vel 而今, quibus 哉, 耶, 與, 耳, adnecti nequeunt: item 而何以, cui 耳 apponi non debet: item 而乃. Item 抑且, 抑亦 *vel etiam...* 矣: 抑亦 *an vero...* 與: 而亦何: 亦有... 而已矣: 亦必無不... 也.

宕開一筆: ad extendendum sermonem, usurpatur 非不知 *non quod nesciam,* 非敢謂 *non quod ausim dicere,* 未嘗無 *nunquam non fuit,* 未嘗不 *nunquam non...* 也 *vel* 焉. Item 未嘗 *nunquam,* 未可以, 未可謂, 未必 *nondum certe,* 未必不 *nondum certe non,* 尚未必, 從未有, 未有不, et hujusmodi alia.

未定語: cum dubium exprimitur, adhibentur locutiones 容有, 或有, 一或, 容或有.

推原說: cum origo deducitur, adhibentur locutiones 從來, 從古, 自來, 自昔, 自古, 伊古來, 自古在昔, 自生民以來.

可以語氣: cum potentiale votum exprimitur, adhibentur locutiones 庶幾哉, 庶乎.

解悟語氣: persentientis simulque enucleantis sunt sequentia, 從可知, 夫乃歎, 今而知, 夫乃知, 而後知... 也 vel 矣.

相信口氣: fidem asserentis sunt illa, 洵如是, 誠如是也, 誠哉, 信乎, 然也, 諒不徒 *vere non est solum,* 要不徒 *necessario non tantum.*

追想口氣: mente recolentis sunt illa, 想當年, 憶當日, 當其時. Quod si de futuro agatur, 逆料語 seu præcogitantis formulæ erunt, 想他時, 他日者, 他日, 他年.

想不到口氣: inopina exprimentis sunt illa, 不謂, 不意, 不圖, 不圖爲樂之至於斯也 *non cogitabam musicam pertingere ad talem gradum.*

反煞語氣: interrogative concludentis sunt illa, 敢不, 能不, 得不... in 與 vel 乎 vel 耶 desinentia.

决斷語氣: absolute affirmantis est 必使, 必也 *quomodo non etiam, quomodo non potius...* 乎: v. g. 必也聖乎.

約略語氣: quodammodo affirmantis sunt 其殆... 乎: 殆亦, 殆將... 乎 vel 耳: 殆有... 乎 vel 耳 vel 焉: 殆非也 *minime:* 殆

Digitized by Google

不可, 殆於不可 *fortasse non decet.*

虛擬語氣 : generatim conjicientis est 將謂... 與, 其將...歟, 將以, 將毋.

總結語氣 : generatim complectentis sunt 皆足... 矣 : 皆得, 皆可, 皆其, 是皆, 舉非 : 無在非 *nusquam non est;* 無一非 *nullus unus quin;* 無往非 *nuspiam non;* 無所往而不爲義 *nusquam it quin agat justitiam;* 無乎不在 *nullibi non est;* 凡民罔不 *nullus populus quin.*

Et hic finem tandem imponimus : hæc enim omnia tunc plene suum lumen obtinebunt, cum prænoscenti jam alumno in sinicis elucubrationibus versandis passim occurrent.

A. M. D. G.

Digitized by Google

INDEX PARTIUM.

Præmium ... pag. V
Prosarum auctores ... ,, IX
Epistolarum auctores ... ,, XVI

TRES MEMORIÆ.

1 Tcheng Comes vicit Toan in Yen ... ,, 3
2 Tcheou et Tcheng committunt obsides. ... ,, 5
3 Che tsio exprobrat dilectionem Tcheou hiu ... ,, 7
4 Tsang hi Comes exprobrat videntem piscari ... ,, 9
5 Tcheng Tchoang Regulus deterret jubetque custodes ministros ... ,, 11
6 Tsang ngai pé exprobrat recepisse Ko regni tripodem ... ,, 13
7 Ki leang minister improbat persequi T'chou copias ... ,, 15
8 T'sao koei disserit strategiam. ... ,, 17
9 T'si Hoan Regulus impetens T'chou fœderavit cum Kiué hoan ... ,, 19
10 Kong tche ki exprobrat commodari viam ... ,, 21
11 T'si Hoan descendit adoransque recepit carnes ... ,, 23
12 Siun-si præceptor parvuli Hi t'si ... ,, 23
13 Yng i cheng respondet T'sin regni Comiti ... ,, 25
14 Tse yu disserit strategiam. ... ,, 27
15 Eunuchus Pi invisit Wen Regulum. ... ,, 29
16 Kiai tche tsoei nihil memorat præmium ... ,, 29
17 Tchan hi toparcha muneratur copias ... ,, 31
18 Yuen po regionis pactum. ... ,, 33
19 Tcho tche ou removit T'sin copias ... ,, 35
20 K'ien chou luget exercitum ... ,, 37
21 T'sin homines occupant Hoa ... ,, 37
22 Tsin profligat T'sin copias in Hiao ... ,, 39
23 T'chou hæres filius Chang t'chen occidit suum patrem ... ,, 41
24 Ning ou tse venit salutare ... ,, 43
25 Tcheng minister Tse kia monet Tsin ministrum Tchao siuen tse ... ,, 43
26 Tchao teng occidit suum principem ... ,, 45
27 Wang suen man respondet T'chou vicecomiti ... ,, 49
28 T'si toparcha Kouo tsouo non dedecorat missionem ... ,, 51
29 T'chou remittit Tsin ducem Tche yng ... ,, 53
30 Liu siang toparcha abnegat T'sin. ... ,, 55
31 Kiu tche non conficitur a Tsin ... ,, 59
32 Ki hi impetravit veniam Chou hiang ... ,, 61
33 Tse t'chan monuit Fan siuen tse imminuere oblata ... ,, 63
34 Yen tse haud commoritur principis excidio ... ,, 65
35 Ki tche adest Tcheou musicæ ... ,, 65
36 Tse t'chan destruit Tsin hospitii murum ... ,, 69
37 Tse t'chan disserit de Yn ho administrante districtum ... ,, 73
38 Tse t'chan prohibet T'chou occurrere nuptæ cum milite ... ,, 75
39 Tcheng occidit suum toparcham Kong suen ho ... ,, 75
40 T'si Marchio invitat regulum Tsin ad redintegrandum connubium. ,, 77
41 T'chou misit toparcham Tsiao kiu ad Tsin ... ,, 83

Digitized by Google

42 Lapis loquitur in Tsin. ... pag. 85
43 Tse k'o respondet Ling regi. ... „ 87
44 T'chou hæres princeps Kien aufugit in Song... „ 91
45 Tse t'chan edisserit gubernii facilitatem severitatemque. ... „ 93
46 Yen tse describit toparcham Leang k'ieou kiu. ... „ 95
47 Ou ingreditur Yng... „ 97
48 T'sin exercitus salvat T'chou... „ 105
49 Interjectæ vallis conventus. ... „ 107
50 Ou concedit Yué pacem ... „ 109
51 T'chou Vicecomes Tchen moritur ... „ 111
52 Ou iturus impetere T'si ... „ 113
53 Wei Marchio convenit Ou in Yun ... „ 115
54 Conventus ad flavam piscinam ... „ 117
55 T'chou Pé urbis præfecti seditio ... „ 119
56 Yué delet Ou. ... „ 123
57 Veris regia prima luna... „ 125
58 Song cives atque T'chou cives pacificantur ... „ 127
59 Ou Vicecomes misit Tcha allatum dona... „ 129
60 Yu copiæ et Tsin copias evertunt Hia yang ... „ 131

ANTIQUÆ PROSÆ.

TCHEOU 1 Tchai Dux improbat impugnari occiduas tribus. ... „ 137
2 Chao Dux reprehendit Li regem compescentem obtrectationes. „ 139
3 Siang rex non annuit petitioni hypogei... „ 141
4 King kiang disserit de labore et otio ... „ 143
5 Chou hiang gratulatur pauperiem ... „ 147
6 Wang suen yu explanat regni T'chou thesauros ... „ 149
7 Tchou ki yng agit conclusionem pacis cum Ou ... „ 151
8 Chen siu dehortatur concedere regno Yué pacem... „ 153
9 Tsin Hien regulus occidit hæredem filium Chen cheng ... „ 155
10 Tseng tse mutat stoream... „ 157
11 Yeou tse sermo refert magistrum ... „ 157
12 Princeps T'chong eul respondet T'sin regni misso. ... „ 159
13 Tou k'oai elevat poculum ... „ 161
14 Tsin toparcha Hien wen tse absolvit domum... „ 161
15 Sou t'sin de conciliatione transverso suadet T'sin regi ... „ 163
16 Se ma t'sou proponit eversionem regni Chou... „ 169
17 Fan tsiu alloquitur T'sin regem. ... „ 171
18 Tseou ki carpens T'si regem ingerit admonitionem ... „ 175
19 Sapiens Yen t'chou alloquitur T'si regem ... „ 177
20 Fong hiuen hospitatur apud Mong t'chang kiun ... „ 179
21 Regni Tchao, Wei regina, interrogat T'si regni legatum. ... „ 185
22 Tchoang sin disserit de gratiosis ministris. ... „ 187
23 T'chou tché alloquitur Tchao regni seniorem reginam ... „ 189
24 Lou Kong reguli selecta documenta ... „ 193
25 T'ang tsiu alloquitur Sin ling kiun... „ 195
26 T'ang tsiu non dedecorat missionem datam ... „ 195
27 Dux Yo i rescribit Yen regi epistolam ... „ 197
28 Li se dehortantis expellere advenas libellus ... „ 203
29 Divinatio de vitæ statu. ... „ 209
30 Song yu respondet T'chou regis quæstioni. ... „ 211

Digitized by Google

	31	Alendi vitam cardo.	pag. 213
HAN	32	Quinque imperatorum propriorum commentariorum critices	,, 215
	33	Confucii perennitatis laus	,, 217
	34	Sapientis Pé i ordinata memoria	,, 217
	35	Ministrorum Koan tchong et Yen tse ordinatum commentariolum.	,, 223
	36	Ministri Kiué yuen ordinatum ellogium	,, 229
	37	In crudelium judicum ordinatam memoriam procemium.	,, 239
	38	Arguti satirici ordinata memoria	,, 241
	39	Summi historiographi ipsiusmet procemium.	,, 245
	40	Kao imperatoris quærens sapientes edictum	,, 251
	41	King imperatoris jubentis præfectos curare munus edictum.	,, 253
	42	Ou imperatoris quærentis baccalaureos superioris ordinis edictum.	,, 255
	43	Kia i ministri inculpantis T'sin dissertatio	,, 255
	44	T'chao t'so toparcha de nobilitanda oryza libellus.	,, 261
	45	Se ma siang jou, oblato libello, reprehendit venationem	,, 267
	46	Ducis Li ling respondentis magistratui Sou ou epistola	,, 269
	47	Yang yun respondet Suen hoei tsong epistolæ	,, 279
	48	Tchou ko leang ministri primum educentis milites nuntium	,, 283
	49	Tchou ko leang secundo educentis milites monitum.	,, 287
TSIN	50	Exponens animum libellus	,, 291
	51	Ad orchideæ absidem conventus procemium	,, 295
	52	Domum abeundi veniendique descriptio	,, 297
T'ANG	53	Pro Siu king yé impetente Ou tchao reginam edictum	,, 301
	54	In T'eng regis contignationem procemium.	,, 305
	55	Data Han king tcheou præfecto epistola	,, 313
	56	Verna nocte convivantis in persicorum horto procemium	,, 315
	57	Deplorans antiquum pugnæ campum lucubratio.	,, 317
	58	Abjectæ domui inscriptio.	,, 321
	59	Adjacentium sedium palatii repræsentatio	,, 323
	60	Originis doctrina	,, 327
	61	Inveniendi unicornem explanatio	,, 335
	62	Data Yu siang yang præsidi epistola.	,, 335
	63	Comitans Mong tong yé procemium.	,, 339
	64	Comitans Li yuen repetentem flexuosam vallem procemium	,, 343
	65	Comitans Tong chao nan procemium.	,, 347
	66	Sacrificantis Duodecimo filio oratio	,, 347
	67	Pollucentis crocodilo allocutio	,, 353
	68	Pawloniæ folio nobilitasse fratrem refutatur	,, 357
	69	Capientis serpentes historia.	,, 357
SONG	70	Expectandi horam septo inscriptio	,, 361
	71	Hoang kang cannæ contignationis memoria	,, 365
	72	Yen domini avitæ aulæ inscriptio.	,, 367
	73	Yo yang contignationis inscriptio	,, 369
	74	Censoris tribunali affigendis nominibus inscriptio	,, 371
	75	Societatis coitionisque dissertatio	,, 373
	76	In remissos reos dissertatio	,, 377
	77	Siang tcheou luci sericati templo inscriptio	,, 379
	78	Fertilitatis deliciique absidis memoria	,, 383
	79	Temulentis senis absidis memoria	,, 385
	80	Autumnalis sibili descriptio	,, 387

Digitized by Google

81 Choang kang sepulchri monumentum ... pag. 391
82 Discernendi nequiores explanatio ... „ 395
83 Animi regula ... „ 399
84 De Fan tseng disceptatio ... „ 403
85 De Lieou Marchione dissertatio ... „ 407
86 Jucundæ pluviæ absidis memoria ... „ 411
87 In transcendentis res turriculam memoria ... „ 413
88 Prior rubri lapilli descriptio ... „ 417
89 Posterior rubri lapilli descriptio ... „ 421
90 Quadrato pileolo domini memoriola ... „ 423
91 Data regiminis secreti Han summo magistro epistola ... „ 425
92 Missa Ngeou yang ministerii secretario epistola ... „ 429
93 Lectio Mong t'chang kiun memoriæ ... „ 433
MING 94 Conspiciendo amni contignationis memoria ... „ 433
95 Vendentis citros sermo ... „ 437
96 Profundi moliminis explanatio ... „ 439
97 Sepelientis peregrinos allocutio ... „ 443
98 Respondens Lieou i tchang epistola ... „ 447
99 Lin siang jou servatam gemmam remisisse Tchao disseritur ... „ 451
100 Quinque virorum sepulchralis lapidis inscriptio ... „ 455

STYLUS EPISTOLARIS.

1 Epistolæ principis ad subditum ... „ 465
2 Epistolæ subditi ad principem ... „ 467
3 Epistolæ reguli aliquid indicentis ... „ 467
4 Epistolæ ministri excurrentis ... „ 469
5 Epistolæ ad magistratum ... „ 471
6 Epistolæ ad summum ducem ... „ 473
7 Epistolæ ad promotum magistratum ... „ 475
8 Epistolæ de regimine edisserentes ... „ 477
9 Epistolæ ad gratum animum exhibendum ... „ 479
10 Epistolæ ad gratulandum ... „ 481
11 Epistolæ ad dona mittenda ... „ 485
12 Epistolæ ad gratias agendas ... „ 487
13 Epistolæ ad aliquid petendum ... „ 489
14 Epistolæ ad aliquid recusandum ... „ 493
15 Epistolæ ad convivium invitantis ... „ 495
16 Epistolæ condictum significantis ... „ 497
17 Epistolæ ad aliquid advocantis ... „ 499
18 Epistolæ de re transigentis ... „ 501
19 Epistolæ petentis suffragium ... „ 501
20 Epistolæ suffragium proponentis ... „ 503
21 Epistolæ negotium imponentis ... „ 505
22 Epistolæ ad aliquid hortantis ... „ 507
23 Epistolæ consolationem afferentis ... „ 507
24 Epistolæ luctum levantis ... „ 511
25 Epistolæ consolatori respondentis ... „ 513
26 Epistolæ patris ad filium ... „ 515
27 Epistolæ ad intimum amicum ... „ 517
28 Epistolæ egregia laudantis ... „ 519
29 Epistolæ salutationem mittentis ... „ 521

Digitized by Google

30 Epistolæ hominem desiderantis ... pag. 525
31 Epistolæ diu separati ... „ 529
32 Epistolæ cum donis ad valedicendum ... „ 533
33 Epistolæ dissidium dolentis. ... „ 535
34 Epistola edisserentis eloquentiam. ... „ 535
35 Epistolæ tractantis disciplinam.. ... „ 537
36 Epistola petentis lucubrationem ... „ 539
37 Epistolæ petitioni respondentis.. ... „ 541
38 Epistolæ secessum cogitantis.. ... „ 543
39 Epistolæ secessum oblectantis ... „ 543
40 Epistolæ corporea disserentis ... „ 545
41 Epistolæ ad excitandum animum ... „ 547
42 Epistolæ ad objurgandam culpam. ... „ 549
43 Epistolae ad Budhae bonzium ... „ 549
44 Epistolae ad Rationis flaminem ... „ 551
45 Epistolae numeris ligatae ... „ 553
46 Relationis genus ... „ 561
47 Denuntiationis genus ... „ 579
48 Expositionis genus ... „ 581
49 Significationis genus ... „ 581
50 Certificationis genus ... „ 587
Officiosae schedulae schema. ... „ 600
Exornatior rerum nomenclatio ... „ 604
Multiplex magistratuum appellatio.. ... „ 609
Communis epistolae forma ... „ 616

ALLUSIONES LITTERARIÆ

1 Cœli res. ... „ 627
2 Terrae orbis ... „ 630
3 Temporis ordo ... „ 634
4 Imperiorum series. ... „ 638
5 Regia curia.. ... „ 642
6 Ministri consiliarii ... „ 644
7 Strategi molitores ... „ 647
8 Litterarii gradus ... „ 649
9 Civiles dignitates ... „ 652
10 Militares ordines ... „ 655
11 Celebres praefecti ... „ 658
12 Famosae mulieres. ... „ 660
13 Parentes et filii. ... „ 663
14 Patrui et nepotes.. ... „ 666
15 Fratres.. ... „ 669
16 Conjuges ... „ 672
17 Magistri et alumni ... „ 674
18 Socii et amici.. ... „ 676
19 Cognati.. ... „ 680
20 Affines ... „ 682
21 Hominum usus.. ... „ 684
22 Hominum actio ... „ 687
23 Hominum res ... „ 691
24 Ætas.. ... „ 697

Digitized by Google

25 Inventiones.. .... pag. 699
26 Litteræ .... ,, 702
27 Artes .... ,, 707
28 Opes.... ,, 709
29 Judicialia .... ,, 712
30 Funerea .... ,, 714
31 Sectæ .... ,, 718
32 Spiritus .... ,, 722
33 Corpus.... ,, 726
34 Domus. .... ,, 733
35 Utensilia .... ,, 735
36 Vestitus .... ,, 740
37 Victus.... ,, 743
38 Pretiosa .... ,, 746
39 Vegetalia .... ,, 750
40 Animalia.. .... ,, 756

ORATIONIS PARTICULÆ.

I. MULTIPLEX PARTICULARUM GENUS.

Particulæ initiales .... ,, 767
Particulæ connexivæ .... ,, 768
Contrarie connexivæ .... ,, 775
Particulæ adversativæ. .... ,, 780
Particulæ expletivæ. .... ,, 788
Particulæ exclamantes .... ,, 793
Particulæ finales .... ,, 794
Finales dubitativæ .... ,, 797
Particulæ collectivæ. .... ,, 799
Particulæ poeticæ. .... ,, 802

II. DIVERSA PARTICULARUM ACCEPTIO.

Particulæ *fou* et *ki* et *tché* et *sou* .... ,, 804
Particulæ *kai* et *jan* et *wei* et *kou*.... ,, 804
Particulæ *houo* et *jou* et *jo* et *keou* .... ,, 805
Particulæ *yu* et *hou* et *tchou* et *tche* .... ,, 805
Particulæ *i* et *tse* et *yeou* et *yeou* .... ,, 806
Particulæ *tsié* et *yeou* et *i* et *keng*.... ,, 806
Particulæ *yu* et *eul* et *yen* et *tsai* .... ,, 807
Particulæ *eul* et *nai* et *tsé* et *tsi* .... ,, 807
Particulæ *fang* et *ki* et *tseng* et *tsiang* .... ,, 808
Particulae *ki* et *king* et *yun* et *tang* .... ,, 808

III. VARIUS PARTICULARUM CONTEXTUS.

Adversativae aperientes phrasim .... ,, 809
Adversativae orationem claudentes .... ,, 809
Adversativae orationem convertentes .... ,, 809
Particulae conditionales .... ,, 809
Directe adversantes.. .... ,, 809
Directe inferentes. .... ,, 809
Contrarie connectentes.... ,, 809
Orationem continuantes .... ,, 810
Amplificationem aperientes.... ,, 810
Subsequentia attingentes.... ,, 810

Digitized by Google

Deductionem declarantes ... pag. 810
Sensum augentes.. ... „ 810
Conditionaliter augentes ... „ 811
Comparate augentes ... „ 811
Presse augentes. ... „ 811
Penitius investigantes. ... „ 811
Comparatione praeferentes... „ 811
Orationem amplificantes ... „ 811
Adversative aperientes.. ... „ 811
Sensum præcidentes ... „ 811
Sensum minuentes ... „ 812
Sensum excludentes ... „ 812
Sermonem reducentes ... „ 812
Sermonem extendentes ... „ 812
Dubium exprimentes ... „ 812
Originem deducentes... „ 812
Votum exhibentes ... „ 812
Persensa enucleantes... „ 812
Fidem asserentes ... „ 812
Mente recolentes... „ 812
Inopina exprimentes ... „ 812
Interrogative concludentes ... „ 812
Absolute affirmantes ... „ 812
Quodammodo affirmantes.. „ 812
Generatim conjicientes... „ 813
Generatim complectentes.. „ 813

CORRIGENDA.

pag. 240,		antiquæ prosæ 周文	*corrige*	漢文.
„ 304,	*linea* 25 :	quatuordecim annos natus,	„	juvenili ætate,
„ 311,	„ 27 :	淩雲賦	„	大人賦, meruit ab imperatore *Contendentis nubes* laudem,
„ 322, *penult. lin.*		Tchou	„	Tchou ko
„ „ „ „		陽	„	揚
„ 417, *ultima lin.*		蕭	„	簫
„ 613,	*linea* 17 :	東	„	車

ZI-KA-WEI. — Ex Typographia Missionis Catholicæ in Orphanotrophio TOU-SÈ-WÈ.

Digitized by Google

CURSUS

LITTERATURÆ SINICÆ

NEO-MISSIONARIIS ACCOMMODATUS

AUCTORE P. ANGELO ZOTTOLI S. J.

E MISSIONE NANKINENSI.

VOLUMEN QUARTUM PRO SUPREMA CLASSE

STYLUS RHETORICUS.

CHANG-HAI

EX TYPOGRAPHIA MISSIONIS CATHOLICÆ

IN ORPHANOTROPHIO TOU-SÈ-WÉ (TOU-CHAN-WAN).

MDCCCLXXX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

J. M. J. G.

ALIA JAM EDITA EJUSDEM AUCTORIS OPERA

大赦例解	Tractatus de Indulgentiis.
敬禮聖母月	Mensis Marianus.
敬禮聖心月	Mensis SS. Cordis Jesu.
敬禮若瑟月	Mensis S. Josephi.
教理俑約	Catechismi historici et dogmatici mnemosynon.
取譬訓蒙	Catechismus comparationibus exemplisque adornatus.
眞教自證	Tractatus de vera Religione.
辣丁文字	Emmanuelis Alvarez institutio grammatica ad sinenses alumnos accommodata.

IN ORPHANOTROPHIO TOU-SÈ-WÈ CIOU-CHAN-WANG.

PRESS

CHANG-HAI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google